

**ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

221

На основу члана IV 4.a) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине је на 20. сједници Представничког дома, одржаној 16. јануара 2008. године, и на 12. сједници Дома народа, одржаној 25. фебруара 2008. године, усвојила

ЗАКОН

О СПОРТУ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

ДИО ПРВИ- ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.
(Предмет Закона)

Овим Законом уређује се спорт у Босни и Херцеговини, јавни интерес и циљеви надлежности Босне и Херцеговине, Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: ентитети), те Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине и других нивоа административног организовања; основни принципи у организовању спорта; права и обавезе спортиста; домаћа и међународна спортска такмичења других нивоа административног организовања у Босни и Херцеговини; приредбе, изградња, одржавање и коришћење спортских објеката; остваривање међународне сарадње; организовање и рад установа у области спорта; спортске активности инвалидних лица; награде и признања спортистима и спортским организацијама; здравствена заштита спортиста; спречавање и сузбијање свих облика насиља и недоличног понашања гледалаца; коришћење недозвољених стимулативних средстава у спорту; стручни рад; научноистраживачки рад и информатика у спорту; финансирање спортских активности, надзор и казнене одредбе.

Члан 2.
(Дефиниција спорта)

Спорт у смислу овог Закона обухвата:

- спортске активности и игре организоване ради постизања спортских достигнућа која се остварују сходно утврђеним правилима (спортска такмичења и спортске приредбе),
- спортске активности и игре организоване с циљем унапређења здравља или рекреације (спортска рекреација, спорт за све),
- спортске активности организоване за инвалидна лица,
- организовани школски и универзитетски спорт.

Члан 3.
(Јавни интерес)

Спорт у Босни и Херцеговини је дјелатност од јавног интереса.

Члан 4.
(Међународна заснованост)

Спорт у Босни и Херцеговини заснива се на принципима и стандардима који су утврђени у Европској повељи о спорту, Европској конвенцији о заштити људских права и основних слобода, Конвенцији UN-а о правима дјетета, Међународној конвенцији против допинга у спорту, Европској конвенцији о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама, Олимпијској повељи, Параолимпијској повељи, правилима међународних спортских асоцијација, Европском кодексу о спортској етици, Декларацији о спорту, толеранцији и фер-плеју, те Изјави из Лозане о организовању спорта у Босни и Херцеговини.

Члан 5.
(Децентрализација)

- Спорт у Босни и Херцеговини организује се на децентрализован начин са утврђеним правима и надлежностима Босне и Херцеговине, ентитета, Брчко

Дистрикта Босне и Херцеговине и других нивоа административног организовања.

- (2) У складу са уставима ентитета и другим нивоима административног организовања, те њиховим Законом о спорту, регулишу се и питања из области спорта која нису регулисана овим Законом.

ГЛАВА I- ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ У СПОРТУ

Члан 6.

(Основни принципи организације спорта)

Основни принципи на којим се организује спорт у Босни и Херцеговини су:

- a) права и слободе спортиста,
- b) афирмација духа олимпизма,
- c) право свих грађана да се баве спортом под истим условима без обзира на националну, вјерску, политичку, расну, социјалну и полну припадност,
- d) остваривање јавног интереса државе у овој области и обавеза државних органа да законима и на други начин, материјалном подршком и програмима развоја стварају опште и посебне услове за спортске активности, спортско напредовање и усавршавање, материјалну и друштвену стимулацију за остваривање врхунских спортских резултата,
- e) организовање ефикасног система стручног оспособљавања и усавршавања стручних кадрова у спорту,
- f) обезбјеђивање здравствене заштите спортиста и спречавање употребе недозвољених стимулативних средстава,
- g) стручност у раду и подстицање научноистраживачког рада, примјену савремених метода рада, информатике и издавачке дјелатности,
- h) правило да се сви спорови између спортиста, спортских организација и органа рјешавају искључиво преко и унутар одговарајућих спортских органа и арбитражних спортских тијела,
- i) аутономност спортских организација у погледу уређивања унутрашњих односа и удруживања.

ГЛАВА II- ЈАВНИ ИНТЕРЕС И ЦИЉЕВИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У СПОРТУ

Члан 7.

(Јавни интерес и циљеви)

Јавни интерес и циљеви Босне и Херцеговине у спорту су:

- a) развијање свијести грађана, посебно младих, о спорту и његовим вриједностима,
- b) допринос васпитању, образовању и развоју дјецe и омладине,
- c) подстицање и афирмисање спорта и његових вриједности као дијела културе и укупних материјалних и духовних вриједности друштва,
- d) очување здравља као основе сваке људске активности, радне продуктивности, изражавање стваралаштва и хуманог живљења,
- e) подстицање систематског и организованог бављења спортом у слободном времену,
- f) презентација врхунског спортског стваралаштва на свим нивоима,

- g) системско стварање услова за остваривање врхунских спортских резултата,
- h) организација система такмичења у складу са правилима међународних спортских федерација.

Члан 8.

(Утврђивање Стратегије развоја спорта и програма развоја)

- (1) Да би се остварио јавни интерес и циљеви у спорту у Босни и Херцеговини, утврђује се Стратегија развоја спорта у Босни и Херцеговини (у даљем тексту: Стратегија).
- (2) Стратегија се доноси за најмање четири године (олимпијски циклус).
- (3) На основу Стратегије доносе се програми развоја спорта.

Члан 9.

(Садржај Стратегије)

Стратегијом се утврђују:

- a) основна полазишта и правци развоја,
- b) садржај и обим спортских дјелатности који се финансирају, односно суфинансирају из буџета Босне и Херцеговине,
- c) развојни и стручни задаци у спорту,
- d) оквирни критеријуми за вредновање програма и њиховог финансирања у спорту,
- e) носиоци развоја и мјере контроле његове реализације.

Члан 10.

(Валидност Стратегије и Програма развоја)

Стратегију и Програм развоја спорта у Босни и Херцеговини усваја Парламентарна скупштина БиХ на предлог Савјета министара БиХ, уз претходно прибављене сагласности ентитета и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

Члан 11.

(Стратегије и програми развоја на нижим нивоима власти)

У складу са Стратегијом, овим Законом и другим законским прописима ентитета и други ниво административног организовања доносе своје стратегије и програме развоја спорта.

Члан 12.

(Надлежности Савјета за спорт Босне и Херцеговине)

- (1) Савјет за спорт Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Савјет) највише је савјетодавно тијело Министарства цивилних послова БиХ које се брине за развој и квалитет спорта на нивоу Босне и Херцеговине.
- (2) Савјет је надлежан да:
 - a) даје мишљења о Стратегији,
 - b) даје мишљења о Програму развоја спорта,
 - c) даје мишљења о годишњим плановима и финансијским потребама спорта,
 - d) расправља о питањима значајним за спорт те предлаже и подстиче доношење мјера за унапређење спорта,
 - e) предлаже приоритетне пројекте, елаборате и студије за њихово финансирање у систему јавних потреба у спорту,
 - f) предлаже смјернице за израду прописа о категоризацији спортиста,
 - g) даје мишљења и препоруке за нацрте и предлоге прописа који се односе на спорт,

- h) обавља и друге послове утврђене овим Законом и другим прописима.

Члан 13.

(Именовање и састав Савјета)

- (1) Савјет има укупно 17 чланова које именује Савјет министара БиХ, на предлог министра цивилних послова БиХ, и то: председника, два потпредседника и 14 чланова, а који се бирају између истакнутих спортиста и спортских радника.
- (2) Чланове Савјета предлажу: Министарство цивилних послова БиХ седам чланова, Олимпијски комитет БиХ три члана, по три члана ентитета у консултацији са ентитетским и кантоналним министарствима надлежним за спорт, и Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине једног члана.
- (3) Савјет се именује на период од четири године (олимпијски циклус).
- (4) За свој рад Савјет је одговоран Савјету министара БиХ, којем најмање два пута годишње подноси извјештај о свом раду.
- (5) Савјет једном годишње подноси извјештај о свом раду Парламентарној скупштини БиХ.
- (6) Административне послове за Савјет обавља Министарство цивилних послова БиХ.
- (7) Савјет доноси пословник о свом раду, на који сагласност даје министар цивилних послова БиХ.

ДИО ДРУГИ- ОРГАНИЗОВАЊЕ СПОРТА

Члан 14.

(Носиоци спортских активности)

Носиоци спортских активности у Босни и Херцеговини су правна и физичка лица регистрована да обављају спортске активности у складу са овим Законом, Законом о удружењима и фондацијама Босне и Херцеговине, ентитетским законима о удружењима и фондацијама, ентитетским законима о спорту, законима о предузећима ентитета и других нивоа административног организовања у Босни и Херцеговини.

Члан 15.

(Упис у регистар)

- (1) Правна и физичка лица у области спорта уписују се у посебне регистре у складу са овим Законом, законима ентитета и других нивоа административног организовања у Босни и Херцеговини.
- (2) Правилник о вођењу регистра правних и физичких лица у области спорта на нивоу Босне и Херцеговине доноси министар цивилних послова БиХ.

ГЛАВА I- ПРАВНА ЛИЦА (СПОРТСКА УДРУЖЕЊА)

Члан 16.

(Правна лица)

Правна лица у области спорта у смислу овог Закона су:

- a) спортски клуб (аматерски и професионални),
- b) спортско друштво,
- c) спортски савез у одређеном спорту,
- d) спортски клуб инвалидних лица,
- e) спортски савез инвалидних лица,
- f) Олимпијски комитет Босне и Херцеговине,
- g) Параолимпијски комитет Босне и Херцеговине,
- h) установе и институције у области спорта.

Члан 17.

(Спортски клуб)

- (1) Основни облик организовања у спорту је спортски клуб.
- (2) Клуб може обављати спортску активност аматерски и професионално.

Члан 18.

(Аматерски спортски клуб)

Аматерски спортски клуб је добровољна невладина непрофитна организација која се организује као удружење грађана за обављање спортске дјелатности у складу са Законом о удружењима и фондацијама Босне и Херцеговине, ентитетским законима о удружењима и фондацијама, овим Законом, ентитетским законима о спорту и прописима из области спорта на одговарајућем нивоу административног организовања.

Члан 19.

(Начин оснивања аматерског спортског клуба)

- (1) Аматерски спортски клуб оснива се оснивачким актом.
- (2) Аматерски спортски клуб могу да оснују домаћа правна и физичка лица.
- (3) Аматерски спортски клуб из става (1) овог члана могу да оснују најмање три физичка лица или правно лице.

Члан 20.

(Професионални спортски клуб)

- (1) Професионални спортски клуб оснива се као привредно друштво, односно предузеће с циљем обављања спортске дјелатности.
- (2) Професионални спортски клуб оснива се и региструје као пословни субјекат код надлежног суда у складу са Оквирним законом о регистрацији пословних субјеката у Босни и Херцеговини ("Службени гласник БиХ", број 42/04) и одговарајућим ентитетским законима којима се уређује оснивање пословних субјеката, овим Законом и законима о спорту ентитета и других нивоа административног организовања, као и статутима спортских савеза.

Члан 21.

(Спортско друштво)

- (1) Спортски клубови могу се удруживати у спортска друштва ради уређивања и остваривања заједничких циљева и интереса, као и заједничког наступања у области спорта.
- (2) Међусобне односе и права спортски клубови удружени у спортско друштво регулишу оснивачким актом и другим актима спортског друштва.
- (3) Спортско друштво је носилац права на заједнички назив и заједничке симболе, ако оснивачким и другим актима није другачије одређено.
- (4) На оснивање, упис у регистар, обављање спортских активности и спортских дјелатности, рјешавање спорова, одговорност, као и на друга питања у вези са радом спортских друштава, сходно се примјењују одредбе овог Закона које се односе на спортска удружења, ако овим Законом није другачије одређено.

Члан 22.

(Спортски савез)

- (1) Спортски клубови у појединим спортовима удружују се у спортске савезе да би остварили заједничке интересе и циљеве.
- (2) Спортски савези се организују на нивоу Босне и Херцеговине и ентитета, а у зависности од развијености

спорта и на другим нивоима административног организовања у Босни и Херцеговини. За један спорт на нивоу Босне и Херцеговине може да се оснује само један спортски савез.

- (3) Спортски савез Босне и Херцеговине оснива се у складу са овим Законом и Законом о удружењима и фондацијама Босне и Херцеговине, на основу одлука ентитетских спортских савеза о добровољном удруживању, а у случају спора између ентитетских спортских савеза, одлуку о томе доноси Савјет министара БиХ.
- (4) Сједиште спортских савеза Босне и Херцеговине одређује се на основу развијености појединог спорта, традиције, масовности и квалитета одређене спортске гране.
- (5) Уколико због неразвијености спорта не постоји организован спортски савез на нивоу једног ентитета, регистрација савеза на нивоу Босне и Херцеговине за тај спорт извршиће се уз сагласност Министарства цивилних послова БиХ, а до испуњења услова из става (3) овог члана.

Члан 23.

(Надлежност спортских савеза Босне и Херцеговине)

Спортски савези Босне и Херцеговине надлежни су за:

- a) организовање и спровођење система такмичења,
- b) заступање и представљање спорта у међународним спортским организацијама,
- c) припремање и наступање државних репрезентација на званичним међународним такмичењима,
- d) утврђивање програма развоја у складу са Стратегијом,
- e) сарадњу са надлежним спортским и другим органима Босне и Херцеговине.

Члан 24.

(Олимпијски комитет Босне и Херцеговине)

Олимпијски комитет Босне и Херцеговине је невладино спортско удружење које обавља активности у складу са одредбама Олимпијске повеље, Етичког кодекса МОК-а, Антидопинг кодекса олимпијског покрета, Заједничке изјаве из Лозане, Закона о удружењима и фондацијама Босне и Херцеговине и овим Законом.

Члан 25.

(Оснивачи Олимпијског комитета Босне и Херцеговине)

Олимпијски комитет Босне и Херцеговине оснивају спортски савези олимпијских спортова Босне и Херцеговине, врхунски спортисти, стручњаци и спортски радници а у складу са одредбама Олимпијске повеље.

Члан 26.

(Акти Олимпијског комитета Босне и Херцеговине)

Циљеви и дјелокруг рада, чланство, састав, органи и тијела Олимпијског комитета Босне и Херцеговине утврђују се оснивачким актом, статутом и другим актима Олимпијског комитета уз равноправну заступљеност из конститутивних народа.

Члан 27.

(Програм активности Олимпијског комитета Босне и Херцеговине)

Олимпијски комитет Босне и Херцеговине, у складу са Статутом и прописима Међународног олимпијског комитета, доноси свој програм активности којима се утврђује:

- a) ширење и афирмисање принципа олимпијског покрета и етичких норми у спорту,

- b) брига и заштита симбола и обиљежја Међународног олимпијског комитета у Босни и Херцеговини,
- c) представљање спорта Босне и Херцеговине у Међународном олимпијском комитету и одговарајућим међународним спортским асоцијацијама,
- d) организација и руковођење активности наступа спортиста Босне и Херцеговине на олимпијским играма и другим званичним међународним такмичењима,
- e) учешће екипа и појединаца на другим међународним такмичењима под окриљем МОК-а,
- f) подстицање, праћење и унапређење спорта у Босни и Херцеговини,
- g) учествовање у остваривању политике развоја спорта у Босни и Херцеговини,
- h) предлагање програма од јавног интереса у спорту,
- i) учешће у изради Стратегије,
- j) усклађивање активности спортских савеза Босне и Херцеговине на остваривању Стратегије, и
- k) друга питања од значаја за развој и унапређење олимпијских спортова у Босни и Херцеговини.

Члан 28.

(Спортски клуб и спортски савез инвалидних лица)

- (1) Ради организовања спортско-рекреативне активности и спортских такмичења инвалидних лица, оснивају се спортски клубови инвалидних лица.
- (2) Спортски клубови из става (1) овог члана удружују се у спортске савезе Босне и Херцеговине, ентитета и на одговарајућем нивоу административног организовања у Босни и Херцеговини.
- (3) Спортски савези инвалидних лица усклађују се и координирају активност клубова, организују такмичења и уређују сва остала питања која се односе на спорт инвалидних лица.
- (4) Спортски савези инвалидних лица региструју се као удружења грађана.

Члан 29.

(Параолимпијски комитет Босне и Херцеговине)

- (1) Спортски савези инвалидних лица из члана 28. овог Закона удружују се у Параолимпијски комитет Босне и Херцеговине.
- (2) Параолимпијски комитет Босне и Херцеговине одређује начин употребе и заштите симбола и обиљежја Међународног параолимпијског комитета (IPC) и друга питања из дјелокруга спортске активности инвалидних лица.
- (3) Параолимпијски комитет Босне и Херцеговине представља спорт инвалидних лица у Међународном и Европском параолимпијском комитету и одговарајућим спортским организацијама и удружењима.
- (4) Дјелокруг, чланство, састав, органи и тијела Параолимпијског комитета Босне и Херцеговине утврђују се оснивачким актом, статутом и другим актима Параолимпијског комитета Босне и Херцеговине.

Члан 30.

(Удружења спортске рекреације)

- (1) Да би се задовољиле потребе грађана да одрже и побољшају здравље и психофизичке способности и организовало вјежбање и бављење спортским

активностима у слободном времену, оснивају се удружења спортске рекреације.

- (2) Удружења-клубови спортске рекреације удружују се у Савез спортске рекреације Босне и Херцеговине, у складу са чланом 22. овог Закона.

ПОГЛАВЉЕ II- ПРАВА И ОБАВЕЗЕ ПРАВНИХ ЛИЦА

Члан 31. (Слобода и самосталност)

Правна лица-спортска удружења оснивају се и организују слободно и самостална су у остваривању својих права и обавеза, у складу са овим Законом, ентитетским законима о спорту, Законом о удружењима и фондацијама Босне и Херцеговине, ентитетским законима о удружењима и фондацијама.

Члан 32. (Стицање својства правног лица)

Спортска удружења стичу својство правног лица уписом у регистар који води надлежни орган у складу са Законом о удружењима и фондацијама Босне и Херцеговине на нивоу Босне и Херцеговине, односно ентитета и других нивоа административног организовања у Босни и Херцеговини, у сједишту организација.

Члан 33. (Скупштина удружења)

Правна лица која су у смислу овог Закона регистрована као удружење у области спорта, осим оснивачког акта и статута, морају имати скупштину као највиши орган удружења.

Члан 34. (Обављање привредне дјелатности)

Правна лица могу обављати привредне дјелатности само ако је основна сврха таквих дјелатности остваривање циљева утврђених статутом.

Члан 35. (Радни однос у спортским организацијама)

- (1) Правна лица могу засновати радни однос са спортистима, стручним радницима, стручним и административним особљем.
- (2) Радни однос у спортским организацијама, као правним лицима регистрованим на нивоу Босне и Херцеговине, уређује се уговором о раду у складу са Законом о раду у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 26/04, 7/05 и 48/05).
- (3) Запослени има сва права и обавезе из радног односа који су утврђени Законом из става (2) овог члана, колективним уговором и овим Законом.
- (4) Радни однос код спортских удружења као правних лица на ентитетском и другим нивоима административног организовања уређује се уговором о раду, у складу са одговарајућим прописима на том нивоу.

ГЛАВА III- ФИЗИЧКА ЛИЦА У ОБЛАСТИ СПОРТА

Члан 36. (Физичка лица)

Физичка лица у области спорта су: спортисти, стручни и спортски радници.

Члан 37. (Спортиста)

- (1) Спортиста у смислу овог Закона је лице које се припрема и учествује у организованим спортским такмичењима.

- (2) Спортиста има сва грађанска права утврђена Уставом и законима Босне и Херцеговине, ентитетским уставима и законима, законима и другим прописима на другим нивоима административног организовања, као и одредбама овог Закона и ентитетским законима о спорту.

Члан 38. (Врсте спортиста)

- (1) Спортиста може да се бави спортским активностима самостално и у оквиру спортских удружења.
- (2) Спортиста може да се бави спортским активностима аматерски или професионално.

ДИО ТРЕЋИ- ПРАВА И ОБАВЕЗЕ СПОРТИСТА, СТРУЧНИ РАД, ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА И АНТИДОПИНГ

ГЛАВА I- ПРАВА И ОБАВЕЗЕ СПОРТИСТА

Члан 39. (Права спортиста)

- (1) Спортиста је обавезан да се придржава општих и посебних правила који су прописани овим Законом, ентитетским законима о спорту, правилима својих организација и правилима међународних спортских асоцијација.
- (2) Осим права из члана 37. овог Закона, спортиста има право да:
 - a) буде заштићен од сваке врсте духовног и физичког насиља, угрожавања слободе људског и спортског интегритета, здравља и спортског достојанства,
 - b) користи спортске објекте и опрему, услуге стручног рада и здравствене заштите у складу са прописима који то регулишу,
 - c) на основу слободно изражене воље учествује у репрезентативним селекцијама.

Члан 40. (Обавезе спортиста)

Спортиста је обавезан да:

- a) поштује норме и правила спортског понашања,
- b) редовно тренира и учествује на такмичењима,
- c) поштује спортска правила, службена лица и гледаоце,
- d) својим понашањем чува углед спортског колектива и средине коју представља,
- e) сарађује са здравственим службама и посебним органима који провјеравају употребу недозвољених стимулативних средстава.

Члан 41. (Статус врхунског спортисте)

- (1) Спортиста стиче статус врхунског спортисте Босне и Херцеговине ако сходно међународним стандардима остварује врхунске спортске резултате.
- (2) Ближи критеријум за стицање статуса врхунског спортисте утврђује се правилником о категоризацији спортиста који доноси Савјет министара БиХ на предлог министра цивилних послова БиХ.

Члан 42. (Спортиста страни држављанин)

- (1) У спортским такмичењима у Босни и Херцеговини могу учествовати и страни држављанин.
- (2) Права и обавезе спортиста страних држављана регулишу се уговором са спортским удружењима у складу са међународним спортским правилима.

- (3) Спортиста и спортски стручњаци страни држављани морају имати дозволу за рад од надлежног државног органа и регистровати се у ентитетском министарству надлежном за спорт и надлежном органу Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

Члан 43.

(Спортски синдикат)

Спортисти и спортски стручњаци могу основати спортски синдикат у складу са законом и правилима Савеза синдиката БиХ, савеза синдиката ентитета и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

ГЛАВА II- СТРУЧНИ РАД У ОБЛАСТИ СПОРТА

Члан 44.

(Оспособљеност за стручни рад)

- (1) Стручне послове у области спорта могу обављати искључиво стручна лица оспособљена за рад у спорту.
- (2) Стручна лица морају испуњавати сљедеће услове:
 - a) имати високу или вишу стручну школску спрему из области спорта и физичког васпитања, или
 - b) имати високу или вишу школску спрему из других области и лиценцу за рад у области спорта, или
 - c) имати статус врхунског спортисте са дипломом за рад у области спорта.
- (3) Школовање кадрова за рад у спорту и физичком васпитању, те издавање диплома за рад у спорту обављају високошколске установе.
- (4) Стручно усавршавање и оспособљавање у спорту обављају високошколске установе и установе регистроване за послове стручног усавршавања и оспособљавања.

Члан 45.

(Врсте стручних послова)

Стручни послови у спорту у смислу овог Закона су:

- a) планирање и реализовање спортских активности дјеце и омладине,
- b) планирање и реализовање спортске обуке,
- c) планирање и тренирање спортиста,
- d) обучавање грађана у спортским знањима и вјештинама,
- e) планирање и реализовање спортске рекреације грађана,
- f) дијагностицирање и провјера психофизичких и моторичких способности учесника,
- g) планирање и извођење корективне гимнастике,
- h) спровођење правила у спорту,
- i) информатика у спорту,
- j) менаџмент и маркетинг у спорту,
- k) научноистраживачке дјелатности.

Члан 46.

(Стручна лица са лиценцом)

Судије, делегати и спортски радници су стручна лица која имају лиценце спортског савеза да могу да обављају одређене активности у спорту.

ГЛАВА III- ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА У СПОРТУ И АНТИДОПИНГ КОНТРОЛА

Члан 47.

(Обавезна здравствена заштита)

- (1) Здравствена заштита је обавезна за све учеснике у спорту.

- (2) У спортским такмичењима може учествовати само лице за које је утврђена општа и посебна здравствена способност, коју утврђује овлашћени лекар специјалиста спортске медицине.

Члан 48.

(Услови за обављање здравствених прегледа)

Услове за обављање здравствених прегледа спортиста, те начин вођења евиденције и медицинске документације спортиста прописује ентитетски министар здравља, уз мишљење ентитетског министарства надлежног за спорт, у складу са прописима међународних спортских федерација.

Члан 49.

(Забрана допинга)

Спортистима и свим учесницима у спорту забрањено је да узимају недозвољена стимулативна средства, да их дају као и да подстичу њихово коришћење у складу са правилима Свјетске антидопинг агенције (WADA).

ДИО ЧЕТВРТИ- СПОРТСКА ТАКМИЧЕЊА И ПРИРЕДБЕ, СПОРТСКИ ОБЈЕКТИ И СУЗБИЈАЊЕ НЕДОЛИЧНОГ ПОНАШАЊА НА СПОРТСКИМ ПРИРЕДБАМА

Члан 50.

(Циљ спортских такмичења)

Спортска такмичења и приредбе (манифестације, сусрети, смотре, игре) организују се с циљем афирмације и популаризације спорта и остваривања врхунских спортских резултата.

Члан 51.

(Систем, услови и организација такмичења)

- (1) Спортски савези Босне и Херцеговине утврђују систем, услове и организацију спортских такмичења на нивоу Босне и Херцеговине, у складу са одредбама овог Закона и правилима међународних спортских асоцијација.
- (2) Ентитетски спортски савез утврђује систем, услове и организацију спортских такмичења на ентитетском нивоу.

Члан 52.

(Усклађеност са Европском конвенцијом)

Организовање спортских такмичења и приредби мора да буде усклађено са препорукама Европске конвенције о сузбијању насиља и недолучног понашања гледалаца на спортским приредбама, посебно на фудбалским утакмицама, и одговарајућим законима и другим прописима у Босни и Херцеговини.

Члан 53.

(Међународна спортска такмичења)

У Босни и Херцеговини могу се организовати међународна спортска такмичења и приредбе:

- a) олимпијске и параолимпијске игре,
- b) свјетска и европска првенства,
- c) универзијаде,
- d) медитеранске игре,
- e) свјетски купови и завршни турнири европске и свјетске лиге,
- f) зимски и љетни олимпијски фестивал младих Европе,
- g) балканска и друга регионална првенства,
- h) критеријумски и квалификациони међународни спортски турнири,

- i) традиционалне међународне спортске манифестације које су у календару међународних спортских асоцијација.

Члан 54.

(Сагласност за међународна такмичења)

Међународна спортска такмичења и спортске приредбе могу се организовати у Босни и Херцеговини ако организатор добије сагласност Министарства цивилних послова БиХ и надлежног ентитетског органа, те обезбједи услове који су предвиђени правилима међународних спортских организација.

Члан 55.

(Спортски објекат)

- (1) Спортски објекат је, у смислу овог Закона, вишенамјенски отворен или затворен простор намијењен обављању спортских активности.
- (2) Спортски објекат, осим простора који је намијењен обављању спортских активности, мора да има неопходне пратеће садржаје и опрему те да буде приступачан инвалидним лицима.
- (3) Спортски објекти морају испуњавати прописе међународних спортских асоцијација као и стандарде прописане одговарајућим законима и другим прописима.

Члан 56.

(Категоризација спортских објеката)

На нивоу Босне и Херцеговине и ентитета, у складу са међународним стандардима, води се евиденција о категоризацији спортских објеката, у складу са посебним правилником о категоризацији спортских објеката који ће донијети министар цивилних послова БиХ, на предлог ентитетских министарстава надлежних за спорт.

Члан 57.

(Спортски објекти од интереса за Босну и Херцеговину)

- (1) Финансирање изградње, одржавање, евиденција и коришћење спортских објеката од интереса за Босну и Херцеговину регулише се посебним споразумом између институција Босне и Херцеговине, ентитета, Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине и власника објекта.
- (2) Посебним правилником који доноси министар цивилних послова БиХ, након усаглашавања са ентитетским министарствима надлежним за спорт, прописале се услови за утврђивање спортских објеката од интереса за Босну и Херцеговину.

Члан 58.

(Сузбијање насиља и недоличног понашања гледалаца на спортским приредбама)

- (1) С циљем спречавања и сузбијања насиља и недоличног понашања гледалаца на спортским приредбама, Босна и Херцеговина и ентитети дужни су да предузму потребне мјере у складу са Европском конвенцијом о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама, посебно на фудбалским утакмицама.
- (2) Посебним законом утврдиће се начин и мјере за спречавање и сузбијање насиља и недоличног понашања гледалаца на спортским приредбама.

ДИО ПЕТИ- НАДЛЕЖНИ ОРГАНИ ЗА СПОРТ НА НИВОУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Члан 59.

(Министарство цивилних послова БиХ)

Надлежни орган за послове спорта на нивоу Босне и Херцеговине је Министарство цивилних послова БиХ, у оквиру којег се формира посебан сектор за спорт.

Члан 60.

(Надлежности сектора за спорт)

Надлежности сектора за спорт из члана 59. овог Закона су:

- a) организовање и руковођење пословима израде Стратегије,
- b) припремање предлога дугорочних и годишњих програма развоја спорта у Босни и Херцеговини,
- c) предлагање буџета сектора за спорт,
- d) припремање предлога правилника о категоризацији спортиста и спортских објеката,
- e) припремање правилника о вођењу регистра правних и физичких лица у области спорта на нивоу Босне и Херцеговине,
- f) утврђивање садржаја и облика информационих система о спорту у Босни и Херцеговини,
- g) остваривање сарадње са спортским савезима и другим организацијама и институцијама,
- h) дефинисање Стратегије на међународном плану у области спорта,
- i) обављање административних, стручних и других послова у области спорта у складу са овим Законом.

Члан 61.

(Агенција за антидопинг контролу)

- (1) Овим Законом оснива се Агенција за антидопинг контролу.
- (2) Агенција за антидопинг контролу оснива се као самостална управна организација за праћење и спровођење међународних конвенција против допинга у спорту у Босни и Херцеговини.
- (3) Радом Агенције за антидопинг контролу руководи директор.
- (4) Директора Агенције за антидопинг контролу именује Савјет министара БиХ на предлог предједавајућег Савјета министара БиХ.
- (5) Директор Агенције за антидопинг контролу има два помоћника директора.

Члан 62.

(Надлежности Агенције)

Агенција за антидопинг контролу обавља следеће послове:

- a) систематски прати и координира активности против допинга у спорту,
- b) предлаже и спроводи мјере против допинга у спорту,
- c) одговорна је за примјену конвенција, кодекса ВАДА и правила Међународног олимпијског комитета, Међународног параолимпијског комитета и међународних спортских савеза,
- d) руководи припремама и процедурама за доношење закона којим се уређује ова област.

Члан 63.

(Унутрашња организација Агенције)

- (1) Унутрашња организација Агенције за антидопинг контролу утврђује се правилником о унутрашњој организацији и раду.
- (2) Правилник о унутрашњој организацији и раду Агенције за антидопинг контролу доноси директор уз сагласност Савјета министара БиХ.

Члан 64.

(Информатика у спорту)

- (1) С циљем систематског праћења и евидентирања стања у спорту, стручној, научној и издавачкој дјелатности, организује се јединствен информациони систем у спорту.
- (2) Садржај и облик информационог система утврђује сектор за спорт Министарства цивилних послова БиХ, у складу са стандардима европске спортске информационе мреже.
- (3) Информациони системи ентитета и других нивоа административног организовања заједно са информационом системом Босне и Херцеговине чине јединствен систем.
- (4) Сва правна и физичка лица регистрована за обављање спортских активности обавезна су да воде евиденцију у складу са јединственим информационом системом у спорту.

ДИО ШЕСТИ- ФИНАНСИРАЊЕ СПОРТА

Члан 65.

(Средства за финансирање)

Средства за финансирање спортских активности остварују се:

- a) од чланарине,
- b) из буџетских средстава институција Босне и Херцеговине, ентитета и других нивоа административног организовања,
- c) од донација и спонзорства правних и физичких лица,
- d) из прихода од камата и закупнина,
- e) од игара на срећу,
- f) из прихода стечених активностима утврђеним статутум спортске организације,
- g) из других прихода.

Члан 66.

(Финансирање јавног интереса Босне и Херцеговине)

Јавни интерес у спорту у Босни и Херцеговини остварује се суфинансирањем из средстава буџета институција Босне и Херцеговине на основу Стратегије, дугорочних и годишњих програма развоја спорта у Босни и Херцеговини.

Члан 67.

(Олакшице за спортске организације)

Законом се утврђују посебне олакшице за спортисте и спортске организације, а нарочито приликом изградње и одржавања спортских објеката, организације великих спортских такмичења, спортских приредби, набавке спортске опреме и у погледу систематских прегледа спортиста.

Члан 68.

(Олакшице за улагаче средстава за развој спорта)

Законама Босне и Херцеговине из области пореске политике, правним и физичким лицима која улажу средства у развој спорта, уложена средства признају се као трошкови и ослобођени су пореза.

Члан 69.

(Државна награда за спорт)

За изузетан допринос у развоју спорта и афирмацију Босне и Херцеговине биће утврђена државна награда за спорт. Савјет министара БиХ ће, на предлог Министарства цивилних послова БиХ, донијети одлуку о установљењу државне награде за спорт, као и критеријуме за њену додјелу.

ДИО СЕДМИ- НАДЗОР НАД СПРОВОЂЕЊЕМ ЗАКОНА

Члан 70.

- (1) Надзор над спровођењем овог Закона и прописа који су донесени на основу овог Закона на нивоу Босне и Херцеговине врши Министарство цивилних послова БиХ.
- (2) Питање управног и стручног надзора на ентитетском и другим нивоима административног организовања вршиће ентитетска министарства задужена за спорт, а на основу посебних законских и подзаконских аката.

ДИО ОСМИ- КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 71.

- (1) Новчаном казном у износу од 5.000,00 КМ до 10.000,00 КМ казниће се за прекршај правно лице ако:
 - a) обавља спортску дјелатност а није регистровано у складу са чланом 14. овог Закона и уписано у пословни регистар из члана 15. овог Закона,
 - b) обављање стручних послова у спорту повјери лицима која за то не испуњавају услове из чл. 44, 45. и 46. овог Закона,
 - c) омогући да на спортском такмичењу учествује лице за које није утврђена општа или посебна здравствена способност,
 - d) организује спортско такмичење и спортску приредбу у Босни и Херцеговини а не испуњава услове из члана 52. овог Закона,
 - e) организује међународно спортско такмичење или спортску приредбу без сагласности органа из члана 54. овог Закона,
 - f) не заснује радни однос са спортистом, стручним радником, стручним и административним запослеником у складу са чланом 35. овог Закона,
 - g) органу управе не достави у прописаном року тражене податке или акте у вези са поступањем у управном поступку и вршењу управног надзора.
- (2) Новчаном казном у износу од 1.000,00 КМ до 5.000,00 КМ казниће се за прекршај физичко лице ако:
 - a) се не придржава одредаба из члана 40. овог Закона,
 - b) се бави стручним радом у области спорта а не испуњава услове из чл. 44, 45. и 46. овог Закона,
 - c) не посједује дозволу за рад из члана 42. овог Закона.
- (3) У случају поновног прекршаја, прекршилац ће се казнити максималном новчаном казном из ст. (1) и (2) овог члана.

ДИО ДЕВЕТИ- ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 72.

(Завод за физичку културу Босне и Херцеговине)

- (1) Даном ступања на снагу овог Закона престаје да важи Закон о физичкој култури Босне и Херцеговине ("Службени лист СРБиХ", број 24/91) те тиме и Завод за физичку културу БиХ, а имовина Завода прелази у својину Босне и Херцеговине.

- (2) Посебна комисија Министарства цивилних послова БиХ утврдиће стање обавеза и завршни рачун Завода, попис имовине и обавезе према запосленима.

Члан 73.

(Континуитет спортских организација)

Олимпијски комитет Босне и Херцеговине и спортски савези на нивоу Босне и Херцеговине који су дјеловали до доношења овог Закона настављају свој рад и дјеловање, с тим што су дужни да у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог Закона реорганизују и ускладе своје нормативне акте са одредбама овог Закона.

Члан 74.

(Обавеза доношења подзаконских аката)

Подзаконски акти за спровођење овог Закона биће донесени у року од годину дана од дана ступања на снагу овог Закона.

Члан 75.

(Обавеза доношења усклађених закона)

Надлежни органи ентитета и других нивоа административног организовања у Босни и Херцеговини дужни су да у року од годину дана од ступања на снагу овог Закона донесу, односно ускладе са овим Законом своје законе и прописе који се односе на област спорта.

Члан 76.

(Формирање надлежних органа за спорт Босне и Херцеговине)

Савјет министара БиХ формираће у року од 60 дана од дана ступања на снагу овог Закона посебан сектор за спорт у Министарству цивилних послова БиХ и Агенцију за антидопинг контролу и покренуће активности за именоване руководиоца.

Члан 77.

(Ступање на снагу)

Овај Закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

ПСБиХ број 168/08
25. фебруара 2008. године
Сарајево

Председавајући Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ др Милорад Живковић , с. р.	Председавајући Дома народа Парламентарне скупштине БиХ Сулејман Тихић , с. р.
--	---

Na osnovu člana IV. 4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine je, na 20. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 16. januara 2008. godine, i na 12. sjednici Doma naroda, održanoj 25. februara 2008. godine, usvojila

ZAKON

O SPORTU U BOSNI I HERCEGOVINI

DIO PRVI- OPĆE ODREDBE

Član 1.

(Predmet Zakona)

Ovim Zakonom uređuje se sport u Bosni i Hercegovini, javni interes i ciljevi nadležnosti Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: entiteti), te Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i drugih nivoa administrativnog organiziranja; osnovni principi u organiziranju sporta; prava i obaveze

sportista; domaća i međunarodna sportska takmičenja drugih nivoa administrativnog organiziranja u Bosni i Hercegovini; priredbe, izgradnja, održavanje i korištenje sportskih objekata; ostvarivanje međunarodne saradnje; organiziranje i rad ustanova u oblasti sporta; sportske aktivnosti lica s invaliditetom; nagrade i priznanja sportistima i sportskim organizacijama; zdravstvena zaštita sportista; sprečavanje i suzbijanje svih oblika nasilja i nedoličnog ponašanja gledalaca; korištenje nedozvoljenih stimulativnih sredstava u sportu; stručni rad; naučnoistraživački rad i informatika u sportu; finansiranje sportskih aktivnosti, nadzor i kaznene odredbe.

Član 2.

(Definicija sporta)

Sport, u smislu ovog Zakona, obuhvata:

- sportske aktivnosti i igre organizirane radi postizanja sportskih dostignuća koja se ostvaruju prema utvrđenim pravilima (sportska takmičenja i sportske priredbe),
- sportske aktivnosti i igre koje se organiziraju s ciljem unapređenja zdravlja ili rekreacije (sportska rekreacija, sport za sve),
- sportske aktivnosti organizirane za invalidna lica,
- organizirani školski i univerzitetski sport.

Član 3.

(Javni interes)

Sport u Bosni i Hercegovini je djelatnost od javnog interesa.

Član 4.

(Međunarodna zasnovanost)

Sport u Bosni i Hercegovini zasniva se na principima i standardima utvrđenim u Evropskoj povelji o sportu, Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, Konvenciji UN-a o pravima djeteta, Međunarodnoj konvenciji protiv dopinga u sportu, Evropskoj konvenciji o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, Olimpijskoj povelji, Paraolimpijskoj povelji, pravilima međunarodnih sportskih asocijacija, Evropskom kodeksu o sportskoj etici, Deklaraciji o sportu, toleranciji i fer pleju, te Izjavi iz Lozane o organiziranju sporta u Bosni i Hercegovini.

Član 5.

(Decentralizacija)

- Sport u Bosni i Hercegovini organizira se na decentraliziran način s utvrđenim pravima i nadležnostima Bosne i Hercegovine, entiteta, Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i drugih nivoa administrativnog organiziranja.
- U skladu sa ustavima entiteta i drugim nivoima administrativnog organiziranja, te njihovim Zakonima o sportu, reguliraju se i pitanja iz oblasti sporta koja nisu regulirana ovim Zakonom.

POGLAVLJE I. OSNOVNI PRINCIPI U SPORTU

Član 6.

(Osnovni principi organizacije sporta)

Osnovni principi na kojima se organizira sport u Bosni i Hercegovini su:

- prava i slobode sportista,
- afirmacija duha olimpizma,
- pravo svih građana da se bave sportom pod jednakim uvjetima bez obzira na nacionalnu, vjersku, političku, rasnu, socijalnu i spolnu pripadnost,

- d) ostvarivanje javnog interesa države u ovoj oblasti i obaveza državnih organa da zakonima i na drugi način, materijalnom podrškom i programima razvoja stvaraju opće i posebne uvjete za sportske aktivnosti, sportsko napredovanje i usavršavanje, materijalnu i društvenu stimulaciju za ostvarivanje vrhunskih sportskih rezultata,
- e) organiziranje efikasnog sistema stručnog osposobljavanja i usavršavanja stručnih kadrova u sportu,
- f) osiguravanje zdravstvene zaštite sportista i sprečavanje upotrebe nedozvoljenih stimulativnih sredstava,
- g) stručnost u radu i podsticanje naučnoistraživačkog rada, primjenu savremenih metoda rada, informatike i izdavačke djelatnosti,
- h) pravilo da se svi sporovi između sportista, sportskih organizacija i organa rješavaju isključivo preko i unutar odgovarajućih sportskih organa i arbitražnih sportskih tijela,
- i) autonomnost sportskih organizacija u pogledu uređivanja unutrašnjih odnosa i udruživanja.

POGLAVLJE II. JAVNI INTERES I CILJEVI BOSNE I HERCEGOVINE U SPORTU

Član 7.

(Javni interes i ciljevi)

Javni interes i ciljevi Bosne i Hercegovine u sportu su:

- a) razvijanje svijesti građana, posebno mladih, o sportu u njegovim vrijednostima,
- b) doprinos vaspitanju, obrazovanju i razvoju djece i omladine,
- c) podsticanje i afirmiranje sporta i njegovih vrijednosti kao dijela kulture i ukupnih materijalnih i duhovnih vrijednosti društva,
- d) očuvanje zdravlja kao osnove svake ljudske aktivnosti, radne produktivnosti, izražavanje stvaralaštva i humanog življenja,
- e) podsticanje sistematskog i organiziranog bavljenja sportom u slobodnom vremenu,
- f) prezentacija vrhunskog sportskog stvaralaštva na svim nivoima,
- g) sistemsko stvaranje uvjeta za ostvarivanje vrhunskih sportskih rezultata,
- h) organizacija sistema takmičenja u skladu s pravilima međunarodnih sportskih federacija.

Član 8.

(Utvrđivanje Strategije razvoja sporta i programa razvoja)

- (1) Radi ostvarivanja javnog interesa i ciljeva u sportu u Bosni i Hercegovini utvrđuje se Strategija razvoja sporta u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Strategija).
- (2) Strategija se donosi najmanje za četiri godine (olimpijski ciklus).
- (3) Na osnovu Strategije, donose se programi razvoja sporta.

Član 9.

(Sadržaj Strategije)

Strategijom se utvrđuju:

- a) osnovna polazišta i pravci razvoja,
- b) sadržaj i obim sportskih djelatnosti koji se finansiraju, odnosno sufinansiraju iz budžeta Bosne i Hercegovine,
- c) razvojni i stručni zadaci u sportu,

- d) okvirni kriteriji za vrednovanje programa i njihovog finansiranja u sportu,
- e) nosioci razvoja i mjere kontrole njegove realizacije.

Član 10.

(Validnost Strategije i programa razvoja)

Strategiju i Program razvoja sporta u Bosni i Hercegovini usvaja Parlamentarna skupština BiH, na prijedlog Vijeća ministara BiH, uz prethodno pribavljene saglasnosti entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Član 11.

(Strategije i programi razvoja na nižim nivoima vlasti)

U skladu sa Strategijom, ovim Zakonom i drugim zakonskim propisima entiteta i drugi nivoi administrativnog organiziranja donose svoje strategije i programe razvoja sporta.

Član 12.

(Nadležnosti Vijeća za sport Bosne i Hercegovine)

- (1) Vijeće za sport Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vijeće) najviše je savjetodavno tijelo Ministarstva civilnih poslova BiH koje se brine za razvoj i kvalitet sporta na nivou Bosne i Hercegovine.
- (2) Vijeće je nadležno za:
 - a) davanje mišljenja o Strategiji,
 - b) davanje mišljenja o Programu razvoja sporta,
 - c) davanje mišljenja o godišnjim planovima i finansijskim potrebama sporta,
 - d) raspravu o pitanjima značajnim za sport te predlaganje i podsticanje donošenja mjera za unapređenje sporta,
 - e) predlaganje prioritetnih projekata, elaborata i studija za njihovo finansiranje u sistemu javnih potreba u sportu,
 - f) predlaganje smjernica za izradu propisa o kategorizaciji sportista,
 - g) davanje mišljenja i preporuka za nacрте i prijedloge propisa koji se odnose na sport,
 - h) obavljanje i drugih poslova utvrđenih ovim Zakonom i drugim propisima.

Član 13.

(Imenovanje i sastav Vijeća)

- (1) Vijeće ima ukupno 17 članova koje imenuje Vijeće ministara BiH, na prijedlog ministra civilnih poslova BiH, i to: predsjednika, dva potpredsjednika i 14 članova, koji se biraju između istaknutih sportista i sportskih radnika.
- (2) Članove Vijeća predlažu: Ministarstvo civilnih poslova BiH sedam članova, Olimpijski komitet BiH tri člana, po tri člana iz entiteta, u konsultaciji s entitetskim i kantonalnim ministarstvima nadležnim za sport, i Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine jednog člana.
- (3) Vijeće se imenuje na period od četiri godine (olimpijski ciklus).
- (4) Za svoj rad Vijeće je odgovorno Vijeću ministara BiH, kojem najmanje dva puta godišnje podnosi izvještaj o svom radu.
- (5) Vijeće jednom godišnje podnosi izvještaj o svom radu Parlamentarnoj skupštini BiH.
- (6) Administrativne poslove za Vijeće obavlja Ministarstvo civilnih poslova BiH.
- (7) Vijeće donosi poslovnik o radu, na koji saglasnost daje ministar civilnih poslova BiH.

DIO DRUGI- ORGANIZIRANJE SPORTA

Član 14.
(Nosioци sportskih aktivnosti)

Nosioци sportskih aktivnosti u Bosni i Hercegovini su pravna i fizička lica registrirana za obavljanje sportskih aktivnosti u skladu s ovim Zakonom, Zakonom o udruženjima i fondacijama Bosne i Hercegovine, zakonima o udruženjima i fondacijama entiteta, zakonima o sportu entiteta, zakonima o preduzećima entiteta i drugih nivoa administrativnog organiziranja u Bosni i Hercegovini.

Član 15.
(Upis u registar)

- (1) Pravna i fizička lica u oblasti sporta upisuju se u posebne registre u skladu s ovim Zakonom, zakonima entiteta i drugih nivoa administrativnog organiziranja u Bosni i Hercegovini.
- (2) Pravilnik o vođenju registra pravnih i fizičkih lica u oblasti sporta na nivou Bosne i Hercegovine donosi ministar civilnih poslova BiH.

POGLAVLJE I. PRAVNA LICA (SPORTSKA UDRUŽENJA)

Član 16.
(Pravna lica)

Pravna lica u oblasti sporta u smislu ovog Zakona su:

- a) sportski klub (amaterski i profesionalni),
- b) sportsko društvo,
- c) sportski savez u određenom sportu,
- d) sportski klub invalidnih lica,
- e) sportski savez invalidnih lica,
- f) Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine,
- g) Paraolimpijski komitet Bosne i Hercegovine,
- h) ustanove i institucije u oblasti sporta.

Član 17.
(Sportski klub)

- (1) Osnovni oblik organiziranja u sportu je sportski klub.
- (2) Klub može obavljati sportsku aktivnost amaterski i profesionalno.

Član 18.
(Amaterski sportski klub)

Amaterski sportski klub je dobrovoljna nevladina neprofitna organizacija koja se organizira kao udruženje građana za obavljanje sportske djelatnosti u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama Bosne i Hercegovine, zakonima o udruženjima i fondacijama entiteta, ovim Zakonom, zakonima o sportu entiteta i propisima iz oblasti sporta na odgovarajućem nivou administrativnog organiziranja.

Član 19.
(Način osnivanja amaterskog sportskog kluba)

- (1) Amaterski sportski klub osniva se osnivačkim aktom.
- (2) Amaterski sportski klub mogu osnovati domaća pravna i fizička lica.
- (3) Amaterski sportski klub iz stava (1) ovog člana mogu osnovati najmanje tri fizička lica ili pravno lice.

Član 20.
(Profesionalni sportski klub)

- (1) Profesionalni sportski klub osniva se kao privredno društvo, odnosno preduzeće s ciljem obavljanja sportske djelatnosti.
- (2) Profesionalni sportski klub osniva se i registrira kao poslovni subjekat kod nadležnog suda u skladu s Okvirnim

zakonom o registraciji poslovnih subjekata u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 42/04) i odgovarajućim entitetskim zakonima kojima se uređuje osnivanje poslovnih subjekata, ovim Zakonom i zakonima o sportu entiteta i drugih nivoa administrativnog organiziranja, kao i statutima sportskih saveza.

Član 21.
(Sportsko društvo)

- (1) Sportski klubovi mogu se udruživati u sportska društva radi uređivanja i ostvarivanja zajedničkih ciljeva i interesa, kao i zajedničkog nastupanja u oblasti sporta.
- (2) Međusobne odnose i prava sportski klubovi udruženi u sportsko društvo reguliraju osnivačkim aktom i drugim aktima sportskog društva.
- (3) Sportsko društvo je nosilac prava na zajednički naziv i zajedničke simbole, ako osnivačkim i drugim aktima nije drugačije određeno.
- (4) Na osnivanje, upis u registar, obavljanje sportskih aktivnosti i sportskih djelatnosti, rješavanje sporova, odgovornost, kao i na druga pitanja u vezi s radom sportskih društava, dosljedno se primjenjuju odredbe ovog Zakona koje se odnose na sportska udruženja, ako ovim Zakonom nije drugačije određeno.

Član 22.
(Sportski savez)

- (1) Sportski klubovi u pojedinim sportovima udružuju se u sportske saveze radi ostvarivanja zajedničkih interesa i ciljeva.
- (2) Sportski savezi organiziraju se na nivou Bosne i Hercegovine i entiteta, a u zavisnosti od razvijenosti sporta, i na drugim nivoima administrativnog organiziranja u Bosni i Hercegovini. Za jedan sport može se na nivou Bosne i Hercegovine osnovati samo jedan sportski savez.
- (3) Sportski savez Bosne i Hercegovine osniva se u skladu s ovim Zakonom i Zakonom o udruženjima i fondacijama Bosne i Hercegovine, na osnovu odluka entitetskih sportskih saveza o dobrovoljnom udruživanju, a u slučaju spora između entitetskih sportskih saveza, odluku o tome donosi Vijeće ministara BiH.
- (4) Sjedište sportskih saveza Bosne i Hercegovine određuje se na osnovu razvijenosti pojedinog sporta, tradicije, masovnosti i kvaliteta određene sportske grane.
- (5) Ako zbog nerazvijenosti sporta ne postoji organiziran sportski savez na nivou jednog entiteta, registracija saveza na nivou Bosne i Hercegovine za taj sport izvršit će se uz saglasnost Ministarstva civilnih poslova BiH, a do ispunjenja uvjeta iz stava (3) ovog člana.

Član 23.
(Nadležnost sportskih saveza Bosne i Hercegovine)

Sportski savezi Bosne i Hercegovine nadležni su za:

- a) organiziranje i provođenje sistema takmičenja,
- b) zastupanje i predstavljanje sporta u međunarodnim sportskim organizacijama,
- c) pripremanje i nastupanje državnih reprezentacija na zvaničnim međunarodnim takmičenjima,
- d) utvrđivanje programa razvoja u skladu sa Strategijom,
- e) saradnju s nadležnim sportskim i drugim organima Bosne i Hercegovine.

Član 24.
(Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine)

Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine je nevladino sportsko udruženje koje obavlja aktivnosti u skladu s odredbama Olimpijske povelje, Etičkog kodeksa МОК-a, Antidoping kodeksa olimpijskog pokreta, Zajedničke izjave iz Lozane, Zakona o udruženjima i fondacijama Bosne i Hercegovine i ovim Zakonom.

Član 25.
(Osnivači Olimpijskog komiteta Bosne i Hercegovine)

Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine osnivaju sportski savezi olimpijskih sportova Bosne i Hercegovine, vrhunski sportisti, stručnjaci i sportski radnici a u skladu s odredbama Olimpijske povelje.

Član 26.
(Akti Olimpijskog komiteta Bosne i Hercegovine)

Ciljevi i djelokrug rada, članstvo, sastav, organi i tijela Olimpijskog komiteta Bosne i Hercegovine utvrđuju se osnivačkim aktom, statutom i drugim aktima Olimpijskog komiteta, uz ravnopravnu zastupljenost konstitutivnih naroda.

Član 27.
(Program aktivnosti Olimpijskog komiteta Bosne i Hercegovine)

Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine, u skladu sa Statutom i propisima Međunarodnog olimpijskog komiteta, donosi svoj program aktivnosti kojima se utvrđuje:

- a) širenje i afirmiranje principa olimpijskog pokreta i etičkih normi u sportu,
- b) briga i zaštita simbola i obilježja Međunarodnog olimpijskog komiteta u Bosni i Hercegovini,
- c) predstavljanje sporta Bosne i Hercegovine u Međunarodnom olimpijskom komitetu i odgovarajućim međunarodnim sportskim asocijacijama,
- d) organizacija i rukovođenje aktivnosti nastupa sportista Bosne i Hercegovine na olimpijskim igrama i drugim zvaničnim međunarodnim takmičenjima,
- e) učešće ekipa i pojedinaca na drugim međunarodnim takmičenjima pod okriljem МОК-a,
- f) podsticanje, praćenje i unapređenje sporta u Bosni i Hercegovini,
- g) učešće u ostvarivanju politike razvoja sporta u Bosni i Hercegovini,
- h) predlaganje programa od javnog interesa u sportu,
- i) učešće u izradi Strategije,
- j) usklađivanje aktivnosti sportskih saveza Bosne i Hercegovine na ostvarivanju Strategije, i
- k) druga pitanja značajna za razvoj i unapređenje olimpijskih sportova u Bosni i Hercegovini.

Član 28.
(Sportski klub i sportski savez invalidnih lica)

- (1) Radi organiziranja sportsko-rekreativne aktivnosti i sportskih takmičenja invalidnih lica osnivaju se sportski klubovi invalidnih lica.
- (2) Sportski klubovi iz stava (1) ovog člana udružuju se u sportske saveze Bosne i Hercegovine, entiteta i na odgovarajućem nivou administrativnog organiziranja u Bosni i Hercegovini.
- (3) Sportski savezi invalidnih lica usklađuju i koordiniraju aktivnost klubova, organiziraju takmičenja i uređuju sva ostala pitanja koja se odnose na sport invalidnih lica.

- (4) Sportski savezi invalidnih lica registriraju se kao udruženja građana.

Član 29.
(Paraolimpijski komitet Bosne i Hercegovine)

- (1) Sportski savezi invalidnih lica iz člana 28. ovog Zakona udružuju se u Paraolimpijski komitet Bosne i Hercegovine.
- (2) Paraolimpijski komitet Bosne i Hercegovine određuje način upotrebe i zaštite simbola i obilježja Međunarodnog paraolimpijskog komiteta (IPC) i druga pitanja iz djelokruga sportske aktivnosti invalidnih lica.
- (3) Paraolimpijski komitet Bosne i Hercegovine predstavlja sport invalidnih lica u Međunarodnom i Evropskom paraolimpijskom komitetu i odgovarajućim sportskim organizacijama i udruženjima.
- (4) Djelokrug, članstvo, sastav, organi i tijela Paraolimpijskog komiteta Bosne i Hercegovine utvrđuju se osnivačkim aktom, statutom i drugim aktima Paraolimpijskog komiteta Bosne i Hercegovine.

Član 30.
(Udruženja sportske rekreacije)

- (1) Radi zadovoljavanja potreba građana za održavanjem i poboljšanjem zdravlja i psihofizičkih sposobnosti i organiziranja bavljenja vježbanjem i sportskim aktivnostima u slobodno vrijeme, osnivaju se udruženja sportske rekreacije.
- (2) Udruženja-klubovi sportske rekreacije udružuju se u Savez sportske rekreacije Bosne i Hercegovine, u skladu s članom 22. ovog Zakona.

ПОГЛАВЉЈЕ II. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ ПРАВНИХ ЛИЦА

Član 31.
(Sloboda i samostalnost)

Pravna lica-sportska udruženja osnivaju se i organiziraju slobodno i samostalno su u ostvarivanju svojih prava i obaveza, u skladu s ovim Zakonom, zakonima o sportu entiteta, Zakonom o udruženjima i fondacijama Bosne i Hercegovine i zakonima o udruženjima i fondacijama entiteta.

Član 32.
(Sticanje svojstva pravnog lica)

Sportska udruženja stiču svojstvo pravnog lica upisom u registar koji vodi nadležni organ u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama Bosne i Hercegovine na nivou Bosne i Hercegovine, odnosno entiteta i drugih nivou administrativnog organiziranja u Bosni i Hercegovini, u sjedištu organizacija.

Član 33.
(Skupština udruženja)

Pravna lica, u smislu ovog Zakona, registrirana kao udruženja u oblasti sporta, moraju, osim osnivačkog akta i statuta, imati skupštinu kao najviši organ udruženja.

Član 34.
(Obavljanje privredne djelatnosti)

Pravna lica mogu obavljati privredne djelatnosti samo ako je osnovna svrha takvih djelatnosti ostvarivanje ciljeva utvrđenih statutom.

Član 35.
(Radni odnos u sportskim organizacijama)

- (1) Pravna lica mogu zasnovati radni odnos sa sportistima, stručnim radnicima, stručnim i administrativnim osobljem.

- (2) Radni odnos u sportskim organizacijama, kao pravnim licima registriranim na nivou Bosne i Hercegovine, uređuje se ugovorom o radu u skladu sa Zakonom o radu u institucijama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 26/04, 7/05 i 48/05).
- (3) Zaposleni ima sva prava i obaveze iz radnog odnosa utvrđene Zakonom iz stava (2) ovog člana, kolektivnim ugovorom i ovim Zakonom.
- (4) Radni odnos u sportskim udruženjima kao pravnim licima na nivou entiteta i drugim nivoima administrativnog organiziranja uređuje se ugovorom o radu, u skladu s odgovarajućim propisima na tom nivou.

POGLAVLJE III. FIZIČKA LICA U OBLASTI SPORTA

Član 36. (Fizička lica)

Fizička lica u oblasti sporta su: sportisti, stručni radnici i sportski radnici.

Član 37. (Sportista)

- (1) Sportista u smislu ovog Zakona je lice koje se priprema i učestvuje u organiziranim sportskim takmičenjima.
- (2) Sportista ima sva građanska prava utvrđena Ustavom i zakonima Bosne i Hercegovine, ustavima i zakonima entiteta, zakonima i drugim propisima na drugim nivoima administrativnog organiziranja, kao i odredbama ovog Zakona i entitetskim zakonima o sportu.

Član 38. (Vrste sportista)

- (1) Sportista se može baviti sportskim aktivnostima samostalno i u okviru sportskih udruženja.
- (2) Sportista se može baviti sportskim aktivnostima amaterski ili profesionalno.

DIO TREĆI- PRAVA I OBAVEZE SPORTISTA, STRUČNI RAD, ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I ANTIDOPING

POGLAVLJE I. PRAVA I OBAVEZE SPORTISTA

Član 39. (Prava sportista)

- (1) Sportista je obavezan da se pridržava općih i posebnih pravila propisanih ovim Zakonom, zakonima o sportu entiteta, pravilima svojih organizacija i pravilima međunarodnih sportskih asocijacija.
- (2) Osim prava iz člana 37. ovog Zakona, sportista ima pravo da:
 - a) bude zaštićen od svake vrste duhovnog i fizičkog nasilja, ugrožavanja slobode ljudskog i sportskog integriteta, zdravlja i sportskog dostojanstva,
 - b) koristi sportske objekte i opremu, usluge stručnog rada i zdravstvene zaštite u skladu s propisima kojima je to regulirano,
 - c) na osnovu slobodno izražene volje, učestvuje u reprezentativnim selekcijama.

Član 40. (Obaveze sportista)

Sportista je obavezan da:

- a) poštuje norme i pravila sportskog ponašanja,
- b) redovno trenira i učestvuje na takmičenjima,
- c) poštuje sportska pravila, službena lica i gledaoce,
- d) svojim ponašanjem čuva ugled sportskog kolektiva i sredine koju predstavlja,

- e) saraduje sa zdravstvenim službama i posebnim organima koji provjeravaju upotrebu nedozvoljenih stimulativnih sredstava.

Član 41. (Status vrhunskog sportiste)

- (1) Sportista stiče status vrhunskog sportiste Bosne i Hercegovine ako, prema međunarodnim standardima, ostvaruje vrhunske sportske rezultate.
- (2) Bliži kriterij za sticanje statusa vrhunskog sportiste utvrđuje se pravilnikom o kategorizaciji sportista koji donosi Vijeće ministara BiH, na prijedlog ministra civilnih poslova BiH.

Član 42. (Sportista strani državljanin)

- (1) U sportskim takmičenjima u Bosni i Hercegovini mogu učestvovati i strani državljanin.
- (2) Prava i obaveze sportista stranih državljana reguliraju se ugovorom sa sportskim udruženjima u skladu s međunarodnim sportskim pravilima.
- (3) Sportista i sportski stručnjaci strani državljanin moraju imati dozvolu za rad nadležnog državnog organa i registrirati se u entitetskom ministarstvu nadležnom za sport i u nadležnom organu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Član 43. (Sportski sindikat)

Sportisti i sportski stručnjaci mogu osnovati sportski sindikat u skladu sa zakonom i pravilima Saveza sindikata Bosne i Hercegovine i saveza sindikata entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

POGLAVLJE II. STRUČNI RAD U OBLASTI SPORTA

Član 44. (Osposobljenost za stručni rad)

- (1) Stručne poslove u oblasti sporta mogu obavljati isključivo stručna lica osposobljena za rad u sportu.
- (2) Stručna lica moraju ispunjavati sljedeće uvjete:
 - a) imati visoku ili višu stručnu školsku spremu iz oblasti sporta i fizičkog vaspitanja, ili
 - b) imati visoku ili višu školsku spremu iz drugih oblasti i licencu za rad u oblasti sporta, ili
 - c) imati status vrhunskog sportiste s diplomom za rad u oblasti sporta.
- (3) Školovanje kadrova za rad u sportu i fizičkom vaspitanju, te izdavanje diploma za rad u sportu obavljaju visokoškolske ustanove.
- (4) Stručno usavršavanje i osposobljavanje u sportu obavljaju visokoškolske ustanove i ustanove registrirane za poslove stručnog usavršavanja i osposobljavanja.

Član 45. (Vrste stručnih poslova)

Stručni poslovi u sportu u smislu ovog Zakona su:

- a) planiranje i realizacija sportskih aktivnosti djece i omladine,
- b) planiranje i realizacija sportske obuke,
- c) planiranje i treniranje sportista,
- d) obučavanje građana u sportskim znanjima i vještinama,
- e) planiranje i realizacija sportske rekreacije građana,
- f) dijagnosticiranje i provjera psihofizičkih i motoričkih sposobnosti učesnika,
- g) planiranje i izvođenje korektivne gimnastike,

- h) provođenje pravila u sportu,
- i) informatika u sportu,
- j) menadžment i marketing u sportu,
- k) naučnoistraživačke djelatnosti.

Član 46.

(Stručna lica s licencom)

Sudije, delegati i sportski radnici su stručna lica koja imaju licence sportskog saveza za obavljanje određenih aktivnosti u sportu.

POGLAVLJE III. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA U SPORTU I ANTIDOPING KONTROLA

Član 47.

(Obavezna zdravstvena zaštita)

- (1) Zdravstvena zaštita obavezna je za sve učesnike u sportu.
- (2) U sportskim takmičenjima može učestvovati samo lice za koje je utvrđena opća i posebna zdravstvena sposobnost, koju utvrđuje ovlašteni ljekar specijalista sportske medicine.

Član 48.

(Uvjeti za obavljanje zdravstvenih pregleda)

Uvjete za obavljanje zdravstvenih pregleda sportista, te način vođenja evidencije i medicinske dokumentacije sportista, propisuje entitetski ministar nadležan za zdravstvo, uz mišljenje entitetskog ministarstva nadležnog za sport, u skladu s propisima međunarodnih sportskih federacija.

Član 49.

(Zabrana dopinga)

Sportistima i svim učesnicima u sportu zabranjeno je uzimanje nedozvoljenih stimulativnih sredstava, davanje ili podsticanje njihovog korištenja u skladu s pravilima Svjetske antidoping agencije (WADA).

DIO ČETVRTI- SPORTSKA TAKMIČENJA I PRIREDBE, SPORTSKI OBJEKTI I SUZBIJANJE NEDOLIČNOG PONAŠANJA NA SPORTSKIM PRIREDBAMA

Član 50.

(Cilj sportskih takmičenja)

Sportska takmičenja i priredbe (manifestacije, susreti, smotre, igre) organiziraju se s ciljem afirmacije i popularizacije sporta i ostvarivanja vrhunskih sportskih rezultata.

Član 51.

(Sistem, uvjeti i organizacija takmičenja)

- (1) Sistem, uvjete i organizaciju sportskih takmičenja na nivou Bosne i Hercegovine utvrđuju sportski savezi Bosne i Hercegovine u skladu s odredbama ovog Zakona i pravilima međunarodnih sportskih asocijacija.
- (2) Sistem, uvjete i organizaciju sportskih takmičenja na entitetskom nivou utvrđuje entitetski sportski savez.

Član 52.

(Uskladenost s Evropskom konvencijom)

Organizacija sportskih takmičenja i priredbi mora biti uskladen s preporukama Evropske konvencije o suzbijanju nasilja i nedoličnog ponašanja gledalaca na sportskim priredbama, posebno na nogometnim utakmicama, i odgovarajućim zakonima i drugim propisima u Bosni i Hercegovini.

Član 53.

(Međunarodna sportska takmičenja)

U Bosni i Hercegovini mogu se organizirati međunarodna sportska takmičenja i priredbe:

- a) olimpijske i paraolimpijske igre,

- b) svjetska i evropska prvenstva,
- c) univerzijade,
- d) mediteranske igre,
- e) svjetski kupovi i finalni turniri evropske i svjetske lige,
- f) zimski i ljetni olimpijski festival mladih Evrope,
- g) balkanska i druga regionalna prvenstva,
- h) kriterijski i kvalifikacioni međunarodni sportski turniri,
- i) tradicionalne međunarodne sportske manifestacije koje su u kalendaru međunarodnih sportskih asocijacija.

Član 54.

(Saglasnost za međunarodna takmičenja)

Međunarodna sportska takmičenja i sportske priredbe mogu se organizirati u Bosni i Hercegovini ako organizator dobije saglasnost Ministarstva civilnih poslova BiH i nadležnog entitetskog organa, te osigura uvjete predviđene pravilima međunarodnih sportskih organizacija.

Član 55.

(Sportski objekat)

- (1) Sportski objekat je, u smislu ovog Zakona, višenamjenski otvoren ili zatvoren prostor namijenjen sportskim aktivnostima.
- (2) Sportski objekat, pored prostora namijenjenog sportskim aktivnostima, mora imati neophodne prateće sadržaje i opremu te biti pristupačan invalidnim licima.
- (3) Sportski objekti moraju ispunjavati propise međunarodnih sportskih asocijacija kao i standarde propisane odgovarajućim zakonima i drugim propisima.

Član 56.

(Kategorizacija sportskih objekata)

Na nivou Bosne i Hercegovine i entiteta, u skladu s međunarodnim standardima, vodi se evidencija o kategorizaciji sportskih objekata u skladu s posebnim pravilnikom o kategorizaciji sportskih objekata koji će donijeti ministar civilnih poslova BiH, na prijedlog entitetskih ministarstava nadležnih za sport.

Član 57.

(Sportski objekti od interesa za Bosnu i Hercegovinu)

- (1) Finansiranje izgradnje, održavanje, evidencija i korištenje sportskih objekata od interesa za Bosnu i Hercegovinu regulira se posebnim sporazumom između institucija Bosne i Hercegovine, entiteta, Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i vlasnika objekta.
- (2) Posebnim pravilnikom, koji donosi ministar civilnih poslova BiH, nakon usaglašavanja s entitetskim ministarstvima nadležnim za sport, bit će propisani uvjeti za utvrđivanje sportskih objekata od interesa za Bosnu i Hercegovinu.

Član 58.

(Suzbijanje nasilja i nedoličnog ponašanja gledalaca na sportskim priredbama)

- (1) S ciljem sprečavanja i suzbijanja nasilja i nedoličnog ponašanja gledalaca na sportskim priredbama, Bosna i Hercegovina i entiteti dužni su preduzimati potrebne mjere u skladu s Evropskom konvencijom o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, posebno na nogometnim utakmicama.
- (2) Posebnim zakonom bit će utvrđen način i mjere za sprečavanje i suzbijanje nasilja i nedoličnog ponašanja gledalaca na sportskim priredbama.

DIO PETI-NADLEŽNI ORGANI ZA SPORT NA NIVOU BOSNE I HERCEGOVINE

Član 59.

(Ministarstvo civilnih poslova BiH)

Nadležni organ za poslove sporta na nivou Bosne i Hercegovine je Ministarstvo civilnih poslova BiH, u okviru kojeg se osniva poseban sektor za sport.

Član 60.

(Nadležnosti sektora za sport)

Nadležnosti sektora za sport iz člana 59. ovog Zakona su:

- organiziranje i rukovođenje poslovima izrade Strategije,
- pripremanje prijedloga dugoročnih i godišnjih programa razvoja sporta u Bosni i Hercegovini,
- predlaganje budžeta sektora za sport,
- pripremanje prijedloga pravilnika o kategorizaciji sportista i sportskih objekata,
- pripremanje pravilnika o vođenju registra pravnih i fizičkih lica u oblasti sporta na nivou Bosne i Hercegovine,
- utvrđivanje sadržaja i oblika informacionih sistema o sportu u Bosni i Hercegovini,
- ostvarivanje saradnje sa sportskim savezima i drugim organizacijama i institucijama,
- definiranje Strategije na međunarodnom planu u oblasti sporta,
- obavljanje administrativnih, stručnih i drugih poslova u oblasti sporta u skladu s ovim Zakonom.

Član 61.

(Agencija za antidoping kontrolu)

- Ovim Zakonom osniva se Agencija za antidoping kontrolu.
- Agencija za antidoping kontrolu osniva se kao samostalna upravna organizacija za praćenje i provođenje međunarodnih konvencija protiv dopinga u sportu u Bosni i Hercegovini.
- Radom Agencije za antidoping kontrolu rukovodi direktor.
- Direktora Agencije za antidoping kontrolu imenuje Vijeće ministara BiH, na prijedlog predsjedavajućeg Vijeća ministara BiH.
- Direktor Agencije za antidoping kontrolu ima dva pomoćnika direktora.

Član 62.

(Nadležnosti Agencije)

Agencija za antidoping kontrolu obavlja sljedeće poslove:

- sistematski prati i koordinira aktivnosti protiv dopinga u sportu,
- predlaže i provodi mjere protiv dopinga u sportu,
- odgovorna je za primjenu konvencija, kodeksa WADA-e i pravila Međunarodnog olimpijskog komiteta, Međunarodnog paraolimpijskog komiteta i međunarodnih sportskih saveza,
- rukovodi pripremanjima i procedurama za donošenje zakona kojima se uređuje ova oblast.

Član 63.

(Unutrašnja organizacija Agencije)

- Unutrašnja organizacija Agencije za antidoping kontrolu utvrđuje se Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i radu.

- Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i radu Agencije za antidoping kontrolu donosi direktor, uz saglasnost Vijeća ministara BiH.

Član 64.

(Informatika u sportu)

- S ciljem sistematskog praćenja i evidentiranja stanja u sportu, stručne, naučne i izdavačke djelatnosti, organizira se jedinstven informacioni sistem u sportu.
- Sadržaj i oblik informacionog sistema utvrđuje sektor za sport Ministarstva civilnih poslova BiH, u skladu sa standardima evropske sportske informacione mreže.
- Informacioni sistemi entiteta i drugih nivoa administrativnog organiziranja zajedno sa informacionim sistemom Bosne i Hercegovine čine jedinstven sistem.
- Sva pravna i fizička lica registrirana za obavljanje sportskih aktivnosti obavezna su voditi evidenciju u skladu s jedinstvenim informacionim sistemom u sportu.

DIO ŠESTI- FINANSIRANJE SPORTA

Član 65.

(Sredstva za finansiranje)

Sportske aktivnosti finansiraju se:

- od članarina,
- iz budžetskih sredstava institucija Bosne i Hercegovine, entiteta i drugih nivoa administrativnog organiziranja,
- iz donacija i sponzorstva pravnih i fizičkih lica,
- iz prihoda od kamata i zakupnina,
- od igara na sreću,
- iz prihoda stečenih aktivnostima utvrđenim statutom sportske organizacije,
- iz drugih prihoda.

Član 66.

(Finansiranje javnog interesa Bosne i Hercegovine)

Javni interes u sportu u Bosni i Hercegovini ostvaruje se sufinansiranjem iz sredstava budžeta institucija Bosne i Hercegovine na osnovu Strategije, dugoročnih i godišnjih programa razvoja sporta u Bosni i Hercegovini.

Član 67.

(Olakšice za sportske organizacije)

Zakonom se utvrđuju posebne olakšice za sportiste i sportske organizacije, a posebno kod izgradnje i održavanja sportskih objekata, organizacije velikih sportskih takmičenja, sportskih priredbi, nabavke sportske opreme i u pogledu sistematskih pregleda sportista.

Član 68.

(Olakšice za ulagače sredstava za razvoj sporta)

Zakonima Bosne i Hercegovine iz oblasti poreske politike, pravnim i fizičkim licima koja ulažu sredstva u razvoj sporta, uložena sredstva priznaju se kao troškovi i oslobođeni su poreza.

Član 69.

(Državna nagrada za sport)

Za izuzetan doprinos u razvoju sporta i afirmaciju Bosne i Hercegovine utvrdit će se državna nagrada za sport. Vijeće ministara BiH će, na prijedlog Ministarstva civilnih poslova BiH, donijeti odluku o ustanovljenju državne nagrade za sport, kao i kriterije za njenu dodjelu.

DIO SEDMI- NADZOR NAD PROVOĐENJEM ZAKONA

Član 70.

- (1) Nadzor nad provođenjem ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu ovog Zakona na nivou Bosne i Hercegovine vrši Ministarstvo civilnih poslova BiH.
- (2) Pitanje upravnog i stručnog nadzora na nivou entiteta i drugim nivoima administrativnog organiziranja vršit će entitetska ministarstva zadužena za sport, a na osnovu posebnih zakonskih i podzakonskih akata.

DIO OSMI- KAZNENE ODREDBE

Član 71.

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 KM do 10.000,00 KM kaznit će se za prekršaj pravno lice ako:
 - a) obavlja sportsku djelatnost a nije registrirano u skladu s članom 14. ovog Zakona i upisano u poslovni registar iz člana 15. ovog Zakona,
 - b) obavljanje stručnih poslova u sportu povjeri licima koja za to ne ispunjavaju uvjete iz čl. 44., 45. i 46. ovog Zakona,
 - c) omogućiti da u sportskom takmičenju učestvuje lice za koje nije utvrđena opća ili posebna zdravstvena sposobnost,
 - d) organizira sportsko takmičenje i sportsku priredbu u Bosni i Hercegovini a ne ispunjava uvjete iz člana 52. ovog Zakona,
 - e) organizira međunarodno sportsko takmičenje ili sportsku priredbu bez saglasnosti organa iz člana 54. ovog Zakona,
 - f) ne zasnuje radni odnos sa sportistom, stručnim radnikom, stručnim i administrativnim zaposlenikom u skladu s članom 35. ovog Zakona,
 - g) organu uprave ne dostavi u propisanom roku tražene podatke ili akte u vezi s postupanjem u upravnom postupku i vršenju upravnog nadzora.
- (2) Novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 KM do 5.000,00 KM kaznit će se za prekršaj fizičko lice ako:
 - a) se ne pridržava odredbi iz člana 40. ovog Zakona,
 - b) se bavi stručnim radom u oblasti sporta a ne ispunjava uvjete iz čl. 44., 45. i 46. ovog Zakona,
 - c) nema dozvolu za rad iz člana 42. ovog Zakona.
- (3) U slučaju ponovnog prekršaja, prekršilac će se kazniti maksimalnom novčanom kaznom iz st. (1) i (2) ovog člana.

DIO DEVETI- PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 72.

(Zavod za fizičku kulturu Bosne i Hercegovine)

- (1) Danom stupanja na snagu ovog Zakona prestaje da važi Zakon o fizičkoj kulturi Bosne i Hercegovine ("Službeni list SRBiH", br. 24/91) te time i Zavod za fizičku kulturu BiH, a imovina Zavoda prelazi u svojину Bosne i Hercegovine.
- (2) Posebna komisija Ministarstva civilnih poslova BiH utvrdit će stanje obaveza i završni račun Zavoda, popis imovine i obaveze prema zaposlenima.

Član 73.

(Kontinuitet sportskih organizacija)

Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine i sportski savezi na nivou Bosne i Hercegovine koji su djelovali do donošenja ovog Zakona nastavljaju rad i djelovanje s tim što su u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona dužni

reorganizirati i uskladiti svoje normativne akte s odredbama ovog Zakona.

Član 74.

(Obaveza donošenja podzakonskih akata)

Podzakonski akti za provođenje ovog Zakona bit će doneseni u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Član 75.

(Obaveza donošenja usklađenih zakona)

Nadležni organi entiteta i drugih nivoa administrativnog organiziranja u Bosni i Hercegovini dužni su u roku od godinu dana od stupanja na snagu ovog Zakona donijeti, odnosno uskladiti s ovim Zakonom svoje zakone i propise koji se odnose na oblast sporta.

Član 76.

(Osnivanje nadležnih organa za sport u Bosni i Hercegovini)

Vijeće ministara BiH će, u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona, osnovati poseban sektor za sport u Ministarstvu civilnih poslova BiH i Agenciju za antidoping kontrolu i pokrenuti aktivnosti za imenovanje rukovodilaca.

Član 77.

(Stupanje na snagu)

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

PSBiH broj 168/08
25. februara 2008. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Predstavničkog doma
Parlamentarne skupštine BiH
dr. **Milorad Živković**, s. r.

Predsjedavajući
Doma naroda
Parlamentarne skupštine BiH
Sulejman Tihić, s. r.

Temeljem članka IV.4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na 20. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 16. siječnja 2008. godine, i na 12. sjednici Doma naroda, održanoj 25. veljače 2008. godine, usvojila je

ZAKON**O SPORTU U BOSNI I HERCEGOVINI**

DIO PRVI- OPĆE ODREDBE

Članak 1.

(Predmet Zakona)

Ovim se Zakonom uređuje: sport u Bosni i Hercegovini, javni interes i ciljevi nadležnosti Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: entiteti), te Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i drugih razina administrativnog organiziranja; temeljna načela u organiziranju sporta; prava i obveze sportaša; domaća i međunarodna sportska natjecanja drugih razina administrativnog organiziranja u Bosni i Hercegovini; sportske priredbe, izgradnja, održavanje i korištenje sportskih objekata; ostvarivanje međunarodne suradnje; organiziranje i rad ustanova u području sporta; sportske aktivnosti invalidnih osoba; nagrade i priznanja sportašima i sportskim organizacijama; zdravstvena zaštita sportaša; sprečavanje i suzbijanje svih oblika nasilja i nedoličnog ponašanja gledatelja; korištenje nedopuštenih stimulativnih sredstava u sportu;

stručni rad; znanstvenoistraživački rad i informatika u sportu; financiranje sportskih aktivnosti, nadzor i kaznene odredbe.

**Članak 2.
(Definicija sporta)**

Sport, u smislu ovoga Zakona, obuhvaća:

- a) sportske aktivnosti i igre organizirane radi postizanja sportskih postignuća koja se ostvaruju prema utvrđenim pravilima (sportska natjecanja i sportske priredbe),
- b) sportske aktivnosti i igre koje se organiziraju radi unapređenja zdravlja ili rekreacije (sportska rekreacija, sport za sve),
- c) sportske aktivnosti organizirane za invalidne osobe,
- d) organizirani školski i sveučilišni sport.

**Članak 3.
(Javni interes)**

Sport u Bosni i Hercegovini djelatnost je od javnoga interesa.

**Članak 4.
(Međunarodna utemeljenost)**

Sport u Bosni i Hercegovini temelji se na načelima i standardima utvrđenim u Europskoj povelji o sportu, Europskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, Konvenciji UN-a o pravima djeteta, Međunarodnoj konvenciji protiv dopinga u sportu, Europskoj konvenciji o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na sportskim priredbama, Olimpijskoj povelji, Paraolimpijskoj povelji, pravilima međunarodnih sportskih asocijacija, Europskom kodeksu o sportskoj etici, Deklaraciji o sportu, toleranciji i ferpleju, te Izjavi iz Lozane o organiziranju sporta u Bosni i Hercegovini.

**Članak 5.
(Decentralizacija)**

- (1) Sport u Bosni i Hercegovini organizira se prema načelu decentralizacije, s utvrđenim pravima i nadležnostima Bosne i Hercegovine, entiteta, Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i drugih razina administrativnog organiziranja.
- (2) Sukladno entitetskim ustavima i drugim razinama administrativnog organiziranja te njihovim Zakonima o sportu, reguliraju se i pitanja iz područja sporta koja nisu regulirana ovim Zakonom.

POGLAVLJE I. TEMELJNA NAČELA U SPORTU

**Članak 6.
(Temeljna načela organiziranja sporta)**

Temeljna načela na kojima se organizira sport u Bosni i Hercegovini su:

- a) prava i slobode sportaša;
- b) afirmiranje duha olimpiзма;
- c) pravo svih građana da se bave sportom pod jednakim uvjetima, bez obzira na nacionalnu, vjersku, političku, rasnu, socijalnu i spolnu pripadnost;
- d) ostvarivanje javnog interesa države u ovome području i obveza državnih tijela da zakonima i na drugi način, materijalnom potporom i razvojnim programima stvaraju opće i posebne uvjete za sportske aktivnosti, sportsko napredovanje i usavršavanje, materijalno i društveno poticanje za ostvarivanje vrhunskih sportskih rezultata;
- e) organiziranje učinkovitog sustava stručnog osposobljavanja i usavršavanja stručnih kadrova u sportu;

- f) osiguravanje zdravstvene zaštite sportaša i sprečavanje uporabe nedopuštenih stimulativnih sredstava;
- g) stručnost u radu i poticanje znanstvenoistraživačkog rada, primjena suvremenih metoda rada, informatike i nakladne djelatnosti;
- h) pravilo da se svi sporovi među sportašima, sportskim organizacijama i tijelima rješavaju isključivo posredovanjem i unutar odgovarajućih sportskih i arbitražnih sportskih tijela,
- i) autonomnost sportskih organizacija glede uređivanja unutarnjih odnosa i udruživanja.

POGLAVLJE II. JAVNI INTERES I CILJEVI BOSNE I HERCEGOVINE U SPORTU

**Članak 7.
(Javni interes i ciljevi)**

Javni interes i ciljevi Bosne i Hercegovine u sportu su:

- a) razvijanje svijesti građana, posebice mladih, o sportu i njegovim vrijednostima;
- b) doprinos odgoju, obrazovanju i razvoju djece i mladeži;
- c) poticanje i afirmiranje sporta i njegovih vrijednosti kao dijela kulture i ukupnih materijalnih i duhovnih vrijednosti društva;
- d) očuvanje zdravlja kao osnove svake ljudske aktivnosti, radne produktivnosti, izražavanje stvaralaštva i humanog življenja;
- e) poticanje sustavnog i organiziranog bavljenja sportom u slobodnom vremenu;
- f) predstavljanje vrhunskog sportskog stvaralaštva na svim razinama;
- g) sustavno stvaranje uvjeta za ostvarivanje vrhunskih sportskih rezultata;
- h) organiziranje sustava natjecanja sukladno pravilima međunarodnih sportskih federacija.

**Članak 8.
(Utvrđivanje Strategije razvoja sporta i razvojnih programa)**

- (1) Radi ostvarivanja javnoga interesa i ciljeva u sportu, u Bosni i Hercegovini utvrđuje se Strategija razvoja sporta u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Strategija).
- (2) Strategija se donosi najmanje za četiri godine (olimpijski ciklus).
- (3) Na temelju Strategije donose se razvojni programi u sportu.

**Članak 9.
(Sadržaj Strategije)**

Strategijom se utvrđuju:

- a) temeljna polazišta i razvojni pravci;
- b) sadržaj i opseg sportskih djelatnosti koji se financiraju, odnosno sufinanciraju iz proračuna Bosne i Hercegovine;
- c) razvojni i stručni zadaci u sportu;
- d) okvirni kriteriji za vrednovanje programa i njihovo financiranje u sportu;
- e) nositelji razvoja i mjere nadzora nad njegovom realizacijom.

**Članak 10.
(Pravovaljanost Strategije i razvojnih programa)**

Strategiju i razvojne programe sporta u Bosni i Hercegovini usvaja Parlamentarna skupština BiH na prijedlog

Vijeća ministara BiH, uz prethodno pribavljene suglasnosti entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Članak 11.

(Strategije i razvojni programi na nižim razinama vlasti)

Sukladno Strategiji, ovim Zakonom i drugim zakonskim propisima entiteti i druge razine administrativnog organiziranja donose svoje strategije i razvojne programe u sportu.

Članak 12.

(Nadležnosti Vijeća za sport Bosne i Hercegovine)

- (1) Vijeće za sport Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vijeće) najviše je savjetodavno tijelo Ministarstva civilnih poslova BiH koje se brine za razvoj i kvalitetu sporta na razini Bosne i Hercegovine.
- (2) Vijeće je nadležno za:
 - a) davanje mišljenja o Strategiji;
 - b) davanje mišljenja o razvojnim programima u sportu;
 - c) davanje mišljenja o godišnjim planovima i finansijskim potrebama sporta;
 - d) raspravu o pitanjima od važnosti za sport te predlaganje i poticanje donošenja mjera za unapređenje sporta;
 - e) predlaganje prioritetnih projekata, elaborata i studija za njihovo financiranje u sustavu javnih potreba u sportu;
 - f) predlaganje smjernica za izradbu propisa o kategorizaciji sportaša;
 - g) davanje mišljenja i preporuka za nacрте i prijedloge propisa koji se odnose na sport;
 - h) obavljanje i drugih poslova utvrđenih ovim Zakonom i drugim propisima.

Članak 13.

(Imenovanje i sastav Vijeća)

- (1) Vijeće ima ukupno 17 članova koje imenuje Vijeće ministara BiH na prijedlog ministra civilnih poslova BiH, i to: predsjedatelja, dva potpredsjedatelja i 14 članova, a koji se biraju između istaknutih sportaša i sportskih radnika.
- (2) Članove Vijeća predlažu: Ministarstvo civilnih poslova BiH sedam članova, Olimpijski komitet BiH tri člana, po tri člana iz entiteta, u konzultaciji s entitetskim i kantonalnim ministarstvima nadležnim za sport, i Distrikt Brčko Bosne i Hercegovine jednoga člana.
- (3) Vijeće se imenuje na mandat od četiri godine (olimpijski ciklus).
- (4) Za svoj rad Vijeće je odgovorno Vijeću ministara BiH, kojem najmanje dva puta godišnje podnosi izvješće o radu.
- (5) Vijeće jednom godišnje podnosi izvješće o radu Parlamentarnoj skupštini BiH.
- (6) Administrativne poslove za Vijeće obavlja Ministarstvo civilnih poslova BiH.
- (7) Vijeće donosi poslovnik o radu, za koji suglasnost daje ministar civilnih poslova BiH.

DIO DRUGI- ORGANIZIRANJE SPORTA

Članak 14.

(Nositelji sportskih aktivnosti)

Nositelji sportskih aktivnosti u Bosni i Hercegovini su pravne i fizičke osobe registrirane za obavljanje sportskih djelatnosti sukladno ovome Zakonu, Zakonu o udrugama i zakladama Bosne i Hercegovine, entitetskim zakonima o udrugama i zakladama, entitetskim zakonima o sportu, entitetskim zakonima o poduzećima i drugih razina administrativnog organiziranja u Bosni i Hercegovini.

Članak 15.

(Upis u registar)

- (1) Pravne i fizičke osobe u području sporta upisuju se u posebne registre, sukladno ovome Zakonu, entitetskim zakonima i drugih razina administrativnog organiziranja u Bosni i Hercegovini.
- (2) Pravilnik o vođenju registra pravnih i fizičkih osoba u području sporta na razini Bosne i Hercegovine donosi ministar civilnih poslova BiH.

POGLAVLJE I. PRAVNE OSOBE (SPORTSKE UDRUGE)

Članak 16.

(Pravne osobe)

Pravne osobe u području sporta, u smislu ovoga Zakona, su:

- a) sportski klub (amaterski i profesionalni);
- b) sportsko društvo;
- c) sportski savez u određenom sportu;
- d) sportski klub osoba s invaliditetom;
- e) sportski savez osoba s invaliditetom;
- f) Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine;
- g) Paraolimpijski komitet Bosne i Hercegovine;
- h) ustanove i institucije u području sporta.

Članak 17.

(Sportski klub)

- (1) Osnovni oblik organiziranja u sportu je sportski klub.
- (2) Klub može amaterski i profesionalno obavljati sportsku djelatnost.

Članak 18.

(Amaterski sportski klub)

Amaterski sportski klub je dobrovoljna nevladina neprofitna organizacija koja se organizira kao udruga građana za obavljanje sportske aktivnosti, sukladno Zakonu o udrugama i zakladama Bosne i Hercegovine, entitetskim zakonima o udrugama i zakladama, ovome Zakonu, entitetskim zakonima o sportu i propisima u području sporta na odgovarajućoj razini administrativnog organiziranja.

Članak 19.

(Način osnivanja amaterskog sportskog kluba)

- (1) Amaterski sportski klub osniva se osnivačkim aktom.
- (2) Amaterski sportski klub mogu osnovati domaće pravne i fizičke osobe.
- (3) Amaterski sportski klub iz stavka (1) ovoga članka mogu osnovati najmanje tri fizičke osobe ili pravna osoba.

Članak 20.

(Profesionalni sportski klub)

- (1) Profesionalni sportski klub osniva se kao gospodarsko društvo, odnosno poduzeće s ciljem obavljanja sportske aktivnosti.
- (2) Profesionalni sportski klub osniva se i registrira kao poslovni subjekt kod nadležnog suda, sukladno Okvirnom zakonu o registraciji poslovnih subjekata u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 42/04) i odgovarajućim entitetskim zakonima kojima se uređuje osnivanje poslovnih subjekata, ovome Zakonu, entitetskim zakonima o sportu i drugih razina administrativnog organiziranja, kao i statutima sportskih saveza.

Članak 21.
(Sportsko društvo)

- (1) Sportski se klubovi mogu udruživati u sportska društva radi uređivanja i ostvarivanja zajedničkih ciljeva i interesa, kao i zajedničkog nastupanja u području sporta.
- (2) Sportski klubovi udruženi u sportsko društvo reguliraju međusobne odnose i prava osnivačkim aktom i drugim aktima sportskog društva.
- (3) Sportsko društvo nositelj je prava na zajednički naziv i zajedničke simbole, ako osnivačkim i drugim aktima nije drukčije određeno.
- (4) Na osnivanje, upis u registar, obavljanje sportskih aktivnosti i sportskih djelatnosti, rješavanje sporova, odgovornost, kao i na druga pitanja u vezi s radom sportskih društava, dosljedno se primjenjuju odredbe ovoga Zakona koje se odnose na sportske udruge, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

Članak 22.
(Sportski savez)

- (1) Sportski klubovi u pojedinim sportovima udružuju se u sportske saveze radi ostvarivanja zajedničkih interesa i ciljeva.
- (2) Sportski se savezi organiziraju na razini Bosne i Hercegovine i entiteta, a ovisno o razvijenosti sporta i na drugim razinama administrativnog organiziranja u Bosni i Hercegovini. Na razini Bosne i Hercegovine može se osnovati samo jedan sportski savez za jedan sport.
- (3) Sportski savez Bosne i Hercegovine osniva se sukladno ovome Zakonu i Zakonu o udrugama i fondacijama Bosne i Hercegovine, na temelju odluka entitetskih sportskih saveza o dobrovoljnom udruživanju, a u slučaju spora između entitetskih sportskih saveza, odluku o tome donosi Vijeće ministara BiH.
- (4) Sjedište sportskih saveza Bosne i Hercegovine određuje se na temelju razvijenosti pojedinog sporta, tradicije, masovnosti i kvalitete određene sportske grane.
- (5) Ukoliko zbog nerazvijenosti sporta ne postoji organizirani sportski savez na razini jednog entiteta, registracija saveza na razini Bosne i Hercegovine za taj sport izvršit će se uz suglasnost Ministarstva civilnih poslova BiH, a do ispunjenja uvjeta iz stavka (3) ovoga članka.

Članak 23.
(Nadležnost sportskih saveza Bosne i Hercegovine)

Sportski savezi Bosne i Hercegovine nadležni su za:

- a) organiziranje i provedbu sustava natjecanja;
- b) zastupanje i predstavljanje sporta u međunarodnim sportskim organizacijama;
- c) pripremu i nastupanje državnih reprezentacija na službenim međunarodnim natjecanjima;
- d) utvrđivanje razvojnog programa, sukladno Strategiji;
- e) suradnju s nadležnim sportskim i drugim tijelima Bosne i Hercegovine.

Članak 24.
(Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine)

Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine nevladina je sportska druga koja obavlja aktivnosti sukladno odredbama Olimpijske povelje, Etičkog kodeksa MOK-a, Kodeksa o antidopingu olimpijskog pokreta, Zajedničke izjave iz Lozane, Zakona o udrugama i fondacijama Bosne i Hercegovine i ovim Zakonom.

Članak 25.
(Osnivači Olimpijskog komiteta Bosne i Hercegovine)

Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine osnivaju sportski savezi olimpijskih sportova Bosne i Hercegovine, vrhunski sportaši, stručnjaci i sportski radnici, a u skladu s odredbama Olimpijske povelje.

Članak 26.
(Akti Olimpijskog komiteta Bosne i Hercegovine)

Osnivačkim aktom, statutom i drugim aktima Olimpijskog komiteta utvrđuju se ciljevi i djelokrug rada, članstvo, sastav, organi i tijela Olimpijskog komiteta Bosne i Hercegovine, uz ravnopravnu zastupljenost iz konstitutivnih naroda.

Članak 27.
(Program aktivnosti Olimpijskog komiteta Bosne i Hercegovine)

Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine, sukladno Statutu i propisima Međunarodnog olimpijskog komiteta, donosi svoj program aktivnosti kojim se utvrđuje:

- a) širenje i afirmiranje načela olimpijskog pokreta i etičkih normi u sportu;
- b) skrb i zaštita simbola i obilježja Međunarodnog olimpijskog komiteta u Bosni i Hercegovini;
- c) predstavljanje sporta Bosne i Hercegovine u Međunarodnom olimpijskom komitetu i odgovarajućim međunarodnim sportskim asocijacijama;
- d) organiziranje i upravljanje aktivnostima nastupa sportaša Bosne i Hercegovine na olimpijskim igrama i drugim službenim međunarodnim natjecanjima;
- e) sudjelovanje ekipa i pojedinaca na drugim međunarodnim natjecanjima pod okriljem MOK-a;
- f) poticanje, praćenje i unapređenje sporta Bosne i Hercegovine;
- g) sudjelovanje u ostvarivanju politike razvoja sporta u Bosni i Hercegovini;
- h) predlaganje programa od javnoga interesa u sportu;
- i) sudjelovanje u izradi Strategije;
- j) usklađivanje aktivnosti sportskih saveza Bosne i Hercegovine na ostvarivanju Strategije;
- k) druga pitanja od značaja za razvoj i unapređenje olimpijskih sportova u Bosni i Hercegovini.

Članak 28.
(Sportski klub i sportski savez invalidnih osoba)

- (1) Radi organiziranja sportsko-rekreativne aktivnosti i sportskih natjecanja invalidnih osoba, osnivaju se sportski klubovi invalidnih osoba.
- (2) Sportski klubovi iz stavka (1) ovoga članka udružuju se u sportske saveze Bosne i Hercegovine, entiteta i na odgovarajućoj razini administrativnog organiziranja u Bosni i Hercegovini.
- (3) Sportski savezi invalidnih osoba usklađuju i koordiniraju aktivnosti klubova, organiziraju natjecanja i uređuju sva ostala pitanja koja se odnose na sport invalidnih osoba.
- (4) Sportski savezi invalidnih osoba registriraju se kao udruge građana.

- Članak 29.
(Paraolimpijski komitet Bosne i Hercegovine)
- (1) Sportski savezi invalidnih osoba iz članka 28. ovoga Zakona udružuju se u Paraolimpijski komitet Bosne i Hercegovine.

- (2) Paraolimpijski komitet Bosne i Hercegovine određuje način uporabe i zaštite simbola i obilježja Međunarodnog paraolimpijskog komiteta (IPC) te druga pitanja iz djelokruga sportske aktivnosti invalidnih osoba.
- (3) Paraolimpijski komitet Bosne i Hercegovine predstavlja sport invalidnih osoba u Međunarodnom i Europskom paraolimpijskom komitetu i odgovarajućim sportskim organizacijama i udrugama.
- (4) Osnivačkim aktom, statutom i drugim aktima Paraolimpijskog komiteta Bosne i Hercegovine utvrđuju se djelokrug, članstvo, sastav, tijela i organi Paraolimpijskog komiteta Bosne i Hercegovine.

Članak 30.

(Udruga sportske rekreacije)

- (1) Radi zadovoljavanja potreba građana za održavanjem i poboljšanjem zdravlja i psihofizičkih sposobnosti te organiziranjem vježbanja i sportskih aktivnosti u slobodno vrijeme, osnivaju se udruge sportske rekreacije.
- (2) Udruge-klubovi sportske rekreacije udružuju se u Savez sportske rekreacije Bosne i Hercegovine, sukladno članku 22. ovoga Zakona.

POGLAVLJE II. PRAVA I OBVEZE PRAVNIH OSOBA

Članak 31.

(Sloboda i samostalnost)

Pravne osobe-sportske udruge osnivaju se i organiziraju slobodno i samostalno su u ostvarivanju svojih prava i obveza, sukladno ovome Zakonu, entitetskim zakonima o sportu, Zakonom o udrugama i zakladama Bosne i Hercegovine i entitetskim zakonima o udrugama i zakladama.

Članak 32.

(Stjecanje svojstva pravne osobe)

Sportske udruge stječu svojstvo pravne osobe upisom u registar koji vodi nadležno tijelo, sukladno Zakonu o udrugama i fondacijama Bosne i Hercegovine na razini Bosne i Hercegovine, odnosno entiteta i drugih razina administrativnog organiziranja u Bosni i Hercegovini, u sjedištu organizacija.

Članak 33.

(Skupština udruge)

Pravne osobe, u smislu ovoga Zakona, registrirane kao udruge u području sporta moraju uz osnivački akt i statut imati skupštinu, kao najviše tijelo udruge.

Članak 34.

(Obavljanje gospodarske djelatnosti)

Pravne osobe mogu obavljati gospodarske djelatnosti samo ako je temeljna svrha takvih djelatnosti ostvarivanje ciljeva utvrđenih statutom.

Članak 35.

(Radni odnos u sportskim organizacijama)

- (1) Pravne osobe mogu zasnovati radni odnos sa sportašima, stručnim radnicima, stručnim i administrativnim osobljem.
- (2) Radni odnos u sportskim organizacijama, kao pravnim osobama registriranim na razini Bosne i Hercegovine, uređuje se ugovorom o radu, sukladno Zakonu o radu u institucijama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 26/04, 7/05 i 48/05).
- (3) Zaposlenik ima sva prava i obveze iz radnog odnosa utvrđene Zakonom iz stavka (2) ovoga članka, kolektivnim ugovorom i ovim Zakonom.
- (4) Radni odnos u sportskim udrugama kao pravnim osobama na entitetskoj i drugim razinama administrativnog

organiziranja uređuje se ugovorom o radu, sukladno odgovarajućim propisima na toj razini.

POGLAVLJE III. FIZIČKE OSOBE U PODRUČJU SPORTA

Članak 36.

(Fizičke osobe)

Fizičke osobe u području sporta su: sportaši, stručni radnici i sportski radnici.

Članak 37.

(Sportaš)

- (1) Sportaš, u smislu ovoga Zakona, osoba je koja se priprema i sudjeluje u organiziranim sportskim natjecanjima.
- (2) Sportaš ima sva građanska prava utvrđena Ustavom i zakonima Bosne i Hercegovine, entitetskim ustavima i zakonima, zakonima i drugim propisima na drugim razinama administrativnog organiziranja, kao i odredbama ovoga Zakona i entitetskim zakonima o sportu.

Članak 38.

(Vrste sportaša)

- (1) Sportaš se može baviti sportskim aktivnostima samostalno i u sklopu sportskih udruga.
- (2) Sportaš se može baviti sportskim aktivnostima amaterski ili profesionalno.

DIO TREĆI- PRAVA I OBVEZE SPORTAŠA, STRUČNI RAD, ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I ANTIDOPING

POGLAVLJE I. PRAVA I OBVEZE SPORTAŠA

Članak 39.

(Prava sportaša)

- (1) Sportaš je obavezan pridržavati se općih i posebnih pravila propisanih ovim Zakonom, entitetskim zakonima o sportu, pravilima svojih organizacija i pravilima međunarodnih sportskih asocijacija.
- (2) Osim prava iz članka 37. ovoga Zakona, sportaš ima prava:
 - a) biti zaštićen od svake vrste duhovnog i fizičkog nasilja, ugrožavanja slobode ljudskog i sportskog integriteta, zdravlja i sportskog dostojanstva,
 - b) koristiti sportske objekte i opremu, usluge stručnog rada i zdravstvene zaštite sukladno propisima kojima je to regulirano,
 - c) temeljem slobodno izražene volje, sudjelovati u reprezentativnim selekcijama.

Članak 40.

(Obveze sportaša)

Obveze sportaša su:

- a) poštovati norme i pravila sportskog ponašanja;
- b) redovito trenirati i sudjelovati u natjecanjima;
- c) poštovati sportska pravila, službene osobe i gledatelje;
- d) svojim ponašanjem čuvati ugled sportskog kolektiva i sredine koju predstavlja;
- e) surađivati sa zdravstvenim službama i posebnim tijelima koji provjeravaju uporabu nedopuštenih stimulativnih sredstava.

Članak 41.

(Status vrhunskog sportaša)

- (1) Sportaš stječe status vrhunskog sportaša Bosne i Hercegovine ukoliko, prema međunarodnim standardima, ostvaruje vrhunske sportske rezultate.
- (2) Bliži kriterij za stjecanje statusa vrhunskog sportaša utvrđuje se pravilnikom o kategorizaciji sportaša, koji

donosi Vijeće ministara BiH na prijedlog ministra civilnih poslova BiH.

**Članak 42.
(Sportaš strani državljanin)**

- (1) U sportskim natjecanjima u Bosni i Hercegovini mogu sudjelovati i strani državljani.
- (2) Prava i obveze sportaša stranih državljana reguliraju se ugovorom sa sportskim udrugama, sukladno međunarodnim sportskim pravilima.
- (3) Sportaš i sportski stručnjaci strani državljani moraju imati dozvolu za rad nadležnog državnog tijela i registrirati se u entitetskom ministarstvu nadležnom za sport i u nadležnom tijelu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

**Članak 43.
(Sportski sindikat)**

Sportaši i sportski stručnjaci mogu osnovati sportski sindikat sukladno zakonu i pravilima Saveza sindikata Bosne i Hercegovine te entitetskih i saveza sindikata Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

POGLAVLJE II. STRUČNI RAD U PODRUČJU SPORTA

**Članak 44.
(Osposobljenost za stručni rad)**

- (1) Stručne poslove u području sporta mogu obavljati isključivo stručne osobe osposobljene za rad u sportu.
- (2) Stručne osobe moraju ispunjavati sljedeće uvjete:
 - a) imati visoku ili višu stručnu školsku spremu iz područja sporta i tjelesnog odgoja, ili
 - b) imati visoku ili višu školsku spremu iz drugih područja i licenciju za rad u sportu, ili
 - c) imati status vrhunskog sportaša s diplomom za rad u sportu.
- (3) Školovanje kadrova za rad u sportu i tjelesnom odgoju, te izdavanje diploma za rad u sportu, obavljaju visokoškolske ustanove.
- (4) Stručno usavršavanje i osposobljavanje u sportu obavljaju visokoškolske ustanove i ustanove registrirane za poslove stručnog usavršavanja i osposobljavanja.

**Članak 45.
(Vrste stručnih poslova)**

Stručni poslovi u sportu, u smislu ovoga Zakona, su:

- a) planiranje i izvođenje sportskih aktivnosti za djecu i mladež;
- b) planiranje i izvođenje sportske obuke;
- c) planiranje i treniranje sportaša,
- d) obučavanje građana u sportskim znanjima i vještinama;
- e) planiranje i izvođenje sportske rekreacije za građane,
- f) dijagnosticiranje i provjera psihofizičkih i motoričkih sposobnosti sudionika;
- g) planiranje i izvođenje korektivne tjelovježbe;
- h) provedba pravila u sportu;
- i) informatika u sportu;
- j) upravljanje i marketing u sportu;
- k) znanstvenoistraživačke djelatnosti.

**Članak 46.
(Stručne osobe s licencijom)**

Suci, delegati i sportski radnici stručne su osobe koje imaju licenciju sportskog saveza za obavljanje određenih aktivnosti u sportu.

POGLAVLJE III. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA U SPORTU I ANTIDOPING KONTROLA

**Članak 47.
(Obvezna zdravstvena zaštita)**

- (1) Zdravstvena zaštita obvezna je za sve sudionike u sportu.
- (2) U sportskim natjecanjima može sudjelovati samo osoba za koju je utvrđena opća i posebna zdravstvena sposobnost, koju utvrđuje ovlašteni liječnik specijalist sportske medicine.

**Članak 48.
(Uvjeti za obavljanje zdravstvenih pregleda)**

Entitetski ministar zdravlja propisuje uvjete za obavljanje zdravstvenih pregleda sportaša te način vođenja evidencije i medicinske dokumentacije sportaša, uz mišljenje entitetskog ministarstva nadležnog za sport, sukladno propisima međunarodnih sportskih federacija.

**Članak 49.
(Zabrana dopinga)**

Sportašima i svim sudionicima u sportu zabranjeno je uzimati nedopuštena stimulativna sredstva, davati ih ili poticati njihovo korištenje, sukladno pravilima Svjetske antidoping agencije (WADA).

DIO ČETVRTI- SPORTSKA NATJECANJA I SPORTSKE PRIREDBE, SPORTSKI OBJEKTI I SUZBIJANJE NEDOLIČNOG PONAŠANJA NA SPORTSKIM PRIREDBAMA

**Članak 50.
(Cilj sportskih natjecanja)**

Sportska natjecanja i sportske priredbe (manifestacije, susreti, smotre, igre) organiziraju se s ciljem afirmiranja i populariziranja sporta i ostvarivanja vrhunskih sportskih rezultata.

**Članak 51.
(Sustav, uvjeti i organizacija natjecanja)**

- (1) Sportski savezi Bosne i Hercegovine utvrđuju sustav, uvjete i organizaciju sportskih natjecanja na razini Bosne i Hercegovine, sukladno odredbama ovoga Zakona i pravilima međunarodnih sportskih asocijacija.
- (2) Entitetski sportski savezi utvrđuju sustav, uvjete i organizaciju sportskih natjecanja na entitetskoj razini.

**Članak 52.
(Uskladenost s Europskom konvencijom)**

Organiziranje sportskih natjecanja i sportskih priredaba mora biti usklađeno s preporukama Europske konvencije o suzbijanju nasilja i nedoličnog ponašanja gledatelja na sportskim priredbama, posebice na nogometnim utakmicama, i odgovarajućim zakonima i drugim propisima u Bosni i Hercegovini.

**Članak 53.
(Medunarodna sportska natjecanja)**

U Bosni i Hercegovini mogu se organizirati međunarodna sportska natjecanja i priredbe:

- a) olimpijske i paraolimpijske igre;
- b) svjetska i europska prvenstva;
- c) univerzijade;
- d) mediteranske igre;
- e) svjetski kupovi i završni turniri europske i svjetske lige;
- f) zimski i ljetni olimpijski festival mladih Europe;
- g) balkanska i druga regionalna prvenstva;

- h) izlučni i kvalifikacijski međunarodni sportski turniri,
- i) tradicionalne međunarodne sportske manifestacije koje su u kalendaru međunarodnih sportskih asocijacija.

Članak 54.

(Suglasnost za međunarodna natjecanja)

U Bosni i Hercegovini mogu se organizirati međunarodna sportska natjecanja i sportske priredbe ukoliko organizator dobije suglasnost Ministarstva civilnih poslova BiH i nadležnog entitetskog tijela te osigura uvjete predviđene pravilima međunarodnih sportskih organizacija.

Članak 55.

(Sportski objekt)

- (1) Sportski objekt je, u smislu ovoga Zakona, višenamjenski otvoreni ili zatvoreni prostor namijenjen sportskim aktivnostima.
- (2) Sportski objekt, osim prostora namijenjenog za sportske aktivnosti, mora imati nužne prateće sadržaje i opremu te biti pristupačan za invalidne osobe.
- (3) Sportski objekti moraju ispunjavati propise međunarodnih sportskih asocijacija te standarde propisane odgovarajućim zakonima i drugim propisima.

Članak 56.

(Kategorizacija sportskih objekata)

Na razini Bosne i Hercegovine i entiteta, sukladno međunarodnim standardima, vodi se evidencija o kategorizaciji sportskih objekata, sukladno posebnom pravilniku o kategorizaciji sportskih objekata koji će donijeti ministar civilnih poslova BiH, na prijedlog entitetskih ministarstava nadležnih za sport.

Članak 57.

(Sportski objekti od interesa za Bosnu i Hercegovinu)

- (1) Posebnim sporazumom između institucija Bosne i Hercegovine, entiteta, Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i vlasnika objekta regulira se financiranje, izgradnja, održavanje, evidencija i korištenje sportskih objekata od interesa za Bosnu i Hercegovinu.
- (2) Posebnim pravilnikom, koji donosi ministar civilnih poslova BiH, nakon usuglašavanja s entitetskim ministarstvima nadležnim za sport, bit će propisani uvjeti za utvrđivanje sportskih objekata od interesa za Bosnu i Hercegovinu.

Članak 58.

(Suzbijanje nasilja i nedoličnog ponašanja gledatelja na sportskim priredbama)

- (1) S ciljem sprečavanja i suzbijanja nasilja i nedoličnog ponašanja gledatelja na sportskim priredbama, Bosna i Hercegovina i entiteti dužni su poduzimati potrebne mjere, sukladno Europskoj konvenciji o nasilju i nedoličnom ponašanju gledatelja na sportskim priredbama, posebice na nogometnim utakmicama.
- (2) Posebnim zakonom bit će utvrđen način i mjere za sprečavanje i suzbijanje nasilja i nedoličnog ponašanja gledatelja na sportskim priredbama.

DIO PETI- NADLEŽNA TIJELA ZA SPORT NA RAZINI BOSNE I HERCEGOVINE

Članak 59.

(Ministarstvo civilnih poslova BiH)

Nadležno tijelo za sport na razini Bosne i Hercegovine je Ministarstvo civilnih poslova BiH, u sklopu kojega se osniva poseban Sektor za sport.

Članak 60.

(Nadležnosti sektora za sport)

Nadležnosti sektora za sport iz članka 59. ovoga Zakona su:

- a) organiziranje i upravljanje poslovima izrade Strategije;
- b) priprema prijedloga dugoročnih i godišnjih razvojnih programa u sportu u Bosni i Hercegovini;
- c) predlaganje proračuna Sektora za sport;
- d) priprema prijedloga pravilnika o kategorizaciji sportaša i sportskih objekata;
- e) priprema pravilnika o vođenju registra pravnih i fizičkih osoba u području sporta na razini Bosne i Hercegovine;
- f) utvrđivanje sadržaja i oblika informacijskih sustava o sportu u Bosni i Hercegovini;
- g) ostvarivanje suradnje sa sportskim savezima i drugim organizacijama i institucijama;
- h) utvrđivanje strategije na međunarodnom planu u području sporta,
- i) obavljanje administrativnih, stručnih i drugih poslova u području sporta, sukladno ovome Zakonu.

Članak 61.

(Agencija za antidoping kontrolu)

- (1) Ovim se Zakonom osniva Agencija za antidoping kontrolu.
- (2) Agencija za antidoping kontrolu osniva se kao samostalna upravna organizacija za praćenje i provedbu međunarodnih konvencija protiv dopinga u sportu u Bosni i Hercegovini.
- (3) Radom Agencije za antidoping kontrolu upravlja ravnatelj.
- (4) Ravnatelj Agencije za antidoping kontrolu imenuje Vijeće ministara BiH na prijedlog predsjedatelja Vijeća ministara BiH.
- (5) Ravnatelj Agencije za antidoping kontrolu ima dva pomoćnika ravnatelja.

Članak 62.

(Nadležnosti Agencije)

Agencija za antidoping kontrolu obavlja sljedeće poslove:

- a) sustavno prati i koordinira aktivnosti protiv dopinga u sportu;
- b) predlaže i provodi mjere protiv dopinga u sportu;
- c) odgovorna je za primjenu konvencija, Kodeksa WADA-e i pravila Međunarodnog olimpijskog komiteta, Međunarodnog paraolimpijskog komiteta i međunarodnih sportskih saveza;
- d) upravlja pripremama i procedurama za donošenje zakona kojima se uređuje ovo područje.

Članak 63.

(Unutarnji ustroj Agencije)

- (1) Unutarnji ustroj Agencije za antidoping kontrolu utvrđuje se Pravilnikom o unutarnjem ustroju i radu.
- (2) Pravilnik o unutarnjem ustroju i radu Agencije za antidoping kontrolu donosi ravnatelj uz suglasnost Vijeća ministara BiH.

Članak 64.

(Informatika u sportu)

- (1) Radi sustavnog praćenja i evidentiranja stanja u sportu te stručne, znanstvene i nakladne djelatnosti, organizira se jedinstveni informacijski sustav u sportu.
- (2) Sadržaj i oblik informacijskog sustava utvrđuje Sektor za sport Ministarstva civilnih poslova BiH, sukladno standardima europske sportske informacijske mreže.

- (3) Entitetski i informacijski sustavi drugih razina administrativnog organiziranja zajedno s informacijskim sustavom Bosne i Hercegovine čine jedinstveni sustav.
- (4) Sve pravne i fizičke osobe registrirane za obavljanje sportskih djelatnosti obvezne su voditi evidenciju sukladno jedinstvenom informacijskom sustavu u sportu.

DIO ŠESTI- FINANCIRANJE SPORTA**Članak 65.****(Sredstva za financiranje)**

Sredstva za financiranje sportskih aktivnosti ostvaruju se:

- a) iz članarine;
- b) iz proračunskih sredstava institucija Bosne i Hercegovine, entiteta i drugih razina administrativnog organiziranja;
- c) iz donacija i sponzorstva pravnih i fizičkih osoba;
- d) iz prihoda od kamata i zakupnina;
- e) od igara na sreću;
- f) iz prihoda stečenih aktivnostima utvrđenim statutom sportske organizacije;
- g) iz drugih prihoda.

Članak 66.**(Financiranje javnog interesa Bosne i Hercegovine)**

Javni interes u sportu u Bosni i Hercegovini ostvaruje se sufinansiranjem iz sredstava proračuna institucija Bosne i Hercegovine na temelju Strategije, dugoročnih i godišnjih razvojnih programa u sportu u Bosni i Hercegovini.

Članak 67.**(Olakšice za sportske organizacije)**

Zakonom se utvrđuju posebne olakšice za sportaše i sportske organizacije, a posebice kod izgradnje i održavanja sportskih objekata, organiziranja velikih sportskih natjecanja, sportskih priredaba, nabave sportske opreme i za sustavne preglede sportaša.

Članak 68.**(Olakšice za ulagače sredstava za razvoj sporta)**

Zakonima Bosne i Hercegovine iz područja porezne politike se pravnim i fizičkim osobama koje ulažu sredstva u razvoj sporta, ta uložena sredstva priznaju kao troškovi i oslobođeni su poreza.

Članak 69.**(Državna nagrada za sport)**

Za izniman doprinos u razvoju sporta i afirmaciju Bosne i Hercegovine utvrdit će se državna nagrada za sport. Vijeće ministara BiH će, na prijedlog Ministarstva civilnih poslova BiH, donijeti odluku o ustanovljenju državne nagrade za sport, kao i kriterije za njezinu dodjelu.

DIO SEDMI- NADZOR NAD PROVEDBOM ZAKONA**Članak 70.**

- (1) Ministarstvo civilnih poslova BiH na razini Bosne i Hercegovine provodi nadzor nad provedbom ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju njega.
- (2) Pitanje upravnog i stručnog nadzora na entitetskoj i na drugim razinama administrativnog organiziranja provodit će entitetska ministarstva zadužena za sport, na temelju posebnih zakonskih i podzakonskih akata.

DIO OSMI- KAZNENE ODREDBE**Članak 71.**

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 KM do 10.000,00 KM kaznit će se za prekršaj pravna osoba:
 - a) ako obavlja sportsku djelatnost a nije registrirana sukladno članku 14. ovoga Zakona i upisana u poslovni registar iz članka 15. ovoga Zakona;
 - b) ako obavljanje stručnih poslova u sportu povjeri osobama koje za to ne ispunjavaju uvjete iz čl. 44, 45. i 46. ovoga Zakona;
 - c) ako omogući sudjelovanje u sportskom natjecanju osobama za koje nije utvrđena opća ili posebna zdravstvena sposobnost;
 - d) ako organizira sportsko natjecanje i sportsku priredbu u Bosni i Hercegovini a ne ispunjava uvjete iz članka 52. ovoga Zakona,
 - e) ako organizira međunarodno sportsko natjecanje ili sportsku priredbu bez suglasnosti tijela iz članka 54. ovoga Zakona;
 - f) ako ne zasnjuje radni odnos sa sportašem, stručnim radnikom, stručnim i administrativnim djelatnikom sukladno članku 35. ovoga Zakona;
 - g) ako tijelu uprave u propisanom roku ne dostavi tražene podatke ili akte u vezi s postupanjem u upravnom postupku i provođenju upravnog nadzora.
- (2) Novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 KM do 5.000,00 KM kaznit će se za prekršaj fizička osoba:
 - a) ako se ne pridržava odredaba iz članka 40. ovoga Zakona;
 - b) ako se bavi stručnim radom u području sporta a ne ispunjava uvjete iz čl. 44, 45. i 46. ovoga Zakona;
 - c) ako nema dozvolu za rad iz članka 42. ovoga Zakona.
- (3) U slučaju ponovnog prekršaja, kaznit će se prekršitelj maksimalnom novčanom kaznom iz st. (1) i (2) ovoga članka.

DIO DEVETI- PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE**Članak 72.****(Zavod za fizičku kulturu Bosne i Hercegovine)**

- (1) Danom stupanja na snagu ovoga Zakona prestaje valjanost Zakona o fizičkoj kulturi Bosne i Hercegovine ("Službeni list SRBiH", broj 24/91) te time i Zavod za fizičku kulturu BiH, a imovina Zavoda prelazi u vlasništvo Bosne i Hercegovine.
- (2) Posebno povjerenstvo Ministarstva civilnih poslova BiH utvrdit će stanje obveza i završni račun Zavoda, popis imovine i obveze prema zaposlenicima.

Članak 73.**(Kontinuitet sportskih organizacija)**

Olimpijski komitet Bosne i Hercegovine i sportski savezi na razini Bosne i Hercegovine koji su djelovali do donošenja ovoga Zakona nastavljaju svoj rad i djelovanje, s tim što su u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona dužni reorganizirati i uskladiti svoje normativne akte s odredbama ovoga Zakona.

Članak 74.**(Obveza donošenja podzakonskih akata)**

Podzakonski akti za provedbu ovoga Zakona bit će doneseni u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

аката из области интерне ревизије, кодекса етике за интерне ревизоре, развијања и/или спровођења програма обуке, те развијања и спровођења програма за сертификавање интерних ревизора.

- (14) **Структивно удружење** је организација интерних ревизора, уредно регистровано код надлежних институција Босне и Херцеговине.

III - Мандат интерне ревизије

Члан 3.

Интерни ревизори обављаће систематичан преглед и оцјену управљања ризиком, интерних контрола и руковођења организације, што укључује политике, процедуре и активности организације. Интерни ревизори ће оцјењивати адекватност и ефикасност система за финансијско управљање и контроле, у смислу:

- a) идентификације ризика, оцјене ризика и управљања ризиком које спроводи управа организације,
- b) испуњавања задатака и постизања дефинисаних циљева организације,
- c) економичне, ефикасне и дјелотворне употребе ресурса,
- d) усклађености са успостављеним политикама, процедурама, законима и регулативама,
- e) чувања средстава организације од губитака као резултата свих видова неправилности,
- f) интегритета и вјеродостојности информација, рачуна и података, укључујући процесе интерног и екстерног извјештавања,
- g) бх. стандарда интерне ревизије, усклађених са међународним стандардима интерне ревизије, прихваћеним од ЦЈХ.

Члан 4.

- (1) Руководилац организације има искључиво овлашћење да иницира посебне задатке консултантске природе који се односе на интерну ревизију, а који нису обухваћени годишњим планом интерне ревизије у оквиру организације.
- (2) Договор о циљу, обиму, временском оквиру и буџету за такве посебне задатке за консултантске услуге усагласиће се између руководиоца организације и руководиоца интерне ревизије.

IV - Основни принципи интерне ревизије

Члан 5.

- (1) Функција интерне ревизије извршаваће се у складу са следећим принципима:
 - a) независност и објективност,
 - b) компетентност и дужна професионална пажња,
 - c) интегритет и повјерљивост.
- (2) Извршавање функције интерне ревизије биће у складу са:
 - a) Методологијом и Упутством о интерној ревизији у јавном сектору одобреним од Координационог одбора централних хармонизацијских јединица Босне и Херцеговине и издатим од ЦЈХ,
 - b) Међународним стандардима за професионалну праксу интерне ревизије издатим од Института интерних ревизора (IIA) и усвојеним од Координационог одбора,
 - c) Кодексом професионалне етике за интерну ревизију издатим од Института интерних ревизора (IIA) и усвојеним од Координационог одбора.

V - Организација обављања интерне ревизије

Члан 6.

Обављање интерне ревизије институција Босне и Херцеговине организују:

- a) јединица интерне ревизије успостављена у оквиру организација из члана 1. овог Закона, које испуњавају један од услова из члана 7. овог Закона,
- b) Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине за организације које не испуњавају услове из члана 7. овог Закона.

Члан 7.

- (1) Свака организација је обавезна да успостави јединицу (одјелење) интерне ревизије, уколико задовољава критеријуме које дефинише ЦЈХ узимајући у обзир следеће факторе:
 - a) укупан годишњи буџет,
 - b) број запослених,
 - c) комплексност трансакција и
 - d) степен ризика који је укључен.
- (2) Руководилац интерне ревизије извјештаваће руководиоца организације директно.

Члан 8.

- (1) У оквиру Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине организује се Централна јединица за интерну ревизију институција Босне и Херцеговине.
- (2) Руководилац Централне јединице за интерну ревизију успоставиће функцију интерне ревизије за Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине и оне организације које не испуњавају критеријуме које дефинише ЦЈХ у складу са чланом 7. овог Закона.

Члан 9.

- (1) Руководиоци организација из члана 6. овог Закона обезбиједиће запошљавање извршилаца у јединици за интерну ревизију у складу са критеријумима које дефинише ЦЈХ.
- (2) Јединица интерне ревизије мора имати најмање два запослена, укључујући и интерне ревизоре који су у статусу обуке.

Члан 10.

- (1) Јединице интерне ревизије основане у складу са чланом 7. овог Закона обавиће интерну ревизију свих организација, програма, активности и процеса, укључујући и буџетске кориснике другог нивоа потрошње у оквиру организације које нису испуниле критеријуме за успостављање јединице за интерну ревизију из члана 7. овог Закона.
- (2) Јединице интерне ревизије оних организација које су одговорне за управљање пројектима и програмима који се спроводе између више организација (одјелења) координираће рад јединица интерне ревизије или оних организација интерне ревизије које учествују у тим програмима/пројектима.
- (3) Јединице интерне ревизије буџетског корисника првог нивоа неће обављати ревизију активности буџетског потрошача другог нивоа у којој је основана независна јединица интерне ревизије.
- (4) Јединица интерне ревизије буџетског корисника првог нивоа надзираће и координирати активности јединица за интерну ревизију буџетских корисника другог нивоа.

VI- Услови запошљавања интерних ревизора и финансирање јединица интерне ревизије

Члан 11.

- (1) Свака организација која испуњава један од критеријума из члана 7. овог Закона запослиће једног извршиоца као руководиоца своје јединице за интерну ревизију, којег ће именовати руководиоца организације у складу са законима и осталим прописима у вези са запошљавањем у институцијама Босне и Херцеговине.
- (2) Јединица интерне ревизије ће у оквиру буџетског корисника имати буџетску алокацију која се може идентификовати и преко које се могу пратити расходи у вези са извршењем активности успостављених овим Законом.

Члан 12.

- (1) Уз испуњавање општих услова за запошљавање који су прописани Законом о раду у институцијама Босне и Херцеговине или Законом о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине, интерни ревизори треба да испуне следеће посебне услове:
 - a) да посједују диплому универзитета и
 - b) да посједују одговарајуће радно искуство.
- (2) Додатни услови запошљавања интерних ревизора биће детаљно наведени у Правилнику о запошљавању интерних ревизора, који ће објавити ЦЈХ.
- (3) Руководиоци јединица интерне ревизије ће бити именовани, разрјешавани или премјештани само уз претходну сагласност ЦЈХ.

VII- Сукоб интереса

Члан 13.

Руководилац јединице интерне ревизије или интерни ревизор неће учествовати у ревизији ако постоје неки од следећих облика сукоба интереса:

- a) ако је интерни ревизор био запослен као руководиоца у организацији код које обавља ревизију током посљедње три године,
- b) ако су ревизор, његов/њен брачни друг или рођаци до другог кољена били запослени на позицији менаџера у ревидираној организацији током посљедње три године,
- c) ако ревизор, његов/њен брачни друг или рођаци до другог кољена имају акције (дионице) или учешће у ревидираној организацији,
- d) ако постоје друге околности које могу довести до потенцијалног сукоба интереса, ако се сматрају таквим и ако су објашњене писаним путем од руководиоца јединице интерне ревизије.

VIII- Процедуре и активности интерне ревизије

Члан 14.

- (1) Основне активности интерне ревизије обављаће се кроз следеће процесе интерне ревизије:
 - a) стратешко (трогодишње) и годишње планирање ревизије,
 - b) тестирање, испитивање и оцјена података и информација,
 - c) извјештавање о резултатима и давање препорука да би се побољшало пословање,
 - d) преглед праћења и извршавања препорука интерне ревизије од менаџмента.

- (2) Наведени процеси биће дефинисани у Смјерницама за интерну ревизију у јавном сектору, које ће издати Координациони одбор централних јединица за хармонизацију.

Члан 15.

Руководилац јединице интерне ревизије ће:

- a) припремити оперативна упутства и правилник о интерној ревизији, у складу са односном регулативом,
- b) припремити стратешки план за период од три године,
- c) припремити годишњи план ревизије на основу оцјене ризика и усвојеног стратешког плана те, након што га одобри руководиоца организације, обезбиједити његову адекватну имплементацију и надзор над његовим извршавањем,
- d) организовати и координирати активности интерне ревизије и надzirати спровођење планираних активности,
- e) информисати руководиоца организације о постојању сукоба интереса у вези са његовим/њеним задатком,
- f) информисати руководиоца организације ако се појави сумња о неправилностима и/или превари који могу резултирати криминалним активностима, кршењем прописа или дисциплинских процедура, те обавијестити Тужилаштво у случају неправилности или превара криминалне природе,
- g) послати извјештај о интерној ревизији руководиоцу организације, а ако је ревидирана организација буџетски потрошач другог нивоа, његовом руководиоцу такође,
- h) припремати годишњи извјештај о активностима интерне ревизије,
- i) обезбиједити висок квалитет активности интерне ревизије и примјену правила издатих од ЦЈХ,
- j) евидентирати све активности ревизије и чувати документацију која се односи на интерну ревизију,
- k) обезбиједити обуку интерних ревизора, припремати и достављати годишњи план обуке руководиоцу организације ради одобравања и обезбиједити његово спровођење,
- l) годишње оцјењивати могућности и ресурсе јединице интерне ревизије и достављати препоруке руководиоцу организације ради усклађивања са годишњим планом ревизије,
- m) сарађивати са генералним ревизором институција Босне и Херцеговине и/или законом именованим ревизором или другим екстерним ревизором у размјени извјештаја, документације и мишљења,
- n) иницирати ангажовање екстерних експерата,
- o) обезбиједити ефикасно коришћење ресурса додијелих за извршавање функције интерне ревизије,
- p) усмјеравати пажњу ЦЈХ на све разлике у мишљењима између интерних ревизора и руководиоца организације.

Члан 16.

Интерни ревизор биће овлашћен да:

- a) уђе у просторије организације у којој обавља ревизију, узимајући у обзир безбједносна правила и правила доброг понашања,

- b) приступи одговарајућој документацији у вези са ревизијом у организацији у којој обавља ревизију, укључујући боравак, професионалним или пословним тајнама и осталој документацији и подацима који су електронски чувани, обезбјеђујући заштиту тајности дефинисану важним законима, подзаконским и интерним актима,
- c) тражи фотокопије, изводе или потврде наведених докумената и, у одређеним случајевима, узме оригиналне документе, остављајући копију назад, са потврдом о узимању,
- d) захтијева усмену или писану информацију од било којег запосленог или руководиоца организације која се ревидира,
- e) захтијева информације од других институција у вези са активностима и управљањем ревидираним организацијама.

Члан 17.

Интерни ревизор имаће обавезе да:

- a) обавља активности ревизије у складу са годишњим планом интерне ревизије,
- b) информисае руководиоца ревидиране организације о почетку ревизије и да му презентује писмо о именовану,
- c) проучи документацију и услове есенцијалне за формулисање објективног мишљења,
- d) елаборира налазе објективно и истинито, у писаној форми, и да их подржи доказима,
- e) информисае руководиоца јединице интерне ревизије ако се за вријеме обављања ревизије појави сумња на неправилности и/или преваре,
- f) направи нацрт ревизорског извјештаја и размотри га са менаџментом и одговорним лицима у ревидираној организацији,
- g) уврсти у завршни ревизорски извјештај сва мишљења менаџмента ревидиране организације која се не слажу,
- h) пошаље нацрт и финални ревизорски извјештај руководиоцу јединице интерне ревизије,
- i) у случају сукоба интереса у вези са ревизијом, одмах информисае руководиоца интерне ревизије,
- j) врати све оригиналне документе након завршетка ревизије,
- k) чува сваку државну, професионалну или пословну тајну коју је можда сазнао током интерне ревизије,
- l) чува све радне папире у досијеу интерне ревизије.

IX - Накнадни преглед о издатим извјештајима

Члан 18.

- (1) На основу ревизорских налаза и препорука, ревидирана организација припремиће акциони план одређујући одговорна лица и крајњи рок за предузимање неопходних мјера с циљем реализације препорука у оквиру њихове компетентности и информисае руководиоца организације и руководиоца јединице интерне ревизије о спровођењу акционог плана.
- (2) Не касније од шест мјесеци након што је извјештај о ревизији издат, руководиоца интерне ревизије пратиће примјену препорука интерне ревизије датих у ранијем извјештају интерне ревизије ради утврђивања да ли је

ревидирана организација предузела корективне активности и да ли је постигла жељене резултате. О резултатима таквог праћења руководиоца интерне ревизије информисае руководиоца организације и одбор за ревизију, уколико је успостављен у оквиру ревидиране организације.

- (3) Извјештај о накнадном прегледу из става (2) овог члана биће достављен на захтјев било којем законодавном, извршном или судском надзорном органу, као и релевантним институцијама екстерне ревизије.

X - Годишњи извјештај

Члан 19.

- (1) У оквиру шездесет дана након завршетка сваке фискалне године, руководиоца интерне ревизије издаће годишњи извјештај у којем ће посебно образложити издате ревизорске извјештаје и остале активности које су завршене или су у току на дан завршетка фискалне године.
- (2) Годишњи извјештај ће укључивати сажети преглед закључака из свих интерних ревизија обављених током године с циљем обезбјеђивања опште оцјене система финансијског управљања и контроле, као и анализе свих случајева који су укључивали кршења закона и регулатива, те случајева који су током године прослијеђени Тужилаштву.
- (3) Годишњи извјештај ће описати испуњавање активности интерне ревизије у односу на планиране активности.
- (4) Копија извјештаја биће достављена руководиоцу организације, одбору за ревизију уколико је успостављен и ЦЈХ Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине.
- (5) Годишњи извјештај ће, на захтјев, бити достављен сваком законодавном, извршном или судском надзорном органу и релевантном државном ревизору и/или законитом ревизору, или другом екстерном ревизору.

Члан 20.

Руководилац јединице интерне ревизије буџетског корисника другог нивоа подносиће извјештаје о интерној ревизији, укључујући годишњи извјештај о интерној ревизији руководиоцу јединице за интерну ревизију буџетског корисника првог нивоа у року од 15 дана од дана издавања извјештаја.

XI- Прегледи ради обезбјеђивања квалитета

Члан 21.

- (1) Свака јединица интерне ревизије имаће екстерни преглед контроле квалитета који се обавља најмање једном у пет година, да би се утврдила усклађеност издатих извјештаја са текућим стандардима професионалне праксе интерне ревизије. Преглед ће обавити квалификована лица која су независна од организације и која немају стварни или могући сукоб интереса.
- (2) Временски оквир екстерне контроле квалитета и избор лица или независне организације за екстерну контролу квалитета дефинисае ЦЈХ.

XII- Одбор за ревизију

Члан 22.

Руководилац организације који има обавезу успостављања јединице за интерну ревизију у складу са чланом 7. овог Закона може успоставити одбор за ревизију у складу са наведеним условима:

- a) одбор за ревизију чине лица која су ван организације, са одговарајућим квалификацијама и стручношћу у области финансијског управљања и контроле, интерне и екстерне ревизије,
- b) за успостављање одбора за ревизију, руководилац организације обавезан је да обезбиди сагласност министра финансија и трезора Босне и Херцеговине и директора ЦЈХ.

Члан 23.

Активности одбора за ревизију укључују:

- a) Усвајање пословника о раду одбора за ревизију;
- b) Подршку активностима интерне ревизије давањем савјета о:
 - 1) структури јединице за интерну ревизију,
 - 2) именовану и разрјешењу руководиоца јединице за интерну ревизију,
 - 3) стратешком и годишњем плану јединице за интерну ревизију,
 - 4) годишњем извјештају јединице за интерну ревизију,
 - 5) извјештају о накнадном прегледу,
 - 6) извјештају о екстерном прегледу квалитета рада јединице за интерну ревизију.

ХП- Централна јединица за хармонизацију (ЦЈХ)

Члан 24.

Централну јединицу за хармонизацију (ЦЈХ) Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине успоставља Савјет министара Босне и Херцеговине у оквиру Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине, која је овлашћена за развој, руковођење и координацију интерне ревизије у институцијама Босне и Херцеговине, а одговорна је за:

- a) припрему предлога за измене Закона о интерној ревизији у институцијама Босне и Херцеговине, након усаглашавања у Координационом одбору ЦЈХ,
- b) припрему и спровођење програма обуке и сертификације интерних ревизора институција Босне и Херцеговине, након усаглашавања програма обуке у Координационом одбору ЦЈХ,
- c) усвајање и примјену стандарда за интерну ревизију у институцијама Босне и Херцеговине и Кодекса професионалне етике за интерне ревизоре, након усаглашавања у Координационом одбору ЦЈХ,
- d) усвајање и примјену радне методологије интерне ревизије, након усаглашавања у Координационом одбору ЦЈХ,
- e) усвајање и имплементацију Стратегије развоја интерне ревизије у јавном сектору након усаглашавања у Координационом одбору ЦЈХ,
- f) давање сагласности на правилнике о систематизацији организација које успостављају јединице интерне ревизије у дијелу који се односи на интерну ревизију,
- g) координацију рада јединица интерне ревизије у институцијама Босне и Херцеговине и успостављање веза са државним и међународним институцијама у области интерне ревизије,

- h) давање сагласности на избор руководиоца јединице за интерну ревизију и на успостављање одбора за интерну ревизију,
- i) сарадњу са Канцеларијом за ревизију институција Босне и Херцеговине с циљем остваривања ефикасне и дјелотворне интерне и екстерне ревизије,
- j) надзор над имплементацијом свих примјенивих регулатива за интерну ревизију од јединица за интерну ревизију,
- k) рјешавање неслагања у мишљењима, по захтјеву и потреби, између руководиоца интерне ревизије и руководиоца организације.

Члан 25.

Осим одговорности за активности из члана 24. овог Закона, ЦЈХ Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине биће овлашћена и за извршавање следећих активности:

- a) на основу годишњих извјештаја примљених од различитих руководилаца интерне ревизије, ЦЈХ ће припремати редован годишњи консолидовани извјештај интерне ревизије, заснован на формату који је креирао Координациони одбор ЦЈХ. Након одобрења министра финансија и трезора Босне и Херцеговине извјештај се, ради упознавања са проблемима интерне ревизије, доставља Савјету министара Босне и Херцеговине,
- b) годишњи консолидовани извјештај интерне ревизије садржаваће и анализу рада ЦЈХ Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине, укључујући препоруке за њено побољшање које ће бити усвојене од Координационог одбора ЦЈХ,
- c) годишњи консолидовани извјештај интерне ревизије достављаће сажете информације о статусу имплементације препорука садржаних у извјештајима о интерној ревизији које су јединице за интерну ревизију достављале током године.

Члан 26.

Организација, процедуре и финансирање ЦЈХ Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине биће регулисани Правилником о раду Централне јединице за хармонизацију Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине.

Члан 27.

Руководилац ЦЈХ Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине је по функцији један од чланова Координационог одбора ЦЈХ Босне и Херцеговине.

ХIV - Координациони одбор централних јединица за хармонизацију

Члан 28.

- (1) Координациони одбор ЦЈХ одговоран је за хармонизацију регулативе из области интерне ревизије у јавном сектору на цијелој територији Босне и Херцеговине. Координациони одбор ЦЈХ одговоран је за следеће:
 - a) хармонизацију предлога за измене Закона о интерној ревизији у јавном сектору,
 - b) хармонизацију програма обуке за сертификације интерних ревизора,

- c) усвајање међународних стандарда за интерну ревизију и Кодекса професионалне етике на основу међународних стандарда,
 - d) хармонизацију процедура и методологије интерне ревизије,
 - e) усаглашавање Стратегије развоја интерне ревизије у јавном сектору Босне и Херцеговине.
- (2) Организација, финансирање и начин обављања административно-техничких послова за потребе Координационог одбора биће регулисани посебним правилником који ће усвојити Координациони одбор ЦЈХ у року од четири мјесеца након конституисања.

XV - Прелазне и завршне одредбе

Члан 29.

- (1) ЦЈХ ће издати регулативе које су прописане у члану 7. овог Закона у року од четири мјесеца од дана именованја директора ЦЈХ.
- (2) Најкасније шест мјесеци након ступања на снагу овог Закона, организације које испуњавају сљедеће критеријуме именовале бар једног интерног ревизора ако:
 - a) организација има оперативни буџет који премашује износ од 10.000.000 КМ годишње, или
 - b) организација има више од 200 запослених, или
 - c) организација прима и извршава трансакције које, у тоталу, премашују износ од 15.000.000 КМ годишње.

Члан 30.

ЦЈХ Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине издаће оперативне процедуре и методологију за интерну ревизију, након усаглашавања на Координационом одбору ЦЈХ, у року од 12 мјесеци од дана именованја директора ЦЈХ.

Члан 31.

- (1) Правила и прописи који су на снази примјењују се док овај Закон не ступи на снагу и док се не донесу прописи дефинисани овим Законом.
- (2) Одредбе овог Закона имаће предност над одредбама било којег другог закона у свим питањима која се тичу интерне ревизије.

Члан 32.

Све организације из члана 1. овог Закона ускладиће своје интерне прописе са одредбама овог Закона у року од шест мјесеци од ступања овог Закона на снагу.

Члан 33.

Овај Закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

ПСБиХ, број 173/08
19. марта 2008. године
Сарајево

Председавајући Представничког дома
Парламентарне скупштине БиХ
др Милорад Живковић, с. р.

Председавајући Дома народа
Парламентарне скупштине БиХ
Сулејман Тихић, с. р.

сједници Представничког дома, одржаној 18. и 19. марта 2008. године, усвојила је

ZAKON

O INTERNOJ REVIZIJI INSTITUCIJA BOSNE I HERCEGOVINE

I. Опће одредбе

Члан 1.

- (1) Циљ овог Закона је успостављање ефикасног система интерне ревизије у организацијама јавног сектора Босне и Херцеговине у складу са структуром власти и потребима организација јавног сектора.
- (2) Одредбе овог Закона примјенит ће се на институције Босне и Херцеговине које се финансирају из буџета Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: организације) и јавна предузећа у којима је држава већински власник.
- (3) Руководилац јединице интерне ревизије и интерни ревизори нису одговорни за успостављање и функционирање адекватног и ефикасног финансијског menadžmenta и система контрола, јер је за то одговоран руководилац организације.
- (4) Руководилац јединице интерне ревизије и интерни ревизори неће извршавати послове у организацији који нису везани за функцију интерне ревизије.

II. Основне дефиниције

Члан 2.

- 1) **Interna ревизија** је независно, објективно увјеравање и консултатска активност креирана с циљем да се дода вриједност и унаприједи пословање организације. Она помаже организацији да оствари своје циљеве осигуравајући систематичан, дисциплиниран приступ оцјени и побољшању ефикасности управљања ризиком, контролама и процесима управљања.
Interna ревизија успоставља се и реализује кроз одјелjenja (јединице) интерне ревизије.
- 2) **Организација** подразумијева сваку институцију која се финансира из јавних средстава или јавно предузеће које у структури има најмање 50% plus једну акцију (dionicu) државног капитала.
- 3) **Руководилац организације** подразумијева највиши ниво управлачке власти у организацијама, који је изабран или именован.
- 4) **Руководилац интерне ревизије** је лице које именује руководилац организације, у складу са законима и регулативама о државној управи Босне и Херцеговине, да управља одјелjenjem (јединicom) интерне ревизије за организацију.
- 5) **Одбор за ревизију** је независни, стални одбор изабран изван menadžmenta организације који колективно осигурава савјете у погледу интерне ревизије.
- 6) **Буджетски корисници првог нивоа** су институције које се финансирају директно из буџета Босне и Херцеговине.
- 7) **Буджетски корисници другог нивоа** финансирају се преко буџетских корисника првог нивоа.
- 8) **Услуге увјеравања** подразумијевају испитивање доказа чија је сврха осигурати независну оцјену о управљању ризиком, контролама или процесу руководења унутар организације.
- 9) **Кодекс етике** подразумијева Принципе професије и праксе интерне ревизије (integritet, независност, објективност, повјерљивост и стручност) и Правила понашања која прописују

На основу члана IV 4.a) Устава Босне и Херцеговине, Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине на 12. сједници Дома народа, одржаној 25. фебруара 2008. године, и на 24.

kako treba da se ponašaju interni revizori u obavljanju svoje dužnosti. Kodeks etike primjenjuje se i na pojedince i na organizaciju koja pruža usluge interne revizije.

- 10) **Sukob interesa** podrazumijeva svaki odnos koji nije ili se čini da nije u najboljem interesu organizacije. Sukob interesa nepovoljno utiče na sposobnost pojedinca da objektivno ispuni svoje dužnosti i odgovornosti.
- 11) **Uputstvo za internu reviziju** podrazumijeva dokument u kojem su navedene procedure čija primjena je obavezna tokom rada interne revizije, a osmišljene su u svrhu ostvarivanja plana rada interne revizije.
- 12) **Centralna jedinica za harmonizaciju (CJH)** podrazumijeva organizaciju (jedinicu), uspostavljenu u okviru Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine, zaduženu za nadzor nad provođenjem propisa iz oblasti interne revizije, koordinaciju rada jedinica interne revizije iz institucija Bosne i Hercegovine i izvještavanje o pomenutim aktivnostima.
- 13) **Koordinacioni odbor centralnih jedinica za harmonizaciju** je tijelo koje čine rukovodioci Centralne jedinice za harmonizaciju institucija Bosne i Hercegovine, Centralne jedinice za harmonizaciju Federacije Bosne i Hercegovine i Centralne jedinice za harmonizaciju Republike Srpske, koje se uspostavlja s primarnim ciljem harmonizacije politika, procedura i aktivnosti na polju interne revizije javnog sektora u Bosni i Hercegovini, te uz to, predlaganja amandmana na zakone o internoj reviziji i druge zakone i regulative relevantne za internu reviziju, usvajanja podzakonskih akata iz oblasti interne revizije, kodeksa etike za interne revizore, razvijanja i/ili provođenja programa obuke, te razvijanja i provođenja programa za certificiranje internih revizora.
- 14) **Strukovno udruženje** je organizacija internih revizora, uredno registrirano kod nadležnih institucija Bosne i Hercegovine.

III. Mandat interne revizije

Član 3.

Interni revizori vršit će sistematičan pregled i ocjenu upravljanja rizikom, internih kontrola i rukovođenja organizacije, što uključuje politike, procedure i aktivnosti organizacije. Interni revizori ocjenjivat će adekvatnost i efikasnost sistema za finansijsko upravljanje i kontrole, u smislu:

- a) identifikacije rizika, ocjene rizika i upravljanja rizikom koje provodi uprava organizacije,
- b) ispunjavanja zadataka i postizanja definiranih ciljeva organizacije,
- c) ekonomične, efikasne i djelotvorne upotrebe resursa,
- d) usklađenosti sa uspostavljenim politikama, procedurama, zakonima i regulativama,
- e) čuvanja sredstava organizacije od gubitaka kao rezultata svih vidova nepravilnosti,
- f) integriteta i vjerodostojnosti informacija, računa i podataka, uključujući procese internog i eksternog izvještavanja,
- g) bh. standarda interne revizije, usklađenih s međunarodnim standardima interne revizije, prihvaćenim od CJH.

Član 4.

- (1) Rukovodilac organizacije ima isključivo ovlaštenje da inicira posebne zadatke konsultantske prirode koji se

odnose na internu reviziju, a koji nisu obuhvaćeni godišnjim planom interne revizije u okviru organizacije.

- (2) Dogovor o cilju, obimu, vremenskom okviru i budžetu za takve posebne zadatke za konsultantske usluge usaglasit će se između rukovodioca organizacije i rukovodioca interne revizije.

IV. Osnovni principi interne revizije

Član 5.

- (1) Funkcija interne revizije izvršavat će se u skladu sa sljedećim principima:
 - a) nezavisnost i objektivnost,
 - b) kompetentnost i dužna profesionalna pažnja,
 - c) integritet i povjerljivost.
- (2) Izvršavanje funkcije interne revizije bit će u skladu s:
 - a) Metodologijom i Uputstvom o internoj reviziji u javnom sektoru odobrenim od Koordinacionog odbora centralnih harmonizacijskih jedinica Bosne i Hercegovine i izdatim od CJH,
 - b) Međunarodnim standardima za profesionalnu praksu interne revizije izdatim od Instituta internih revizora (IIA) i usvojenim od Koordinacionog odbora, i
 - c) Kodeksom profesionalne etike za internu reviziju izdatim od Instituta internih revizora (IIA) i usvojenim od Koordinacionog odbora.

V. Organizacija izvršavanja interne revizije

Član 6.

Izvršavanje aktivnosti interne revizije institucija Bosne i Hercegovine organiziraju:

- a) Jedinica interne revizije uspostavljena u okviru organizacija iz člana 1. ovog Zakona, koje ispunjavaju jedan od uvjeta iz člana 7. ovog Zakona,
- b) Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine za organizacije koje ne ispunjavaju uvjete iz člana 7. ovog Zakona.

Član 7.

- (1) Svaka organizacija obavezna je da uspostavi jedinicu (odjeljenje) interne revizije, ukoliko zadovoljava kriterije koje definira CJH, uzimajući u obzir sljedeće faktore:
 - a) ukupan godišnji budžet,
 - b) broj zaposlenih,
 - c) kompleksnost transakcija i
 - d) stepen rizika koji je uključen.
- (2) Rukovodilac interne revizije izvještavat će rukovodioca organizacije direktno.

Član 8.

- (1) U okviru Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine organizira se Centralna jedinica za internu reviziju institucija Bosne i Hercegovine.
- (2) Rukovodilac Centralne jedinice za internu reviziju uspostaviti će funkciju interne revizije za Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine i one organizacije koje ne ispunjavaju kriterije koje definira CJH u skladu s članom 7. ovog Zakona.

Član 9.

- (1) Rukovodioci organizacija iz člana 6. ovog Zakona osigurati će zapošljavanje izvršilaca u Jedinici za internu reviziju u skladu s kriterijima koje definira CJH.

- (2) Jedinica interne revizije mora imati najmanje dva zaposlena uključujući i interne revizore koji su u statusu obuke.

Član 10.

- (1) Jedinice interne revizije osnovane u skladu s članom 7. ovog Zakona izvršit će internu reviziju svih organizacija, programa, aktivnosti i procesa, uključujući i budžetske korisnike drugog nivoa potrošnje u okviru organizacije koje nisu ispunile kriterije za uspostavljanje jedinice za internu reviziju iz člana 7. ovog Zakona.
- (2) Jedinice interne revizije onih organizacija koje su odgovorne za upravljanje projektima i programima koji se realiziraju između više organizacija (odjeljenja) koordinirat će rad jedinica interne revizije ili onih organizacija interne revizije koje učestvuju u tim programima/projektima.
- (3) Jedinice interne revizije budžetskog korisnika prvog nivoa neće vršiti reviziju aktivnosti budžetskog potrošača drugog nivoa u kojoj je osnovana nezavisna jedinica interne revizije.
- (4) Jedinica interne revizije budžetskog korisnika prvog nivoa nadzirat će i koordinirati aktivnosti jedinica za internu reviziju budžetskih korisnika drugog nivoa.

VI. Uvjeti zapošljavanja internih revizora i finansiranje Jedinica interne revizije

Član 11.

- (1) Svaka organizacija koja ispunjava jedan od kriterija iz člana 7. ovog Zakona zaposlit će jednog izvršioca kao rukovodioca svoje jedinice za internu reviziju, kojeg će imenovati rukovodilac organizacije u skladu sa zakonima i ostalim propisima vezanim za zapošljavanje u institucijama Bosne i Hercegovine.
- (2) Jedinica interne revizije će u okviru budžetskog korisnika imati budžetsku alokaciju koja se može identificirati i preko koje se mogu pratiti rashodi vezani za izvršenje aktivnosti uspostavljenih ovim Zakonom.

Član 12.

- (1) Uz ispunjavanje općih uvjeta za zapošljavanje koji su propisani Zakonom o radu u institucijama Bosne i Hercegovine ili Zakonom o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine, interni revizori treba da ispune sljedeće posebne uvjete:
- da posjeduju diplomu univerziteta i
 - da posjeduju odgovarajuće radno iskustvo.
- (2) Dodatni uvjeti zapošljavanja internih revizora bit će detaljno navedeni u Pravilniku o zapošljavanju internih revizora koji će objaviti CJH.
- (3) Rukovodioci jedinica interne revizije bit će imenovani, razrješavani ili premješteni samo uz prethodnu saglasnost CJH.

VII. Sukob interesa

Član 13.

Rukovodilac jedinice interne revizije ili interni revizor neće učestvovati u reviziji ako postoje neki od sljedećih oblika sukoba interesa:

- ako je interni revizor bio zaposlen kao rukovodilac u organizaciji kod koje vrši reviziju za vrijeme posljednje tri godine,
- ako su revizor, njegov/njen bračni drug ili rođaci do drugog koljena bili zaposleni na poziciji menadžera u revidiranoj organizaciji za vrijeme tri posljednje godine,

- ako revizor, njegov/njen bračni drug ili rođaci do drugog koljena imaju akcije (dionice) ili učešće u revidiranoj organizaciji,

- ako postoje druge okolnosti koje mogu dovesti do potencijalnog sukoba interesa, ako se smatraju takvim i ako su objašnjene pisanim putem od rukovodioca Jedinice interne revizije.

VIII. Procedure i aktivnosti interne revizije

Član 14.

- (1) Osnovne aktivnosti interne revizije obavljat će se kroz sljedeće procese interne revizije:
- strateško (trogodišnje) i godišnje planiranje revizije,
 - testiranje, ispitivanje i ocjena podataka i informacija,
 - izvještavanje o rezultatima i davanje preporuka da bi se poboljšalo poslovanje, i
 - pregled praćenja i izvršavanja preporuka interne revizije od strane menadžmenta.
- (2) Navedeni procesi bit će definirani u Smjernicama za internu reviziju u javnom sektoru, koje će izdati Koordinacioni odbor centralnih jedinica za harmonizaciju.

Član 15.

Rukovodilac jedinice interne revizije će:

- pripremiti operativna uputstva i Pravilnik o internoj reviziji, u skladu s odnosnom regulativom,
- pripremiti strateški plan za period od tri godine,
- pripremiti godišnji plan revizije na osnovu ocjene rizika i usvojenog strateškog plana, te nakon njegovog odobravanja od strane rukovodioca organizacije, osigurati njegovo adekvatno provođenje i nadzor nad njegovim izvršavanjem,
- organizirati i koordinirati aktivnosti interne revizije i nadzirati provođenje planiranih aktivnosti,
- informirati rukovodioca organizacije o postojanju sukoba interesa vezano za njegov/njen zadatak,
- informirati rukovodioca organizacije ako se pojavi sumnja o nepravilnostima i/ili prevari koji mogu rezultirati kriminalnim aktivnostima, kršenjem propisa ili disciplinskih procedura, te obavijestiti Tužilaštvo u slučaju nepravilnosti ili prevara kriminalne prirode,
- poslati izvještaj interne revizije rukovodiocu organizacije, a ako je revidirana organizacija budžetski potrošač drugog nivoa, njegovom rukovodiocu također,
- pripremiti godišnji izvještaj o aktivnostima interne revizije,
- osigurati visok kvalitet aktivnosti interne revizije i primjenu pravila izdatih od CJH,
- evidentirati sve aktivnosti revizije i čuvati dokumentaciju vezanu za internu reviziju,
- osigurati obuku internih revizora, pripremiti i dostavljati godišnji plan obuke rukovodiocu organizacije, radi odobravanja, i osigurati njegovo provođenje,
- izvršavati godišnju ocjenu mogućnosti i resursa jedinice interne revizije i dostavljati preporuke rukovodiocu organizacije radi usklađivanja s godišnjim planom revizije,
- sarađivati s generalnim revizorom institucija Bosne i Hercegovine i/ili zakonom imenovanim revizorom ili drugim eksternim revizorom u razmjeni izvještaja, dokumentacije i mišljenja,

- n) inicirati angažman eksternih eksperata,
- o) osiguravati efikasno korištenje resursa dodijeljenih za izvršavanje funkcije interne revizije,
- p) usmjeravati pažnju CJH na sve razlike u mišljenjima između internih revizora i rukovodioca organizacije.

Član 16.

Interni revizor imat će ovlaštenja da:

- a) ude u prostorije organizacije u kojoj vrši reviziju, uzimajući u obzir sigurnosna pravila i pravila dobrog ponašanja,
- b) pristupi odgovarajućoj dokumentaciji vezanoj za reviziju u organizaciji u kojoj vrši reviziju, uključujući boravak, profesionalnim ili poslovnim tajnama i ostaloj dokumentaciji i podacima koji su elektronski čuvani, osiguravajući zaštitu tajnosti definiranu u važnim zakonima, podzakonskim i internim aktima,
- c) traži fotokopije, izvode ili potvrde pomenutih dokumenata, i u izvjesnim slučajevima, da uzme originalna dokumenta, ostavljajući kopiju nazad, s potvrdom o uzimanju,
- d) zahtijeva usmenu ili pismenu informaciju od bilo kojeg zaposlenog ili rukovodioca organizacije koja se revidira,
- e) zahtijeva informacije od drugih institucija vezano za aktivnosti i upravljanje revidiranim organizacijama.

Član 17.

Interni revizor imat će obaveze da:

- a) obavlja aktivnosti revizije u skladu s godišnjim planom interne revizije,
- b) informira rukovodioca revidirane organizacije o početku revizije i da mu prezentira pismo o imenovanju,
- c) prouči dokumentaciju i uvjete esencijalne za formuliranje objektivnog mišljenja,
- d) elaborira nalaze objektivno i istinito, u pisanoj formi, i da ih podrži dokazima,
- e) informira rukovodioca jedinice interne revizije ako se, za vrijeme obavljanja revizije, pojavi sumnja na nepravilnosti i/ili prevare,
- f) napravi nacrt revizorskog izvještaja i razmotri ga s menadžmentom i odgovornim licima u revidiranoj organizaciji,
- g) uključi u završni revizorski izvještaj sva mišljenja menadžmenta revidirane organizacije koja se ne slažu,
- h) pošalje nacrt i finalni revizorski izvještaj rukovodiocu jedinice interne revizije,
- i) informira rukovodioca interne revizije odmah, u slučaju sukoba interesa vezano za reviziju,
- j) vrati sve originalne dokumente nakon završetka revizije,
- k) čuva svaku državnu, profesionalnu ili poslovnu tajnu koju je možda saznao u toku interne revizije, i
- l) čuva sve radne papire u dosjeu interne revizije.

IX. Naknadni pregled o izdatim izvještajima

Član 18.

- (1) Na osnovu revizorskih nalaza i preporuka revidirana organizacija pripremit će akcioni plan određujući odgovorna lica i krajnji rok za preduzimanje neophodnih mjera s ciljem realizacije preporuka u okviru njihove kompetentnosti i informirat će rukovodioca organizacije i rukovodioca jedinice interne revizije o provođenju akcionog plana.

- (2) Ne kasnije od šest mjeseci nakon što je izvještaj o reviziji izdat, rukovodilac interne revizije pratit će realizaciju preporuka interne revizije datih u ranijem izvještaju interne revizije da utvrdi da li je revidirana organizacija preduzela korektivne aktivnosti i da li je postigla željene rezultate. O rezultatima takvog praćenja rukovodilac interne revizije informirat će rukovodioca organizacije i Odbor za reviziju ako je uspostavljen u okviru revidirane organizacije.
- (3) Izvještaj o naknadnom pregledu iz stava (2) ovog člana bit će dostavljen na zahtjev bilo kojem zakonodavnom, izvršnom ili sudskom nadzornom tijelu, kao i relevantnim institucijama eksterne revizije.

X. Godišnji izvještaj

Član 19.

- (1) U okviru 60 dana nakon završetka svake fiskalne godine, rukovodilac interne revizije izdat će godišnji izvještaj kojim će posebno obrazložiti izdate revizorske izvještaje i ostale aktivnosti koje su završene ili su u toku na dan završetka fiskalne godine.
- (2) Godišnji izvještaj uključivat će sažeti pregled zaključaka iz svih internih revizija izvršenih u toku godine s ciljem osiguravanja opće ocjene sistema finansijskog upravljanja i kontrole, kao i analize svih slučajeva koji su uključivali kršenja zakona i regulativa, te slučajeva prosljeđenih Tužilaštvu u toku godine.
- (3) Godišnji izvještaj opisać će ispunjavanje aktivnosti interne revizije u odnosu na planirane aktivnosti.
- (4) Kopija izvještaja bit će dostavljena rukovodiocu organizacije, odboru za reviziju, ako je uspostavljen, i CJH Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine.
- (5) Godišnji izvještaj će na zahtjev biti dostavljen svakom zakonodavnom, izvršnom ili sudskom nadzornom tijelu i relevantnom državnom revizoru i/ili zakonitom revizoru, ili drugom eksternom revizoru.

Član 20.

Rukovodilac jedinice interne revizije budžetskog korisnika drugog nivoa podnositi će izvještaje o internoj reviziji, uključujući godišnji izvještaj o internoj reviziji rukovodiocu jedinice za internu reviziju budžetskog korisnika prvog nivoa u roku od 15 dana od dana izdavanja izvještaja.

XI. Pregledi radi osiguranja kvaliteta

Član 21.

- (1) Svaka jedinica interne revizije imat će eksterni pregled kontrole kvaliteta koji se izvršava najmanje jednom u pet godina da bi se utvrdila usklađenost izdatih izvještaja sa tekućim standardima profesionalne prakse interne revizije. Pregled će izvršiti kvalificirana lica koja su nezavisna od organizacije i koja nemaju stvarni ili mogući sukob interesa.
- (2) Vremenski okvir eksterne kontrole kvaliteta i izbor lica ili nezavisne organizacije za eksternu kontrolu kvaliteta definirat će CJH.

XII. Odbor za reviziju

Član 22.

Rukovodilac organizacije koji ima obavezu uspostavljanja Jedinice za internu reviziju u skladu s članom 7. ovog Zakona može uspostaviti Odbor za reviziju u skladu s navedenim uvjetima:

- a) Odbor za reviziju čine lica koja su izvan organizacije, s odgovarajućim kvalifikacijama i stručnošću u oblasti

finansijskog upravljanja i kontrole, interne i eksterne revizije.

- b) Za uspostavljanje Odbora za reviziju, rukovodilac organizacije obavezan je osigurati saglasnost ministra finansija i trezora Bosne i Hercegovine i direktora CJH.

Član 23.

Aktivnosti Odbora za reviziju uključuju:

- a) Usvajanje poslovnika o radu Odbora za reviziju,
- b) Podršku aktivnostima interne revizije davanjem savjeta o:
- 1) strukturi jedinice za internu reviziju,
 - 2) imenovanju i razrješenju rukovodioca Jedinice za internu reviziju,
 - 3) strateškom i godišnjem planu Jedinice za internu reviziju,
 - 4) godišnjem izvještaju Jedinice za internu reviziju,
 - 5) izvještaju o naknadnom pregledu i
 - 6) izvještaju o eksternom pregledu kvaliteta rada Jedinice za internu reviziju.

XIII. Centralna jedinica za harmonizaciju (CJH)

Član 24.

Centralnu jedinicu za harmonizaciju (CJH) Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine uspostavlja Vijeće ministara Bosne i Hercegovine u okviru Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine, koja je ovlaštena za razvoj, rukovođenje i koordinaciju interne revizije u institucijama Bosne i Hercegovine, a odgovorna je za:

- a) pripremu prijedloga za izmjene Zakona o internoj reviziji u institucijama Bosne i Hercegovine, nakon usaglašavanja u Koordinacionom odboru CJH-a,
- b) pripremu i realizaciju programa obuke i certificiranje internih revizora institucija Bosne i Hercegovine, nakon usaglašavanja programa obuke u Koordinacionom odboru CJH-a,
- c) usvajanje i primjenu standarda za internu reviziju u institucijama Bosne i Hercegovine i Kodeksa profesionalne etike za interne revizore, nakon usaglašavanja u Koordinacionom odboru CJH-a,
- d) usvajanje i primjenu radne metodologije interne revizije, nakon usaglašavanja u Koordinacionom odboru CJH-a,
- e) usvajanje i provođenje Strategije razvoja interne revizije u javnom sektoru nakon usaglašavanja u Koordinacionom odboru CJH-a,
- f) davanje saglasnosti na pravilnike o sistematizaciji organizacija koje uspostavljaju jedinice interne revizije u dijelu koji se odnosi na internu reviziju,
- g) koordinaciju rada jedinica interne revizije u institucijama Bosne i Hercegovine i uspostavljanje veza s državnim i međunarodnim institucijama u oblasti interne revizije,
- h) davanje saglasnosti na izbor rukovodioca Jedinice za internu reviziju i na uspostavljanje Odbora za internu reviziju,
- i) saradnju s Uredom za reviziju institucija Bosne i Hercegovine s ciljem ostvarivanja efikasne i djelotvorne interne i eksterne revizije,
- j) nadzor nad provođenjem svih primjenjivih regulativa za internu reviziju od strane jedinica za internu reviziju,

- k) rješavanje neslaganja u mišljenjima, po zahtjevu i potrebi, između rukovodioca interne revizije i rukovodioca organizacije.

Član 25.

Pored odgovornosti za aktivnosti iz člana 24. ovog Zakona, CJH Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine bit će ovlaštena i za izvršavanje sljedećih aktivnosti:

- a) Na osnovu godišnjih izvještaja primljenih od različitih rukovodilaca interne revizije, CJH će pripremati redovan godišnji konsolidirani izvještaj interne revizije, zasnovan na formatu koji je kreirao Koordinacioni odbor CJH. Nakon odobrenja ministra finansija i trezora Bosne i Hercegovine izvještaj se radi upoznavanja s problematikom interne revizije dostavlja Vijeću ministara Bosne i Hercegovine.
- b) Godišnji konsolidirani izvještaj interne revizije sadržavat će i analizu rada CJH Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine, uključujući preporuke za njeno poboljšanje koje će biti usvojene od Koordinacionog odbora CJH.
- c) Godišnji konsolidirani izvještaj interne revizije dostavljat će sažete informacije o statusu primjene preporuka sadržanih u izvještajima o internoj reviziji koje su jedinice za internu reviziju dostavljale u toku godine.

Član 26.

Organizacija, procedure i finansiranje CJH Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine bit će regulirani Pravilnikom o radu Centralne jedinice za harmonizaciju Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine.

Član 27.

Rukovodilac CJH Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine je po funkciji jedan od članova Koordinacionog odbora CJH Bosne i Hercegovine.

XIV. Koordinacioni odbor centralnih jedinica za harmonizaciju

Član 28.

- (1) Koordinacioni odbor CJH odgovoran je za harmonizaciju regulative iz oblasti interne revizije u javnom sektoru na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. Koordinacioni odbor CJH odgovoran je za:
 - a) harmonizaciju prijedloga za izmjene Zakona o internoj reviziji u javnom sektoru,
 - b) harmonizaciju programa obuke za certificiranje internih revizora,
 - c) usvajanje međunarodnih standarda za internu reviziju i Kodeksa profesionalne etike na osnovu međunarodnih standarda,
 - d) harmonizaciju procedura i metodologije interne revizije,
 - e) usaglašavanje Strategije razvoja interne revizije u javnom sektoru Bosne i Hercegovine.
- (2) Organizacija, finansiranje i način obavljanja administrativno-tehničkih poslova za potrebe Koordinacionog odbora regulirat će se posebnim Pravilnikom koji će usvojiti Koordinacioni odbor CJH u roku od četiri mjeseca nakon konstituiranja.

XV. Prijelazne i završne odredbe

Član 29.

- (1) CJH će izdati regulative koje su propisane članom 7. ovog Zakona u roku od četiri mjeseca od dana imenovanja direktora CJH.
- (2) Najkasnije šest mjeseci nakon stupanja na snagu ovog Zakona, organizacije koje ispunjavaju sljedeće kriterije imenovati će bar jednog internog revizora ako:
 - a) organizacija ima operativni budžet koji prelazi 10.000.000 KM godišnje, ili
 - b) organizacija ima više od 200 zaposlenih, ili
 - c) organizacija prima i izvršava transakcije koje, u totalu, prelazi iznos od 15.000.000 KM godišnje.

Član 30.

CJH Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine izdat će operativne procedure i metodologiju za internu reviziju, nakon usaglašavanja na Koordinacionom odboru CJH, u roku od 12 mjeseci od dana imenovanja direktora CJH.

Član 31.

- (1) Pravila i propisi koji su na snazi primjenjuju se dok ovaj Zakon ne stupa na snagu i dok se ne donesu propisi definirani ovim Zakonom.
- (2) Odredbe ovog Zakona imat će prednost nad odredbama bilo kojeg drugog zakona u svim pitanjima koja se tiču interne revizije.

Član 32.

Sve organizacije iz člana 1. ovog Zakona uskladit će svoje interne propise s odredbama ovog Zakona, u roku od šest mjeseci od stupanja ovog Zakona na snagu.

Član 33.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

PSBiH broj 173/08
19. marta 2008. godine
Sarajevo

Predsjedavajući Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH dr. Milorad Živković , s. r.	Predsjedavajući Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH Sulejman Tihiić , s. r.
--	---

Temeljem članka IV.4.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na 12. sjednici Doma naroda, održanoj 25. veljače 2008. godine, i na 24. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 18. i 19. ožujka 2008. godine, usvojila je

ZAKON**O UNUTARNJOJ REVIZIJI INSTITUCIJA BOSNE I HERCEGOVINE****I. Opće odredbe**

Članak 1.

- (1) Cilj ovoga Zakona jeste uspostava učinkovitog sustava unutarnje revizije u organizacijama javnoga sektora Bosne i Hercegovine, sukladno strukturi vlasti i potrebama organizacija javnog sektora.
- (2) Odredbe ovoga Zakona primjenjivat će se na institucije Bosne i Hercegovine koje se financiraju iz proračuna Bosne

i Hercegovine (u daljnjem tekstu: organizacije) i javna poduzeća u kojima je država većinski vlasnik.

- (3) Voditelj jedinice za unutarnju reviziju i unutarnji revizori nisu odgovorni za uspostavu i funkcioniranje adekvatnog i učinkovitog financijskog menadžmenta i sustava kontrola, jer je za to odgovoran voditelj organizacije.
- (4) Voditelj jedinice za unutarnju reviziju i unutarnji revizori neće obavljati poslove u organizaciji koji nisu vezani za funkciju unutarnje revizije.

II. Temeljne definicije

Članak 2.

- 1) **Unutarnja revizija** je neovisno, objektivno uvjeravanje i konzultantska djelatnost kreirana s ciljem dodavanja vrijednosti i unapređenja poslovanja organizacije. Ona pomaže organizaciji da ostvari svoje ciljeve, osiguravajući sistematiziran, discipliniran pristup ocjeni i poboljšanju učinkovitosti upravljanja rizikom, kontrolama i procesima upravljanja. Unutarnja se revizija uspostavlja i realizira kroz odjele (jedinice) za unutarnju reviziju.
- 2) **Organizacija** je svaka institucija koja se financira iz javnih sredstava ili javno poduzeće koje u strukturi ima najmanje 50% plus jednu akciju (dionicu) državnog kapitala.
- 3) **Voditelj organizacije** je najviša razina upravljačke vlasti u organizacijama, koji je izabran ili imenovan.
- 4) **Voditelj unutarnje revizije** je osoba koju imenuje voditelj organizacije, sukladno zakonima i regulativama o državnoj upravi Bosne i Hercegovine, da upravlja odjelom (jedinicom) unutarnje revizije za organizaciju.
- 5) **Odbor za reviziju** je neovisni, stalni odbor izabran izvan menadžmenta organizacije koji kolektivno osigurava savjete u pogledu unutarnje revizije.
- 6) **Proračunski korisnici prve razine** su institucije koje se financiraju izravno iz proračuna Bosne i Hercegovine.
- 7) **Proračunski korisnici druge razine** financiraju se putem proračunskih korisnika prve razine.
- 8) **Usluge uvjeravanja** podrazumijevaju ispitivanje dokaza čija je svrha osigurati neovisnu ocjenu o upravljanju rizikom, kontrolama ili procesu vođenja unutar organizacije.
- 9) **Kodeks etike** su načela profesije i prakse unutarnje revizije (integritet, neovisnost, objektivnost, povjerljivost i stručnost) te pravila ponašanja koja propisuju kako se trebaju ponašati unutarnji revizori u obavljanju svoje dužnosti. Kodeks etike primjenjuje se i na pojedince i na organizaciju koja pruža usluge unutarnje revizije.
- 10) **Sukob interesa** je svaki odnos koji nije ili se čini da nije u najboljem interesu organizacije. Sukob interesa nepovoljno utječe na sposobnost pojedinca da objektivno ispuni svoje dužnosti i odgovornosti.
- 11) **Uputa za unutarnju reviziju** je dokument u kojem su navedene procedure čija je primjena obvezna tijekom rada unutarnje revizije, a osmišljene su u svrhu ostvarivanja plana rada unutarnje revizije.
- 12) **Središnja harmonizacijska jedinica (SHJ)** je organizacija (jedinica) uspostavljena u sklopu Ministarstva finansija i trezora Bosne i Hercegovine, zadužena za nadzor nad provedbom propisa iz područja unutarnje revizije, za koordinaciju rada jedinica unutarnje revizije iz institucija Bosne i Hercegovine i izvješćivanje o spomenutim aktivnostima.

13) **Koordinacijski odbor središnjih harmonizacijskih jedinica** je tijelo koje čine voditelji Središnje harmonizacijske jedinice institucija Bosne i Hercegovine, Središnje harmonizacijske jedinice Federacije Bosne i Hercegovine i Središnje harmonizacijske jedinice Republike Srpske, koje se uspostavlja s primarnim ciljem usklađivanja politika, procedura i aktivnosti na polju unutarnje revizije javnoga sektora u Bosni i Hercegovini, te uz to radi predlaganja amandmana na zakone o unutarnjoj reviziji i drugih zakona i regulativa relevantnih za unutarnju reviziju, radi usvajanja podzakonskih akata iz područja unutarnje revizije, kodeksa etike za unutarnje revizore, razvoja i/ili provođenja programa obuke, te razvoja i provođenja programa za certificiranje unutarnjih revizora.

14) **Strukovna udruga** je organizacija unutarnjih revizora, uredno registrirana kod nadležnih institucija Bosne i Hercegovine.

III. Mandat unutarnje revizije

Članak 3.

Unutarnji revizori obavljat će sistematičan pregled i ocjenu upravljanja rizikom, unutarnjih kontrola i vođenja organizacije, što uključuje politike, procedure i aktivnosti organizacije. Unutarnji revizori ocjenjivat će adekvatnost i učinkovitost sustava za financijsko upravljanje i kontrole u smislu:

- a) identificiranja rizika, ocjene rizika i upravljanja rizikom koje provodi uprava organizacije;
- b) izvršenja zadataka i postizanja definiranih ciljeva organizacije;
- c) ekonomične, učinkovite i djelotvorne uporabe resursa;
- d) usklađenosti s uspostavljenim politikama, procedurama, zakonima i regulativama;
- e) čuvanja sredstava organizacije od gubitaka kao rezultata svih vidova nepravilnosti;
- f) integriteta i vjerodostojnosti informacija, računa i podataka, uključujući procese unutarnjeg i eksternog izvješćivanja;
- g) bh. standarda unutarnje revizije, usklađenih s međunarodnim standardima unutarnje revizije prihvaćenim od SJH.

Članak 4.

- (1) Voditelj organizacije ima isključivu ovlast za iniciranje posebnih zadataka konzultantske naravi koji se odnose na unutarnju reviziju, a koji nisu obuhvaćeni godišnjim planom unutarnje revizije u sklopu organizacije.
- (2) Dogovor o cilju, opsegu, vremenskom okviru i proračunu za takve posebne zadatke za konzultantske usluge usuglasit će se između voditelja organizacije i voditelja unutarnje revizije.

IV. Temeljna načela unutarnje revizije

Članak 5.

- (1) Funkcija unutarnje revizije izvršavat će se sukladno sljedećim načelima:
 - a) neovisnost i objektivnost,
 - b) mjerodavnost i dužna profesionalna pažnja,
 - c) integritet i povjerljivost.
- (2) Ispunjavanje funkcije unutarnje revizije bit će sukladno:
 - a) Metodologiji i Naputku o unutarnjoj reviziji u javnom sektoru koje odobri Koordinacijski odbor središnjih harmonizacijskih jedinica BiH i izda SHJ,

- b) Međunarodnim standardima za profesionalnu praksu unutarnje revizije koje izda Institut unutarnjih revizora (IIA) i usvoji Koordinacijski odbor,
- c) Kodeksu profesionalne etike za unutarnju reviziju, koju izda Institut unutarnjih revizora (IIA) i usvoji Koordinacijski odbor.

V. Ustroj obavljanja unutarnje revizije

Članak 6.

Obavljanje aktivnosti unutarnje revizije institucija Bosne i Hercegovine ustrojavaju:

- a) Jedinica za unutarnju reviziju uspostavljena u sklopu organizacija iz članka 1. ovoga Zakona koje ispunjavaju jedan od uvjeta iz članka 7. ovoga Zakona,
- b) Ministarstvo financija i trezora Bosne i Hercegovine za organizacije koje ne ispunjavaju uvjete iz članka 7. ovoga Zakona.

Članak 7.

- (1) Svaka organizacija obvezna je uspostaviti jedinicu (odjel) za unutarnju reviziju ukoliko udovoljava kriterijima koje definira SHJ, uzimajući u obzir sljedeće faktore:
 - a) ukupan godišnji proračun,
 - b) broj zaposlenika,
 - c) kompleksnost transakcija,
 - d) stupanj uključenog rizika.
- (2) Voditelj unutarnje revizije izravno će izvješćivati voditelja organizacije.

Članak 8.

- (1) U sklopu Ministarstva financija i trezora Bosne i Hercegovine ustrojava se Središnja jedinica za unutarnju reviziju institucija Bosne i Hercegovine.
- (2) Voditelj Središnje jedinice za unutarnju reviziju uspostaviti će funkciju unutarnje revizije za Ministarstvo financija i trezora Bosne i Hercegovine i one organizacije koje ne ispunjavaju kriterije što ih definira SHJ, sukladno članku 7. ovoga Zakona.

Članak 9.

- (1) Voditelji organizacija iz članka 6. ovoga Zakona osigurat će zapošljavanje osoblja u Jedinici za unutarnju reviziju sukladno kriterijima koje definira SHJ.
- (2) Jedinica za unutarnju reviziju mora imati najmanje dva zaposlenika, uključujući i unutarnje revizore u statusu obuke.

Članak 10.

- (1) Jedinice za unutarnju reviziju osnovane sukladno članku 7. ovoga Zakona obaviti će unutarnju reviziju svih organizacija, programa, aktivnosti i procesa, uključujući i proračunske korisnike druge razine potrošnje unutar organizacije koje nisu ispunile kriterije za uspostavu jedinice za unutarnju reviziju iz članka 7. ovoga Zakona.
- (2) Jedinice za unutarnju reviziju onih organizacija koje su odgovorne za upravljanje projektima i programima što se provode između više organizacija (odjela) koordinirat će radom jedinica za unutarnju reviziju ili onih organizacija unutarnje revizije koje sudjeluju u tim programima/projektima.
- (3) Jedinice za unutarnju reviziju proračunskog korisnika prve razine neće obavljati reviziju aktivnosti proračunskog potrošača druge razine u kojoj je osnovana neovisna jedinica za unutarnju reviziju.

- (4) Jedinica za unutarnju reviziju proračunskog korisnika prve razine nadzirat će i koordinirati aktivnosti jedinica za unutarnju reviziju proračunskih korisnika druge razine.

VI. Uvjeti zapošljavanja unutarnjih revizora i financiranje jedinica za unutarnju reviziju

Članak 11.

- (1) Svaka organizacija koja ispunjava jedan od kriterija iz članka 7. ovoga Zakona zaposliti će jednog izvršitelja u svojstvu voditelja svoje jedinice za unutarnju reviziju, koga će imenovati voditelj organizacije sukladno zakonima i ostalim propisima vezanim uz zapošljavanje u institucijama Bosne i Hercegovine.
- (2) Jedinica za unutarnju reviziju u sklopu proračunskog korisnika imat će proračunsku alokaciju koja se može identificirati i preko koje se mogu pratiti rashodi vezani uz obavljanje aktivnosti uspostavljenih ovim Zakonom.

Članak 12.

- (1) Uz ispunjavanje općih uvjeta za zapošljavanje propisanih Zakonom o radu u institucijama Bosne i Hercegovine ili Zakonom o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine, unutarnji revizori trebaju ispuniti sljedeće posebne uvjete:
- imati sveučilišnu diplomu i
 - imati odgovarajuće radno iskustvo.
- (2) Dodatni uvjeti za zapošljavanje unutarnjih revizora bit će detaljno navedeni u Pravilniku o zapošljavanju unutarnjih revizora, koji će objaviti SHJ.
- (3) Voditelji jedinica unutarnje revizije bit će imenovani, razrješavani ili preraspoređivani samo uz prethodnu suglasnost SHJ-a.

VII. Sukob interesa

Članak 13.

Voditelj Jedinice za unutarnju reviziju ili unutarnji revizor neće sudjelovati u reviziji ukoliko postoje neki od sljedećih oblika sukoba interesa:

- ako je unutarnji revizor u posljednje tri godine bio zaposlen na mjestu voditelja u organizaciji kod koje obavlja reviziju;
- ako su revizor, njegov/njezin supružnik ili rođaci do drugog koljena u posljednje tri godine bili zaposleni na mjestu menadžera u revidiranoj organizaciji;
- ako revizor, njegov/njezin supružnik ili rođaci do drugog koljena imaju akcije (dionice) ili udio u revidiranoj organizaciji;
- ako postoje druge okolnosti koje mogu dovesti do potencijalnog sukoba interesa, ako se smatraju takvima i ako ih je pismeno objasnio voditelj Jedinice za unutarnju reviziju.

VIII. Procedure i aktivnosti unutarnje revizije

Članak 14.

- (1) Temeljne aktivnosti unutarnje revizije obavljat će se kroz sljedeće procese unutarnje revizije:
- strategijsko (trogodišnje) i godišnje planiranje revizije,
 - testiranje, ispitivanje i ocjena podataka i informacija,
 - izvješćivanje o rezultatima i davanje preporuka kako bi se poboljšalo poslovanje,
 - pregled praćenja i provođenja preporuka unutarnje revizije od strane menadžmenta.

- (2) Navedeni procesi bit će definirani Smjernicama za unutarnju reviziju u javnom sektoru, koje će izdati Koordinacijski odbor Središnjih harmonizacijskih jedinica.

Članak 15.

Voditelj Jedinice za unutarnju reviziju će:

- pripremiti operativne upute i Pravilnik o unutarnjoj reviziji, sukladno odnosnoj regulativi;
- pripremiti strategijski plan za razdoblje od tri godine;
- pripremiti godišnji plan revizije na temelju ocjene rizika i usvojenog strategijskog plana, te nakon što ga odobri voditelj organizacije, osigurati njegovu adekvatnu primjenu i nadzor nad njegovom provedbom;
- organizirati i koordinirati aktivnosti unutarnje revizije i nadzirati provođenje planiranih aktivnosti;
- informirati voditelja organizacije o postojanju sukoba interesa u vezi s njegovom/njezinom zadaćom;
- informirati voditelja organizacije ukoliko se pojavi sumnja o nepravilnostima i/ili prijevarama koji mogu rezultirati kriminalnim aktivnostima, kršenjem propisa ili disciplinskih procedura, te obavijestiti Tužiteljstvo u slučaju nepravilnosti ili prijevara kriminalne naravi;
- poslati izvješće o unutarnjoj reviziji voditelju organizacije, a ako je revidirana organizacija proračunski potrošač druge razine, također njegovom voditelju;
- pripremiti godišnje izvješće o aktivnostima unutarnje revizije;
- osigurati visoku kvalitetu aktivnosti unutarnje revizije i primjenu pravila izdanih od SHJ-a;
- evidentirati sve aktivnosti revizije i čuvati dokumentaciju vezanu uz unutarnju reviziju;
- osigurati obuku unutarnjih revizora, pripremiti i dostavljati godišnji plan obuke voditelju organizacije radi odobravanja i osigurati njegovu provedbu;
- godišnje ocjenjivati mogućnosti i resurse jedinice za unutarnju reviziju te dostavljati preporuke voditelju organizacije radi usklađivanja s godišnjim revizijskim planom;
- suradivati s glavnim revizorom institucija Bosne i Hercegovine i/ili zakonom imenovanim revizorom ili drugim vanjskim revizorom u razmjeni izvješća, dokumentacije i mišljenja;
- poticati angažiranje vanjskih stručnjaka;
- osiguravati djelotvorno korištenje resursa dodijeljenih za ispunjenje funkcije unutarnje revizije;
- usmjeravati pažnju SHJ-a na sve razlike u mišljenjima između unutarnjih revizora i voditelja organizacije.

Članak 16.

Unutarnji revizor ovlašten je:

- za ulazak u prostorije organizacije u kojoj obavlja reviziju, uzimajući u obzir sigurnosna pravila i pravila dobrog ponašanja;
- za pristup odgovarajućoj dokumentaciji vezanoj uz reviziju u organizaciji u kojoj obavlja reviziju, uključujući boravak, profesionalnim ili poslovnim tajnama te ostaloj dokumentaciji i elektronski pohranjenim podacima, osiguravajući zaštitu tajnosti definiranu važnim zakonima, podzakonskim i internim aktima;

- c) za traženje preslika, izvadaka ili potvrda spomenutih dokumenata i, u izvjesnim slučajevima, za uzimanje izvornih dokumenata, ostavljajući presliku nazad, s potvrdom o uzimanju;
- d) za zahtijevanje usmene ili pismene informacije od bilo kojeg zaposlenika ili voditelja organizacije koja se revidira;
- e) za zahtijevanje informacije od drugih institucija u vezi s aktivnostima i upravljanjem revidiranim organizacijama.

Članak 17.

Unutarnji revizor ima sljedeće obveze:

- a) obavljati revizijske aktivnosti sukladno godišnjem planu unutarnje revizije;
- b) informirati voditelja revidirane organizacije o početku revizije i prezentirati mu pismo o imenovanju;
- c) proučiti dokumentaciju i esencijalne uvjete za formuliranje objektivnog mišljenja;
- d) objektivno i istinito elaborirati nalaze, u pisanom obliku, i poduprijeti ih dokazima;
- e) informirati voditelja jedinice za unutarnju reviziju ako se, za vrijeme obavljanja revizije, pojavi sumnja o nepravilnosti i/ili prijeviri;
- f) sačiniti nacrt revizorskog izvješća i razmotri ga s menadžmentom i odgovornim osobama u revidiranoj organizaciji;
- g) uvrstiti u završno revizorsko izvješće sva mišljenja menadžmenta revidirane organizacije koja se ne slažu;
- h) poslati nacrt i konačno revizorsko izvješće voditelju jedinice za unutarnju reviziju;
- i) u slučaju sukoba interesa u vezi s revizijom, odmah informirati voditelja unutarnje revizije;
- j) vratiti sve izvorne dokumente nakon završetka revizije;
- k) čuvati svaku državnu, profesionalnu ili poslovnu tajnu koju je možda saznao tijekom unutarnje revizije;
- l) čuvati sve radne papire u dosjeu unutarnje revizije.

IX. Naknadni pregled o izdanim izvješćima

Članak 18.

- (1) Na temelju revizorskih nalaza i preporuka, revidirana organizacija pripremiti će akcijski plan određujući odgovorne osobe i krajnji rok za poduzimanje nužnih mjera, s ciljem realiziranja preporuka unutar njihove mjerodavnosti, i informirat će voditelja organizacije i voditelja jedinice za unutarnju reviziju o provedbi akcijskog plana.
- (2) Ne dulje od šest mjeseci nakon što je izdano izvješće o reviziji, voditelj unutarnje revizije pratiti će provođenje preporuka unutarnje revizije danih u ranijem izvješću o unutarnjoj reviziji radi utvrđivanja je li revidirana organizacija poduzela korektivne aktivnosti i je li postigla željene rezultate. Voditelj unutarnje revizije informirat će voditelja organizacije i odbor za reviziju o rezultatima takvog praćenja ukoliko je uspostavljen u sklopu revidirane organizacije.
- (3) Izvješće o naknadnom pregledu iz stavka 2. ovoga članka bit će dostavljeno na zahtjev bilo kojem zakonodavnom, izvršnom ili sudbenom nadzornom tijelu, kao i relevantnim institucijama vanjske revizije.

X. Godišnje izvješće

Članak 19.

- (1) Šezdeset dana nakon završetka svake fiskalne godine voditelj unutarnje revizije izdat će godišnje izvješće, kojim će posebno obrazložiti izdana revizorska izvješća i ostale aktivnosti koje su završene ili su u tijeku na dan završetka fiskalne godine.
- (2) Godišnje izvješće uključivat će sažeti pregled zaključaka iz svih unutarnjih revizija obavljenih tijekom godine, s ciljem osiguranja opće ocjene sustava financijskog upravljanja i kontrole, kao i analize svih slučajeva koji su uključivali kršenja zakona i regulativa, te slučajeva prosljeđenih Tužiteljstvu tijekom godine.
- (3) Godišnje izvješće opisat će ispunjavanje aktivnosti unutarnje revizije u odnosu na planirane aktivnosti.
- (4) Preslika izvješća bit će dostavljena voditelju organizacije, odboru za reviziju ukoliko je uspostavljen i SHJ-u Ministarstva financija i trezora Bosne i Hercegovine.
- (5) Godišnje izvješće bit će dostavljeno na zahtjev svakom zakonodavnom, izvršnom ili sudbenom nadzornom tijelu, te relevantnom državnom revizoru i/ili zakonitom revizoru, ili drugom vanjskom revizoru.

Članak 20.

Voditelj jedinice za unutarnju reviziju proračunskog korisnika druge razine podnositi će izvješća o unutarnjoj reviziji, uključujući godišnje izvješće o unutarnjoj reviziji voditelju jedinice za unutarnju reviziju proračunskog korisnika prve razine, u roku od 15 dana od dana izdavanja izvješća.

XI. Pregledi radi osiguranja kvalitete

Članak 21.

- (1) Svaka jedinica za unutarnju reviziju imat će vanjski pregled kontrole kvalitete koji se obavlja najmanje jednom u pet godina, kako bi se utvrdila usklađenost izdanih izvješća s tekućim Standardima profesionalne prakse unutarnje revizije. Pregled će obaviti kvalificirane osobe koje su neovisne od organizacije i koje nemaju stvarni ili mogući sukob interesa.
- (2) Vremenski rok za vanjske kontrole kvalitete i izbor osoba ili neovisne organizacije za vanjsku kontrolu kvalitete definirat će SHJ.

XII. Odbor za reviziju

Članak 22.

Voditelj organizacije koji je obavezan uspostaviti jedinicu za unutarnju reviziju, sukladno članku 7. ovoga Zakona, može uspostaviti odbor za reviziju sukladno navedenim uvjetima:

- a) odbor za reviziju čine osobe koje su izvan organizacije, s odgovarajućom kvalifikacijama i stručnošću u području financijskog upravljanja i kontrole, unutarnje i vanjske revizije;
- b) za uspostavu odbora za reviziju, voditelj organizacije obavezan je osigurati suglasnost ministra financija i trezora Bosne i Hercegovine i ravnatelja SHJ-a.

Članak 23.

Aktivnosti odbora za reviziju uključuju:

- a) Usvajanje poslovnika o radu odbora za reviziju;
- b) Potporu aktivnostima unutarnje revizije davanjem savjeta:
 - 1) o strukturi jedinice za unutarnju reviziju;

- 2) o imenovanju i razrješenju voditelja jedinice za unutarnju reviziju;
- 3) o strategijskom i godišnjem planu jedinice za unutarnju reviziju;
- 4) o godišnjem izvješću jedinice za unutarnju reviziju;
- 5) o izvješću o naknadnom pregledu;
- 6) o izvješću o vanjskom pregledu kvalitete rada jedinice za unutarnju reviziju.

XIII. Središnja harmonizacijska jedinica (SHJ)

Članak 24.

Središnju harmonizacijsku jedinicu (SHJ) Ministarstva financija i trezora Bosne i Hercegovine uspostavlja Vijeće ministara Bosne i Hercegovine u sklopu Ministarstva financija i trezora Bosne i Hercegovine, ovlaštenu za razvoj, upravljanje i koordiniranje unutarnje revizije u institucijama Bosne i Hercegovine, a odgovornu:

- a) za pripremu prijedloga za izmjene Zakona o unutarnjoj reviziji u institucijama Bosne i Hercegovine nakon usuglašavanja u Koordinacijskom odboru SHJ-a;
- b) za pripremu i provođenje programa obuke i certificiranje unutarnjih revizora institucija Bosne i Hercegovine nakon usuglašavanja programa obuke u Koordinacijskom odboru SHJ-a;
- c) za usvajanje i primjenu standarda za unutarnju reviziju u institucijama Bosne i Hercegovine i Kodeksa profesionalne etike za unutarnje revizore nakon usuglašavanja u Koordinacijskom odboru SHJ-a;
- d) za usvajanje i primjenu radne metodologije unutarnje revizije nakon usuglašavanja u Koordinacijskom odboru SHJ-a;
- e) za usvajanje i provođenje Strategije razvoja unutarnje revizije u javnom sektoru nakon usuglašavanja u Koordinacijskom odboru SHJ-a;
- f) za davanje suglasnosti na pravilnike o sistematizaciji organizacija koje uspostavljaju jedinice unutarnje revizije, u dijelu koji se odnosi na unutarnju reviziju;
- g) za koordiniranje radom jedinica unutarnje revizije u institucijama Bosne i Hercegovine i za uspostavu veza s državnim i međunarodnim institucijama na području unutarnje revizije;
- h) za davanje suglasnosti na izbor voditelja jedinice za unutarnju reviziju i na uspostavu odbora za unutarnju reviziju;
- i) za suradnju s Uredom za reviziju institucija Bosne i Hercegovine radi ostvarivanja učinkovite i djelotvorne unutarnje i vanjske revizije;
- j) za nadzor nad provedbom svih primjenjivih regulativa za unutarnju reviziju od strane jedinica za unutarnju reviziju;
- k) za rješavanje neslaganja u mišljenjima, po zahtjevu i potrebi, između voditelja unutarnje revizije i voditelja organizacije.

Članak 25.

Osim odgovornosti za aktivnosti iz članka 24. ovoga Zakona, SHJ Ministarstva financija i trezora Bosne i Hercegovine ovlašten je i za obavljanje sljedećih aktivnosti:

- a) na temelju godišnjih izvješća primljenih od različitih voditelja unutarnje revizije, SHJ će pripremati redovito

godišnje konsolidirano izvješće o unutarnjoj reviziji, utemeljeno na formatu koji je kreirao Koordinacijski odbor SHJ-a. Nakon odobrenja ministra financija i trezora Bosne i Hercegovine, izvješće se dostavlja Vijeću ministara Bosne i Hercegovine radi upoznavanja o problematici unutarnje revizije;

- b) godišnje konsolidirano izvješće unutarnje revizije sadržavat će i analizu rada SHJ-a Ministarstva financija i trezora Bosne i Hercegovine, uključujući preporuke za njegovo poboljšanje, koje usvaja Koordinacijski odbor SHJ-a;
- c) godišnje konsolidirano izvješće unutarnje revizije dostavljat će sažete informacije o statusu provođenja preporuka sadržanih u izvješćima o unutarnjoj reviziji koja su jedinice za unutarnju reviziju dostavljale tijekom godine.

Članak 26.

Ustrojstvo, procedure i financiranje SHJ-a Ministarstva financija i trezora Bosne i Hercegovine bit će regulirani Pravilnikom o radu Središnje harmonizacijske jedinice Ministarstva financija i trezora Bosne i Hercegovine.

Članak 27.

Voditelj SHJ-a Ministarstva financija i trezora Bosne i Hercegovine po dužnosti je jedan od članova Koordinacijskog odbora SHJ-a Bosne i Hercegovine.

XIV. Koordinacijski odbor središnjih harmonizacijskih jedinica

Članak 28.

- (1) Koordinacijski odbor SHJ-a odgovoran je za usklađivanje regulative iz područja unutarnje revizije u javnom sektoru na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine. Koordinacijski odbor SHJ-a odgovoran je:
 - a) za usklađivanje prijedloga za izmjene Zakona o unutarnjoj reviziji u javnom sektoru;
 - b) za usklađivanje programa obuke za certificiranje unutarnjih revizora;
 - c) za usvajanje međunarodnih standarda za unutarnju reviziju i Kodeksa profesionalne etike na temelju međunarodnih standarda;
 - d) za usklađivanje procedura i metodologije unutarnje revizije;
 - e) za usuglašavanje Strategije razvoja unutarnje revizije u javnom sektoru Bosne i Hercegovine.
- (2) Ustrojstvo, financiranje i način obavljanja administrativno-tehničkih poslova za potrebe Koordinacijskog odbora regulirat će se posebnim pravilnikom, koji usvaja Koordinacijski odbor SHJ-a u roku od četiri mjeseca nakon konstituiranja.

XV. Prijelazne i završne odredbe

Članak 29.

- (1) SHJ će izdati regulative propisane člankom 7. ovoga Zakona u roku od četiri mjeseca od dana imenovanja ravnatelja SHJ-a.
- (2) Najkasnije šest mjeseci nakon stupanja na snagu ovoga Zakona, organizacije koje ispunjavaju sljedeće kriterije imenovat će bar jednog unutarnjeg revizora:
 - a) ako organizacija ima operativni proračun koji premašuje 10.000.000 KM godišnje, ili
 - b) ako organizacija ima više od 200 zaposlenika, ili

- c) ako organizacija prima i izvršava transakcije koje, ukupno, premašuju iznos od 15.000.000 KM godišnje.

Članak 30.

SHJ Ministarstva financija i trezora Bosne i Hercegovine izdat će operativne procedure i metodologiju za unutarnju reviziju nakon usuglašavanja u Koordinacijskom odboru SHJ-a, u roku od 12 mjeseci od dana imenovanja ravnatelja SHJ-a.

Članak 31.

- (1) Pravila i propisi koji su na snazi primjenjuju se dok ovaj Zakon ne stupi na snagu i dok se ne donesu propisi definirani ovim Zakonom.
- (2) Odredbe ovoga Zakona imat će prednost nad odredbama bilo kojeg drugog zakona u svim pitanjima koja se tiču unutarnje revizije.

Članak 32.

Sve organizacije iz članka 1. ovoga Zakona uskladit će svoje unutarnje propise s odredbama ovoga Zakona u roku od šest mjeseci od stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 33.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

PSBiH broj 173/08
19. ožujka 2008. godine
Sarajevo

Predsjedatelj Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH dr. Milorad Živković , v. r.	Predsjedatelj Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH Sulejman Tihić , v. r.
--	--

ПРЕДСТАВНИЧКИ ДОМ ПАРЛАМЕНТАРНЕ СКУПШТИНЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

223

Уважавајући чињеницу да су Босна и Херцеговина и Европска унија 4. децембра 2007. године парафирале Споразум о стабилизацији и придруживању и да се тим чином отвара ново раздобље које ће бити одлучујуће за одређивање будућег развоја земље,

Истичући потребу да се процес убрзавања европских интеграција у политичком животу и у јавности схвати и прихвати као најцјеловитији развојни пројекат у који треба да буду укључене све снаге босанскохерцеговачког друштва,

Вођени жељом грађења националног консензуса који ће, у отвореном дијалогу са свим интересним групама, бити прихваћен од цјелокупног босанскохерцеговачког друштва, те свјесни да Босна и Херцеговина треба да уђе у Европску унију вољом својих грађана, не заостајући за другим државама југоисточне Европе и са перспективом даљег напретка ка политичкој стабилности и економској конкурентности,

Убијеђени да ће се испуњавањем критеријума за пуноправно чланство у Европској унији створити бољи услови за консолидовање демократског система, снажнији економски развој и наставак друштвених, правних и економских реформи у земљи,

Опредијељени за потпуно остваривање темељних вриједности демократије, владавине права, људских права и заштите мањина на којима функционише Европска унија,

Желећи допринијети убрзавању реализације стратешког циља Босне и Херцеговине о приступању Европској унији,

Представнички дом Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, на основу члана IV4.(е) Устава Босне и Херцеговине и члана 148. став (1) Пословника Представничког дома ("Службени гласник БиХ", бр. 33/06, 41/06, 81/06, 91/06 и 91/07), на 21. сједници, одржаној 13. фебруара 2008. године, усвојио је

РЕЗОЛУЦИЈУ

О УБРЗАВАЊУ ПРОЦЕСА ПРИСТУПАЊА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У ЧЛАНСТВО ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

1. Парламентарна скупштина БиХ једногласна је у оцјени да је пуноправно чланство у Европској унији стратешки циљ државне политике Босне и Херцеговине и главни дио њене спољнополитичке стратегије.
2. Инспирисани идејом да се у што краћем року испуне обавезе потребне да Босна и Херцеговина потпише Споразум о стабилизацији и придруживању, Парламентарна скупштина БиХ тражи од свих органа и институција државе да интензивирају активности у вези са завршетком реформи које ће омогућити потписивање наведеног споразума.
3. Након потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању Босна и Херцеговина отвара ново поглавље у односима са Европском унијом. Спровођење потписаног Споразума је важан корак за Босну и Херцеговину у даљим напорима приближавања европским интеграцијама, али истовремено и велика одговорност. Та одговорност односи се на примјену и спровођење потписаног Споразума, чиме почиње свеобухватна реформа с циљем укључивања државе у пуноправно чланство Европске уније. Имајући то у виду, Парламентарна скупштина БиХ, у најбољој намјери што квалитетнијег искоришћавања времена између парафирања и потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању, задужује Савјет министара БиХ да одмах приступи јасном дефинисању Плана за спровођење Споразума о стабилизацији и придруживању који ће:
 - садржавати мјере потребне за спровођење Споразума о стабилизацији и придруживању;
 - прецизирати надлежне органе и институције који ће те мјере усвајати и примјењивати;
 - нагласити одговорност за њихово усвајање и примјену;
 - одредити временске рокове у којем се оне морају донијети и примјењивати.
4. Имајући у виду преговарачки процес, Парламентарна скупштина БиХ изражава своју подршку и залагање да се поступак усклађивања босанскохерцеговачког законодавства са правном тековином Европске уније (*acquis communautaire*) убрза у наредним годинама, те да се ојачају институције које ће усвојене прописе спроводити. Истовремено, изражава се спремност за што брже испуњавање политичких критеријума чијим ће коначним испуњењем Босна и Херцеговина потврдити своју опредијељеност за поштовање темељних вриједности на којима дјелује Европска унија.
5. Парламентарна скупштина БиХ у потпуности је свјесна значаја и нужности уставне реформе у БиХ, која треба да

почне одмах након потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању, као једног од најважнијих предуслова за убрзање и пуноважно чланство у Европској унији.

6. Парламентарна скупштина БиХ наглашава важност убрзавања припреме и реализације свеобухватног Програма интегрисања Босне и Херцеговине у Европску унију путем обједињавања постојећег Програма за реализацију приоритета из Европског партнерства са Босном и Херцеговином, Стратегије интегрисања Босне и Херцеговине у Европску унију и осталих секторских програма релевантних за процес европских интеграција, а са посебним освртом на благовремену реализацију обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању.
7. Парламентарна скупштина БиХ сагласна је у оцјени и подршци да се период до приступања у чланство Европске уније у највећој могућој мјери искористи да се мјерама економске и финансијске политике стварају услови за убрзани развој економије, повећања улагања, нарочито у извозну и пољопривредну производњу, реструктурирање производње и повећање конкурентности босанскохерцеговачке економије, како би се Босна и Херцеговина што припремљенија могла носити са високом конкурентношћу развијеног тржишта Европске уније.
8. Парламентарна скупштина БиХ исказује важност убрзавања успостављања система управљања информацијама с циљем подршке процесу европских интеграција у свим министарствима и агенцијама на државном нивоу, а најкасније до јуна 2008. године.
9. Током преговора о приступању Босне и Херцеговине у чланство Европске уније о свим питањима преговарачких позиција водиће се стална и редовна расправа у сталним и заједничким комисијама оба дома Парламентарне скупштине БиХ. Та расправа обухватиће и друга питања функционисања и развоја Европске уније и одређивања положаја Босне и Херцеговине у Европској унији. Ставови и закључци те расправе достављаће се Савјету министара БиХ као допринос јачању и убрзавању процеса укључивања државе у чланство Европске уније.
10. Парламентарна скупштина БиХ обавезује се да ће на пленарном засједању најмање сваких шест мјесеци разматрати извјештаје Савјета министара БиХ и извјештаје сталних и заједничких комисија оба дома Парламентарне скупштине БиХ о току, резултатима и наредним активностима у процесу прикључивања у чланство Европске уније.
11. Парламентарна скупштина БиХ ће, с циљем убрзавања процеса европских интеграција, у складу са чланом 30. став (3) Пословника Представничког дома и чланом 40. став (2) и (3) Пословника Дома народа, у тај процес укључити представнике цивилног друштва, невладиних организација, интелектуалаца, као и владиних и невладиних експерата у одређеним областима са територије цијеле Босне и Херцеговине.
12. Парламентарна скупштина БиХ наглашава значај континуираног, организованог и аргументованог разговора и дијалога о европској будућности Босне и Херцеговине у којем ће учествовати сви фактори босанскохерцеговачкога јавног, политичког, научног, културног, пословног, невладиног, медијског и другог релевантног окружења.

Број 01-02-12-45/08
13. фебруара 2008. године
Сарајево

Председавајући
Представничког дома
др **Милорад Живковић**, с. р.

Уважавajući чињеницу да су Босна и Херцеговина и Европска унија 4. децембра 2007. године парафирале Споразум о стабилизацији и придруживању и да се тим чином отвара ново раздобље које ће бити одлучујуће за одређивање будућег развоја земље,

Истицући потребу да се процес убрзавања европских интеграција у политичком животу и у јавности shvati и прихвати као најцјеловитији развојни пројекат у који треба да буду укључене све снаге босанскохерцеговачког друштва,

Водени ђелом грађенја националног консензуса који ће, у отвореном дијалогу са свим интересним групима, бити прихваћен од cjelokupnog босанскохерцеговачког друштва, те свјесни да Босна и Херцеговина треба ући у Европску унију властитом вољом својих грађана, не заостајући за другим државима југоistoчне Европе и с перспективом даљњег напретка ка политичкој стабилности и економској конкурентности,

Убиједени да ће се испунјаванјем критерија за пуноправно чланство у Европској унији створити бољи uvjeti за консолидираније демократског система, снажнији економски развој и наставак друштвених, правних и економских реформи у земљи,

Опредјелјени за потпуно остваривање темелјних vrijednosti демократије, владавине права, људских права и заштите мањина на којима функционира Европска унија,

Желећи допринјети убрзавању реализације стратегишког циља Босне и Херцеговине о приступању Европској унији,

Представнички дом Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, на основу члана IV.4.(e) Устава Босне и Херцеговине и члана 148. став (1) Пословника Представничког дома ("Службени гласник БиХ", бр. 33/06, 41/06, 81/06, 91/06 и 91/07), на 21. сједници, одржаној 13. фебруара 2008. године, усвојио је

РЕЗОЛУЦИЈУ

О УБРЗАВАЊУ ПРОЦЕСА ПРИСТУПАЊА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У ЧЛАНСТВО ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

1. Парламентарна скупштина БиХ једногласна је у оцјени да је пуноправно чланство у Европској унији стратегишки циљ државне политике Босне и Херцеговине и главни dio njene ванјскополитичке стратегије.
2. Inspirirani idejom да се у што краћем року испуне обавезе потребне да Босна и Херцеговина потпише Споразум о стабилизацији и придруживању, Парламентарна скупштина БиХ тражи од свих органа и институција државе да интензивирају активности у vezi са завршетком реформи које ће омогућити потписивање наведеног споразума.
3. Након потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању Босна и Херцеговина отвара ново поглавље у односима с Европском унијом. Provođenje потписаног споразума важан је корак за Босну и Херцеговину у даљњим напорима приближавања европским интеграцијима, али истовремено и велика одговорност. Та одговорност односи се на примјену и провођење потписаног споразума, чиме започиње свеобухватна реформа с циљем укључивања државе у пуноправно чланство Европске уније. Имајући то у виду, Парламентарна скупштина БиХ, у најбољој namjerи што квалитетнијег искориштавања времена између парафиранија и потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању, задужује Вјече министара БиХ да одмах приступи јасном дефинирању Плана за провођење Споразума о стабилизацији и придруживању, који ће:

- sadržavati mjere potrebne za provođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju;
 - precizirati nadležne organe i institucije koji će te mjere usvajati i primjenjivati;
 - naglasiti odgovornost za njihovo usvajanje i primjenu;
 - odrediti vremenske rokove u kojem se one moraju donijeti i primjenjivati.
4. Imajući u vidu pregovarački proces, Parlamentarna skupština BiH izražava svoju podršku i zalaganje da se postupak usklađivanja bosanskohercegovačkog zakonodavstva s pravnom tečevinom Evropske unije (*acquis communautaire*) ubrza u narednim godinama, te da se ojačaju institucije koje će usvojene propise provoditi. Istovremeno, izražava se spremnost za što brže ispunjavanje političkih kriterija čijim će konačnim ispunjenjem BiH potvrditi svoju opredijeljenost za poštivanje temeljnih vrijednosti na kojima djeluje Evropska unija.
 5. Parlamentarna skupština BiH u potpunosti je svjesna značaja i nužnosti ustavne reforme u BiH, koja treba početi odmah nakon potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, kao jednog od najvažnijih preduvjeta za ubrzanje i punovažno članstvo u Evropskoj uniji.
 6. Parlamentarna skupština BiH naglašava važnost ubrzanja pripreme i realizacije sveobuhvatnog Programa integriranja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju putem objedinjavanja postojećeg Programa za realizaciju prioriteta iz Evropskog partnerstva s Bosnom i Hercegovinom, Strategije integriranja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju i ostalih sektorskih programa relevantnih za proces evropskih integracija, a s posebnim osvrtom na pravovremenu realizaciju obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.
 7. Parlamentarna skupština BiH saglasna je u ocjeni i podršci da se period od pristupanja u članstvo Evropske unije u najvećoj mogućoj mjeri iskoristi da se mjerama ekonomske i finansijske politike stvore uvjeti za ubrzanje razvoj ekonomije, povećanje ulaganja, naročito u izvoznu i poljoprivrednu proizvodnju, prestrukturiranje proizvodnje i povećanje konkurentnosti bosanskohercegovačke ekonomije, kako bi se Bosna i Hercegovina što pripremljenija mogla nositi s visokom konkurentnošću razvijenog tržišta Evropske unije.
 8. Parlamentarna skupština BiH iskazuje važnost ubrzanja uspostavljanja sistema upravljanja informacijama s ciljem podrške procesu evropskih integracija u svim ministarstvima i agencijama na državnom nivou, a najkasnije do juna 2008. godine.
 9. Tokom pregovora o pristupanju Bosne i Hercegovine u članstvo Evropske unije o svim pitanjima pregovaračkih pozicija vodit će se stalna i redovna rasprava u stalnim i zajedničkim komisijama oba doma Parlamentarne skupštine BiH. Ta rasprava obuhvatit će i druga pitanja funkcioniranja i razvoja Evropske unije i određivanja položaja Bosne i Hercegovine u Evropskoj uniji. Stavovi i zaključci te rasprave bit će dostavljani Vijeću ministara BiH kao doprinos jačanju i ubrzanju procesa uključivanja države u članstvo Evropske unije.
 10. Parlamentarna skupština BiH obavezuje se da će na plenarnom zasjedanju najmanje svakih šest mjeseci razmatrati izvještaje Vijeća ministara BiH i izvještaje stalnih i zajedničkih komisija oba doma Parlamentarne skupštine

BiH o toku, rezultatima i narednim aktivnostima u procesu priključivanja u članstvo Evropske unije.

11. Parlamentarna skupština BiH će, s ciljem ubrzanja procesa evropskih integracija, u skladu s članom 30. stav (3) Poslovnika Predstavničkog doma i članom 40. stav (2) i (3) Poslovnika Doma naroda, u taj proces uključiti predstavnike civilnog društva, nevladinih organizacija, intelektualaca, kao i vladinih i nevladinih eksperata u određenim oblastima s teritorije cijele Bosne i Hercegovine.
12. Parlamentarna skupština BiH naglašava značaj kontinuiranog, organiziranog i argumentiranog razgovora i dijaloga o evropskoj budućnosti Bosne i Hercegovine u kojem će učestvovati svi faktori bosanskohercegovačkoga javnog, političkog, naučnog, kulturnog, poslovnog, nevladinog, medijskog i drugog relevantnog okruženja.

Broj 01-02-12-45/08
13. februara 2008. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Predstavničkog doma
dr. **Milorad Živković**, s. r.

Uvažavajući činjenicu da su Bosna i Hercegovina i Evropska unija 4. prosinca 2007. godine parafirale Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju i da se tim činom otvara novo razdoblje koje će biti odlučujuće za određivanje budućega razvoja zemlje,

Ističući potrebu za shvaćanjem i prihvaćanjem ubrzanja procesa evropskih integracija u političkom životu i u javnosti kao najcjelovitijeg razvojnog projekta u koji trebaju biti uključene sve snage bosanskohercegovačkog društva,

Vodeni željom za građenjem nacionalnoga konsenzusa koji će, u otvorenom dijalogu sa svim interesnim skupinama, biti prihvaćen od cjelokupnoga bosanskohercegovačkog društva te svjesni da Bosna i Hercegovina treba ući u Evropsku uniju vlastitom voljom svojih građana, ne zaostajući za drugim državama jugoistočne Europe i s perspektivom daljnjeg napretka k političkoj stabilnosti i ekonomskoj konkurentnosti,

Ubijedeni da će se ispunjavanjem kriterija za punopravno članstvo u Evropskoj uniji stvoriti bolji uvjeti za konsolidiranje demokratskog sustava, ojačan ekonomski razvitak i nastavak društvenih, pravnih i gospodarskih reformi u zemlji,

Opredijeljeni za potpuno ostvarivanje temeljnih vrijednosti demokracije, vladavine prava, ljudskih prava i zaštite manjina na kojima funkcionira Evropska unija,

Želeći doprinijeti ubrzanju realizacije strateškog cilja Bosne i Hercegovine o pristupanju Evropskoj uniji,

Zastupnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, na temelju članka IV.4.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 148. stavak (1) Poslovnika Zastupničkog doma ("Službeni glasnik BiH", br. 33/06, 41/06, 81/06, 91/06 i 91/07), na 21. sjednici, održanoj 13. veljače 2008. godine, usvojio je

REZOLUCIJU

O UBRZAVANJU PROCESA PRISTUPANJA BOSNE I HERCEGOVINE U ČLANSTVO EVROPSKE UNIJE

1. Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine jednoglasna je u ocjeni da je punopravno članstvo u Evropskoj uniji strateški cilj državne politike Bosne i Hercegovine i glavni dio njezine vanjskopolitičke strategije.
2. Inspirirani idejom da u što kraćem roku budu ispunjene obveze potrebne da Bosna i Hercegovina potpiše Sporazum

- o stabilizaciji i pridruživanju, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine traži od svih tijela i državnih institucija da intenziviraju aktivnosti u vezi sa završetkom reformi koje će omogućiti potpisivanje navedenoga Sporazuma.
3. Nakon potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Bosna i Hercegovina otvara novo poglavlje u odnosima s Europskom unijom. Provedba potpisanog Sporazuma važan je korak za Bosnu i Hercegovinu u daljnjim naporima približavanja europskim integracijama, no istodobno i velika odgovornost. Ta odgovornost odnosi se na primjenu i provedbu potpisanoga Sporazuma, čime započinje sveobuhvatna reforma s ciljem uključivanja države u punopravno članstvo Europske unije. Imajući to u vidu, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, u najboljoj namjeri da što kvalitetnije iskoristi vrijeme od parafiranja do potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, zadužuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine da odmah pristupi jasnom utvrđivanju Plana za provedbu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, koji će:
 - sadržavati mjere potrebne za provedbu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju;
 - precizirati nadležna tijela i institucije koji će te mjere usvajati i primjenjivati;
 - naglasiti odgovornost za njihovo usvajanje i primjenu;
 - odrediti vremenske rokove u kojima se one moraju donijeti i primjenjivati.
 4. Imajući u vidu pregovarački proces, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine izražava svoju podršku i zalaganje za ubrzanje postupka usklađivanja bosanskohercegovačkog zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije (*acquis communautaire*) u idućim godinama, te za ojačavanje institucija koje će provoditi usvojene propise. Istodobno, izražava se spremnost za što brže ispunjavanje političkih kriterija čijim će konačnim ispunjenjem Bosna i Hercegovina potvrditi svoju opredijeljenost za poštovanje temeljnih vrijednosti na kojima djeluje Europska unija.
 5. Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine u potpunosti je svjesna značaja i nužnosti ustavne reforme u Bosni i Hercegovini, koja treba početi odmah nakon potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, kao jednog od najvažnijih preduvjeta za ubrzanje i pravovaljano članstvo u Europskoj uniji.
 6. Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine naglašava važnost ubrzanja pripreme i realizacije sveobuhvatnog Programa integriranja Bosne i Hercegovine u Europsku uniju objedinjavanjem postojećeg Programa za realizaciju prioriteta iz Europskog partnerstva s Bosnom i Hercegovinom, Strategije integriranja Bosne i Hercegovine u Europsku uniju i ostalih sektorskih programa relevantnih za proces europskih integracija, a s posebnim osvrtom na pravodobno ispunjavanje obveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.
 7. Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine suglasna je u ocjeni i podršci da se razdoblje do pristupanja u članstvo Europske unije u najvećoj mogućoj mjeri iskoristi kako bi se mjerama ekonomske i financijske politike stvorili uvjeti za ubrzanje razvoja gospodarstva, povećanje ulaganja, naročito u izвозnu i poljoprivrednu proizvodnju, prestrukturiranje proizvodnje i povećanje konkurentnosti bosanskohercegovačkog gospodarstva, a kako bi se Bosna i Hercegovina što pripremljenija mogla nositi s visokom konkurentošću razvijenoga tržišta Europske unije.
 8. Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine iskazuje važnost ubrzanja uspostave Sustava upravljanja informacijama, s ciljem podrške procesu europskih integracija u svim ministarstvima i agencijama na državnoj razini, a najkasnije do lipnja 2008. godine.
 9. Tijekom pregovora o pristupanju Bosne i Hercegovine u članstvo Europske unije o svim će se pitanjima pregovaračkih pozicija voditi stalna i redovita rasprava u stalnim i zajedničkim povjerenstvima obaju domova Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Ta će rasprava obuhvatiti i druga pitanja funkcioniranja i razvoja Europske unije i određivanja položaja Bosne i Hercegovine u Europskoj uniji. Stavovi i zaključci s te rasprave bit će dostavljani Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, kao doprinos jačanju i ubrzanju procesa uključivanja države u članstvo Europske unije.
 10. Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine obvezuje se da će na plenarnom zasjedanju, najmanje svakih šest mjeseci, razmatrati izvješća Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i izvješća stalnih i zajedničkih povjerenstava obaju domova Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine o tijeku, rezultatima i sljedećim aktivnostima u procesu priključivanja u članstvo Europske unije.
 11. Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine će, s ciljem ubrzanja procesa europskih integracija, u skladu s člankom 30. stavak (3) Poslovnika Zastupničkog doma i člankom 40. st. (2) i (3) Poslovnika Doma naroda, u taj proces uključiti predstavnike civilnoga društva, nevladinih organizacija, intelektualaca, kao i vladinih i nevladinih stručnjaka u određenim područjima s teritorija cijele Bosne i Hercegovine.
 12. Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine naglašava značaj kontinuiranog, organiziranog i argumentiranog razgovora i dijaloga o europskoj budućnosti Bosne i Hercegovine, u kojem će sudjelovati svi čimbenici bosanskohercegovačkoga javnog, političkog, znanstvenog, kulturnog, poslovnog, nevladinog, medijskog i drugog relevantnog okruženja.

Број 01-02-12-45/08

13. veljače 2008. godine
SarajevoPredsjedatelj
Zastupničkog doma
dr. Milorad Živković, v. r.

МИНИСТАРСТВО СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ И ЕКОНОМСКИХ ОДНОСА БиХ

224

На основу члана 50. став 1.а) и члана 51. став 2. Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 19/02, 35/03, 4/04, 7/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06 и 32/07), министар спољне трговине и економских односа доноси

РЈЕШЕЊЕ

I

ЕНАД ПАНДУРЕВИЋ, разрешава се дужности руководећег државног службеника на положају помоћника министра за економски развој и предузетништво у Министарству спољне трговине и економских односа са даном 02.03.2008. године, а по основу добровољног иступања из службе.

II

Ово Рјешење објавити у "Службеном гласнику БиХ".

Број 07-2-34-2720/08

2. марта 2008. године

Сарајево

Министар

Слободан Пухалац, с. р.

На основу члана 50. став 1.а) и члана 51. став 2. Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06 и 32/07), министар ванјске трговине и економских односа доноси

РЈЕШЕЊЕ

I.

NENAD PANDUREVIĆ, разрјешава се дужности руководиоца државног службеника на положају помоћника министра за економски развој и предузетништво у Министарству ванјске трговине и економских односа са даном 02.03.2008. године, а по основу добровољног иступања из службе.

II.

Ово Рјешење објавити у "Службеном гласнику БиХ".

Број 07-2-34-2720/08

2. марта 2008. године

Сарајево

Министар

Слободан Пухалац, с. р.

На основу члана 50. ставак 1.а) и члана 51. ставак 2. Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06 и 32/07), министар ванјске трговине и економских односа доноси

РЈЕШЕЊЕ

I.

NENAD PANDUREVIĆ, разрјешава се дужности руководиоца државног службеника на положају помоћника министра за економски развој и предузетништво у Министарству ванјске трговине и економских односа са даном 02.03.2008. године, а по основу добровољног иступања из службе.

II.

Ово Рјешење објавити у "Службеном гласнику БиХ".

Број 07-2-34-2720/08

2. оžјука 2008. године

Сарајево

Министар

Слободан Пухалац, в. р.

АГЕНЦИЈА ЗА ЈАВНЕ НАБАВКЕ БиХ**225**

На основу чл. 33. став (4) и 48. ст. (4) тачка а) и (7) Закона о јавним набавкама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ" бр. 49/04, 19/05, 52/05, 8/06, 24/06 и 70/06), уз претходну сагласност Одбора Агенције за јавне набавке на XVII сједници, одржаној 14. марта 2008. године, директор Агенције доноси

УПУТСТВО**О ИЗМЈЕНИ УПУТСТВА О НАЧИНУ ВОЂЕЊА ЗАПИСНИКА О ОТВАРАЊУ ПОНУДА**

Члан 1.

У Упутству о начину вођења записника о отварању понуда ("Службени гласник БиХ" број 17/05), у Анексу, који је саставни дио Упутства, тачка X мијења се и гласи:

X-Сажетак понуда примљених у року

Број протокола уговорног органа	Редни број коверте понуде	Назив / Име добављача	Коверта са понудом исправно затворена (запечаћена или потписана) (да / не)	Укупна цијена понуде	Понуђени попуст

Члан 2.

Ово Упутство ступа на снагу 8 (осмог) дана од дана објаве у "Службеном гласнику БиХ".

Број 01-50-776-6-1/08

14. марта 2008. године

Сарајево

Директор

Ђинита Фоџо, с. р.

На основу чл.33. став (4) и 48. ст. (4) тачка а) и (7) Закона о јавним набавкама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ" бр. 49/04, 19/05, 52/05, 8/06, 24/06 и 70/06), уз претходну сагласност Одбора Агенције за јавне набавке на XVII сједници, одржаној 14. марта 2008. године, директор Агенције доноси

УПУТСТВО**О ИЗМЈЕНИ УПУТСТВА О НАЧИНУ ВОЂЕЊА ЗАПИСНИКА О ОТВАРАЊУ ПОНУДА**

Члан 1.

У Упутству о начину вођења записника о отварању понуда ("Службени гласник БиХ" број 17/05), у Анексу, који је саставни дио Упутства, тачка X мијења се и гласи:

X-Сажетак понуда примљених у року

Број протокола уговорног органа	Редни број коверте понуде	Назив / Име добављача	Коверта са понудом исправно затворена (запечаћена или потписана) (да / не)	Укупна цијена понуде	Понуђени попуст

Члан 2.

Ово Упутство ступа на снагу 8 (осмог) дана од дана објаве у "Службеном гласнику БиХ".

Број 01-50-776-6-1/08

14. марта 2008. године

Сарајево

Директор

Ђинита Фоџо, с. р.

Темелјем чл. 33. ставак (4) и 48. ст. (4) тачка а) и (7) Закона о јавним набавама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ" бр. 49/04, 19/05, 52/05, 8/06, 24/06 и 70/06), уз претходну suglasnost Odbora Agencije за јавне набаве на XVII сједници, одржаној 14. оџјука 2008. године, рavnatelj Agencije donosi

НАПУТАК

О ИЗМЈЕНИ НАПУТКА О НАЧИНУ ВОЂЕЊА ЗАПИСНИКА О ОТВАРАЊУ ПОНУДА

Чланак 1.

У Напутку о начину вођења записника о отварању понуда ("Службени гласник БиХ" број 17/05), у Анексу, који је саставни дио Напутка, тачка X мијенја се и гласи:

X-Sažetak ponuda primljenih u roku

Број протокола уговорног тијела	Редни број куверте понуде	Назив / Име добављача	Куверта са понудом исправно затворена (опечаћена или потписана) (да / не)	Укупна цијена понуде	Понудени попуст

Чланак 2.

Овај Напутак ступа на снагу 8 (осмог) дана од дана објаве у "Службеном гласнику БиХ".

Број 01-50-776-6-1/08
14. оџјука 2008. године
Сарајево

Рavnatelj
Dineta Fočo, v. r.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА АГЕНЦИЈА ЗА ДРЖАВНУ СЛУЖБУ

226

На основу члана 32а. став 4. Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06 и 32/07) и члана 16. Закона о управи ("Службени гласник БиХ", број 32/02), Агенција за државну службу доноси

ПРАВИЛНИК

О ПОСТУПЦИМА ОГЛАШАВАЊА, ИЗБОРА КАНДИДАТА, ПРЕМЈЕШТАЈА И ПОСТАВЉЕЊА ДРЖАВНИХ СЛУЖБЕНИКА У СЛУЧАЈУ ПРЕНОСА ИЛИ ПРЕУЗИМАЊА НАДЛЕЖНОСТИ ОД СТРАНЕ ИНСТИТУЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

ДИО ПРВИ- ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Услови примјене, пренос и преузимање надлежности)

- Овим правилником детаљније се уређује поступак оглашавања, провођења поступка избора кандидата, као и поступци премјештаја или постављења државних службеника у случајевима када се на институције Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: БиХ) преносе или институције БиХ (у даљњем тексту: институције), преузимају надлежности које су раније обављали ентитети, у складу са чл. 19. став 4. и 32а. Закона о државној служби у

институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 19/02, 35/03, 4/04 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06 и 32/07) - (у даљњем тексту: Закон).

- Сагласно члану 19. став 4. Закона, сматраће се да:
 - до преноса надлежности долази у случају када је основана нова институција по основу преноса одређених надлежности са ентитета на БиХ;
 - до преузимања надлежност долази када постојећа институција (која по правилу није новооснована), преузме одређене надлежности које су до тада обављали ентитети.
- Под појмом "ентитет", у смислу преноса или преузимања надлежности, подразумеју се и Брчко Дистрикт БиХ, уколико је законом одређено да се надлежности преносе или преузимају и од Брчко Дистрикта БиХ.
- Појашњења примјене овог правилника, могућност примјене истог, као и могућност примјене чл. 19. став 4. и 32а. Закона, даваће по потреби Агенција за државну службу (у даљњем тексту: Агенција).

Члан 2.

(Изузетак у примјени)

Одредбе чл. 19. став 4. и 32а. Закона, као и одредбе овог правилника, не примјењују се код избора секретара са посебним задатком (члан 34. ст. 1. и 5. Закона).

Члан 3.

(Услови примјене)

- У складу са чланом 2. став (2) тачка б) Одлуке о начину полагања јавног и стручног испита ("Службени гласник БиХ", број 96/07) - (у даљњем тексту: Одлука), у поступцима на које се односе одредбе члана 19. став 4. и 32а. Закона као и одредбе овог правилника, примјењиваће се одредбе Одлуке, само када је то овим правилником прописано.
- На поступке на које се односе одредбе овог правилника, примјењују се чл. 3, 4, 5, 7. до 14, 17, 29, 30, 31. ст. (1), (3), (4), (5) и (6), те Дио пети (чл. 32. до 40.) Одлуке.
- Одредбе овог правилника су обавезујуће за све институције на које се исти односи, и имају приоритет над другим општим актима којима се уређује ова проблематика.

ДИО ДРУГИ- РАСПИСИВАЊЕ ОГЛАСА И ПОДНОШЕЊЕ ПРИЈАВА

Члан 4.

(Захтјеви за расписивање огласа)

- Институција на коју се преносе надлежности или која преузима надлежности (у даљњем тексту: надлежна институција), у сваком конкретном случају, у свом захтјеву за расписивање огласа наводи и начин на који ће се извршити попуна, у смислу да ли ће се расписати оглас за интерни премјештај, оглас за екстерни премјештај или јавни оглас.
- Ако Агенција не усвоји захтјев из става (1) овог члана, обавезна је детаљно образложити из којих разлога захтјев није усвојен.

Члан 5.

(Врсте и садржај огласа)

- Оглашавање, избор кандидата и попуна радних мјеста се могу обављати путем огласа за интерни премјештај (у даљњем тексту: интерни оглас), огласа за екстерни премјештај (у даљњем тексту: екстерни оглас) или јавног огласа, који се спроводе сагласно члану 32а. Закона и овом правилнику.

- (2) Огласи прописани ставом (1) овог члана морају садржавати сљедеће податке:
- назив, односно врсту огласа (интерни, екстерни или јавни оглас);
 - тачан назив радног мјеста;
 - кратак сажетак описа послова;
 - посебне услове за обављање послова на радном мјесту (академске и професионалне);
 - услов да пријављени кандидати морају имати статус државног службеника у надлежној институцији (само за интерни оглас);
 - услове да пријављени кандидати морају имати статус државног службеника у ентитетским органима управе, односно институцијама, са којих се преносе, односно од којих се преузимају надлежности (само за екстерни оглас);
 - опште законске услове за постављење државног службеника;
 - списак потребних докумената;
 - рок, мјесто и начин достављања потребних докумената.

Члан 6.

(Начин оглашавања)

- Сви огласи се објављују на службеној интернет страници Агенције, са роком за пријаву од најмање осам дана прије крајњег рока за подношење пријава.
- Осим објаве огласа на службеној интернет страници Агенције:
 - интерни оглас се објављује још и на огласној табли надлежне институције;
 - екстерни оглас се објављује још и на огласним таблама ентитетских органа управе (институција) са којих се преносе, односно од којих се преузимају надлежности;
 - јавни оглас се објављује још и у најмање једном домаћем средству јавног информисања које је доступно на цијелој територији БиХ.
- Умјесто објаве јавног огласа у складу са одредбама става (1) тачка с) овог члана, у средствима јавног информисања може се објавити само јавни позив, који упућује да је на службеној интернет страници Агенције објављен јавни оглас.

Члан 7.

(Подношење пријава)

- Пријаве на оглас се подносе искључиво надлежној институцији.
- Надлежна институција обавља све потребне административне и техничке послове у спровођењу изборног процеса.
- Потребну стручно консултативну помоћ надлежној институцији и комисији за избор државних службеника (у даљњем тексту: комисија) може пружати Агенција.
- Уколико у моменту спровођења изборног процеса надлежна институција није успостављена, њене послове прописане овим правилником обављаће ресорно министарство или друга институција коју одреди Савјет министара БиХ.

ДИО ТРЕЋИ- КОМИСИЈЕ ЗА ИЗБОР

Члан 8.

(Именовање комисије)

- Одмах по објављивању огласа надлежна институција упућује Агенцији захтјев за именовање чланова комисије. Захтјев мора бити одвојен од других поднесака и садржавати имена два члана комисије из реда државних службеника које предлаже надлежна институција.
- По пријему захтјева, Агенција упућује захтјев Агенцији за државну службу Федерације БиХ и Агенцији за државну управу Републике Српске да именују чланове, односно предложе именовање својих чланова комисије.
- Агенција за државну службу Федерације БиХ и Агенција за државну управу Републике Српске дужне су одмах, а најкасније у року од осам дана од дана пријема захтјева од Агенције именовати своје чланове и акте о томе доставити Агенцији.
- У складу са ставом (3) овог члана, Агенција именује комисију, с тим што преосталог члана именује Агенција, у својству независног експерта.
- Одлука о именовању комисије уједно потврђује именовања из става (3) овог члана и доставља се надлежној институцији, Агенцији за државну службу Федерације БиХ и Агенцији за државну управу Републике Српске.
- Члан 17. ст. (2), (3), (4), (5), (6), (7) и (8) Одлуке се на одговарајући начин примјењују и на комисију која се именује на начин прописан овим чланом правилника.

Члан 9.

(Секретар комисије)

- Секретара комисије одређује надлежна институција, која утврђује и накнаду за његов рад и обавља исплату исте, сагласно принципима утврђеним у Одлуци о начину формирања стручних комисија и других радних тијела и утврђивању критерија за новчане накнаде лицима ангажованим у комисијама и другим радним тијелима из надлежности Савјета министара Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 81/07).
- Агенција може пружати стручно консултативну помоћ и секретару комисије.

Члан 10.

(Дисквалификација чланова комисије)

- У складу са начелом утврђеним у члану 25. Закона, сваки пријављени кандидат има право да тражи и добије од Агенције имена чланова комисије, те да писменим путем тражи од Одбора државне службе за жалбе дисквалификацију чланова комисије, из разлога прописаних истим чланом Закона.
- Захтјев по ставу 1. овог члана може се поднијети најкасније до момента приступања кандидата полагању стручног испита.
- У случају да захтјев за дисквалификацију није поднесен, није благовремено поднесен, или поднесеном захтјеву не буде удовољено од стране Одбора, у жалбеном поступку не може се више оспоравати правилност састава комисије.

Члан 11.

(Пословник, предсједавајући и засједање)

- Комисија усваја пословник већином гласова и бира предсједавајућег између својих чланова.
- Комисија засједа у просторијама надлежне институције.
- У оправданим случајевима, комисија може засједати на другом мјесту.

Члан 12.

(Одбацавање пријава)

- (1) Комисија разматра пристигле пријаве по правилу на конститутивној сједници.
- (2) Неуредне, непотпуне и неблаговремене пријаве, као и пријаве кандидата који не испуњавају услове огласа, комисија ће закључком одбацити, о чему ће надлежна институција писмено обавијестити кандидате, са укратко наведеним разлозима одбацавања и упутством о правном лијеку (назив органа коме се жалба изјављује, рок за изјављивање жалбе и од када тече, те износ таксе и начин плаћања исте).
- (3) Кандидати чије су пријаве уредне и који испуњавају услове огласа, улазе у изборни процес.

ДИО ЧЕТВРТИ- ИЗБОРНИ ПРОЦЕС

Члан 13.

(Начин избора)

- (1) Комисије бирају кандидате на основу знања и способности показаних у изборном процесу.
- (2) Изборни процес по интерном, односно екстерном огласу састоје се од стручног испита који садржи само интервју.
- (3) Кандидати пријављени на интерни или екстерни оглас морају имати положен јавни испит или испуњавати услове за ослобађање од јавног испита, прописане чл. 13. и 14. Одлуке.
- (4) Изборни процес по јавном огласу састоји се од јавног и стручног испита, а стручни испит садржи писмени дио и интервју.
- (5) Кандидати пријављени на јавни оглас, који немају положен јавни испит и који нису ослобођени од обавезе полагања јавног испита, прије полагања стручног испита дужни су полагати јавни испит.

Члан 14.

(Јавни испит)

- (1) Јавни испит се полаже у складу са одредбама Одлуке.
- (2) Надлежна институција доставља Агенцији списак кандидата који су обавезни полагати јавни испит, са свим потребним подацима (име и презиме, јединствени матични број, адреса - контакт, те назив завршене високе школе - факултета).
- (3) Кандидати се обавјештавају о мјесту и времену полагања јавног испита, као и о резултатима истог искључиво путем службене интернет странице Агенције, због чега се чл. 6. ст. (1) и (2) и 11. став (2) Одлуке, не примјењују у погледу писменог обавјештавања кандидата.
- (4) Међутим, Агенција може одлучити да изврши поименично обавјештавање кандидата телефоном, или на други погодан начин.
- (5) Кандидати из става (2) овог члана који положе јавни испит, могу приступити писменом дијелу стручног испита.

Члан 15.

(Писмени дио стручног испита)

- (1) Писмени дио стручног испита полажу сви кандидати који испуњавају услове јавног огласа (општи и посебни услови, уредне, комплетне и благовремене пријаве) и који су положили или нису дужни полагати јавни испит.
- (2) Надлежна институција обавјештава кандидате о мјесту и времену одржавања писменог дијела стручног испита најмање 24 сата прије почетка истог, на најмање два начина, од којих је један обавезно службена интернет страница Агенције.

- (3) Писмени дио стручног испита се полаже у форми теста и састоји се од опционих одговора.
- (4) Тестови за радна мјеста државних службеника садрже следећи број питања са опционим одговорима:
 - a) 10 питања за радна мјеста стручних сарадника, виших стручних сарадника и стручних савјетника;
 - b) 20 питања за радна мјеста шефова унутрашњих организационих јединица и руководећих државних службеника.
- (5) Распоживо вријеме за рјешавање одређује комисија, а исто не може бити дуже од 30 минута.
- (6) Питања са опционим одговорима утврђује комисија.
- (7) Све остале радње које произилазе из полагања стручног испита проводи надлежна институција, уз могућу консултативну помоћ Агенције.
- (8) Поступак полагања и оцјењивања мора се окончати најмање 60 минута прије одржавања интервјуа.
- (9) Број бодова са писменог дијела израчунава се на следећи начин:
 - a) број тачних одговора кандидата за радна мјеста неруководећих државних службеника (стручни сарадник, виши стручни сарадник и стручни савјетник) множи се са 10;
 - b) број тачних одговора кандидата за радна мјеста шефова унутрашњих организационих јединица и руководећих државних службеника множи се са пет.
- (10) Кандидат је задовољно на писменом дијелу стручног испита уколико је тачно одговорио на најмање 70% постављених питања, односно освојио најмање 70 бодова.
- (11) По правилу, писмени дио стручног испита се полаже исти дан када се одржава и интервју.
- (12) Чланови 18. до 23. Одлуке се не примјењују.

Члан 16.

(Интервју)

- (1) Уколико се интервју не одржава истог дана када и писмени дио стручног испита, као и у случају интерног или екстерног огласа, надлежна институција обавјештава кандидате о мјесту и времену одржавања интервјуа најмање 24 сата прије почетка истог, на најмање два начина, од којих је један обавезно службена интернет страница Агенције.
- (2) Кандидат се тестира на интервјуу тако што му чланови комисије постављају одређени број питања.
- (3) Питања која се постављају на интервјуу имају за циљ да утврде степен знања и способност кандидата да обавља послове конкретног радног мјеста за које се пријавио, као и способност кандидата да се прилагоди промјенљивој радној средини.
- (4) Питања на интервјуу могу се односити и на радно искуство кандидата, знање страних језика, познавање рада на рачунару, његову стручну спрему и квалификације, склоност кандидата за тимски рад и усвајање нових знања везано за одређено радно мјесто, друге информације које је кандидат навео у својој пријави, дјелатност институције на коју се јавни оглас односи, као и области државне управе, државне службе и других области које могу бити у вези са радним мјестом на које се кандидат пријавио.
- (5) Изузетно од одредаба пословника комисије, интервјуу мора присуствовати најмање четири члана, при чему се овај изузетак односи на све кандидате пријављене на исти јавни оглас, чије знање провјерава иста комисија за избор.

Члан 17.
(Трајање интервјуа)

- (1) Интервју траје до 30 минута.
- (2) Комисија води записник о току интервјуа са свим кандидатима, који треба садржавати име и презиме сваког кандидата, као и питања која су кандидату постављана на интервјуу.

Члан 18.
(Оцјењивање интервјуа)

- (1) Након завршетка интервјуа са свим кандидатима, сваки од присутних чланова комисије оцјењује сваког кандидата, на начин и по посебном обрасцу које утврђује Агенција, додјељујући му одређени број бодова, највише до 30 бодова.
- (2) Број бодова који је кандидат освојио на интервјуу јесте збир бодова датих од стране сваког присутног члана комисије, при чему се у обзир не узимају најмањи и највећи број додијелиених бодова, подијелен са бројем присутних чланова комисије, умањеним за два.
- (3) Уколико се кандидат пријавио за два или више радних мјеста унутар исте области класификације послова, комисија за избор може дати одвојене оцјене за свако од тих мјеста, у зависности од специфичних услова који се за та мјеста траже.
- (4) Кандидат је задовољен на интервјуу ако освоји најмање 16 бодова.

Члан 19.
(Избор државних службеника)

- (1) Након завршетка интервјуа и оцјењивања кандидата, комисија утврђује листу успјешних кандидата, у складу са оцјенама кандидата постигнутим на стручном испиту.
- (2) У случају јавног огласа, укупан број бодова на стручном испиту састоји се од збира броја бодова са писменог дијела и броја бодова са интервјуа.
- (3) Листа успјешних кандидата доставља се руководиоцу надлежне институције.
- (4) Руководилац надлежне институције листу просљеђује Агенцији, са приједлогом датума постављења најуспјешнијег кандидата (осим ако је ријеч о руководећим државним службеницима), најкасније у року од осам дана од дана одржавања интервјуа.
- (5) Уколико се један кандидат истовремено пријавио на два или више мјеста различитог нивоа, Агенција обавља постављење на мјесто највишег нивоа, осим ако кандидат не пристане или не затражи постављење на мјесто нижег нивоа.
- (6) Уколико је ријеч о руководећем државном службенику, Агенција по добијању листе кандидата, органу надлежном за постављење доставља мишљење, ради именовања.

Члан 20.
(Постављење)

- (1) У складу са чланом 28. Закона и члана 19. овог правилника, Агенција поставља најуспјешнијег кандидата са листе.
- (2) Руководећи државни службеник именује се у складу са чланом 28. ст. 2. и 3. Закона.
- (3) У погледу садржаја акта о постављењу, односно именовању, примјењују се одредбе Закона и Одлуке.

ДИО ПЕТИ- РЕЗЕРВНА ЛИСТА И ЖАЛБЕ

Члан 21.
(Резервна листа)

- (1) Резултати стручног испита (листа успјешних кандидата и резултати кандидата који нису задовољили на стручном испиту), објављују се на службеној интернет страници Агенције.
- (2) Објава резултата садржи и упутство о правном лијеку (назив органа коме се жалба изјављује, рок за изјављивање жалбе и од када тече, те износ таксе и начин плаћања исте).
- (3) Листа успјешних кандидата представља и резервну листу, у складу са Законом.
- (4) Резервна листа је важећа све док постављени кандидат не оконча пробни период.
- (5) Након истека рока за жалбу, односно окончања поступка по жалби, надлежна институција је обавезна свим пријављеним кандидатима вратити послату документацију.
- (6) Обавијештени кандидати који нису приступили неком од испита, губе право на полагање истих и даље учешће у изборном процесу, осим ако Агенција у конкретном случају, цијенећи основаност разлога, не одреди другачије, али само уколико одобрено накнадно полагање очигледно неће успорити провођење изборног процеса.
- (7) Уколико се обавјештавање обавља поштом, Агенција и надлежна институција нису одговорне за недостављање или кашњење настало усљед кривице поштанске службе.

Члан 22.
(Жалба)

- (1) Кандидат пријављен на неки од огласа у складу са одредбама овог правилника, који сматра да изборни процес није био у складу са прописима, може у року од осам дана од дана објаве резултата на службеној интернет страници Агенције, изјавити жалбу Одбору државне службе за жалбе.
- (2) Жалба из става 1. овог члана сматра се жалбом на закључак, која не зауставља даљи изборни процес и постављења.
- (3) Рјешење по жалби је коначно и извршно и против истог се у року од 15 дана од дана достављања може тужбом покренути спор пред надлежним редовним судом, у складу са законом којим је уређен парнични поступак.

ДИО ШЕСТИ- ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 23.
(Окончање поступка)

- (1) Одредбе овог правилника примјењиваће се на све поступке по расписаним огласима који нису окончани до његовог ступања на снагу, осим у случајевима у којима је полагање писменог дијела стручног испита већ заказано.
- (2) Изузетно од одредбе става (1) овог члана, на све интервјуе који се одржавају након ступања на снагу овог правилника примјењиваће се одредбе чл. 16. став (5) и 18. став (2) овог правилника.
- (3) Огласи објављени до дана ступања на снагу овог правилника у складу са тада важећим прописима, сматра се да су објављени у складу са овим правилником.

Члан 24.
(Престанак важења прописа)

Даном ступања на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о поступку премјештаја и постављења државних службеника у случају преноса или преузимања надлежности од

стране институција Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 28/04 и 26/06).

Члан 25.
(**Ступање на снагу**)

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

Број 01-02-1135/07
10. марта 2008. године
Сарајево

Директор
Јакоб Финци, с. р.

На основу члана 32а. став 4. Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06 и 32/07) и члана 16. Закона о управи ("Службени гласник БиХ", број 32/02), Агенција за државну службу доноси

PRAVILNIK

**O POSTUPCIMA OGLAŠAVANJA, IZBORA
KANDIDATA, PREMJEŠTAJA I POSTAVLJENJA
DRŽAVNIH SLUŽBENIKA U SLUČAJU PRIJENOSA
ILI PREUZIMANJA NADLEŽNOSTI OD STRANE
INSTITUCIJA BOSNE I HERCEGOVINE**

DIO PRVI- OPĆE ODREDBE

Члан 1.

(**Увјети примјене, пријенос и преузимање надлежности**)

- (1) Овим правилником детаљније се уређује поступак оглашавања, провођења поступка избора кандидата, као и поступци премјештаја или постављенја државних службеника у случајевима када се на институције Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: БиХ) преносе или институције БиХ (у даљњем тексту: институције), преузимају надлежности које су раније обављали ентитети, у складу са чл. 19. став 4. и 32а. Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 19/02, 35/03, 4/04 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06 и 32/07) - (у даљњем тексту: Закон).
- (2) Сагласно члану 19. став 4. Закона, сматрат ће се да:
 - a) до пријеноса надлежности долази у случају када је основана нова институција по основу пријеноса одређених надлежности са ентитета на БиХ;
 - b) до преузимања надлежности долази када постојећа институција (која по правилу није новооснована), преузме одређене надлежности које су до тада обављали ентитети.
- (3) Под појмом "ентитет", у смислу пријеноса или преузимања надлежности, подразумијева се и Брчко Дистрикт БиХ, уколико је законом одређено да се надлежности преносе или преузимају и од Брчко Дистрикта БиХ.
- (4) Појашњења примјене овог правилника, могућност примјене истог, као и могућност примјене чл. 19. став 4. и 32а. Закона, дат ће по потреби Агенција за државну службу (у даљњем тексту: Агенција).

Члан 2.

(**Изузетак у примјени**)

Одредбе чл. 19. став 4. и 32а. Закона, као и одредбе овог правилника, не примјенјују се код избора секретара са посебним задатком (члан 34. ст. 1. и 5. Закона).

Члан 3.
(**Увјети примјене**)

- (1) У складу са чланом 2. став (2) тачка b) Одлуке о начину полагања јавног и стручног испита ("Службени гласник БиХ", број 96/07) - (у даљњем тексту: Одлука), у поступцима на које се односе одредбе члана 19. став 4. и 32а. Закона као и одредбе овог правилника, примјенјиват ће се одредбе Одлуке, само када је то овим правилником прописано.
- (2) На поступке на које се односе одредбе овог правилника, примјенјују се чл. 3, 4, 5, 7. до 14, 17, 29, 30, 31. ст. (1), (3), (4), (5) и (6), те Dio peti (чл. 32. до 40.) Одлуке.
- (3) Одредбе овог правилника су обавезујуће за све институције на које се исти односи, и имају приоритет над другим опћим актима којима се уређује ова проблематика.

DIO DRUGI- RASPISIVANJE OGLASA I PODNOŠENJE PRIJAVA

Члан 4.

(**Захтеји за расписивање огласа**)

- (1) Институција на коју се преносе надлежности или која преузима надлежности (у даљњем тексту: надлежна институција), у сваком конкретном случају, у свом захтеву за расписивање огласа наводи и начин на који ће се извршити попuna, у смислу да ли ће се расписати оглас за interni премјештај, оглас за eksterni премјештај или јавни оглас.
- (2) Ако Агенција не усвоји захтев из става (1) овог члана, обавезна је детаљно образложити из којих разлога захтев није усвојен.

Члан 5.

(**Врсте и садржај огласа**)

- (1) Оглашавање, избор кандидата и попuna радних мјеста се могу обављати путем огласа за interni премјештај (у даљњем тексту: interni оглас), огласа за eksterni премјештај (у даљњем тексту: eksterni оглас) или јавног огласа, који се проводе сагласно члану 32а. Закона и овом правилнику.
- (2) Огласи прописани ставом (1) овог члана морају садржавати слjedeће податке:
 - a) назив, односно врсту огласа (interni, eksterni или јавни оглас);
 - b) тачан назив радног мјеста;
 - c) кратак сажетак описа послова;
 - d) посебне увјете за обављање послова на радном мјесту (академске и професионалне);
 - e) увјет да пријављени кандидати морају имати статус државног службеника у надлежној институцији (samo за interni оглас);
 - f) увјете да пријављени кандидати морају имати статус државног службеника у ентитетским органима управе, односно институцијама, са којих се преносе, односно од којих се преузимају надлежности (samo за eksterni оглас);
 - g) опће законске увјете за постављенје државног службеника;
 - h) списак потребних докумената;
 - i) рок, мјесто и начин достављања потребних докумената.

Члан 6.

(**Наћин оглашавања**)

- (1) Сви огласи се објављују на службеној интернет страници Агенције, са роком за пријаву од најмање осам дана прије крајњег рока за подношење пријава.
- (2) Осим објаве огласа на службеној интернет страници Агенције:

- a) interni oglas se objavljuje još i na oglasnoj tabli nadležne institucije;
 - b) eksterni oglas se objavljuje još i na oglasnim tablama entitetskih organa uprave (institucija) sa kojih se prenose, odnosno od kojih se preuzimaju nadležnosti;
 - c) javni oglas se objavljuje još i u najmanje jednom domaćem sredstvu javnog informisanja koje je dostupno na cijeloj teritoriji BiH.
- (3) Umjesto objave javnog oglasa u skladu sa odredbama stava (1) tačka c) ovog člana, u sredstvima javnog informisanja može se objaviti samo javni poziv, koji upućuje da je na službenoj internet stranici Agencije objavljen javni oglas.

Član 7.

(Podnošenje prijava)

- (1) Prijave na oglas se podnose isključivo nadležnoj instituciji.
- (2) Nadležna institucija obavlja sve potrebne administrativne i tehničke poslove u sprovođenju izbornog procesa.
- (3) Potrebnu stručno konsultativnu pomoć nadležnoj instituciji i komisiji za izbor državnih službenika (u daljnjem tekstu: komisija) može pružiti Agencija.
- (4) Ukoliko u momentu provođenja izbornog procesa nadležna institucija nije uspostavljena, njene poslove propisane ovim pravilnikom obavljat će resorno ministarstvo ili druga institucija koju odredi Vijeće ministara BiH.

DIO TREĆI- KOMISIJE ZA IZBOR

Član 8.

(Imenovanje komisije)

- (1) Odmah po objavljivanju oglasa nadležna institucija upućuje Agenciji zahtjev za imenovanje članova komisije. Zahtjev mora biti odvojen od drugih podnesaka i sadržavati imena dva člana komisije iz reda državnih službenika koje predlaže nadležna institucija.
- (2) Po prijemu zahtjeva, Agencija upućuje zahtjev Agenciji za državnu službu Federacije BiH i Agenciji za državnu upravu Republike Srpske da imenuju članove, odnosno predlože imenovanje svojih članova komisije.
- (3) Agencija za državnu službu Federacije BiH i Agencija za državnu upravu Republike Srpske dužne su odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana prijema zahtjeva od Agencije imenovati svoje članove i akte o tome dostaviti Agenciji.
- (4) U skladu sa stavom (3) ovog člana, Agencija imenuje komisiju, s tim što preostalog člana imenuje Agencija, u svojstvu nezavisnog eksperta.
- (5) Odluka o imenovanju komisije ujedno potvrđuje imenovanja iz stava (3) ovog člana i dostavlja se nadležnoj instituciji, Agenciji za državnu službu Federacije BiH i Agenciji za državnu upravu Republike Srpske.
- (6) Član 17. st. (2), (3), (4), (5), (6), (7) i (8) Odluke se na odgovarajući način primjenjuju i na komisiju koja se imenuje na način propisan ovim članom pravilnika.

Član 9.

(Sekretar komisije)

- (1) Sekretara komisije određuje nadležna institucija, koja utvrđuje i naknadu za njegov rad i obavlja isplatu iste, saglasno principima utvrđenim u Odluci o načinu formiranja stručnih komisija i drugih radnih tijela i utvrđivanju kriterija za novčane naknade licima angažovanim u komisijama i drugim radnim tijelima iz nadležnosti Vijeća ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 81/07).

- (2) Agencija može pružiti stručno konsultativnu pomoć i sekretaru komisije.

Član 10.

(Diskvalifikacija članova komisije)

- (1) U skladu sa načelom utvrđenim u članu 25. Zakona, svaki prijavljeni kandidat ima pravo da traži i dobije od Agencije imena članova komisije, te da pismenim putem traži od Odbora državne službe za žalbe diskvalifikaciju članova komisije, iz razloga propisanih istim članom Zakona.
- (2) Zahtjev po stavu 1. ovog člana može se podnijeti najkasnije do momenta pristupanja kandidata polaganju stručnog ispita.
- (3) U slučaju da zahtjev za diskvalifikaciju nije podnesen, nije blagovremeno podnesen, ili podnesenom zahtjevu ne bude udovoljeno od strane Odbora, u žalbenom postupku ne može se više osporavati pravilnost sastava komisije.

Član 11.

(Poslovnik, predsjedavajući i zasjedanje)

- (1) Komisija usvaja poslovnik većinom glasova i bira predsjedavajućeg između svojih članova.
- (2) Komisija zasjeda u prostorijama nadležne institucije.
- (3) U opravdanim slučajevima, komisija može zasjedati na drugom mjestu.

Član 12.

(Odbacivanje prijava)

- (1) Komisija razmatra pristigle prijave po pravilu na konstitutivnoj sjednici.
- (2) Neuredne, nepotpune i neblagovremene prijave, kao i prijave kandidata koji ne ispunjavaju uvjete oglasa, komisija će zaključkom odbaciti, o čemu će nadležna institucija pismeno obavijestiti kandidate, sa ukratko navedenim razlozima odbacivanja i uputstvom o pravnom lijeku (naziv organa kome se žalba izjavljuje, rok za izjavljivanje žalbe i od kada teče, te iznos takse i način plaćanja iste).
- (3) Kandidati čije su prijave uredne i koji ispunjavaju uvjete oglasa, ulaze u izborni proces.

DIO ČETVRTI- IZBORNI PROCES

Član 13.

(Način izbora)

- (1) Komisije biraju kandidate na osnovu znanja i sposobnosti pokazanih u izbornom procesu.
- (2) Izborni proces po internom, odnosno eksternom oglasu sastoje se od stručnog ispita koji sadrži samo intervju.
- (3) Kandidati prijavljeni na interni ili eksterni oglas moraju imati položen javni ispit ili ispunjavati uvjete za oslobađanje od javnog ispita, propisane čl. 13. i 14. Odluke.
- (4) Izborni proces po javnom oglasu sastoji se od javnog i stručnog ispita, a stručni ispit sadrži pismeni dio i intervju.
- (5) Kandidati prijavljeni na javni oglas, koji nemaju položen javni ispit i koji nisu oslobođeni od obaveze polaganja javnog ispita, prije polaganja stručnog ispita dužni su polagati javni ispit.

Član 14.

(Javni ispit)

- (1) Javni ispit se polaže u skladu sa odredbama Odluke.
- (2) Nadležna institucija dostavlja Agenciji spisak kandidata koji su obavezni polagati javni ispit, sa svim potrebnim podacima (ime i prezime, jedinstveni matični broj, adresa - kontakt, te naziv završene visoke škole - fakulteta).

- (3) Kandidati se obavještavaju o mjestu i vremenu polaganja javnog ispita, kao i o rezultatima istog isključivo putem službene internet stranice Agencije, zbog čega se čl. 6. st. (1) i (2) i 11. stav (2) Odluke, ne primjenjuju u pogledu pismenog obavještavanja kandidata.
- (4) Međutim, Agencija može odlučiti da izvrši poimenično obavještavanje kandidata telefonom, ili na drugi pogodan način.
- (5) Kandidati iz stava (2) ovog člana koji polože javni ispit, mogu pristupiti pismenom dijelu stručnog ispita.
- (2) Kandidat se testira na intervjuu tako što mu članovi komisije postavljaju određeni broj pitanja.
- (3) Pitanja koja se postavljaju na intervjuu imaju za cilj da utvrde stepen znanja i sposobnost kandidata da obavlja poslove konkretnog radnog mjesta za koje se prijavio, kao i sposobnost kandidata da se prilagodi promjenljivoj radnoj sredini.
- (4) Pitanja na intervjuu mogu se odnositi i na radno iskustvo kandidata, znanje stranih jezika, poznavanje rada na računaru, njegovu stručnu spremu i kvalifikacije, sklonost kandidata za timski rad i usvajanje novih znanja vezano za određeno radno mjesto, druge informacije koje je kandidat naveo u svojoj prijavi, djelatnost institucije na koju se javni oglas odnosi, kao i oblasti državne uprave, državne službe i drugih oblasti koje mogu biti u vezi sa radnim mjestom na koje se kandidat prijavio.
- (5) Izuzetno od odredaba poslovnika komisije, intervjuu mora prisustvovati najmanje četiri člana, pri čemu se ovaj izuzetak odnosi na sve kandidate prijavljene na isti javni oglas, čije znanje provjerava ista komisija za izbor.

Član 15.

(Pismeni dio stručnog ispita)

- (1) Pismeni dio stručnog ispita polažu svi kandidati koji ispunjavaju uvjete javnog oglasa (opći i posebni uvjeti, uredne, kompletne i blagovremene prijave) i koji su položili ili nisu dužni polagati javni ispit.
- (2) Nadležna institucija obavještava kandidate o mjestu i vremenu održavanja pismenog dijela stručnog ispita najmanje 24 sata prije početka istog, na najmanje dva načina, od kojih je jedan obavezno službena internet stranica Agencije.
- (3) Pismeni dio stručnog ispita se polaže u formi testa i sastoji se od opsijskih odgovora.
- (4) Testovi za radna mjesta državnih službenika sadrže sljedeći broj pitanja sa opsijskim odgovorima:
 - a) 10 pitanja za radna mjesta stručnih saradnika, viših stručnih saradnika i stručnih savjetnika;
 - b) 20 pitanja za radna mjesta šefova unutrašnjih organizacionih jedinica i rukovodećih državnih službenika.
- (5) Raspoživno vrijeme za rješavanje određuje komisija, a isto ne može biti duže od 30 minuta.
- (6) Pitanja sa opsijskim odgovorima utvrđuje komisija.
- (7) Sve ostale radnje koje proizilaze iz polaganja stručnog ispita provodi nadležna institucija, uz moguću konsultativnu pomoć Agencije.
- (8) Postupak polaganja i ocjenjivanja mora se okončati najmanje 60 minuta prije održavanja intervjuu.
- (9) Broj bodova sa pismenog dijela izračunava se na sljedeći način:
 - a) broj tačnih odgovora kandidata za radna mjesta nerukovodećih državnih službenika (stručni saradnik, viši stručni saradnik i stručni savjetnik) množi se sa 10;
 - b) broj tačnih odgovora kandidata za radna mjesta šefova unutrašnjih organizacionih jedinica i rukovodećih državnih službenika množi se sa pet.
- (10) Kandidat je zadovoljno na pismenom dijelu stručnog ispita ukoliko je tačno odgovorio na najmanje 70% postavljenih pitanja, odnosno osvojio najmanje 70 bodova.
- (11) Po pravilu, pismeni dio stručnog ispita se polaže isti dan kada se održava i intervjuu.
- (12) Članovi 18. do 23. Odluke se ne primjenjuju.

Član 16.

(Intervju)

- (1) Ukoliko se intervjuu ne održava istog dana kada i pismeni dio stručnog ispita, kao i u slučaju internog ili eksternog oglasa, nadležna institucija obavještava kandidate o mjestu i vremenu održavanja intervjuu najmanje 24 sata prije početka istog, na najmanje dva načina, od kojih je jedan obavezno službena internet stranica Agencije.

Član 17.

(Trajanje intervjuu)

- (1) Intervju traje do 30 minuta.
- (2) Komisija vodi zapisnik o toku intervjuu sa svim kandidatima, koji treba sadržavati ime i prezime svakog kandidata, kao i pitanja koja su kandidatu postavljena na intervjuu.

Član 18.

(Ocjenjivanje intervjuu)

- (1) Nakon završetka intervjuu sa svim kandidatima, svaki od prisutnih članova komisije ocjenjuje svakog kandidata, na način i po posebnom obrascu koje utvrđuje Agencija, dodjeljujući mu određeni broj bodova, najviše do 30 bodova.
- (2) Broj bodova koji je kandidat osvojio na intervjuu jeste zbir bodova datih od strane svakog prisutnog člana komisije, pri čemu se u obzir ne uzimaju najmanji i najveći broj dodijeljenih bodova, podijeljen sa brojem prisutnih članova komisije, umanjenim za dva.
- (3) Ukoliko se kandidat prijavio za dva ili više radnih mjesta unutar iste oblasti klasifikacije poslova, komisija za izbor može dati odvojene ocjene za svako od tih mjesta, u zavisnosti od specifičnih uvjeta koji se za ta mjesta traže.
- (4) Kandidat je zadovoljno na intervjuu ako osvoji najmanje 16 bodova.

Član 19.

(Izbor državnih službenika)

- (1) Nakon završetka intervjuu i ocjenjivanja kandidata, komisija utvrđuje listu uspješnih kandidata, u skladu sa ocjenama kandidata postignutim na stručnom ispitu.
- (2) U slučaju javnog oglasa, ukupan broj bodova na stručnom ispitu sastoji se od zbira broja bodova sa pismenog dijela i broja bodova sa intervjuu.
- (3) Lista uspješnih kandidata dostavlja se rukovodiocu nadležne institucije.
- (4) Rukovodilac nadležne institucije listu prosljeđuje Agenciji, sa prijedlogom datuma postavljenja najuspješnijeg kandidata (osim ako je riječ o rukovodećim državnim službenicima), najkasnije u roku od osam dana od dana održavanja intervjuu.

- (5) Уколико се један кандидат истовремено пријавио на два или више мјеста различитог нивоа, Агенција обавља постављење на мјесто највишег нивоа, осим ако кандидат не пристане или не затражи постављење на мјесто нижег нивоа.
- (6) Уколико је ријеч о руководећем државном службенику, Агенција по добијању листе кандидата, органу надлежном за постављење доставља мишљење, ради именовања.

Члан 20.
(Постављење)

- (1) У складу са чланом 28. Закона и члана 19. овог правилника, Агенција поставља најuspješnijег кандидата са листе.
- (2) Руководећи државни службеник именује се у складу са чланом 28. ст. 2. и 3. Закона.
- (3) У погледу садржаја акта о постављењу, односно именовању, примјенују се одредбе Закона и Одлуке.

DIO PETI- REZERVNA LISTA I ŽALBE

Члан 21.
(Резервна листа)

- (1) Резултати стручног испита (листа успјешних кандидата и резултати кандидата који нису задовољили на стручном испиту), објављују се на службеној интернет страници Агенције.
- (2) Објава резултата садржи и упутство о правном lijeku (назив органа коме се жалба изјављује, рок за изјављивање жалбе и од када тече, те износ таксе и начин плаћања исте).
- (3) Листа успјешних кандидата представља и резервну listu, у складу са Законом.
- (4) Резервна листа је важећа све док постављени кандидат не оконча пробни период.
- (5) Након истека рока за жалбу, односно окончања поступка по жалби, надлежна институција је обавезна свим пријављеним кандидатима вратити послату документацију.
- (6) Обавијештени кандидати који нису приступили неком од испита, губе право на полагање истих и даље учешће у изборном процесу, осим ако Агенција у конкретном случају, цијенећи основаност разлога, не одреди другачије, али само уколико одобрено накнадно полагање очигледно неће успорити provođenje изборног процесa.
- (7) Уколико се обавјештавање обавља поштом, Агенција и надлежна институција нису одговорне за недостављање или каšnjenje настало услед кривиче поштанске службе.

Члан 22.
(Жалба)

- (1) Кандидат пријављен на неки од огласа у складу са одредбама овог правилника, који сматра да изборни процес није био у складу са прописима, може у року од осам дана од дана објаве резултата на службеној интернет страници Агенције, изјавити жалбу Одбору државне службе за жалбе.
- (2) Жалба из става 1. овог члана сматра се жалбом на закључак, која не зауставља даљи изборни процес и постављења.
- (3) Рješenje по жалби је коначно и извршно и против истог се у року од 15 дана од дана достављања може тужбом покренути спор пред надлежним редовним судом, у складу са законом којим је уређен парнични поступак.

DIO ŠESTI- PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Члан 23.
(Окончање поступака)

- (1) Одредбе овог правилника примјенјиват ће се на све поступке по raspisanim oglasima који нису окончани до његовог ступања на снагу, осим у случајевима у којима је полагање писменог дијела стручног испита већ zakazano.

- (2) Изузетно од одредбе става (1) овог члана, на све интервјуе који се одржавају након ступања на снагу овог правилника примјенјиват ће се одредбе чл. 16. став (5) и 18. став (2) овог правилника.
- (3) Оглasi објављени до дана ступања на снагу овог правилника у складу са тада важећим прописима, сматра се да су објављени у складу са овим правилником.

Члан 24.
(Престанак важења прописа)

Danom ступања на снагу овог правилника престaje да важи Правилник о поступку премјештаја и постављења државних службеника у случају пријеноса или преузимања надлежности од стране институција Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", br. 28/04 и 26/06).

Члан 25.
(Ступање на снагу)

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

Број 01-02-1135/07
10. марта 2008. године
Сарајево

Директор
Јакоб Финци, с. р.

Темелјем чланка 32а. ставак 4. Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", br. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06 и 32/07) и чланка 16. Закона о управи ("Службени гласник БиХ", број 32/02), Агенција за државну службу доноси

**ПРАВИЛНИК
О ПОСТУПЦИМА ОГЛАШАВАЊА, ИЗБОРА
КАНДИДАТА, ПРЕМЈЕШТАЈА И ПОСТАВЉЕЊА
ДРЖАВНИХ СЛУЖБЕНИКА У СЛУЧАЈУ ПРИЈЕНОСА
ИЛИ ПРЕУЗИМАЊА НАДЛЕЖНОСТИ ОД СТРАНЕ
ИНСТИТУЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

DIO PRVI- OPĆE ODREDBE

Чланак 1.

(Увјети примјене, пријенос и преузимање надлежности)

- (1) Овим правилником детаљније се уређује поступак оглашавања, provođenja поступка избора кандидата, као и поступци премјештаја или постављења државних службеника у случајевима када се на институције Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: институције) преносе или институције БиХ (у даљњем тексту: институције), преузимају надлежности које су раније обављали ентитети, суkladно чл. 19. ставак 4. и 32а. Закона о државној служби у институцијама Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", br. 19/02, 35/03, 4/04 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06 и 32/07) - (у даљњем тексту: Закон).
- (2) Suglasно чланку 19. ставак 4. Закона, сматрат ће се да:
- a) до пријеноса надлежности долази у случају када је утемљена нова институција темелјем пријеноса одређених надлежности с ентитета на БиХ;
- b) до преузимања надлежност долази када постојећа институција (која по правилу није novoutemeljena), преузме одређене надлежности које су до тада обављали ентитети.
- (3) Под појмом "ентитет", у смислу пријеноса или преузимања надлежности, подразумева се и Брчко Дистрикт БиХ, уколико је законом одређено да се надлежности преносе или преузимају и од Брчко Дистрикта БиХ.

- (4) Pojašnjenja primjene ovog pravilnika, mogućnost primjene istog, kao i mogućnost primjene čl. 19. stavak 4. i 32a. Zakona, davat će po potrebi Agencija za državnu službu (u daljnjem tekstu: Agencija).

**Članak 2.
(Izuzetak u primjeni)**

Odredbе čl. 19. stavak 4. i 32a. Zakona, kao i odredbe ovog pravilnika, ne primjenjuju se kod izbora tajnika s posebnim zadatkom (članak 34. st. 1. i 5. Zakona).

**Članak 3.
(Uvjeti primjene)**

- (1) Sukladno članku 2. stavak (2) točka b) Odluke o načinu polaganja javnog i stručnog ispita ("Službeni glasnik BiH", broj 96/07) - (u daljnjem tekstu: Odluka), u postupcima na koje se odnose odredbe članka 19. stavak 4. i 32a. Zakona kao i odredbe ovog pravilnika, primjenjivat će se odredbe Odluke, samo kada je to ovim pravilnikom propisano.
- (2) Na postupke na koje se odnose odredbe ovog pravilnika, primjenjuju se čl. 3, 4, 5, 7. do 14, 17, 29, 30, 31. st. (1), (3), (4), (5) i (6), te Dio peti (čl. 32. do 40.) Odluke.
- (3) Odredbe ovog pravilnika su obvezujuće za sve institucije na koje se isti odnosi, i imaju prioritet nad drugim općim aktima kojima se uređuje ova problematika.

DIO DRUGI- RASPISIVANJE OGLASA I PODNOŠENJE PRIJAVA

**Članak 4.
(Zahtjevi za raspisivanje oglasa)**

- (1) Institucija na koju se prenose nadležnosti ili koja preuzima nadležnosti (u daljnjem tekstu: nadležna institucija), u svakom konkretnom slučaju, u svom zahtjevu za raspisivanje oglasa navodi i način na koji će se izvršiti popuna, u smislu da li će se raspisati oglas za interni premještaj, oglas za eksterni premještaj ili javni oglas.
- (2) Ako Agencija ne usvoji zahtjev iz stavka (1) ovog članka, obvezna je detaljno obrazložiti iz kojih razloga zahtjev nije usvojen.

**Članak 5.
(Vrste i sadržaj oglasa)**

- (1) Oglašavanje, izbor kandidata i popuna radnih mjesta se mogu obavljati putem oglasa za interni premještaj (u daljnjem tekstu: interni oglas), oglasa za eksterni premještaj (u daljnjem tekstu: eksterni oglas) ili javnog oglasa, koji se sprovede suglasno članku 32a. Zakona i ovom pravilniku.
- (2) Oglasi propisani stavkom (1) ovog članka moraju sadržavati slijedeće podatke:
 - a) naziv, odnosno vrstu oglasa (interni, eksterni ili javni oglas);
 - b) točan naziv radnog mjesta;
 - c) kratak sažetak opisa poslova;
 - d) posebne uvjete za obavljanje poslova na radnom mjestu (akademske i profesionalne);
 - e) uvjet da prijavljeni kandidati moraju imati status državnog službenika u nadležnoj instituciji (samo za interni oglas);
 - f) uvjete da prijavljeni kandidati moraju imati status državnog službenika u entitetskim tijelima uprave, odnosno institucijama, s kojih se prenose, odnosno od kojih se preuzimaju nadležnosti (samo za eksterni oglas);

- g) opće zakonske uvjete za postavljenje državnog službenika;
- h) spisak potrebitih dokumenata;
- i) rok, mjesto i način dostavljanja potrebitih dokumenata.

**Članak 6.
(Način oglašavanja)**

- (1) Svi oglasi se objavljuju na službenoj internet stranici Agencije, s rokom za prijavu od najmanje osam dana prije krajnjeg roka za podnošenje prijava.
- (2) Osim objave oglasa na službenoj internet stranici Agencije:
 - a) interni oglas se objavljuje još i na oglasnoj ploči nadležne institucije;
 - b) eksterni oglas se objavljuje još i na oglasnim pločama entitetskih tijela uprave (institucija) s kojih se prenose, odnosno od kojih se preuzimaju nadležnosti;
 - c) javni oglas se objavljuje još i u najmanje jednom domaćem sredstvu javnog informiranja koje je dostupno na cijelom teritoriju BiH.
- (3) Umjesto objave javnog oglasa sukladno odredbama stavka (1) točka c) ovog članka, u sredstvima javnog informiranja može se objaviti samo javni poziv, koji upućuje da je na službenoj internet stranici Agencije objavljen javni oglas.

**Članak 7.
(Podnošenje prijava)**

- (1) Prijave na oglas se podnose isključivo nadležnoj instituciji.
- (2) Nadležna institucija obavlja sve potrebite administrativne i tehničke poslove u provođenju izbornog procesa.
- (3) Potrebitu stručno konsultativnu pomoć nadležnoj instituciji i povjerenstvu za izbor državnih službenika (u daljnjem tekstu: povjerenstvo) može pružati Agencija.
- (4) Ukoliko u momentu provođenja izbornog procesa nadležna institucija nije uspostavljena, njene poslove propisane ovim pravilnikom obavljat će resorno ministarstvo ili druga institucija koju odredi Vijeće ministara BiH.

DIO TREĆI- POVJERENSTVA ZA IZBOR

**Članak 8.
(Imenovanje povjerenstva)**

- (1) Odmah po objavljivanju oglasa nadležna institucija upućuje Agenciji zahtjev za imenovanje članova povjerenstva. Zahtjev mora biti odvojen od drugih podnesaka i sadržavati imena dva člana povjerenstva iz reda državnih službenika koje predlaže nadležna institucija.
- (2) Po prijemu zahtjeva, Agencija upućuje zahtjev Agenciji za državnu službu Federacije BiH i Agenciji za državnu upravu Republike Srpske da imenuju članove, odnosno predlože imenovanje svojih članova povjerenstva.
- (3) Agencija za državnu službu Federacije BiH i Agencija za državnu upravu Republike Srpske dužne su odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana prijma zahtjeva od Agencije imenovati svoje članove i akte o tome dostaviti Agenciji.
- (4) Sukladno stavku (3) ovog članka, Agencija imenuje povjerenstvo, s tim što preostalog člana imenuje Agencija, u svojstvu nezavisnog eksperta.
- (5) Odluka o imenovanju povjerenstva ujedno potvrđuje imenovanja iz stavka (3) ovog članka i dostavlja se nadležnoj instituciji, Agenciji za državnu službu Federacije BiH i Agenciji za državnu upravu Republike Srpske.

- (6) Članak 17. st. (2), (3), (4), (5), (6), (7) i (8) Odluke se na odgovarajući način primjenjuju i na povjerenstvo koja se imenuje na način propisan ovim člankom pravilnika.

**Članak 9.
(Tajnik povjerenstva)**

- (1) Tajnika povjerenstva određuje nadležna institucija, koja utvrđuje i naknadu za njegov rad i obavlja isplatu iste, suglasno načelima utvrđenim u Odluci o načinu formiranja stručnih komisija i drugih radnih tijela i utvrđivanju kriterija za novčane naknade osobama angažiranim u komisijama i drugim radnim tijelima iz nadležnosti Vijeća ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 81/07).
- (2) Agencija može pružati stručno konsultativnu pomoć i tajniku povjerenstva.

**Članak 10.
(Diskvalifikacija članova povjerenstva)**

- (1) Sukladno načelu utvrđenom u članku 25. Zakona, svaki prijavljeni kandidat ima pravo da traži i dobije od Agencije imena članova povjerenstva, te da pismenim putem traži od Odbora državne službe za žalbe diskvalifikaciju članova povjerenstva, iz razloga propisanih istim člankom Zakona.
- (2) Zahtjev po stavku 1. ovog članka može se podnijeti najkasnije do momenta pristupanja kandidata polaganju stručnog ispita.
- (3) U slučaju da zahtjev za diskvalifikaciju nije podnesen, nije pravovremeno podnesen, ili podnesenom zahtjevu ne bude udovoljeno od strane Odbora, u žalbenom postupku ne može se više osporavati pravilnost sastava povjerenstva.

**Članak 11.
(Poslovník, predsjedavajući i zasjedanje)**

- (1) Povjerenstvo usvaja poslovnik većinom glasova i bira predsjedatelja između svojih članova.
- (2) Povjerenstvo zasjeda u prostorijama nadležne institucije.
- (3) U opravdanim slučajevima, povjerenstvo može zasjedati na drugom mjestu.

**Članak 12.
(Odbacivanje prijave)**

- (1) Povjerenstvo razmatra pristigle prijave po pravilu na konstitutivnoj sjednici.
- (2) Neuredne, nepotpune i nepravovremene prijave, kao i prijave kandidata koji ne ispunjavaju uvjete oglasa, povjerenstvo će zaključkom odbaciti, o čemu će nadležna institucija pismeno obavijestiti kandidate, s ukratko navedenim razlozima odbacivanja i uputstvom o pravnom lijeku (naziv tijela kome se žalba izjavljuje, rok za izjavljivanje žalbe i od kada teče, te iznos pristojbe i način plaćanja iste).
- (3) Kandidati čije su prijave uredne i koji ispunjavaju uvjete oglasa, ulaze u izborni proces.

DIO ČETVRTI- IZBORNI PROCES

**Članak 13.
(Način izbora)**

- (1) Povjerenstva biraju kandidate na temelju znanja i sposobnosti pokazanih u izbornom procesu.
- (2) Izborni proces po internom, odnosno eksternom oglasu sastoje se od stručnog ispita koji sadrži samo intervju.
- (3) Kandidati prijavljeni na interni ili eksterni oglas moraju imati položen javni ispit ili ispunjavati uvjete za oslobađanje od javnog ispita, propisane čl. 13. i 14. Odluke.

- (4) Izborni proces po javnom oglasu sastoji se od javnog i stručnog ispita, a stručni ispit sadrži pismeni dio i intervju.

- (5) Kandidati prijavljeni na javni oglas, koji nemaju položen javni ispit i koji nisu oslobođeni od obveze polaganja javnog ispita, prije polaganja stručnog ispita dužni su polagati javni ispit.

**Članak 14.
(Javni ispit)**

- (1) Javni ispit se polaže sukladno odredbama Odluke.
- (2) Nadležna institucija dostavlja Agenciji spisak kandidata koji su obvezni polagati javni ispit, s svim potrebitim podacima (ime i prezime, jedinstveni matični broj, adresa - kontakt, te naziv završene visoke škole - fakulteta).
- (3) Kandidati se obavještavaju o mjestu i vremenu polaganja javnog ispita, kao i o rezultatima istog isključivo putem službene internet stranice Agencije, zbog čega se čl. 6. st. (1) i (2) i 11. stavak (2) Odluke, ne primjenjuju u pogledu pismenog obavještavanja kandidata.
- (4) Međutim, Agencija može odlučiti da izvrši poimenično obavještavanje kandidata telefonom, ili na drugi prigodan način.
- (5) Kandidati iz stavka (2) ovog članka koji polože javni ispit, mogu pristupiti pismenom dijelu stručnog ispita.

**Članak 15.
(Pismeni dio stručnog ispita)**

- (1) Pismeni dio stručnog ispita polažu svi kandidati koji ispunjavaju uvjete javnog oglasa (opći i posebni uvjeti, uredne, kompletne i pravovremene prijave) i koji su položili ili nisu dužni polagati javni ispit.
- (2) Nadležna institucija obavještava kandidate o mjestu i vremenu održavanja pismenog dijela stručnog ispita najmanje 24 sata prije početka istog, na najmanje dva načina, od kojih je jedan obvezno službena internet stranica Agencije.
- (3) Pismeni dio stručnog ispita se polaže u formi testa i sastoji se od opcijskih odgovora.
- (4) Testovi za radna mjesta državnih službenika sadrže slijedeći broj pitanja s opcijskim odgovorima:
- a) 10 pitanja za radna mjesta stručnih suradnika, viših stručnih suradnika i stručnih savjetnika;
 - b) 20 pitanja za radna mjesta šefova unutarnjih organizacijskih jedinica i rukovodećih državnih službenika.
- (5) Raspoživno vrijeme za rješavanje određuje povjerenstvo, a isto ne može biti duže od 30 minuta.
- (6) Pitanja s opcijskim odgovorima utvrđuje povjerenstvo.
- (7) Sve ostale radnje koje proizilaze iz polaganja stručnog ispita provodi nadležna institucija, uz moguću konsultativnu pomoć Agencije.
- (8) Postupak polaganja i ocjenjivanja mora se okončati najmanje 60 minuta prije održavanja intervjua.
- (9) Broj bodova s pismenog dijela izračunava se na slijedeći način:
- a) broj točnih odgovora kandidata za radna mjesta nerukovodećih državnih službenika (stručni suradnik, viši stručni suradnik i stručni savjetnik) množi se s 10;
 - b) broj točnih odgovora kandidata za radna mjesta šefova unutarnjih organizacijskih jedinica i rukovodećih državnih službenika množi se s pet.

- (10) Kandidat je zadovoljio na pismenom dijelu stručnog ispita ukoliko je točno odgovorio na najmanje 70% postavljenih pitanja, odnosno osvojio najmanje 70 bodova.
- (11) Po pravilu, pismeni dio stručnog ispita se polaže isti dan kada se održava i intervju.
- (12) Članci 18. do 23. Odluke se ne primjenjuju.

**Članak 16.
(Intervju)**

- (1) Ukoliko se intervju ne održava istog dana kada i pismeni dio stručnog ispita, kao i u slučaju internog ili eksternog oglasa, nadležna institucija obavještava kandidate o mjestu i vremenu održavanja intervjuja najmanje 24 sata prije početka istog, na najmanje dva načina, od kojih je jedan obvezno službena internet stranica Agencije.
- (2) Kandidat se testira na intervjuu tako što mu članovi povjerenstva postavljaju određeni broj pitanja.
- (3) Pitanja koja se postavljaju na intervjuu imaju za cilj da utvrde stupanj znanja i sposobnost kandidata da obavlja poslove konkretnog radnog mjesta za koje se prijavio, kao i sposobnost kandidata da se prilagodi promjenljivoj radnoj sredini.
- (4) Pitanja na intervjuu mogu se odnositi i na radno iskustvo kandidata, znanje stranih jezika, poznavanje rada na računalu, njegovu stručnu spremu i kvalifikacije, sklonost kandidata za timski rad i usvajanje novih znanja vezano za određeno radno mjesto, druge informacije koje je kandidat naveo u svojoj prijavi, djelatnost institucije na koju se javni oglas odnosi, kao i oblasti državne uprave, državne službe i drugih oblasti koje mogu biti u vezi s radnim mjestom na koje se kandidat prijavio.
- (5) Izuzetno od odredaba poslovnika povjerenstva, intervjuu mora prisustvovati najmanje četiri člana, pri čemu se ovaj izuzetak odnosi na sve kandidate prijavljene na isti javni oglas, čije znanje provjerava isto povjerenstvo za izbor.

**Članak 17.
(Trajanje intervjuja)**

- (1) Intervju traje do 30 minuta.
- (2) Povjerenstvo vodi zapisnik o tijeku intervjuja s svim kandidatima, koji treba sadržavati ime i prezime svakog kandidata, kao i pitanja koja su kandidatu postavljana na intervjuu.

**Članak 18.
(Ocjenjivanje intervjuja)**

- (1) Nakon završetka intervjuja s svim kandidatima, svaki od nazočnih članova povjerenstva ocjenjuje svakog kandidata, na način i po posebnom obrascu koje utvrđuje Agencija, dodjeljujući mu određeni broj bodova, najviše do 30 bodova.
- (2) Broj bodova koji je kandidat osvojio na intervjuu jeste zbroj bodova datih od strane svakog nazočnog člana povjerenstva, pri čemu se u obzir ne uzimaju najmanji i najveći broj dodijeljenih bodova, podijeljen s brojem nazočnih članova povjerenstva, umanjenim za dva.
- (3) Ukoliko se kandidat prijavio za dva ili više radnih mjesta unutar iste oblasti klasifikacije poslova, povjerenstvo za izbor može dati odvojene ocjene za svako od tih mjesta, u zavisnosti od specifičnih uvjeta koji se za ta mjesta traže.
- (4) Kandidat je zadovoljio na intervjuu ako osvoji najmanje 16 bodova.

**Članak 19.
(Izbor državnih službenika)**

- (1) Nakon završetka intervjuja i ocjenjivanja kandidata, povjerenstvo utvrđuje listu uspješnih kandidata, sukladno ocjenama kandidata postignutim na stručnom ispitu.
- (2) U slučaju javnog oglasa, ukupan broj bodova na stručnom ispitu sastoji se od zbroja broja bodova s pismenog dijela i broja bodova s intervjuja.
- (3) Lista uspješnih kandidata dostavlja se rukovoditelju nadležne institucije.
- (4) Rukovoditelj nadležne institucije listu prosljeđuje Agenciji, s prijedlogom datuma postavljenja najuspješnijeg kandidata (osim ako je riječ o rukovodećim državnim službenicima), najkasnije u roku od osam dana od dana održavanja intervjuja.
- (5) Ukoliko se jedan kandidat istovremeno prijavio na dva ili više mjesta različite razine, Agencija obavlja postavljenje na mjesto najviše razine, osim ako kandidat ne pristane ili ne zatraži postavljenje na mjesto niže razine.
- (6) Ukoliko je riječ o rukovodećem državnom službeniku, Agencija po dobijanju liste kandidata, tijelu nadležnom za postavljenje dostavlja mišljenje, radi imenovanja.

**Članak 20.
(Postavljenje)**

- (1) Sukladno članku 28. Zakona i članku 19. ovog pravilnika, Agencija postavlja najuspješnijeg kandidata s liste.
- (2) Rukovodeći državni službenik imenuje se sukladno članku 28. st. 2. i 3. Zakona.
- (3) U pogledu sadržaja akta o postavljenju, odnosno imenovanju, primjenjuju se odredbe Zakona i Odluke.

DIO PETI- PRIČUVNA LISTA I ŽALBE

**Članak 21.
(Pričuvna lista)**

- (1) Rezultati stručnog ispita (lista uspješnih kandidata i rezultati kandidata koji nisu zadovoljili na stručnom ispitu), objavljuju se na službenoj internet stranici Agencije.
- (2) Objava rezultata sadrži i uputstvo o pravnom lijeku (naziv tijela kome se žalba izjavljuje, rok za izjavljivanje žalbe i od kada teče, te iznos pristojbe i način plaćanja iste).
- (3) Lista uspješnih kandidata predstavlja i pričuvnu listu, sukladno Zakonu.
- (4) Pričuvna lista je važeća sve dok postavljeni kandidat ne okonča probno razdoblje.
- (5) Nakon isteka roka za žalbu, odnosno okončanja postupka po žalbi, nadležna institucija je obvezna svim prijavljenim kandidatima vratiti poslatu dokumentaciju.
- (6) Obaviješteni kandidati koji nisu pristupili nekom od ispita, gube pravo na polaganje istih i daljnje učešće u izbornom procesu, osim ako Agencija u konkretnom slučaju, cijeneći utemeljenost razloga, ne odredi drugačije, ali samo ukoliko odobreno naknadno polaganje očigledno neće usporiti provođenje izbornog procesa.
- (7) Ukoliko se obavještavanje obavlja poštom, Agencija i nadležna institucija nisu odgovorne za nedostavljanje ili kašnjenje nastalo uslijed krivice poštanske službe.

**Članak 22.
(Žalba)**

- (1) Kandidat prijavljen na neki od oglasa sukladno odredbama ovog pravilnika, koji smatra da izborni proces nije bio sukladan propisima, može u roku od osam dana od dana

objave rezultata na službenoj internet stranici Agencije, izjaviti žalbu Odboru državne službe za žalbe.

- (2) Žalba iz stavka 1. ovog članka smatra se žalbom na zaključak, koja ne zaustavlja daljnji izborni proces i postavljenja.
- (3) Rješenje po žalbi je konačno i izvršno i protiv istog se u roku od 15 dana od dana dostavljanja može tužbom pokrenuti spor pred nadležnim redovitim sudom, sukladno zakonu kojim je uređen parnični postupak.

DIO ŠESTI- PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 23.

(Okončanje postupaka)

- (1) Odredbe ovog pravilnika primjenjivat će se na sve postupke po raspisanim oglasima koji nisu okončani do njegovog stupanja na snagu, osim u slučajevima u kojima je polaganje pismenog dijela stručnog ispita već zakazano.
- (2) Izuzetno od odredbe stavka (1) ovog članka, na sve intervju koji se održavaju nakon stupanja na snagu ovog pravilnika primjenjivat će se odredbe čl. 16. stavak (5) i 18. stavak (2) ovog pravilnika.
- (3) Oglasi objavljeni do dana stupanja na snagu ovog pravilnika sukladno tada važećim propisima, smatra se da su objavljeni sukladno ovom pravilniku.

Članak 24.

(Prestanak važenja propisa)

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o postupku premještanja i postavljenja državnih službenika u slučaju prijenosa ili preuzimanja nadležnosti od strane institucija Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 28/04 i 26/06).

Članak 25.

(Stupanje na snagu)

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

Број 01-02-1135/07
10. оžјјка 2008. године
Сарајево

Директор
Јакоб Финци, в. г.

КОНКУРЕНЦИЈСКИ САВЈЕТ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

227

На основу члана 25. став (1) под е) члана 42. тачка д) у вези са чл. 12., 14., 16. и 18., те у складу са чланом 24. став (2) Закона о конкуренцији ("Службени гласник БиХ", бр. 48/05 и 76/07), по Пријави намјере концентрације између привредног субјекта ВАСА Giocondo Leasing d.o.o. Сарајево, Ул. Зелених беретки бр. 24, Сарајево, БиХ, заступаног по адвокату Бранку Марићу, Мехмеда Спахе 26, 71000 Сарајево, и привредног субјекта Интерконзум друштво за трговину и услуге д.о.о. Сарајево, Ул. Сафета Зајке 267, 71000 Сарајево, БиХ за примљену под бројем 01-02-26-047-И/07 дана 21.12.2007. године, Конкурентијски савјет, на 63. (шездесет и трећој) сједници одржаној 13. марта 2008. године, је донио сљедеће

РЈЕШЕЊЕ

1. Оцјењује се допуштеном концентрацијом која ће настати на тржишту услуга закупа некретнина у Босни и Херцеговини стицањем већинског власничког учешћа од стране привредног субјекта ВАСА Giocondo Leasing d.o.o. Сарајево, Ул.

Зелених беретки бр. 24, Сарајево, Босна и Херцеговина у привредном субјекту Интерконзум д.о.о. Сарајево, Ул. Сафета Зајке 267., Сарајево, Босна и Херцеговина.

2. Ово Рјешење о концентрацији уписује се у Регистар концентрација.
3. Ово Рјешење је коначно и биће објављено у "Службеном гласнику БиХ", службеним гласницима ентитета и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

Образложење

Конкурентијски савјет је, у смислу члана 16. став (1) Закона о конкуренцији (у даљњем тексту: Закон), дана 21.12.2007. године, за примио Пријаву намјере концентрације број 01-02-26-047-И/07 (у даљњем тексту: Пријава), привредог субјекта ВАСА Giocondo Leasing d.o.o. Сарајево, Ул. Зелених беретки бр. 24, Сарајево, Босна и Херцеговина (у даљњем тексту: ВАСА Giocondo или Подносилац пријаве) заступан по адвокату Бранку Марићу, Мехмеда Спахе 26, 71000 Сарајево, по којој намјерава купити већинско учешће привредног субјекта Интерконзум д.о.о. Сарајево, Ул. Сафета Зајке 267., Сарајево, Босна и Херцеговина (у даљњем тексту: Интерконзум).

Пријава је самоиницијативно од стране Подносиоца пријаве допуњена дописом број 01-02-26-047-1-И/07 дана 25.12.2007. године.

Увидом у поднесу Пријаву утврђено је да иста није уредна и комплетна, у смислу члана 30 став (1) Закона о конкуренцији и чл. 8. 9. 10. Одлуке о начину подношења пријаве и критеријима за оцјену концентрација привредних субјеката ("Службени гласник БиХ", број 95/06) те у складу са чланом 31. истог Закона Конкурентијски савјет је затражио допуну дана 27.12.2007. године дописом број 01-02-26-047-2-И/07 и дана 16.01.2007. године дописом број 01-02-26-047-5-И/07.

Подносилац пријаве је у складу са захтјевима Конкурентијског савјета допунио Пријаву недостајућом документацијом дана 07.01.2008. године дописом број 01-02-26-047-3-И/07, дана 11.01.2008. године дописом број 01-02-26-047-4-И/07 и дана 21.01.2008. године дописом број 01-02-26-047-6-И/07.

Након тога, Конкурентијски савјет је дана 24.01.2008. године дописом број 01-02-26-047-7-И/07 Подносиоцу пријаве издао Потврду о пријему уредне и комплетне Пријаве, у смислу члана 30. став (3) Закона.

Подносилац пријаве је навео да нема обавезу поднијети захтјев за оцјену концентрације неком другом тијелу изван територије Босне и Херцеговине, у смислу члана 30. став (2) Закона.

Конкурентијски савјет у поступку оцјене допуштености предметне концентрације је утврдио сљедеће чињенице:

Конкурентијски савјет је утврдио да је Пријава поднесена у Законом прописаном року, у смислу члана 16. став (1) Закона.

1. Учесници концентрације

1.1. Привредни субјект ВАСА Giocondo

Привредни субјект ВАСА Giocondo регистрован је у Општинском суду у Сарајево под регистарским бројем 1-25800 дана 09.08.2006. године. Власничку структуру привредног субјекта ВАСА Giocondo са 70% власничког учешћа чини привредни субјект Bank Austria Creditanstalt Leasing GmbH, Беч, Аустрија (у даљњем тексту: Bank Austria) док 30% власничког учешћа има привредни субјект BA Eurolease Beteiligungsgesellschaft m.b.H., Беч, Аустрија (у даљњем тексту: BA Eurolease).

VACA Giocondo је друштво којем је главна дјелатност бављење финансијским закупом - лизингом. Регистрован је за бављење свим врстама лизинга, међутим, према подацима Подносиоца пријаве, исто друштво се намјерава бавити само изнајмљивањем властитих некретнина.

Привредни субјект Bank Austria у Босни и Херцеговини, као већински власник привредног субјекта учесника концентрације VACA, има 70% учешћа у оснивачком капиталу у VACA Leasing nekretnine d.o.o. Бања Лука. Главна дјелатност наведеног привредног субјекта је финансијски закуп - лизинг. Привредни субјект VACA Leasing nekretnine d.o.o. Бања Лука, према подацима Подносиоца пријаве, није активан нити оперативан на тржишту Босне и Херцеговине.

Bank Austria посједује и 70% учешћа у оснивачком капиталу привредног субјекта HVB Leasing CPB d.o.o. Сарајево. Главна дјелатност наведеног привредног субјекта је изнајмљивање властитих некретнина.

Привредни субјект Bank Austria је посједовао 100% учешћа у оснивачком капиталу привредног субјекта HVB Leasing d.o.o. Сарајево чија је главна дјелатност била финансијски лизинг. Дана 04.12.2007. године привредни субјект Bank Austria је, закључивањем Уговора о преносу учешћа, продао своје cjелокупно учешће у привредном субјекту HVB Leasing d.o.o. Сарајево, тако да од тог дана не посједује власничко учешће у истом.

1.2. Привредни субјект Интерконзум

Привредни субјект Интерконзум д.о.о. за трговину и услуге Груде, Пут Крешталице б.б., Груде, Босна и Херцеговина регистрован је при Кантоналном суду Широки Бријег под регистраским бројем U/I-00193/01 дана 12.04.2001. године. Власник овог привредног субјекта од 100% основног капитала био је физичко лице Љиљанко Палац (ЈМБГ(..)*¹), улица (..)* Груде, Босна и Херцеговина. Дана 22.05.2001. године Кантонални суд Широки Бријег донио је

Рјешење број U/I-00224/01 којим се, у судски регистар овог суда уписује привредни субјект Интерконзум д.о.о. за трговину и услуге Груде Подружница Сарајево, Ступска б.б., 71000 Сарајево, Босна и Херцеговина.

Привредни субјект Интерконзум д.о.о. за трговину и услуге Груде извршио је пререгистрацију у привредни субјект Интерконзум д.о.о. за трговину и услуге Сарајево при Општинском суду у Сарајеву под регистарским бројем 065-0-Рег-07-002125 дана 24.10.2007. године. Власничко учешће од 95% основног капитала овог привредног субјекта припада привредном субјекту Интермеркур друштво за трговину и услуге д.о.о. Сарајево, ул. Сафета Зајке 267, 71000 Сарајево, Босна и Херцеговина (у даљњем тексту: Интермеркур), док преосталих 5% основног капитала и даље припада лицу Љиљанку Палац.

Главна дјелатност привредног субјекта Интерконзума до 2002. године била је трговина роба широке потрошње.

Од 2002. године привредни субјект Интерконзум се бави изградњом некретнина са намјером даљњег изнајмљивања или продаје, односно пружањем услуга издавања властитих некретнина под закуп.

Већински власник Интерконзума, привредни субјект Интермеркур, регистрован је при Општинском суду у Сарајеву дана 11.07.2007. године. Износ од 100% основног капитала привредног субјекта Интермеркур припада привредном субјекту Меркур - трговина и услуге д.д., Цеста на Округло 7., 4202 Накло, Република Словенија. Привредни субјект Меркур

д.д., поред привредног субјекта Интермеркур, у Босни и Херцеговини посједује и супсидијарно друштво Интермеркур Нова д.о.о. Сарајево, Сафета Зајке 267., Рајловац, 71000 Сарајево, БиХ.

Привредни субјект Интермеркур се бави велепродајом производа црне и обојене металургије, док се велепродајом техничких роба (грађевински програм, електро програм и алати и вијци) почео бавити 2007. године. Програм црне металургије обухвата велепродају грађевинског челика, лимова, носача, шипкастих челика. Програм обојене металургије обухвата велепродају цинка и олова, месинганих профила, бакарних профила и лимови, алуминијских профила и лимова и прокронских цијеви и лимова.

2. Правни оквир оцјене концентрације

Конкуренијски савјет је у провођењу поступка оцјене допуштености предметне концентрације примјенио одредбе Закона, Одлуке о утврђивању релевантног тржишта ("Службени гласник БиХ", број 18/06) те Одлуке о начину подношења пријаве и критеријима за оцјену концентрација привредних субјеката.

3. Правни основ и облик концентрације

Као правни основ ове концентрације Подносилац пријаве је доставио Уговор о преносу учешћа у привредном субјекту Интерконзум потписан са привредним субјектом Интермеркур. Уговором о преносу учешћа Подносилац пријаве је извршио куповину од 95% учешћа у друштву Интерконзум (95% учешћа је купио од привредног субјекта Интермеркур, док преостало учешће од 5% остаје у власништву Љиљанка Палац). Уговор је закључен дана 12.12.2007.године.

У првој фази реализације предметне концентрације привредни субјекти Интермеркур и VACA Giocondo су у Уговору о преносу учешћа уговорили куповину и пренос учешћа од 95%, који Интермеркур посједује у Интерконзуму. Купопродајна цијена износила је око (..)* КМ ((..)*ЕУР).

У другој фази реализације предметне концентрације VACA Giocondo и Љиљанко Палац су се договорили да ће провести поступак подјеле Интерконзума. Наведени поступак подјеле Интерконзума провешће се тако што ће се Интерконзум подијелити на два друштва, од којих ће једно новонастало друштво, у које ће бити пренесено 95% имовине привредног субјекта Интерконзум припасти VACA Giocondo и које ће наставити пословање под именом Интреконзум, док ће друго друштво у које ће бити пренесено 5% имовине привредног субјекта Интерконзум припасти Љиљанку Палац и које ће наставити пословање под неким другим именом.

Правни облик предметне концентрације је стицање контроле од стране привредног субјекта VACA Giocondo над привредним друштвом Интреконзум, у складу са чланом 12. став (1) тачка (б) под 1) Закона.

4. Обавеза пријаве намјере концентрације

На основу оствареног годишњег прихода учесника концентрације на дан 31.12.2006. године произашла је обавеза пријаве намјере концентрације, у смислу члана 14. став (1) тачка а) Закона.

Укупни приходи учесника концентрације на дан 31.12.2006. године износили су:

Табела 1.

Укупни приход (КМ)	БАСА** Giocondo	Bank Austria	ВА Eurolease	Интерконзум	Интермеркур
Свијет	-	(..)*	(..)*	-	-
БиХ	-	-	-	(..)*	(..)*

** Привредни субјект ВАСА Giocondo Leasing нема финансијског извјештаја за 2006. годину, јер у тој години није ни пославао, ни ти је остваривао приходе.

Укупни приход учесника концентрације остварен продајом роба на свијетском тржишту износи преко 100.000.000,00 КМ по завршном рачуну у години која је претходила концентрацији, односно привредни субјекат Bank Austria је остварио приход (..)* КМ на дан 31.12.2006. године и обзиром да су учесници концентрације регистровани на територији Босне и Херцеговине подносилац Пријаве, на основу члана 14. став (1) Закона, је обавезан поднијети Пријаву.

5. Релевантно тржиште

Релевантно тржиште, у смислу члана 3. Закона, те чл. 4., 5. и 6. Одлуке о утврђивању релевантног тржишта, чини тржиште одређених производа/услуга које су предмет обављања дјелатности на одређеном географском тржишту.

Према одредби члана 4. Одлуке о утврђивању релевантног тржишта релевантно тржиште производа обухваћа све производе и/или услуге за које потрошачи сматрају да су међусобно замјењиви с обзиром на њихове битне карактеристике, квалитет, намјену, цијену или начин употребе.

Надаље, према члану 5. Одлуке о утврђивању релевантног тржишта релевантно тржиште у географском смислу обухваћа цијелу или дио територије Босне и Херцеговине, на којој тржишни конкуренти дјелују у продаји и/или куповини релевантног производа под једнаким или довољно уједначеним условима које то тржиште битно разликује од услова тржишне конкуренције на сусједним географским тржиштима.

Приликом анализе релевантног тржишта учесника предметне концентрације Конкуренцијски савјет је утврдио да је релевантно тржиште предметне концентрације тржиште услуга закупа некретнина.

Релевантним географским тржиштем сматра се тржиште Босне и Херцеговине.

У том смислу, релевантним тржиштем предметне концентрације сматра се тржиште услуга закупа некретнина на цијелој територији Босне и Херцеговине.

6. Анализа релевантног тржишта

Привредни субјект учесник концентрације ВАСА Giocondo не послује на тржишту изнајмљивања некретнина, тако да не посједује ни тржишно учешће на релевантном тржишту.

Привредни субјект HVB Leasing CPB d.o.o. Сарајево као супсидијарно друштво привредног субјекта Bank Austria, чија је главна дјелатност изнајмљивање властитих некретнина, на тржишту Босне и Херцеговине, према подацима подносиоца Пријаве, посједује тржишно учешће мање од 0,1%.

Са услугама издавања некретнина под закуп учесник концентрације Интерконзум је на тржишту Босне и Херцеговине, према подацима из Пријаве, присутан са тржишним учешћем од око 1,6%.

Према подацима Подносиоца пријаве главни конкуренти учесницима концентрације на релевантном тржишту услуга закупа некретнина чини велики број индивидуалних власника некретнина, као и велики број приватизованих друштава која

имају вишак складишног и производног простора. У том смислу, тржиште пружања услуга закупа некретнина је изузетно фрагментирано. Неки од значајнијих конкурената на релевантном тржишту учесницима концентрације су "Васо Мискин Црни" Сарајево и "Жељезара" Зеница са око 2% тржишног учешћа, "Фероелектро" Сарајево, односно "Соко" Мостар са око 1,5% тржишног учешћа итд.

7. Оцјена предметне концентрације

Конкуренцијски савјет је, након процјене и анализе података и утврђених чињеница у смислу члана 17. Закона у поступку доношења предметног Рјешења оцијенио да спровођење предметне концентрације неће значајно нарушити постојећу тржишну конкуренцију, с обзиром да привредни субјект ВАСА Giocondo до сада није активан и оперативан на тржишту Босне и Херцеговине тако да се тржишно учешће привредног субјекта Интерконзум неће значајно повећати, а из тога произилази да наведена концентрација неће произвести значајну промјену тржишних позиција на релевантном тржишту.

Конкуренцијски савјет је утврдио да се предметном концентрацијом привредних субјеката не ствара и не јача доминантан положај на релевантном тржишту давања у закуп некретнина и пружање услуга лизинга у Босни и Херцеговини те је одлучио као у диспозитиву овог Рјешења.

8. Административна такса

На ово Рјешење подносилац Пријаве, у складу с чланом 2. тарифни број 107. став (1) тачка д) 1) Одлуке о административним таксама у вези са процесним радњама пред Конкуренцијским савјетом ("Службени гласник БиХ", број 30/06), обавезан је платити административну таксу у износу од 2.500,00 КМ у корист Буџета институција Босне и Херцеговине.

9. Поука о правном лијеку

Против овог Рјешења није дозвољена жалба. Незадовољна страна може покренути управни спор пред Судом Босне и Херцеговине у року од 30 дана од дана пријема овог Рјешења односно од дана његовог објављивања.

Број 01-02-26-047-9-И/07
13. марта 2008. године
Сарајево

Предсједник
Сања Божић, с. р.

На основу члана 25. став (1) под е) члана 42. тачка д) у вези са чл. 12., 14., 16. и 18., те у складу са чланом 24. став (2) Закона о конкуренцији ("Службени гласник БиХ", бр. 48/05 и 76/07), по Пријави намјере концентрације између привредног субјекта ВАСА Giocondo Leasing d.o.o. Сарајево, Ул. Зелених беретки бр. 24, Сарајево, БиХ, заступаног по адвокату Бранку Марићу, Mehmeda Spahe 26, 71000 Сарајеву, и привредног субјекта Interkonzum друштво за трговину и услуге d.o.o. Сарајево, Ул. Safeta Zajke 267, 71000 Сарајево, БиХ запримљену под бројем 01-02-26-047-И/07 дана 21.12.2007. године, Конкуренцијско вјеће, на 63. (шездесет и трећој) сједници одржаној 13. марта 2008. године, је донијело слjedeће

РЈЕШЕЊЕ

1. Оцjenjuje се допуштеном концентрацијом која ће настати на тржишту услуга закупа некретнина у Босни и Херцеговини стичањем већинског власничког удјела од стране привредног субјекта ВАСА Giocondo Leasing d.o.o. Сарајево, Ул. Зелених беретки бр. 24, Сарајево, Босна и Херцеговина у

- privrednom subjektu Interkonzum d.o.o. Sarajevo, Ul. Safeta Zajke 267., Sarajevo, Bosna i Hercegovina.
- Ovo Rješenje o koncentraciji upisuje se u Registar koncentracija.
 - Ovo Rješenje je konačno i bit će objavljeno u "Službenom glasniku BiH", službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Образложење

Konkurencijsko vijeće je, u smislu člana 16. stav (1) Zakona o konkurenciji (u daljnjem tekstu: Zakon), dana 21.12.2007. godine, zaprimilo Prijavu namjere koncentracije broj 01-02-26-047-II/07 (u daljnjem tekstu: Prijava), privrednog subjekta BACA Giocondo Leasing d.o.o. Sarajevo, Ul. Zelenih beretki br. 24, Sarajevo, Bosna i Hercegovina (u daljnjem tekstu: BACA Giocondo ili Podnosilac prijave) zastupan po advokatu Branku Mariću, Mehmeda Spahe 26, 71 000 Sarajevu, po kojoj namjerava kupiti većinski udio privrednog subjekta Interkonzum d.o.o. Sarajevo, Ul. Safeta Zajke 267., Sarajevo, Bosna i Hercegovina (u daljnjem tekstu: Interkonzum).

Prijava je samoinicijativno od strane Podnosioca prijave dopunjena dopisom broj 01-02-26-047-1-II/07 dana 25.12.2007. godine.

Uvidom u podnesenu Prijavu utvrđeno je da ista nije uredna i kompletna, u smislu člana 30 stav (1) Zakona o konkurenciji i čl. 8. 9. 10. Odluke o načinu podnošenja prijave i kriterijima za ocjenu koncentracija privrednih subjekata ("Službeni glasnik BiH", broj 95/06) te u skladu sa članom 31. istog Zakona Konkurencijsko vijeće je zatražilo dopunu dana 27.12.2007. godine dopisom broj 01-02-26-047-2-II/07 i dana 16.01.2007. godine dopisom broj 01-02-26-047-5-II/07.

Podnosilac prijave je u skladu sa zahtjevima Konkurencijskog vijeća dopunio Prijavu nedostajućom dokumentacijom dana 07.01.2008. godine dopisom broj 01-02-26-047-3-II/07, dana 11.01.2008. godine dopisom broj 01-02-26-047-4-II/07 i dana 21.01.2008. godine dopisom broj 01-02-26-047-6-II/07.

Nakon toga, Konkurencijsko vijeće je dana 24.01.2008. godine dopisom broj 01-02-26-047-7-II/07 Podnosiocu prijave izdalo Potvrdu o prijemu uredne i kompletne Prijave, u smislu člana 30. stav (3) Zakona.

Podnosilac prijave je naveo da nema obavezu podnijeti zahtjev za ocjenu koncentracije nekom drugom tijelu izvan teritorije Bosne i Hercegovine, u smislu člana 30. stav (2) Zakona.

Konkurencijsko vijeće u postupku ocjene dopuštenosti predmetne koncentracije je utvrdilo sljedeće činjenice:

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da je Prijava podnesena u Zakonom propisanom roku, u smislu člana 16. stav (1) Zakona.

1. Učesnici koncentracije

1.1. Privredni subjekt BACA Giocondo

Privredni subjekt BACA Giocondo registrovan je u Opštinskom sudu u Sarajevu pod registarskim brojem 1-25800 dana 09.08.2006. godine. Vlasničku strukturu privrednog subjekta BACA Giocondo sa 70% vlasničkog udjela čini privredni subjekt Bank Austria Creditanstalt Leasing GmbH, Beč, Austrija (u daljnjem tekstu: Bank Austria) dok 30% vlasničkog udjela ima privredni subjekt BA Eurolease Beteiligungsgesellschaft m.b.H., Beč, Austrija (u daljnjem tekstu: BA Eurolease).

BACA Giocondo je društvo kojem je glavna djelatnost bavljenje finansijskim zakupom - leasingom. Registrovan je za bavljenje svim vrstama leasinga, međutim, prema podacima Podnosioca prijave, isto društvo se namjerava baviti samo iznajmljivanjem vlastitih nekretnina.

Privredni subjekt Bank Austria u Bosni i Hercegovini, kao većinski vlasnik privrednog subjekta učesnika koncentracije BACA, ima 70% udjela u osnivačkom kapitalu u BACA Leasing nekretnine d.o.o. Banja Luka. Glavna djelatnost navedenog privrednog subjekta je finansijski zakup - leasing. Privredni subjekt BACA Leasing nekretnine d.o.o. Banja Luka, prema podacima Podnosioca prijave, nije aktivan niti operativan na tržištu Bosne i Hercegovine.

Bank Austria posjeduje i 70% udjela u osnivačkom kapitalu privrednog subjekta HVB Leasing CPB d.o.o. Sarajevo. Glavna djelatnost navedenog privrednog subjekta je iznajmljivanje vlastitih nekretnina.

Privredni subjekt Bank Austria je posjedovao 100% udjela u osnivačkom kapitalu privrednog subjekta HVB Leasing d.o.o. Sarajevo čija je glavna djelatnost bila finansijski leasing. Dana 04.12.2007. godine privredni subjekt Bank Austria je, zaključivanjem Ugovora o prenosu udjela, prodao svoj cjelokupni udio u privrednom subjektu HVB Leasing d.o.o. Sarajevo, tako da od tog dana ne posjeduje vlasnički udio u istom.

1.2. Privredni subjekt Interkonzum

Privredni subjekt Interkonzum d.o.o. za trgovinu i usluge Grude, Put Kreštalice b.b., Grude, Bosna i Hercegovina registrovan je pri Kantonalnom sudu Široki Brijeg pod registrarskim brojem U/I-00193/01 dana 12.04.2001. godine. Vlasnik ovog privrednog subjekta od 100% osnovnog kapitala bio je fizičko lice Ljiljanko Palac (JMBG (...)*)¹, ulica (...)*, Grude, Bosna i Hercegovina. Dana 22.05.2001. godine Kantonalni sud Široki Brijeg donio je Rješenje broj U/I-00224/01 kojim se, u sudski registar ovog suda upisuje privredni subjekt Interkonzum d.o.o. za trgovinu i usluge Grude Podružnica Sarajevo, Stupska b.b., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina.

Privredni subjekt Interkonzum d.o.o. za trgovinu i usluge Grude izvršio je preregistraciju u privredni subjekt Interkonzum d.o.o. za trgovinu i usluge Sarajevo pri Opštinskom sudu u Sarajevu pod registarskim brojem 065-0-Reg-07-002125 dana 24.10.2007. godine. Vlasnički udio od 95% osnovnog kapitala ovog privrednog subjekta pripada privrednom subjektu Intermerkur društvo za trgovinu i usluge d.o.o. Sarajevo, ul. Safeta Zajke 267, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina (u daljnjem tekstu: Intermerkur), dok preostalih 5% osnovnog kapitala i dalje pripada licu Ljiljanku Palac.

Glavna djelatnost privrednog subjekta Interkonzuma do 2002. godine bila je trgovina roba široke potrošnje.

Od 2002. godine privredni subjekt Interkonzum se bavi izgradnjom nekretnina sa namjerom daljnjeg iznajmljivanja ili prodaje, odnosno pružanjem usluga izdavanja vlastitih nekretnina pod zakup.

Većinski vlasnik Interkonzuma, privredni subjekt Intermerkur, registrovan je pri Opštinskom sudu u Sarajevu dana 11.07.2007. godine. Iznos od 100% osnovnog kapitala privrednog subjekta Intermerkur pripada privrednom subjektu Merkur - trgovina i usluge d.d., Cesta na Okroglo 7., 4202 Naklo, Republika Slovenija. Privredni subjekt Merkur d.d.,

1 (...)*) - podaci predstavljaju poslovnu tajnu

pored privrednog subjekta Intermerkur, u Bosni i Hercegovini posjeduje i supsidijarno društvo Intermerkur Nova d.o.o. Sarajevo, Safeta Zajke 267., Rajlovac, 71000 Sarajevo, BiH.

Privredni subjekt Intermerkur se bavi veleprodajom proizvoda crne i obojene metalurgije, dok se veleprodajom tehničkih roba (građevinski program, elektro program i alati i vijci) počeo baviti 2007. godine. Program crne metalurgije obuhvata veleprodaju građevinskog čelika, limova, nosača, šipkastih čelika. Program obojene metalurgije obuhvata veleprodaju cinka i olova, mesinganih profila, bakarnih profila i limovi, aluminijskih profila i limova i prokronskih cijevi i limova.

2. Pravni okvir ocjene koncentracije

Konkurencijsko vijeće je u provođenju postupka ocjene dopuštenosti predmetne koncentracije primjenilo odredbe Zakona, Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta ("Službeni glasnik BiH", broj 18/06) te Odluke o načinu podnošenja prijave i kriterijima za ocjenu koncentracija privrednih subjekata.

3. Pravni osnov i oblik koncentracije

Kao pravni osnov ove koncentracije Podnosilac prijave je dostavio Ugovor o prenosu udjela u privrednom subjektu Interkonzum potpisan sa privrednim subjektom Intermerkur. Ugovorom o prenosu udjela Podnosilac prijave je izvršio kupovinu od 95% udjela u društvu Interkonzum (95% udjela je kupio od privrednog subjekta Intermerkur, dok preostali udio od 5% ostaje u vlasništvu Ljiljanka Palac). Ugovor je zaključen dana 12.12.2007.godine.

U prvoj fazi realizacije predmetne koncentracije privredni subjekt Intermerkur i BACA Giocondo su u Ugovoru o prenosu udjela ugovorili kupovinu i prenos udjela od 95%, koje Intermerkur posjeduje u Interkonzumu. Kupoprodajna cijena iznosila je oko (..)* KM ((..)*EUR).

U drugoj fazi realizacije predmetne koncentracije BACA Giocondo i Ljiljanko Palac su se dogovorili da će provesti postupak podjele Interkonzuma. Navedeni postupak podjele Interkonzuma provest će se tako što će se Interkonzum podijeliti na dva društva, od kojih će jedno novonastalo društvo, u koje će biti preneseno 95% imovine privrednog subjekta Interkonzum pripasti BACA Giocondo i koje će nastaviti poslovanje pod imenom Intrekonzum, dok će drugo društvo u koje će biti preneseno 5% imovine privrednog subjekta Interkonzum pripasti Ljiljanku Palac i koje će nastaviti poslovanje pod nekim drugim imenom.

Pravni oblik predmetne koncentracije je sticanje kontrole od strane privrednog subjekta BACA Giocondo nad privrednim društvom Intrekonzum, u skladu sa članom 12. stav (1) tačka (b) pod 1) Zakona.

4. Obaveza prijave namjere koncentracije

Na osnovu ostvarenog godišnjeg prihoda učesnika koncentracije na dan 31.12.2006. godine proizašla je obaveza prijave namjere koncentracije, u smislu člana 14. stav (1) tačka a) Zakona.

Ukupni prihodi učesnika koncentracije na dan 31.12.2006. godine iznosili su:

Tabela 1.

Ukupni prihod (KM)	BACA** Giocondo	Bank Austria	BA Eurolease	Interkonzum	Intermerkur
Svijet	-	(..)*	(..)*	-	-
BiH	-	-	-	(..)*	(..)*

** Privredni subjekt BACA Giocondo Leasing nema finansijskog izvještaja za 2006. godinu, jer u toj godini nije ni poslovao, niti je ostvarivao prihode.

Ukupni prihod učesnika koncentracije ostvaren prodajom roba na svjetskom tržištu iznosi preko 100.000.000,00 KM po završnom računu u godini koja je prethodila koncentraciji, odnosno privredni subjekt Bank Austria je ostvario prihod (..)* KM na dan 31.12.2006. godine i obzirom da su učesnici koncentracije registrovani na teritoriji Bosne i Hercegovine podnosilac Prijave, na osnovu člana 14. stav (1) Zakona, je obavezan podnijeti Prijavu.

5. Relevantno tržište

Relevantno tržište, u smislu člana 3. Zakona, te čl. 4., 5. i 6. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta, čini tržište određenih proizvoda/usluga koje su predmet obavljanja djelatnosti na određenom geografskom tržištu.

Prema odredbi člana 4. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta relevantno tržište proizvoda obuhvaća sve proizvode i/ili usluge za koje potrošači smatraju da su međusobno zamjenjivi s obzirom na njihove bitne karakteristike, kvalitet, namjenu, cijenu ili način upotrebe.

Nadalje, prema članu 5. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta relevantno tržište u geografskom smislu obuhvaća cijelu ili dio teritorije Bosne i Hercegovine, na kojoj tržišni konkurenti djeluju u prodaji i/ili kupovini relevantnog proizvoda pod jednakim ili dovoljno ujednačenim uvjetima koje to tržište bitno razlikuje od uvjeta tržišne konkurencije na susjednim geografskim tržištima.

Prilikom analize relevantnog tržišta učesnika predmetne koncentracije Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da je relevantno tržište predmetne koncentracije tržište usluga zakupa nekretnina.

Relevantnim geografskim tržištem smatra se tržište Bosne i Hercegovine.

U tom smislu, relevantnim tržištem predmetne koncentracije smatra se tržište usluga zakupa nekretnina na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

6. Analiza relevantnog tržišta

Privredni subjekt učesnik koncentracije BACA Giocondo ne posluje na tržištu iznajmljivanja nekretnina, tako da ne posjeduje ni tržišni udio na relevantnom tržištu.

Privredni subjekt HVB Leasing CPB d.o.o. Sarajevo kao supsidijarno društvo privrednog subjekta Bank Austrija, čija je glavna djelatnost iznajmljivanje vlastitih nekretnina, na tržištu Bosne i Hercegovine, prema podacima Podnosioca prijave, posjeduje tržišni udio manji od 0,1%.

Sa uslugama izdavanja nekretnina pod zakup učesnik koncentracije Interkonzum je na tržištu Bosne i Hercegovine, prema podacima iz Prijave, prisutan sa tržišnim udjelom od oko 1,6%.

Prema podacima Podnosioca prijave glavni konkurenti učesnicima koncentracije na relevantnom tržištu usluga zakupa nekretnina čini veliki broj individualnih vlasnika nekretnina, kao i veliki broj privatizovanih društava koja imaju višak skladišnog i proizvodnog prostora. U tom smislu, tržište pružanja usluga zakupa nekretnina je izuzetno fragmentirano. Neki od značajnijih konkurenata na relevantnom tržištu učesnicima koncentracije su "Vaso Miskin Crni" Sarajevo i "Željezara" Zenica sa oko 2% tržišnog udjela, "Feroelektro" Sarajevo, odnosno "Soko" Mostar sa oko 1,5% tržišnog udjela itd.

7. Ocjena predmetne koncentracije

Konkurencijsko vijeće je, nakon procjene i analize podataka i utvrđenih činjenica u smislu člana 17. Zakona u postupku donošenja predmetnog Rješenja ocijenilo da provođenje predmetne koncentracije neće značajno narušiti postojeću tržišnu konkurenciju, s obzirom da privredni subjekt BACA Giocondo do sada nije aktivan i operativan na tržištu Bosne i Hercegovine tako da se tržišni udio privrednog subjekta Interkonzum neće značajno povećati, a iz toga proizilazi da navedena koncentracija neće proizvesti značajnu promjenu tržišnih pozicija na relevantnom tržištu.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da se predmetnom koncentracijom privrednih subjekata ne stvara i ne jača dominantan položaj na relevantnom tržištu davanja u zakup nekretnina i pružanje usluga leasinga u Bosni i Hercegovini te je odlučilo kao u dispozitivu ovog Rješenja.

8. Administrativna taksa

Na ovo Rješenje podnosilac Prijave, u skladu s članom 2. tarifni broj 107. stav (1) tačka d) 1) Odluke o administrativnim taksama u vezi sa procesnim radnjama pred Konkurencijskim vijećem ("Službeni glasnik BiH", broj 30/06), obavezan je platiti administrativnu taksu u iznosu od 2.500,00 KM u korist Budžeta institucija Bosne i Hercegovine.

9. Pouka o pravnom lijeku

Protiv ovog Rješenja nije dozvoljena žalba. Nezadovoljna strana može pokrenuti upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana prijema ovog Rješenja odnosno od dana njegovog objavljivanja.

Broj 01-02-26-047-9-II/07

13. marta 2008. godine

Sarajevo

Predsjednik

Sanja Božić, s. r.

Na temelju članka 25. stavak (1) pod e) članka 42. točka d) u svezi s čl. 12., 14., 16. i 18., sukladno članku 24. stavak (2) Zakona o konkurenciji ("Službeni glasnik BiH", br. 48/05 i 76/07), po Prijavi namjere koncentracije između gospodarskog subjekta BACA Giocondo Leasing d.o.o. Sarajevo, Ul. Zelenih beretki br. 24, Sarajevo, BiH, zastupanog po odvjetniku Branku Mariću, Mehmeda Spahe 26, 71000 Sarajevo, i gospodarskog subjekta Interkonzum društvo za trgovinu i usluge d.o.o. Sarajevo, Ul. Safeta Zajke 267, 71000 Sarajevo, BiH zaprimljenu pod brojem 01-02-26-047-II/07 dana 21.12.2007. godine, Konkurencijsko vijeće, na 63. (šezdeset i trećoj) sjednici održanoj 13. ožujka 2008. godine, je donijelo sljedeće

RJEŠENJE

- Ocjenjuje se dopuštenom koncentracija koja će nastati na tržištu usluga zakupa nekretnina u Bosni i Hercegovini stjecanjem većinskog vlasničkog udjela od strane gospodarskog subjekta BACA Giocondo Leasing d.o.o. Sarajevo, Ul. Zelenih beretki br. 24, Sarajevo, Bosna i Hercegovina u gospodarskom subjektu Interkonzum d.o.o. Sarajevo, Ul. Safeta Zajke 267., Sarajevo, Bosna i Hercegovina.
- Ovo Rješenje o koncentraciji upisuje se u Registar koncentracija.
- Ovo Rješenje je konačno i bit će objavljeno u "Službenom glasniku BiH", službenim glasilima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Образложење

Konkurencijsko vijeće je, u smislu članka 16. stavak (1) Zakona o konkurenciji (u daljnjem tekstu: Zakon), dana 21.12.2007. godine, zaprimilo Prijavu namjere koncentracije broj 01-02-26-047-II/07 (u daljnjem tekstu: Prijava), privrednog subjekta BACA Giocondo Leasing d.o.o. Sarajevo, Ul. Zelenih beretki br. 24, Sarajevo, Bosna i Hercegovina (u daljnjem tekstu: BACA Giocondo ili Podnositelj prijave) zastupan po odvjetniku Branku Mariću, Mehmeda Spahe 26, 71 000 Sarajevo, po kojoj namjerava kupiti većinski udjel gospodarskog subjekta Interkonzum d.o.o. Sarajevo, Ul. Safeta Zajke 267., Sarajevo, Bosna i Hercegovina (u daljnjem tekstu: Interkonzum).

Prijava je samoinicijativno od strane Podnositelja prijave dopunjena dopisom broj 01-02-26-047-1-II/07 dana 25.12.2007. godine.

Uvidom u podnesenu Prijavu utvrđeno je da ista nije uredna i kompletna, u smislu članka 30 stavak (1) Zakona o konkurenciji i čl. 8. 9. 10. Odluke o načinu podnošenja prijave i kriterijima za ocjenu koncentracija gospodarskih subjekata ("Službeni glasnik BiH", broj 95/06), te je sukladno članku 31. istog Zakona Konkurencijsko vijeće zatražilo dopunu dana 27.12.2007. godine dopisom broj 01-02-26-047-2-II/07 i dana 16.01.2007. godine dopisom broj 01-02-26-047-5-II/07.

Podnositelj prijave je sukladno zahtjevima Konkurencijskog vijeća dopunio Prijavu nedostajućom dokumentacijom dana 07.01.2008. godine dopisom broj 01-02-26-047-3-II/07, dana 11.01.2008. godine dopisom broj 01-02-26-047-4-II/07 i dana 21.01.2008. godine dopisom broj 01-02-26-047-6-II/07.

Nakon toga, Konkurencijsko vijeće je dana 24.01.2008. godine dopisom broj 01-02-26-047-7-II/07 Podnositelju prijave izdalo Potvrdu o prijemu uredne i kompletne Prijave, u smislu članka 30. stavak (3) Zakona.

Podnositelj prijave je naveo da nema obvezu podnijeti zahtjev za ocjenu koncentracije nekom drugom tijelu izvan teritorija Bosne i Hercegovine, u smislu članka 30. stavak (2) Zakona.

Konkurencijsko vijeće u postupku ocjene dopuštenosti predmetne koncentracije je utvrdilo sljedeće činjenice:

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da je Prijava podnesena u Zakonom propisanom roku, u smislu članka 16. stavak (1) Zakona.

1. Sudjelnici koncentracije

1.1. Gospodarski subjekt BACA Giocondo

Gospodarski subjekt BACA Giocondo registriran je u Općinskom sudu u Sarajevu pod registarskim brojem 1-25800 dana 09.08.2006. godine. Vlasničku strukturu gospodarskog subjekta BACA Giocondo sa 70% vlasničkog udjela čini gospodarski subjekt Bank Austria Creditanstalt Leasing GmbH, Beč, Austrija (u daljnjem tekstu: Bank Austria) dok 30% vlasničkog udjela ima gospodarski subjekt BA Eurolease Beteiligungsgesellschaft m.b.H., Beč, Austrija (u daljnjem tekstu: BA Eurolease).

BACA Giocondo je društvo kojem je glavna djelatnost bavljenje finansijskim zakupom - leasingom. Registriran je za bavljenje svim vrstama leasinga, međutim, prema podacima Podnositelja prijave, isto društvo se namjerava baviti samo iznajmljivanjem vlastitih nekretnina.

Gospodarski subjekt Bank Austria u Bosni i Hercegovini, kao većinski vlasnik gospodarskog subjekta sudionika koncentracije BACA, ima 70% udjela u osnivačkom kapitalu u

BACA Leasing nekretnine d.o.o. Banja Luka. Glavna djelatnost navedenog gospodarskog subjekta je finansijski zakup - leasing. Gospodarski subjekt BACA Leasing nekretnine d.o.o. Banja Luka, prema podacima Podnositelja prijave, nije aktivan niti operativan na tržištu Bosne i Hercegovine.

Bank Austria posjeduje i 70% udjela u osnivačkom kapitalu gospodarskog subjekta HVB Leasing CPB d.o.o. Sarajevo. Glavna djelatnost navedenog gospodarskog subjekta je iznajmljivanje vlastitih nekretnina.

Gospodarski subjekt Bank Austria je posjedovao 100% udjela u osnivačkom kapitalu gospodarskog subjekta HVB Leasing d.o.o. Sarajevo čija je glavna djelatnost bila finansijski leasing. Dana 04.12.2007. godine gospodarski subjekt Bank Austria je, zaključivanjem Ugovora o prijenosu udjela, prodao svoj cjelokupni udjel u gospodarskom subjektu HVB Leasing d.o.o. Sarajevo, tako da od tog dana ne posjeduje vlasnički udjel u istom.

1.2. Gospodarski subjekt Interkonzum

Gospodarski subjekt Interkonzum d.o.o. za trgovinu i usluge Grude, Put Kreštalice b.b., Grude, Bosna i Hercegovina registriran je pri Županijskom sudu Široki Brijeg pod registraskim brojem U/I-00193/01 dana 12.04.2001. godine. Vlasnik ovog gospodarskog subjekta od 100% osnovnog kapitala bio je fizičko lice Ljiljanko Palac (JMBG (...)*¹, ulica (...)*, Grude, Bosna i Hercegovina. Dana 22.05.2001. godine Županijski sud Široki Brijeg donio je Rješenje broj U/I-00224/01 kojim se, u sudski registar ovog suda upisuje gospodarski subjekt Interkonzum d.o.o. za trgovinu i usluge Grude Podružnica Sarajevo, Stupska b.b., 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina.

Gospodarski subjekt Interkonzum d.o.o. za trgovinu i usluge Grude izvršio je preregistrovanje u gospodarski subjekt Interkonzum d.o.o. za trgovinu i usluge Sarajevo pri Općinskom sudu u Sarajevu pod registarskim brojem 065-0-Reg-07-002125 dana 24.10.2007. godine. Vlasnički udjel od 95% osnovnog kapitala ovog gospodarskog subjekta pripada gospodarskom subjektu Intermerkur društvo za trgovinu i usluge d.o.o. Sarajevo, ul. Safeta Zajke 267, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina (u daljnjem tekstu: Intermerkur), dok preostalih 5% osnovnog kapitala i dalje pripada licu Ljiljanku Palac.

Glavna djelatnost gospodarskog subjekta Interkonzuma do 2002. godine bila je trgovina roba široke potrošnje.

Od 2002. godine gospodarski subjekt Interkonzum se bavi izgradnjom nekretnina sa namjerom daljnjeg iznajmljivanja ili prodaje, odnosno pružanjem usluga izdavanja vlastitih nekretnina pod zakup.

Većinski vlasnik Interkonzuma, gospodarski subjekt Intermerkur, registriran je pri Općinskom sudu u Sarajevu dana 11.07.2007. godine. Iznos od 100% osnovnog kapitala gospodarskog subjekta Intermerkur pripada gospodarskom subjektu Merkur - trgovina i usluge d.d., Cesta na Okroglo 7., 4202 Naklo, Republika Slovenija. Gospodarski subjekt Merkur d.d., pored gospodarskog subjekta Intermerkur, u Bosni i Hercegovini posjeduje i supsidijarno društvo Intermerkur Nova d.o.o. Sarajevo, Safeta Zajke 267., Rajlovac, 71000 Sarajevo, BiH.

Gospodarski subjekt Intermerkur se bavi veleprodajom proizvoda crne i obojene metalurgije, dok se veleprodajom tehničkih roba (građevinski program, elektro program i alati i

vijci) počeo baviti 2007. godine. Program crne metalurgije obuhvata veleprodaju građevinskog čelika, limova, nosača, šipkastih čelika. Program obojene metalurgije obuhvata veleprodaju cinka i olova, mesinganih profila, bakarnih profila i limovi, aluminijskih profila i limova i prokronskih cijevi i limova.

2. Pravni okvir ocjene koncentracije

Konkurencijsko vijeće je u provođenju postupka ocjene dopuštenosti predmetne koncentracije primjenilo odredbe Zakona, Odluke o utvrđivanju mjerodavnog tržišta ("Službeni glasnik BiH", broj 18/06) te Odluke o načinu podnošenja prijave i kriterijima za ocjenu koncentracija gospodarskih subjekata.

3. Pravni temelj i oblik koncentracije

Kao pravni temelj ove koncentracije Podnositelj prijave je dostavio Ugovor o prijenosu udjela u gospodarskom subjektu Interkonzum potpisan sa gospodarskim subjektom Intermerkur. Ugovorom o prijenosu udjela Podnositelj prijave je izvršio kupovinu od 95% udjela u društvu Interkonzum (95% udjela je kupio od gospodarskog subjekta Intermerkur, dok preostali udjel od 5% ostaje u vlasništvu Ljiljanka Palac). Ugovor je zaključen dana 12.12.2007.godine.

U prvoj fazi realiziranja predmetne koncentracije gospodarski subjekt Intermerkur i BACA Giocondo su u Ugovoru o prijenosu udjela ugovorili kupovinu i prijenos udjela od 95%, koje Intermerkur posjeduje u Interkonzumu. Kupoprodajna cijena iznosila je oko (...)* KM ((...)*EUR).

U drugoj fazi realiziranja predmetne koncentracije BACA Giocondo i Ljiljanko Palac su se dogovorili da će provesti postupak podjele Interkonzuma. Navedeni postupak podjele Interkonzuma provest će se tako što će se Interkonzum podijeliti na dva društva, od kojih će jedno novonastalo društvo, u koje će biti preneseno 95% imovine gospodarskog subjekta Interkonzum pripasti BACA Giocondo i koje će nastaviti poslovanje pod imenom Intrekonzum, dok će drugo društvo u koje će biti preneseno 5% imovine gospodarskog subjekta Interkonzum pripasti Ljiljanku Palac i koje će nastaviti poslovanje pod nekim drugim imenom.

Pravni oblik predmetne koncentracije je stjecanje kontrole od strane gospodarskog subjekta BACA Giocondo nad gospodarskim društvom Intrekonzum, sukladno članku 12. stavak (1) točka (b) pod 1) Zakona.

4. Obveza prijave namjere koncentracije

Na temelju ostvarenog godišnjeg prihoda sudionika koncentracije na dan 31.12.2006. godine proizašla je obveza prijave namjere koncentracije, u smislu članka 14. stavak (1) točka a) Zakona.

Ukupni prihodi sudionika koncentracije na dan 31.12.2006. godine iznosili su:

Tablica 1.

Ukupni prihod (KM)	BACA** Giocondo	Bank Austria	BA Eurolease	Interkonzum	Intermerkur
Svijet	-	(...)*	(...)*	-	-
BiH	-	-	-	(...)*	(...)*

** Gospodarski subjekt BACA Giocondo Leasing nema finansijskog izvještaja za 2006. godinu, jer u toj godini nije ni poslovao, niti je ostvarivao prihode.

Ukupni prihod sudionika koncentracije ostvaren prodajom roba na svjetskom tržištu iznosi preko 100.000.000,00 KM po

завршном рачуну у години која је претходила концентрацији, односно господарски субјект Bank Austria је остварио приход (...) * КМ на дан 31.12.2006. године и обзиром да су судионици концентрације регистрирани на територији Босне и Херцеговине подносиоци Пријаве, на основу чланака 14. ставак (1) Закона, је обавезан поднети Пријаву.

5. Мјеродавно тржиште

Мјеродавно тржиште, у смислу чланака 3. Закона, те чл. 4., 5. и 6. Одлуке о утврђивању мјеродавног тржишта, чини тржиште одређених производа/услуга које су предмет обављања дјелатности на одређеном земљописном тржишту.

Према одредби чланака 4. Одлуке о утврђивању мјеродавног тржишта мјеродавно тржиште производа обухвата све производе и/или услуге за које потрошачи сматрају да су међусобно замјенљиви с обзиром на њихове битне карактеристике, квалитет, намјену, цијену или начин употребе.

Нadalje, према чланку 5. Одлуке о утврђивању мјеродавног тржишта мјеродавно тржиште у земљописном смислу обухвата цијели или дио територија Босне и Херцеговине, на којем тржишни конкуренти дјелују у продаји и/или куповини мјеродавног производа под једнаким или довољно уједначеним увјетима које то тржиште битно разликује од увјета тржишне конкуренције на сусједним земљописним тржиштима.

Прilikом анализе мјеродавног тржишта судионика предметне концентрације Конкуренцијско вijeće је утврдило да је мјеродавно тржиште предметне концентрације тржиште услуга закупа некретнина.

Мјеродавним земљописним тржиштем сматра се тржиште Босне и Херцеговине.

У том смислу, мјеродавним тржиштем предметне концентрације сматра се тржиште услуга закупа некретнина у цијелом територији Босне и Херцеговине.

6. Анализа мјеродавног тржишта

Господарски субјект судионик концентрације ВАСА Giocondo не послује на тржишту изнајмљивања некретнина, тако да не посједује ни тржишни удјел на мјеродавном тржишту.

Господарски субјект HVB Leasing CPB d.o.o. Сарајево као супсидијарно друштво господарског субјекта Bank Austria, чија је главна дјелатност изнајмљивање сопствених некретнина, на тржишту Босне и Херцеговине, према подацима подносиоци Пријаве, посједује тржишни удјел мањи од 0,1%.

Са услугама издавања некретнина под закуп судионик концентрације Interkonzum је на тржишту Босне и Херцеговине, према подацима из Пријаве, присутан са тржишним удјелом од око 1,6%.

Према подацима Подносиоци Пријаве главни конкуренти судионика концентрације на мјеродавном тржишту услуга закупа некретнина чини велики број индивидуалних власника некретнина, као и велики број приватизованих друштва која имају вишак складишног и производног простора. У том смислу, тржиште пружања услуга закупа некретнина је изузетно фрагментирано. Неки од значајнијих конкурената на мјеродавном тржишту судионика концентрације су "Vaso Miskin Crni" Сарајево и "Железара" Зеница са око 2% тржишног удјела, "Feroelektro" Сарајево, односно "Soko" Mostar са око 1,5% тржишног удјела итд.

7. Оцјена предметне концентрације

Конкуренцијско вijeće је, након процјене и анализе података и утврђених чињеница у смислу чланака 17. Закона у поступку доношења предметног Рješenja оцијенило да спровођење предметне концентрације неће значајно нарушити

постојећу тржишну конкуренцију, с обзиром да господарски субјект ВАСА Giocondo до сада није активан и оперативан на тржишту Босне и Херцеговине тако да се тржишни удјел господарског субјекта Interkonzum неће значајно повећати, а из тога произилази да наведена концентрација неће произвести значајну промјену тржишних позиција на мјеродавном тржишту.

Конкуренцијско вijeće је утврдило да се предметном концентрацијом господарских субјеката не ствара и не jaча превладавајући положај на мјеродавном тржишту давања и закуп некретнина и пружање услуга лeasinga у Босни и Херцеговини те је одлучило као у изреци овог Рješenja.

8. Административна пристојба

На ово Рješenje подносиоци Пријаве, суkladно чланку 2. тарифни број 107. ставак (1) тачка д) 1) Одлуке о административним пристојбама у свежи с процесним радњама пред Конкуренцијским вijećем ("Службени гласник БиХ", број 30/06), обавезан је платити административну пристојбу у износу од 2.500,00 КМ у корист Прораћуна институција Босне и Херцеговине.

9. Пoука о правном лијеку

Против овог Рješenja није дозвољен прeзив. Незадовољна страна може покренути управни спор пред Судом Босне и Херцеговине у року од 30 дана од дана пријема овог Рješenja односно од дана његове објаве.

Број 01-02-26-047-9-И/07
13. марта 2008. године
Сарајево

Предсједница
Sanja Božić, v. r.

ВИСОКИ СУДСКИ И ТУЖИЛАЧКИ САВЈЕТ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

У складу са чланом 88. став 1. тачка д) и став 4. Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 25/04 и 93/05), а у вези са чланом 22. став 1. тачка 5. Пословника Високог судског и тужилачког савјета БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 59/04, 29/06, 98/06 и 2/07), Савјет је, на сједници одржаној 10. марта 2008. године, донио

ОДЛУКУ

О ПРЕСТАНКУ СТАТУСА СТРУЧНОГ САРАДНИКА

МАРКУ ИВИЋУ престаје статус стручног сарадника у Опћинском суду у Орашју, са даном 7.3.2008. године, због подношења оставке.

Ова одлука биће објављена у "Службеном гласнику БиХ", као и у простиријама Савјета доступним јавности.

Образложење

Марко Ивић писмено је обавијестио Високи судски и тужилачки савјет БиХ дана 7.3.2008. године, да подноси оставку на дужност стручног сарадника у Опћинском суду у Орашју, са даном 7.3.2008. године, ради именовања на мјесто Кантоналног правобраниоца Посавског кантона.

У складу са напријед наведеним, на основу одредаба члана 88. став 1. тачка д) и став 4. Закона о Високом судском и тужилачком савјету БиХ, а у вези са чланом 22. став 1. тачка 5.

Пословника о раду Високог судског и тужилачког савјета БиХ, донијета је Одлука као у диспозитиву.

ВСТС-02-0450-11032008
10. марта 2008. године

Предсједник
Високог судског и
тужилачког савјета
Босне и Херцеговине
Бранко Перић, с. р.

У складу са чланом 88. став 1. тачка d) и став 4. Закона о Високом судском и тужилачком вјећу Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 25/04 и 93/05), а у веzi са чланом 22. став 1. тачка 5. Пословника Високог судског и тужилачког вјећа БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 59/04, 29/06, 98/06 и 2/07), Вјеће је, на сједници одржаној 10. марта 2008. године, донијело

ODLUKU

O PRESTANKU STATUSA STRUČNOG SARADNIKA

MARKU IVIĆU prestaje status stručnog saradnika u Općinskom sudu u Orašju, sa danom 7.3.2008. godine, zbog podnošenja ostavke.

Ova odluka bit će objavljena u "Службеном гласнику БиХ", као и у просторијама Вјећа доступним јавности.

Образложење

Marko Ivić писмено је обавијестио Високо судско и тужилачко вјеће БиХ дана 7.3.2008. године, да подноси оставку на дужност стручног сарадника у Опćинском суду у Орашју, са даном 7.3.2008. године, ради именовања на мјесто Кантоналног правобраниоца Посавског кантона.

У складу са напријед наведеним, на основу одредба члана 88. став 1. тачка d) и став 4. Закона о Високом судском и тужилачком вјећу БиХ, а у веzi са чланом 22. став 1. тачка 5. Пословника о раду Високог судског и тужилачког вјећа БиХ, донијета је Одлука као у диспозитиву.

VSTV-02-0450-11032008
10. марта 2008. године

Предсједник
Високог судског и
тужилачког вјећа
Босне и Херцеговине
Бранко Перић, с. р.

Сукладно чланку 88. ставак 1. тачка d) и ставак 4. Закона о Високом судбеном и тужителском вјећу Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", бр. 25/04 и 93/05), а у свеzi са чланком 22. ставак 1. тачка 5. Пословника Високог судбеног и тужителског вјећа БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 59/04, 29/06, 98/06 и 2/07), Вјеће је, на сједници одржаној 10. оујка 2008. године, донијело

ODLUKU

O PRESTANKU STATUSA STRUČNOG SURADNIKA

MARKU IVIĆU prestaje status stručnog suradnika u Općinskom sudu u Orašju, sa danom 7.3.2008. godine, zbog podnošenja ostavke.

Ova odluka bit će objavljena u "Службеном гласнику БиХ", као и у просторијама Вјећа доступним јавности.

Образложење

Marko Ivić писмено је обавијестио Високо судбено и тужителско вјеће БиХ дана 7.3.2008. године, да подноси

ostavku na dužnost stručnog suradnika u Općinskom sudu u Orašju, sa danom 7.3.2008. godine, radi именовања на мјесто Кантоналног правобраниоца Посавског кантона.

Сукладно напријед наведеном, те на основу одредба чланка 88. ставак 1. тачка d) и ставак 4. Закона о Високом судбеном и тужителском вјећу БиХ, а у свеzi са чланком 22. ставак 1. тачка 5. Пословника о раду Високог судбеног и тужителског вјећа БиХ, донијета је Одлука као у диспозитиву.

VSTV-02-0450-11032008
10. оујка 2008. године

Предсједник
Високог судбеног
и тужителског вјећа
Босне и Херцеговине
Бранко Перић, в. р.

УСТАВНИ СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 128/06**, рјешавајући апелацију "**Херметички компресори**" д.о.о., Мостар, на основу члана VI /36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2 и члана 61 ст. 1 и 3 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Хатида Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Валерија Галић, потпредсједница

Маго Тадић, судија

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 10. јануара 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација "**Херметички компресори**" д.о.о., Мостар, поднесена против Рјешења Кантоналног суда Мостар број Пж-151/05 од 11. новембра 2005. године.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. "Херметички компресори" д.о.о., Мостар (у даљњем тексту: апелант), које заступа Дамир Садовић, адвокат из Мостара, поднијели су 23. јануара 2006. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Кантоналног суда Мостар број Пж-151/05 од 11. новембра 2005. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Привредне банке д.д., Сарајево, 8. марта 2006. године и Кантоналног суда у Мостару 24. фебруара 2006. године затражено је да доставе одговоре на апелацију.

3. Уставни суд је примио 24. марта 2006. године одговор на апелацију Кантоналног суда у Мостару број Пж-151/05 од 22. марта 2006. године, а 27. марта 2006. године и одговор Привредне банке д.д., Сарајево.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори Кантоналног суда у Мостару и Привредне банке д.д., Сарајево, достављени су апеланту 28. марта 2006. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин:

6. Привредна банка д.д., Сарајево (у даљњем тексту: повјерилац), поднијела је Општинском суду у Мостару (у даљњем тексту: Општински суд) Предлог за дозволу извршења продајом непокретности у апелантовој својини ради наплате потраживања од апеланта у висини главнице од 2.860.000 USD са припадајућом каматом, а на основу Рјешења о заснованом заложном праву број Ип-8669/92 од 12. августа 1991. године. Наведеним рјешењем засновано је заложно право ради обезбјеђења потраживања из основа Уговора о иностраном кредиту број VIII-4/9 и анексу број VIII-415/90. Овај предлог Општински суд је прихватио доносећи Рјешење о извршењу број Ип-195/99 од 15. октобра 1999. године.

7. С обзиром на то да је спис предмета према ком је донесено Рјешење број Ип-8669/92 од 12. августа 1991. године уништен током рата, повјерилац је накнадно од Општинског суда затражио и реконструкцију списка овог предмета ради утврђивања заложног права на апелантовим непокретностима, не наводећи при томе у свом поднеску вриједност потраживања које жели да обезбједи, нити основ из ког то потраживање потиче. Овај поднесак је примљен у Општинском суду под бројем Ип-47/00 под којим је требало да се води као посебан поступак. С обзиром на то да се радило о утврђивању заложног права и истовремено спровођењу извршења из основа тог истог заложног права, Општински суд је Рјешењем број Ип-195/99 од 28. јуна 2000. године одлучио да споји предмете бр. Ип-195/99 и Ип-47/00 и по њима води јединствен поступак.

8. На рочишту одржаном 15. јула 2003. године, ком су присуствовали овлашћени пуномоћници обију страна у поступку, опуномоћени адвокат повјериоца, сходно посебно наглашеној чињеници суда да у предмету број Ип-195/99 постоји Рјешење о извршењу на које је апелант изјавио приговор о ком још није одлучено, изјавио је да о поднесеном предлогу за извршење у предмету број Ип-195/99 није овлашћен да "диспонује", јер га је поднио повјерилац лично, те је једино он и овлашћен да га повуче, а у погледу реконструкције списка изјаснио се да се радило о обезбјеђењу потраживања израженом у YU динарима, које примјеном одредби о деноминавању представља износ од 4.834 KM. Општински суд није расправљао о питању неусаглашености износа од 2.860.000 USD из предлога за извршење, који представља тражени износ потраживања из уговора о кредиту који је био обезбјеђен заложним правом, чија се реконструкција списка тражи и износа од 4.834 KM, што представља деноминирани износ потраживања изражен у YU динарима, који, према ријечима пуномоћника, представља износ потраживања из предмета чија се реконструкција тражи.

9. Одлучујући о апелантовом захтјеву за накнаду трошкова поступка, Општински суд је донио Рјешење број Ип-1159/02- II од 21. јуна 2005. године, којим је одредио да је повјерилац дужан апеланту да исплати износ од 80.310 KM на име трошкова извршног поступка, утврђујући вриједност предмета на следећи начин: вриједност предмета прије спајања броја Ип-195/99, означена у износу од 2.860.000 USD, 20. јуна 2005. године износи укупно 4.953.637,62 KM, али да се вриједност коначно одређује према означавању датом од апеланта као дужника у овом предмету, који је својим захтјевом за наплату трошкова означио вриједност предмета спора у износу од 4.004.000 KM; вриједност предмета прије спајања броја

Ип-47/00 одређена је у износу који је сам повјерилац назначио на рочишту, дакле, у износу од 4.834 KM.

10. Рјешавајући о жалби повјериоца, незадовољног начином и висином одмјерених трошкова поступка, Кантонални суд донио је Рјешење број Пж-151/05 од 11. новембра 2005. године, којим првостепено рјешење преиначава са износа од 80.310 KM на износ од 841 KM. Кантонални суд ово рјешење објашњава тиме да повјерилац није никада означио износ свог потраживања у предмету број Ип-195/99, да се Општински суд приликом одмјеравања ових трошкова позива на одређивање овог потраживања датог од самог дужника, а што је супротно члану 316 став 1 Закона о парничком поступку ("Службене новине ФБиХ" бр. 53/03 и 73/05), који прописује да је тужилац, односно тражилац извршења дужан да означи вриједност спора, те, слиједећи то, узима као вриједност оба предмета износ који је о питању обезбјеђењеног потраживања из списка који је требало да се реконструише у предмету број Ип-47/00, означен од повјериоца усмено на рочишту, дакле, износ од 4.834 KM.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

11. Апелант у својој апелацији истиче "да се све вријеме бранио од постојања дуга од 2.800.000 USD ", чији је износ изнесен у Предлогу за извршење, да је у складу с тим ангажовао адвоката, да би се "стручно" заштитио од неоправданог и сувише високог захтјева повјериоца и плаћао заступање сходно адвокатској тарифи а у односу према овако поднесеном захтјеву, због чега су његови трошкови у овом поступку износили око 80.000 KM, које је платио својим средствима, а што за њега представља неоправдан издатак с обзиром на то да је повјерилац без разлога повео извршење над његовом имовином у чему није успио, те да овакво рјешење Кантоналног суда, које сматра произвољним у погледу утврђивања чињеница и примјене права, представља повреду његовог права на правично суђење из члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), које је као последицу имало и повреду његовог права на имовину из члана II /3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

б) Одговор на апелацију

12. У својим одговорима на апелацију Кантонални суд у Мостару и Привредна банка д.д., Сарајево, истичу да је Пресуда Кантоналног суда у Мостару донесена у складу са важећим прописима, те да је апелација у овом случају у цијелости неоснована.

V. Релевантни прописи

13. Закон о парничком поступку ("Службене новине Федерације БиХ" бр. 53/03 и 73/05)

"Члан 53 став 2 тачка 5

(2) Тужба мора да садржи:

5) назнаку вриједности спора;

2. Прейходно исцрпљивање и досиљивање тужбе

Члан 66

Када ушврди да је тужба неразумљива или да не садржава елементије прописане одредбом члана 53 овог Закона (непостојућа тужба), или да постоје недостијаци који се ишчу стијоснобности тужбиоца, или туженог да буду стијранке у иарници, или недостијаци у погледу законског засијуања

сйранке, или недосйаци који се односе на овлашћење засйуиуника да покрене йарницу кад је йаково овлашћење йошйребно, суд ће ради ошкљања йих недосйаака йредузеиу йошйребне радње йредвиђене одредбама чл. 295 и 336 овог Закона.

Члан 316 сй. 1 и 2

(1) Тужилац је дужан у йужби означийи вриједносй йредмеиа сйора, осим у случајевима у којима се вриједносй сйора не може да изрази у новцу.

(2) Као вриједносй йредмеиа сйора узима се у обзир само вриједносй главног захйјева.

Члан 336 сйав 1

(1) Ако је йоднесак неразумљив или не садржава све шйо је йошйребно да би се йрема њему могло да йосйуа, суд ће йодносиоцу врайийи йоднесак ради исйравке или дойуне, уз наводе шйо йреба исйравийи или дойуниийи, и одредиће рок за исйравку или дойуну йоднеска, који не може биийи дужи од осам дана.

Парнички йрошкови

Члан 383

(1) Парничке йрошкове чине издаци учињени йоком или йоводом йосйуика.

(2) Парнички йосйуици обухвайају и награду за рад адвокайа и дружих лица којима закон йризнаје йраво на награду.

Члан 384

Свака сйранка йрешходно сама йодмирује йрошкове које је йроузроковала својим радњама.

Члан 387

(1) При одлучивању који ће се йрошкови сйранци надокнадиийи, суд ће узетийи у обзир само йрошкове који су били йошйребни ради вођења йарнице. О йоме који су йрошкови били йошйребни, йе о висини йрошкова одлучује суд оцењујући брижљиво све околносйи.

(2) Ако је йроисана йарифа за награде адвокайа или за друге йрошкове, одмјериће се йакви йрошкови йрема йарифи.

14. Закон о извршном поступку ("Службене новине Федерације БиХ" бр. 32/03 и 52/03)

"Члан 21 сйав 1

(1) У извршном йосйууку на одговарајући начин йримјеују се одредбе Закона о йарничком йосйууку, ако овим или дружим законом није друкчије одређено."

VI. Допустивост

15. У складу са чланом VI /36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

16. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку ког је користио.

17. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Рјешење Кантоналног суда број Пж-151/05 од 11. новембра

2005. године против ког нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорено рјешење апелант је примио 23. новембра 2005. године, а апелација је поднесена 23. јануара 2006. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допуштена.

18. Имајући у виду одредбе члана VI /36) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуштности.

VII. Меритум

19. Апелант оспорава наведена рјешења тврдећи да су тим рјешењима повријеђена његова права: а) право на правично суђење из члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и б) право на имовину из члана II /3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

а) Право на правично суђење

20. Члан II /3е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Сва лица на йерийиорији Босне и Херцеговине уживају људска йрава и слободе из сйава 2 овог члана, шйо укључује:

е) Право на йравично саслушање у грађанским и кривичним сйварима и друа йрава у вези са кривичним йосйууком."

21. Члан 6 став 1 Европске конвенције гласи:

"Приликом уйврђивања грађанских йрава и обавеза или заснованосйи било какве кривичне ошйужбе йроийв нежа свако има йраво на йравично суђење и јавну расйраву у разумном року и йред независним и нейрисйрасним, законом усйановљеним судом."

22. Прије свега, Уставни суд подсјећа да је становиште Европског суда за људска права, као и Уставног суда, у погледу примјенљивости члана 6 генерално да је исти *ratione materiae* непримјенљив када се ради о извршном поступку, осим ако се у њему не утврђују нова грађанска права и обавезе (види Одлуку бивше Европске комисије за људска права, *K. йроийв Шведске*, од 1. јула 1991. године број 13800/88 ОИ 94, те Одлуку Уставног суда број У 21/02 од 26. марта 2004. године). Принципијелно становиште Европског суда за људска права и Уставног суда у погледу непримјенљивости члана 6 Европске конвенције, када се ради о извршном поступку, односи се увијек на то када апелацију подноси извршеник, односно лице против ког се спроводи извршење. Међутим, у конкретном случају повјериочев предлог за извршење није успио, односно извршеник није био дужан да плати потраживања која су му покретањем поступка неоправдано стављена на терет, чиме су му проузроковани трошкови поступка у ком се бранио од постојања дуга, дакле, ради се о одређивању трошкова поступка и коначно донесеној одлуци у вези с тим питањем према којој нема даљњих дјелотворних правних лијекова, уз напомену да ти трошкови поступка нису били утврђивани у пријашњим поступцима који су претходили извршењу. Сходно пракси Европског суда за људска права (види Пресуду *Robins йроийв Уједињеног Краљевсйва* од 23. септембра 1997. године, Извјештаји 1997- V, став 25) и пракси Уставног суда (види Одлуку број У 65/01 од 25. јула 2003. године), поступак у ком се одређује износ трошкова поступка мора да се сагледава као наставак поступка о главном питању и, у складу с тим, као

дио "утврђивања грађанских права и обавеза". С обзиром на изнесено, иако се у предметном случају ради о извршном поступку, оспораваним рјешењем одређени су трошкови поступка који представљају нова грађанска права и обавезе за апеланта, у складу с чим је у овом случају члан 6 Европске конвенције примјенљив.

23. Даље, Уставни суд подсећа да није мјеродаван да врши проверу утврђених чињеница и начина на који су редовни судови примијенили материјално право, осим уколико одлуке ових судова не крше уставна права. То ће бити случај када одлука редовног суда не укључује или погрешно примјењује уставно право, када је примјена материјалног права била очигледно произвољна, када је релевантни пропис сâм по себи неуставан, или када су повријеђена основна процесна права (право на правичан поступак, право на приступ суду, право на ефективан правни лијек и у другим случајевима), или уколико утврђено чињенично стање указује на повреду Устава (види Одлуку Уставног суда број У 29/02 од 27. јуна 2003. године). С обзиром на то да апелант у овом случају указује управо на произвољност у утврђивању чињеница и примјењивању законских одреби на тако утврђене чињенице, што је као последицу имало кршење његовог уставног права на правично суђење и права на имовину, Уставни суд је мјеродаван да испита правилност спроведеног поступка у погледу утврђених чињеница и примјењивања материјалног права у овом случају.

24. У конкретном случају Општински суд је вриједност спора утврдио на основу вриједности коју је означио повјерилац у Предлогу за извршење у ком је повјерилац навео "како дужник ни након више позива ништа од кредита није отплатио", због чега предлаже извршење "ради наплате извршеног потраживања, и то главнице од 2.860.000 USD са каматом LIBOR 7.15/16 за период од 15. августа 1990. године до 26. децембра 1991. године, са каматом LIBOR 5,000% од 26. новембра 1991. године до дана исплате, те трошкова овог предлога и даљњих трошкова спровођења овог извршења". Сходно наведеном, повјерилац је тачно означио вриједност спора за овај дио поступка у поднеску којим је поступак и покренут. У погледу другог дијела поступка који се односи на реконструкцију списка у вези са заснованим заложним правом, повјерилац је вриједност спора у износу од 4.834 КМ одредио на рочишту 15. јула 2003. године, јер је то пропустио да уради у свом поднеску којим је покренуо овај дио поступка. На истом рочишту пуномоћник повјериоца није повукао Предлог за извршење, изјављујући да није овлашћен да диспонује поводом овог питања, те се до краја поступка одлучивало, заправо, о оба постављена предлога. При томе, Општински суд није предузео мјере да се уклоне неусаглашени износи једног те истог потраживања из два спојена поступка - поступка извршења и поступка реконструкције списка.

25. С друге стране, апелант, који је у овом случају, према дозвољеном извршењу од суда Рјешењем број Ип-195/99, био дужан да плати износ од 2.860.000 USD, ради заштите својих интереса, ангажовао је адвоката и, у складу са чланом 384 Закона о парничком поступку, сâм предујмио трошкове ангажовања адвоката, који је опет своје трошкове зарачунавао у складу са Тарифом о наградама и накнади трошкова за рад адвоката ("Службене новине Федерације БиХ" број 22/04), полазећи од вриједности спора назначене на наведени начин. Општински суд је за одмјеравање трошкова које је досудио повјериоцу пошао од вриједности спора које је у оба случаја одредио сâм повјерилац, писмено у самом поднеску према ком је донесено Рјешење о извршењу и усмено на рочишту у односу на поступак за реконструкцију списка.

26. Кантонални суд у Рјешењу број Пж-151/05 од 11. новембра 2005. године преиначио је на описани начин првостепену одлуку у односу на вриједност спора коју је утврдио Општински суд, наводећи да "захтјев за дозволу извршења од 27. априла 1999. године, који је у суду протоколисан под бројем Ип-195/99, није садржавао вриједност спора". Кантонални суд Предлог за извршење, у ком је повјерилац навео "како дужник ни након више позива ништа од кредита није отплатио", због чега предлаже извршење "ради наплате извршеног потраживања, и то главнице од 2.860.000 USD са каматом LIBOR 7.15/16 за период од 15. августа 1990. године до 26. новембра 1991. године, са каматом LIBOR 5,000% од 26. новембра 1991. године до дана исплате, те трошкова овог предлога и даљњих трошкова спровођења овог извршења", тумачи тако да овакво одређивање дуга произилази из извршног наслова, који представља споразум о висини дуга и заснивању заложног права ради обезбјеђења тога дуга и који је повјерилац поднио уз Предлог за извршење, те да не представља означавање вриједности овог спора, односно закључује да у овом предмету вриједност спора није никада одређена, а она је одређена само у другом предмету, усменим изношењем вриједности спора од пуномоћника повјериоца на рочишту.

27. Овакво одлучивање Кантоналног суда почива на законским прописима, тачније одредби члана 387 став 1 Закона о парничком поступку, према којој ће суд одмјерити вриједност спора оцјењујући брижљиво све околности конкретног случаја. Овдје Кантонални суд сматра да вриједност спора у Предлогу, односно Рјешењу о извршењу, није била одређена, већ да се радило о назначењу вриједности потраживања које је било обезбјеђено заложним правом, због чега одбија апелантов захтјев за накнаду трошкова одређених према овако схваћеној вриједности спора, те као једину несумњиво утврђену вриједност спора у овом случају узима ону коју је исказао усмено на рочишту пуномоћник а у односу на поступак реконструкције списка. Сходно томе, с једне стране посматрано, Кантонални суд није могао, с обзиром на то да је дужан брижљиво да оцијени све околности конкретног случаја, да досуди трошкове поступка апеланту према његовом захтјеву, на основу чињенице да је апелант плаћао адвоката сходно вриједности из Рјешења о извршењу гдје је, према утврђењу Кантоналног суда, била означена вриједност једног сасвим другог, тачније поступка о заснивању заложног права, чија се реконструкција списка касније тражила и за који је касније означена посебна вриједност, коју у обзир узима и Кантонални суд. С друге стране, Кантонални суд дао је детаљна образложења за своје овакво одлучивање, доводећи у везу утврђене чињенице и материјалне прописе на основу којих је одлучио. У вези с тим, Уставни суд не може да нађе било какве елементе који би указивали на произвољно утврђивање чињеница или примјењивање материјалног права које би у овом случају указивало на могућност повреде права на правично суђење.

28. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да у конкретном случају није дошло до повреде права на правично суђење из члана II (3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

б) Право на имовину

29. Апелант, такође, сматра да му је оспораваном одлуком повријеђено и право на имовину из члана II (3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Уставни суд је утврдио да се апелант није конкретно позвао на неки од принципа садржаних у члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. С обзиром на то да

се у суштини апелантови наводи о кршењу права на имовину заснивају на наводима о произвољној примјени материјалноправних прописа, што је Уставни суд већ апсолвирао у претходним тачкама ове одлуке у вези са чланом 6 став 1 Европске конвенције, те пошто уз апелацију нису достављени било какви докази који би могли да учине могућим и вјероватним наводе о кршењу овог права, Уставни суд закључује да су апелантови наводи о кршењу права на имовину из члана II /3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, такође, неосновани.

VIII. Закључак

30. Не постоји кршење права на правично суђење из члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције у смислу произвољности у утврђивању чињеница и примјењивању права у случају када редовни суд на утврђене чињенице примјени позитивне законске прописе, а за шта да детаљна и логична образложења. Такође, нема повреде нити права на имовину заштићеног одредбом члана II /3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију у случају када се наводи који се односе на повреду права на имовину заснивају на наводима који се односе на произвољну примјену права са обзиром на већ закључено у односу на право на правично суђење.

31. На основу члана 61 ст. 1 и 3 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у изреци ове одлуке.

32. Сходно члану VI /4) Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић, с. р.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вјећу од пет судија у предмету број **AP 128/06**, рјешавајући апелацију "**Hermetički kompresori**" d.o.o., Mostar, на основу члана VI/3.b) Устава Босне и Херцеговине, члана 59. став 2. alineја 2. и члана 61. ст. 1. и 3. Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija

Krstan Simić, sudija

на сједници одржаној 10. јануара 2008. године донио је

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Одбија се као неоснована апелација "**Hermetički kompresori**" d.o.o., Mostar, поднесена против Рјешења Кантоналног суда Mostar број ПЖ-151/05 од 11. новембра 2005. године.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. "Hermetički kompresori" d.o.o., Mostar (у даљњем тексту: апелант), које заступа Дамир Садовић, адвокат из Mostara, поднијели су 23. јануара 2006. године апелацију

Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Кантоналног суда Mostar број ПЖ-151/05 од 11. новембра 2005. године.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. На основу члана 22. ст. 1. и 2. Правила Уставног суда, од Привредне банке d.d., Сарајево, 8. марта 2006. године и Кантоналног суда у Mostaru 24. фебруара 2006. године затражено је да доставе одговоре на апелацију.

3. Уставни суд је примио 24. марта 2006. године одговор на апелацију Кантоналног суда у Mostaru број ПЖ-151/05 од 22. марта 2006. године, а 27. марта 2006. године и одговор Привредне банке d.d., Сарајево.

4. На основу члана 26. став 2. Правила Уставног суда, одговори Кантоналног суда у Mostaru и Привредне банке d.d., Сарајево, достављени су апеланту 28. марта 2006. године.

III. Činjenično stanje

5. Čинjenice predmeta које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу се сумирати на слjedeћи начин:

6. Привредна банка d.d., Сарајево (у даљњем тексту: повjerilac), поднијела је Опćинском суду у Mostaru (у даљњем тексту: Опćински суд) Приједлог за дозволу извршења продајом некретнина у апелантовом власништву ради наплате потраживања од апеланта у висини главнице од 2.860.000 USD са pripadajućом каматом, а на основу Рјешења о заснованом založном праву број Ip-8669/92 од 12. августа 1991. године. Navedеним рјешeњем засновано је založno право ради осигурања потраживања из основа Ugovora о inozemnom kreditu број VIII-4/9 и анексу број VIII-415/90. Овај приједлог Опćински суд је прихватио доносећи Рјешeње о извршењу број Ip-195/99 од 15. октобра 1999. године.

7. S обзиrom на то да је spis predmeta према којем је doneseno Рјешeње број Ip-8669/92 од 12. августа 1991. године уништен током rata, повjerilac је naknadно од Опćинског суда затражио и реконструкцију spisa овог predmeta ради utvrđivanja založnog права на апелантовим некретнинama, не navodeћи при томе у свом podnesku vrijednost потраживања које žели осигурати, нити основ из којег то потраживање потjeче. Овај podnesak је primljen у Опćинском суду под бројем Ip-47/00 под којим је trebало да се води као посебан postupak. S обзиrom на то да се radilo о utvrđivanju založnog права и istovremeno provođenju извршења из основа tog istог založnog права, Опćински суд је Рјешeњем број Ip-195/99 од 28. јуна 2000. године одлучио да spoји predmete br. Ip-195/99 и Ip-47/00 и по njима води јединствен postupak.

8. На роčiшту одржаном 15. јула 2003. године, којем су prisustvovalи овлашћени opunomoћеници објију страна у postupku, opunomoћени адвокат повjerioca, према посебно nagлашеној činjenici суда да у предмету број Ip-195/99 постоји Рјешeње о извршењу на које је апелант изјавио prigovor о којем још nije одлучено, изјавио је да о podnesenom приједлогу за извршење у предмету број Ip-195/99 nije овлашћен "disponirati", jer га је podnio повjerilac лично, те је једино он и овлашћен да га povуче, а у pogledу реконструкције spisa изјаснио се да се radilo о осигурању потраживања израженом у YU dinarima, које primjenom одредaba о denominiranju представља износ од 4.834 KM. Опćински суд nije расправљао о pitanju neusagлашености износа од 2.860.000 USD из приједлога за извршење, који представља tražени износ потраживања из ugovora о kreditu који је bio осигуран založним pravом, чија се реконструкција spisa traži и износа од 4.834 KM, што представља denominirани износ потраживања изражен у YU dinarima, који,

prema riječima opunomoćenika, predstavlja iznos potraživanja iz predmeta čija se rekonstrukcija traži.

9. Odlučujući o apelantovom zahtjevu za naknadu troškova postupka, Općinski sud je donio Rješenje broj Ip-1159/02-II od 21. juna 2005. godine, kojim je odredio da je povjerilac dužan apelantu isplatiti iznos od 80.310 KM na ime troškova izvršnog postupka, utvrđujući vrijednost predmeta na sljedeći način: vrijednost predmeta prije spajanja broja Ip-195/99, označena u iznosu od 2.860.000 USD, 20. juna 2005. godine iznosi ukupno 4.953.637,62 KM, ali da se vrijednost konačno određuje prema označavanju datom od apelanta kao dužnika u ovom predmetu, koji je svojim zahtjevom za naplatu troškova označio vrijednost predmeta spora u iznosu od 4.004.000 KM; vrijednost predmeta prije spajanja broja Ip-47/00 određena je u iznosu koji je sâm povjerilac naznačio na ročištu, dakle, u iznosu od 4.834 KM.

10. Rješavajući o žalbi povjerioca, nezadovoljnog načinom i visinom odmjerenih troškova postupka, Kantonalni sud donio je Rješenje broj Pž-151/05 od 11. novembra 2005. godine, kojim prvostepeno rješenje preinačava sa iznosa od 80.310 KM na iznos od 841 KM. Kantonalni sud ovo rješenje objašnjava time da povjerilac nije nikada označio iznos svog potraživanja u predmetu broj Ip-195/99, da se Općinski sud prilikom odmjerenja ovih troškova poziva na određivanje ovog potraživanja datog od samog dužnika, a što je suprotno članu 316. stav 1. Zakona o parničnom postupku ("Službene novine FBiH" br. 53/03 i 73/05), koji propisuje da je tužilac, odnosno tražilac izvršenja dužan označiti vrijednost spora, te, slijedeći to, uzima kao vrijednost oba predmeta iznos koji je o pitanju osiguranog potraživanja iz spisa koji je trebalo da rekonstruira u predmetu broj Ip-47/00, označen od povjerioca usmeno na ročištu, dakle, iznos od 4.834 KM.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelant u svojoj apelaciji ističe "da se sve vrijeme branio od postojanja duga od 2.800.000 USD", čiji je iznos iznesen u Prijedlogu za izvršenje, da je u skladu s tim angažirao advokata, da bi se "stručno" zaštitio od neopravdanog i suviše visokog zahtjeva povjerioca i plaćao zastupanje prema advokatskoj tarifi a u odnosu prema ovako podnesenom zahtjevu, zbog čega su njegovi troškovi u ovom postupku iznosili oko 80.000 KM, koje je platio svojim sredstvima, a što za njega predstavlja neopravdan izdatak s obzirom na to da je povjerilac bez razloga poveo izvršenje nad njegovom imovinom u čemu nije uspio, te da ovakvo rješenje Kantonalnog suda, koje smatra proizvoljnim u pogledu utvrđivanja činjenica i primjene prava, predstavlja povredu njegovog prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), koje je kao posljedicu imalo i povredu njegovog prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

b) Odgovor na apelaciju

12. U svojim odgovorima na apelaciju Kantonalni sud u Mostaru i Privredna banka d.d., Sarajevo, ističu da je Presuda Kantonalnog suda u Mostaru donesena u skladu sa važećim propisima, te da je apelacija u ovom slučaju u cijelosti neosnovana.

V. Relevantni propisi

13. **Zakon o parničnom postupku** ("Službene novine Federacije BiH" br. 53/03 i 73/05)

"Član 53. stav 2. tačka 5.

(2) Tužba mora sadržavati:

5) naznaku vrijednosti spora;

2. Prethodno ispitivanje i dostavljanje tužbe

Član 66.

Kada utvrdi da je tužba nerazumljiva ili da ne sadržava elemente propisane odredbom člana 53. ovog Zakona (nepotpuna tužba), ili da postoje nedostaci koji se tiču sposobnosti tužioca, ili tuženog da budu stranke u parnici, ili nedostaci u pogledu zakonskog zastupanja stranke, ili nedostaci koji se odnose na ovlaštenje zastupnika da pokrene parnicu kad je takvo ovlaštenje potrebno, sud će radi otklanjanja tih nedostataka preduzeti potrebne radnje predviđene odredbama čl. 295. i 336. ovog Zakona.

Član 316. st. 1. i 2.

(1) Tužilac je dužan u tužbi označiti vrijednost predmeta spora, osim u slučajevima u kojima se vrijednost spora ne može izraziti u novcu.

(2) Kao vrijednost predmeta spora uzima se u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva.

Član 336. stav 1.

(1) Ako je podnesak nerazumljiv ili ne sadržava sve što je potrebno da bi se prema njemu moglo postupati, sud će podnosiocu vratiti podnesak radi ispravke ili dopune, uz navode što treba ispraviti ili dopuniti, i odrediti će rok za ispravku ili dopunu podneska, koji ne može biti duži od osam dana.

Parnični troškovi

Član 383.

(1) Parnične troškove čine izdaci učinjeni tokom ili povodom postupka.

(2) Parnični postupci obuhvataju i nagradu za rad advokata i drugih lica kojima zakon priznaje pravo na nagradu.

Član 384.

Svaka stranka prethodno sama podmiruje troškove koje je prouzrokovala svojim radnjama.

Član 387.

(1) Pri odlučivanju koji će se troškovi stranci nadoknaditi, sud će uzeti u obzir samo troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice. O tome koji su troškovi bili potrebni, te o visini troškova odlučuje sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti.

(2) Ako je propisana tarifa za nagrade advokata ili za druge troškove, odmjerit će se takvi troškovi prema tarifi."

14. **Zakon o izvršnom postupku** ("Službene novine Federacije BiH" br. 32/03 i 52/03)

"Član 21. stav 1.

(1) U izvršnom postupku na odgovarajući način primjenjuju se odredbe Zakona o parničnom postupku, ako ovim ili drugim zakonom nije drukčije određeno."

VI. Dopustivost

15. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

16. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

17. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Rješenje Kantonalnog suda broj PŽ-151/05 od 11. novembra 2005. godine protiv kojeg nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporeno rješenje apelant je primio 23. novembra 2005. godine, a apelacija je podnesena 23. januara 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

18. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

19. Apelant osporava navedena rješenja tvrdeći da su tim rješenjima povrijeđena njegova prava: a) pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i b) pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

a) Pravo na pravično suđenje

20. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom."

21. Član 6. stav 1. Evropske konvencije glasi:

"Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili zasnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku i pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom."

22. Prije svega, Ustavni sud podsjeća da je stav Evropskog suda za ljudska prava, kao i Ustavnog suda, u pogledu primjenjivosti člana 6. generalno da je isti *ratione materiae* neprimjenjiv kada se radi o izvršnom postupku, osim ako se u njemu ne utvrđuju nova građanska prava i obaveze (vidi Odluku bivše Evropske komisije za ljudska prava, *K. protiv Švedske*, od 1. jula 1991. godine broj 13800/88 OI 94, te Odluku Ustavnog suda broj *U 21/02* od 26. marta 2004. godine). Principijelan stav Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda u pogledu neprimjenjivosti člana 6. Evropske konvencije, kada se radi o izvršnom postupku, odnosi se uvijek na to kada apelaciju podnosi izvršenik, odnosno lice protiv kojeg se provodi izvršenje. Međutim, u konkretnom slučaju povjeriočev prijedlog za ovrhu nije uspio, odnosno izvršenik nije bio dužan platiti potraživanja koja su mu pokretanjem postupka neopravdano stavljena na teret, čime su mu prouzrokovani troškovi postupka u kojem se branio od postojanja duga, dakle, radi se o određivanju troškova postupka i konačno donesenju odluci u vezi s tim pitanjem prema kojoj

nema daljnjih djelotvornih pravnih lijekova, uz napomenu da ti troškovi postupka nisu bili utvrđivani u prijašnjim postupcima koji su prethodili izvršenju. Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (vidi Presudu *Robins protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 23. septembra 1997. godine, Izvještaji 1997-V, stav 25) i praksi Ustavnog suda (vidi Odluku broj *U 65/01* od 25. jula 2003. godine), postupak u kojem se određuje iznos troškova postupka mora se sagledavati kao nastavak postupka o glavnom pitanju i, u skladu s tim, kao dio "utvrđivanja građanskih prava i obaveza". S obzirom na izneseno, iako se u predmetnom slučaju radi o izvršnom postupku, osporavanim rješenjem određeni su troškovi postupka koji predstavljaju nova građanska prava i obaveze za apelanta, u skladu s čim je u ovom slučaju član 6. Evropske konvencije primjenjiv.

23. Dalje, Ustavni sud podsjeća da nije mjerodavan da vrši provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su redovni sudovi primijenili materijalno pravo, osim ukoliko odluke ovih sudova ne krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovnog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kada je primjena materijalnog prava bila očigledno proizvoljna, kada je relevantni propis sâm po sebi neustavan, ili kada su povrijeđena osnovna procesna prava (pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima), ili ukoliko utvrđeno činjenično stanje ukazuje na povredu Ustava (vidi Odluku Ustavnog suda broj *U 29/02* od 27. juna 2003. godine). S obzirom na to da apelant u ovom slučaju ukazuje upravo na proizvoljnost u utvrđivanju činjenica i primjenjivanju zakonskih odredaba na tako utvrđene činjenice, što je kao posljedicu imalo kršenje njegovog ustavnog prava na pravično suđenje i prava na imovinu, Ustavni sud je mjerodavan da ispita pravilnost provedenog postupka u pogledu utvrđenih činjenica i primjenjivanja materijalnog prava u ovom slučaju.

24. U konkretnom slučaju Općinski sud je vrijednost spora utvrdio na osnovu vrijednosti koju je označio povjerilac u Prijedlogu za izvršenje u kojem je povjerilac naveo "kako dužnik ni nakon više poziva ništa od kredita nije otplatio", zbog čega predlaže izvršenje "radi naplate izvršenog potraživanja, i to glavnice od 2.860.000 USD sa kamatom LIBOR 7.15/16 za period od 15. augusta 1990. godine do 26. decembra 1991. godine, sa kamatom LIBOR 5,000% od 26. novembra 1991. godine do dana isplate, te troškova ovog prijedloga i daljnjih troškova provođenja ovog izvršenja". Prema navedenom, povjerilac je tačno označio vrijednost spora za ovaj dio postupka u podnesku kojim je postupak i pokrenut. U pogledu drugog dijela postupka koji se odnosi na rekonstrukciju spisa u vezi sa utemeljenim založnim pravom, povjerilac je vrijednost spora u iznosu od 4.834 KM odredio na ročištu 15. jula 2003. godine, jer je to propustio da uradi u svom podnesku kojim je pokrenuo ovaj dio postupka. Na istom ročištu opunomoćenik povjerioca nije povukao Prijedlog za izvršenje, izjavljujući da nije ovlašten da disponira povodom ovog pitanja, te se do kraja postupka odlučivalo, zapravo, o oba postavljena prijedloga. Pri tome, Općinski sud nije preduzeo mjere da se uklone neusaglašeni iznosi jednog te istog potraživanja iz dva spojena postupka - postupka izvršenja i postupka rekonstrukcije spisa.

25. S druge strane, apelant, koji je u ovom slučaju, prema dopuštenom izvršenju od suda Rješenjem broj Ip-195/99, bio dužan da plati iznos od 2.860.000 USD, radi zaštite svojih interesa, angažirao je advokata i, u skladu sa članom 384. Zakona o parničnom postupku, sâm predujmio troškove angažiranja advokata, koji je opet svoje troškove zaračunavao u skladu sa Tarifom o nagradama i naknadi troškova za rad

advokata ("Службене новине Федерације БиХ" број 22/04), полазећи од вриједности спора назначене на наведени начин. Опćински суд је за одмјеравање трошкова које је досудио повјериоцу пошао од вриједности спора које је у оба случаја одредио сâм повјерилац, писмено у самом поднеску према којем је донесено Рјешење о извршењу и усмено на роџишту у односу на поступак за реконструкцију спора.

26. Kantonalni sud u Rješenju broj Pž-151/05 od 11. novembra 2005. godine preinačio je na opisani način prvostepenu odluku u odnosu na вриједност спора коју је утврдио Опćински суд, наводећи да "заhtјев за дозволу извршења од 27. априла 1999. године, који је у суду протоколиран под бројем Ip-195/99, није садржавао вриједност спора". Kantonalni sud Prijedlog за извршење, у којем је повјерилац навео "како дућник ни након више позива ништа од кредита није отплатио", због чега предлаже извршење "radi naplate извршеног потраживања, и то главнице од 2.860.000 USD са каматом LIBOR 7.15/16 за период од 15. августа 1990. године до 26. новембра 1991. године, са каматом LIBOR 5,000% од 26. новембра 1991. године до дана исплате, те трошкова овог приједлога и даљњих трошкова провођења овог извршења", тумачи тако да овакво одређивање дуга произлази из извршног наслова, који представља споразум о висини дуга и заснивању zaloћног права ради осигурања тога дуга и који је повјерилац поднио уз Приједлог за извршење, те да не представља означавање вриједности овог спора, односно закључује да у овом предмету вриједност спора није никада одређена, а она је одређена само у другом предмету, усменим изношењем вриједности спора од опунomoћеника повјериоца на роџишту.

27. Ovakvo одлучивање Kantonalnog suda poćiva на законским propisима, таћније одредби члана 387. став 1. Закона о парничном поступку, према којој ће суд одмјерити вриједност спора оцјенјујући брићљиво све околности конкретног случаја. Овдје Kantonalni суд сматра да вриједност спора у Приједлогу, односно Рјешењу о извршењу, није била одређена, већ да се радило о назначењу вриједности потраживања које је било осигурано zaloћним правом, због чега одбија апелантов заhtјев за накнаду трошкова одређених према овako шваћеној вриједности спора, те као једину несумњиво утврђену вриједност спора у овом случају узима онu коју је iskазао усмено на роџишту опунomoћеник а у односу на поступак реконструкције spisa. Према томе, с једне стране посматрано, Kantonalni суд није могао, с обзиrom на то да је дућан брићљиво оцијенити све околности конкретног случаја, досудити трошкове поступка апеланту према његовом заhtјеву, на основу чињенице да је апелант плаћао адвоката према вриједности из Рјешења о извршењу гдје је, према утврђењу Kantonalnog suda, била означена вриједност једног сасвим другог, таћније поступка о заснивању zaloћног права, чија се реконструкција spisa касније траћила и за који је касније означена посебна вриједност, коју у обзир узима и Kantonalni суд. С друге стране, Kantonalni суд дао је детаљна образложења за своје овакво одлучивање, доводећи у везу утврђене чињенице и материјалне propise на основу којих је одлучио. У вези с тим, Уставни суд не моће наћи било какве елементе који би указивали на произвољно утврђивање чињеница или примјенјивање материјалног права које би у овом случају указивало на могућност повреде права на прaviћно суђење.

28. Imajuћи у виду наведено, Уставни суд сматра да у конкретном случају није дошло до повреде права на прaviћно суђење из члана II/3.e) Устава Bosne и Hercegovine и члана 6. став 1. Evropske konvencije.

б) Право на имовину

29. Apelant, такодер, сматра да му је osporаваном одлуком повриједено и право на имовину из члана II/3.k) Устава Bosne и Hercegovine и члана 1. Protokola broj 1 уз Evropsku konvenciju. Ustavni суд је утврдио да се апелант није конкретно позвао на неки од принципа садрћаних у члану 1. Protokola broj 1 уз Evropsku konvenciju. S обзиrom на то да се у суштини апелантови наводи о кршењу права на имовину заснивају на наводима о произвољној примјени материјалноправних propisa, што је Уставни суд већ апсолвирao у претходним таћкама ове одлуке у вези са чланом 6. став 1. Evropske konvencije, те пошто уз апелацију нису достављени било какви докази који би могли да учине могућим и вјероватним наводе о кршењу овог права, Уставни суд закључује да су апелантови наводи о кршењу права на имовину из члана II/3.k) Устава Bosne и Hercegovine и члана 1. Protokola broj 1 уз Evropsku konvenciju, такодер, неосновани.

VIII. Закључак

30. Ne постоји кршење права на прaviћно суђење из члана II/3.e) Устава Bosne и Hercegovine и члана 6. став 1. Evropske konvencije у смислу произвољности у утврђивању чињеница и примјенјивању права у случају када редовни суд на утврђене чињенице примјени позитивне законске propise, а за шта да детаљна и логична образложења. Такодер, нема повреде нити права на имовину заштићеног одредбом члана II/3.k) Устава Bosne и Hercegovine и члана 1. Protokola broj 1 уз Evropsku konvenciju у случају када се наводи који се односе на повреду права на имовину заснивају на наводима који се односе на произвољну примјену права с обзиrom на већ закључено у односу на право на прaviћно суђење.

31. Na основу члана 61. ст. 1. и 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni суд је одлучио као у изrecи ове одлуке.

32. Према члану VI/4. Устава Bosne и Hercegovine, одлуке Ustavnog suda су коначне и обавезујуће.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne и Hercegovine
Hatidža Hadћiosmanović, s. r.

Уставни суд Bosne и Hercegovine у Вјећу од пет судaca у предмету број **AP 128/06**, рјешавајући апелацију "**Hermetићки компресори**" d.o.o., Mostar, на temelju чланка VI/3.(b) Устава Bosne и Hercegovine, чланка 59. ставак 2. alineја 2. и чланка 61. ст. 1. и 3. Pravila Ustavnog suda Bosne и Hercegovine ("Службени гласник Bosne и Hercegovine" број 60/05), у саставу:

Hatidža Hadћiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Krstan Simić, sudac

на сједници одрћаној 10. сijeћња 2008. године donиo је

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Одбија се као neutemelјена апелација "**Hermetићки компресори**" d.o.o., Mostar, поднесена против Рјешења Kantonalnog suda у Mostaru број Pž-151/05 од 11. studenog 2005. године.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Bosne и Hercegovine", "Службеним новинама Федерације Bosne и

Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. "Hermetički kompresori" d.o.o., Mostar (u daljnjem tekstu: apelant), koje zastupa Damir Sadović, odvjetnik iz Mostara, podnijeli su 23. siječnja 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Mostaru broj Pž-151/05 od 11. studenog 2005. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Privredne banke d.d., Sarajevo, 8. ožujka 2006. godine i Kantonalnog suda u Mostaru 24. veljače 2006. godine zatraženo je da dostave odgovore na apelaciju.

3. Ustavni sud je 24. ožujka 2006. godine primio odgovor na apelaciju Kantonalnog suda u Mostaru broj Pž-151/05 od 22. ožujka 2006. godine, a 27. ožujka 2006. godine i odgovor Privredne banke d.d., Sarajevo.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor Kantonalnog suda u Mostaru i Privredne banke d.d., Sarajevo, dostavljeni su apelantu 28. ožujka 2006. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Privredna banka d.d., Sarajevo (u daljnjem tekstu: vjerovnik), podnijela je Općinskom sudu u Mostaru (u daljnjem tekstu: Općinski sud) Prijedlog za dozvolu ovrhe prodajom nekretnina u apelantovom vlasništvu radi naplate tražbina od apelanta u visini glavnice od 2.860.000 USD sa pripadajućom kamatom, a na temelju Rješenja o zasnovanom založnom pravu broj Ip-8669/92 od 12. kolovoza 1991. godine. Navedenim rješenjem zasnovano je založno pravo u svrhu osiguranja tražbina iz temelja Ugovora o inozemnom kreditu broj VIII-4/9 i aneksu broj VIII-415/90. Ovaj prijedlog Općinski sud je prihvatio donoseći Rješenje o ovrhi broj Ip-195/99 od 15. listopada 1999. godine.

7. Obzirom da je spis predmeta prema kojemu je doneseno Rješenje broj Ip-8669/92 od 12. kolovoza 1991. godine uništen tijekom rata, vjerovnik je naknadno od Općinskog suda zatražio i rekonstrukciju spisa ovog predmeta u svrhu utvrđivanja založnog prava na apelantovim nekretninama, ne navodeći pri tomu u svom podnesku vrijednost tražbine koju želi osigurati, niti osnovu iz koje ta tražbina potječe. Ovaj podnesak je primljen u Općinskom sudu pod brojem Ip-47/00 pod kojim se trebao voditi kao poseban postupak. S obzirom na to da se radilo o utvrđivanju založnog prava i istodobno provedbi ovrhe iz osnove tog istog založnog prava, Općinski sud je Rješenjem broj Ip-195/99 od 28. lipnja 2000. godine odlučio spojiti predmete broj Ip-195/99 i broj Ip-47/00 i po njima voditi jedinstven postupak.

8. Na ročištu održanom 15. srpnja 2003. godine, kojemu su bili nazočni ovlašteni opunomoćenici objiju strana u postupku, opunomoćeni odvjetnik vjerovnika je, prema posebno naglašenoj činjenici suda da u predmetu broj Ip-195/99 postoji Rješenje o ovrhi na koje je apelant uložio prigovor o kojemu još nije odlučeno, izjavio da o podnesenom Prijedlogu za ovrhu u predmetu broj Ip-195/99 nije ovlašten "disponirati", jer ga je podnio vjerovnik osobno, te je jedino on i ovlašten povući ga, a u pogledu rekonstrukcije spisa se izjasnio da se radilo o

osiguranju tražbine izraženom u YU dinarima, koja primjenom odredaba o denominiranju predstavlja iznos od 4.834 KM. Općinski sud nije raspravljao o pitanju neusuglašenosti iznosa od 2.860.000 USD iz Prijedloga za ovrhu, koji predstavlja traženi iznos tražbine iz ugovora o kreditu koji je bio osiguran založnim pravom, čija rekonstrukcija spisa se traži i iznosa od 4.834 KM, što predstavlja denimirani iznos tražbine izražen u YU dinarima, koji, prema riječima opunomoćenika, predstavlja iznos tražbine iz predmeta čija se rekonstrukcija traži.

9. Odlučujući o apelantovom zahtjevu za naknadu troškova postupka, Općinski sud je donio Rješenje broj Ip-1159/02-II od 21. lipnja 2005. godine kojim je odredio da je vjerovnik dužan apelantu isplatiti iznos od 80.310 KM na ime troškova ovršnog postupka, utvrđujući vrijednost predmeta na sljedeći način: vrijednost predmeta prije spajanja broja Ip-195/99, označena u iznosu od 2.860.000 USD, 20. lipnja 2005. godine iznosi ukupno 4.953.637,62 KM, ali da se vrijednost konačno određuje prema označavanju koje je dao apelant kao dužnik u ovom predmetu, koji je svojim zahtjevom za naplatu troškova označio vrijednost predmeta spora u iznosu od 4.004.000 KM; vrijednost predmeta prije spajanja broja Ip-47/00 određena je u iznosu koji je sâm vjerovnik naznačio na ročištu, dakle, u iznosu od 4.834 KM.

10. Rješavajući o prizivu vjerovnika, nezadovoljnog načinom i visinom odmjerenih troškova postupka, Kantonalni sud donio je Rješenje broj Pž-151/05 od 11. studenog 2005. godine kojim prvostupajnsko rješenje preinačava sa iznosa od 80.310 KM na iznos od 841 KM. Kantonalni sud ovo rješenje objašnjava time da vjerovnik nije nikada označio iznos svoje tražbine u predmetu broj Ip-195/99, da se Općinski sud prigodom odmjeravanja ovih troškova poziva na određivanje ove tražbine date od samog dužnika, a što je oprečno članku 316. stavak 1. Zakona o parničnom postupku ("Službene novine FBiH" br. 53/03 i 73/05), koji propisuje da je tužitelj, odnosno tražitelj ovrhe dužan označiti vrijednost spora, te, slijedeći to, uzima kao vrijednost oba predmeta iznos koji je o pitanju osigurane tražbine iz spisa koji se trebao rekonstruirati u predmetu broj Ip-47/00, označen od vjerovnika usmeno na ročištu, dakle, iznos od 4.834 KM.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelant u svojoj apelaciji ističe "da se sve vrijeme branio od postojanja duga od 2.800.000 USD", koji je podnesen u Prijedlogu za ovrhu, da je sukladno tome angažirao odvjetnika, da bi se "stručno" zaštitio od neopravdanog i suviše visokog zahtjeva vjerovnika i plaćao zastupanje prema odvjetničkoj tarifi a u odnosu prema ovako podnesenom zahtjevu, zbog čega su njegovi troškovi u ovom postupku iznosili oko 80.000 KM, koje je platio svojim sredstvima, što za njega predstavlja neopravdan izdatak obzirom da je vjerovnik bez razloga poveo ovrhu nad njegovom imovinom u čemu nije uspio, te da ovakvo rješenje Kantonalnog suda, koje smatra proizvoljnim u pogledu utvrđivanja činjenica i primjene prava, predstavlja povredu njegovog prava na pravnično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), koje je kao posljedicu imalo i povredu njegovog prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

b) Odgovor na apelaciju

12. U svojim odgovorima na apelaciju Kantonalni sud u Mostaru i Privredna banka d.d., Sarajevo, ističu da je Presuda

Kantonalnog suda u Mostaru donesena sukladno važećim propisima, te da je apelacija u ovom slučaju u cijelosti neutemeljena.

V. Relevantni propisi

13. **Zakon o parničnom postupku** ("Službene novine Federacije BiH" br. 53/03 i 73/05)

"Članak 53. stavak 2. točka 5.

(2) Tužba mora sadržavati:

5) naznaku vrijednosti spora;

2. Prethodno ispitivanje i dostava tužbe

Članak 66.

Kada utvrdi da je tužba nerazumljiva ili da ne sadržava elemente propisane odredbom članka 53. ovog Zakona (nepotpuna tužba), ili da postoje nedostaci koji se tiču sposobnosti tužitelja ili tuženog da budu stranke u parnici, ili nedostaci u pogledu zakonskog zastupanja stranke ili nedostaci koji se odnose na ovlast zastupnika da pokrene parnicu kad je takva ovlast potrebna, sud će radi otklanjanja tih nedostataka poduzeti potrebite radnje predviđene odredbama čl. 295. i 336. ovog Zakona.

Članak 316. st. 1. i 2.

(1) Tužitelj je dužan u tužbi označiti vrijednost predmeta spora, osim u slučajevima u kojima se vrijednost spora ne može izraziti u novcu.

(2) Kao vrijednost predmeta spora uzima se u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva.

Članak 336. stavak 1.

(1) Ako je podnesak nerazumljiv ili ne sadržava sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupati, sud će podnositelju vratiti podnesak radi ispravka ili dopune, uz navode što treba ispraviti ili dopuniti, i odredit će rok za ispravak ili dopunu podneska, koji ne može biti dulji od osam dana.

Parnični troškovi

Članak 383.

(1) Parnične troškove čine izdaci učinjeni tijekom ili povodom postupka.

(2) Parnični postupci obuhvaćaju i nagradu za rad odvjetnika i drugih osoba kojima zakon priznaje pravo na nagradu.

Članak 384.

Svaka stranka prethodno sama podmiruje troškove koje je prouzročila svojim radnjama.

Članak 387.

(1) Prigodom odlučivanja koji će se troškovi stranci nadoknaditi, sud će uzeti u obzir samo troškove koji su bili potrebiti radi vođenja parnice. O tomu koji su troškovi bili potrebiti, te o visini troškova odlučuje sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti.

(2) Ako je propisana tarifa za nagrade odvjetnika ili za druge troškove, odmeriti će se takvi troškovi prema tarifi."

14. **Zakon o ovršnom postupku** ("Službene novine Federacije BiH" br. 32/03 i 52/03)

"Članak 21. stavak 1.

(1) U ovršnom postupku na odgovarajući se način primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku, ako ovim ili drugim zakonom nije drukčije određeno."

VI. Dopustivost

15. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

16. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojeg je koristio.

17. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom je Rješenje Kantonalnog suda broj Pž-151/05 od 11. studenog 2005. godine protiv kojeg nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, pobijano rješenje apelant je primio 23. studenog 2005. godine, a apelacija je podnesena 23. siječnja 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

18. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

19. Apelant pobija navedena rješenja tvrdeći da su tim rješenjima povrijeđena njegova prava: a) pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i b) pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

a) Pravo na pravično suđenje

20. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovog članka, što uključuje:

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi sa kaznenim postupkom."

21. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije glasi:

"Prigodom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega svatko ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku i pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom."

22. Prije svega, Ustavni sud podsjeća da je stajalište Europskog suda za ljudska prava, kao i Ustavnog suda glede primjenjivosti članka 6. generalno da je isti *ratione materiae* neprimjenjiv kada se radi o ovršnom postupku, osim ako se u njemu ne utvrduju nova građanska prava i obveze (vidi Odluku bivšeg Europskog povjerenstva za ljudska prava, *K. protiv Švedske*, od 1. srpnja 1991. godine, broj 13800/88 OI 94, te Odluku Ustavnog suda broj U 21/02 od 26. ožujka 2004. godine). Načelno stajalište Europskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda glede neprimjenjivosti članka 6. Europske konvencije, kada se radi o ovršnom postupku, odnosi se uvijek na to kada apelaciju podnosi ovršenik, odnosno osoba protiv koje se provodi ovrha. Međutim, u konkretnom slučaju vjerovnikov prijedlog za ovrhu nije uspio, odnosno ovršenik

nije bio dužan platiti tražbine koje su mu pokretanjem postupka neopravdano stavljene na teret, čime su mu prouzročeni troškovi postupka u kojemu se branio od postojanja duga, dakle, radi se o određivanju troškova postupka i konačno donesenoj odluci u svezi s tim pitanjem prema kojoj nema daljnjih učinkovitih pravnih lijekova, uz napomenu da ti troškovi postupka nisu bili utvrđivani u prijašnjim postupcima koji su prethodili ovrši. Prema praksi Europskog suda za ljudska prava (vidi Presudu *Robins protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 23. rujna 1997. godine, Izvješća 1997-V, stavak 25) i praksi Ustavnog suda (vidi Odluku broj *U 65/01* od 25. srpnja 2003. godine), postupak u kojem se određuje iznos troškova postupka mora se sagledavati kao nastavak postupka o glavnom pitanju i, sukladno tome, kao dio "utvrđivanja građanskih prava i obveza". Obzirom na izneseno, iako se u predmetnom slučaju radi o ovršnom postupku, pobijanim rješenjem određeni su troškovi postupka, koji predstavljaju nova građanska prava i obveze za apelanta, sukladno čemu je u ovom slučaju članak 6. Europske konvencije primjenjiv.

23. Dalje, Ustavni sud podsjeća da nije mjerodavan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su redoviti sudovi primijenili materijalno pravo, osim ukoliko odluke ovih sudova ne krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovitog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kada je primjena materijalnog prava bila očigledno proizvoljna, kada je relevantni propis sâm po sebi neustavan, ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava (pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima), ili ukoliko utvrđeno činjenično stanje ukazuje na povredu Ustava (vidi Odluku Ustavnog suda broj *U 29/02* od 27. lipnja 2003. godine). Obzirom da apelant u ovom slučaju ukazuje upravo na proizvoljnost u utvrđivanju činjenica i primjeni zakonskih odredaba na tako utvrđene činjenice, što je kao posljedicu imalo kršenje njegovog ustavnog prava na pravično suđenje i prava na imovinu, Ustavni sud je mjerodavan ispitati pravilnost provedenog postupka glede utvrđenih činjenica i primjene materijalnog prava u ovom slučaju.

24. U konkretnom slučaju Općinski sud je vrijednost spora utvrdio na temelju vrijednosti koju je označio vjerovnik u Prijedlogu za ovrhu u kojemu je vjerovnik naveo "kako dužnik ni nakon više poziva od kredita ništa nije otplatio", zbog čega predlaže ovrhu "radi naplate izvršene tražbine, i to glavnice od 2.860.000 USD sa kamatom LIBOR 7.15/16 za razdoblje od 15. kolovoza 1990. godine do 26. studenog 1991. godine, sa kamatom LIBOR 5,000% od 26. studenog 1991. godine do dana isplate, te troškova ovog prijedloga i daljnjih troškova provedbe ove ovrhe". Prema navedenom, vjerovnik je točno označio vrijednost spora za ovaj dio postupka u podnesku kojim je postupak i pokrenut. Glede drugog dijela postupka koji se odnosi na rekonstrukciju spisa u svezi sa utemeljenim založnim pravom, vjerovnik je vrijednost spora u iznosu od 4.834 KM odredio na ročištu 15. srpnja 2003. godine, jer je to propustio uraditi u svom podnesku kojim je pokrenuo ovaj dio postupka. Na istom ročištu opunomoćenik vjerovnika nije povukao Prijedlog za ovrhu, izjavljujući da nije ovlašten disponirati o ovom pitanju, te se do konca postupka odlučivalo, zapravo, o oba postavljena prijedloga. Pri tomu, Općinski sud nije poduzeo mjere da se uklone neusuglašeni iznosi jedne te iste tražbine iz dva spojena postupka - postupka ovrhe i postupka rekonstrukcije spisa.

25. S druge strane, apelant, koji je u ovom slučaju prema dopuštenoj ovrši od suda Rješenjem broj Ip-195/99 bio dužan platiti iznos od 2.860.000 USD, radi zaštite svojih interesa

angažirao je odvjetnika i sukladno članku 384. Zakona o parničnom postupku sâm predumio troškove angažiranja odvjetnika, koji je, opet, svoje troškove zaračunavao sukladno Tarifi o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika ("Službene novine Federacije BiH" broj 22/04), polazeći od vrijednosti spora naznačene na navedeni način. Općinski sud je za odmjeravanje troškova koje je dosudio vjerovniku pošao od vrijednosti spora koje je u oba slučaja odredio sâm vjerovnik, pismeno u samom podnesku o kojemu je doneseno Rješenje o ovrši i usmeno na ročištu u odnosu na postupak za rekonstrukciju spisa.

26. Kantonalni sud, u Rješenju broj Pž-151/05 od 11. studenog 2005. godine, preinačio je na opisani način prvostupanjsku odluku u odnosu na vrijednost spora koju je utvrdio Općinski sud, navodeći da "zahtjev za dozvolu ovrhe od 27. travnja 1999. godine koji je u sudu protokoliran pod brojem Ip-195/99 nije sadržavao vrijednost spora". Kantonalni sud Prijedlog za ovrhu, u kojemu je vjerovnik naveo "kako dužnik ni nakon više poziva nije ništa od kredita otplatio", zbog čega predlaže ovrhu "radi naplate izvršene tražbine, i to glavnice od 2.860.000 USD sa kamatom LIBOR 7.15/16 za razdoblje od 15. kolovoza 1990. godine do 26. studenog 1991. godine, sa kamatom LIBOR 5,000% od 26. studenog 1991. godine do dana isplate, te troškova ovog prijedloga i daljnjih troškova provedbe ove ovrhe", tumači tako da ovakvo određivanje duga proizlazi iz ovršnog naslova, koji predstavlja sporazum o visini duga i zasnivanju založnog prava radi osiguranja toga duga i koji je vjerovnik podnio uz Prijedlog za ovrhu, te da ne predstavlja označavanje vrijednosti ovog spora, odnosno zaključuje da u ovom predmetu vrijednost spora nije nikada određena, a ona je određena samo u drugom predmetu, usmenim iznošenjem vrijednosti spora od opunomoćenika vjerovnika na ročištu.

27. Ovakvo odlučivanje Kantonalnog suda počiva na zakonskim propisima, točnije odredbi članka 387. stavak 1. Zakona o parničnom postupku, prema kojoj će sud odmjeriti vrijednost spora ocjenjujući brižljivo sve okolnosti konkretnog slučaja. Ovdje Kantonalni sud smatra da vrijednost spora u Prijedlogu, odnosno Rješenju o ovrši, nije bila određena, već da se radilo o naznačenju vrijednosti tražbine koja je bila osigurana založnim pravom, zbog čega odbija apelantov zahtjev za naknadu troškova određenih prema ovako shvaćenoj vrijednosti spora, te kao jedinu nedvojbeno utvrđenu vrijednost spora u ovom slučaju uzima onu koja je iskazana usmeno na ročištu od opunomoćenika u odnosu na postupak rekonstrukcije spisa. Prema tomu, s jedne strane promatrano, Kantonalni sud nije mogao, obzirom da je dužan brižljivo ocijeniti sve okolnosti konkretnog slučaja, dosuditi troškove postupka apelantu prema njegovom zahtjevu, na temelju činjenice da je apelant plaćao odvjetnika prema vrijednosti iz Rješenja o ovrši gdje je, prema utvrđivanju Kantonalnog suda, bila označena vrijednost jednog sasvim drugog, točnije postupka o zasnivanju založnog prava, čija se rekonstrukcija spisa kasnije tražila i za koji je kasnije označena posebna vrijednost, koju u obzir uzima i Kantonalni sud. S druge strane, Kantonalni sud dao je detaljna obrazloženja za svoje ovakvo odlučivanje, dovodeći u svezu utvrđene činjenice i materijalne propise na temelju kojih je odlučio. S tim u svezi, Ustavni sud ne može naći bilo kakve elemente koji bi ukazivali na proizvoljno utvrđivanje činjenica ili primjenu materijalnog prava koje bi u ovom slučaju ukazivalo na mogućnost povrede prava na pravično suđenje.

28. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nije došlo do povrede prava na pravično

је тужена обавезана да преда у посјед и слободно располагање уговорени стан. Даље, Пресудом Апелационог суда број Гж-144/2001 од 17. јула 2001. године жалба тужене је одбијена и првостепена пресуда Основног суда број П-592/00- I од 22. марта 2001. године је потврђена.

9. Након тога је, сходно предлогу тужитељке - тражиоца извршења, вођен извршни поступак, па је њен предлог да се он у предмету број I-203/01-4 настави у цијелости одбијен као неоснован, а њен приговор на првостепено рјешење је одбијен.

10. Незадовољна чињеницом да уговор о додјели стана није извршен онако како је гласио, тужитељка је 2. септембра 2004. године покренула парнични поступак ради исплате новчане противвриједности у износу од 26.350,00 КМ, што је новчани израз разлике у цијени квадрата станова. Пресудом Основног суда број П-495/04- I од 7. септембра 2005. године, која је потврђена Пресудом Апелационог суда број Гж-495/05 од 15. децембра 2005. године, тужени апелант је обавезан да тужитељки исплати новчану противвриједност стамбене површине величине од 31 м², која представља разлику стана који је додијељен и стана који тужитељка сад користи, у укупном износу од 31 м² x 850 КМ, што износи 26.350,00 КМ. Уз овај износ је, такође, утврђена обавеза исплате и законске камате од 2. септембра 2004. године као дана кад је поднесена тужба па до исплате, а туженом је наложено и да са тужитељком закључи уговор о коришћењу стана који сад користи, као и да јој надокнади трошкове парничног поступка у износу од 2.140 КМ, све у року од 15 дана након правоснажности пресуде, под пријетњом принудног извршења.

11. Судови су утврдили да је потраживање пренесено са Опште болнице на Брчко Дистрикт, на основу одредби члана 9 Статута Брчко Дистрикта, којим је одређен начин финансирања здравствених услуга у Брчко Дистрикту и члана 29 Закона о извршном поступку Брчко Дистрикта БиХ ("Службени гласник Брчко Дистрикта" бр. 8/00, 1/01, 5/02 и 8/03). Овим Законским одредбама је прецизирано да "се извршење одређује и на предлог и у користи лица које у извршној исправи није означено као тражилац извршења ако оно јавном или овјереном приватном исправом докаже да је потраживање на њега пренесено или да је на њега на други начин прешло. Ако пренос не може да се докаже на овај начин, пренос потраживања доказује се правоснажним одлуком која је донесена у парничном поступку". Како се у конкретном случају ради о обавезама које су настале после 8. марта 2000. године, као датума кад је проглашења Брчко Дистрикта и начина извршења његових обавеза, тако су судови неспорно утврдили пасивни субјективитет на страни туженог Брчко Дистрикта и обавезу исплате новчаног износа од 26.350,00 КМ на име разлике у цијени станова који су спорни, а у корист тужитељке.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

12. Апелант је навео да су му редовни судови повриједили право на правично суђење и право на имовину јер су произвољно примјенили читав низ материјално-правних прописа, те пристрасним одлучивањем донијели одлуке које су незаконите. Апелант је нагласио да подноси апелацију против пресуда које су оспорене само у дијелу који се односи на апелантово обавезивање на исплату новчаног износа од 26.350,00 КМ са законском затезном каматом од 2. септембра 2004. године. Брчко Дистрикт је, наводи се у апелацији, неосновано обавезан да плати разлику у цијени станова умјесто Опште болнице, иако није њен правни слџдник, с обзиром на то да Општа болница наводно ни до данас није

изгубила својство правног лица, јер је као таква уписана у Судски регистар Основног суда. Ову Општу болницу је, у складу са чланом 2 њеног статута, основала Влада Републике Српске, а сходно одредбама члана 10 приложеног статута за обавезе болнице експлиците одговара Република Српска, а не општина Брчко, Брчко Дистрикт или неко друго правно лице. С друге стране, апелант је навео да су судови потпуно занемарили одредбе тачке 4 Налога супервизора о финансијском систему Брчко Дистрикта од 14. априла 2000. године у ком је утврђено да Брчко Дистрикт не одговара за финансијске обавезе општине Брчко, што је прихватио и Уставни суд Босне и Херцеговине у предмету АП 538/04 од 28. јуна 2005. године (случај Црногорчевић).

б) Одговор на апелацију

13. У одговору на апелацију Основног суда наведено је да је суд за своју одлуку дао ваљано образложење уз примјену законских прописа из ове области, па сматра да нису повријеђена апелантова права која је он навео у апелацији. Наиме, Пресудом Основног суда број П-495/04- I од 7. септембра 2005. године, која је потврђена Пресудом Апелационог суда број Гж-495/05 од 15. децембра 2005. године, тужени апелант је обавезан да тужитељки исплати новчану противвриједност стамбене површине величине од 31 м² која представља разлику стана који је додијељен и стана који тужитељка сад користи, у укупном износу од 31 м² x 850 КМ, што износи 26.350,00 КМ. Уз то је апелант обавезан да исплати тужитељки и законске камате од 2. септембра 2004. године, као дана кад је поднесена тужба па до исплате, као и да закључи са тужитељком уговор о коришћењу стана који сад користи, те јој надокнади трошкове парничног поступка у износу од 2.140 КМ, све у року од 15 дана након правоснажности пресуде, под пријетњом принудног извршења. За такву пресуду суд је дао ваљано образложење уз примјену законских прописа из ове области, а с друге стране, наводи из апелације се односе на пресуду Апелационог суда који је првостепену пресуду потврдио.

14. У одговору на апелацију Апелационог суда наведено је да је тужитељки, као стручном кадру од посебног значаја, додијељен стан од 101 м² уз њену обавезу да у Општој болници у Брчко Дистрикту ради 10 година, рачунајући од дана кад је добила предметни стан (тј. од 23. јула 1999. године), тако да реализација тог уговора још траје и настављена је и након проглашења Брчко Дистрикта 8. марта 2000. године, те тужитељка од тад ради за потребе Опште болнице у Брчко Дистрикту. Дакле, уговорни однос је несумњиво настављен, сада између тужитељке и туженог Брчко Дистрикта који у току поступка није ни истакао приговор пасивне легитимације, напротив, прихватио је своју пасивну легитимацију понудивши тужитељки закључење поравнања у вези са овом правном ствари.

15. Како уговорни однос између тужитељке и апеланта и даље тече, то се у овој правној ствари, сходно оцјени Апелационог суда, ради о обавези коју је Брчко Дистрикт преузео, па се апелант непотребно позива на Налог супервизора о финансијском систему Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине од 14. априла 2000. године, те паушално истиче приговор застаре, с обзиром на то да је тужитељка парничним и извршним поступком који је раније вођен прекидала ток застаре, што је апеланту добро познато, јер је учествовао у тим поступцима. Нетачан је навод у апелацији да Општа болница није изгубила својство правног лица, јер из дописа чију фотокопију Уставном суду доставља Апелациони суд слиједи супротно. И на крају, позивање на предмет Уставног суда број

АП 538/04 од 28. јуна 2005. године (случај Црногорчевић) је неосновано јер се ради о другачијој правној ситуацији, дакле, нема повреде уставних права на правично суђење и имовину на коју се апелант позива.

V. Релевантни прописи

16. У Закону о облигационим односима ("Службени лист СФРЈ" бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89, те "Службени гласник РС" бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04) релевантне одредбе гласе:

"Члан 262

Повјерилац у обавезном односу је овлашћен да од дужника захтијева испуњење обавезе, а дужник је дужан да је испуни савјесно у свему како она гласи".

17. У Закону о извршном поступку Брчко Дистрикта ("Службени гласник Брчко Дистрикта" бр. 8/00, 1/01, 5/02 и 8/03) релевантне одредбе гласе:

"Члан 29

(1) Извршење се одређује и на предлоџ и у користи лица које у извршној исправи није означено као израшилац извршења ако оно јавном или овјереном приватном исправом докаже да је израживање на њега пренесено или да је на њега на други начин прешло. Ако пренос не може да се докаже на овај начин, пренос израживања доказује се правоснажном одлуком која је донесена у јарничном испуњујуку".

18. У Закону о здравственој заштити Брчко Дистрикта ("Службени гласник Брчко Дистрикта" број 2/01) релевантне одредбе гласе:

"Члан 126

[...] Све здравствене установе јавног сектора које обављају здравствене услуге на подручју Брчко Дистрикта (Општина болница, здравствени центри у Брчком-град, Маоча и Бијела, са својим амбулантама) биће финансиране из буџета Дистрикта и других извора у складу са законима Дистрикта и уговорима које закључи Дистрикт, на начин који је одређен посебним законима и прописима. [...]"

19. У Статуту Брчко Дистрикта ("Службени гласник Брчко Дистрикта" број 1/02) релевантне одредбе гласе:

Члан 9

Функције и овлашћења Брчко Дистрикта

Функције и овлашћења Дистрикта су:

[...]

(h) здравствена заштити.

[...]"

20. У Налогу супервизора о финансијском систему Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине од 14. априла 2000. године релевантне одредбе гласе:

"4. У случају да не постоји договор са ентитетима у вези са специфичним обавезама, Дистрикт не преузима обавезе за дугове који су настали прије дајума проглашења Дистрикта".

VI. Допустивост

21. У складу са чланом VI /36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу кад она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

22. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви

дјелотворни правни лијекови који су могући сходно закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана кад је подносилац апелације примио одлуку о последњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

23. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Апелационог суда број Гж-495/05 од 15. децембра 2005. године против које нема других дјелотворних правних лијекова који су могући сходно закону. Затим, пресуду која је оспорена апелант је примио 25. децембра 2005. године, а апелација је поднесена 25. јануара 2006. године, тј. у року од 60 дана како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допустива.

24. Имајући у виду одредбе члана VI /36) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

25. Апелант оспорава пресуде које су наведене тврдећи да му је тим пресудама повријеђено право на правично суђење из члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција).

Члан II /3е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободу из става 2 овог члана ишћо укључује:

[...]

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним испуњујуком."

Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

"1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе прошив њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и нејестивним, законом установљеним судом. [...]"

26. У конкретном случају је неспорно да је члан 6 став 1 Европске конвенције примјенљив јер се ради о спору у ком је утврђивана апелантова обавеза за исплату новчане противвриједности стамбене површине од 31 m² у укупном износу од 26.350,00 КМ, дакле радило се о утврђивању апелантових "грађанских права и обавеза". Уставни суд, стога, има надлежност да испита да ли је поступак био у складу са стандардима из члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

27. Апелант у апелацији истиче да није имао правично суђење због тога јер су судови неправилно и непотпуно утврдили чињенично стање и погрешно примјенили материјално право. У конкретном случају, апелантово незадовољство радом судова може да се сумира на следеће: апелант сматра да није пасивно легитимисан у конкретном спору, односно да није странка у спору и да је потраживање које је тужитељка захтијевала застарјело. Како слиједи из списка и приложене документације, тужитељка је са Општом болницом, чија је права и обавезе преузео Брчко Дистрикт, закључила Уговор о личном учешћу радника у изградњи стана под бројем 257/99 од 23. јула 1999. године. Тим уговором тужитељка се обавезала да уплати 10% од предрачунске

вриједности стана који јој је тужена додијелила Одлуком Опште болнице број 04-242/99 од 6. јула 1999. године и Рјешењем број 04-248/99 од 23. јула 1999. године, као и да ће у Општој болници да одради 10 година стажа, а тужена је обавезана да јој преда стан утврђене величине и структуре из уговора. Тужена није испунила тај уговор, него је тужитељки понудила стан који је мањи за 30 m² од уговореног. Након тога, тужитељка је писменим поднеском од 8. августа 2000. године тражила испуњење уговора у свему како је договорено. Како и након тога Општа болница није испунила своје обавезе, Пресудом Основног суда број П-592/00- 1 од 22. марта 2001. године, која је потврђена Пресудом Апелационог суда број Гж-144/2001 од 17. јуна 2001. године, суд је обавезао тужену Општу болницу да преда у посјед и слободно располагање трособан стан у складу са уговором. Тужитељка је од 2001. до 2004. године водила и извршни поступак, чиме је прекидан ток застарјелости на који се позива апелант. Иако тужитељкин захтјев за исплату новчане противвриједности има основ у уговору који је закључен 23. јула 1999. године, ипак његова деспјелост мора да се рачуна од момента кад је поднесена тужба за исплату новчане противвриједности, односно 2. септембра 2004. године, у ком случају су апелантови наводи о застарјелости потраживања неосновани, јер је ријеч о различитим правним основама апелантовог обавезивања.

28. Дакле, тужитељка је своју уговорну обавезу о уплати обавезног учешћа за рјешавање стамбеног питања и закључењу уговора о раду у свему испунила, а тужена је пропустила то да учини, позивајући се на промијењене околности из члана 137 Закона о облигационим односима. Међутим, судови су утврдили да овај институт у конкретном случају не може да се примијени, јер околности које су промијењене морају да се десе прије рока који је одређен за испуњење облигације (члан 354 Закона о облигационим односима). С обзиром на то да тужитељка није добила стан величине која је наведена у уговору, понуђен јој је мањи стан, тако да је новчана разлика та два стана износила 26.350,00 КМ. Како је раније наведено, тужитељка је 2. септембра 2004. године поднијела тужбени захтјев ради исплате новчане противвриједности која је наведена. Као тужени је означен Брчко Дистрикт који из буџета финансира Општу болницу и на ког су, у складу са чланом 9 Статута Брчко Дистрикта и чланом 29 Закона о извршном поступку Брчко Дистрикта БиХ, пренесене обавезе и потраживања, па сходно томе и обавезе према тужитељки. У конкретном случају, чињенице предмета указују да се ради о неиспуњењу уговора и потраживању новчане противвриједности која се заснива на том неиспуњењу. Потраживани износ од 26.350,00 КМ се појављује као разлика у цијени стана који је тужитељки додијелен и оног у који је уселила, што је утврђено вјештачењем које је проведено у току парничног поступка.

29. Неспорно је, дакле, да су обавезе исплате новчане противвриједности настале у периоду након доношења Налога супервизора о финансијском систему Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине од 14. априла 2000. године и кад је утврђено да обавезе финансирања здравствених услуга падају на терет буџета Брчко Дистрикта. Сходно томе, апелантови приговори о недостатку пасивне легитимације су паушални и неосновани. С друге стране, утврђено је да тужитељкино потраживање новчане противвриједности није застарјело, јер је за штету сазнала у току 2000. године, кад је и покренула парнични поступак пред Основним судом, а који је заведен под пословним бројем П-592/00- 1. Како се приговор застарјелости односи на исплату новчане противвриједности коју је тужитељка потраживала тужбом која је поднесена 2.

септембра 2004. године, произилази да не може да се прихвати да је наступила застарјелост овог потраживања. С друге стране, због трајања парничног и извршног поступка у вези са истом правном ствари прекидан је ток застарјелости, па је и сходно томе неоснован приговор застарјелости предметног потраживања који је истакао апелант.

30. У вези са свим претходним апелантовим наводима, Уставни суд наглашава да је ван његове надлежности да процијенује закључке редовних судова у погледу утврђивања чињеница конкретног спора и извођења и процјене доказа, уколико се ова процјена не доима очигледно произвољном (види Уставни суд, Одлука број У 62/01 од 5. априла 2002. године). Уставни суд се неће мијешати у начин на који су редовни судови изводили и утврдили доказну грађу. Задатак Уставног суда је да испита да ли је поступак у цјелини био правичан на начин како то захтијева члан 6 став 1 Европске конвенције, те да ли одлуке редовних судова крше уставна права на која се апелант позива (види Уставни суд, Одлука број АП 20/05 од 18. маја 2005. године). Стога, Уставни суд није надлежан да врши провјеру чињеница које су утврђене и начина на који су редовни судови протумачили позитивно-правне прописе, сем уколико одлуке ових судова крше уставна права. Сходно утврђеној пракси Уставног суда, то ће да буде случај кад одлука редовног суда не укључује или погрешно примјењује уставно право, кад је примјена позитивно-правних прописа била очигледно произвољна, кад је релевантни закон сам по себи неуставан или кад је дошло до повреде основних процесних права, као што су право на правичан поступак, право на приступ суду, право на дјелотворан правни лијек и у другим случајевима (види Уставни суд, Одлука број У 29/02 од 27. јуна 2003. године објављена у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине" број 31/03).

31. Уставни суд није пронашао ништа што би у конкретном случају указивало на повреду апелантовог права на правично суђење. Судови су у двије инстанце дали детаљна образложења својих поступака као и одлука, при томе узимајући у обзир и образлажући своја поступања и одлуке у контексту апелантових захтјева и приговора које је он током оба поступка истицао, користећи своје пуно право странке у поступку, односно остварујући пуно право приступа суду. Из стања у спису, као и апелантових навода, Уставни суд није могао да закључи да постоји било каква радња која би могла да значи произвољно и материјалним прописима неосновано или необразложено поступање судова. Уставни суд сматра да је у конкретном случају поступак вођен сходно прописима парничног поступка, као и да се суд јасно определио у погледу тужбених захтјева које је тужитељка поставила.

32. Уставни суд закључује да у конкретном случају није било кршења апелантовог права на правично суђење из члана П /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Остали наводи из апелације

33. У свјетлу закључка у вези са кршењем апелантових права на правично суђење из члана П /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд сматра да није неопходно да посебно разматра остале наводе из апелације у погледу кршења права на имовину из члана П /3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

34. Није повријеђено право на правично суђење из члана П /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске

конвенције због чињеничног стања које је неправилно и непотпуно утврђено и неправилне примјене материјалног права, јер је утврђено да је апелант пасивно легитимисан за испуњење новчане обавезе која није застарјела, а све друге околности предмета указују да није било пропуста који би довели до повреде права на правично суђење.

35. На основу члана 61 ст. 1 и 3 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

36. Сходно члану VI /4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић, с. р.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вijeћу од пет судија у предмету број **АП 131/06**, рјешавајући апелацију **Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине**, на основу члана VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59. став 2. alineја 2. и члана 61. ст. 1. и 3. Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija

Krstan Simić, sudija

на сједници одржаној 10. јануара 2008. године донио је

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija **Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине** поднесена против Пресуде Апелационог суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине број ГЖ-495/05 од 15. децембра 2005. године и Пресуде Основног суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине број П-495/04-I од 7. септембра 2005. године.

Odluku objavitи u "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: апелант) којег заступа Амер Рамић, дипломирани правник, по generalној пуномоћи gradonačelnика, statutarnог заступника Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Брчко Дистрикт), поднио је 25. јануара 2006. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Апелационог суда Брчко Дистрикта (у даљњем тексту: Апелациони суд) број ГЖ-495/05 од 15. децембра 2005. године и Пресуде Основног суда Брчко Дистрикта (у даљњем тексту: Основни суд) број П-495/04-I од 7. септембра 2005. године.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. На основу члана 22. ст. 1. и 2. Правила Уставног суда, од Апелационог и Основног суда, као и Горана Благојевића, правног заступника др. Наде Елеџ (у даљњем тексту: туžilјца), затражено је 12. фебруара 2007. године достављање одговора на апелацију.

3. Основни суд је доставио одговор на апелацију 27. фебруара 2007. године, Апелациони суд 5. марта 2007. године, а туžilјца није доставила одговор на апелацију.

4. На основу члана 26. став 2. Правила Уставног суда, одговори Основног и Апелационог суда достављени су апеланту 7. марта 2007. године.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta које произлазе из апелантових navoda и dokumenata predočenih Уставном суду могу се сумирати на sljedeći начин.

6. Presudom Основног суда број П-592/00-I од 22. марта 2001. године, тужена Опћа болница "Sveti Vasilije" из Брчко Дистрикта (у даљњем тексту: Опћа болница) је обавезана туžilјци, др. Наде Елеџ, предати у посјед и слободно raspolaganje трособан стан у улици Cara Dušana број 20/2, други ulaz, површине 101 m². Istom presudom тужени апелант је, такође, обавезан накнадити туžilјци трошкове поступка у износу од 800 KM у року од 15 дана након правоснажности пресуде, под пријетњом принудног извршења.

7. Prvostepeni суд је utvrdио да је туžilјца са туženim закључила Уговор о ličnom učešću радника у изградњи стана под бројем 257/99 од 23. јула 1999. године. Tim ugovorом се туžilјца обавезала да ће уплатити 10% од predračunske vrijedности стана који јој је тужена додijelila Odlukом број 04-242/99 од 6. јула 1999. године и Rješenjem тужене број 04-248/99 од 23. јула 1999. године, као и да ће у Опћој болници одрадити 10 година радног стажа, а тужена је обавезана да јој преда стан utvrđene величине и структуре из уговора.

8. Туžilјца се 8. августа 2000. године obratila Опћој болници ради извршења уговора. Kako је тужена propustila predati стан и испунити своје обавезе у складу са уговором, а туžilјца је уплатила уговорени новчани износ, она је pokrenula парнични поступак који је rezultирао Presудом Основног суда број П-592/00-I од 22. марта 2001. године којом је тужена обавезана предати у посјед и слободно raspolaganje уговорени стан. Nadalje, Presудом Апелационог суда број ГЖ-144/2001 од 17. јула 2001. године žalба тужене је odbijена и prvostepena Пресуда Основног суда број П-592/00-I од 22. марта 2001. године је potvrđена.

9. Након toga је, према prijedlogу туžilјце - tražiоца извршења, вођен извршни поступак, па је njezin prijedlog да се он у предмету број I-203/01-4 nastavi у cijelosti odbijen као neosnovан, а njezin prigovor на prvostepeno rješenje је odbijen.

10. Nezadovoljna činjenicom да уговор о dodjeli стана није извршен onako како је glasio, туžilјца је 2. септембра 2004. године pokrenula парнични поступак ради isplate novčane protivvrijedности у износу од 26.350,00 KM, што је novčани израз разлике у cijeni kvadrата станова. Presудом Основног суда број П-495/04-I од 7. септембра 2005. године, која је potvrđена Presудом Апелационог суда број ГЖ-495/05 од 15. децембра 2005. године, тужени апелант је обавезан туžilјци isplatити novčanu protivvrijednost stambene површине величине од 31 m², која predstavlja разлику додijелjenог стана и стана који туžilјца сада користи, у ukupnom износу од 31 m² x 850 KM, што износи 26.350,00 KM. Uz ovaj износ је, такође, utvrđена обавеза isplate и zakonske kamate од 2. септембра 2004. године као дана podnošenja туžбе па до isplate, а туženом је naložено и да са туžilјциком закључи уговор о кориштенју стана који сада користи, као и да јој nadoknadi трошкове парничног поступка у износу од 2.140 KM, све у

roku od 15 dana nakon pravosnažnosti presude, pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

11. Sudovi su utvrdili da je potraživanje preneseno sa Opće bolnice na Brčko Distrikt, na osnovu odredaba člana 9. Statuta Brčko Distrikta, kojim je određen način finansiranja zdravstvenih usluga u Brčko Distriktu i člana 29. Zakona o izvršnom postupku Brčko Distrikta BiH ("Službeni glasnik Brčko Distrikta" br. 8/00, 1/01, 5/02 i 8/03). Ovim Zakonskim odredbama je precizirano da *"se izvršenje određuje i na prijedlog i u korist lica koje u izvršnoj ispravi nije označeno kao tražilac izvršenja ako ono javnom ili ovjerenom privatnom ispravom dokaže da je potraživanje na njega preneseno ili da je na njega na drugi način prešlo. Ako se prijenos ne može dokazati na taj način, prijenos potraživanja dokazuje se pravosnažnom odlukom donesenom u parničnom postupku"*. Kako se u konkretnom slučaju radi o obavezama koje su nastale poslije 8. marta 2000. godine, kao datuma proglašenja Brčko Distrikta i načina izvršenja njegovih obaveza, tako su sudovi nesporno utvrdili pasivni subjektivitet na strani tuženog Brčko Distrikta i obavezu isplate novčanog iznosa od 26.350,00 KM na ime razlike u cijeni spornih stanova, a u korist tužiteljice.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

12. Apelant je naveo da su mu redovni sudovi povrijedili pravo na pravično suđenje i pravo na imovinu jer su proizvoljno primijenili čitav niz materijalno-pravnih propisa, te pristranim odlučivanjem donijeli nezakonite odluke. Apelant je naglasio da podnosi apelaciju protiv osporenih presuda samo u dijelu koji se odnosi na apelantovo obavezivanje na isplatu novčanog iznosa od 26.350,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom od 2. septembra 2004. godine. Brčko Distrikt je, navodi se u apelaciji, neosnovano obavezan platiti razliku u cijeni stanova umjesto Opće bolnice, iako nije njezin pravni slijednik, s obzirom na to da Opća bolnica navodno ni do danas nije izgubila svojstvo pravnog lica, jer je kao takva upisana u Sudski registar Osnovnog suda. Ovu Opću bolnicu je, u skladu sa članom 2. njezinog Statuta, osnovala Vlada Republike Srpske, a prema odredbama člana 10. priloženog Statuta za obaveze bolnice eksplicite odgovara Republika Srpska, a ne općina Brčko, Brčko Distrikt ili neko drugo pravno lice. S druge strane, apelant je naveo da su sudovi potpuno zanemarili odredbe tačke 4. Naloga supervizora o finansijskom sistemu Brčko Distrikta od 14. aprila 2000. godine u kojem je utvrđeno da Brčko Distrikt ne odgovara za finansijske obaveze općine Brčko, što je prihvatio i Ustavni sud Bosne i Hercegovine u predmetu AP 538/04 od 28. juna 2005. godine (slučaj Crnogorčević).

b) Odgovor na apelaciju

13. U odgovoru na apelaciju Osnovnog suda navedeno je da je sud za svoju odluku dao valjano obrazloženje uz primjenu zakonskih propisa iz ove oblasti, pa smatra da nisu povrijeđena apelantova prava koja je on naveo u apelaciji. Naime, Presudom Osnovnog suda broj P-495/04-I od 7. septembra 2005. godine, koja je potvrđena Presudom Apelacionog suda broj Gž-495/05 od 15. decembra 2005. godine, tuženi apelant je obavezan tužiteljici isplatiti novčanu protivvrijednost stambene površine veličine od 31 m² koja predstavlja razliku dodijeljenog stana i stana koji tužiteljica sada koristi, u ukupnom iznosu od 31 m² x 850 KM, što iznosi 26.350,00 KM. Uz to je apelant obavezan isplatiti tužiteljici i zakonske kamate od 2. septembra 2004. godine, kao dana podnošenja tužbe pa do isplate, kao i zaključiti sa tužiteljicom ugovor o

korištenju stana koji sada koristi, te joj nadoknaditi troškove parničnog postupka u iznosu od 2.140 KM, sve u roku od 15 dana nakon pravosnažnosti presude, pod prijetnjom prinudnog izvršenja. Za takvu presudu sud je dao valjano obrazloženje uz primjenu zakonskih propisa iz ove oblasti, a s druge strane, navodi iz apelacije se odnose na presudu Apelacionog suda koji je prvostepenu presudu potvrdio.

14. U odgovoru na apelaciju Apelacionog suda navedeno je da je tužiteljici, kao stručnom kadru od posebnog značaja, dodijeljen stan od 101 m² uz njezinu obavezu da u Općoj bolnici u Brčko Distriktu radi 10 godina, računajući od dana kada je dobila predmetni stan (tj. od 23. jula 1999. godine), tako da realizacija tog ugovora još traje i nastavljena je i nakon proglašenja Brčko Distrikta 8. marta 2000. godine, te tužiteljica od tada radi za potrebe Opće bolnice u Brčko Distriktu. Dakle, ugovorni odnos je nesumnjivo nastavljen, sada između tužiteljice i tuženog Brčko Distrikta koji u toku postupka nije ni istakao prigovor pasivne legitimacije, naprotiv, prihvatio je svoju pasivnu legitimaciju ponudivši tužiteljici zaključenje poravnjanja u vezi sa ovom pravnom stvari.

15. Kako ugovorni odnos između tužiteljice i apelanta i dalje teče, to se u ovoj pravnoj stvari, prema ocjeni Apelacionog suda, radi o obavezi koju je Brčko Distrikt preuzeo, pa se apelant nepotrebno poziva na Nalog supervizora o finansijskom sistemu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine od 14. aprila 2000. godine, te paušalno ističe prigovor zastare, s obzirom na to da je tužiteljica ranije vodenim parničnim i izvršnim postupkom prekidała tok zastare, što je apelantu dobro poznato, jer je učestvovao u tim postupcima. Netačan je navod u apelaciji da Opća bolnica nije izgubila svojstvo pravnog lica, jer iz dopisa čiju fotokopiju Ustavnom sudu dostavlja Apelacioni sud slijedi suprotno. I na kraju, pozivanje na predmet Ustavnog suda broj AP 538/04 od 28. juna 2005. godine (slučaj Crnogorčević) je neosnovano jer se radi o drugačijoj pravnoj situaciji, dakle, nema povrede ustavnih prava na pravično suđenje i imovinu na koju se apelant poziva.

V. Relevantni propisi

16. U **Zakonu o obligacionim odnosima** ("Službeni list SFRJ" br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, te "Službeni glasnik RS" br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04) relevantne odredbe glase:

"Član 262.

Povjerilac u obaveznom odnosu je ovlašten od dužnika zahtijevati ispunjenje obaveze, a dužnik je dužan ispuniti je savjesno u svemu kako ona glasi".

17. U **Zakonu o izvršnom postupku Brčko Distrikta** ("Službeni glasnik Brčko Distrikta" br. 8/00, 1/01, 5/02 i 8/03) relevantne odredbe glase:

"Član 29.

(1) Izvršenje se određuje i na prijedlog i u korist lica koje u izvršnoj ispravi nije označeno kao tražilac izvršenja ako ono javnom ili ovjerenom privatnom ispravom dokaže da je potraživanje na njega preneseno ili da je na njega na drugi način prešlo. Ako se prijenos ne može dokazati na taj način, prijenos potraživanja dokazuje se pravosnažnom odlukom donesenom u parničnom postupku".

18. U **Zakonu o zdravstvenoj zaštiti Brčko Distrikta** ("Službeni glasnik Brčko Distrikta" broj 2/01) relevantne odredbe glase:

"Član 126.

[...] Sve zdravstvene ustanove javnog sektora koje obavljaju zdravstvene usluge na području Brčko Distrikta (Opća bolnica, zdravstveni centri u Brčkom-grad, Maoča i Bijela, sa svojim ambulancama) bit će finansirane iz budžeta Distrikta i drugih izvora u skladu sa zakonima Distrikta i ugovorima koje zaključuje Distrikt, na način određen posebnim zakonima i propisima. [...]"

19. U Statutu Brčko Distrikta ("Službeni glasnik Brčko Distrikta" broj 1/02) relevantne odredbe glase:

Član 9.

Funkcije i ovlaštenja Brčko Distrikta

Funkcije i ovlaštenja Distrikta su:

[...]

(h) zdravstvena zaštita.

[...]"

20. U Nalogu supervizora o finansijskom sistemu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine od 14. aprila 2000. godine relevantne odredbe glase:

"4. U slučaju nepostojanja dogovora sa entitetima u vezi sa specifičnim obavezama, Distrikt ne preuzima obaveze za dugove koji su nastali prije datuma proglašenja Distrikta".

VI. Dopustivost

21. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

22. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

23. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Apelacionog suda broj Gž-495/05 od 15. decembra 2005. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelant je primio 25. decembra 2005. godine, a apelacija je podnesena 25. januara 2006. godine, tj. u roku od 60 dana kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Na kraju, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

24. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

25. Apelant osporava navedene presude tvrdeći da mu je tim presudama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija).

Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana što uključuje:

[...]"

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom."

Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

26. U konkretnom slučaju je nesporno da je član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjiv jer se radi o sporu u kojem je utvrđivana apelantova obaveza za isplatu novčane protivvrijednosti stambene površine od 31 m² u ukupnom iznosu od 26.350,00 KM, dakle radilo se o utvrđivanju apelantovih "građanskih prava i obaveza". Ustavni sud, stoga, ima nadležnost ispitati je li postupak bio u skladu sa standardima iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

27. Apelant u apelaciji ističe da nije imao pravično suđenje zbog toga jer su sudovi nepravilno i nepotpuno utvrdili činjenično stanje i pogrešno primijenili materijalno pravo. U konkretnom slučaju, apelantovo nezadovoljstvo radom sudova može se sumirati na sljedeće: apelant smatra da nije pasivno legitimiran u konkretnom sporu, odnosno da nije stranka u sporu i da je potraživanje koje je tužiteljica zahtijevala zastarjelo. Kako slijedi iz spisa i priložene dokumentacije, tužiteljica je sa Općom bolnicom, čija je prava i obaveze preuzeo Brčko Distrikt, zaključila Ugovor o ličnom učešću radnika u izgradnji stana pod brojem 257/99 od 23. jula 1999. godine. Tim ugovorom se tužiteljica obavezala uplatiti 10% od predračunske vrijednosti stana koji joj je tužena dodijelila Odlukom Opće bolnice broj 04-242/99 od 6. jula 1999. godine i Rješenjem broj 04-248/99 od 23. jula 1999. godine, kao i da će u Općoj bolnici odraditi 10 godina staža, a tužena je obavezana predati joj stan utvrđene veličine i strukture iz ugovora. Tužena nije ispunila taj ugovor, nego je tužiteljici ponudila stan koji je manji za 30 m² od ugovorenog. Nakon toga, tužiteljica je pismenim podneskom od 8. augusta 2000. godine tražila ispunjenje ugovora u svemu kako je dogovoreno. Kako i nakon toga Opća bolnica nije ispunila svoje obaveze, Presudom Osnovnog suda broj P-592/00-I od 22. marta 2001. godine, koja je potvrđena Presudom Apelacionog suda broj Gž-144/2001 od 17. juna 2001. godine, sud je obavezao tuženu Opću bolnicu da preda u posjed i slobodno raspolaganje trosoban stan u skladu sa ugovorom. Tužiteljica je od 2001. do 2004. godine vodila i izvršni postupak, čime je prekidan tok zastarjelosti na koji se poziva apelant. Iako tužiteljicin zahtjev za isplatu novčane protivvrijednosti ima osnov u ugovoru koji je zaključen 23. jula 1999. godine, ipak se njegova dospelost mora računati od momenta podnošenja tužbe za isplatu novčane protivvrijednosti, odnosno 2. septembra 2004. godine, u kojem slučaju su apelantovi navodi o zastarjelosti potraživanja neosnovani, jer je riječ o različitim pravnim osnovama apelantovog obaveživanja.

28. Dakle, tužiteljica je svoju ugovornu obavezu o uplati obaveznog učešća za rješavanje stambenog pitanja i zaključenju ugovora o radu u svemu ispunila, a tužena je propustila to učiniti, pozivajući se na promijenjene okolnosti iz člana 137. Zakona o obligacionim odnosima. Međutim, sudovi su utvrdili da se ovaj institut u konkretnom slučaju ne može primijeniti, jer promijenjene okolnosti se moraju desiti prije roka određenog za ispunjenje obligacije (član 354. Zakona o obligacionim odnosima). S obzirom na to da tužiteljica nije

dobila stan veličine koja je navedena u ugovoru, ponuđen joj je manji stan, tako da je novčana razlika ta dva stana iznosila 26.350,00 KM. Kako je ranije navedeno, tužiteljica je 2. septembra 2004. godine podnijela tužbeni zahtjev radi isplate navedene novčane protivvrijednosti. Kao tuženi je označen Brčko Distrikt koji iz budžeta finansira Opću bolnicu i na kojeg su, u skladu sa članom 9. Statuta Brčko Distrikta i članom 29. Zakona o izvršnom postupku Brčko Distrikta BiH, prenesene obaveze i potraživanja, pa prema tome i obaveze prema tužiteljici. U konkretnom slučaju, činjenice predmeta ukazuju da se radi o neispunjenju ugovora i potraživanju novčane protivvrijednosti koja se zasniva na tom neispunjenju. Potraživani iznos od 26.350,00 KM se pojavljuje kao razlika u cijeni stana koji je tužiteljici dodijeljen i onog u koji je uselila, što je utvrđeno provedenim vještačenjem u toku parničnog postupka.

29. Nesporno je, dakle, da su obaveze isplate novčane protivvrijednosti nastale u periodu nakon donošenja Naloga supervizora o finansijskom sistemu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine od 14. aprila 2000. godine i kada je utvrđeno da obaveze finansiranja zdravstvenih usluga padaju na teret budžeta Brčko Distrikta. Prema tome, apelantovi prigovori o nedostatku pasivne legitimacije su paušalni i neosnovani. S druge strane, utvrđeno je da tužiteljicino potraživanje novčane protivvrijednosti nije zastarjelo, jer je za štetu saznala u toku 2000. godine, kada je i pokrenula parnični postupak pred Osnovnim sudom, a koji je zaveden pod poslovnim brojem P-592/00-I. Kako se prigovor zastarjelosti odnosi na isplatu novčane protivvrijednosti koju je tužiteljica potraživala tužbom podnesenom 2. septembra 2004. godine, proizlazi da se ne može prihvatiti da je nastupila zastarjelost ovog potraživanja. S druge strane, zbog trajanja parničnog i izvršnog postupka u vezi sa istom pravnom stvari prekidan je tok zastarjelosti, pa je i prema tome neosnovan prigovor zastarjelosti predmetnog potraživanja koji je istakao apelant.

30. U vezi sa svim prethodnim apelantovim navodima, Ustavni sud naglašava da je izvan njegove nadležnosti da procjenjuje zaključke redovnih sudova u pogledu utvrđivanja činjenica konkretnog spora i izvođenja i procjene dokaza, ukoliko se ova procjena ne doima očigledno proizvoljnom (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 62/01* od 5. aprila 2002. godine). Ustavni sud se neće miješati u način na koji su redovni sudovi izvodili i utvrdili dokaznu građu. Zadatak Ustavnog suda je ispitati je li postupak u cjelini bio pravičan na način kako to zahtijeva član 6. stav 1. Evropske konvencije, te krše li odluke redovnih sudova ustavna prava na koja se apelant poziva (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 20/05* od 18. maja 2005. godine). Stoga, Ustavni sud nije nadležan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su redovni sudovi protumačili pozitivno-pravne propise, osim ukoliko odluke ovih sudova krše ustavna prava. Prema utvrđenoj praksi Ustavnog suda, to će biti slučaj kada odluka redovnog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kada je primjena pozitivno-pravnih propisa bila očigledno proizvoljna, kada je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede osnovnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 29/02* od 27. juna 2003. godine objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 31/03).

31. Ustavni sud nije pronašao ništa što bi u konkretnom slučaju ukazivalo na povredu apelantovog prava na pravično suđenje. Sudovi su u dvije instance dali detaljna obrazloženja svojih postupaka kao i odluka, pri tome uzimajući u obzir i

obrazlažući svoja postupanja i odluke u kontekstu apelantovih zahtjeva i prigovora koje je on tokom oba postupka isticao, koristeći svoje puno pravo stranke u postupku, odnosno ostvarujući puno pravo pristupa sudu. Iz stanja u spisu, kao i apelantovih navoda, Ustavni sud nije mogao zaključiti da postoji bilo kakva radnja koja bi mogla značiti proizvoljno i materijalnim propisima neosnovano ili neobrazloženo postupanje sudova. Ustavni sud smatra da je u konkretnom slučaju postupak vođen prema propisima parničnog postupka, kao i da se sud jasno opredijelio u pogledu tužbenih zahtjeva koje je tužiteljica postavila.

32. Ustavni sud zaključuje da u konkretnom slučaju nije bilo kršenja apelantovog prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Ostali navodi iz apelacije

33. U svjetlu zaključka u vezi sa kršenjem apelantovih prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da nije neophodno posebno razmatrati ostale navode iz apelacije u pogledu kršenja prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

34. Nije povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije zbog nepravilno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i nepravilne primjene materijalnog prava, jer je utvrđeno da je apelant pasivno legitimiran za ispunjenje novčane obaveze koja nije zastarjela, a sve druge okolnosti predmeta ukazuju da nije bilo propusta koji bi doveli do povrede prava na pravično suđenje.

35. Na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

36. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, s. r.

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 131/06**, rješavajući apelaciju **Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine**, na temelju članka VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stav 2. alineja 2. i članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 10. siječnja 2008. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija **Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine** podnesena protiv Presude Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Gž-495/05 od

15. prosinca 2005. godine i Presude Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj P-495/04-I od 7. rujna 2005. godine.

Odluku objavit u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: apelant) kojega zastupa Amer Ramić, diplomirani pravnik, po generalnoj punomoći gradonačelnika, statutarnoga zastupnika Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Brčko Distrikt), podnio je 25. siječnja 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Apelacionog suda Brčko Distrikta (u daljnjem tekstu: Apelacioni sud) broj Gž-495/05 od 15. prosinca 2005. godine i Presude Osnovnog suda Brčko Distrikta (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj P-495/04-I od 7. rujna 2005. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Apelacionog i Osnovnog suda, kao i Gorana Blagojevića, pravnoga zastupnika dr. Nade Elez (u daljnjem tekstu: tužiteljica), zatražena je 12. veljače 2007. godine dostava odgovora na apelaciju.

3. Osnovni je sud dostavio odgovor na apelaciju 27. veljače 2007. godine, Apelacioni sud 5. ožujka 2007. godine, a tužiteljica nije dostavila odgovor na apelaciju.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Osnovnog i Apelacionog suda su dostavljeni apelantu 7. ožujka 2007. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata podastrih Ustavnom sudu se mogu sumirati na sljedeći način.

6. Presudom Osnovnog suda broj P-592/00-I od 22. ožujka 2001. godine, tužena Opća bolnica "Sveti Vasilije" iz Brčko Distrikta (u daljnjem tekstu: Opća bolnica) je obvezana tužiteljici, dr. Nadi Elez, predati u posjed i slobodno raspolaganje trosoban stan u ulici Cara Dušana broj 20/2, drugi ulaz, površine 101 m². Istom je presudom tuženi apelant, također, obvezan naknaditi tužiteljici troškove postupka u iznosu od 800 KM u roku od 15 dana nakon pravomoćnosti presude, pod prijetnjom prinudnoga izvršenja.

7. Prvostupanjski je sud ustvrdio da je tužiteljica sa tuženim zaključila Ugovor o osobnom sudjelovanju djelatnika u izgradnji stana pod brojem 257/99 od 23. srpnja 1999. godine. Tim se ugovorom tužiteljica obvezala da će uplatiti 10% od predračunske vrijednosti stana koji joj je tužena dodijelila Odlukom broj 04-242/99 od 6. srpnja 1999. godine i Rješenjem tužene broj 04-248/99 od 23. srpnja 1999. godine, kao i da će u Općoj bolnici odraditi 10 godina radnoga staža, a tužena je obvezana da joj preda stan ustvrđene veličine i strukture iz ugovora.

8. Tužiteljica se 8. kolovoza 2000. godine obratila Općoj bolnici radi izvršenja ugovora. Kako je tužena propustila predati stan i ispuniti svoje obveze sukladno ugovoru, a tužiteljica je uplatila ugovoreni novčani iznos, ona je pokrenula parnični postupak koji je rezultirao Presudom Osnovnog suda broj P-592/00-I od 22. ožujka 2001. godine kojom je tužena

obvezana predati u posjed i slobodno raspolaganje ugovoreni stan. Nadalje, Presudom Apelacionog suda broj Gž-144/2001 od 17. srpnja 2001. godine priziv tužene je odbijen i prvostupanjska Presuda Osnovnog suda broj P-592/00-I od 22. ožujka 2001. godine je potvrđena.

9. Nakon toga je, prema prijedlogu tužiteljice - tražitelja izvršenja, vođen izvršni postupak, pa je njezin prijedlog da se on u predmetu broj I-203/01-4 nastavi u cijelosti odbijen kao neutemeljen, a njezin je prigovor na prvostupanjsko rješenje odbijen.

10. Nezadovoljna činjenicom da ugovor o dodjeli stana nije izvršen onako kako je glasio, tužiteljica je 2. rujna 2004. godine pokrenula parnični postupak radi isplate novčane protuvrijednosti u iznosu od 26.350,00 KM, što je novčani izraz razlike u cijeni kvadrata stanova. Presudom Osnovnog suda broj P-495/04-I od 7. rujna 2005. godine, koja je potvrđena Presudom Apelacionog suda broj Gž-495/05 od 15. prosinca 2005. godine, tuženi je apelant obvezan tužiteljici isplatiti novčanu protuvrijednost stambene površine veličine od 31 m², koja predstavlja razliku dodijeljenoga stana i stana koji tužiteljica sada koristi, u ukupnom iznosu od 31 m² x 850 KM, što iznosi 26.350,00 KM. Uz ovaj je iznos, također, ustvrđena obveza isplate i zakonske kamate od 2. rujna 2004. godine kao dana podnošenja tužbe pa do isplate, a tuženom je naloženo i da sa tužiteljicom zaključi ugovor o korištenju stana koji sada koristi, kao i da joj nadoknadi troškove parničnoga postupka u iznosu od 2.140 KM, sve u roku od 15 dana nakon pravomoćnosti presude, pod prijetnjom prinudnoga izvršenja.

11. Sudovi su ustvrdili da je potraživanje preneseno sa Opće bolnice na Brčko Distrikt, na temelju odredaba članka 9. Statuta Brčko Distrikta, kojim je određen način financiranja zdravstvenih usluga u Brčko Distriktu i članka 29. Zakona o izvršnome postupku Brčko Distrikta BiH ("Službeni glasnik Brčko Distrikta" br. 8/00, 1/01, 5/02 i 8/03). Ovim je zakonskim odredbama precizirano da "se izvršenje određuje i na prijedlog i u korist osobe koja u izvršnoj ispravi nije označena kao tražitelj izvršenja ako ona javnom ili ovjerenom privatnom ispravom dokaže da je potraživanje na nju preneseno ili da je na nju na drugi način prešlo. Ako se prijenos ne može dokazati na taj način, prijenos potraživanja dokazuje se pravomoćnom odlukom donesenom u parničnome postupku". Kako se u konkretnome slučaju radi o obvezama koje su nastale poslije 8. ožujka 2000. godine, kao nadnevka proglašenja Brčko Distrikta i načina izvršenja njegovih obveza, tako su sudovi neprijeporno ustvrdili pasivni subjektivitet na strani tuženoga Brčko Distrikta i obvezu isplate novčanoga iznosa od 26.350,00 KM na ime razlike u cijeni prijepornih stanova, a u korist tužiteljice.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

12. Apelant je naveo da su mu redoviti sudovi povrijedili pravo na pravično suđenje i pravo na imovinu jer su proizvoljno primijenili čitav niz materijalno-pravnih propisa, te pristranim odlučivanjem donijeli nezakonite odluke. Apelant je naglasio da podnosi apelaciju protiv pobijanih presuda samo u dijelu koji se odnosi na apelantovo obvezivanje na isplatu novčanoga iznosa od 26.350,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom od 2. rujna 2004. godine. Brčko Distrikt je, navodi se u apelaciji, neutemeljeno obvezan platiti razliku u cijeni stanova umjesto Opće bolnice, iako nije njezin pravni slijednik, obzirom na to da Opća bolnica navodno ni do danas nije izgubila svojstvo pravne osobe, jer je kao takva upisana u Sudski registar Osnovnog suda. Ovu Opću bolnicu je, sukladno

članku 2. njezinoga Statuta, utemeljila Vlada Republike Srpske, a prema odredbama članka 10. priloženoga Statuta za obveze bolnice eksplicite odgovara Republika Srpska, a ne općina Brčko, Brčko Distrikt ili neka druga pravna osoba. S druge strane, apelant je naveo da su sudovi potpuno zanemarili odredbe točke 4. Naloga supervizora o financijskom sustavu Brčko Distrikta od 14. travnja 2000. godine u kojemu je ustvrđeno da Brčko Distrikt ne odgovara za financijske obveze općine Brčko, što je prihvatio i Ustavni sud Bosne i Hercegovine u predmetu AP 538/04 od 28. lipnja 2005. godine (slučaj Crnogorčević).

b) Odgovor na apelaciju

13. U odgovoru na apelaciju Osnovnog suda navedeno je da je sud za svoju odluku dao valjano obrazloženje uz primjenu zakonskih propisa iz ove oblasti, pa smatra da nisu povrijeđena apelantova prava koja je on naveo u apelaciji. Naime, Presudom Osnovnog suda broj P-495/04-I od 7. rujna 2005. godine, koja je potvrđena Presudom Apelacionog suda broj Gž-495/05 od 15. prosinca 2005. godine, tuženi apelant je obvezan tužiteljici isplatiti novčanu protuvrijednost stambene površine veličine od 31 m² koja predstavlja razliku dodijeljenog stana i stana koji tužiteljica sada koristi, u ukupnom iznosu od 31 m² x 850 KM, što iznosi 26.350,00 KM. Uz to je apelant obvezan isplatiti tužiteljici i zakonske kamate od 2. rujna 2004. godine, kao dana podnošenja tužbe pa do isplate, kao i zaključiti sa tužiteljicom ugovor o korištenju stana koji sada koristi, te joj nadoknaditi troškove parničnoga postupka u iznosu od 2.140 KM, sve u roku od 15 dana nakon pravomoćnosti presude, pod prijetnjom prinudnoga izvršenja. Za takvu je presudu sud dao valjano obrazloženje uz primjenu zakonskih propisa iz ove oblasti, a s druge strane, navodi iz apelacije se odnose na presudu Apelacionog suda koji je prvostupanjsku presudu potvrdio.

14. U odgovoru na apelaciju Apelacionog suda navedeno je da je tužiteljici, kao stručnom kadru od osobitoga značaja, dodijeljen stan od 101 m² uz njezinu obvezu da u Općoj bolnici u Brčko Distriktu radi 10 godina, računajući od dana kada je dobila predmetni stan (tj. od 23. srpnja 1999. godine), tako da realizacija tog ugovora još traje i nastavljen je i nakon proglašenja Brčko Distrikta 8. ožujka 2000. godine, te tužiteljica od tada radi za potrebe Opće bolnice u Brčko Distriktu. Dakle, ugovorni je odnos nedvojbeno nastavljen, sada između tužiteljice i tuženoga Brčko Distrikta koji u tijeku postupka nije ni istaknuo prigovor pasivne legitimacije, dapače, prihvatio je svoju pasivnu legitimaciju ponudivši tužiteljici zaključenje poravnjanja u svezi sa ovom pravnom stvari.

15. Kako ugovorni odnos između tužiteljice i apelanta i dalje teče, to se u ovoj pravnoj stvari, prema ocjeni Apelacionog suda, radi o obvezi koju je Brčko Distrikt preuzeo, pa se apelant nepotrebno poziva na Nalog supervizora o financijskom sustavu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine od 14. travnja 2000. godine, te paušalno ističe prigovor zastare, obzirom na to da je tužiteljica ranije vođenim parničnim i izvršnim postupkom prekidala tijek zastare, što je apelantu dobro poznato, jer je sudjelovao u tim postupcima. Netočan je navod u apelaciji da Opća bolnica nije izgubila svojstvo pravne osobe, jer iz dopisa čiju presliku Ustavnom sudu dostavlja Apelacioni sud slijedi oprečno. I konačno, pozivanje na predmet Ustavnog suda broj AP 538/04 od 28. lipnja 2005. godine (slučaj Crnogorčević) je neutemeljeno jer se radi o drukčijoj pravnoj situaciji, dakle, nema povrede ustavnih prava na pravično suđenje i imovinu na koju se apelant poziva.

V. Relevantni propisi

16. U **Zakonu o obligacijskim odnosima** ("Službeni list SFRJ" br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, te "Službeni glasnik RS" br. 17/93, 3/96, 39/03 i 74/04) relevantne odredbe glase:

"Članak 262.

Povjeritelj je u obveznom odnosu ovlašten od dužnika zahtijevati ispunjenje obveze, a dužnik je dužan ispuniti je savjesno u svemu kako ona glasi".

17. U **Zakonu o izvršnome postupku Brčko Distrikta** ("Službeni glasnik Brčko Distrikta" br. 8/00, 1/01, 5/02 i 8/03) relevantne odredbe glase:

"Članak 29.

(1) Izvršenje se određuje i na prijedlog i u korist osobe koja u izvršnoj ispravi nije označena kao tražitelj izvršenja ako ona javnom ili ovjerenom privatnom ispravom dokaže da je potraživanje na nju preneseno ili da je na nju na drugi način prešlo. Ako se prijenos ne može dokazati na taj način, prijenos potraživanja dokazuje se pravomoćnom odlukom donesenom u parničnome postupku".

18. U **Zakonu o zdravstvenoj zaštiti Brčko Distrikta** ("Službeni glasnik Brčko Distrikta" broj 2/01) relevantne odredbe glase:

"Članak 126.

[...] Sve zdravstvene ustanove javnoga sektora koje obavljaju zdravstvene usluge na području Brčko Distrikta (Opća bolnica, zdravstveni centri u Brčkom-grad, Maoča i Bijela, sa svojim ambulantom) bit će financirane iz proračuna Distrikta i drugih izvora sukladno zakonima Distrikta i ugovorima koje zaključi Distrikt, na način određen zasebnim zakonima i propisima. [...]"

19. U **Statutu Brčko Distrikta** ("Službeni glasnik Brčko Distrikta" broj 1/02) relevantne odredbe glase:

Članak 9.

Funkcije i ovlasti Brčko Distrikta

Funkcije i ovlasti Distrikta su:

[...]

(h) zdravstvena zaštita.

[...]"

20. U **Nalogu supervizora o financijskom sustavu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine** od 14. travnja 2000. godine relevantne odredbe glase:

"4. U slučaju nepostojanja dogovora sa entitetima u svezi sa specifičnim obvezama, Distrikt ne preuzima obveze za dugove koji su nastali prije nadnevkla proglašenja Distrikta".

VI. Dopustivost

21. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima prizivnu mjerodavnost u pitanjima koja su sadržana u ovome Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

22. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku koji je koristio.

23. U konkretnome slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Apelacionog suda broj Gž-495/05 od 15. prosinca

2005. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, pobijanu je presudu apelant primio 25. prosinca 2005. godine, a apelacija je podnesena 25. siječnja 2006. godine, tj. u roku od 60 dana kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očito (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojega apelacija nije dopustiva.

24. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

25. Apelant pobija navedene presude tvrdeći da mu je tim presudama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

*"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovoga članka što uključuje:
[...]*

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi sa kaznenim postupkom."

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prigodom ustvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnome roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom utemeljenim sudom. [...]"

26. U konkretnome je slučaju neprijeporno da je članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjiv jer se radi o sporu u kojemu je ustvrđivana apelantova obveza za isplatom novčane protuvrijednosti stambene površine od 31 m² u ukupnom iznosu od 26.350,00 KM, dakle radilo se o ustvrđivanju apelantovih "građanskih prava i obveza". Ustavni sud, stoga, ima mjerodavnost ispitati je li postupak bio sukladan standardima iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

27. Apelant u apelaciji ističe da nije imao pravično suđenje zbog toga jer su sudovi nepravilno i nepotpuno ustvrdili činjenično stanje i pogrešno primijenili materijalno pravo. U konkretnome slučaju, apelantovo se nezadovoljstvo radom sudova može sumirati na sljedeće: apelant smatra da nije pasivno legitimiran u konkretnome sporu, odnosno da nije stranka u sporu i da je potraživanje koje je tužiteljica zahtijevala zastarjelo. Kako slijedi iz spisa i priložene dokumentacije, tužiteljica je sa Općom bolnicom, čija je prava i obveze preuzeo Brčko Distrikt, zaključila Ugovor o osobnom sudjelovanju djelatnika u izgradnji stana pod brojem 257/99 od 23. srpnja 1999. godine. Tim se ugovorom tužiteljica obvezala uplatiti 10% od predračunske vrijednosti stana koji joj je tužena dodijelila Odlukom Opće bolnice broj 04-242/99 od 6. srpnja 1999. godine i Rješenjem broj 04-248/99 od 23. srpnja 1999. godine, kao i da će u Općoj bolnici odraditi 10 godina staža, a tužena je obvezana predati joj stan ustvrđene veličine i strukture iz ugovora. Tužena nije ispunila taj ugovor, nego je tužiteljici ponudila stan koji je manji za 30 m² od ugovorenoga. Nakon toga, tužiteljica je pismenim podneskom od 8. kolovoza

2000. godine tražila ispunjenje ugovora u svemu kako je dogovoreno. Kako i nakon toga Opća bolnica nije ispunila svoje obveze, Presudom Osnovnog suda broj P-592/00-I od 22. ožujka 2001. godine, koja je potvrđena Presudom Apelacionog suda broj GŽ-144/2001 od 17. lipnja 2001. godine, sud je obvezao tuženu Opću bolnicu da preda u posjed i slobodno raspolaganje trosoban stan sukladno ugovoru. Tužiteljica je od 2001. do 2004. godine vodila i izvršni postupak, čime je prekidan tijek zastarjelosti na koji se poziva apelant. Iako tužiteljčin zahtjev za isplatom novčane protuvrijednosti ima temelj u ugovoru koji je zaključen 23. srpnja 1999. godine, ipak se njegova dospjelost mora računati od momenta podnošenja tužbe za isplatom novčane protuvrijednosti, odnosno 2. rujna 2004. godine, u kojem su slučaju apelantovi navodi o zastarjelosti potraživanja neutemeljeni, jer je riječ o različitim pravnim temeljima apelantovoga obvezivanja.

28. Dakle, tužiteljica je svoju ugovornu obvezu u uplati obveznoga sudjelovanja za rješavanjem stambenoga pitanja i zaključenju ugovora o radu u svemu ispunila, a tužena je propustila to učiniti, pozivajući se na promijenjene okolnosti iz članka 137. Zakona o obligacijskim odnosima. Međutim, sudovi su ustvrdili da se ovaj institut u konkretnome slučaju ne može primijeniti, jer promijenjene se okolnosti moraju desiti prije roka određenoga za ispunjenje obligacije (članak 354. Zakona o obligacijskim odnosima). Obzirom na to da tužiteljica nije dobila stan veličine koja je navedena u ugovoru, ponuđen joj je manji stan, tako da je novčana razlika ta dva stana iznosila 26.350,00 KM. Kako je ranije navedeno, tužiteljica je 2. rujna 2004. godine podnijela tužbeni zahtjev radi isplate navedene novčane protuvrijednosti. Kao tuženi je označen Brčko Distrikt koji iz proračuna financira Opću bolnicu i na kojega su, sukladno članku 9. Statuta Brčko Distrikta i članku 29. Zakona o izvršnome postupku Brčko Distrikta BiH, prenesene obveze i potraživanja, pa prema tomu i obveze prema tužiteljici. U konkretnome slučaju, činjenice predmeta ukazuju da se radi o neispunjenju ugovora i potraživanju novčane protuvrijednosti koja se temelji na tom neispunjenju. Potraživani iznos od 26.350,00 KM se pojavljuje kao razlika u cijeni stana koji je tužiteljici dodijeljen i onoga u koji je uselila, što je ustvrđeno provedenim vještačenjem u tijeku parničnoga postupka.

29. Neprijeporno je, dakle, da su obveze isplate novčane protuvrijednosti nastale u razdoblju nakon donošenja Naloga supervizora o financijskom sustavu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine od 14. travnja 2000. godine i kada je ustvrđeno da obveze financiranja zdravstvenih usluga padaju na teret proračuna Brčko Distrikta. Prema tomu, apelantovi prigovori o nedostatku pasivne legitimacije su paušalni i neutemeljeni. S druge strane, ustvrđeno je da tužiteljčino potraživanje novčane protuvrijednosti nije zastarjelo, jer je za štetu saznala u tijeku 2000. godine, kada je i pokrenula parnični postupak pred Osnovnim sudom, a koji je zaveden pod poslovnim brojem P-592/00-I. Kako se prigovor zastarjelosti odnosi na isplatu novčane protuvrijednosti koju je tužiteljica potraživala tužbom podnesenom 2. rujna 2004. godine, proizlazi da se ne može prihvatiti da je nastupila zastarjelost ovoga potraživanja. S druge strane, zbog trajanja parničnoga i izvršnoga postupka u svezi sa istom pravnom stvari prekidan je tijek zastarjelosti, pa je i prema tomu neutemeljen prigovor zastarjelosti predmetnoga potraživanja koji je istaknuo apelant.

30. U svezi sa svim prethodnim apelantovim navodima, Ustavni sud naglašava da je izvan njegove mjerodavnosti da procjenjuje zaključke redovitih sudova glede ustvrđivanja činjenica konkretnoga spora i izvođenja i procjene dokaza,

ukoliko se ova procjena ne doima očito proizvoljnom (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 62/01* od 5. travnja 2002. godine). Ustavni se sud neće miješati u način na koji su redoviti sudovi izvodili i ustvrdili dokaznu građu. Zadaća Ustavnog je suda ispitati je li postupak u cjelini bio pravičan na način kako to zahtijeva članak 6. stavak 1. Europske konvencije, te krše li odluke redovitih sudova ustavna prava na koja se apelant poziva (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP 20/05* od 18. svibnja 2005. godine). Stoga, Ustavni sud nije mjerodavan vršiti provjeru ustvrđenih činjenica i načina na koji su redoviti sudovi protumačili pozitivno-pravne propise, osim ukoliko odluke ovih sudova krše ustavna prava. Prema ustvrđenoj praksi Ustavnog suda, to će biti slučaj kada odluka redovitoga suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kada je primjena pozitivno-pravnih propisa bila očito proizvoljna, kada je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi Ustavni sud, Odluka broj *U 29/02* od 27. lipnja 2003. godine objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 31/03).

31. Ustavni sud nije pronašao ništa što bi u konkretnome slučaju ukazivalo na povredu apelantovog prava na pravično suđenje. Sudovi su u dvije instance dali detaljna obrazloženja svojih postupaka kao i odluka, pri tomu uzimajući u obzir i obrazlažući svoja postupanja i odluke u kontekstu apelantovih zahtjeva i prigovora koje je on tijekom oba postupka isticao, koristeći svoje puno pravo stranke u postupku, odnosno ostvarujući puno pravo pristupa sudu. Iz stanja u spisu, kao i apelantovih navoda, Ustavni sud nije mogao zaključiti da postoji bilo kakva radnja koja bi mogla značiti proizvoljno i materijalnim propisima neutemeljeno ili neobrazloženo postupanje sudova. Ustavni sud smatra da je u konkretnome slučaju postupak vođen prema propisima parničnoga postupka, kao i da se sud razvidno opredijelio glede tužbenih zahtjeva koje je tužiteljica postavila.

32. Ustavni sud zaključuje da u konkretnome slučaju nije bilo kršenja apelantovog prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Ostali navodi iz apelacije

33. U svjetlu zaključka u svezi sa kršenjem apelantovih prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud smatra da nije nužno posebice razmatrati ostale navode iz apelacije glede kršenja prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

VIII. Zaključak

34. Nije povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije zbog nepravilno i nepotpuno ustvrđenoga činjeničnoga stanja i nepravilne primjene materijalnoga prava, jer je ustvrđeno da je apelant pasivno legitimiran za ispunjenje novčane obveze koja nije zastarjela, a sve druge okolnosti predmeta ukazuju da nije bilo propusta koji bi doveli do povrede prava na pravično suđenje.

35. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni je sud odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

36. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, v. r.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 329/06**, рјешавајући апелацију **Зорана Радивојевића**, на основу члана VI /36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Хатица Хаџиосмановић, председница

Миодраг Симоновић, потпредседник

Валерија Галић, потпредседница

Сеада Палаврић, судија

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 27. фебруара 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација **Зорана Радивојевића**

Утврђује се повреда права на правично суђење из члана II /3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 ст. 1 и 3 тач. ц. и д. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Рјешење Окружног суда у Бањој Луци број П.жп 1251/05 од 13. децембра 2005. године.

Предмет се враћа Окружном суду у Бањој Луци, који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку у складу са чланом II 3e) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 ст. 1 и 3ц. и д. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Окружном суду у Бањој Луци да, у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке, обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о мјерама које су предузете с циљем да се изврши ова одлука.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Зоран Радивојевић (у даљњем тексту: апелант) из Бање Луке, ког заступа Горјана Попадић, адвокат из Бање Луке, поднио је 15. фебруара 2006. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Окружног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Окружни суд) број П.жп 1251/05 од 13. децембра 2005. године и Рјешења Суда за прекршаје Челинац (у даљњем тексту: Суд за прекршаје) број П-691/04 од 15. марта 2005. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда од Окружног и Основног суда у Котор Вароши (у даљњем тексту:

Основни суд) затражено је 21. септембра 2007. године и 26. октобра 2007. године да доставе одговор на апелацију.

3. Окружни суд је 3. октобра 2007. године доставио одговор на апелацију, а Основни суд 8. новембра 2007. године.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори Окружног и Основног суда достављени су апеланту 25. јануара 2008. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената који су предочени Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. Рјешењем Суда за прекршаје број-691/04 од 15. марта 2005. године апелант је проглашен кривим што 28. октобра 2004. године у 9,15 сати у мјесту Зелени Вир, општина Челинац, управљајући у саобраћају путничким моторним возилом марке " Vento ", рег. броја 125-J-394, није држао своје возило што ближе десној ивици коловоза да, с обзиром на брзину кретања, услове саобраћаја и стање пута не угрожава друге учеснике у саобраћају, па је дјелимично прешао на траку која је намијењена за саобраћај возила из супротног смјера због чега је предњим лијеvim дијелом свога возила ударио у бочни дио теретног возила које се кретало из супротног смјера и на возилима је причињена материјална штета, чиме је учинио прекршај из члана 41 став 2 Закона о основама безбједности саобраћаја на путевима (у даљем тексту: ЗООБС), па је на основу члана 227 став 1 тачка 5 тог прописа кажњен новчаном казном у износу од 150,00 КМ. Суд је утврдио да је апелант на име трошкова вјештачења и трошкова поступка дужан да плати износ од 200,00 КМ, у року од 15 дана од дана правоснажности рјешења под пријетњом принудног извршења.

7. У образложењу првостепеног рјешења је наведено да је Полицијска станица за безбједност саобраћаја Бања Лука (у даљем тексту: ПС) својим актом број 13156/04 од 10. новембра 2004. године поднијела захтјев да се покрене прекршајни поступак против апеланта због прекршаја који је описан у изреци рјешења, да је апелант негирао да је у наведено вријеме, управљајући предметним возилом, прешао на лијеvu саобраћајну траку у правцу кретања и да је на тај начин изазвао саобраћајну незгоду, наводећи при томе да је возач теретног возила, који се кретао из супротног правца, једним дијелом прешао на његову страну и закачио његово возило тако да је сломио ретровизор, а затим да га је одио на своју коловозну траку. Суд је даље навео да је спровео доказни поступак саслушањем у својству свједока полицајца ПС Зорана Кокана, који је наведеног дана био на увиђају на лицу мјеста предметне саобраћајне незгоде, да је извршен увид у Забиљешку о саобраћајној незгоди, у фотографије лица мјеста и налаз вјештака саобраћајне струке, те је на основу утврђеног стања нашао да је апелант починио дјело прекршаја за које се терети. Суд је у цијелости повјеровало исказу свједока Зорана Кокана, сматрајући да је на јасан и децидан начин описао затечено лице мјеста. Суд је, такође, у потпуности прихватио налаз и мишљење вјештака, које је оцијенио као прецизно и увјерљиво, налазећи да из њега произилази да је апелант проузроковао саобраћајну несрећу. Апелантову одбрану суд је у цијелости одбио као неосновану и неувјерљиву, сматрајући да је смишљена због избјегавања прекршајне одговорности, будући да је апелант у том правцу понудио као доказ сопствене фотографије лица мјеста саобраћајне незгоде, које суд није прихватио јер се не подударују са изјавом самог апеланта, а ни са осталим доказима који су спроведени. Суд је закључио да је одговорност апеланта у потпуности доказана, односно да се у

описаним апелантовим радњама стичу сва битна обиљежја прекршаја из члана 41 став 2 ЗООБС-а, те је, цијенећи апелантове олакшавајуће и отежавајуће околности, апеланта прогласио кривим и изрекао му наведену новчану казну.

8. Окружни суд је Рјешењем број П.жп 1251/05 од 13. децембра 2005. године апелантову жалбу одбио као неосновану и потврдио рјешење Суда за прекршаје. У образложењу рјешења суд је навео да није нашао да је првостепени суд учинио битну повреду одредби прекршајног поступка у смислу одредби члана 236 став 3 Закона о прекршајима, да је погрешно утврдио чињенично стање или погрешно примијенио материјално право, налазећи да је првостепени суд у току доказног поступка спровео све потребне доказе, а у образложењу рјешења дао ваљане и потпуне разлоге за своју одлуку које је у цијелости прихватио и другостепени суд. Другостепени суд је, такође, оцијенио да је првостепени суд на основу налаза и мишљења вјештака за саобраћај, Војислава Суботића, потпуно и правилно ријешио питање узрока настанка саобраћајне незгоде, те да су стога апелантови жалбени наводи у погледу погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања неосновани. У погледу одлуке о казни другостепени суд је оцијенио да је новчана казна правилно одмјерена и да у свему одговара тежини учињеног прекршаја, степену прекршајне одговорности апеланта и околности под којима је прекршај и почињен, те да ће се њоме остварити сврха кажњавања како са аспекта специјалне тако и генералне превенције.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

9. Апелант сматра да му је оспореним одлукама повријеђено право на правично суђење из члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Европска конвенција). Повреду овог права апелант види у томе што је првостепени суд своју одлуку о његовој кривичној одговорности засновао искључиво на исказу полицајца Зорана Кокана, који је саслушан у својству свједока, који је и поднио прекршајну пријаву а да при томе њему није дата могућност да присуствује том саслушању, односно да се са свједоком суочи иако је то од суда тражио. Апелант такође наводи да је суд засновао своју одлуку и на налазу и мишљењу вјештака саобраћајне струке, а да претходно није дао и њему могућност да се изјасни о избору и налазу вјештака. Такође, истиче да првостепени суд није разматрао његове доказе које је понудио, због чега сматра да поступак није вођен правично, те да је самим тим повријеђено његово право на "једнак њисити суду", а самим тим и право на одбрану. Сем првостепеног, апелант даље наводи, нити другостепени суд, одлучујући о његовој жалби, није цијенио чињеницу што апелант није присуствовао саслушању наведеног свједока и што му није дата могућност да се изјасни о избору и налазу вјештака, већ да је жалбу одбио као неосновану, сматрајући да су његова процесна права у свему испоштована.

б) Одговор на апелацију

10. Основни суд у одговору на апелацију је навео да је првостепено рјешење донесено сходно одредбама тада важећег Закона о прекршајима, те да је засновано на доказима, које је суд разматрао како појединачно тако и у њиховој међусобној повезаности и извео закључак да су у апелантовим радњама остварена сва битна обиљежја прекршаја за који је проглашен кривим. Такође, овај суд је навео да ранији Закон о прекршајима није предвиђао обавезу "директног и унакрсног" испитивања, те да самим тим пред

тим судом није било кршења права наведених у апелацији која су загарантована чланом II (3e) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 Европске конвенције.

11. Сходно оцјени Окружног суда, која је истакнута у одговору на апелацију, предметни прекршајни поступак је вођен у цијелости у складу са одредбама Закона о прекршајима ("Службени гласник РС" број 12/94 са измјенама и допунама), како пред првостепеним, тако и у поступку по жалби пред другостепеним судом. Окружни суд истиче да првостепени суд у конкретном случају није био у обавези да води усмени претрес, налазећи да је првостепени суд исправно поступио када је "појединачно-одвојено", у току вођења поступка испитао апеланта, затим саслушао полицајца свједока, те наложио саобраћајно-техничко вјештачење вјештака саобраћајне струке. Сходно оцјени овог суда првостепени суд је у току поступка спровео све расположиве доказе и на основу тих доказа извео правилан закључак у погледу постојања прекршаја и прекршајне одговорности апеланта, наводећи при томе да оспореним рјешењима није повријеђено ни једно од апелантових уставних права на које се позива. Окружни суд истиче да у цијелости остаје код навода које су изнио у образложењу своје одлуке и предлаже да се апелација одбије као неоснована.

V. Релевантни прописи

12. **Закон о прекршајима** ("Службени гласник Републике Српске" бр. 12/94, 16/95, 21/96, 40/98, 47/01 и 96/03) у релевантном дијелу гласи:

"Члан 73

Суд који води прекршајни поступак дужан је да испитивши и пошитоно утврди чињенице које су од важности за доношење рјешења о прекршају. Он је дужан да са једнаком брижљивошћу испитивши како околности које тијерије окривљеног, иако и околности које му иду у прилог.

Члан 75

Прекршајни поступак се води брзо и крајко, али иако да се што не одражава на њавилности и законитости одлуке која тијеба да се донесе

Члан 179

Окривљени може да буде суочен са свједоком или дружим окривљеним ако се њихови искази не слажу у погледу важних чињеница. Суочени ће се испитивши о свакој околности у којој се њихови искази не слажу и њихови одговори унијети у записник.

Члан 190

Ако је за утврђивање или за оцјењивање неке важне чињенице неопходно стручно знање којим не располаже суд, који води прекршајни поступак одредиће се вјештач ради вјештачења. Вјештачење може да се повјери и стручној установи (болници, хемијској лабораторији и др.).

Члан 193

Окривљени, подносилац захтјева и оштећени могу да захтјевају изузеће вјештака.

О захтјеву из тијерходног стјава рјешава судија за прекршаје који води поступак.

Жалба на рјешење којим се одбија захтјев за изузеће вјештака одлаже извршење вјештачења, уколико не постоји ојасности од одлагања.

Члан 208 стјав 1

Усмени тијеррес може да се одреди ако судија за тијеркршаје оцјени да је што тијерребно ради бољећ разјашњења стјвари.

На усмени тијеррес тијозивају се окривљени, његов бранилац, свједоци и вјештаци и обавјештава се подносилац захтјева. Ако је окривљено тијавно лице, на усмени тијеррес тијозива се и тиједстваник тијавног лица."

VI. Допустивост

13. У складу са чланом VI (3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

14. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући сходно закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

15. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Рјешење Окружног суда број П.жп 1251/05 од 13. децембра 2005. године, против ког нема других дјелотворних правних лијекова могућих сходно закону. Затим, оспорено рјешење апелант је примио 20. децембра 2005. године, а апелација је поднесена 11. фебруара 2006. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допустива.

16. Имајући у виду одредбе члана VI (3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

17. Апелант оспорава наведена рјешења Суда за прекршаје и Окружног суда, тврдећи да су му тим рјешењима повријеђена права из члана II (3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

18. Члан II (3e) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Сва лица на тијериторији Босне и Херцеговине уживају људска тијавна и основне слободе из стјава 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

е) Право на тијавично саслушање у тијраћанским и кривичним стјаварима и друга тијавна у вези са кривичним тијосиујком".

19. Члан 6. ст. 1. и 3.ц. и д. Европске конвенције, у релевантном дијелу гласи:

"1. [...] Приликом утврђивања тијраћанских тијавна и обавеза или основаности било какве кривичне тијосиујбе тијрошив њега свако има тијавно на тијавично суђење и јавну расијраву у разумном року тијред независним и тијерисијраним, законом установљеним судом [...]

3. Свако ко је тијосиујен за кривично дјело има слједећа минимална тијавна:

ц. [...] да се брани лично или уз тијомоћ браниоца [...]

д. [...] да сам испитивује или захтјева испитивање свједока тијосиујбе [...]."

20. Прво питање на које Уставни суд мора да одговори тиче се примјенљивости члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције у конкретном случају, односно да ли се ради о "кривичној" оптужби против апеланта.

21. Оцјена да ли је нека оптужба "кривична" у смислу значења из члана 6 Европске конвенције даје се на основу критеријума: класификација сходно законодавству, природа прекршаја, те природа и строгост казне (види Европски суд за људска права, *Engel u др. против Холандије*, пресуда од 8. јуна 1976. године). Ови критеријуми не морају да буду кумулативно испуњени. Природа прекршаја укључује два поткритеријума: обим прекршене норме и сврху казне, који морају да буду кумулативно испуњени.

22. Апелант је проглашен кривим и кажњен због дјела које је оквалификовано као прекршај сходно Закону о основама безбједности саобраћаја на путевима. То значи да оптужба није оквалификована као кривична. Међутим, то није одлучујуће да би се примјениле гаранције из члана 6 Европске конвенције. Што се тиче природе прекршаја, да би се радило о "кривичној" оптужби обим прекршајне норме мора да буде генералан, а сврха санкције мора да буде одвраћајућа и кажњива. У конкретном случају норма којом је прописан прекршај односи се на све учеснике у саобраћају, она има општи карактер и не примјењује се само на неку специфичну групу, професију или сл. С друге стране, дисциплинске санкције углавном се установљавају како би се обезбиједило да припадници одређених група поштују одређена правила (види Европски суд за људска права, *Weber против Швајцарске*, пресуда од 22. маја 1990. године). Што се тиче сврхе казне, она је генерално у прекршајном поступку спречавање дјелатности којима се врши повреда јавног поретка, спречавање учиниоца да чини прекршаје и његово преваспитање, васпитни утицај на друге да не чине прекршаје, јачање морала и утицај на развијање одговорности и дисциплине грађана. У конкретном случају сврха казне, сходно Закону о основама безбједности саобраћаја на путевима, јесте омогућавање безбједности саобраћаја на јавним путевима што је у јавном интересу. Уставни суд сматра да све ово упућује на закључак да се ради о "кривичној" оптужби, а не о дисциплинској санкцији.

23. С обзиром на то да је Уставни суд утврдио, на основу критеријума природе прекршаја, да се ради о "кривичној" оптужби, природа и строгост казне нису више релевантне (види Европски суд за људска права, *Öztürk против Савезне Републике Немачке*, пресуда од 21. фебруара 1984. године). Ипак, Уставни суд сматра значајном и чињеницу да је у конкретном случају прописана новчана казна, као и да изречена новчана казна под околностима одређеним законом може да се замијени казном затвора, што, такође, упућује на закључак да се ради о "кривичној" оптужби.

24. У конкретном случају апелант се жали да му није дата могућност да учествује у поступку приликом саслушања полицајца Зорана Кокана у својству свједока и да му није омогућено да се с њим суочи, те да му није дата могућност да се изјасни о избору и налазу вјештака саобраћајне струке. Такође се жали да је првостепени суд своје рјешење засновао искључиво на исказу саслушаног свједока полицајца и на налазу и мишљењу вјештака саобраћајне струке, те га на основу тога и прогласио кривим, повређујући тиме његово право да расправља пред судом и право да се брани, што је прихватио и другостепени суд одбијајући његове жалбене наводе. У складу са наведеним Уставни суд ће испитати да ли је

предметни поступак био правичан, онако како то захтијева члан 6 став 1 и 3ц, и д. Европске конвенције.

25. Уставни суд констатује да захтјев "правичног саслушања" у принципу подразумијева право страна да буду лично присутне на суђењу. То право је тјесно повезано са правом на усмено саслушање (види Европски суд за људска права, *Fredin против Шведске*, пресуда од 23. фебруара 1994. године, серија А, број 283-А, стр. 10-11) и право да може да се прати поступак (види Европски суд за људска права, *Stanford против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 23. фебруара 1994. године, серија А, број 282-А, стр. 10-11). У предмету *Colozza* Европски суд за људска права је сматрао да, мада то није изричито споменуто у члану 6 став 1 Европске конвенције, циљ и сврха наведеног члана као цјелине показује да лице које је "оптужено за кривични прекршај" има право да учествује на саслушању (види Европски суд за људска права, *Colozza против Италије*, пресуда од 12. фебруара 1985. године, серија А, број 89, стр. 14). Изузетак од овог принципа може да буде када се ради о другостепеном и трећестепеном суђењу. Одговор на питање да ли је такав изузетак дозвољен зависи од околности случаја. Превасходно, чини се да је изузетак допуштив само ако оптужени има право да буде присутан на саслушању пред првостепеним органом. У предмету *Ekbatani против Шведске* Европски суд за људска права је навео да појам "правичног суђења" подразумијева да лица која су оптужена за кривични прекршај, као принцип, имају право да буду присутна на првостепеном суђењу (види Европски суд за људска права, *Ekbatani против Шведске*, пресуда од 26. маја 1988. године, серија А, број 134, стр. 13 и 14). Међутим, не изгледа да постоји имало простора за изузетак од тог принципа. У готово свим каснијим случајевима Европски суд је заобилазио питање када оптуженом није дато право да присуствује на другостепеном и трећестепеном суђењу, већ је изричито пажњу посвећивао само чињеници да је лице било присутно на првостепеном суђењу (види Европски суд за људска права, *Jan - Ake Andersson против Шведске*, пресуда од 29. октобра 1991. године, серија А, број 212-Б, стр. 44-46).

26. Из наведеног произилази да стране у поступку имају право да лично буду на суђењу, те да је наведено право тјесно везано за право на усмено саслушање и право да може да се прати поступак. Стога, сврха и циљ члана 6 ст. 1 и 3 тач. ц, и д. подразумијевају да окривљени присуствује на суђењу (види Европски суд за људска права, *Ekbatani против Шведске*, пресуда од 26. маја 1988. године, серија А, број 134, став 25). У кривичним предметима суђење у одсуству окривљеног или једне стране дозвољава се само у изузетним околностима, уколико су судске власти поступиле са дужном ревношћу али нису могле да обавијесте релевантно лице о рочишту и могу да буду дозвољене у интересу спровођења правде у неким случајевима болести. Даље, Уставни суд констатује да право на одбрану из члана 6 став 3 тач. ц, подразумијева право да се оптужени брани сам, право на правну помоћ, укључујући и бесплатну правну помоћ, као и право да оптужени присуствује свим радњама у поступку.

27. Увидом у приложу документацију у конкретном случају, Уставни суд је утврдио да је Општински суд за прекршаје апеланта прогласио кривим због прекршаја из члана 41 став 2 ЗООБС-а, због чега је на основу члана 227 став 1 тачка 5 истог прописа кажњен новчаном казном у износу од 150,00 КМ. Апелант је у првостепеном поступку усмено саслушан у вези са критичним догађајем. Након тога суд је на одвојеним рочиштима саслушао свједока полицајца Зорана Кокана и провео вјештачење вјештака саобраћајне струке. Против првостепеног рјешења апелант је изјавио жалбу у

којој је предлагао да суд укине оспоравано рјешење и у поновном поступку му омогући да се суочи са свједоком полицајцем јер се не слаже са његовом изјавом. Другостепени суд није уважио нити апелантов предлог да му се омогући да се изјасни на налаз и мишљење вјештака, већ је одбио апелантову жалбу утврдивши да је правилно утврђено чињенично стање у доказном поступку који је спроведен и да није повријеђено апелантово право на одбрану.

28. У вези са наведеним, Уставни суд констатује да важан елемент захтјева правичног суђења представља принцип равноправности пред судом ("једнакост оружја"). Тај принцип подразумева, како је Европски суд за људска права навео у предмету *Dombo Beheer B. V. ĩroiĭiv Холандије* у контексту грађанског поступка, да објема странама мора да буде дата разумна могућност да изложе свој предмет - укључујући и изношење доказне грађе - под условима који их не стављају у знатно подређен положај у односу на противника (види Европски суд за људска права, *Dombo B. V. ĩroiĭiv Холандије*, пресуду од 27. октобра 1993. године, серија А, број 274, стр. 19). За кривичне предмете, гдје сам карактер поступка подразумева фундаменталну неједнакост страна, овај принцип "једнакости пред судом" чак је важнији, а примјењује се, мада у мањој мјери, и на управне поступке (види Европски суд за људска права, *Feldbrugge ĩroiĭiv Холандије*, пресуду од 29. маја 1986. године, серија А, број 99, стр. 17). Овај принцип може да има важну улогу у свакој фази поступка и у вези са много питања. Принцип "једнакости пред судом" подразумева да стране морају да имају исти приступ списима и другим документима предмета, барем у мјери у којој они имају улогу у формирању мишљења суда (види Европску комисију за људска права, *Lynas ĩroiĭiv Швицарске*, одлуку од 6. октобра 1976. године, број 7317/75, Yearbook XX, 1977. године, стр. 412, ст. 444-446). Свакој страни мора да се да прилика да се супротстави аргументима које је изложила друга страна.

30. Уставни суд даље констатује да је право да се позову и испитају свједоци из члана 6 став 3 тачка д. Европске конвенције тијесно повезано с правом једнаке доступности правним средствима, односно равноправношћу странака. Општи принцип је, сходно томе, да оптуженим лицима мора да буде дозвољено да позивају и испитују било ког свједока чије свједочење сматрају релевантним за свој предмет. Такође морају да буду у могућности да испитају сваког свједока ког позове или на чије се свједочење ослања тужилац. Наиме, процедура позивања и саслушања свједока мора да буде иста за оптужбу као и за одбрану и захтијева једнакост средстава. У принципу, сви докази на које се ослања оптужница треба да буду изведени у присуству оптуженог на јавној расправи са могућношћу изношења контрааргумента (види Европски суд за људска права, *Barbera, Messeque и Jabardo ĩroiĭiv Шпаније*, пресуда од 6. децембра 1988. године, серија А, број 146, став 78).

31. У конкретном случају, имајући у виду наведено, Уставни суд констатује да апелант у предметном прекршајном поступку није имао прилику да се са својим наводима супротстави аргументима друге стране. Наиме, првостепени суд је чињенично стање у поступку утврдио на основу саслушања полицајца Зорана Кокана и налаза вјештака саобраћајне струке, што је прихватио и другостепени суд, не водећи при томе рачуна да апелант није учествовао у првостепеном поступку приликом саслушања свједока, којом приликом би могао да истакне своје аргументе и да их супротстави аргументима саслушаног свједока, а посебно имајући у виду и чињеницу да је наведено лице подносилац

прекршајне пријаве против апеланта. Сем тога, неспорна је и чињеница да апеланту није дата могућност да се изјасни о избору вјештака саобраћајне струке, његов налаз му није достављен прије одржавања рочишта, нити му је остављено вријеме да би могао да да евентуалне примједбе на њега. Уставни суд закључује да у поступку који је спроведен апеланту није било омогућено да учествује на претресу на ком би био у могућности да изнесе своју одбрану, те да се својим аргументима супротстави наводима супротне стране.

32. Уставни суд не може да прихвати наводе другостепеног суда чија се суштина своди на тврдње да је првостепени суд у току поступка спровео релевантне доказе који нису противрјечни у погледу утврђивања одлучних чињеница на основу којих је извео правилан закључак у погледу постојања прекршаја и апелантове прекршајне одговорности, те да првостепени суд није имао обавезу да одреди усмени претрес током поступка, а што је у складу са одредбама Закона о прекршајима. Уставни суд наглашава да је управо одредбама Закона о прекршајима прописан усмени претрес, који суд у сваком случају може да води ради бољег разјашњења ствари, а што је било неопходно у конкретном случају.

33. Задатак Уставног суда је да укаже на обавезу поштовања принципа које прописује Устав Босне и Херцеговине као највиши правни акт у држави. Сходно томе, чл. II /1 и II /2 Устава Босне и Херцеговине утврђују обавезу Босне и Херцеговине да својим грађанима обезбиједи највиши степен поштовања међународно признатих људских права и основних слобода, те да одредбе Европске конвенције имају супремацију над свим осталим законима. Право на правично суђење утврђено је Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом, оно се примјењује на све случајеве у којим се "утврђује основаност кривичне оптужбе" као што је било у конкретном предмету. Право на правично суђење садржи и обавезу да се спроведе контрадикторни поступак, која мора да се поштује када се ради о редовном прекршајном поступку, јер се и у том поступку утврђује "основаност кривичне оптужбе".

34. На основу свега наведеног, Уставни суд закључује да је у конкретном случају дошло до повреде апелантовог права на правично суђење из члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 ст. 1 и 3 тач. ц. и д. Европске конвенције.

VIII. Закључак

35. Прекршено је апелантово право на правично суђење из члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 ст. 1 и 3ц. и д. Европске конвенције у случају када је пред првостепеним судом саслушан свједок, а апелант није присуствовао његовом саслушању, те када је одређено и спроведено вјештачење судског вјештака саобраћајне струке, а апеланту није дата прилика да се изјасни о избору вјештака као ни о његовом налазу прије него што је донесена првостепена одлука.

36. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

37. Сходно члану VI /4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Хатица Хаџиосмановић, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija u predmetu broj **AP 329/06**, rješavajući apelaciju **Zorana Radivojevića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Seada Palavrić, sudija

Krstan Simić, sudija

na sjednici održanoj 27. februara 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Zorana Radivojevića**

Utvrđuje se povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 3. tač. c. i d. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Rješenje Okružnog suda u Banjoj Luci broj P.žp 1251/05 od 13. decembra 2005. godine.

Predmet se vraća Okružnom sudu u Banjoj Luci, koji je dužan da po hitnom postupku donese novu odluku u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. st. 1. i 3.c. i d. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Okružnom sudu u Banjoj Luci da, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke, obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Zoran Radivojević (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banje Luke, kojeg zastupa Gorjana Popadić, advokatica iz Banje Luke, podnio je 15. februara 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Okružnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj P.žp 1251/05 od 13. decembra 2005. godine i Rješenja Suda za prekršaje Čelinac (u daljnjem tekstu: Sud za prekršaje) broj P-691/04 od 15. marta 2005. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda od Okružnog i Osnovnog suda u Kotor Varoši (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) zatraženo je 21. septembra 2007. godine i 26. oktobra 2007. godine da dostave odgovor na apelaciju.

3. Okružni sud je 3. oktobra 2007. godine dostavio odgovor na apelaciju, a Osnovni sud 8. novembra 2007. godine.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Okružnog i Osnovnog suda dostavljeni su apelantu 25. januara 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženi Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Rješenjem Suda za prekršaje broj-691/04 od 15. marta 2005. godine apelant je proglašen krivim što 28. oktobra 2004. godine u 9,15 sati u mjestu Zeleni Vir, općina Čelinac, upravljajući u saobraćaju putničkim motornim vozilom marke "Vento", reg. broja 125-J-394, nije držao svoje vozilo što bliže desnoj ivici kolovoza da, s obzirom na brzinu kretanja, uvjete saobraćaja i stanje puta ne ugrožava druge učesnike u saobraćaju, pa je djelimično prešao na traku namijenjenu za saobraćaj vozila iz suprotnog smjera zbog čega je prednjim lijevim dijelom svoga vozila udario u bočni dio teretnog vozila koje se kretalo iz suprotnog smjera i na vozilima je pričinjena materijalna šteta, čime je učinio prekršaj iz člana 41. stav 2. Zakona o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima (u daljnjem tekstu: ZOOBS), pa je na osnovu člana 227. stav 1. tačka 5. tog propisa kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 150,00 KM. Sud je utvrdio da je apelant na ime troškova vještačenja i troškova postupka dužan platiti iznos od 200,00 KM, u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti rješenja pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

7. U obrazloženju prvostepenog rješenja je navedeno da je Policijska stanica za bezbjednost saobraćaja Banja Luka (u daljnjem tekstu: PS) svojim aktom broj 13156/04 od 10. novembra 2004. godine podnijela zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka protiv apelanta zbog prekršaja opisanog u izreci rješenja, da je apelant negirao da je u navedeno vrijeme, upravljajući predmetnim vozilom, prešao na lijevu saobraćajnu traku u pravcu kretanja i da je na taj način izazvao saobraćajnu nezgodu, navodeći pri tome da je vozač teretnog vozila, koji se kretao iz suprotnog pravca, jednim djelom prešao na njegovu stranu i zakačio njegovo vozilo tako da je slomio retrovizor, a potom da ga je odnio na svoju kolovoznu traku. Sud je dalje naveo da je proveo dokazni postupak saslušanjem u svojstvu svjedoka policajca PS Zorana Kokana, koji je navedenog dana bio na uviđaju na licu mjesta predmetne saobraćajne nezgode, da je izvršen uvid u Zabilješku o saobraćajnoj nezgodi, u fotografije lica mjesta i nalaz vještaka saobraćajne struke, te je na osnovu utvrđenog stanja našao da je apelant počinio djelo prekršaja za koje se tereti. Sud je u cijelosti povjerovao iskazu svjedoka Zorana Kokana, smatrajući da je na jasan i decidan način opisao zatečeno lice mjesta. Sud je, također, u potpunosti prihvatio nalaz i mišljenje vještaka, koje je ocijenio kao precizno i uvjerljivo, nalazeći da iz njega proizlazi da je apelant prouzrokovao saobraćajnu nesreću. Apelantovu odbranu sud je u cijelosti odbio kao neosnovanu i neuvjerljivu, smatrajući da je smišljena zbog izbjegavanja prekršajne odgovornosti, budući da je apelant u tom pravcu ponudio kao dokaz vlastite fotografije lica mjesta saobraćajne nezgode, koje sud nije prihvatio jer se ne podudaraju sa izjavom samog apelanta, a ni sa ostalim provedenim dokazima. Sud je zaključio da je odgovornost apelanta u potpunosti dokazana, odnosno da se u opisanim apelantovim radnjama stiču sva bitna obilježja prekršaja iz člana 41. stav 2. ZOOBS-a, te je, cijeneći apelantove olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, apelanta proglasio krivim i izrekao mu navedenu novčanu kaznu.

8. Okružni sud je Rješenjem broj P.žp 1251/05 od 13. decembra 2005. godine apelantovu žalbu odbio kao neosnovanu i potvrdio rješenje Suda za prekršaje. U obrazloženju rješenja sud je naveo da nije našao da je prvostepeni sud učinio bitnu povredu odredaba prekršajnog

postupka u smislu odredaba člana 236. stav 3. Zakona o prekršajima, da je pogrešno utvrdio činjenično stanje ili pogrešno primijenio materijalno pravo, nalazeći da je prvostepeni sud u toku dokaznog postupka proveo sve potrebne dokaze, a u obrazloženju rješenja dao valjane i potpune razloge za svoju odluku koje je u cijelosti prihvatio i drugostepeni sud. Drugostepeni sud je, također, ocijenio da je prvostepeni sud na osnovu nalaza i mišljenja vještaka za saobraćaj, Vojislava Subotića, potpuno i pravilno riješio pitanje uzroka nastanka saobraćajne nezgode, te da su stoga apelantovi žalbeni navodi u pogledu pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja neosnovani. U pogledu odluke o kazni drugostepeni sud je ocijenio da je novčana kazna pravilno odmjereni i da u svemu odgovara težini učinjenog prekršaja, stepenu prekršajne odgovornosti apelanta i okolnostima pod kojima je prekršaj i počinjen, te da će se njome ostvariti svrha kažnjavanja kako sa aspekta specijalne tako i generalne prevencije.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelant smatra da mu je osporenim odlukama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija). Povredu ovog prava apelant vidi u tome što je prvostepeni sud svoju odluku o njegovoj krivičnoj odgovornosti utemeljio isključivo na iskazu policajca Zorana Kokana, saslušanog u svojstvu svjedoka, koji je i podnio prekršajnu prijavu a da pri tome njemu nije data mogućnost da prisustvuje tom saslušanju, odnosno da se sa svjedokom suoči iako je to od suda tražio. Apelant također navodi da je sud temeljio svoju odluku i na nalazu i mišljenju vještaka saobraćajne struke, a da prethodno nije dao i njemu mogućnost da se izjasni o izboru i nalazu vještaka. Također, ističe da prvostepeni sud nije razmatrao njegove dokaze koje je ponudio, zbog čega smatra da postupak nije vođen pravično, te da je samim tim povrijeđeno njegovo pravo na "jednak pristup sudu", a samim tim i pravo na odbranu. Osim prvostepenog, apelant dalje navodi, niti drugostepeni sud, odlučujući o njegovoj žalbi, nije cijenio činjenicu što apelant nije prisustvovao saslušanju navedenog svjedoka i što mu nije data mogućnost da se izjasni o izboru i nalazu vještaka, već da je žalbu odbio kao neosnovanu, smatrajući da su njegova procesna prava u svemu ispoštovana.

b) Odgovor na apelaciju

10. Osnovni sud u odgovoru na apelaciju je naveo da je prvostepeno rješenje doneseno prema odredbama tada važećeg Zakona o prekršajima, te da je utemeljeno na dokazima, koje je sud razmatrao kako pojedinačno tako i u njihovoj međusobnoj povezanosti i izveo zaključak da su u apelantovim radnjama ostvarena sva bitna obilježja prekršaja za koji je proglašen krivim. Također, ovaj sud je naveo da raniji Zakon o prekršajima nije predviđao obavezu "direktnog i unakrsnog" ispitivanja, te da samim tim pred tim sudom nije bilo kršenja prava navedenih u apelaciji koja su zagwarantirana članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. Evropske konvencije.

11. Prema ocjeni Okružnog suda, istaknutoj u odgovoru na apelaciju, predmetni prekršajni postupak je vođen u cijelosti u skladu sa odredbama Zakona o prekršajima ("Službeni glasnik RS" broj 12/94 sa izmjenama i dopunama), kako pred prvostepenim, tako i u postupku po žalbi pred drugostepenim sudom. Okružni sud ističe da prvostepeni sud u konkretnom slučaju nije bio u obavezi voditi usmeni pretres, nalazeći da je

prvostepeni sud ispravno postupio kada je "pojedinačno-odvojeno", u toku vođenja postupka ispitao apelanta, zatim saslušao policajca svjedoka, te naložio saobraćajno-tehničko vještačenje vještaka saobraćajne struke. Prema ocjeni ovog suda prvostepeni sud je u toku postupka proveo sve raspoložive dokaze i na osnovu tih dokaza izveo pravilan zaključak u pogledu postojanja prekršaja i prekršajne odgovornosti apelanta, navodeći pri tome da osporenim rješenjima nije povrijeđeno ni jedno od apelantovih ustavnih prava na koje se poziva. Okružni sud ističe da u cijelosti ostaje kod navoda iznesenih u obrazloženju svoje odluke i predlaže da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

12. Zakon o prekršajima ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 12/94, 16/95, 21/96, 40/98, 47/01 i 96/03) u relevantnom dijelu glasi:

Član 73.

Sud koji vodi prekršajni postupak dužan je da istinito i potpuno utvrdi činjenice koje su od važnosti za donošenje rješenja o prekršaju. On je dužan da sa jednakom brižljivošću ispita kako okolnosti koje terete okrivljenog, tako i okolnosti koje mu idu u prilog.

Član 75.

Prekršajni postupak se vodi brzo i kratko, ali tako da se to ne odražava na pravilnost i zakonitost odluke koju treba donijeti

Član 179.

Okrivljeni može biti suočen sa svjedokom ili drugim okrivljenim ako se njihovi iskazi ne slažu u pogledu važnih činjenica. Suočeni će se ispitati o svakoj okolnosti u kojoj se njihovi iskazi ne slažu i njihovi odgovori unijeti u zapisnik.

Član 190.

Ako je za utvrđivanje ili za ocjenjivanje neke važne činjenice neophodno stručno znanje kojim ne raspolaže sud, koji vodi prekršajni postupak odredit će se vještak radi vještačenja. Vještačenje se može povjeriti i stručnoj ustanovi (bolnici, hemijskoj laboratoriji i dr.).

Član 193.

Okrivljeni, podnosilac zahtjeva i oštećeni mogu zahtijevati izuzeće vještaka.

O zahtjevu iz prethodnog stava rješava sudija za prekršaje koji vodi postupak.

Žalba na rješenje kojim se odbija zahtjev za izuzeće vještaka odlaže izvršenje vještačenja, ukoliko ne postoji opasnost od odlaganja.

Član 208. stav 1.

Usmeni pretres može se odrediti ako sudija za prekršaje ocijeni da je to potrebno radi boljeg razjašnjenja stvari.

Na usmeni pretres pozivaju se okrivljeni, njegov branilac, svjedoci i vještaci i obavještava se podnosilac zahtjeva. Ako je okrivljeno pravno lice, na usmeni pretres poziva se i predstavnik pravnog lica."

VI. Dopustivost

13. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

14. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

15. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Rješenje Okružnog suda broj P.Žp 1251/05 od 13. decembra 2005. godine, protiv kojeg nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporeno rješenje apelant je primio 20. decembra 2005. godine, a apelacija je podnesena 11. februara 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

16. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

17. Apelant osporava navedena rješenja Suda za prekršaje i Okružnog suda, tvrdeći da su mu tim rješenjima povrijeđena prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

18. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom."

19. Član 6. st. 1. i 3.c. i d. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu glasi:

"1. [...]Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom [...]"

3. Svako ko je optužen za krivično djelo ima sljedeća minimalna prava:

c. [...] da se brani lično ili uz pomoć branioca [...]"

d. [...] da sam ispituje ili zahtijeva ispitivanje svjedoka optužbe[...]"

20. Prvo pitanje na koje Ustavni sud mora odgovoriti tiče se primjenjivosti člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije u konkretnom slučaju, odnosno radi li se o "krivičnoj" optužbi protiv apelanta.

21. Ocjena je li neka optužba "krivična" u smislu značenja iz člana 6. Evropske konvencije daje se na osnovu kriterija: klasificiranje prema zakonodavstvu, priroda prekršaja, te priroda i strogost kazne (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Engel i dr. protiv Holandije*, presuda od 8. juna 1976. godine). Ovi kriteriji ne moraju biti kumulativno ispunjeni. Priroda prekršaja uključuje dva potkriterija: obim prekršene norme i svrhu kazne, koji moraju biti kumulativno ispunjeni.

22. Apelant je proglašen krivim i kažnjen zbog djela koje je klasificirano kao prekršaj prema Zakonu o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima. To znači da optužba nije klasificirana kao krivična. Međutim, to nije odlučujuće da bi se

primijenile garancije iz člana 6. Evropske konvencije. Što se tiče prirode prekršaja, da bi se radilo o "krivičnoj" optužbi obim prekršajne norme mora biti općenit, a svrha sankcije mora biti odvratajuća i kažnjiva. U konkretnom slučaju norma kojom je propisan prekršaj odnosi se na sve učesnike u saobraćaju, ona ima opći karakter i ne primjenjuje se samo na neku specifičnu grupu, profesiju ili sl. S druge strane, disciplinske sankcije uglavnom se ustanovljavaju kako bi se osiguralo da pripadnici određenih grupa poštuju određena pravila (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Weber protiv Švicarske*, presuda od 22. maja 1990. godine). Što se tiče svrhe kazne, ona je općenito u prekršajnom postupku sprečavanje djelatnosti kojima se vrši povreda javnog poretka, sprečavanje učinioca da čini prekršaje i njegovo preodgajanje, odgojni utjecaj na druge da ne čine prekršaje, jačanje morala i utjecaj na razvijanje odgovornosti i discipline građana. U konkretnom slučaju svrha kazne, prema Zakonu o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima, jeste omogućavanje sigurnosti saobraćaja na javnim putevima što je u javnom interesu. Ustavni sud smatra da sve ovo upućuje na zaključak da se radi o "krivičnoj" optužbi, a ne o disciplinskoj sankciji.

23. S obzirom na to da je Ustavni sud utvrdio, na osnovu kriterija prirode prekršaja, da se radi o "krivičnoj" optužbi, priroda i strogost kazne nisu više relevantne (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Öztürk protiv Savezne Republike Njemačke*, presuda od 21. februara 1984. godine). Ipak, Ustavni sud smatra značajnom i činjenicu da je u konkretnom slučaju propisana novčana kazna, kao i da se izrečena novčana kazna pod okolnostima određenim zakonom može zamijeniti kaznom zatvora, što, također, upućuje na zaključak da se radi o "krivičnoj" optužbi.

24. U konkretnom slučaju apelant se žali da mu nije data mogućnost da učestvuje u postupku prilikom saslušanja policajca Zorana Kokana u svojstvu svjedoka i da mu nije omogućeno da se s njim suoči, te da mu nije data mogućnost da se izjasni o izboru i nalazu vještaka saobraćajne struke. Također se žali da je prvostepeni sud svoje rješenje zasnovao isključivo na iskazu saslušano svjedoka policajca i na nalazu i mišljenju vještaka saobraćajne struke, te ga na osnovu toga i proglasio krivim, povređujući time njegovo pravo na raspravljavanje pred sudom i pravo na odbranu, što je prihvatio i drugostepeni sud odbijajući njegove žalbene navode. U skladu sa navedenim Ustavni sud će ispitati je li predmetni postupak bio pravičan, onako kako to zahtijeva član 6. stav 1. i 3.c. i d. Evropske konvencije.

25. Ustavni sud konstatuje da zahtjev "pravičnog saslušanja" u principu podrazumijeva pravo strana da budu lično prisutne na suđenju. To pravo je tijesno povezano sa pravom na usmeno saslušanje (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Fredin protiv Švedske*, presudu od 23. februara 1994. godine, serija A, broj 283-A, str. 10-11) i pravo da se može pratiti postupak (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Stanford protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presudu od 23. februara 1994. godine, serija A, broj 282-A, str. 10-11). U predmetu *Colozza* Evropski sud za ljudska prava je smatrao da, mada to nije izričito spomenuto u članu 6. stav 1. Evropske konvencije, cilj i svrha navedenog člana kao cjeline pokazuje da osoba "optužena za krivični prekršaj" ima pravo da sudjeluje na saslušanju (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Colozza protiv Italije*, presudu od 12. februara 1985. godine, serija A, broj 89, str. 14). Izuzetaka od ovog principa može biti kada se radi o drugostepenom i trećestepenom suđenju. Odgovor na pitanje je li takav izuzetak dopušten zavisi od okolnosti slučaja. Prvenstveno, čini se da je izuzetak dopustiv samo ako optuženi

ima pravo da bude prisutan na saslušanju pred prvostepenim organom. U predmetu *Ekbatani protiv Švedske* Evropski sud za ljudska prava je naveo da pojam "pravičnog suđenja" podrazumijeva da osobe optužene za krivični prekršaj, kao princip, imaju pravo da budu prisutne na prvostepenom suđenju (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Ekbatani protiv Švedske*, presudu od 26. maja 1988. godine, serija A, broj 134, str. 13. i 14). Međutim, ne izgleda da postoji imalo prostora za izuzetak od tog principa. U gotovo svim kasnijim slučajevima Evropski sud je zaobilazio pitanje kada optuženom nije dato pravo da prisustvuje na drugostepenom i trećestepenom suđenju, već je izričito pažnju posvećivao samo činjenici da je osoba bila prisutna na prvostepenom suđenju (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Jan-Ake Andersson protiv Švedske*, presudu od 29. oktobra 1991. godine, serija A, broj 212-B, str. 44-46).

26. Iz navedenog proizlazi da strane u postupku imaju pravo lično biti na suđenju, te da je navedeno pravo tijesno vezano za pravo na usmeno saslušanje i pravo da se može pratiti postupak. Stoga, svrha i cilj člana 6. st. 1. i 3. tač. c. i d. podrazumijevaju prisustvo okrivljenog na suđenju (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Ekbatani protiv Švedske*, presudu od 26. maja 1988. godine, serija A, broj 134, stav 25). U krivičnim predmetima suđenje u odsustvu okrivljenog ili jedne strane dozvoljava se samo u izuzetnim okolnostima, ukoliko su sudske vlasti postupile sa dužnom revnošću ali nisu mogle obavijestiti relevantnu osobu o ročištu i mogu biti dozvoljene u interesu provođenja pravde u nekim slučajevima bolesti. Nadalje, Ustavni sud konstatuje da pravo na odbranu iz člana 6. stav 3. tač. c. podrazumijeva pravo da se optuženi brani sam, pravo na pravnu pomoć, uključujući i besplatnu pravnu pomoć, kao i pravo da optuženi prisustvuje svim radnjama u postupku.

27. Uvidom u priloženu dokumentaciju u konkretnom slučaju, Ustavni sud je utvrdio da je Općinski sud za prekršaje apelanta proglasio krivim zbog prekršaja iz člana 41. stav 2. ZOOPS-a, zbog čega je na osnovu člana 227. stav 1. tačka 5. istog propisa kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 150,00 KM. Apelant je u prvostepenom postupku usmeno saslušan u vezi sa kritičnim događajem. Nakon toga sud je na odvojenim ročištima saslušao svjedoka policajca Zorana Kokana i proveo vještačenje vještaka saobraćajne struke. Protiv prvostepenog rješenja apelant je izjavio žalbu u kojoj je predlagao da sud ukine pobijano rješenje i u ponovnom postupku mu omogući suočenje sa svjedokom policajcem jer se ne slaže sa njegovom izjavom. Drugostepeni sud nije uvažio niti apelantov prijedlog da mu se omogući da se izjasni na nalaz i mišljenje vještaka, već je odbio apelantovu žalbu utvrdivši da je pravilno utvrđeno činjenično stanje u provedenom dokaznom postupku i da nije povrijeđeno apelantovo pravo na odbranu.

28. U vezi sa navedenim, Ustavni sud konstatuje da važan element zahtjeva pravičnog suđenja predstavlja princip ravnopravnosti pred sudom ("jednakost oružja"). Taj princip podrazumijeva, kako je Evropski sud za ljudska prava naveo u predmetu *Dombo Beheer B.V. protiv Holandije* u kontekstu građanskog postupka, da objema stranama mora biti data razumna mogućnost da izlože svoj predmet - uključujući i iznošenje dokazne građe - pod uvjetima koji ih ne stavljaju u znatno podređen položaj u odnosu na protivnika (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Dombo B.V. protiv Holandije*, presudu od 27. oktobra 1993. godine, serija A, broj 274, str. 19). Za krivične predmete, gdje sam karakter postupka podrazumijeva fundamentalnu nejednakost strana, ovaj princip "jednakosti pred sudom" čak je važniji, a primjenjuje se, mada u manjoj

mjeri, i na upravne postupke (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Feldbrugge protiv Holandije*, presudu od 29. maja 1986. godine, serija A, broj 99, str. 17). Ovaj princip može imati važnu ulogu u svakoj fazi postupka i u vezi sa mnogo pitanja. Princip "jednakosti pred sudom" podrazumijeva da strane moraju imati isti pristup spisima i drugim dokumentima predmeta, barem u mjeri u kojoj oni imaju ulogu u formiranju mišljenja suda (vidi Evropsku komisiju za ljudska prava, *Lynas protiv Švicarske*, odluku od 6. oktobra 1976. godine, broj 7317/75, Yearbook XX, 1977. godine, str. 412, st. 444-446). Svakoj se strani mora dati prilika da se suprotstavi argumentima koje je izložila druga strana.

38. Ustavni sud dalje konstatuje da je pravo da se pozovu i ispituju svjedoci iz člana 6. stav 3. tačka d. Evropske konvencije tijesno povezano s pravom jednake dostupnosti pravnim sredstvima, odnosno ravnopravnošću stranaka. Opće načelo je, prema tome, da optuženim osobama mora biti dopušteno da pozivaju i ispituju bilo kojeg svjedoka čije svjedočenje smatraju relevantnim za svoj predmet. Također moraju biti u mogućnosti da ispituju svakog svjedoka kojeg pozove ili na čije se svjedočenje oslanja tužilac. Naime, procedura pozivanja i saslušanja svjedoka mora biti ista za optužbu kao i za odbranu i zahtijeva jednakost sredstava. U načelu, svi dokazi na koje se oslanja optužnica trebaju biti izvedeni u prisustvu optuženog na javnoj raspravi sa mogućnošću iznošenja kontraargumenata (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španije*, presuda od 6. decembra 1988. godine, serija A, broj 146, stav 78).

39. U konkretnom slučaju, imajući u vidu navedeno, Ustavni sud konstatuje da apelant u predmetnom prekršajnom postupku nije imao priliku da se sa svojim navodima suprotstavi argumentima druge strane. Naime, prvostepeni sud je činjenično stanje u postupku utvrdio na osnovu saslušanja policajca Zorana Kokana i nalaza vještaka saobraćajne struke, što je prihvatio i drugostepeni sud, ne vodeći pri tome računa da apelant nije učestvovao u prvostepenom postupku prilikom saslušanja svjedoka, kojom prilikom bi mogao isticati svoje argumente i suprotstaviti ih argumentima saslušanog svjedoka, a posebno imajući u vidu i činjenicu da je navedena osoba podnosilac prekršajne prijave protiv apelanta. Osim toga, nesporna je i činjenica da apelantu nije data mogućnost da se izjasni o izboru vještaka saobraćajne struke, njegov nalaz mu nije dostavljen prije održavanja ročišta, niti mu je ostavljeno vrijeme da bi mogao dati eventualne primjedbe na njega. Ustavni sud zaključuje da u provedenom postupku apelantu nije bilo omogućeno da učestvuje na pretresu na kojem bi bio u mogućnosti iznijeti svoju odbranu, te svojim argumentima suprotstaviti se navodima suprotne strane.

40. Ustavni sud ne može prihvatiti navode drugostepenog suda čija se suština svodi na tvrdnje da je prvostepeni sud u toku postupka proveo relevantne dokaze koji nisu protivrječni u pogledu utvrđivanja odlučnih činjenica na osnovu kojih je izveo pravilan zaključak u pogledu postojanja prekršaja i apelantove prekršajne odgovornosti, te da prvostepeni sud nije imao obavezu da odredi usmeni pretres tokom postupka, a što je u skladu sa odredbama Zakona o prekršajima. Ustavni sud naglašava da je upravo odredbama Zakona o prekršajima propisan usmeni pretres, koji sud u svakom slučaju može da vodi radi boljeg razjašnjenja stvari, a što je bilo nužno u konkretnom slučaju.

41. Zadatak Ustavnog suda je da ukaže na obavezu poštivanja principa koje propisuje Ustav Bosne i Hercegovine kao najviši pravni akt u državi. Prema tome, čl. II/1. i II/2.

Ustava Bosne i Hercegovine utvrđuju obavezu Bosne i Hercegovine da svojim građanima osigura najviši stepen poštivanja međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, te da odredbe Evropske konvencije imaju supremaciju nad svim ostalim zakonima. Pravo na pravično suđenje utvrđeno je Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom, ono se primjenjuje na sve slučajeve u kojim se "utvrđuje osnovanost krivične optužbe" kao što je bilo u konkretnom predmetu. Pravo na pravično suđenje sadrži i obavezu provođenja kontradiktornog postupka, koja se mora poštivati kada se radi o redovnom prekršajnom postupku, jer se i u tom postupku utvrđuje "osnovanost krivične optužbe".

42. Na osnovu svega navedenog, Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju došlo do povrede apelantovog prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 3. tač. c. i d. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

43. Prekršeno je apelantovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 3.c. i d. Evropske konvencije u slučaju kada je pred prvostepenim sudom saslušan svjedok, a apelant nije prisustvovao njegovom saslušanju, te kada je određeno i provedeno vještačenje sudskog vještaka saobraćajne struke, a apelantu nije data prilika da se izjasni o izboru vještaka kao ni o njegovom nalazu prije donošenja prvostepene odluke.

44. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

45. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, s. r.

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 329/06**, rješavajući apelaciju **Zorana Radivojevića**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Seada Palavrić, sudac

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 27. veljače 2008. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Zorana Radivojevića**

Utvrđuje se povreda prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. st. 1. i 3. toč. c. i d. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukida se Rješenje Okružnog suda u Banjaluci broj P.žp 1251/05 od 13. prosinca 2005. godine.

Predmet se vraća Okružnom sudu u Banjaluci, koji je dužan po žurnom postupku donijeti novu odluku sukladno članku II3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. st. 1. i 3.c. i d. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Okružnom sudu u Banjaluci da, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke, obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Zoran Radivojević (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banjaluke, kojega zastupa Gorjana Popadić, odvjetnica iz Banjaluke, podnio je 15. veljače 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Okružnog suda u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj P.žp 1251/05 od 13. prosinca 2005. godine i Rješenja Suda za prekršaje Čelinac (u daljnjem tekstu: Sud za prekršaje) broj P-691/04 od 15. ožujka 2005. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda od Okružnog i Osnovnog suda u Kotor Varoši (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) zatražena je 21. rujna 2007. godine i 26. listopada 2007. godine dostava odgovora na apelaciju.

3. Okružni je sud 3. listopada 2007. godine dostavio odgovor na apelaciju, a Osnovni sud 8. studenoga 2007. godine.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Okružnog i Osnovnog suda su dostavljeni apelantu 25. siječnja 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata podastrih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Rješenjem Suda za prekršaje broj-691/04 od 15. ožujka 2005. godine apelant je proglašen krivim što 28. listopada 2004. godine u 9,15 sati u mjestu Zeleni Vir, općina Čelinac, upravljajući u prometu osobnim motornim vozilom marke "Vento", reg. broja 125-J-394, nije držao svoje vozilo što bliže desnoj ivici kolovoza da, obzirom na brzinu kretanja, uvjete prometa i stanje puta ne ugrožava druge sudionike u prometu, pa je djelomično prešao na traku namijenjenu za promet vozila iz suprotnoga smjera zbog čega je prednjim lijevim dijelom svojega vozila udario u bočni dio teretnoga vozila koje se kretalo iz suprotnoga smjera i na vozilima je pričinjena materijalna šteta, čime je učinio prekršaj iz članka 41. stavak 2. Zakona o osnovama sigurnosti prometa na putovima (u daljnjem tekstu: ZOOPS), pa je na temelju članka 227. stavak 1. točka 5. toga propisa kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 150,00 KM. Sud je utvrdio da je apelant na ime troškova vještačenja i troškova postupka dužan platiti iznos od 200,00 KM, u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti rješenja pod prijetnjom prinudnoga izvršenja.

7. U obrazloženju prvostupanjskog rješenja je navedeno da je Policijska postaja za sigurnost prometa Banjaluka (u

daljnjem tekstu: PP) svojim aktom broj 13156/04 od 10. studenoga 2004. godine podnijela zahtjev za pokretanjem prekršajnog postupka protiv apelanta zbog prekršaja opisanog u izreci rješenja, da je apelant negirao da je u navedeno vrijeme, upravljajući predmetnim vozilom, prešao na lijevu prometnu traku u pravcu kretanja i da je na taj način izazvao prometnu nezgodu, navodeći pri tomu da je vozač teretnoga vozila, koji se kretao iz suprotnog pravca, jednim djelom prešao na njegovu stranu i zakačio njegovo vozilo tako da je slomio retrovizor, a potom da ga je odnio na svoju kolovoznu traku. Sud je dalje naveo da je proveo dokazni postupak saslušanjem u svojstvu svjedoka policajca PP Zorana Kokana, koji je navedenoga dana bio na očevidu na licu mjesta predmetne prometne nezgode, da je izvršen uvid u Zabilješku o prometnoj nezgodi, u fotografije lica mjesta i nalaz vještaka prometne struke, te je na temelju utvrdenoga stanja našao da je apelant počinio djelo prekršaja za koje se tereti. Sud je u cijelosti povjerovao iskazu svjedoka Zorana Kokana, smatrajući da je na razvidan i decidan način opisao zatečeno lice mjesta. Sud je, također, u potpunosti prihvatio nalaz i mišljenje vještaka, koje je ocijenio kao precizno i uvjerljivo, nalazeći da iz njega proizlazi da je apelant prouzročio prometnu nesreću. Apelantovu obranu sud je u cijelosti odbio kao neutemeljenu i neuvjerljivu, smatrajući da je smišljena zbog izbjegavanja prekršajne odgovornosti, budući je apelant u tome pravcu ponudio kao dokaz vlastite fotografije lica mjesta prometne nezgode, koje sud nije prihvatio jer se ne podudaraju sa izjavom samoga apelanta, a ni sa ostalim provedenim dokazima. Sud je zaključio da je odgovornost apelanta u potpunosti dokazana, odnosno da se u opisanim apelantovim radnjama stječu sva bitna obilježja prekršaja iz članka 41. stavak 2. ZOOPS-a, te je, cijeneći apelantove olakotne i otegotne okolnosti, apelanta proglasio krivim i izrekao mu navedenu novčanu kaznu.

8. Okružni je sud Rješenjem broj P.žp 1251/05 od 13. prosinca 2005. godine apelantov priziv odbio kao neutemeljen i potvrdio rješenje Suda za prekršaje. U obrazloženju rješenja sud je naveo da nije našao da je prvostupajnski sud učinio bitnu povredu odredaba prekršajnog postupka u smislu odredaba članka 236. stav 3. Zakona o prekršajima, da je pogrešno utvrdio činjenično stanje ili pogrešno primijenio materijalno pravo, nalazeći da je prvostupajnski sud tijekom dokaznoga postupka proveo sve potrebne dokaze, a u obrazloženju rješenja dao valjane i potpune razloge za svoju odluku koje je u cijelosti prihvatio i drugostupajnski sud. Drugostupajnski je sud, također, ocijenio da je prvostupajnski sud na temelju nalaza i mišljenja vještaka za promet, Vojislava Subotića, potpuno i pravilno riješio pitanje uzroka nastanka prometne nezgode, te da su stoga apelantovi prizivni navodi glede pogrešno i nepotpuno utvrdenog činjeničnog stanja neutemeljeni. Glede odluke o kazni drugostupajnski je sud ocijenio da je novčana kazna pravilno odmjerena i da u svemu odgovara težini učinjenoga prekršaja, stupnju prekršajne odgovornosti apelanta i okolnostima pod kojima je prekršaj i počinjen, te da će se njome ostvariti svrha kažnjavanja kako sa aspekta specijalne tako i opće prevencije.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelant smatra da mu je pobijanim odlukama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija). Povredu ovoga prava apelant vidi u tomu što je prvostupajnski sud svoju odluku o njegovoj kaznenoj

odgovornosti utemeljio isključivo na iskazu policajca Zorana Kokana, saslušanoj u svojstvu svjedoka, koji je i podnio prekršajnu prijavu a da pri tomu njemu nije data mogućnost da nazoči tom saslušanju, odnosno da se sa svjedokom suoči iako je to od suda tražio. Apelant također navodi da je sud temeljio svoju odluku i na nalazu i mišljenju vještaka prometne struke, a da prethodno nije dao i njemu mogućnost izjašnjenja o izboru i nalazu vještaka. Također, ističe da prvostupajnski sud nije razmatrao njegove dokaze koje je ponudio, zbog čega smatra da postupak nije vođen pravično, te da je samim tim povrijeđeno njegovo pravo na "jednak pristup sudu", a samim tim i pravo na obranu. Osim prvostupajnskoga, apelant dalje navodi, niti drugostupajnski sud, odlučujući o njegovome prizivu, nije cijenio činjenicu što apelant nije bio nazočan saslušanju navedenoga svjedoka i što mu nije data mogućnost izjašnjenja o izboru i nalazu vještaka, već da je priziv odbio kao neutemeljen, smatrajući da su njegova procesna prava u svemu ispoštovana.

b) Odgovor na apelaciju

10. Osnovni je sud u odgovoru na apelaciju naveo da je prvostupajnsko rješenje doneseno prema odredbama tada važećeg Zakona o prekršajima, te da je utemeljeno na dokazima, koje je sud razmatrao kako pojedinačno tako i u njihovoj međusobnoj povezanosti i izveo zaključak da su u apelantovim radnjama ostvarena sva bitna obilježja prekršaja za koji je proglašen krivim. Također, ovaj je sud naveo da raniji Zakon o prekršajima nije predviđao obvezu "izravnog i unakrsnog" ispitivanja, te da samim tim pred tim sudom nije bilo kršenja prava navedenih u apelaciji koja su zagarantirana člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. Europske konvencije.

11. Prema ocjeni Okružnoga suda, istaknutoj u odgovoru na apelaciju, predmetni prekršajni postupak je vođen u cijelosti sukladno odredbama Zakona o prekršajima ("Službeni glasnik RS" broj 12/94 sa izmjenama i dopunama), kako pred prvostupajnskim, tako i u postupku po prizivu pred drugostupajnskim sudom. Okružni sud ističe da prvostupajnski sud u konkretnom slučaju nije bio u obvezi voditi usmeni pretres, nalazeći da je prvostupajnski sud ispravno postupio kada je "pojedinačno-odvojeno", tijekom vođenja postupka ispitao apelanta, potom saslušao policajca svjedoka, te naložio prometno-tehničko vještačenje vještaka prometne struke. Prema ocjeni ovoga suda prvostupajnski je sud tijekom postupka proveo sve raspoložive dokaze i na temelju tih dokaza izveo pravilan zaključak glede postojanja prekršaja i prekršajne odgovornosti apelanta, navodeći pri tome da pobijanim rješenjima nije povrijeđeno ni jedno od apelantovih ustavnih prava na koje se poziva. Okružni sud ističe da u cijelosti ostaje kod navoda iznesenih u obrazloženju svoje odluke i predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

12. Zakon o prekršajima ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 12/94, 16/95, 21/96, 40/98, 47/01 i 96/03) u relevantnom dijelu glasi:

"Članak 73.

Sud koji vodi prekršajni postupak dužan je istinito i potpuno utvrditi činjenice koje su od važnosti za donošenje rješenja o prekršaju. On je dužan sa jednakom brižljivošću ispitati kako okolnosti koje terete okrivljenog, tako i okolnosti koje mu idu u prilog.

Članak 75.

Prekršajni postupak se vodi brzo i kratko, ali tako da se to ne odražava na pravilnost i zakonitost odluke koju treba donijeti

Članak 179.

Okrivljeni može biti suočen sa svjedokom ili drugim okrivljenim ako se njihovi iskazi ne slažu glede važnih činjenica. Suočeni će se ispitati o svakoj okolnosti u kojoj se njihovi iskazi ne slažu i njihovi odgovori unijeti u zapisnik.

Članak 190.

Ako je za utvrđivanje ili za ocjenjivanje neke važne činjenice nužno stručno znanje kojim ne raspolaže sud, koji vodi prekršajni postupak odredit će se vještak radi vještačenja. Vještačenje se može povjeriti i stručnoj ustanovi (bolnici, kemijskom laboratoriju i dr.).

Članak 193.

Okrivljeni, podnositelj zahtjeva i oštećeni mogu zahtijevati izuzeće vještaka.

O zahtjevu iz prethodnog stavka rješava sudac za prekršaje koji vodi postupak.

Priziv na rješenje kojim se odbija zahtjev za izuzeće vještaka odlaže izvršenje vještačenja, ukoliko ne postoji opasnost od odlaganja.

Članak 208. stavak 1.

Usmeni pretres može se odrediti ako sudac za prekršaje ocijeni da je to potrebno radi boljeg razjašnjenja stvari.

Na usmeni pretres pozivaju se okrivljeni, njegov branitelj, svjedoci i vještaci i obavještava se podnositelj zahtjeva. Ako je okrivljena pravna osoba, na usmeni pretres poziva se i predstavnik pravne osobe."

VI. Dopustivost

13. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovome Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

14. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnoga suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitome pravnom lijeku kojega je koristio.

15. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom je Rješenje Okružnoga suda broj P.žp 1251/05 od 13. prosinca 2005. godine, protiv kojega nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, pobijano je rješenje apelant primio 20. prosinca 2005. godine, a apelacija je podnesena 11. veljače 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnoga suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnoga suda, jer nije očevidno (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

16. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnoga suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

17. Apelant pobija navedena rješenja Suda za prekršaje i Okružnoga suda, tvrdeći da su mu tim rješenjima povrijeđena

prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

18. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

" Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke."

19. Članak 6. st. 1. i 3.c. i d. Europske konvencije, u relevantnom dijelu glasi:

"1. [...]Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom [...]

3. Svako tko je optužen za kazneno djelo ima sljedeća minimalna prava:

c. [...]braniti se osobno ili uz pomoć branitelja [...]

d. [...]sam ispitati ili zahtijevati ispitivanje svjedoka optužbe[...]."

20. Prvo pitanje na koje Ustavni sud mora odgovoriti tiče se primjenjivosti članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije u konkretnom slučaju, odnosno radi li se o "kaznenoj" optužbi protiv apelanta.

21. Ocjena je li neka optužba "kaznena" u smislu značenja iz članka 6. Europske konvencije daje se na temelju kriterija: klasificiranje prema zakonodavstvu, narav prekršaja, te narav i strogost kazne (vidi Europski sud za ljudska prava, *Engel i dr. protiv Nizozemske*, presuda od 8. lipnja 1976. godine). Ovi kriteriji ne moraju biti kumulativno ispunjeni. Narav prekršaja uključuje dva potkriterija: opseg prekršene norme i svrhu kazne, koji moraju biti kumulativno ispunjeni.

22. Apelant je proglašen krivim i kažnjen zbog djela koje je klasificirano kao prekršaj prema Zakonu o osnovama sigurnosti prometa na putovima. To znači da optužba nije klasificirana kao kaznena. Međutim, to nije odlučujuće da bi se primijenile garancije iz članka 6. Europske konvencije. Što se tiče naravi prekršaja, da bi se radilo o "kaznenoj" optužbi opseg prekršajne norme mora biti općenit, a svrha sankcije mora biti odvraćajuća i kažnjiva. U konkretnom slučaju norma kojom je propisan prekršaj odnosi se na sve sudionike u prometu, ona ima opći karakter i ne primjenjuje se samo na neku specifičnu skupinu, profesiju ili sl. S druge strane, stegovne sankcije poglavito se ustanovljuju kako bi se osiguralo da pripadnici određenih skupina poštuju određena pravila (vidi Europski sud za ljudska prava, *Weber protiv Švicarske*, presuda od 22. svibnja 1990. godine). Što se tiče svrhe kazne, ona je općenito u prekršajnom postupku sprečavanje djelatnosti kojima se vrši povreda javnoga poretka, sprečavanje učinitelja da čini prekršaje i njegov preodgoj, odgojni utjecaj na druge da ne čine prekršaje, jačanje morala i utjecaj na razvijanje odgovornosti i stege građana. U konkretnom slučaju svrha kazne, prema Zakonu o osnovama sigurnosti prometa na putovima, jeste omogućavanje sigurnosti prometa na javnim putovima što je u javnome interesu. Ustavni sud smatra da sve ovo upućuje na zaključak da se radi o "kaznenoj" optužbi, a ne o stegovnoj sankciji.

23. Obzirom na to da je Ustavni sud ustvrdio, na temelju kriterija naravi prekršaja, da se radi o "kaznenoj" optužbi, narav i strogost kazne nisu više relevantne (vidi Europski sud

za ljudska prava, *Ozturk protiv Savezne Republike Njemačke*, presuda od 21. veljače 1984. godine). Ipak, Ustavni sud smatra značajnom i činjenicu da je u konkretnom slučaju propisana novčana kazna, kao i da se izrečena novčana kazna pod okolnostima određenim zakonom može zamijeniti kaznom zatvora, što, također, upućuje na zaključak da se radi o "kaznenoj" optužbi.

24. U konkretnom slučaju apelant se žali da mu nije data mogućnost sudjelovanja u postupku prigodom saslušanja policajca Zorana Kokana u svojstvu svjedoka i da mu nije omogućeno da se s njim suoči, te da mu nije data mogućnost izjašnjavanja o izboru i nalazu vještaka prometne struke. Također se žali da je prvostupanjski sud svoje rješenje utemeljio isključivo na iskazu saslušanoг svjedoka policajca i na nalazu i mišljenju vještaka prometne struke, te ga na temelju toga i proglasio krivim, povređujući time njegovo pravo na raspravu pred sudom i pravo na obranu, što je prihvatio i drugostupanjski sud odbijajući njegove prizivne navode. Sukladno navedenome Ustavni će sud ispitati je li predmetni postupak bio pravičan, onako kako to zahtijeva članak 6. stavak 1. i 3.c. i d. Europske konvencije.

25. Ustavni sud konstatira da zahtjev "pravičnoga saslušanja" u načelu podrazumijeva pravo strana da budu osobno nazočne na suđenju. To pravo je tijesno povezano sa pravom na usmeno saslušanje (vidi Europski sud za ljudska prava, *Fredin protiv Švedske*, presudu od 23. veljače 1994. godine, serija A, broj 283-A, str. 10-11) i pravo da se može pratiti postupak (vidi Europski sud za ljudska prava, *Stanford protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presudu od 23. veljače 1994. godine, serija A, broj 282-A, str. 10-11). U predmetu *Colozza* Europski sud za ljudska prava je smatrao da, mada to nije izričito spomenuto u članku 6. stavak 1. Europske konvencije, cilj i svrha navedenoga članka kao cjeline pokazuje da osoba "optužena za kazneni prekršaj" ima pravo sudjelovati na saslušanju (vidi Europski sud za ljudska prava, *Colozza protiv Italije*, presudu od 12. veljače 1985. godine, serija A, broj 89, str. 14). Izuzetaka od ovoga načela može biti kada se radi o drugostupanjskom i trećestupanjskom suđenju. Odgovor na pitanje je li takav izuzetak dopušten ovisi o okolnostima slučaja. Prvenstveno, čini se da je izuzetak dopustiv samo ako optuženi ima pravo biti nazočan na saslušanju pred prvostupanjskim tijelom. U predmetu *Ekbatani protiv Švedske* Europski sud za ljudska prava je naveo da pojam "pravičnoga suđenja" podrazumijeva da osobe optužene za kazneni prekršaj, kao načelo, imaju pravo biti nazočne na prvostupanjskome suđenju (vidi Europski sud za ljudska prava, *Ekbatani protiv Švedske*, presudu od 26. svibnja 1988. godine, serija A, broj 134, str. 13. i 14). Međutim, ne izgleda da postoji imalo prostora za izuzetak od toga načela. U gotovo svim kasnijim slučajevima Europski je sud zaobilazio pitanje kada optuženome nije dato pravo nazočnosti na drugostupanjskom i trećestupanjskom suđenju, već je izričito pozornost posvećivao samo činjenici da je osoba bila nazočna na prvostupanjskome suđenju (vidi Europski sud za ljudska prava, *Jan-Ake Andersson protiv Švedske*, presudu od 29. listopada 1991. godine, serija A, broj 212-B, str. 44-46).

26. Iz navedenoga proizlazi da strane u postupku imaju pravo osobno biti na suđenju, te da je navedeno pravo tijesno vezano za pravo na usmeno saslušanje i pravo da se može pratiti postupak. Stoga, svrha i cilj članka 6. st. 1. i 3. toč. c. i d. podrazumijevaju nazočnost okrivljenoga na suđenju (vidi Europski sud za ljudska prava, *Ekbatani protiv Švedske*, presudu od 26. svibnja 1988. godine, serija A, broj 134, stavak 25). U kaznenim predmetima suđenje u izočnosti okrivljenoga

ili jedne strane dopušta se samo u iznimnim okolnostima, ukoliko su sudske vlasti postupile sa dužnom revnošću ali nisu mogle obavijestiti relevantnu osobu o ročištu i mogu biti dopuštene u interesu provedbe pravde u nekim slučajevima bolesti. Nadalje, Ustavni sud konstatira da pravo na obranu iz članka 6. stavak 3. toč. c. podrazumijeva pravo da se optuženi brani sam, pravo na pravnu pomoć, uključujući i besplatnu pravnu pomoć, kao i pravo da optuženi bude nazočan svim radnjama u postupku.

27. Uvidom u priloženu dokumentaciju u konkretnom slučaju, Ustavni je sud ustvrdio da je Općinski sud za prekršaje apelanta proglasio krivim zbog prekršaja iz članka 41. stavak 2. ZOOBS-a, zbog čega je na temelju članka 227. stavak 1. točka 5. istog propisa kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 150,00 KM. Apelant je u prvostupanjskome postupku usmeno saslušan u svezi kritičnoga događaja. Nakon toga sud je na odvojenim ročištima saslušao svjedoka policajca Zorana Kokana i proveo vještačenje vještaka prometne struke. Protiv prvostupanjskoga rješenja apelant je izjavio priziv u kojemu je predlagao da sud ukine pobijano rješenje i u ponovnome postupku mu omogući suočenje sa svjedokom policajcem jer se ne slaže s njegovom izjavom. Drugostupanjski sud nije uvažio niti apelantov prijedlog da mu se omogući izjasniti se na nalaz i mišljenje vještaka, već je odbio apelantov priziv utvrdivši da je pravilno utvrđeno činjenično stanje u provedenom dokaznom postupku i da nije povrijeđeno apelantovo pravo na obranu.

28. U vezi s navedenim, Ustavni sud konstatira da važan element zahtjeva pravičnog suđenja predstavlja načelo jednakopravnosti pred sudom ("jednakost oružja"). To načelo podrazumijeva, kako je Europski sud za ljudska prava naveo u predmetu *Dombo Beheer B.V. protiv Nizozemske* u kontekstu građanskoga postupka, da objema stranama mora biti data razumna mogućnost izlaganja svojega predmeta - uključujući i iznošenje dokazne građe - pod uvjetima koji ih ne stavljaju u znatno podređen položaj u odnosu na protivnika (vidi Europski sud za ljudska prava, *Dombo B.V. protiv Nizozemske*, presudu od 27. listopada 1993. godine, serija A, broj 274, str. 19). Za kaznene predmete, gdje sam karakter postupka podrazumijeva fundamentalnu nejednakost strana, ovo načelo "jednakosti pred sudom" čak je važnije, a primjenjuje se, mada u manjoj mjeri, i na upravne postupke (vidi Europski sud za ljudska prava, *Feldbrugge protiv Nizozemske*, presudu od 29. svibnja 1986. godine, serija A, broj 99, str. 17). Ovo načelo može imati važnu ulogu u svakoj fazi postupka i u vezi sa mnogo pitanja. Načelo "jednakosti pred sudom" podrazumijeva da strane moraju imati isti pristup spisima i drugim dokumentima predmeta, barem u mjeri u kojoj oni imaju ulogu u formiranju mišljenja suda (vidi Europsko povjerenstvo za ljudska prava, *Lynas protiv Švicarske*, odluku od 6. listopada 1976. godine, broj 7317/75, Yearbook XX, 1977. godine, str. 412, st. 444-446). Svakoj se strani mora dati prigoda suprotstaviti se argumentima koje je izložila druga strana.

46. Ustavni sud dalje konstatira da je pravo da se pozovu i ispitaju svjedoci iz članka 6. stavak 3. točka d. Europske konvencije tijesno povezano s pravom jednake dostupnosti pravnim sredstvima, odnosno jednakopravnošću stranaka. Opće načelo je, prema tomu, da optuženim osobama mora biti dopušteno pozivati se i ispitati bilo kojega svjedoka čije svjedočenje smatraju relevantnim za svoj predmet. Također moraju biti u mogućnosti ispitati svakoga svjedoka kojega pozove ili na čije se svjedočenje oslanja tužitelj. Naime, procedura pozivanja i saslušanja svjedoka mora biti ista za optužbu kao i za obranu i zahtijeva jednakost sredstava. U načelu, svi dokazi na koje se oslanja optužnica trebaju biti

изведени у назоћности оптуженога на јавној расправи с могућношћу изношења контрааргумента (види Европски суд за људска права, *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španjolske*, пресуда од 6. просинца 1988. године, серија А, број 146, ставак 78).

47. У конкретном случају, имајући у виду наведено, Уставни суд констатира да апелант у предметном прекршajном поступку није имао пригоду супротставити се својим наводима аргументима друге стране. Наиме, првоступански је суд чинјенично стање у поступку утврдио на основу саслушања полицајца Зорана Кокана и налаза вјештака прометне струке, што је прихватио и другоступански суд, не водећи при томе рачуна да апелант није судјеловао у првоступанском поступку пригодом саслушања свједока, којом пригодом би могао истакати своје аргументе и супротставити их аргументима саслушањог свједока, а посебиче имајући у виду и чинјеницу да је наведена особа подносила прекршajне пријаве против апеланта. Осим тога, непријепорна је и чинјеница да апелант није дата могућност изјаснити се о избору вјештака прометне струке, његов налаз му није достављен прије одржавања роћишта, нити му је остављено вријеме да би могао дати евентуалне примједбе на њега. Уставни суд закључује да у проведеном поступку апелант није било омогућено судјеловати на претресу на којему би био у могућности изнијети своју одбрану, те се својим аргументима супротставити наводима супротне стране.

48. Уставни суд не може прихватити наводе другоступанског суда чија се суштина своди на тврдњу да је првоступански суд током поступка провео релевантне доказе који нису протурјечни гледе утврђивања одлучних чинјеница на основу којих је извео правилан закључак гледе постојања прекршajа и апелантове прекршajне одговорности, те да првоступански суд није имао обвезу одредити усмени претрес током поступка, а што је сукодно одредбама Закона о прекршajима. Уставни суд наглашава да је управо одредбама Закона о прекршajима прописан усмени претрес, који суд у сваком случају може водити ради бољег разјашњења ствари, а што је било нужно у конкретном случају.

49. Задатак Уставног суда је указати на обвезу поштивања начела које прописује Устав Босне и Херцеговине као највиши правни акт у држави. Према томе, чл. II/1. и II/2. Устава Босне и Херцеговине утврђују обвезу Босне и Херцеговине да својим грађанима осигура највиши ступањ поштивања међународно признатих људских права и темељних слобода, те да одредбе Европске конвенције имају супремацију над свим осталим законима. Право на правично суђење је утврђено Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом, оно се примјенује на све случајеве у којима се "утврђује утемељеност казнене оптужбе" као што је било у конкретном предмету. Право на правично суђење садржи и обвезу проведбе контрадикторног поступка, што се мора поштивати када се ради о редовитом прекршajном поступку, јер се и у том поступку утврђује "утемељеност казнене оптужбе".

50. На основу свега наведеног, Уставни суд закључује да је у конкретном случају дошло до повреде апелантовог права на правично суђење из члана II/3.(e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. ст. 1. и 3. точ. c. и d. Европске конвенције.

VIII. Закључак

51. Прекршено је апелантово право на правично суђење из члана II/3.(e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. ст. 1. и 3.c. и d. Европске конвенције у случају када је пред првоступанским судом саслушан свједок, а апелант није био

назоћан његовоме саслушању, те када је одређено и проведено вјештачење судског вјештака прометне струке, а апелант није дата пригода изјаснити се о избору вјештака као ни о његовоме налазу прије доношења првоступанске одлуке.

52. На основу члана 61. ст. 1. и 2. и члана 64. ставак 1. Правила Уставног суда, Уставни је суд одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

53. Према члану VI/4. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Њатиджа Њадџиосмановић, в. г.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 911/06**, рјешавајући апелацију **Боринке и Стјепана Ковача**, на основу члана VI /36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Хатица Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симић, потпредсједник

Валерија Галић, потпредсједница

Мато Тадић, судија

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 10. јануара 2008. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

У сваја се апелација **Боринке и Стјепана Ковача**.

Утврђује се повреда члана II /3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у односу на право на правично суђење у разумном року у предмету Општинског суда у Широком Бријегу, број П-378/97.

На основу члана 74 став 4 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине налаже се Општинском суду у Широком Бријегу да хитно оконча поступак у предмету број П-378/97 у складу са чланом II /3e) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Општинском суду у Широком Бријегу да у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о мјерама које су предузете с циљем да се изврши ова одлука, у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Боринка и Стјепан Ковач (у даљем тексту: апеланти) из Посушја, које заступа Рајко Ђуџић из Мостара, поднијели су 23. марта 2006. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Уставни суд) због тога што у разумном року није донесена одлука у предмету Општинског

суда у Широком Бријегу (у даљем тексту: Општински суд) број П-378/97.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Општинског суда је затражено 29. маја 2006. године да достави одговор на апелацију.

3. Општински суд је 16. јуна 2006. године доставио одговор на апелацију.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговор Општинског суда достављен је апелантима 19. децембра 2007. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из навода апеланата и докумената који су предочени Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин.

6. Апеланти су 31. октобра 1997. године поднијели тужбу Општинском суду ради накнаде штете. Поступак се води под пословним бројем П-378/97. Уз тужбу, апеланти су поднијели и предлог да се одреди привремена мјера забране туженом да располаже имовином, као и предлог да се тужиоци ослободе плаћања трошкова поступка, јер немају довољно извора прихода. Апеланти тврде да до подношења апелације "суд и даље упорно ћути".

7. Општински суд није провео нити предузео било какву процесну радњу у предмету до 16. маја 2003. године, тј. пет година и шест мјесеци, изузев што су се двоје судија смијенили код задужења предмета. За 16. мај 2003. године заказано је прво рочиште, на које тужиоци нису дошли. Након тога, Општински суд није заказивао припремно рочиште три године и два мјесеца, тј. све до 12. јуна 2006. године. У међувремену, тј. од 16. маја 2003. године до заказаног припремног рочишта, почетком 2004. године, суд је поново промијенио судију који је задужен, те два пута, 24. маја и 10. новембра 2004. године, затражио да се плате таксе на тужбу, које нису плаћене.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

8. Апеланти сматрају да им је непоступањем Општинског суда по тужби повријеђено право на правично суђење из члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Европска конвенција). Апеланти наводе хронологију догађаја везану за досадашњи ток поступка. Истичу да надлежни суд упорно не узима у рад предмет. Истичу да су слали више ургенција председнику суда да се узме предмет у рад, да су се обраћали Високом судском и тужилачком савету, али без успјеха. Такође истичу да је против председника Општинског суда у Широком Бријегу покренут дисциплински поступак, између осталог, због тога што суд није поступао у њиховом предмету.

б) Одговор на апелацију

9. Општински суд, такође, наводи хронологију догађаја везану за досадашњи ток поступка. Истиче да су и суд и задужени судија преоптерећени текућим предметима, те да је 2004. године поступајући судија задужио додатних око 500 старих предмета, због чега ни физички није у стању да узме предмет у рад.

V. Релевантни прописи

10. **Закон о парничном поступку** ("Службене новине Федерације БиХ" бр. 42/98 и 3/99) у релевантном дијелу гласи:

"Члан 10

Суд је дужан да настоји да се постојећи докази представе без одуговлачења и са што мање трошкова, те да онемогући сваку злоупотребу права која странкама припадају у постојећу."

11. **Закон о парничном поступку** ("Службене новине Федерације БиХ" бр. 53/03, 73/05 и 19/06) у релевантном дијелу гласи:

"Члан 10

Суд је дужан да представе доказе без одуговлачења и са што мање трошкова, те да онемогући сваку злоупотребу права која странкама припадају у постојећу.

Члан 69

Тужба са прилозима доставља се туженом на одговор у року од 30 дана од дана пријема исправне и појасне тужбе у суду.

Члан 70 став 1

Након пријема тужбе са прилозима тужени је дужан да најкасније у року од 30 дана достави суду писмени одговор на тужбу.

Члан 75 ст. 1 и 4

Након пријема одговора на тужбу, односно одговора на противтужбу, суд ће заказати припремно рочиште.

Припремно рочиште одржаће се, у правилу, најкасније у року од 30 дана од дана пријема у суду писменог одговора на тужбу, односно од дана пројекта рока за подношење одговора на тужбу, или, ако је тужени поднио противтужбу, у року од 30 дана од дана пријема одговора на противтужбу.

Члан 94 став 2

Главна расправа, у правилу, одржаће се најкасније у року од 30 дана од дана одржавања припремног рочишта.

Члан 115 ст. 1 и 2

Рочиште за главну расправу не може да се одгоди, нишпи одложи на неодређено вријеме.

Рочиште за главну расправу не може да се одгоди или одложи дуже од 30 дана, сем у случају из члана 129 овог Закона.

Члан 184 став 1

Суд ће донијети пресуду и издати писмени описивава најкасније у року од 30 дана од дана закључења главне расправе.

Члан 454 ст. 1 и 3

Ако је прије стицања на снагу овог Закона заочито постојећи пред првостепенним судом даљњи постојећи провешће се по одредбама овог Закона."

VI. Допустивост

12. У складу са чланом VI /3б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

13. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући сходно закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

14. У смислу члана 16 став 3 Правила Уставног суда, Уставни суд може изнимно да разматра апелацију и када нема одлуке надлежног суда, уколико апелација указује на озбиљна кршења права и основних слобода која штите Устав Босне и Херцеговине или међународни документи који се примјењују у Босни и Херцеговини.

15. У контексту апелационе надлежности Уставног суда из члана VI /36) Устава Босне и Херцеговине, израз "пресуда" мора широко да се тумачи. Тај израз не треба само да укључује све врсте одлука и рјешења, већ и недостатак доношења одлуке када се за такав недостатак утврди да је неуставан (види Уставни суд, Одлуку број У 23/00 од 2. фебруара 2001. године, објављену у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине" број 10/01).

16. Уставни суд апелацију тумачи тако да она покреће питање кршења права на доношење одлуке у разумном року у оквиру права на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције, јер суд у дугом временском периоду након пријема тужбе апеланата није донио мериторну одлуку.

17. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да је предметна апелација допуштена.

VII. Меритум

18. Члан II /3е) Устава Босне и Херцеговине:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и дружа права у вези са кривичним посљедицом."

19. Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

"1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристраним, законом успостављеним судом. (...)"

20. Уставни суд констатује да је парнични поступак поводом тужбе за накнаду штете апеланата спор грађанско-правне природе (види Уставни суд, Одлуку број У 114/03 од 22. септембра 2004. године). Апеланти су заинтересовани да се донесе коначна одлука о њиховом тужбеном захтјеву у разумном року. Стога су у конкретном случају члан II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 став 1 Европске конвенције примјенљиви.

21. Држава мора да обезбједи приступ суду свакоме ко има захтјев који улази у оквир члана 6 став 1 Европске конвенције и не може тај приступ да ограничи одређеним категоријама људи (види Европски суд за људска права, *Keegan против Ирске*, пресуда од 26. маја 1994. године, Серија А, број 290). Приступ судском или управном органу мора да буде суштински, а не само формалан (види Европски суд за људска права, *Airey против Ирске*, пресуда од 9. октобра 1979. године, Серија А, број 32). Органи који имају слободу судског одлучивања имају широк обим слободне процјене све док се држе суштинских захтјева из члана 6 став 1 Европске конвенције (види Европски суд за људска права, *Ettli и други против Аустрије*, пресуда од 23. априла 1987. године, Серија А, број 117). Стога Уставни суд, у ствари, има задатак да се бави остваривањем права из члана 6 став 1 Европске

конвенције, а не само незадовољством појединца неком управном или судском одлуком.

22. Даље, Уставни суд подсјећа да се сходно његовој и пракси Европског суда за људска права разумност трајања поступка оцјењује у оквиру свих околности предмета, узимајући у обзир посебно сложеност предмета, понашање страна у поступку, с једне стране, и суда и јавних власти, с друге стране, као и важност онога што се за подносиоца апликације доводи у питање у спору (види Европски суд за људска права, *Vernillo против Француске*, пресуда од 20. фебруара 1981. године, Серија А, број 198, став 30; *Zimmermann и Steiner против Швајцарске*, пресуда од 13. јула 1983. године, Серија А, број 66, став 24; Уставни суд, *АП 769/04*, одлука од 30. новембра 2004. године, тачка 31; види, такође, бившу Европску комисију за људска права, Одлуку број *11541/85* од 12. априла 1989. године, Одлуке и извјештаји (ОИ), број 70). Сложеност поступка мора да се разматра у оквиру чињеничног и правног аспекта парничног поступка, тј. доказа које суд треба да изведе и процијени у оквиру правне природе спора.

23. Предметну тужбу апеланти су поднјели 31. октобра 1997. године, а сходно документацији достављеној Уставном суду, Основни суд до сада није донио одлуку о постављеном тужбеном захтјеву. Дакле, цјелокупан поступак поводом апелантове тужбе до сада траје 10 година и два мјесеца и још увијек није окончан.

24. Уставни суд нема информацију да ли се ради о сложеном поступку, нити су стране у току поступка изнијеле, у том смислу, било какав навод. Међутим, за Уставни суд није релевантно да ли се ради о сложеном поступку или не из простог разлога што Општински суд није уопште активан већ дужи период, тј. предузео је изузетно мало процесних радњи за минутих 10 година и два мјесеца. Из тог разлога Уставни суд ће испитати понашање страна у поступку, тј. да ли су апеланти и Општински суд својим понашањем утицали да се предмет не завршава у разумном року.

25. У вези с тим, Уставни суд констатује да је Општински суд био неактиван првих пет година и шест мјесеци. Нема никаквог оправдања за то што се није поступало у предмету у овом периоду. Овакав однос према тужбеном захтјеву апеланата је у потпуности противзаконит, а и противустанован, јер стари Закон о парничном поступку из 1998. године, а поготово актуелни Закон о парничном поступку из 2003. године, намеће обавезу суду да поступак води на економичан начин, *"без одуговлачења и са што мање трошкова"*. Штавише, Закон из 2003. године јасно намеће суду законске обавезе у односу на поједине парничне радње. Општински суд је у потпуности занемарио ове одредбе (види тачку 10. *et sequ.* ове одлуке). Даље, и у накнадном периоду, Општински суд се није држао ових одредби и законских обавеза. Припремно рочиште заказано је тек у 2006. години. Такво поступање суда је недопустиво. Затим, уз тужбу, апеланти су јасно поднјели и предлог да се одреди привремена мјера забране туженом да располаже имовином, као и предлог да се тужиоци ослободе плаћања трошкова поступка, јер немају довољно извора прихода. Нити о једном предлогу Општински суд није одлучио. Уставни суд наглашава да је смисао привремене мјере, уколико је оправдана, *inter alia*, да се омогући да, евентуално, пресуда којом је усвојен тужбени захтјев, може да се спроведе. Сходно томе, *in eventu* може да се ради о веома битном предлогу, о ком Општински суд није одлучио дуже од 10 година. С друге стране, Општински суд је био дужан да, у складу са чланом 402 Закона о парничном поступку, одлучи о предлогу за ослобођење од плаћања трошкова поступка, а не

да инсистира да се плати такса на тужбу. Тиме је предузимао процесне радње које су у супротности са Законом о парничном поступку. На крају, Уставни суд примјећује да је Општински суд, од дана када је поднесена тужба, три пута мијењао судију задуженог за предмет. То је додатно допринијело дужини поступка.

26. Сходно томе, Уставни суд закључује да је Општински суд сам допринио да поступак траје овако дуго. С друге стране, Уставни суд не може да нађе озбиљније разлоге који би указивали на то да су и апеланти допринијели да поступак траје неразумно дуго. Поставља се питање да ли постоји оправдање за овакво поступање Општинског суда.

27. У вези са мијењањем судије задуженог за предмет, Уставни суд сматра да може да се оправда што су се тројица судија смијенила на предмету, с обзиром да је први судија разријешен своје дужности, док је други судија дао оставку. Међутим, Уставни суд примјећује да нити један од ових судија није предузео нити једну радњу у предмету док је био задужен за предмет. Изузетак чини заказивање припремног рочишта 16. маја 2003. године, на које нису дошли тужиоци. Међутим, ова радња је занемарива у односу на проток времена до овог датума и након овог датума. Сходно томе, Уставни суд закључује да је смјена судија била неопходна, али да то, у суштини, није оправдан разлог што поступак траје овако дуго. С друге стране, преоптерећеност судства, генерално, не може да се прихвати као оправдање, будући да су државе уговорнице Европске конвенције дужне да организују администраирање правде тако да судови испуњавају захтјеве из члана 6 Европске конвенције. Међутим, сходно пракси Европског суда за људска права, државе уговорнице нису одговорне у случају привременог заостатка својих судова, под условом да предузму дјелотворне и хитне мјере да се отклони таква ситуација, тј. да се таква ванредна ситуација поправи (види Европски суд за људска права, *Zimmermann u Steiner против Швајцарске*, пресуда од 13. јула 1983. године, Серија А број 66, ст. 25-32; види Уставни суд, одлуке *АП 600/04*, од 17. фебруара 2005. године, тачка 25; *АП 505/04*, од 15. јуна 2005. године, тачка 31). Ипак, у конкретном предмету, парнични суд није образложио од када је настао толики заостатак у предметима, те какве мјере је предузео са циљем да побољша администраирање правде. Уставни суд не може да прихвати паушалан навод о заосталим предметима, сем ако уочи добру намјеру и конкретан рад надлежног суда у борби против таквих проблема. Практично, поступак апеланата се још увијек налази у фази заказивања припремног рочишта и крајње је неизвјесно кад ће бити донесена одлука о тужбеном захтјеву апеланата.

28. Стога, Уставни суд закључује да су ови пропусти суда за посљедицу имали кршење права апеланата на правично суђење у смислу гаранција из члана 6 став 1 Европске конвенције, сходно којим "свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року", тако да се сваком гарантује да у разумном року и судском одлуком оконча несигурност у којој се налази, у погледу свог положаја, а ради остварења правне сигурности, као основног принципа сваког модерног правног система. Чињеница да првостепена одлука још увијек није донесена, а да је тужба поднесена прије више од 10 година, представља управо кршење тих гаранција, као позитивне обавезе сваке државе сходно члану 6 став 1 Европске конвенције.

29. С обзиром на наведено, Уставни суд закључује да је у овом случају због недоношења одлуке по тужби од 31. октобра 1997. године дошло до повреде права апеланата на правично

суђење из члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

VIII. Закључак

30. Уставни суд сматра да је дошло до повреде права апеланата на доношење одлука у парничном поступку у разумном року из члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине, те члана 6 став 1 Европске конвенције, јер Општински суд неразумно дуго поступа у предмету, пропушта да влада поступком и користи расположива законска средства, те испуњава законске обавезе. Сем тога, судови, правдајући се великим заостатком у рјешавању предмета, нису образложили мјере које су предузели како би тај проблем ријешили.

31. На основу члана 61 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

32. Сходно члану VI /4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Хатица Хадзиосмановић, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija u predmetu broj **AP 911/06**, рјешавајући апелацију **Borinke i Stjepana Kovača**, на основу члана VI/3.b) Устава Босне и Херцеговине, члана 59. став 2. аинеја 2, члана 61. ст. 1. и 2. Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija

Krstan Simić, sudija

на сједници одржаној 10. јануара 2008. године, donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Усваја се апелација **Borinke i Stjepana Kovača**.

Утврђује се повреда члана II/3.e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у односу на право на правично суђење у разумном року у предмету Опćинског суда у Широком Бријегу, број P-378/97.

На основу члана 74. став 4. Правила Уставног суда Босне и Херцеговине налаже се Опćинском суду у Широком Бријегу да hitно оконча поступак у предмету број P-378/97 у складу с чланом II/3.e) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Опćинском суду у Широком Бријегу да у року од три мјесеца од дана достављања ове Одлуке обавјести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове Одлуке, у складу с чланом 74. став 5. Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

OBRAZLOŽENJE**I. Uvod**

1. Borinka i Stjepan Kovač (u daljnjem tekstu: apelanti) iz Posušja, koje zastupa Rajko Čužić iz Mostara, podnijeli su 23. marta 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog nedonošenja odluke u razumnom roku u predmetu Općinskog suda u Širokom Brijegu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-378/97.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Općinskog suda je zatraženo 29. maja 2006. godine da dostavi odgovor na apelaciju.

3. Općinski sud je 16. juna 2006. godine dostavio odgovor na apelaciju.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor Općinskog suda dostavljen je apelantima 19. decembra 2007. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelanti su 31. oktobra 1997. godine podnijeli tužbu Općinskom sudu radi naknade štete. Postupak se vodi pod poslovnim brojem P-378/97. Uz tužbu, apelanti su podnijeli i prijedlog za određivanje privremene mjere zabrane tuženom da raspolaže imovinom, kao i prijedlog da se tužitelji oslobode plaćanja troškova postupka, jer nemaju dovoljno izvora prihoda. Apelanti tvrde da do podnošenja apelacije "sud i dalje uporno šuti".

7. Općinski sud nije proveo niti preduzeo bilo kakvu procesnu radnju u predmetu do 16. maja 2003. godine, tj. pet godina i šest mjeseci, izuzev što su se dvoje sudija smijenili kod zaduženja predmeta. Za 16. maj 2003. godine zakazano je prvo ročište, na koje tužitelji nisu došli. Nakon toga, Općinski sud nije zakazivao pripremno ročište tri godine i dva mjeseca, tj. sve do 12. juna 2006. godine. U međuvremenu, tj. od 16. maja 2003. godine do zakazanog pripremnog ročišta, početkom 2004. godine, sud je ponovo promijenio sudiju koji je zadužen, te dva puta, 24. maja i 10. novembra 2004. godine, zatražio plaćanje taksi na tužbu, koje nisu plaćene.

IV. Apelacija**a) Navodi iz apelacije**

8. Apelanti smatraju da im je nepostupanjem Općinskog suda po tužbi povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija). Apelanti navode hronologiju događaja vezanu za dosadašnji tok postupka. Ističu da nadležni sud uporno ne uzima u rad predmet. Ističu da su slali više urgencija predsjedniku suda za uzimanje predmeta u rad, da su se obraćali Visokom sudskom i tužilačkom vijeću, ali bez uspjeha. Također ističu da je protiv predsjednika Općinskog suda u Širokom Brijegu pokrenut disciplinski postupak, između ostalog, zbog nepostupanja suda u njegovom predmetu.

b) Odgovor na apelaciju

9. Općinski sud, također, navodi hronologiju događaja vezanu za dosadašnji tok postupka. Ističe da su i sud i zaduženi sudija preopterećeni tekućim predmetima, te da je 2004. godine

postupajući sudija zadužio dodatnih oko 500 starih predmeta, zbog čega ni fizički nije u stanju da uzme predmet u rad.

V. Relevantni propisi

10. **Zakon o parničnom postupku** ("Službene novine Federacije BiH" br. 42/98 i 3/99) u relevantnom dijelu glasi:

"Član 10.

Sud je dužan nastojati da se postupak provede bez odugovlačenja i sa što manje troškova, te onemogućiti svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku."

11. **Zakon o parničnom postupku** ("Službene novine Federacije BiH" br. 53/03, 73/05 i 19/06) u relevantnom dijelu glasi:

"Član 10.

Sud je dužan provesti postupak bez odugovlačenja i sa što manje troškova, te onemogućiti svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Član 69.

Tužba sa priložima se dostavlja tuženom na odgovor u roku od 30 dana od dana prijema ispravne i potpune tužbe u sudu.

Član 70. stav 1.

Nakon prijema tužbe sa priložima tuženi je dužan najkasnije u roku od 30 dana dostaviti sudu pismeni odgovor na tužbu.

Član 75. st. 1. i 4.

Nakon prijema odgovora na tužbu, odnosno odgovora na protutužbu, sud će zakazati pripremno ročište.

Pripremno ročište održat će se, u pravilu, najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema u sudu pismenog odgovora na tužbu, odnosno od dana proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu, ili, ako je tuženi podnio protutužbu, u roku od 30 dana od dana prijema odgovora na protutužbu.

Član 94. stav 2.

Glavna rasprava će se, u pravilu, održati najkasnije u roku od 30 dana od dana održavanja pripremnog ročišta.

Član 115. st. 1. i 2.

Ročište za glavnu raspravu se ne može odgoditi, niti odložiti na neodređeno vrijeme.

Ročište za glavnu raspravu ne može se odgoditi ili odložiti duže od 30 dana, osim u slučaju iz člana 129. ovog Zakona.

Član 184. stav 1.

Sud će donijeti presudu i izraditi pismeni otpis najkasnije u roku od 30 dana od dana zaključenja glavne rasprave.

Član 454. st. 1. i 3.

Ako je prije stupanja na snagu ovog Zakona započet postupak pred prvostepenim sudom daljnji postupak provest će se po odredbama ovog Zakona."

VI. Dopustivost

12. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

13. U skladu s članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se

podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

14. U smislu člana 16. stav 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može iznimno razmatrati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda, ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i osnovnih sloboda koja štite Ustav Bosne i Hercegovine ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

15. U kontekstu apelacione nadležnosti Ustavnog suda iz člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, izraz "presuda" se mora široko tumačiti. Taj izraz ne treba samo uključivati sve vrste odluka i rješenja, već i nedostatak donošenja odluke kada se za takav nedostatak utvrdi da je neustavan (vidi Ustavni sud, Odluku broj U 23/00 od 2. februara 2001. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 10/01).

16. Ustavni sud apelaciju tumači tako da ona pokreće pitanje kršenja prava na donošenje odluke u razumnom roku u okviru prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, jer sud u dugom vremenskom periodu nakon prijema tužbe apelantata nije donio meritornu odluku.

17. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da je predmetna apelacija dopustiva.

VII. Meritum

18. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom."

19. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. (...)"

20. Ustavni sud konstatira da je parnični postupak povodom tužbe za naknadu štete apelantata spor građansko-pravne prirode (vidi Ustavni sud, Odluku broj U 114/03 od 22. septembra 2004. godine). Apelanti su zainteresirani da se donese konačna odluka o njihovom tužbenom zahtjevu u razumnom roku. Stoga su u konkretnom slučaju član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjivi.

21. Država mora osigurati pristup sudu svakome ko ima zahtjev koji ulazi u okvir člana 6. stav 1. Evropske konvencije i ne može taj pristup ograničiti određenim kategorijama ljudi (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Keegen protiv Irske*, presuda od 26. maja 1994. godine, Serija A, broj 290). Pristup sudskom ili upravnom organu mora biti suštinski, a ne samo formalan (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Airey protiv Irske*, presuda od 9. oktobra 1979. godine, Serija A, broj 32). Organi koji imaju slobodu sudskog odlučivanja imaju širok opseg slobodne procjene sve dok se drže suštinskih zahtjeva iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Ettl i drugi protiv Austrije*, presuda od 23. aprila 1987. godine, Serija A, broj 117). Stoga Ustavni sud, u stvari, ima zadatak baviti se ostvarivanjem prava iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, a ne samo nezadovoljstvom pojedinca nekom upravnom ili sudskom odlukom.

22. Dalje, Ustavni sud podsjeća da se prema njegovoj i praksi Evropskog suda za ljudska prava razumno trajanje postupka ocjenjuje u okviru svih okolnosti predmeta, uzimajući u obzir posebno složenost predmeta, ponašanje strana u postupku, s jedne strane, i suda i javnih vlasti, s druge strane, kao i važnost onoga što se za podnosioca aplikacije dovodi u pitanje u sporu (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Vernillo protiv Francuske*, presuda od 20. februara 1981. godine, Serija A, broj 198, stav 30; *Zimmermann i Steiner protiv Švicarske*, presuda od 13. jula 1983. godine, Serija A, broj 66, stav 24; Ustavni sud, *AP 769/04*, odluka od 30. novembra 2004. godine, tačka 31; vidi, također, bivšu Evropsku komisiju za ljudska prava, Odluku broj *11541/85* od 12. aprila 1989. godine, Odluke i izvještaji (OI), broj 70). Složenost postupka se mora razmatrati u okviru činjeničnog i pravnog aspekta parničnog postupka, tj. dokaza koje sud treba izvesti i procijeniti u okviru pravne prirode spora.

23. Predmetnu tužbu apelanti su podnijeli 31. oktobra 1997. godine, a prema dokumentaciji dostavljenoj Ustavnom sudu, Osnovni sud do sada nije donio odluku o postavljenom tužbenom zahtjevu. Dakle, cjelokupan postupak povodom apelantove tužbe do sada traje 10 godina i dva mjeseca i još uvijek nije okončan.

24. Ustavni sud nema informaciju radi li se o složenom postupku, niti su strane u toku postupka iznijele, u tom smislu, bilo kakav navod. Međutim, za Ustavni sud nije relevantno radi li se o složenom postupku ili ne iz prostog razloga što Općinski sud nije uopće aktivan već duži period, tj. preduzeo je izuzetno malo procesnih radnji za minulih 10 godina i dva mjeseca. Iz tog razloga Ustavni sud će ispitati ponašanje strana u postupku, tj. jesu li apelanti i Općinski sud svojim ponašanjem uticali da se predmet ne završava u razumnom roku.

25. U vezi s tim, Ustavni sud konstatira da je Općinski sud bio neaktivan prvih pet godina i šest mjeseci. Nema nikakvog opravdanja za nepostupanje u predmetu u ovom periodu. Ovakav odnos prema tužbenom zahtjevu apelantata je u potpunosti protuzakonit, a i protuustavan, jer stari Zakon o parničnom postupku iz 1998. godine, a pogotovo aktuelni Zakon o parničnom postupku iz 2003. godine, nameće obavezu sudu da postupak vodi na ekonomičan način, *"bez odugovlačenja i sa što manje troškova"*. Štaviše, Zakon iz 2003. godine jasno nameće sudu zakonske obaveze u odnosu na pojedine parnične radnje. Općinski sud je u potpunosti zanemario ove odredbe (vidi tačku 10. *et sequ.* ove Odluke). Dalje, i u naknadnom periodu, Općinski sud se nije držao ovih odredbi i zakonskih obaveza. Pripremno ročište je zakazano tek u 2006. godini. Takvo postupanje suda je nedopustivo. Zatim, uz tužbu, apelanti su jasno podnijeli i prijedlog za određivanje privremene mjere zabrane tuženom da raspolaže imovinom, kao i prijedlog da se tužitelji oslobode plaćanja troškova postupka, jer nemaju dovoljno izvora prihoda. Niti o jednom prijedlogu Općinski sud nije odlučio. Ustavni sud naglašava da je smisao privremene mjere, ukoliko je opravdana, *inter alia*, omogućavanje da se, eventualno, presuda kojom je usvojen tužbeni zahtjev, može provesti. Prema tome, *in eventu* može se raditi o veoma bitnom prijedlogu, o kojem Općinski sud nije odlučio duže od 10 godina. S druge strane, Općinski sud je bio dužan, u skladu s članom 402. Zakona o parničnom postupku, odlučiti o prijedlogu za oslobođenje od plaćanja troškova postupka, a ne insistirati da se plati taksa na tužbu. Time je preduzimao procesne radnje koje su u suprotnosti sa Zakonom o parničnom postupku. Konačno, Ustavni sud primjećuje da je Općinski sud, od dana podnošenja tužbe, tri puta mijenjao

sudiju zaduženog za predmet. To je dodatno doprinijelo dužini postupka.

26. Prema tome, Ustavni sud zaključuje da je Općinski sud sam doprinio da postupak traje ovako dugo. S druge strane, Ustavni sud ne može naći ozbiljnije razloge koji bi ukazivali na to da su i apelanti doprinijeli da postupak traje nerazumno dugo. Postavlja se pitanje postoji li opravdanje za ovakvo postupanje Općinskog suda.

27. U vezi sa mijenjanjem sudije zaduženog za predmet, Ustavni sud smatra da je opravdavajuće što su se trojica sudija smijenila na predmetu, s obzirom da je prvi sudija razriješen svoje dužnosti, dok je drugi sudija dao ostavku. Međutim, Ustavni sud primjećuje da niti jedan od ovih sudija nije preduzeo niti jednu radnju u predmetu dok je bio zadužen za predmet. Izuzetak čini zakazivanje pripremnog ročišta 16. maja 2003. godine, na koje nisu došli tužitelji. Međutim, ova radnja je zanemariva u odnosu na protek vremena do ovog datuma i nakon ovog datuma. Prema tome, Ustavni sud zaključuje da je smjena sudija bila neophodna, ali da to, u suštini, nije opravdan razlog što postupak traje ovako dugo. S druge strane, preopterećenost sudstva se, općenito, ne može prihvatiti kao opravdanje, budući da su države ugovornice Evropske konvencije dužne organizirati administriranje pravde tako da sudovi ispunjavaju zahtjeve iz člana 6. Evropske konvencije. Međutim, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, države ugovornice nisu odgovorne u slučaju privremenog zaostatka svojih sudova, pod uvjetom da preduzmu djelotvorne i hitne mjere za otklanjanje takve situacije, tj. da se takva vanredna situacija popravi (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Zimmermann i Steiner protiv Švicarske*, presuda od 13. jula 1983. godine, Serija A broj 66, st. 25-32; vidi Ustavni sud, odluke AP 600/04, od 17. februara 2005. godine, tačka 25; AP 505/04, od 15. juna 2005. godine, tačka 31). Ipak, u konkretnom predmetu, parnični sud nije obrazložio od kada je nastao toliki zaostatak u predmetima, te kakve mjere je preduzeo s ciljem poboljšanja administriranja pravde. Ustavni sud ne može prihvatiti paušalan navod o zaostalim predmetima, osim ako uoči dobru namjeru i konkretan rad nadležnog suda u borbi protiv takvih problema. Praktično, postupak apelanata se još uvijek nalazi u fazi zakazivanja pripremnog ročišta i krajnje je neizvjesno kad će biti donesena odluka o tužbenom zahtjevu apelanata.

28. Stoga, Ustavni sud zaključuje da su ovi propusti suda za posljedicu imali kršenje prava apelanata na pravično suđenje u smislu garancija iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, prema kojim "*svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku*", tako da se svakom garantira da u razumnom roku i sudskom odlukom okonča nesigurnost u kojoj se nalazi, u pogledu svog položaja, a radi ostvarenja pravne sigurnosti, kao temeljnog principa svakog modernog pravnog sistema. Činjenica da prvostepena odluka još uvijek nije donesena, a da je tužba podnesena prije više od 10 godina, predstavlja upravo kršenje tih garancija, kao pozitivne obaveze svake države prema članu 6. stav 1. Evropske konvencije.

29. S obzirom na navedeno, Ustavni sud zaključuje da je u ovom slučaju zbog nedonošenja odluke po tužbi od 31. oktobra 1997. godine došlo do povrede prava apelanata na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

30. Ustavni sud smatra da je došlo do povrede prava apelanata na donošenje odluka u parničnom postupku u razumnom roku iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, te

člana 6. stav 1. Evropske konvencije, jer Općinski sud nerazumno dugo postupa u predmetu, propušta da vlada postupkom i koristi raspoloživa zakonska sredstva, te ispunjava zakonske obaveze. Osim toga, sudovi, pravdajući se velikim zaostatkom u rješavanju predmeta, nisu obrazložili mjere koje su preduzeli kako bi taj problem riješili.

31. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

32. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, s. r.

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj AP 911/06, rješavajući apelaciju **Borinke i Stjepana Kovača**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 10. siječnja 2008. godine, donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Borinke i Stjepana Kovača**.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u odnosu na pravo na pravično suđenje u razumnom roku u predmetu Općinskog suda u Širokom Brijegu, broj P-378/97.

Na temelju članka 74. stavak 4. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine nalaže se Općinskom sudu u Širokom Brijegu da žurno okonča postupak u predmetu broj P-378/97 sukladno članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Općinskom sudu u Širokom Brijegu da u roku od tri mjeseca od dana dostave ove Odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove Odluke, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Borinka i Stjepan Kovač (u daljnjem tekstu: apelanti) iz Posušja, koje zastupa Rajko Čužić iz Mostara, podnijeli su 23. ožujka 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog nedonošenja odluke u razumnom roku u predmetu Općinskoga

suda u Širokome Brijegu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-378/97.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnoga suda, od Općinskog je suda zatražena 29. svibnja 2006. godine dostava odgovora na apelaciju.

3. Općinski je sud 16. lipnja 2006. godine dostavio odgovor na apelaciju.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor Općinskog suda je dostavljen apelantima 19. prosinca 2007. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata podastrih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelanti su 31. listopada 1997. godine podnijeli tužbu Općinskom sudu radi naknade štete. Postupak se vodi pod poslovnim brojem P-378/97. Uz tužbu, apelanti su podnijeli i prijedlog za određivanjem privremene mjere zabrane tuženom raspolaganja imovinom, kao i prijedlog da se tužitelji oslobode plaćanja troškova postupka, jer nemaju dovoljno izvora prihoda. Apelanti tvrde da do podnošenja apelacije "sud i dalje uporno šuti".

7. Općinski sud nije proveo niti poduzeo bilo kakvu procesnu radnju u predmetu do 16. svibnja 2003. godine, tj. pet godina i šest mjeseci, izuzev što su se dvoje sudaca smijenili kod zaduženja predmeta. Za 16. svibanj 2003. godine je zakazano prvo ročište, na koje tužitelji nisu došli. Nakon toga, Općinski sud nije zakazivao pripremno ročište tri godine i dva mjeseca, tj. sve do 12. lipnja 2006. godine. U međuvremenu, tj. od 16. svibnja 2003. godine do zakazanog pripremnog ročišta, početkom 2004. godine, sud je ponovno promijenio suca koji je zadužen, te dva puta, 24. svibnja i 10. studenoga 2004. godine, zatražio plaćanje taksi na tužbu, koje nisu plaćene.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

8. Apelanti smatraju da im je nepostupanjem Općinskog suda po tužbi povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija). Apelanti navode kronologiju događaja vezanu za dosadašnji tijek postupka. Ističu da nadležni sud uporno ne uzima u rad predmet. Ističu da su slali više urgencija predsjedniku suda za uzimanje predmeta u rad, da su se obraćali Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću, ali bez uspjeha. Također ističu da je protiv predsjednika Općinskoga suda u Širokome Brijegu pokrenut stegovni postupak, između ostalog, zbog nepostupanja suda u njihovom predmetu.

b) Odgovor na apelaciju

9. Općinski sud, također, navodi kronologiju događaja vezanu za dosadašnji tijek postupka. Ističe da su i sud i zaduženi sudac preopterećeni tekućim predmetima, te da je 2004. godine postupajući sudac zadužio dodatnih oko 500 starih predmeta, zbog čega ni fizički nije u stanju uzeti predmet u rad.

V. Relevantni propisi

10. **Zakon o parničnome postupku** ("Službene novine Federacije BiH" br. 42/98 i 3/99) u relevantnom dijelu glasi:

"Članak 10.

Sud je dužan nastojati da se postupak provede bez odugovlačenja i sa što manje troškova, te onemogućiti svaku zlouporabu prava koja strankama pripadaju u postupku."

11. **Zakon o parničnome postupku** ("Službene novine Federacije BiH" br. 53/03, 73/05 i 19/06) u relevantnom dijelu glasi:

"Članak 10.

Sud je dužan provesti postupak bez odugovlačenja i sa što manje troškova, te onemogućiti svaku zlouporabu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Članak 69.

Tužba sa priložima se dostavlja tuženom na odgovor u roku od 30 dana od dana prijama ispravne i potpune tužbe u sudu.

Članak 70. stavak 1.

Nakon prijama tužbe sa priložima tuženi je dužan najkasnije u roku od 30 dana dostaviti sudu pismeni odgovor na tužbu.

Članak 75. st. 1. i 4.

Nakon prijama odgovora na tužbu, odnosno odgovora na protutužbu, sud će zakazati pripremno ročište.

Pripremno ročište održat će se, u pravilu, najkasnije u roku od 30 dana od dana prijama u sudu pismenoga odgovora na tužbu, odnosno od dana proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu, ili, ako je tuženi podnio protutužbu, u roku od 30 dana od dana prijama odgovora na protutužbu.

Članak 94. stavak 2.

Glavna rasprava će se, u pravilu, održati najkasnije u roku od 30 dana od dana održavanja pripremnoga ročišta.

Članak 115. st. 1. i 2.

Ročište za glavnu raspravu se ne može odgoditi, niti odložiti na neodređeno vrijeme.

Ročište za glavnu raspravu ne može se odgoditi ili odložiti dulje od 30 dana, osim u slučaju iz članka 129. ovoga zakona.

Članak 184. stavak 1.

Sud će donijeti presudu i izraditi pismeni otpis najkasnije u roku od 30 dana od dana zaključenja glavne rasprave.

Članak 454. st. 1. i 3.

Ako je prije stupanja na snagu ovog Zakona započet postupak pred prvostupanjskim sudom daljnji postupak provest će se po odredbama ovoga zakona."

VI. Dopustivost

12. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovome ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

13. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojega je koristio.

14. U smislu članka 16. stavak 3. Pravila Ustavnoga suda, Ustavni sud može iznimno razmatrati apelaciju i kada nema odluke mjerodavnoga suda, ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i temeljnih sloboda koja štite Ustav

Bosne i Hercegovine ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

15. U kontekstu prizivne mjerodavnosti Ustavnoga suda iz članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, izraz "presuda" se mora široko tumačiti. Taj izraz ne treba samo uključivati sve vrste odluka i rješenja, već i nedostatak donošenja odluke kada se za takav nedostatak utvrdi da je neustavan (vidi Ustavni sud, Odluku broj U 23/00 od 2. veljače 2001. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 10/01).

16. Ustavni sud apelaciju tumači tako da ona pokreće pitanje kršenja prava na donošenje odluke u razumnom roku u okviru prava na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije, jer sud u dugom vremenskom razdoblju nakon prijama tužbe apelanata nije donio meritornu odluku.

17. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da je predmetna apelacija dopustiva.

VII. Meritum

18. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom."

19. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. (...)"

20. Ustavni sud konstatira da je parnični postupak povodom tužbe za naknadu štete apelanata spor građansko-pravne naravi (vidi Ustavni sud, Odluku broj U 114/03 od 22. rujna 2004. godine). Apelanti su zainteresirani za donošenje konačne odluke o njihovom tužbenom zahtjevu u razumnom roku. Stoga su u konkretnom slučaju članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjivi.

21. Država mora osigurati pristup sudu svakome tko ima zahtjev koji ulazi u okvir članka 6. stavak 1. Europske konvencije i ne može taj pristup ograničiti određenim kategorijama ljudi (vidi Europski sud za ljudska prava, *Keegen protiv Irske*, presuda od 26. svibnja 1994. godine, Serija A, broj 290). Pristup sudskom ili upravnom tijelu mora biti suštinski, a ne samo formalan (vidi Europski sud za ljudska prava, *Airey protiv Irske*, presuda od 9. listopada 1979. godine, Serija A, broj 32). Tijela koja imaju slobodu sudskog odlučivanja imaju širok opseg slobodne procjene sve dok se drže suštinskih zahtjeva iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije (vidi Europski sud za ljudska prava, *Ettl i drugi protiv Austrije*, presuda od 23. travnja 1987. godine, Serija A, broj 117). Stoga Ustavni sud, u stvari, ima zadaću baviti se ostvarivanjem prava iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije, a ne samo nezadovoljstvom pojedinca nekom upravnom ili sudskom odlukom.

22. Dalje, Ustavni sud podsjeća da se prema njegovoj i praksi Europskoga suda za ljudska prava razumnost trajanja postupka ocjenjuje u okviru svih okolnosti predmeta, uzimajući u obzir posebice složenost predmeta, ponašanje strana u postupku, s jedne strane, i suda i javnih vlasti, s druge strane, kao i važnost onoga što se za podnositelja aplikacije dovodi u

pitanje u sporu (vidi Europski sud za ljudska prava, *Vernillo protiv Francuske*, presuda od 20. veljače 1981. godine, Serija A, broj 198, stavak 30; *Zimmermann i Steiner protiv Švicarske*, presuda od 13. srpnja 1983. godine, Serija A, broj 66, stavak 24; Ustavni sud, *AP 769/04*, odluka od 30. studenoga 2004. godine, točka 31; vidi, također, bivše Europsko povjerenstvo za ljudska prava, Odluku broj *11541/85* od 12. travnja 1989. godine, Odluke i izvješća (OI), broj 70). Složenost postupka se mora razmatrati u okviru činjeničnog i pravnog aspekta parničnoga postupka, tj. dokaza koje sud treba izvesti i procijeniti u okviru pravne naravi spora.

23. Predmetnu tužbu apelanti su podnijeli 31. listopada 1997. godine, a prema dokumentaciji dostavljenoj Ustavnom sudu, Osnovni sud do sada nije donio odluku o postavljenome tužbenome zahtjevu. Dakle, cjelokupan postupak povodom apellantove tužbe do sada traje 10 godina i dva mjeseca i još uvijek nije okončan.

24. Ustavni sud nema informaciju radi li se o složenom postupku, niti su strane u tijeku postupka iznijele, u tom smislu, bilo kakav navod. Međutim, za Ustavni sud nije relevantno radi li se o složenom postupku ili ne iz prostoga razloga što Općinski sud nije uopće aktivan već dulje razdoblje, tj. poduzeo je izuzetno malo procesnih radnji za minulih 10 godina i dva mjeseca. Iz toga razloga Ustavni će sud ispitati ponašanje strana u postupku, tj. jesu li apelanti i Općinski sud svojim ponašanjem uticali da se predmet ne završava u razumnom roku.

25. U svezi s tim, Ustavni sud konstatira da je Općinski sud bio neaktivan prvih pet godina i šest mjeseci. Nema nikakvoga opravdanja za nepostupanje u predmetu u ovom razdoblju. Ovakav odnos prema tužbenom zahtjevu apelanata je u potpunosti protuzakonit, a i protuustavan, jer stari Zakon o parničnom postupku iz 1998. godine, a pogotovu aktualni Zakon o parničnom postupku iz 2003. godine, nameće obvezu sudu da postupak vodi na ekonomičan način, "*bez odugovlačenja i sa što manje troškova*". Štoviše, Zakon iz 2003. godine razvidno nameće sudu zakonske obveze u odnosu na pojedine parnične radnje. Općinski je sud u potpunosti zanemario ove odredbe (vidi točku 10. *et sequ.* ove Odluke). Dalje, i u naknadnom razdoblju, Općinski se sud nije držao ovih odredbi i zakonskih obveza. Pripremno je ročište zakazano tek u 2006. godini. Takvo postupanje suda je nedopustivo. Potom, uz tužbu, apelanti su razvidno podnijeli i prijedlog za određivanje privremene mjere zabrane tuženom da raspolaze imovinom, kao i prijedlog da se tužitelj oslobode plaćanja troškova postupka, jer nemaju dovoljno izvora prihoda. Niti o jednom prijedlogu Općinski sud nije odlučio. Ustavni sud naglašava da je smisao privremene mjere, ukoliko je opravdana, *inter alia*, omogućavanje da se, eventualno, presuda kojom je usvojen tužbeni zahtjev, može provesti. Prema tomu, *in eventu* se može raditi o veoma bitnom prijedlogu, o kojemu Općinski sud nije odlučio dulje od 10 godina. S druge strane, Općinski je sud bio dužan, sukladno članku 402. Zakona o parničnome postupku, odlučiti o prijedlogu za oslobodenjem od plaćanja troškova postupka, a ne insistirati da se plati taksa na tužbu. Time je poduzimao procesne radnje koje su oprečne Zakonu o parničnome postupku. Konačno, Ustavni sud primjećuje da je Općinski sud, od dana podnošenja tužbe, tri puta mijenjao sudca zaduženog za predmet. To je dodatno doprinijelo duljini postupka.

26. Prema tomu, Ustavni sud zaključuje da je Općinski sud sam doprinio da postupak traje ovako dugo. S druge strane, Ustavni sud ne može naći ozbiljnije razloge koji bi ukazivali na

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Окружног суда је 13. априла 2006. године, а од Суда за прекршаје 26. децембра 2007. године затражено да доставе одговоре на апелацију.

3. Окружни суд је 21. априла 2006. године доставио одговор на апелацију, а Суд за прекршаје 18. јануара 2008. године.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори Окружног суда и Суда за прекршаје су 31. јануара 2008. године достављени апеланту.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената који су предочени Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. Рјешењем Суда за прекршаје број IX -7644/03 од 24. октобра 2005. године апелант је проглашен кривим због тога што је 5. децембра 2003. године у 14,00 часова у Косовској улици, у Јањи, управљајући аутомобилом марке "Пасат", регистарски број 328-M-179, и крећући се према центру Јање, поред куће број 72, извршио радњу скретања улијево у споредни сокак, а да се претходно није увјерио да ту радњу може да изврши безбједно за себе и остале учеснике у саобраћају. У моменту кад га је већ претицао аутомобил марке "Ford Fiesta", регистарски број 210-T-094, којим је управљао Д. М, окривљени апелант је предњим лијевим дијелом возила "Pasat" остварио контакт са предњом десном страном возила "Ford Fiesta", због чега је на возилима настала штета. Сходно рјешењу које је наведено, овим поступком апелант је учинио прекршај из члана 38 Закона о основама безбједности саобраћаја на путевима (у даљњем тексту: ЗООБС) кажњив сходно члану 227 став 1 тачка 4, те примјеном наведених прописа и члана 25 Закона о прекршајима ("Службени гласник Републике Српске" бр. 12/94, 16/95, 21/96, 40/98, 47/01 и 96/03) апелант је кажњен новчаном казном у износу од 100 КМ, уз плаћање трошкова поступка, све у року од 15 дана од дана правоснажности рјешења под пријетњом принудног извршења.

7. У образложењу првостепеног рјешења наведено је да је Полицијска станица Бијељина, актом број 12-01/2-221-3591 од 8. децембра 2005. године, поднијела захтјев да се покрене прекршајни поступак против апеланта. Апелант је признао да је наведеног дана управљао наведеним возилом и да је дошло до прекршаја који је описан у образложењу првостепеног рјешења. Суд је, даље, у образложењу навео да је саслушао свједоке Х.М, Д.Ф. и К.Ц, које је предложила одбрана, извршио вјештачење уз помоћ вјештака саобраћајне струке, извршио увид у остали дио списка, те је на основу тако утврђеног чињеничног стања сматрао да је апелант учинио дјело прекршаја за који се терети. Суд је доказе који су спроведени цијенио тако што није прихватио наводе свједока одбране, а у цијелости је вјеровао налазу и мишљењу вјештака саобраћајне струке Ц. Л, те је закључио да је апелант у вријеме и на мјесту које је наведено у изреци рјешења управљао предметним моторним возилом, и начинио прекршај који је описан. Апелантову одбрану суд је у цијелости одбио као неосновану и неувјерљиву, сматрајући да је смишљена ради избјегавања прекршајне одговорности. Суд је закључио да је апелантова одговорност у потпуности доказана, односно да се у апелантовим радњама које су описане стичу сва битна обиљежја прекршаја из члана 38 ЗООБС-а, те је апеланта прогласио кривим и изрекао му казну која је наведена, при чему је цијенио олакшавајуће и отежавајуће околности,

налазећи да се апелант, након учињеног прекршаја, коректно понашао, а да отежавајућих околности није било.

8. Рјешењем Окружног суда број 012-0-Пжп-06-000 003 од 23. јануара 2006. године одбијена је као неоснована апелантова жалба и потврђено рјешење Суда за прекршаје. У образложењу рјешења Окружни суд је одбио као неоснован апелантов жалбени приговор који се односио на чињенично стање које је погрешно утврђено због тога што је, сходно мишљењу Окружног суда, првостепени суд у току доказног поступка утврдио неопходне чињенице и извео све потребне доказе, а у образложењу рјешења дао ваљане и потпуне разлоге за своју одлуку које је у цијелости прихватио и другостепени суд. Окружни суд је закључио да је првостепени суд имао довољно основа за извођење закључка о апелантовој одговорности, и у објективном и у субјективном смислу, па га је у том смислу и прогласио кривим и казнио сходно закону, при чему је, у смислу одредби Закона о прекршајима, цијенио све околности конкретног прекршаја.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

9. Апелант сматра да му је рјешењима која су оспорена повријеђено право на правично суђење из члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). Повреду овог права апелант види у томе што судови нису узели у обзир изјаве свједока одбране чијим исказима није поклоњена одговарајућа пажња, а као основу за кажњавање суд је искључиво узео налаз и мишљење вјештака саобраћајне струке "који је *пошитоно сџао на друџу сџрану у џосџуџу*" не дајући, сходно апелантовом мишљењу, објективан и стручан налаз и мишљење о учињеном прекршају. Апелант је навео да му никад нису достављени вјештаков налаз и мишљење да се о њима изјасни, тако да су му на тај начин ускраћена основна права на одбрану усљед чега су повријеђени законски прописи који се примјењују у Републици Српској, односно право на правичан поступак. На крају, апелант наводи да је првостепени суд одлуку о његовој кривичној одговорности засновао искључиво на прекршајној пријави органа МУП-а, те налазу и мишљењу вјештака саобраћајне струке, што га је опет довело до погрешног закључка да је он проузроковао саобраћајну несрећу тако што га је прогласио кривим, с обзиром на то да није цијенио његове доказе које је понудио, нарочито исказе свједока који су са њим били у возилу.

б) Одговор на апелацију

10. Суд за прекршаје је у одговору на апелацију навео да у току поступка није било кршења права која су наведена у апелацији која су загарантована чланом II /3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 Европске конвенције, као и законским прописима. Предметни поступак је спроведен у складу са одредбама ових аката, предметно вјештачење одређено је на предлог самог окривљеног, а Суд за прекршаје је своју одлуку засновао на доказима који су изведени у току прекршајног поступка.

11. Сходно оцјени Окружног суда, која је истакнута у одговору на апелацију, рјешењима која су оспорена није повријеђено ни једно од апелантових уставних права, нити права која апеланту припадају сходно одредбама Закона о прекршајима РС.

V. Релевантни прописи

12. У **Закону о прекршајима РС** ("Службени гласник Републике Српске" бр. 12/94, 16/95, 21/96, 40/98, 47/01 и 96/03) релевантне одредбе гласе:

"Члан 73

Суд који води прекршајни поступак дужан је да истинито и потпуно утврди чињенице које су од важности за доношење рјешења о прекршају. Он је дужан да са једнаком брижљивошћу испита како околности које претходе откривењу, тако и околности које му иду у прилог.

Члан 75

Прекршајни поступак води се брзо и кратко, али тако да се то не одражава на правилност и законност одлуке коју треба донијети.

Доказивање у прекршајном поступку ограничеће се само на чињенице које су битне за утврђивање материјалне истине.

Члан 179

Окривљени може да буде суочен са свједоком или другим окривљеним ако се њихови искази не слажу у погледу важних чињеница. Суочени ће да се испитају о свакој околности у којој се њихови искази не слажу и њихови одговори ће да се унесу у записник.

Члан 190

Ако је за утврђивање или за оцјенљивање неке важне чињенице неопходно стичуће знање којим не располаже суд који води прекршајни поступак одредиће се вјештач ради вјештачења. Вјештачење може да се повјери и стичућем вјештанику (болници, хемијском лабораторију и др.).

Члан 193

Окривљени, подносилац захтјева и оштећени могу да захтијевају изузеће вјештака.

О захтјеву из претходног става рјешава судија за прекршаје који води поступак.

Жалба на рјешење којим се одбија захтјев за изузеће вјештака одлаже извршење вјештачења, уколико не поступи ојасности од одлагања.

Члан 208 став 1

Усмени претрес може да се одреди ако судија за прекршаје оцијени да је то потребно ради бољег разјашњења ствари.

На усмени претрес позивају се окривљени, његов бранилац, свједоци и вјештачи и обавјештава се подносилац захтјева. Ако је окривљено правно лице, на усмени претрес позива се и представник правног лица."

VI. Допустивост

13. У складу са чланом VI /36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу кад она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

14. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови који су могући сходно закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана кад је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

15. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Рјешење Окружног суда број 012-0-Пжп-06-000 003 од 23. јануара 2006. године против ког нема других дјелотворних правних лијекова који су могући сходно закону. Затим, рјешење које је оспорено апелант је примио 17. фебруара 2006. године, а апелација је поднесена 31. марта 2006. године, тј. у року од 60 дана како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допуштена.

16. Имајући у виду одредбе члана VI /36) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуштивости.

VII. Меритум

17. Апелант оспорава наведена рјешења Суда за прекршаје и Окружног суда, тврдећи да му је тим рјешењима повријеђено право на правичан поступак из члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције.

Право на правичан поступак

18. Члан II /3е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана и то укључује:

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком."

19. Члан 6 ст. 1 и 3 ц) и д) Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

"1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом успановљеним судом. [...]

3. Свако ко је оптужен за кривично дјело има следећа минимална права:

с. [...] да се брани лично или уз помоћ браниоца [...]

д. [...] да сам испитује или захтијева испитивање свједока оптужбе. [...]"

20. Прво питање на које Уставни суд мора да одговори тиче се примјенљивости члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције у конкретном случају, односно да ли се ради о "кривичној" оптужби против апеланта, с обзиром на то да је ријеч о предмету који је вођен сходно правилима прекршајног поступка. Оцјена да ли је нека оптужба "кривична" у смислу значења из члана 6 Европске конвенције даје се на основу критеријума: класификовање према законодавству, природа прекршаја и природа и строгост казне (види Европски суд за људска права, *Engel и др. против Холандије*, пресуда од 8. јуна 1976. године). Ови критеријуми не морају да буду кумулативно испуњени. Природа прекршаја укључује два поткритеријума који морају да буду кумулативно испуњени: обим прекршене норме и сврху казне.

21. Апелант је проглашен кривим и кажњен због дјела које је класификовано као прекршај према ЗООБС-у. То значи да оптужба није класификована као кривична. Међутим, то није одлучујуће да би се примијениле гаранције из члана 6 Европске конвенције. Што се тиче природе прекршаја, да би се радило о "кривичној" оптужби обим прекршајне норме мора

да буде генералан, а сврха санкције мора да буде одвраћајућа и кажњива. У конкретном случају, норма којом је прописан прекршај односи се на све учеснике у саобраћају, она има општи карактер и не примјењује се само на неку специфичну групу, професију или сл. С друге стране, дисциплинске санкције углавном се установљавају како би се обезбједило да припадници одређених група поштују одређена правила (види Европски суд за људска права, *Weber* *iprotius Швајцарске*, пресуда од 22. маја 1990. године). Што се тиче сврхе казне, она је генерално у прекршајном поступку спречавање дјелатности којим се врши повреда јавног поретка, спречавање учиниоца да чини прекршаје и његово преваспитање, васпитни утицај на друге да не чине прекршаје, јачање морала и утицај на развијање одговорности и дисциплине грађана. У конкретном случају, сврха казне, сходно одредбама ЗООБС-а, јесте да се омогући безбједност саобраћаја на јавним путевима што је у јавном интересу. Уставни суд сматра да све ово упућује на закључак да се ради о "кривичној" оптужби, а не о дисциплинској санкцији.

22. С обзиром на то да је Уставни суд на основу критеријума природе прекршаја утврдио да се ради о "кривичној" оптужби, природа и строгост казне нису више релевантне (види Европски суд за људска права, *Öztürk* *iprotius Савезне Републике Њемачке*, пресуда од 21. фебруара 1984. године). Ипак, Уставни суд сматра значајном и чињеницу да је у конкретном случају прописана новчана казна, као и да изречена новчана казна под околностима које су одређене законом може да се замијени казном затвора, што, такође, упућује на закључак да се ради о "кривичној" оптужби.

23. У конкретном случају, апелант се нарочито жали на околности да суд током прекршајног поступка није обраћао пажњу на изјаве свједока одбране које је предложио апелант, нити су му достављени налаз и мишљење вјештака на изјашњење. Такође се жали да је првостепени суд своје рјешење засновао искључиво на налазу и мишљењу вјештака саобраћајне струке, на које он није имао могућност да се изјасни, те га је суд на основу тога и прогласио кривим, повређујући тиме његово право на одбрану и право на расправљање пред судом, што је прихватио и другостепени суд, одбијајући његове жалбене наводе. У складу са наведеним, Уставни суд ће да испита да ли је предметни поступак био правичан онако како то захтијева члан 6 ст. 1 и 3 ц) и д) Европске конвенције.

24. Уставни суд је раније усвојио став који је заснован на јуриспруденцији и одлукама Европског суда за људска права у Стразбуру да се правичност поступка оцјењује на основу поступка као цјелине (види Европски суд за људска права, *Barbera, Messeque и Jabardo* *iprotius Шпаније*, пресуда од 6. децембра 1988. године, серија А, број 146, став 68 и Уставни суд, Одлука број У 63/01 од 27. јуна 2003. године објављена у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине" број 38/03).

25. Увидом у документацију која је приложена у конкретном предмету Уставни суд је утврдио да је Суд за прекршаје апеланта прогласио кривим за прекршај из члана 38 ЗООБС-а који је кажњив сходно члану 227 став 1 тачка 4, те примјеном прописа који су наведени и члана 25 Закона о прекршајима апеланта казнио новчаном казном у износу од 100 КМ. Апелант је у првостепеном поступку усмено саслушан у вези са критичним догађајем. Након тога, суд је саслушао свједоке Х.М., Д.Ф. и К.Ц., које је предложио апелант, и извршио неопходно вјештачење уз помоћ вјештака саобраћајне струке. Сви свједоци су дали сагласне изјаве о томе под којим околностима је дошло до прекршаја, што суд није прихватио. Против првостепеног рјешења апелант је

изјавио жалбу у којој је предлагао да суд укине рјешење које је оспорено и ослободи га прекршајне одговорности, будући да његова кривица није доказана, јер је безбједно и на вријеме скренуо у споредну улицу, а само мјесто контакта је било на почетку те улице кад је апелантово возило већ улазило у ту улицу напуштајући главну цесту. Судови нису уважили апелантов предлог да му се да могућност да се изјасни на налаз и мишљење вјештака, већ је одбио апелантову жалбу, утврдивши да је правилно утврђено чињенично стање у спроведеном доказном поступку и да није повријеђено апелантово право на одбрану.

26. У вези са наведеним, Уставни суд констатује да важан елемент захтјева правичног суђења представља принцип равноправности пред судом ("једнакост оружја"). Тај принцип подразумијева, како је Европски суд за људска права навео у предмету *Dombo Beheer B. V. iprotius Холандије* у контексту грађанског поступка, да објема странама мора да буде дата разумна могућност да излажу свој предмет, укључујући и изношење доказне грађе, под условима који их не стављају у знатно подређен положај у односу на противника (види Европски суд за људска права, *Dombo B. V. iprotius Холандије*, пресуда од 27. октобра 1993. године, серија А, број 274, стр. 19). За кривичне предмете, гдје сам карактер поступка подразумијева фундаменталну неједнакост страна, овај принцип "једнакости пред судом" чак је важнији, а примјењује се, мада у мањој мјери, и на управне поступке (види Европски суд за људска права, *Feldbrugge iprotius Холандије*, пресуда од 29. маја 1986. године, серија А, број 99, стр. 17). Овај принцип може да игра важну улогу у свакој фази поступка и у вези са много питања. Принцип "једнакости пред судом" подразумијева да стране морају да имају исти приступ списима и другим документима предмета, барем у мјери у којој они играју улогу у формирању мишљења суда (види Европска комисија за људска права, *Lupas iprotius Швајцарске*, Одлука од 6. октобра 1976. године, број 7317/75, Yearbook XX, 1977. године, стр. 412, ст. 444-446). Свакој страни мора да се да прилика да се супротстави аргументима које је изложила друга страна. Дакле, суд је обавезан да обезбједи поштовање принципа равноправности странака у поступку, што значи да свака страна мора да има разумну могућност да изнесе своје аргументе у условима који је неће довести у значајно неповољнији положај у односу на њеног противника. Европски суд за људска права је утврдио да: "*Страна у ипсотијку мора да има могућности да се ујозна са доказима који су иредочени суду, истио као и могућности да даје коментаре о њиховом ипсотијању, садржају и да ириговара ауиенитичности, све на ирикладан начин и у одговарајућем временском року, а ако је ипотиребно, у ипсменој форми и унаиријед*" (види Европски суд за људска права, *Krcmar и други iprotius Чешке Републике*, пресуда од 3. априла 2000. године).

27. Уставни суд, даље, констатује да је право да се окривљени изјасни о наводима друге стране, поготово о налазу и оцјени мишљења вјештака, кад је оно једино доказно средство на којем се заснива одлука о казни, тијесно повезано са правом једнаке доступности правним средствима, односно равноправношћу странака. Општи принцип је, сходно томе, да оптуженим лицима мора да буде дозвољено да представљају прибављање и других доказних средстава, као и да се у контрадикторном поступку изјашњавају о наводима супротне стране у поступку. Ако се узме у обзир да наводи свједока које је саслушао суд сходно апелантовом предлогу нису узети у обзир, заснивање одлуке само на једном доказном средству, налазу и мишљењу вјештака саобраћајне струке, представља повреду принципа контрадикторности и права на правичан

поступак. У принципу, сви докази на које се ослања оптужница требају да буду изведени у присуству оптуженог, на јавној расправи, са могућношћу да се изнесу контрааргументи (види Европски суд за људска права, *Barbera, Messeque u Jabardo против Шпаније*, пресуда од 6. децембра 1988. године, серија А, број 146, став 78).

28. У конкретном случају, имајући у виду наведено, Уставни суд констатује да апелант у предметном прекршајном поступку није имао прилику да се супротстави са својим наводима аргументима друге стране. Наиме, првостепени суд је чињенично стање у поступку утврдио на основу апелантовог саслушања и налаза вјештака саобраћајне струке, што је прихватио и другостепени суд, не водећи при томе рачуна да је апелант онемогућен да се изјасни на налаз и мишљења вјештака саобраћајне струке, усљед чега би могао да истиче своје аргументе и да их супротстави аргументима оптужбе из прекршајне пријаве, а посебно имајући у виду и чињеницу да су налаз и мишљења вјештака саобраћајне струке базирани на наводима прекршајне пријаве против апеланта. Из тога прекршајног поступка није видљиво да је суд спроводио још неке доказе као што су увиђај, саслушање других свједока и друго. Сем тога, неспорна је и чињеница да апеланту није дата могућност да се изјасни о налазу и мишљењу вјештака саобраћајне струке. Његов налаз му није достављен на изјашњење, нити му је остављено вријеме да би могао да да евентуалне примједбе на њега. Уставни суд закључује да у поступку који је спроведен апеланту није било омогућено да учествује у расправи у односу на наведени налаз и мишљење на којој би био у могућности да изнесе своју одбрану и да своје аргументе супротстави наводима супротне стране. Уставни суд не може да прихвати наводе другостепеног суда чија се суштина своди на тврдње да је првостепени суд у току поступка спровео релевантне доказе који нису противрјечни у погледу утврђивања одлучних чињеница на основу којих је извео правилан закључак у погледу постојање прекршаја и апелантове прекршајне одговорности. Уставни суд наглашава како сматра да је управо одредбама Закона о прекршајима прописан поступак ради бољег разјашњења ствари, и да он омогућава спровођење више независних доказа ради истинитог и потпуног утврђења, као и обавезу да са једнаком брижљивошћу испита, како околности које терете окривљеног, тако и околности које му иду у прилог.

29. Задатак Уставног суда је да укаже на обавезу поштовања принципа које прописује Устав Босне и Херцеговине као највиши правни акт у држави. Сходно томе, чл. II /1 и II /2 Устава Босне и Херцеговине утврђују обавезу Босне и Херцеговине да својим грађанима обезбиједи највиши степен поштовања међународно признатих људских права и основних слобода, те да одредбе Европске конвенције имају супремацију над свим осталим законима. Право на правично суђење утврђено је Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом, оно се примјењује на све случајеве у којим се "утврђује основаност кривичне оптужбе" као што је било у конкретном предмету. Право на правично суђење садржи и обавезу да се спроводи контрадикторни поступак који мора да се поштује кад се ради о редовном прекршајном поступку, јер се и у том поступку утврђује "основаност кривичне оптужбе".

30. На основу свега наведеног, Уставни суд закључује да је у конкретном случају дошло до повреде апелантовог права на правично суђење из члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 ст. 1 и 3 тач. ц) и д) Европске конвенције.

VIII. Закључак

31. У конкретном случају, неспорно је утврђено да је одређено и спроведено вјештачење судског вјештака саобраћајне струке, а да апеланту није дата прилика да се изјасни о вјештачењу, а то вјештачење се заснива на наводима супротне стране о којима апелант није имао могућност да се изјасни, па Уставни суд закључује да је у овом случају прекршено апелантово право на правично суђење из члана II /3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 ст. 1 и 3 тач. ц) и д) Европске конвенције.

32. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

33. Сходно члану VI /4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Хатџа Хаџиосмановић, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija u predmetu broj **AP 991/06**, rješavajući apelaciju **Azema Đekića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 14. februara 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Azema Đekića**.

Utvrđuje se povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 3. tač. c) i d) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Uklada se Rješenje Okružnog suda u Bijeljini broj 012-0-Pžp-06-000 003 od 23. januara 2006. godine.

Predmet se vraća Okružnom sudu u Bijeljini koji je dužan po hitnom postupku donijeti novu odluku u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. st. 1. i 3. c) i d) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Okružnom sudu u Bijeljini da, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Azem Đekić (u daljnjem tekstu: apelant) iz Janje, općina Bijeljina, podnio je 31. marta 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Okružnog suda u Bijeljini (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 012-0-Pžp-06-000 003 od 23. januara 2006. godine i Rješenja Suda za prekršaje Bijeljina (u daljnjem tekstu: Sud za prekršaje) broj IX-7644/03 od 24. oktobra 2005. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda je 13. aprila 2006. godine, a od Suda za prekršaje 26. decembra 2007. godine zatraženo dostavljanje odgovora na apelaciju.

3. Okružni sud je 21. aprila 2006. godine dostavio odgovor na apelaciju, a Sud za prekršaje 18. januara 2008. godine.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Okružnog suda i Suda za prekršaje su 31. januara 2008. godine dostavljeni apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Rješenjem Suda za prekršaje broj IX-7644/03 od 24. oktobra 2005. godine apelant je proglašen krivim zbog toga što je 5. decembra 2003. godine u 14,00 sati u Kosovskoj ulici, u Janji, upravljajući automobilom marke "Pasat", registarski broj 328-M-179, i krećući se prema centru Janje, pored kuće broj 72, izvršio radnju skretanja ulijevo u sporedni sokak, a da se prethodno nije uvjerio da tu radnju može izvršiti sigurno za sebe i ostale učesnike u saobraćaju. U momentu kada ga je već pretjecao automobil marke "Ford Fiesta", registarski broj 210-T-094, kojim je upravljao D. M, okrivljeni apelant je prednjim lijevom dijelom vozila "Pasat" ostvario kontakt sa prednjom desnom stranom vozila "Ford Fiesta", zbog čega je na vozilima nastala šteta. Prema navedenom rješenju, ovim postupkom je apelant učinio prekršaj iz člana 38. Zakona o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima (u daljnjem tekstu: ZOOSS) kažnjiv prema članu 227. stav 1. tačka 4, te primjenom navedenih propisa i člana 25. Zakona o prekršajima ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 12/94, 16/95, 21/96, 40/98, 47/01 i 96/03) apelant je kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 100 KM, uz plaćanje troškova postupka, sve u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti rješenja pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

7. U obrazloženju prvostepenog rješenja je navedeno da je Policijska stanica Bijeljina, aktom broj 12-01/2-221-3591 od 8. decembra 2005. godine, podnijela zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka protiv apelanta. Apelant je priznao da je navedenog dana upravljao navedenim vozilom i da je došlo do prekršaja opisanog u obrazloženju prvostepenog rješenja. Sud je, nadalje, u obrazloženju naveo da je saslušao svjedoke H.M, D.F. i K.Dž. koje je predložila odbrana, izvršio vještačenje uz pomoć vještaka saobraćajne struke, izvršio uvid u ostali dio spisa, te je na osnovu tako utvrđenog činjeničnog stanja smatrao da je apelant učinio djelo prekršaja za koji se tereti. Sud je provedene dokaze cijenio tako što nije prihvatio navode svjedoka odbrane, a u cijelosti je vjerovao nalazu i mišljenju vještaka saobraćajne struke C. L, zaključivši da je apelant u vrijeme i na mjestu navedenom u izreci rješenja upravljao predmetnim motornim vozilom, načinivši opisani prekršaj.

Apelantovu odbranu sud je u cijelosti odbio kao neosnovanu i neuvjerljivu, smatrajući da je smišljena radi izbjegavanja prekršajne odgovornosti. Sud je zaključio da je apelantova odgovornost u potpunosti dokazana, odnosno da se u apelantovim opisanim radnjama stječu sva bitna obilježja prekršaja iz člana 38. ZOOSS-a, te je apelanta proglasio krivim i izrekao mu navedenu kaznu, pri čemu je cijenio olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, nalazeći da se apelant, nakon učinjenog prekršaja, korektno ponašao, a da otežavajućih okolnosti nije bilo.

8. Rješenjem Okružnog suda broj 012-0-Pžp-06-000 003 od 23. januara 2006. godine odbijena je kao neosnovana apelantova žalba i potvrđeno rješenje Suda za prekršaje. U obrazloženju rješenja Okružni sud je odbio kao neosnovan apelantov žalbeni prigovor koji se odnosio na pogrešno utvrđeno činjenično stanje zbog toga što je, prema mišljenju Okružnog suda, prvostepeni sud u toku dokaznog postupka utvrdio neophodne činjenice i izveo sve potrebne dokaze, a u obrazloženju rješenja dao valjane i potpune razloge za svoju odluku koje je u cijelosti prihvatio i drugostepeni sud. Okružni sud je zaključio da je prvostepeni sud imao dovoljno osnova za izvođenje zaključka o apelantovoj odgovornosti, i u objektivnom i u subjektivnom smislu, pa ga je u tom smislu i proglasio krivim i kaznio prema zakonu, pri čemu je, u smislu odredaba Zakona o prekršajima, cijenio sve okolnosti konkretnog prekršaja.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelant smatra da mu je osporenim rješenjima povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II(3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija). Povredu ovog prava apelant vidi u tome što sudovi nisu uzeli u obzir izjave svjedoka odbrane čijim iskazima nije poklonjena odgovarajuća pažnja, a kao osnovu za kažnjavanje sud je isključivo uzeo nalaz i mišljenje vještaka saobraćajne struke "koji je potpuno stao na drugu stranu u postupku" ne dajući, prema apelantovom mišljenju, objektivan i stručan nalaz i mišljenje o učinjenom prekršaju. Apelant je naveo da mu nikad nisu dostavljeni vještakov nalaz i mišljenje da se o njima izjasni, tako da su mu na taj način uskraćena osnovna prava na odbranu uslijed čega su povrijeđeni zakonski propisi koji se primjenjuju u Republici Srpskoj, odnosno pravo na pravičan postupak. Na kraju, apelant navodi da je prvostepeni sud odluku o njegovoj krivičnoj odgovornosti zasnovao isključivo na prekršajnoj prijavi organa MUP-a, te nalazu i mišljenju vještaka saobraćajne struke, što ga je opet dovelo do pogrešnog zaključka da je on prouzrokovao saobraćajnu nesreću proglasivši ga krivim, s obzirom na to da nije cijenio njegove dokaze koje je ponudio, naročito iskaze svjedoka koji su sa njim bili u vozilu.

b) Odgovor na apelaciju

10. Sud za prekršaje je u odgovoru na apelaciju naveo da u toku postupka nije bilo kršenja prava navedenih u apelaciji koja su zagarantirana članom II(3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. Evropske konvencije, kao i zakonskim propisima. Predmetni postupak je proveden u skladu sa odredbama ovih akata, predmetno vještačenje određeno je na prijedlog samog okrivljenog, a Sud za prekršaje je svoju odluku zasnovao na dokazima izvedenim u toku prekršajnog postupka.

11. Prema ocjeni Okružnog suda, istaknutoj u odgovoru na apelaciju, osporenim rješenjima nije povrijeđeno ni jedno od

apelantovih ustavnih prava, niti prava koja apelantu pripadaju prema odredbama Zakona o prekršajima RS.

V. Relevantni propisi

12. U **Zakonu o prekršajima RS** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 12/94, 16/95, 21/96, 40/98, 47/01 i 96/03) relevantne odredbe glase:

"Član 73.

Sud koji vodi prekršajni postupak dužan je istinito i potpuno utvrditi činjenice koje su od važnosti za donošenje rješenja o prekršaju. On je dužan sa jednakom brižljivošću ispitati kako okolnosti koje terete okrivljenog, tako i okolnosti koje mu idu u prilog.

Član 75.

Prekršajni postupak se vodi brzo i kratko, ali tako da se to ne odražava na pravilnost i zakonitost odluke koju treba donijeti.

Dokazivanje u prekršajnom postupku ograničit će se samo na činjenice koje su bitne za utvrđivanje materijalne istine.

Član 179.

Okrivljeni može biti suočen sa svjedokom ili drugim okrivljenim ako se njihovi iskazi ne slažu u pogledu važnih činjenica. Suočeni će se ispitati o svakoj okolnosti u kojoj se njihovi iskazi ne slažu i njihovi odgovori će se unijeti u zapisnik.

Član 190.

Ako je za utvrđivanje ili za ocjenjivanje neke važne činjenice neophodno stručno znanje kojim ne raspolaže sud koji vodi prekršajni postupak odredit će se vještak radi vještačenja. Vještačenje se može povjeriti i stručnoj ustanovi (bolnici, hemijskom laboratoriju i dr.).

Član 193.

Okrivljeni, podnosilac zahtjeva i oštećeni mogu zahtijevati izuzeće vještaka.

O zahtjevu iz prethodnog stava rješava sudija za prekršaje koji vodi postupak.

Žalba na rješenje kojim se odbija zahtjev za izuzeće vještaka odlaže izvršenje vještačenja, ukoliko ne postoji opasnost od odlaganja.

Član 208. stav 1.

Usmeni pretres može se odrediti ako sudija za prekršaje ocijeni da je to potrebno radi boljeg razjašnjenja stvari.

Na usmeni pretres pozivaju se okrivljeni, njegov branilac, svjedoci i vještaci i obavještava se podnosilac zahtjeva. Ako je okrivljeno pravno lice, na usmeni pretres poziva se i predstavnik pravnog lica."

VI. Dopustivost

13. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

14. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio.

15. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Rješenje Okružnog suda broj 012-0-Pžp-06-000 003 od 23. januara 2006. godine protiv kojeg nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporeno rješenje apelant je primio 17. februara 2006. godine, a apelacija je podnesena 31. marta 2006. godine, tj. u roku od 60 dana kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Na kraju, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

16. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

17. Apelant osporava navedena rješenja Suda za prekršaje i Okružnog suda, tvrdeći da mu je tim rješenjima povrijeđeno pravo na pravičan postupak iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.

Pravo na pravičan postupak

18. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom."

19. Član 6. st. 1. i 3. c) i d) Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

3. Svako ko je optužen za krivično djelo ima sljedeća minimalna prava:

c. [...] da se brani lično ili uz pomoć branioca [...]

d. [...] da sam ispituje ili zahtijeva ispitivanje svjedoka optužbe. [...]"

20. Prvo pitanje na koje Ustavni sud mora odgovoriti tiče se primjenjivosti člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije u konkretnom slučaju, odnosno radi li se o "krivičnoj" optužbi protiv apelanta, s obzirom na to da je riječ o predmetu koji je vođen prema pravilima prekršajnog postupka. Ocjena je li neka optužba "krivična" u smislu značenja iz člana 6. Evropske konvencije daje se na osnovu kriterija: klasificiranje prema zakonodavstvu, priroda prekršaja i priroda i strogost kazne (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Engel i dr. protiv Holandije*, presuda od 8. juna 1976. godine). Ovi kriteriji ne moraju biti kumulativno ispunjeni. Priroda prekršaja uključuje dva potkriterija koji moraju biti kumulativno ispunjeni: obim prekršene norme i svrhu kazne.

21. Apelant je proglašen krivim i kažnjen zbog djela koje je klasificirano kao prekršaj prema ZOOS-u. To znači da optužba nije klasificirana kao krivična. Međutim, to nije odlučujuće da bi se primijenile garancije iz člana 6. Evropske konvencije. Što se tiče prirode prekršaja, da bi se radilo o "krivičnoj" optužbi obim prekršajne norme mora biti općenit, a svrha sankcije mora biti odvratajuća i kažnjiva. U konkretnom slučaju, norma kojom je propisan prekršaj odnosi se na sve učesnike u saobraćaju, ona ima opći karakter i ne primjenjuje

se samo na neku specifičnu grupu, profesiju ili sl. S druge strane, disciplinske sankcije uglavnom se ustanovljavaju kako bi se osiguralo da pripadnici određenih grupa poštuju određena pravila (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Weber protiv Švicarske*, presuda od 22. maja 1990. godine). Što se tiče svrhe kazne, ona je općenito u prekršajnom postupku sprečavanje djelatnosti kojima se vrši povreda javnog poretka, sprečavanje učinioca da čini prekršaje i njegovo preodgajanje, odgojni utjecaj na druge da ne čine prekršaje, jačanje morala i utjecaj na razvijanje odgovornosti i discipline građana. U konkretnom slučaju, svrha kazne, prema odredbama ZOOSA-a, jeste omogućavanje sigurnosti saobraćaja na javnim putevima što je u javnom interesu. Ustavni sud smatra da sve ovo upućuje na zaključak da se radi o "krivičnoj" optužbi, a ne o disciplinskoj sankciji.

22. S obzirom na to da je Ustavni sud na osnovu kriterija prirode prekršaja utvrdio da se radi o "krivičnoj" optužbi, priroda i strogost kazne nisu više relevantne (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Özturk protiv Savezne Republike Njemačke*, presuda od 21. februara 1984. godine). Ipak, Ustavni sud smatra značajnom i činjenicu da je u konkretnom slučaju propisana novčana kazna, kao i da se izrečena novčana kazna pod okolnostima određenim zakonom može zamijeniti kaznom zatvora, što, također, upućuje na zaključak da se radi o "krivičnoj" optužbi.

23. U konkretnom slučaju, apelant se naročito žali na okolnosti da sud tokom prekršajnog postupka nije obraćao pažnju na izjave svjedoka odbrane koje je predložio apelant, niti su mu dostavljeni nalaz i mišljenje vještaka na izjašnjenje. Također se žali da je prvostepeni sud svoje rješenje zasnovao isključivo na nalazu i mišljenju vještaka saobraćajne struke, na koje on nije imao mogućnost izjašnjenja, te ga je sud na osnovu toga i proglasio krivim, povređujući time njegovo pravo na odbranu i pravo na raspravljanje pred sudom, što je prihvatio i drugostepeni sud, odbijajući njegove žalbene navode. U skladu sa navedenim, Ustavni sud će ispitati je li predmetni postupak bio pravičan onako kako to zahtijeva član 6. st. 1. i 3. c) i d) Evropske konvencije.

24. Ustavni sud je ranije usvojio stav zasnovan na jurisprudenciji i odlukama Evropskog suda za ljudska prava u Strasbourgu da se pravičnost postupka ocjenjuje na osnovu postupka kao cjeline (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španije*, presuda od 6. decembra 1988. godine, serija A, broj 146, stav 68. i Ustavni sud, Odluka broj *U 63/01* od 27. juna 2003. godine objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 38/03).

25. Uvidom u priloženu dokumentaciju u konkretnom predmetu Ustavni sud je utvrdio da je Sud za prekršaje apelanta proglasio krivim za prekršaj iz člana 38. ZOOSA-a kažnjiv prema članu 227. stav 1. tačka 4, te primjenom navedenih propisa i člana 25. Zakona o prekršajima apelanta kaznio novčanom kaznom u iznosu od 100 KM. Apelant je u prvostepenom postupku usmeno saslušan u vezi sa kritičnim događajem. Nakon toga, sud je saslušao svjedoke H.M, D.F. i K.Dž, koje je predložio apelant, i izvršio neophodno vještačenje uz pomoć vještaka saobraćajne struke. Svi svjedoci su dali saglasne izjave o tome pod kojim okolnostima je došlo do prekršaja, što sud nije prihvatio. Protiv prvostepenog rješenja apelant je izjavio žalbu u kojoj je predlagao da sud ukine osporeno rješenje i oslobodi ga prekršajne odgovornosti, budući da njegova krivica nije dokazana, jer je sigurno i na vrijeme skrenuo u sporednu ulicu, a samo mjesto kontakta je bilo na početku te ulice kada je apelantovo vozilo već ulazilo u tu ulicu napuštajući glavnu cestu. Sudovi nisu uvažili

apelantov prijedlog da mu se da mogućnost da se izjasni na nalaz i mišljenje vještaka, već je odbio apelantovu žalbu, utvrdivši da je pravilno utvrđeno činjenično stanje u provedenom dokaznom postupku i da nije povrijeđeno apelantovo pravo na odbranu.

26. U vezi sa navedenim, Ustavni sud konstatira da važan element zahtjeva pravičnog suđenja predstavlja princip ravnopravnosti pred sudom ("jednakost oružja"). Taj princip podrazumijeva, kako je Evropski sud za ljudska prava naveo u predmetu *Dombo Beheer B.V. protiv Holandije* u kontekstu građanskog postupka, da objema stranama mora biti data razumna mogućnost izlaganja svog predmeta, uključujući i iznošenje dokazne građe, pod uvjetima koji ih ne stavljaju u znatno podređen položaj u odnosu na protivnika (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Dombo B.V. protiv Holandije*, presuda od 27. oktobra 1993. godine, serija A, broj 274, str. 19). Za krivične predmete, gdje sam karakter postupka podrazumijeva fundamentalnu nejednakost strana, ovaj princip "jednakosti pred sudom" čak je važniji, a primjenjuje se, ma da u manjoj mjeri, i na upravne postupke (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Feldbrugge protiv Holandije*, presuda od 29. maja 1986. godine, serija A, broj 99, str. 17). Ovaj princip može igrati važnu ulogu u svakoj fazi postupka i u vezi sa mnogo pitanja. Princip "jednakosti pred sudom" podrazumijeva da strane moraju imati isti pristup spisima i drugim dokumentima predmeta, barem u mjeri u kojoj oni igraju ulogu u formiranju mišljenja suda (vidi Evropska komisija za ljudska prava, *Lynas protiv Švicarske*, Odluka od 6. oktobra 1976. godine, broj 7317/75, Yearbook XX, 1977. godine, str. 412, st. 444-446). Svakoj strani se mora dati prilika da se suprotstavi argumentima koje je izložila druga strana. Dakle, sud je obavezan osigurati poštivanje principa ravnopravnosti stranaka u postupku, što znači da svaka strana mora imati razumnu mogućnost iznošenja svojih argumenata u uvjetima koji je neće dovesti u značajno nepovoljniji položaj u odnosu na njezinog protivnika. Evropski sud za ljudska prava je utvrdio da: "*Strana u postupku mora imati mogućnost upoznati se sa dokazima koji su predloženi sudu, isto kao i mogućnost davanja komentara o njihovom postojanju, sadržaju i prigovarati autentičnost, sve na prikladan način i u odgovarajućem vremenskom roku, a ako je potrebno, u pismenoj formi i unaprijed*" (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Krcmar i drugi protiv Češke Republike*, presuda od 3. aprila 2000. godine).

27. Ustavni sud, nadalje, konstatira da je pravo da se okrivljeni izjasni o navodima druge strane, pogotovo o nalazu i ocjeni mišljenja vještaka, kada je ono jedino dokazno sredstvo na kojem se zasniva odluka o kazni, tijesno povezano sa pravom jednake dostupnosti pravnim sredstvima, odnosno ravnopravnošću stranaka. Opći princip je, prema tome, da optuženim licima mora biti dopušteno da predlažu pribavljanje i drugih dokaznih sredstava, kao i da se u kontradiktornom postupku izjašnjavaju o navodima suprotne strane u postupku. Ako se uzme u obzir da navodi svjedoka koje je saslušao sud prema apelantovom prijedlogu nisu uzeti u obzir, zasnivanje odluke samo na jednom dokaznom sredstvu, nalazu i mišljenju vještaka saobraćajne struke, predstavlja povredu principa kontradiktornosti i prava na pravičan postupak. U principu, svi dokazi na koje se oslanja optužnica trebaju biti izvedeni u prisustvu optuženog, na javnoj raspravi, sa mogućnošću iznošenja kontraargumenata (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španije*, presuda od 6. decembra 1988. godine, serija A, broj 146, stav 78).

28. U konkretnom slučaju, imajući u vidu navedeno, Ustavni sud konstatira da apelant u predmetnom prekršajnom

postupku nije imao priliku suprotstaviti se sa svojim navodima argumentima druge strane. Naime, prvostepeni sud je činjenično stanje u postupku utvrdio na osnovu apelantovog saslušanja i nalaza vještaka saobraćajne struke, što je prihvatio i drugostepeni sud, ne vodeći pri tome računa da je apelant onemogućen da se izjasni na nalaz i mišljenja vještaka saobraćajne struke, uslijed čega bi mogao isticati svoje argumente i suprotstaviti ih argumentima optužbe iz prekršajne prijave, a posebno imajući u vidu i činjenicu da su nalaz i mišljenja vještaka saobraćajne struke bazirani na navodima prekršajne prijave protiv apelanta. Iz toka prekršajnog postupka nije vidljivo da je sud provodio još neke dokaze kao što su uvidaj, saslušanje drugih svjedoka i drugo. Osim toga, nesporna je i činjenica da apelantu nije data mogućnost da se izjasni o nalazu i mišljenju vještaka saobraćajne struke. Njegov nalaz mu nije dostavljen na izjašnjenje, niti mu je ostavljeno vrijeme da bi mogao dati eventualne primjedbe na njega. Ustavni sud zaključuje da u provedenom postupku apelantu nije bilo omogućeno učestvovanje u raspravi u odnosu na navedeni nalaz i mišljenje na kojoj bi bio u mogućnosti iznijeti svoju odbranu i svoje argumente suprotstaviti navodima suprotne strane. Ustavni sud ne može prihvatiti navode drugostepenog suda čija se suština svodi na tvrdnje da je prvostepeni sud u toku postupka proveo relevantne dokaze koji nisu protivrječni u pogledu utvrđivanja odlučnih činjenica na osnovu kojih je izveo pravilan zaključak u pogledu postojanje prekršaja i apelantove prekršajne odgovornosti. Ustavni sud naglašava kako smatra da je upravo odredbama Zakona o prekršajima propisan postupak radi boljeg razjašnjenja stvari, i da on omogućava provođenje više neovisnih dokaza radi istinitog i potpunog utvrđenja, kao i obavezu da sa jednakom brižljivošću ispita, kako okolnosti koje terete okrivljenog, tako i okolnosti koje mu idu u prilog.

29. Zadatak Ustavnog suda je ukazati na obavezu poštivanja principa koje propisuje Ustav Bosne i Hercegovine kao najviši pravni akt u državi. Prema tome, čl. II/1. i II/2. Ustava Bosne i Hercegovine utvrđuju obavezu Bosne i Hercegovine da svojim građanima osigura najviši stepen poštivanja međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, te da odredbe Evropske konvencije imaju supremaciju nad svim ostalim zakonima. Pravo na pravično suđenje utvrđeno je Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom, ono se primjenjuje na sve slučajeve u kojim se "utvrđuje osnovanost krivične optužbe" kao što je bilo u konkretnom predmetu. Pravo na pravično suđenje sadrži i obavezu provođenja kontradiktornog postupka koja se mora poštivati kada se radi o redovnom prekršajnom postupku, jer se i u tom postupku utvrđuje "osnovanost krivične optužbe".

30. Na osnovu svega navedenog, Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju došlo do povrede apelantovog prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 3. tač. c) i d) Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

31. U konkretnom slučaju, nesporno je utvrđeno da je određeno i provedeno vještačenje sudskog vještaka saobraćajne struke, a da apelantu nije data prilika da se izjasni o vještačenju, a to vještačenje se zasniva na navodima suprotne strane o kojima apelant nije imao mogućnost izjasniti se, pa Ustavni sud zaključuje da je u ovom slučaju prekršeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. st. 1. i 3. tač. c) i d) Evropske konvencije.

32. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

33. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, s. r.

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 991/06**, rješavajući apelaciju **Azema Đekića**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 14. veljače 2008. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Azema Đekića**.

Ustvrdje se povreda prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. st. 1. i 3. tač. (c) i (d) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukida se Rješenje Okružnog suda u Bijeljini broj 012-0-Pžp-06-000 003 od 23. siječnja 2006. godine.

Predmet se vraća Okružnom sudu u Bijeljini koji je dužan po žurnom postupku donijeti novu odluku sukladno članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. st. 1. i 3. (c) i (d) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaze se Okružnom sudu u Bijeljini da, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Azem Đekić (u daljnjem tekstu: apelant) iz Janje, općina Bijeljina, podnio je 31. ožujka 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Okružnog suda u Bijeljini (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 012-0-Pžp-06-000 003 od 23. siječnja 2006. godine i Rješenja Suda za prekršaje Bijeljina (u daljnjem tekstu: Sud za prekršaje) broj IX-7644/03 od 24. listopada 2005. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog je suda 13. travnja 2006. godine, a od Suda za prekršaje 26. prosinca 2007. godine zatražena dostava odgovora na apelaciju.

3. Okružni je sud 21. travnja 2006. godine dostavio odgovor na apelaciju, a Sud za prekršaje 18. siječnja 2008. godine.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Okružnog suda i Suda za prekršaje su 31. siječnja 2008. godine dostavljeni apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumentata podastrih Ustavnom sudu se mogu sumirati na sljedeći način.

6. Rješenjem Suda za prekršaje broj IX-7644/03 od 24. listopada 2005. godine apelant je proglašen krivim zbog toga što je 5. prosinca 2003. godine u 14,00 sati u Kosovskoj ulici, u Janji, upravljajući automobilom marke "Pasat", registarski broj 328-M-179, i krećući se prema centru Janje, pored kuće broj 72, izvršio radnju skretanja ulijevo u sporedni sokak, a da se prethodno nije uvjerio da tu radnju može izvršiti sigurno za sebe i ostale sudionike u prometu. U momentu kada ga je već pretjecao automobil marke "Ford Fiesta", registarski broj 210-T-094, kojim je upravljao D. M, okrivljeni je apelant prednjim lijevim dijelom vozila "Pasat" ostvario kontakt sa prednjom desnom stranom vozila "Ford Fiesta", zbog čega je na vozilima nastala šteta. Prema navedenome rješenju, ovim je postupkom apelant učinio prekršaj iz članka 38. Zakona o temeljima sigurnosti prometa na putovima (u daljnjem tekstu: ZOOSS), kažnjiv prema članku 227. stavak 1. točka 4, te je primjenom navedenih propisa i članka 25. Zakona o prekršajima ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 12/94, 16/95, 21/96, 40/98, 47/01 i 96/03) apelant kažnjen novčanom kaznom u iznosu od 100 KM, uz plaćanje troškova postupka, sve u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti rješenja pod prijetnjom prinudnoga izvršenja.

7. U obrazloženju prvostupanjskoga rješenja je navedeno da je Policijska stanica Bijeljina, aktom broj 12-01/2-221-3591 od 8. prosinca 2005. godine, podnijela zahtjev za pokretanjem prekršajnoga postupka protiv apelanta. Apelant je priznao da je navedenoga dana upravljao navedenim vozilom i da je došlo do prekršaja opisanoga u obrazloženju prvostupanjskoga rješenja. Sud je, nadalje, u obrazloženju naveo da je saslušao svjedoke H.M, D.F. i K.Dž, koje je predložila obrana, izvršio vještačenje uz pomoć vještaka prometne struke, izvršio uvid u ostali dio spisa, te je na temelju tako ustvrđenoga činjeničnoga stanja smatrao da je apelant učinio djelo prekršaja za koji se tereti. Sud je provedene dokaze cijenio tako što nije prihvatio navode svjedoka obrane, a u cijelosti je vjerovao nalazu i mišljenju vještaka prometne struke C. L, zaključivši da je apelant u vrijeme i na mjestu navedenome u izreci rješenja upravljao predmetnim motornim vozilom, načiniвши opisani prekršaj. Apelantovu je obranu sud u cijelosti odbio kao neutemeljenu i neuvjerljivu, smatrajući da je smišljena radi izbjegavanja prekršajne odgovornosti. Sud je zaključio da je apelantova odgovornost u potpunosti dokazana, odnosno da se u apelantovim opisanim radnjama stječu sva bitna obilježja prekršaja iz članka 38. ZOOSS-a, te je apelanta proglasio krivim i izrekao mu navedenu kaznu, pri čemu je cijenio olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, nalazeći da se apelant, nakon učinjenoga prekršaja, korektno ponašao, a da otežavajućih okolnosti nije bilo.

8. Rješenjem Okružnog suda broj 012-0-Pžp-06-000 003 od 23. siječnja 2006. godine odbijen je kao neutemeljen apelantov priziv i potvrđeno rješenje Suda za prekršaje. U obrazloženju rješenja Okružni je sud odbio kao neutemeljen apelantov prizivni prigovor koji se odnosio na pogrešno ustvrđeno činjenično stanje zbog toga što je, prema mišljenju Okružnog suda, prvostupanjski sud u tijeku dokaznoga postupka ustvrđio nužne činjenice i izveo sve potrebne dokaze, a u obrazloženju rješenja dao valjane i potpune razloge za svoju odluku koje je u cijelosti prihvatio i drugostupanjski sud. Okružni je sud zaključio da je prvostupanjski sud imao dovoljno temelja za izvođenje zaključka o apelantovoj odgovornosti, i u objektivnome i u subjektivnome smislu, pa ga je u tom smislu i proglasio krivim i kaznio prema zakonu, pri čemu je, u smislu odredaba Zakona o prekršajima, cijenio sve okolnosti konkretnoga prekršaja.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelant smatra da mu je pobijanim rješenjima povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija). Povredu ovoga prava apelant vidi u tomu što sudovi nisu uzeli u obzir izjave svjedoka obrane čijim iskazima nije poklonjena odgovarajuća pažnja, a kao temelj za kažnjavanje sud je isključivo uzeo nalaz i mišljenje vještaka prometne struke "koji je potpuno stao na drugu stranu u postupku" ne dajući, prema apelantovom mišljenju, objektivan i stručan nalaz i mišljenje o učinjenome prekršaju. Apelant je naveo da mu nikad nisu dostavljeni vještakov nalaz i mišljenje da se o njima izjasni, tako da su mu na taj način uskraćena temeljna prava na obranu uslijed čega su povrijeđeni zakonski propisi koji se primjenjuju u Republici Srpskoj, odnosno pravo na pravičan postupak. Konačno, apelant navodi da je prvostupanjski sud odluku o njegovoj kaznenoj odgovornosti utemeljio isključivo na prekršajnoj prijavi tijela MUP-a, te nalazu i mišljenju vještaka prometne struke, što ga je opet dovelo do pogrešnoga zaključka da je on prouzročio prometnu nesreću proglasivši ga krivim, obzirom na to da nije cijenio njegove dokaze koje je ponudio, osobito iskaze svjedoka koji su sa njim bili u vozilu.

b) Odgovor na apelaciju

10. Sud za prekršaje je u odgovoru na apelaciju naveo da u tijeku postupka nije bilo kršenja prava navedenih u apelaciji koja su zajamčena člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. Europske konvencije, kao i zakonskim propisima. Predmetni je postupak proveden sukladno odredbama ovih akata, predmetno je vještačenje određeno na prijedlog samog okrivljenog, a Sud za prekršaje je svoju odluku utemeljio na dokazima izvedenim u tijeku prekršajnoga postupka.

11. Prema ocjeni Okružnog suda, istaknutoj u odgovoru na apelaciju, pobijanim rješenjima nije povrijeđeno ni jedno od apelantovih ustavnih prava, niti prava koja apelantu pripadaju prema odredbama Zakona o prekršajima RS.

V. Relevantni propisi

12. U Zakonu o prekršajima RS ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 12/94, 16/95, 21/96, 40/98, 47/01 i 96/03) relevantne odredbe glase:

"Članak 73.

Sud koji vodi prekršajni postupak dužan je istinito i potpuno ustvrditi činjenice koje su od važnosti za donošenje

rješenja o prekršaju. On je dužan sa jednakom brižljivošću ispitati kako okolnosti koje terete okrivljenoga, tako i okolnosti koje mu idu u prilog.

Članak 75.

Prekršajni se postupak vodi brzo i kratko, ali tako da se to ne odražava na pravilnost i zakonitost odluke koju treba donijeti.

Dokazivanje u prekršajnom postupku ograničit će se samo na činjenice koje su bitne za ustvrđivanje materijalne istine.

Članak 179.

Okrivljeni može biti suočen sa svjedokom ili drugim okrivljenim ako se njihovi iskazi ne slažu glede važnih činjenica. Suočeni će se ispitati o svakoj okolnosti u kojoj se njihovi iskazi ne slažu i njihovi odgovori će se unijeti u zapisnik.

Članak 190.

Ako je za ustvrđivanje ili za ocjenjivanje neke važne činjenice nužno stručno znanje kojim ne raspolaže sud koji vodi prekršajni postupak odredit će se vještak radi vještačenja. Vještačenje se može povjeriti i stručnoj ustanovi (bolnici, kemijskom laboratoriju i dr.).

Članak 193.

Okrivljeni, podnositelj zahtjeva i oštećeni mogu zahtijevati izuzeće vještaka.

O zahtjevu iz prethodnoga stava rješava sudac za prekršaje koji vodi postupak.

Priziv na rješenje kojim se odbija zahtjev za izuzećem vještaka odlaže izvršenje vještačenja, ukoliko ne postoji opasnost od odlaganja.

Članak 208. stavak 1.

Usmeni pretres se može odrediti ako sudac za prekršaje ocijeni da je to potrebno radi boljega razjašnjenja stvari.

Na usmeni se pretres pozivaju okrivljeni, njegov branitelj, svjedoci i vještaci i obavještava se podnositelj zahtjeva. Ako je okrivljena pravna osoba, na usmeni se pretres poziva i predstavnik pravne osobe."

VI. Dopustivost

13. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima prizivnu mjerodavnost u pitanjima koja su sadržana u ovome Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

14. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku koji je koristio.

15. U konkretnome slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Rješenje Okružnog suda broj 012-0-Pžp-06-000 003 od 23. siječnja 2006. godine protiv kojega nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, pobijano je rješenje apelant primio 17. veljače 2006. godine, a apelacija je podnesena 31. ožujka 2006. godine, tj. u roku od 60 dana kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očito (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojega apelacija nije dopustiva.

16. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

17. Apelant pobija navedena rješenja Suda za prekršaje i Okružnog suda, tvrdeći da mu je tim rješenjima povrijeđeno pravo na pravičan postupak iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije.

Pravo na pravičan postupak

18. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovoga članka što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi sa kaznenim postupkom."

19. Članak 6. st. 1. i 3. (c) i (d) Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prigodom ustvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega svatko ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnome roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom utemeljenim sudom. [...]"

3. Svatko tko je optužen za kazneno djelo ima sljedeća minimalna prava:

c. [...] da se brani osobno ili uz pomoć branitelja [...]"

d. [...] da sam ispituje ili zahtijeva ispitivanje svjedoka optužbe. [...]"

20. Prvo pitanje na koje Ustavni sud mora odgovoriti tiče se primjenjivosti članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije u konkretnome slučaju, odnosno radi li se o "kaznenoj" optužbi protiv apelanta, obzirom na to da je riječ o predmetu koji je voden prema pravilima prekršajnoga postupka. Ocjena je li neka optužba "kaznena" u smislu značenja iz članka 6. Europske konvencije daje se na temelju kriterija: klasificiranje prema zakonodavstvu, narav prekršaja i narav i strogost kazne (vidi Europski sud za ljudska prava, *Engel i dr. protiv Nizozemske*, presuda od 8. lipnja 1976. godine). Ovi kriteriji ne moraju biti kumulativno ispunjeni. Narav prekršaja uključuje dva potkriterija koji moraju biti kumulativno ispunjeni: opseg prekršene norme i svrhu kazne.

21. Apelant je proglašen krivim i kažnjen zbog djela koje je klasificirano kao prekršaj prema ZOOSS-u. To znači da optužba nije klasificirana kao kaznena. Međutim, to nije odlučujuće da bi se primijenila jamstva iz članka 6. Europske konvencije. Što se tiče naravi prekršaja, da bi se radilo o "kaznenoj" optužbi opseg prekršajne norme mora biti općenit, a svrha sankcije mora biti odvratajuća i kažnjiva. U konkretnome slučaju, norma kojom je propisan prekršaj odnosi se na sve sudionike u prometu, ona ima opći karakter i ne primjenjuje se samo na neku specifičnu skupinu, profesiju ili sl. S druge strane, stegovne se sankcije uglavnom ustanovljavaju kako bi se osiguralo da pripadnici određenih skupina poštuju određena pravila (vidi Europski sud za ljudska prava, *Weber protiv Švicarske*, presuda od 22. svibnja 1990. godine). Što se tiče svrhe kazne, ona je općenito u prekršajnom postupku sprečavanje djelatnosti kojima se vrši povreda javnoga poretka, sprečavanje učinioaca da čini prekršaje i njegovo preodgajanje, odgojni utjecaj na druge da ne čine prekršaje, jačanje morala i utjecaj na razvijanje odgovornosti i stege građana. U konkretnome slučaju, svrha kazne, prema

odredbama ZOOS-a, jeste omogućavanje sigurnosti prometa na javnim putovima što je u javnome interesu. Ustavni sud smatra da sve ovo upućuje na zaključak da se radi o "kaznenoj" optužbi, a ne o stegovnoj sankciji.

22. Obzirom na to da je Ustavni sud na temelju kriterija naravi prekršaja ustvrdio da se radi o "kaznenoj" optužbi, narav i strogost kazne nisu više relevantne (vidi Europski sud za ljudska prava, *Öztürk protiv Savezne Republike Njemačke*, presuda od 21. veljače 1984. godine). Ipak, Ustavni sud smatra značajnom i činjenicu da je u konkretnome slučaju propisana novčana kazna, kao i da se izrečena novčana kazna pod okolnostima određenim zakonom može zamijeniti kaznom zatvora, što, također, upućuje na zaključak da se radi o "kaznenoj" optužbi.

23. U konkretnome slučaju, apelant se osobito žali na okolnosti da sud tijekom prekršajnoga postupka nije obraćao pažnju na izjave svjedoka obrane koje je predložio apelant, niti su mu dostavljeni nalaz i mišljenje vještaka na izjašnjenje. Također se žali da je prvostupanjski sud svoje rješenje utemeljio isključivo na nalazu i mišljenju vještaka prometne struke, na koje on nije imao mogućnost izjašnjenja, te ga je sud na temelju toga i proglasio krivim, povređujući time njegovo pravo na obranu i pravo na raspravljanje pred sudom, što je prihvatio i drugostupanjski sud, odbijajući njegove prizivne navode. Sukladno navedenom, Ustavni će sud ispitati je li predmetni postupak bio pravičan onako kako to zahtijeva članak 6. st. 1. i 3. (c) i (d) Europske konvencije.

24. Ustavni je sud ranije usvojio stav utemeljen na jurisprudenciji i odlukama Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu da se pravičnost postupka ocjenjuje na temelju postupka kao cjeline (vidi Europski sud za ljudska prava, *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španjolske*, presuda od 6. prosinca 1988. godine, serija A, broj 146, stavak 68. i Ustavni sud, Odluka broj U 63/01 od 27. lipnja 2003. godine objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 38/03).

25. Uvidom u priloženu dokumentaciju u konkretnome predmetu Ustavni je sud ustvrdio da je Sud za prekršaje apelanta proglasio krivim za prekršaj iz članka 38. ZOOS-a kažnjiv prema članku 227. stavak 1. točka 4, te primjenom navedenih propisa i članka 25. Zakona o prekršajima apelanta kaznio novčanom kaznom u iznosu od 100 KM. Apelant je u prvostupanjskome postupku usmeno saslušan u svezi sa kritičnim događajem. Nakon toga, sud je saslušao svjedoke H.M., D.F. i K.Dž, koje je predložio apelant, i izvršio nužno vještačenje uz pomoć vještaka prometne struke. Svi svjedoci su dali suglasne izjave o tomu pod kojim je okolnostima došlo do prekršaja, što sud nije prihvatio. Protiv prvostupanjskoga je rješenja apelant izjavio priziv u kojemu je predlagao da sud ukine pobijano rješenje i oslobodi ga prekršajne odgovornosti, budući njegova krivnja nije dokazana, jer je sigurno i na vrijeme skrenuo u sporednu ulicu, a samo mjesto kontakta je bilo na početku te ulice kada je apelantovo vozilo već ulazilo u tu ulicu napuštajući glavnu cestu. Sudovi nisu uvažili apelantov prijedlog da mu se da mogućnost da se izjasni na nalaz i mišljenje vještaka, već je odbio apelantov priziv, ustvrdivši da je pravilno ustvrđeno činjenično stanje u provedenome dokaznome postupku i da nije povrijeđeno apelantovo pravo na obranu.

26. U svezi sa navedenim, Ustavni sud konstatira da važan element zahtjeva pravičnoga suđenja predstavlja načelo jednakopravnosti pred sudom ("jednakost oružja"). To načelo podrazumijeva, kako je Europski sud za ljudska prava naveo u predmetu *Dombo Beheer B.V. protiv Nizozemske* u kontekstu

građanskoga postupka, da objema stranama mora biti dana razumna mogućnost izlaganja svog predmeta, uključujući i iznošenje dokazne građe, pod uvjetima koji ih ne stavljaju u znatno podređen položaj u odnosu na protivnika (vidi Europski sud za ljudska prava, *Dombo B.V. protiv Nizozemske*, presuda od 27. listopada 1993. godine, serija A, broj 274, str. 19). Za kaznene predmete, gdje sam karakter postupka podrazumijeva fundamentalnu nejednakost strana, ovo načelo "jednakosti pred sudom" čak je važnije, a primjenjuje se, mada u manjoj mjeri, i na upravne postupke (vidi Europski sud za ljudska prava, *Feldbrugge protiv Nizozemske*, presuda od 29. svibnja 1986. godine, serija A, broj 99, str. 17). Ovo načelo može igrati važnu ulogu u svakoj fazi postupka i u svezi sa mnogo pitanja. Načelo "jednakosti pred sudom" podrazumijeva da strane moraju imati isti pristup spisima i drugim dokumentima predmeta, barem u mjeri u kojoj oni igraju ulogu u formiranju mišljenja suda (vidi Europsko povjerenstvo za ljudska prava, *Lynas protiv Švicarske*, Odluka od 6. listopada 1976. godine, broj 7317/75, Yearbook XX, 1977. godine, str. 412, st. 444-446). Svako se strani mora dati prigoda da se suprotstavi argumentima koje je izložila druga strana. Dakle, sud je obavezan osigurati poštivanje načela jednakopravnosti stranaka u postupku, što znači da svaka strana mora imati razumnu mogućnost iznošenja svojih argumenata u uvjetima koji je neće dovesti u značajno nepovoljniji položaj u odnosu na njezinoga protivnika. Europski sud za ljudska prava je ustvrdio da: "Strana u postupku mora imati mogućnost upoznati se sa dokazima koji su podastri sudu, isto kao i mogućnost davanja komentara o njihovome postojanju, sadržaju i prigovarati autentičnost, sve na prikladan način i u odgovarajućem vremenskom roku, a ako je potrebno, u pismenoj formi i unaprijed" (vidi Europski sud za ljudska prava, *Krcmar i drugi protiv Češke Republike*, presuda od 3. travnja 2000. godine).

27. Ustavni sud, nadalje, konstatira da je pravo da se otkriveni izjasi o navodima druge strane, pogotovu o nalazu i ocjeni mišljenja vještaka, kada je ono jedino dokazno sredstvo na kojemu se temelji odluka o kazni, tijesno povezano sa pravom jednake dostupnosti pravnim sredstvima, odnosno jednakopravnošću stranaka. Opće je načelo, prema tomu, da optuženim osobama mora biti dopušteno da predlažu pribavljanje i drugih dokaznih sredstava, kao i da se u kontradiktornome postupku izjašnjavaju o navodima oprečne strane u postupku. Ako se uzme u obzir da navodi svjedoka koje je saslušao sud prema apelantovom prijedlogu nisu uzeti u obzir, temeljenje odluke samo na jednome dokaznome sredstvu, nalazu i mišljenju vještaka prometne struke, predstavlja povredu načela kontradiktornosti i prava na pravičan postupak. U načelu, svi dokazi na koje se oslanja optužnica trebaju biti izvedeni u nazočnosti optuženoga, na javnoj raspravi, sa mogućnošću iznošenja kontraargumenata (vidi Europski sud za ljudska prava, *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španjolske*, presuda od 6. prosinca 1988. godine, serija A, broj 146, stavak 78).

28. U konkretnome slučaju, imajući u vidu navedeno, Ustavni sud konstatira da apelant u predmetnome prekršajnome postupku nije imao prigodu suprotstaviti se sa svojim navodima argumentima druge strane. Naime, prvostupanjski je sud činjenično stanje u postupku ustvrdio na temelju apelantovog saslušanja i nalaza vještaka prometne struke, što je prihvatio i drugostupanjski sud, ne vodeći pri tomu računa da je apelant onemogućen da se izjasni na nalaz i mišljenja vještaka prometne struke, uslijed čega bi mogao isticati svoje argumente i suprotstaviti ih argumentima optužbe iz prekršajne prijave, a posebice imajući u vidu i činjenicu da su nalaz i

мишљенја вјештака prometne struke bazirani na navodima прекршјане пријаве против апеланта. Из тјјека прекршјаногa поступка није видљиво да је суд проводио још неке доказе као што су увидај, саслушање других свједока и друго. Осим тога, непријепорна је и чињеница да апеланту није дана могућност да се изјасни о налазу и мишљенју вјештака prometne struke. Нјегов налаз му није достављен на изјашњење, нити му је остављено вријеме да би могао дати евентуалне примједбе на нјега. Уставни суд закључује да у проведеноме поступку апеланту није било омогућено судјеловање у расправи у односу на наведени налаз и мишљенје на којој би био у могућности изнијети своју одбрану и своје аргументе супротставити наводима опречне стране. Уставни суд не може прихватити наводе другоступанскога суда чија се бит своди на тврдне да је првоступански суд у тјјеку поступка провео релевантне доказе који нису протурјечни гледе устврђивања одлучних чињеница на темелју којих је извео правилан закључак гледе постојање прекршја и апелантове прекршјане одговорности. Уставни суд наглашава како сматра да је управо одредбама Закона о прекршјама прописан поступак ради бољегa разјашњења ствари, и да он омогућује provedбу више неовисних доказа ради истинитогa и потпуногa устврђења, као и обвезу да са једнаком брижљивошћу испита, како околности које терете окривљеногa, тако и околности које му иду у прилог.

29. Задатак Уставног је суда указати на обвезу поштивања начела које прописује Устав Босне и Херцеговине као највиши правни акт у држави. Према тому, чл. II/1. и II/2. Устава Босне и Херцеговине устврђују обвезу Босне и Херцеговине да својим грађанима осигура највиши ступањ поштивања међународно признатих људских права и темелјних слобода, те да одредбе Европске конвенције имају супремацију над свим осталим законима. Право на правично суђење је устврђено Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом, оно се примјенује на све случајеве у којим се "устврђује утемељеност казнене оптужбе" као што је било у конкретном предмету. Право на правично суђење садржи и обвезу provedбе контрадикторног поступка која се мора поштивати када се ради о редовитоме прекршјаноме поступку, јер се и у том поступку устврђује "утемељеност казнене оптужбе".

30. На темелју свега наведеногa, Уставни суд закључује да је у конкретном случају дошло до повреде апелантовог права на правично суђење из чланка II/3.(e) Устава Босне и Херцеговине и чланка 6. ст. 1. и 3. точ. (c) и (d) Европске конвенције.

VIII. Закључак

31. У конкретном случају, непријепорно је устврђено да је одређено и проведено вјештачење судскогa вјештака prometne struke, а да апеланту није дана пригода да се изјасни о вјештачењу, а то вјештачење се темелји на наводима опречне стране о којима апелант није имао могућност изјаснити се, па Уставни суд закључује да је у овоме случају прекршено апелантово право на правично суђење из чланка II/3.(e) Устава Босне и Херцеговине и чланка 6. ст. 1. и 3. точ. (c) и (d) Европске конвенције.

32. На темелју чланка 61. ст. 1. и 2. и чланка 64. ставак 1. Правила Уставног суда, Уставни је суд одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

33. Према чланку VI/4. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обвезујуће.

Предсједница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Њатиджа Њадџиосмановић, в. г.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 1107/06**, рјешавајући апелацију **Радована и Смиље Милановић**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1 и 4 тачка 15 и члана 59 став 2 алинеје 1 и 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 2 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Хатица Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симовић, потпредсједник

Валерија Галић, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 27. фебруара 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација **Радована и Смиље Милановић**.

Утврђује се повреда права на живот из члана II /3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, односно члана 1 Протокола број 6 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, као и права на забрану подвргавања нехуманом поступку из члана II/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Кантоналном тужилаштву Зеничко-добојског кантона да хитно и без даљњег одлагања, у складу са позитивном обавезом из члана II/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, односно члана 1 Протокола број 6 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, као и члана II/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, спроведе истрагу о нестанку и насилној смрти блиског сродника апеланата, те да о резултатима истраге обавијести апеланте.

Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, у смислу члана 64 став 2 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, доставља се на спровођење Кантоналном тужилаштву Зеничко-добојског кантона.

Налаже се Кантоналном тужилаштву Зеничко-добојског кантона да, у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од шест мјесеци од достављања ове одлуке, обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем поступања према овој одлуци.

Одбацује се апелација **Радована и Смиље Милановић** поднесена ради накнаде материјалне и нематеријалне штете настале током њиховог боравака у заробљеништву за вријеме рата као недозвољена због неисцрпљивања правних лијекова могућих према закону.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у

"Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Радован и Смиља Милановић (у даљњем тексту: апеланти) из Бијељине, које заступа њихова кћерка Ранка Дабић из Бање Луке, поднијели су 5. априла 2006. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) због непроцесуирања насилне смрти њиховог сина Владимира Милановића и због тортуре којој су били изложени за вријеме боравка у логору на подручју општине Високо током рата, а која је оставила трајне посљедице у виду погоршаног здравственог стања и инвалидитета апеланата.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Кантоналног тужилаштва Зеничко-добојског кантона (у даљњем тексту: Кантонално тужилаштво) затражено је 28. августа 2007. године да достави одговор на апелацију, а од ЈКП "Градска гробља" Високо (у даљњем тексту: надлежно правно лице) 27. децембра 2007. године.

3. Кантонално тужилаштво доставило је одговор 24. септембра 2007. године, а надлежно правно лице 8. јануара 2008. године.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговор Кантоналног тужилаштва достављен је апелантима 30. новембра 2007. године, а одговор надлежног правног лица 12. фебруара 2008. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из навода апеланата и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

6. Апеланти наводе да је 20. јуна 1992. године на подручју општине Високо њихов син Владимир Милановић убијен као цивил, у присуству више свједока. Наводе да је њихов син био рањен у леђа пушчаним метком, а да су три свједока, који су покушали да му помогну, брутално претучени, везани жицом и одведени у логор. Том приликом и апеланти су заробљени и одведени у логор, гдје су физички и психички малтретирани, изглађивани и при томе им је ускраћивана медицинска помоћ, што је узроковало трајне посљедице у виду погоршаног здравственог стања и инвалидитета.

7. Надлежно правно лице је 21. јуна 1992. године мртво тијело сина апеланата преузело у Подручној амбуланти Моштре Дома здравља у Високом. Том приликом је лекар-мртвозорник сачинио обдукциони записник број 44-СП/92 од 21. јуна 1992. године у ком је лекарском дијагнозом утврђено да је "смрт насилна" и да је "највјероватније убилачка". Сахрана мртвог тијела је извршена 24. јуна 1992. године.

8. Апеланткиња је 20. јануара 1996. године надлежном правном лицу поднијела писмени захтјев за ексхумацију посмртних остатака сина Владимира Милановића.

9. По претходно прибављеној сагласности надлежног правног лица, посмртни остаци сина апеланата ексхумирани су на гробљу у Високом 6. фебруара 1996. године. Апеланти наводе да је његово тијело било закопано у једној кеси, а да је лобања била одвојена од тијела и замотана у чаршав.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

10. Апеланти наводе да су изложени нехуманом третману и великој душевној патњи због насилне смрти њиховог сина поводом које надлежне власти нису покренуле истрагу и утврдиле околности под којима се то десило, нити су лица одговорна за то откривена и кажњена. Апеланти наводе да су током заробљеништва били изложени великом физичком и психичком болу, суровом малтретирању и тортури због којих имају трајне посљедице, погоршано здравствено стање и инвалидитет. Сматрају да је јавна власт неспровођењем истраге поводом насилне смрти њиховог сина прекршила своју позитивну обавезу да заштити живот њиховог блиског сродника из члана П/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и право на забрану нехуманог поступања из члана П/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције.

б) Одговор на апелацију

11. У одговору на апелацију Кантонално тужилаштво наводи да је провјерена службена евиденција, те да је утврђено да поводом убиства сина апеланата, које се, наводно, десило 20. јуна 1992. године, нема никаквих података о томе да је предмет заprimљен, односно процесуиран од тог тужилаштва, а да ни у ПУ Високо није евидентиран спорни догађај, нити је било пријаве о том убиству.

12. Надлежно правно лице у свом одговору истиче да је као јавно предузеће 1984. године основано актом тадашње Скупштине општине Високо за вршење погребне дјелатности, као дјелатности од посебног друштвеног интереса. У одговору се, такође, истиче да од дана оснивања па до данас ово предузеће врши своју основну, погребну дјелатност, која, између осталог, укључује преузимање, превоз и сахрањивање умрлих лица без обзира на узроке смрти, као и организацију и вршење мртвозорничке службе на територији општине Високо. Надлежно правно лице је детаљно описало предузете радње од пријема мртвог тијела сина апеланата до његове ексхумације и издавања одобрења за пренос посмртних остатака ради сахране у Бијељини, приложивши при томе копију релевантне документације. Надлежно правно лице је посебно указало на то да су прегледу мртвог тијела за сваки случај насилне смрти у периоду 1992-1995. године присуствовала званична лица надлежних истражних органа. Надлежно правно лице је у свом одговору на апелацију указало да Уставни суд има могућност да се обрати надлежним истражним органима за оне радње и податке који нису у надлежности, дјелокругу послова и опису рада овог предузећа.

V. Релевантни прописи

13. **Закон о кривичном поступку** ("Службени лист СФРЈ" бр. 26/86, 74/87, 57/89, 3/90 и 35/03) у релевантном дијелу гласи:

"Члан 18

Јавни тужилац је дужан да преузме кривично гоњење ако постоје докази да је учињено кривично дјело за које се гони по званичној дужности.

Члан 148

(1) Сви државни органи, организације удруженог рада и друге самоуправне организације и заједнице дужни су да пријаве кривична дјела за која се гони по званичној дужности, о којима су обавијештени или за које сазнају на који други начин."

14. **Закон о кривичном поступку Федерације Босне и Херцеговине** ("Службене новине Федерације Босне и Херцеговине" број 43/98) у релевантном дијелу гласи:

"Члан 16

Надлежни тужилац је дужан да предузме кривично гоњење ако постоје докази да је учињено кривично дјело за које се зони по званичној дужности.

Члан 140

(1) Одговорни званичници државног орђана, Омбудсмана Федерације, јавног предузећа и јавне усђанове дужни су да пријаве кривична дјела за која се зони по званичној дужности, о којима су извијешени или за која сазнају на који друђи начин."

15. **Закон о кривичном поступку Федерације Босне и Херцеговине** ("Службене новине Федерације Босне и Херцеговине" број 35/03) у релевантном дијелу гласи:

"Члан 18

Тужилац је дужан да предузме кривично гоњење ако постоје докази да је учињено кривично дјело, осим ако овим Законом није друђачије проиђсано.

Члан 228

(1) Званична и одговорна лица у свим орђанима власти у Федерацији, јавним предузећима и усђановама дужна су да пријаве кривична дјела о којима су обавијешени или за која сазнају на који друђи начин. У љаквим околностима званично или одговорно лице ће предузети мјере да би се сачували трађови кривичног дјела, предметни на којима је или којима је учињено кривично дјело и друђи докази о њима и обавијешити о љоме, без одлагања, овлашћено званично лице или тужилац."

16. **Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине** ("Службене новине Федерације Босне и Херцеговине" број 35/03) у релевантном дијелу гласи:

"Незастаривост кривичних дјела геноцида и рајних злочина

Члан 126

Кривично гоњење и извршење казне не застаријева за кривична дјела геноцида и рајних злочина, као ни за кривична дјела за која по међународном праву ова застаријелост не може да настуи."

17. **Кривични закон Босне и Херцеговине** ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 3/03)

"Незастаривост кривичног гоњења и извршења казне

Члан 19

Кривично гоњење и извршење казне не застаријева за кривична дјела геноцида, злочина проиђив човјечности, те рајних злочина, као ни за кривична дјела за која по међународном праву застаријелост не може да настуи."

VI. Допустивост

18. У складу са чланом VI /36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

19. У конкретном случају апелација је поднесена због непроцесуирања догађаја који су се десили током рата у Босни и Херцеговини, односно прије ступања на снагу Устава Босне и Херцеговине. Из навода апелације слиједи да се апеланти, у једном дијелу апелације, жале на пропуст надлежних органа

јавне власти да спроведу званичну истрагу ком ће се утврдити околности смрти и ко је одговоран за смрт њиховог блиског сродника која се десила током ратних дејстава.

20. С тим у вези, Уставни суд подсећа да се његова надлежност *ratione temporis* односи на акте и догађаје који су се десили након ступања на снагу Устава Босне и Херцеговине, 14. децембра 1995. године. Уставни суд, стога, нема надлежност да разматра уставност аката и догађаја који су се десили прије ступања на снагу Устава Босне и Херцеговине, али сматра да има надлежност да преиспита такве акте и догађаје у сврху доказа за утврђивање повреде која се десила након ступања на снагу Устава Босне и Херцеговине (види Одлуку Уставног суда број У 38/02 од 19. децембра 2003. године, тач. 36. и 37, "Службени гласник Босне и Херцеговине" број 8/04).

21. Европски суд за људска права сматра да тамо гдје су догађаји на које се апелант жали почели прије ступања на снагу Европске конвенције и наставили се након тога само последњи дио може да буде предмет жалбених навода (види, Европски суд, *Kerojarvi проиђив Финске*, одлука о прихватљивости од 7. априла 1993, серија А-328). Слично томе, Дом за људска права за Босну и Херцеговину је закључио да има надлежност када су у питању наводи о повреди људских права чланова породица чији су чланови нестали за вријеме оружаног сукоба у дијелу у ком су се наводне повреде наставиле након ступања на снагу Анекса 6 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини. Дом за људска права за Босну и Херцеговину је сматрао да, пошто чланови породица нису били званично обавијештени о судбини својих најмилијих, наводне повреде су настављене до дана подношења пријаве (види, *Селимовић и друђи проиђив Републике Српске*, одлука о прихватљивости и меритуму од 7. марта 2003. године, СН /01/8365 и други, тачка 169).

22. У конкретном случају апеланти траже да се спроведу званична истрага ком ће се утврдити околности смрти и ко је одговоран за смрт члана њихове породице, те да се кривци казне у складу са законом. Таква истрага до сада није покренута. Наводне повреде су, стога, повреде које и даље трају, па Уставни суд има надлежност *ratione temporis* да у том погледу разматра ову апелацију.

23. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о последњем ефективном правном лијеку који је користио.

24. Правило исцрпљивања правних лијекова захтијева да апелант дође до коначне одлуке. Коначна одлука представља одговор на последњи правни лијек, који је ефективан и адекватан да испита нижестепену одлуку како у чињеничном, тако и у правном погледу. При томе апелант одлучује да ли ће користити правни лијек без обзира на то да ли се ради о редовном или ванредном правном лијеку. Одлука ком је правни лијек одбачен зато што апелант није испоштовао формалне захтјеве правног лијека (рок, плаћање такси, форма или испуњење других законских услова) не може да се сматра коначном. Користићење таквог правног лијека не прекида рок од 60 дана прописан чланом 16 став 1 Правила Уставног суда (види одлуке Уставног суда број АП 283/03 од 14. октобра 2004. године и број АП 106/04 од 18. јануара 2005. године).

25. Уставни суд сматра да правни лијекови морају да буду доступни и дјелотворни како би обезбједили исправку

наводних повреда. Постојање предметних правних лијекова мора да буде довољно извјесно не само у теорији већ и у пракси, јер, у супротном, не би имали неопходну приступачност и дјелотворност (види, Европски суд за људска права, *Akdivar ̇ıroıııv Турске*, пресуда од 30. августа 1996, Извјештаји 1996- IV, став 66). Другим ријечима, правило исцрпљивања свих правних лијекова није апсолутно правило, нити мора да се аутоматски примјењује. Могу да постоје посебне околности које разрешавају апеланте дужности да исцрпе правне лијекове који су им на располагању (*ibid.*, став 67).

26. С тим у вези, Уставни суд напомиње да, сходно члану 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, државе чланице морају свакоме, у оквиру своје јурисдикције, да обезбиједи права дефинисана Европском конвенцијом, а, сходно члану 13 Европске конвенције, постоји позитивна обавеза државе да обезбиједи дјелотворан правни лијек пред домаћим органима власти.

27. У конкретном случају апеланти траже да се спроведе истрага, тј. да се утврде околности смрти и ко је крив за смрт њиховог најближег сродника, те да се кривци казне у складу са законом. Уставни суд поново напомиње да, сходно члану 13 Европске конвенције, постоји позитивна обавеза државе да обезбиједи ефективни правни лијек пред домаћим органима власти. Наведену позитивну обавезу државе да обезбиједи ефективни правни лијек треба довести у везу са чињеницама које недвосмислено упућују на то да је у предметном случају смрт сродника апеланата наступила насилно, тј. да није умро природном смрћу. На насилну смрт сродника апеланата упућују децидиране изјаве апеланата у погледу тога да је њихов син рањен пушчаним метком у присуству више свједока, да су свједоци рањавања били спријечени да му укажу помоћ и да је при ексхумацији лобања била одвојена од трупа.

28. Уставни суд сматра да су у конкретном случају надлежни органи гоњења могли да дођу до информација (доказа) о насилној смрти сродника апеланата и покрену званичну истрагу о томе. Међутим, из одговора на апелацију слиједи да званична истрага у предметом случају насилне смрти није покренута, што Уставни суд наводи на закључак да апеланти нису имали на располагању дјелотворан правни лијек на основу ког би се извршила независна истрага о смрти члана њихове породице.

29. Осим наведеног, Уставни суд се позива на сопствено становиште из Одлуке број *АП 143/04* од 23. септембра 2005. године, када је Уставни суд у идентичној ситуацији закључио да апеланти, као сродници несталих и убијених лица за вријеме ратних сукоба на подручју Босне и Херцеговине, нису имали на располагању дјелотворан правни лијек којим би им се гарантовала ефикасна и непристрасна истрага о околностима смрти њихових сродника и утврђивања одговорности за то. Стога, Уставни суд сматра да и у конкретном случају апеланте треба ослободити обавезе да исцрпљују правне лијекове у дијелу апелације који се односи на непроцесуирање насилне смрти њиховог сина и предметну апелацију прогласити допуштеном поводом тог питања.

30. Међутим, при испитивању допуштености апелације у дијелу који се односи на накнаду материјалне и нематеријалне штете због погоршаног здравственог стања, које је узроковано боравком апеланата у логору за вријеме рата, Уставни суд је пошао од одредби члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 став 1 и став 4 тачка 15 Правила Уставног суда.

Члан VI/36) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Уставни суд, иакође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу кад она постојану предмету сора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини."

Члан 16 став 1 и став 4 тачка 15 Правила Уставног суда гласи:

"1) Уставни суд може да разматра апелацију само ако су предмет пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио."

4) *Апелација није доуспјива и ако постоји неки од следећих случајева:*

(15) *апелант није исцрпио правне лијекове могуће према закону;"*

31. Уставни суд запажа да из навода апелације и приложене документације произилази да апеланти поводом свог боравка у логору нису покренули никакав поступак ради накнаде штете, у складу са позитивним прописима, како би дошли до коначне одлуке која би била предмет оспоравања пред Уставним судом, односно нису исцрпили ефективне правне лијекове у смислу члана 16 став 1 Правила Уставног суда.

32. Сходно томе, пошто није испуњен услов исцрпљивања свих правних лијекова могућих према закону, апелација је у овом дијелу недопуштена.

VII. Меритум

33. Апеланти наводе да им је, због неспровођења истраге поводом насилне смрти њиховог сина, те због психичке патње коју услед тога трпе, повријеђено право на живот из члана П/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Европске конвенције и право на забрану нехуманог поступања из члана П/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције.

Право на живот

34. Апеланти се жале на повреду права на живот из члана П/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Европске конвенције због тога што надлежни органи нису поступали у спровођењу истраге поводом насилне смрти њиховог сина. Осим тога, апеланти истичу да је тиме повријеђено њихово право садржано у члану 2 Европске конвенције као најближих сродника, односно родитеља мртвог лица.

35. Члан П/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободу из става 2 овог члана, што укључује:

(...)

а) Право на животи;"

36. Члан 2 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

"(1) Право на животи сваког човјека заштићено је законом. Нико не може бити намјерно лишен живота осим при извршењу смртне казне на основу пресуде суда, ком је проглашен кривим за кривично дјело за које је та казна предвиђена законом [...]."

37. Уставни суд, међутим, подсјећа на чињеницу да је усвајањем Протокола број 6 уз Европску конвенцију право на живот ојачано. Наиме, релевантне одредбе Протокола број 6 уз Европску конвенцију гласе:

"Члан 1

Смртна казна се укида. Нико неће бити осуђен на ту казну или смакнут.

Члан 2

Држава може у свом законодавству да предвиди смртну казну за дјела извршена у доба рата или непосредне ратне опасности; ипак казна примјениће се само у случајевима предвиђеним законом и у складу са његовим одредбама. Држава ће обавијестићи генералног секретара Савјетна Европe о одговарајућим одредбама тога закона."

38. Уставни суд закључује да је, сходно члану 1 Протокола број 6 уз Европску конвенцију, смртна казна забрањена и укинута.

39. Међутим, и према члану 2 Европске конвенције, Уставни суд запажа да прва реченица члана 2 став 1 Европске конвенције налаже држави не само да се уздржи од намјерног и незаконитог одузимања живота већ и да предузме одговарајуће кораке да заштити животе оних који су под њеном јурисдикцијом (види, Европски суд за људска права, *L. С. В. против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 9. јуна 1998. године, Извјештаји о пресудама и одлукама 1998. године- III, стр. 1403, тачка 36). Обавеза државе у овом погледу јесте да доношењем дјелотворних одредби кривичног закона одврати од почињања кривичних дјела против лица уз подршку механизма за спровођење закона ради спречавања, обуздавања и санкционисања кршења таквих одредби (види, Европски суд за људска права, *Osmar против У.К.*, пресуда од 28. октобра 1998. године, Извјештаји о пресудама и одлукама 1998. године- VIII, стр. 3159, тачка 115). Ту се, између осталог, захтијева да дође до "неког облика дјелотворне званичне истраге кад неко буде насилно убијен" (види, нпр., Европски суд за људска права, *McKerr против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 4. маја 2001. године, тачка 111). Најбитнији циљ такве истраге "је да се обезбиједи дјелотворна имплементација домаћих закона који иштите право на животи" (*ibid.*), "иа истрага мора бити дјелотворна у смислу да може да доведе [...] до идентификације и кажњавања оних који су за о одговорни", а иом обавезом се не намеће исход, већ средство" (*ibid.*, тачка 113). При испитивању да ли су ове обавезе из члана 2 Европске конвенције испоштоване, у обзир се узима не само адекватност полицијске истраге већ и радње органа гоњења и судова у релевантном кривичном поступку (види, нпр., *ibid.*, тач. 130-136) (*Е.М. и Ш.Т. против Федерације Босне и Херцеговине*, Одлука о прихватљивости и меритуму од 8. марта 2002. године, СН/01/6979, тачка 50).

40. Обавеза да се спроведе дјелотворна истрага не односи се само на предмете у којима је установљено да су умјешани заступници државе (види, нпр., Европски суд за људска права, *Yasa против Турске*, пресуда од 2. септембра 1998. године, тачка 100). У складу са ставом из одлуке Европске комисије за људска права у предмету *Dujardin против Француске* од 2. септембра 1991. године (Европска комисија за људска права, број 16734/90, Одлуке и извјештаји 72, стр. 236), постоји позитивна обавеза државе, сходно члану 2 Европске конвенције, да кривично гони оне који почине кривично дјело против живота (*ibid.*, тачка 51).

41. Дом за људска права, подржавајући наведену јуриспруденцију Европског суда за људска права, закључио је да чињеница да није била утврђена одговорност јавне власти у нестанку и смрти сина подносилаца пријаве не ослобађа јавну власт позитивне обавезе да спроведе дјелотворну истрагу како би, сходно члану 2 Европске конвенције, заштитила право на

живот (види, *Ранко и Горан Тебић против Босне и Херцеговине и Федерације Босне и Херцеговине*, Одлука о прихватљивости и меритуму од 4. јула 2003. године, СН/98/668, тачка 78).

42. Уставни суд запажа да постоји изграђена пракса Дома за људска права и Европског суда за људска права који су утврђивали да је сродницима убијеног лица прекршен члан 2 Европске конвенције зато што није спроведена дјелотворна истрага у вези са смрћу тог лица (види, нпр., *Akdeniz*, пресуда од 31. маја 2001. или *Mc Kerr*, пресуда од 4. маја 2001. године) (*Е.М. и Ш.Т. против Федерације Босне и Херцеговине*, Одлука о прихватљивости и меритуму од 8. марта 2002. године, СН/01/6979, тачка 61). Такође, Уставни суд, слиједећи наведену праксу, у аналогној ситуацији у којој је подносилац апелације био близак сродник убијеног лица, поводом чије насилне смрти није спроведена истрага, закључио је да су повријеђени члан II/3а) Устава Босне и Херцеговине и члан 2 Европске конвенције, јер су државни органи пропустили да предузму неопходне мјере којима би задовољили позитивну обавезу да заштите живот апелантове кћерке, као блиског сродника (види, Уставни суд, Одлука број *АП 1045/04* од 17. новембра 2005. године).

43. Примјењујући наведене принципе на конкретан случај, Уставни суд запажа да су апеланти, као блиски сродници убијеног лица за које је љекар-мртвозорник при пријему и прегледу мртвог тијела утврдио да је његова смрт наступила насилно, овлашћени да захтијевају од јавне власти да испуни своју позитивну обавезу да заштити живот њиховог сина садржану у члану II/3а) Устава Босне и Херцеговине и члану 2 Европске конвенције. Непроцесуирање насилне смрти блиског сродника апеланата отвара питање могућег кршења наведеног уставног права. Уставни суд наглашава да обавеза да се заштити право на живот, сходно члану 2 Европске конвенције, настаје када је појединац убијен употребом силе. Питање које се поставља Уставном суду јесте да ли су надлежни органи предузели дјелотворну истрагу прописану законом како би утврдили да ли је син апеланата убијен употребом силе и, ако јесте, да ли су покренули неопходан поступак против починиоца кривичног дјела, како би испунили позитивну обавезу да заштите право на живот сходно члану 2 Европске конвенције.

44. Из одговора на апелацију надлежног правног лица, као и документације приложене уз тај одговор Уставни суд запажа да је при преузимању мртвог тијела сродника апеланата љекар-мртвозорник утврдио да је ријеч о насилној, највјероватније убилачкој смрти, те да су прегледу мртвог тијела за сваки случај насилне смрти у периоду 1992-1995. године присуствовала званична лица надлежних истражних органа. Насупрот овим наводима, Кантонално тужилаштво у одговору на апелацију наводи да ни Кантонално тужилаштво, а ни ПУ Високо у званичној евиденцији немају евидентован спорни догађај, нити су предузели било какву радњу поводом њега. Дакле, евидентно је да је у конкретном случају јавна власт пропустила да предузме законом прописане мјере, било да надлежно правно лице обавијести и позове надлежне истражне органе да присуствују мртвозорничком прегледу тијела сродника апеланата који је страдао насилном смрћу, било да надлежни истражни органи региструју такву евентуалну обавијест, приступе прегледу и предузму одговарајуће мјере и истражне радње.

45. Такође, Уставни суд запажа да надлежно правно лице није испунило своју законску обавезу, будући да нити наводи, нити нуди доказе да је о насилној смрти сина апеланата обавијестило надлежне истражне органе првобитно при

пријему и мртвозорничком прегледу, а надлежно правно лице поново је пропустило да то учини при ексхумацији посмртних остатака сродника апеланата, обављеној по одобрењу и у организацији надлежног правног лица. Упркос сопственој релевантној документацији ком је евидентована насилна смрт блиског сродника апеланата, те наводном изгледу и положају посмртних остатака наведеног лица, надлежно правно лице у конкретном случају пропустило је да предузме неопходне мјере и о наведеним околностима које указују да је ријеч о насилној, убилачкој смрти обавијести органе гоњења, како је прописано у сва три закона о кривичном поступку који су били на снази у релевантном периоду, у складу са својом позитивном обавезом да пријави кривична дјела и заштити живот сродника апеланата у смислу члана 2 Европске конвенције.

46. С обзиром на наведено, Уставни суд закључује да су пропустом органа јавне власти да испуне позитивну обавезу да заштите живот сродника апеланата повријеђени члан II(3а) Устава Босне и Херцеговине и члан 2 Европске конвенције.

Забрана подвргавања нехуманом поступку

47. Члан II(3) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"*Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из сјава 2 овог члана, ишио укључује:*

(...)

б) Право лица да не буде подвргнуто мучењу, ниши нечовјечном или понижавајућем ирепману или казни."

Члан 3 Европске конвенције гласи:

"*Нико неће биши подвргнути шоршур, нељудском или понижавајућем шосшуйку или кажњавању."*

48. Имајући у виду наводе из предметне апелације, питање које произилази јесте да ли се може патња, која је наметнута апелантима због тога што надлежне власти нису покренуле званичну истрагу поводом насилне смрти њиховог блиског сродника, односно то што они о томе немају никакве информације, сматрати тортуром, нехуманим или понижавајућим поступањем или казном из члана 3 Европске конвенције.

49. Уставни суд је у својој Одлуци број АП 143/04 од 23. септембра 2005. године указао на значај који се даје члану 3 у Европској конвенцији, као и у систему међународне заштите људских права. Указано је на то да је члан 3 дат у апсолутним и невалидикујућим терминима. Наглашено је да, насупротив чл. 8 до 11 Европске конвенције, који у другом ставу садрже рестриктивну клаузулу, члан 3 не садржи други став којим би се одредиле околности које дозвољавају ограничење овог права. Сходно томе, закључено је да у погледу ове одредбе нема никаквог простора за ограничења дата законом. Неусловљеност члана 3, такође, значи да, у смислу Европске конвенције или међународног права, никад не може да постоји оправданост дјела која крше овај члан.

50. Осим тога, члан 3 Европске конвенције садржи и материјалне аспекте, као и оне процедуралне природе, попут обавезе да се истраже наводи о тортури и неким другим облицима нехуманог поступања. Члан 3 Европске конвенције може бити једнако прекршен намјерним малтретирањем као и нехајом или пропустом да се предузму конкретне радње или пруже одговарајући стандарди заштите. Такође, члан 3 Европске конвенције намеће и негативне и позитивне обавезе: то значи обавезу да се суздржи од одређене врсте поступања, као и обавезе да се предузму позитивне радње како би се

појединцима обезбиједила њихова права и заштитили се од забрањеног поступања.

51. Забрана тортуре, нехуманог или понижавајућег поступања или кажњавања није садржана само у Европској конвенцији већ представља и дио међународног обичајног права и сматра се за *ius cogens* (принудно право). Велики број међународних норми је усвојен с циљем борбе против тортуре, нехуманог или понижавајућег поступања или кажњавања, на примјер, од члана 5 Универзалне декларације о људским правима из 1948. године ("*Нико неће биши подвргнути шоршур или окрушном, нехуманом или понижавајућем шосшуйку или кажњавању*") до Римског статута Међународног кривичног суда из 1998. године, којим се тортура, као широко распрострањен и систематски напад на цивиле, проглашава злочином против човјечности. Осим Европске конвенције, већина држава чланица Савјета Европе је истовремено и страна у сљедећим међународним споразумима којима се забрањује тортура: четири женевске конвенције из 1949. године, Међународни пакт о грађанским и политичким правима УН из 1966. године (који чланом 7 регулише да: "*Нико неће биши подвргнути шоршур или окрушном, нехуманом или понижавајућем шосшуйку или кажњавању*"), Конвенција против тортуре и нехуманог или понижавајућег поступања или кажњавања УН (САТ) из 1984. године и Европска конвенција о спречавању тортуре и нехуманог или понижавајућег поступања и кажњавања из 1987. године.

52. У конкретном случају Уставни суд сматра да наводи из апелације отварају могућност да се крши забрана *нехумано* шосшуйкуња из члана 3 Европске конвенције. С тим у вези, Уставни суд напомиње да нехумано поступање јесте оно које код жртве ствара осјећање страха, снажног немира и инфериорности, које је у стању да жртву понизи или деградује. Приликом разматрања да ли је кажњавање или поступање било "нехумано" у оквиру значења из члана 3 Европске конвенције, мора да се води рачуна о томе да ли је циљ био понизити и деградовати лице које је у питању и да ли је оно што је посљедица негативно утицало на његову или њену личност на начин који је неспојив са чланом 3 Европске конвенције. Међутим, непостојање таквог циља не може да искључи налазе о кршењу члана 3 Европске конвенције (види, Европски суд за људска права, *Ranninen шоршив Финске*, пресуда од 16. децембра 1997. године).

53. Као што је прије наведено, апеланти траже да се о околностима насилне смрти њиховог сина спроведе званична истрага и да их надлежни органи обавијесте о томе, дајући одговоре на то ко је крив за смрт њиховог сродника и какве ће санкције против њих бити предузете. Када се ове чињенице доведу у везу са претходним разматрањем, слиједи да је члан 3 Европске конвенције у односу на забрану "нехуманог поступања" примјенљив у конкретном случају, те ће, стога, Уставни суд испитати да ли је повријеђено наведено право.

54. У претходном дијелу образложења ове одлуке Уставни суд је установио да нехумано поступање јесте оно које код жртве ствара осјећање страха, снажног немира и инфериорности, које је у стању да жртву понизи или деградује. У смислу наведеног закључка, Уставни суд ће приликом испитивања да ли су апеланти били изложени нехуманом поступању, усљед неспровођења званичне истраге о насилној смрти њиховог сродника, морати да води рачуна и о релевантним елементима: "*о блискосиши шородичне везе*"; "*односима родитељ-дијете*"; "*стишешу до ког је члан шородице био свједок шредметног догађаја*"; "*укљученосиши члана шородице у шкушаше да добије информације о нешиалом*

лицу"; "начину на који су орђани власти одговорили на ње уиште" које је установио Европски суд за људска права (види, Европски суд за људска права, *Кијар ѡроиив Турске*, пресуда од 10. маја 2001. године).

55. С тим у вези, Уставни суд примјеђује да су апеланти у најближем сродству са лицем код ког је наступила насилна смрт. Чињеница да су насилно раздвојени од свог најближег члана породице, неизвјесност у погледу његове судбине а, затим, вијест да је мртав и да су његови посмртни остаци ексхумирани, према мишљењу Уставног суда, морале су да оставе дубоке трагове на психо-физичко стање апеланата, те да код њих изазову велику патњу. Уставни суд је већ констатовао да је нехумано поступање оно које код жртве ствара осјећање страха, снажног немира и инфериорности, које је у стању да жртву понизи или деградује. Те наводе треба довести у везу са цјелокупном ситуацијом апеланата. Наиме, из навода апелације видљиво је да су апеланти били насилно раздвојени од својих најближих у вријеме заробљеништва и рањавања њиховог сина, затим, да су прикупљали остале податке који би могли да им помогну да сазнају шта се десило са њиховим сином. На крају, када коначно није било сумње да син апеланата више није жив, те да је живот изгубио на насилан начин, власти нису покренуле званичну истрагу о томе, односно апелантима нису доставиле било какве информације о томе иако постоји позитивна обавеза власти да поступају у том смислу. Уставни суд се позива на праксу Европског суда за људска права, *Сакиси ѡроиив Турске*, коју Уставни суд подржава а ком се утврђује да суштина оваквог кршења приликом нестанка лица није толико у чињеници "нестанка" члана породице, колико у реакцији и становишту власти када им се ова ситуација стави до знања, те да родбина може, нарочито у погледу овог последњег, да тражи да се директно призна као жртва понашања власти.

56. У конкретном случају чињеница да власти нису покренуле званичну истрагу о нестанку и насилној смрти члана породице апеланата и да нису апелантима доставиле информације о томе, према мишљењу Уставног суда, апеланте не може да остави равнодушним. Напротив, то што јавне власти нису дејствовале код апеланата мора да изазове "осјећање страха, снажног немира и инфериорности, које је у стању да жртву понизи или деградује", што представља нехумано поступање, које је забрањено чланом 3 Европске конвенције. Даље, Уставни суд наглашава да су, у конкретном случају, надлежни органи у Босни и Херцеговини и Федерацији Босне и Херцеговине били обавезни да предузму разумне кораке како би се прикупиле информације које се односе на околности насилне смрти члана породице апеланата, што, у првом реду, подразумијева откривање лица одговорних за насилну смрт члана породице апеланата и њихово кажњавање у складу са законом. Међутим, надлежне власти у периоду дужем од једанаесет година пропустиле су да предузму разумне кораке с циљем откривања лица одговорних за смрт члана породице апеланата, те информисања апеланата о предузетим мјерама. У томе Уставни суд и види пропуст да се изврши позитивна обавеза јавне власти, која се састоји у томе да се предузму разумни кораки с циљем спровођења непристрасне истраге поводом насилне смрти члана породице апеланата, што је изостало, те довело до повреде права из члана 3 Европске конвенције. Сходно томе, Уставни суд, позивајући се при томе на сопствено становиште о истој ситуацији усвојено у Одлуци број *АП 143/04* од 23. септембра 2005. године, закључио је да су апеланти били изложени нехуманом поступању због неспровођења званичне истраге поводом нестанка и насилне смрти члана њихове породице, односно

недостављања информација о томе, услијед чега су повријеђени члан II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члан 3 Европске конвенције.

57. Уставни суд наглашава да је за отклањање повреде права из члана 3 Европске конвенције посебно важно да Кантонално тужилаштво хитно и без даљњег одлагања спроведе истрагу о нестанку и насилној смрти члана породице апеланата, те да о резултатима истраге обавијести апеланте.

VIII. Закључак

58. Чињеница да надлежне власти нису покренуле званичну истрагу о нестанку и насилној смрти члана породице апеланата током рата у Босни и Херцеговини, односно да апеланти нису о томе добили никакве информације, довољна је Уставном суду да закључи да је повријеђено право апеланата на живот и забрану нехуманог поступања из члана II/3а) и б) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Европске конвенције, односно члана 1 Протокола број 6 уз Европску конвенцију и члана 3 Европске конвенције.

59. На основу члана 16 став 1 и став 4 тачка 15, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

60. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Хатица Хадѡсмановић, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeћu od pet sudija u predmetu broj **AP 1107/06**, rjeћavajuћи apelaciju **Radovana i Smilje Milanoviћ**, na osnovu члана VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, члана 16. st. 1. i 4. taћka 15. i члана 59. stav 2. alineje 1. i 2, члана 61. st. 1. i 2. i члана 64. stav 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Sluћbeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Seada Palavrić, sutkinja

Krstan Simić, sudija

na sjednici odrћanoj 27. februara 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Radovana i Smilje Milanoviћ**.

Utvrђuje se povreda prava na живот iz члана II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i члана 2. Evropske konvencije za заштиту људских права i osnovnih sloboda, odnosno члана 1. Protokola broj 6 uz Evropsku konvenciju za заштиту људских права i osnovnih sloboda, kao i prava na zabranu podvrgavanja nehumanom postupku iz члана II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i члана 3. Evropske konvencije za заштиту људских права i osnovnih sloboda.

Nalaže se Kantonalnom tužilаштву Zeniћko-dobojskog kantona da hitno i bez daljnјeg odgadanja, u skladu sa pozitivnom obavezom iz члана II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i члана 2. Evropske konvencije za заштиту људских права i osnovnih sloboda, odnosno члана 1. Protokola broj 6 uz Evropsku konvenciju za заштиту људских права i osnovnih sloboda, kao i члана II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i члана

3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, provede istragu o nestanku i nasilnoj smrti bliskog srodnika apelanata, te da o rezultatima istrage obavijesti apelanate.

Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u smislu člana 64. stav 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, dostavlja se na provođenje Kantonalnom tužilaštvu Zeničko-dobojskog kantona.

Nalaže se Kantonalnom tužilaštvu Zeničko-dobojskog kantona da, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od šest mjeseci od dostavljanja ove odluke, obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem postupanja prema ovoj odluci.

Odbacuje se apelacija **Radovana i Smilje Milanović** podnesena radi naknade materijalne i nematerijalne štete nastale tokom njihovog boravka u zarobljeništvu za vrijeme rata kao nedopuštena zbog neiscrpljivanja pravnih lijekova mogućih prema zakonu.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Radovan i Smilja Milanović (u daljnjem tekstu: apelanati) iz Bijeljine, koje zastupa njihova kćerka Ranka Dabić iz Banje Luke, podnijeli su 5. aprila 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog neprocesuiranja nasilne smrti njihovog sina Vladimira Milanovića i zbog torture kojoj su bili izloženi za vrijeme boravka u logoru na području općine Visoko tokom rata, a koja je ostavila trajne posljedice u vidu pogoršanog zdravstvenog stanja i invaliditeta apelanata.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog tužilaštva Zeničko-dobojskog kantona (u daljnjem tekstu: Kantonalno tužilaštvo) zatraženo je 28. augusta 2007. godine da dostavi odgovor na apelaciju, a od JKP "Gradska groblja" Visoko (u daljnjem tekstu: nadležno pravno lice) 27. decembra 2007. godine.

3. Kantonalno tužilaštvo dostavilo je odgovor 24. septembra 2007. godine, a nadležno pravno lice 8. januara 2008. godine.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor Kantonalnog tužilaštva dostavljen je apellantima 30. novembra 2007. godine, a odgovor nadležnog pravnog lica 12. februara 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Apelanati navode da je 20. juna 1992. godine na području općine Visoko njihov sin Vladimir Milanović ubijen kao civil, u prisustvu više svjedoka. Navode da je njihov sin bio ranjen u leđa pušćanim metkom, a da su tri svjedoka, koji su pokušali da mu pomognu, brutalno pretučeni, vezani žicom i odvedeni u logor. Tom prilikom i apelanati su zarobljeni i odvedeni u logor, gdje su fizički i psihički maltretirani, izgladnjivani i pri tome

im je uskraćivana medicinska pomoć, što je uzrokovalo trajne posljedice u vidu pogoršanog zdravstvenog stanja i invaliditeta.

7. Nadležno pravno lice je 21. juna 1992. godine mrtvo tijelo sina apelanata preuzelo u Područnoj ambulanti Moštre Doma zdravlja u Visokom. Tom prilikom je ljekar-mrtvozornik sačinio obdukcioni zapisnik broj 44-SP/92 od 21. juna 1992. godine u kojem je ljekarskom dijagnozom utvrđeno da je "smrt nasilna" i da je "najvjerovatnije ubilačka". Sahrana mrtvog tijela je izvršena 24. juna 1992. godine.

8. Apelantica je 20. januara 1996. godine nadležnom pravnom licu podnijela pismeni zahtjev za ekshumaciju posmrtnih ostataka sina Vladimira Milanovića.

9. Po prethodno pribavljenoj saglasnosti nadležnog pravnog lica, posmrtni ostaci sina apelanata ekshumirani su na groblju u Visokom 6. februara 1996. godine. Apelanati navode da je njegovo tijelo bilo zakopano u jednoj kesi, a da je lobanja bila odvojena od tijela i zamotana u čaršaf.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelanati navode da su izloženi nehumanom tretmanu i velikoj duševnoj patnji zbog nasilne smrti njihovog sina povodom koje nadležne vlasti nisu pokrenule istragu i utvrdile okolnosti pod kojima se to desilo, niti su lica odgovorna za to otkrivena i kažnjena. Apelanati navode da su tokom zarobljeništa bili izloženi velikom fizičkom i psihičkom bolu, surovom maltretiranju i torturi zbog kojih imaju trajne posljedice, pogoršano zdravstveno stanje i invaliditet. Smatraju da je javna vlast neprovođenjem istrage povodom nasilne smrti njihovog sina prekršila svoju pozitivnu obavezu da zaštiti život njihovog bliskog srodnika iz člana II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i pravo na zabranu nehumanog postupanja iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije.

b) Odgovor na apelaciju

11. U odgovoru na apelaciju Kantonalno tužilaštvo navodi da je provjerena službena evidencija, te da je utvrđeno da povodom ubistva sina apelanata, koje se, navodno, desilo 20. juna 1992. godine, nema nikakvih podataka o tome da je predmet zaprimljen, odnosno procesuiran od tog tužilaštva, a da ni u PU Visoko nije evidentiran sporni događaj, niti je bilo prijave o tom ubistvu.

12. Nadležno pravno lice u svom odgovoru ističe da je kao javno preduzeće 1984. godine osnovano aktom tadašnje Skupštine općine Visoko za vršenje pogrebne djelatnosti, kao djelatnosti od posebnog društvenog interesa. U odgovoru se, također, ističe da od dana osnivanja pa do danas ovo preduzeće vrši svoju osnovnu, pogrebnu djelatnost, koja, između ostalog, uključuje preuzimanje, prevoz i sahranjivanje umrlih lica bez obzira na uzroke smrti, kao i organizaciju i vršenje mrtvozorničke službe na teritoriji općine Visoko. Nadležno pravno lice je detaljno opisalo preduzete radnje od prijema mrtvog tijela sina apelanata do njegove ekshumacije i izdavanja odobrenja za prenos posmrtnih ostataka radi sahrane u Bijeljini, priloživši pri tome kopiju relevantne dokumentacije. Nadležno pravno lice je posebno ukazalo na to da su pregledu mrtvog tijela za svaki slučaj nasilne smrti u periodu 1992-1995. godine prisustvovala službena lica nadležnih istražnih organa. Nadležno pravno lice je u svom odgovoru na apelaciju ukazalo da Ustavni sud ima mogućnost da se obrati nadležnim istražnim organima za one radnje i

podatke koji nisu u nadležnosti, djelokrugu poslova i opisu rada ovog preduzeća.

V. Relevantni propisi

13. **Zakon o krivičnom postupku** ("Službeni list SFRJ" br. 26/86, 74/87, 57/89, 3/90 i 35/03) u relevantnom dijelu glasi:

"Član 18.

Javni tužilac je dužan preduzeti krivično gonjenje ako postoje dokazi da je učinjeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti.

Član 148.

(1) Svi državni organi, organizacije udruženog rada i druge samoupravne organizacije i zajednice dužni su da prijave krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti, o kojima su obaviješteni ili za koje saznaju na koji drugi način."

14. **Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj 43/98) u relevantnom dijelu glasi:

"Član 16.

Nadležni tužilac je dužan preduzeti krivično gonjenje ako postoje dokazi da je učinjeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti.

Član 140.

(1) Odgovorni dužnosnici državnog organa, Ombudsmana Federacije, javnog preduzeća i javne ustanove dužni su prijaviti krivična djela za koja se goni po službenoj dužnosti, o kojima su izviješteni ili za koja saznaju na koji drugi način."

15. **Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj 35/03) u relevantnom dijelu glasi:

"Član 18.

Tužilac je dužan preduzeti krivično gonjenje ako postoje dokazi da je učinjeno krivično djelo, osim ako ovim Zakonom nije drugačije propisano.

Član 228.

(1) Službena i odgovorna lica u svim organima vlasti u Federaciji, javnim preduzećima i ustanovama dužna su da prijave krivična djela o kojima su obaviještena ili za koja saznaju na koji drugi način. U takvim okolnostima službeno ili odgovorno lice će preduzeti mjere da bi se sačuvali tragovi krivičnog djela, predmeti na kojima je ili kojima je učinjeno krivično djelo i drugi dokazi o njima i obavijestiti će o tome, bez odgađanja, ovlašteno službeno lice ili tužilaštvo."

16. **Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj 35/03) u relevantnom dijelu glasi:

"Nezastarivost krivičnih djela genocida i ratnih zločina

Član 126.

Krivično gonjenje i izvršenje kazne ne zastarijeva za krivična djela genocida i ratnih zločina, kao ni za krivična djela za koja po međunarodnom pravu ova zastarjelost ne može nastupiti."

17. **Krivični zakon Bosne i Hercegovine** ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 3/03)

"Nezastarivost krivičnog gonjenja i izvršenja kazne

Član 19.

Krivično gonjenje i izvršenje kazne ne zastarijeva za krivična djela genocida, zločina protiv čovječnosti, te ratnih

zločina, kao ni za krivična djela za koja po međunarodnom pravu zastarjelost ne može nastupiti."

VI. Dopustivost

18. U skladu sa članom VI(3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

19. U konkretnom slučaju apelacija je podnesena zbog neprocesuiranja događaja koji su se desili tokom rata u Bosni i Hercegovini, odnosno prije stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine. Iz navoda apelacije slijedi da se apelanti, u jednom dijelu apelacije, žale na propust nadležnih organa javne vlasti da provedu službenu istragu kojom će se utvrditi okolnosti smrti i ko je odgovoran za smrt njihovog bliskog srodnika koja se desila tokom ratnih djelovanja.

20. S tim u vezi, Ustavni sud podsjeća da se njegova nadležnost *ratione temporis* odnosi na akte i događaje koji su se desili nakon stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine, 14. decembra 1995. godine. Ustavni sud, stoga, nema nadležnost da razmatra ustavnost akata i događaja koji su se desili prije stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine, ali smatra da ima nadležnost da preispita takve akte i događaje u svrhu dokaza za utvrđivanje povrede koja se desila nakon stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 38/02 od 19. decembra 2003. godine, tač. 36. i 37, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 8/04).

21. Evropski sud za ljudska prava smatra da tamo gdje su događaji na koje se apelant žali počeli prije stupanja na snagu Evropske konvencije i nastavili se nakon toga samo posljednji dio može biti predmet žalbenih navoda (vidi, Evropski sud, *Kerojarvi protiv Finske*, odluka o prihvatljivosti od 7. aprila 1993, serija A-328). Slično tome, Dom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu je zaključio da ima nadležnost kada su u pitanju navodi o povredi ljudskih prava članova porodica čiji su članovi nestali za vrijeme oružanog sukoba u dijelu u kojem su se navodne povrede nastavile nakon stupanja na snagu Aneksa 6. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Dom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu je smatrao da, pošto članovi porodica nisu bili službeno obaviješteni o sudbini svojih najmilijih, navodne povrede su nastavljene do dana podnošenja prijava (vidi, *Selimović i drugi protiv Republike Srpske*, odluka o prihvatljivosti i meritumu od 7. marta 2003. godine, CH/01/8365 i drugi, tačka 169).

22. U konkretnom slučaju apelanti traže da se provede službena istraga kojom će se utvrditi okolnosti smrti i ko je odgovoran za smrt člana njihove porodice, te da se krivci kazne u skladu sa zakonom. Takva istraga do sada nije pokrenuta. Navodne povrede su, stoga, povrede koje i dalje traju, pa Ustavni sud ima nadležnost *ratione temporis* da u tom pogledu razmatra ovu apelaciju.

23. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem efektivnom pravnom lijeku koji je koristio.

24. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na posljednji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan

da ispita nižestepenu odluku kako u činjeničnom, tako i u pravnom pogledu. Pri tome apelant odlučuje da li će koristiti pravni lijek bez obzira na to da li se radi o redovnom ili vanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda (vidi odluke Ustavnog suda broj *AP 283/03* od 14. oktobra 2004. godine i broj *AP 106/04* od 18. januara 2005. godine).

25. Ustavni sud smatra da pravni lijekovi moraju biti dostupni i djelotvorni kako bi osigurali ispravku navodnih povreda. Postojanje predmetnih pravnih lijekova mora biti dovoljno izvjesno ne samo u teoriji već i u praksi, jer, u suprotnom, ne bi imali neophodnu pristupačnost i djelotvornost (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Akdivar protiv Turske*, presuda od 30. augusta 1996, Izvještaji 1996-IV, stav 66). Drugim riječima, pravilo iscrpljivanja svih pravnih lijekova nije apsolutno pravilo, niti se mora automatski primjenjivati. Mogu postojati posebne okolnosti koje razrješavaju apelante dužnosti da iscrpe pravne lijekove koji su im na raspolaganju (*ibid.*, stav 67).

26. S tim u vezi, Ustavni sud napominje da, prema članu 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, države članice moraju svakome, u okviru svoje jurisdikcije, osigurati prava definirana Evropskom konvencijom, a, prema članu 13. Evropske konvencije, postoji pozitivna obaveza države da osigura djelotvoran pravni lijek pred domaćim organima vlasti.

27. U konkretnom slučaju apelanti traže da se provede istraga, tj. da se utvrde okolnosti smrti i ko je kriv za smrt njihovog najbližeg srodnika, te da se krivci kazne u skladu sa zakonom. Ustavni sud ponovo napominje da, prema članu 13. Evropske konvencije, postoji pozitivna obaveza države da osigura efektivni pravni lijek pred domaćim organima vlasti. Navedenu pozitivnu obavezu države da osigura efektivni pravni lijek treba dovesti u vezu sa činjenicama koje nedvosmisleno upućuju na to da je u predmetnom slučaju smrt srodnika apelanta nastupila nasilno, tj. da nije umro prirodnom smrću. Na nasilnu smrt srodnika apelanta upućuju decidirane izjave apelanta u pogledu toga da je njihov sin ranjen puščanim metkom u prisustvu više svjedoka, da su svjedoci ranjavanja bili spriječeni da mu ukažu pomoć i da je pri ekshumaciji lobanja bila odvojena od trupa.

28. Ustavni sud smatra da su u konkretnom slučaju nadležni organi gonjenja mogli doći do informacija (dokaza) o nasilnoj smrti srodnika apelanta i pokrenuti službenu istragu o tome. Međutim, iz odgovora na apelaciju slijedi da službena istraga u predmetnom slučaju nasilne smrti nije pokrenuta, što Ustavni sud navodi na zaključak da apelanti nisu imali na raspolaganju djelotvoran pravni lijek na osnovu kojeg bi se izvršila nezavisna istraga o smrti člana njihove porodice.

29. Osim navedenog, Ustavni sud se poziva na vlastiti stav iz Odluke broj *AP 143/04* od 23. septembra 2005. godine, kada je Ustavni sud u identičnoj situaciji zaključio da apelanti, kao srodnici nestalih i ubijenih lica za vrijeme ratnih sukoba na području Bosne i Hercegovine, nisu imali na raspolaganju djelotvoran pravni lijek kojim bi im se garantirala efikasna i nepristrana istraga o okolnostima smrti njihovih srodnika i utvrđivanja odgovornosti za to. Stoga, Ustavni sud smatra da i u konkretnom slučaju apelante treba osloboditi obaveze da iscrpljuju pravne lijekove u dijelu apelacije koji se odnosi na

neproceniranje nasilne smrti njihovog sina i predmetnu apelaciju proglasiti dopustivom povodom tog pitanja.

30. Međutim, pri ispitivanju dopustivosti apelacije u dijelu koji se odnosi na naknadu materijalne i nematerijalne štete zbog pogoršanog zdravstvenog stanja, koje je uzrokovano boravkom apelanta u logoru za vrijeme rata, Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 1. i stav 4. tačka 15. Pravila Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kad ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini."

Član 16. stav 1. i stav 4. tačka 15. Pravila Ustavnog suda glasi:

"1) Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku koji je koristio."

4) Apelacija nije dopustiva i ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

(15) apelant nije iscrpio pravne lijekove moguće prema zakonu;"

31. Ustavni sud zapaža da iz navoda apelacije i priložene dokumentacije proizlazi da apelanti povodom svog boravka u logoru nisu pokrenuli nikakav postupak radi naknade štete, u skladu sa pozitivnim propisima, kako bi došli do konačne odluke koja bi bila predmet osporavanja pred Ustavnim sudom, odnosno nisu iscrpili efektivne pravne lijekove u smislu člana 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda.

32. Prema tome, pošto nije ispunjen uvjet iscrpljivanja svih pravnih lijekova mogućih prema zakonu, apelacija je u ovom dijelu nedopustiva.

VII. Meritum

33. Apelanti navode da im je, zbog neprovođenja istrage povodom nasilne smrti njihovog sina, te zbog psihičke patnje koju usljed toga trpe, povrijeđeno pravo na život iz člana II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Evropske konvencije i pravo na zabranu nehumanog postupanja iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije.

Pravo na život

34. Apelanti se žale na povredu prava na život iz člana II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Evropske konvencije zbog toga što nadležni organi nisu postupali u provođenju istrage povodom nasilne smrti njihovog sina. Osim toga, apelanti ističu da je time povrijeđeno njihovo pravo sadržano u članu 2. Evropske konvencije kao najbližih srodnika, odnosno roditelja mrtvog lica.

35. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

a) Pravo na život;"

36. Član 2. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"(1) Pravo na život svakog čovjeka zaštićeno je zakonom. Niko ne može biti namjerno lišen života osim pri izvršenju smrtnе kazne na osnovu presude suda, kojom je proglašen krivim za krivično djelo za koje je ta kazna predviđena zakonom [...]."

37. Ustavni sud, međutim, podsjeća na činjenicu da je usvajanjem Protokola broj 6 uz Evropsku konvenciju pravo na život ojačano. Naime, relevantne odredbe Protokola broj 6 uz Evropsku konvenciju glase:

"Član 1.

Smrtna kazna se ukida. Niko neće biti osuđen na tu kaznu ili smaknut.

Član 2.

Država može u svom zakonodavstvu predvidjeti smrtnu kaznu za djela izvršena u doba rata ili neposredne ratne opasnosti; takva kazna primijenit će se samo u slučajevima predviđenim zakonom i u skladu sa njegovim odredbama. Država će obavijestiti generalnog sekretara Vijeća Evrope o odgovarajućim odredbama toga zakona."

38. Ustavni sud zaključuje da je, prema članu 1. Protokola broj 6 uz Evropsku konvenciju, smrtna kazna zabranjena i ukinuta.

39. Međutim, i prema članu 2. Evropske konvencije, Ustavni sud zapaža da prva rečenica člana 2. stav 1. Evropske konvencije nalaže državi ne samo da se uzdrži od namjernog i nezakonitog oduzimanja života već i da preduzme odgovarajuće korake da zaštiti živote onih koji su pod njenom jurisdikcijom (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *L.C.B. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 9. juna 1998. godine, Izvještaji o presudama i odlukama 1998. godine-III, str. 1403, tačka 36). Obaveza države u ovom pogledu jeste da donošenjem djelotvornih odredaba krivičnog zakona odvрати od počinjenja krivičnih djela protiv lica uz podršku mehanizma za provođenje zakona radi sprečavanja, obuzdavanja i sankcioniranja kršenja takvih odredaba (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Osman protiv U.K.*, presuda od 28. oktobra 1998. godine, Izvještaji o presudama i odlukama 1998. godine-VIII, str. 3159, tačka 115). Tu se, između ostalog, zahtijeva da dođe do "nekoг oblika djelotvorne zvanične istrage kad neko bude nasilno ubijen" (vidi, npr., Evropski sud za ljudska prava, *McKerr protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 4. maja 2001. godine, tačka 111). Najbitniji cilj takve istrage "je da se osigura djelotvorna implementacija domaćih zakona koji štite pravo na život"(ibid.), "ta istraga mora biti djelotvorna u smislu da može da dovede [...] do identifikacije i kažnjavanja onih koji su za to odgovorni", a tom obavezom se ne nameće ishod, već sredstvo" (ibid., tačka 113). Pri ispitivanju da li su ove obaveze iz člana 2. Evropske konvencije ispoštovane, u obzir se uzima ne samo adekvatnost policijske istrage već i radnje organa gonjenja i sudova u relevantnom krivičnom postupku (vidi, npr., ibid., tač. 130-136) (*E.M. i Š.T. protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 8. marta 2002. godine, CH/01/6979, tačka 50).

40. Obaveza da se provede djelotvorna istraga ne odnosi se samo na predmete u kojima je ustanovljeno da su umiješani zastupnici države (vidi, npr., Evropski sud za ljudska prava, *Yasa protiv Turske*, presuda od 2. septembra 1998. godine, tačka 100). U skladu sa stavom iz odluke Evropske komisije za ljudska prava u predmetu *Dujardin protiv Francuske* od 2. septembra 1991. godine (Evropska komisija za ljudska prava, broj 16734/90, Odluke i izvještaji 72, str. 236), postoji

pozitivna obaveza države, prema članu 2. Evropske konvencije, da krivično goni one koji počinе krivično djelo protiv života (ibid., tačka 51).

41. Dom za ljudska prava, podržavajući navedenu jurisprudenciju Evropskog suda za ljudska prava, zaključio je da činjenica da nije bila utvrđena odgovornost javne vlasti u nestanku i smrti sina podnosioca prijave ne oslobađa javnu vlast pozitivne obaveze da provede djelotvornu istragu kako bi, prema članu 2. Evropske konvencije, zaštitila pravo na život (vidi, *Ranko i Goran Ćebić protiv Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 4. jula 2003. godine, CH/98/668, tačka 78).

42. Ustavni sud zapaža da postoji izgrađena praksa Doma za ljudska prava i Evropskog suda za ljudska prava koji su utvrđivali da je srođnicima ubijenog lica prekršen član 2. Evropske konvencije zato što nije provedena djelotvorna istraga u vezi sa smrću tog lica (vidi, npr., *Akdeniz*, presuda od 31. maja 2001. ili *Mc Kerr*, presuda od 4. maja 2001. godine) (*E.M. i Š.T. protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 8. marta 2002. godine, CH/01/6979, tačka 61). Također, Ustavni sud, sljedeći navedenu praksu, u analognoj situaciji u kojoj je podnosilac apelacije bio blizak srođnik ubijenog lica, povodom čije nasilne smrti nije provedena istraga, zaključio je da su povrijeđeni član II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i član 2. Evropske konvencije, jer su državni organi propustili da preduzmu neophodne mjere kojima bi zadovoljili pozitivnu obavezu da zaštite život apelantove kćerke, kao bliskog srođnika (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *AP 1045/04* od 17. novembra 2005. godine).

43. Primjenjujući navedene principe na konkretan slučaj, Ustavni sud zapaža da su apelanti, kao bliski srođnici ubijenog lica za koje je ljekar-mrtvozornik pri prijemu i pregledu mrtvog tijela utvrdio da je njegova smrt nastupila nasilno, ovlašteni da zahtijevaju od javne vlasti da ispuni svoju pozitivnu obavezu da zaštiti život njihovog sina sadržanu u članu II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i članu 2. Evropske konvencije. Neprocesuiranje nasilne smrti bliskog srođnika apelanata otvara pitanje mogućeg kršenja navedenog ustavnog prava. Ustavni sud naglašava da obaveza da se zaštiti pravo na život, prema članu 2. Evropske konvencije, nastaje kada je pojedinac ubijen upotrebom sile. Pitanje koje se postavlja Ustavnom sudu jeste da li su nadležni organi preduzeli djelotvornu istragu propisanu zakonom kako bi utvrdili da li je sin apelanata ubijen upotrebom sile i, ako jeste, da li su pokrenuli neophodan postupak protiv počinioca krivičnog djela, kako bi ispunili pozitivnu obavezu da zaštite pravo na život prema članu 2. Evropske konvencije.

44. Iz odgovora na apelaciju nadležnog pravnog lica, kao i dokumentacije priložene uz taj odgovor Ustavni sud zapaža da je pri preuzimanju mrtvog tijela srođnika apelanata ljekar-mrtvozornik utvrdio da je riječ o nasilnoj, najvjerovatnije ubilačkoj smrti, te da su pregledu mrtvog tijela za svaki slučaj nasilne smrti u periodu 1992-1995. godine prisustvovala službena lica nadležnih istražnih organa. Nasuprot ovim navodima, Kantonalno tužilaštvo u odgovoru na apelaciju navodi da ni Kantonalno tužilaštvo, a ni PU Visoko u službenoj evidenciji nemaju evidentiran sporni događaj, niti su preduzeli bilo kakvu radnju povodom njega. Dakle, eventualno je da je u konkretnom slučaju javna vlast propustila da preduzme zakonom propisane mjere, bilo da nadležno pravno lice obavijesti i pozove nadležne istražne organe da prisustvuju mrtvozorničkom pregledu tijela srođnika apelanata koji je stradao nasilnom smrću, bilo da nadležni istražni organi

registriraju takvu eventualnu obavijest, pristupe pregledu i preduzmu odgovarajuće mjere i istražne radnje.

45. Također, Ustavni sud zapaža da nadležno pravno lice nije ispunilo svoju zakonsku obavezu, budući da niti navodi, niti nudi dokaze da je o nasilnoj smrti sina apelanata obavijestilo nadležne istražne organe prvobitno pri prijemu i mrtvozorničkom pregledu, a nadležno pravno lice ponovno je propustilo da to učini pri ekshumaciji posmrtnih ostataka srodnika apelanata, obavljenoj po odobrenju i u organizaciji nadležnog pravnog lica. Uprkos vlastitoj relevantnoj dokumentaciji kojom je evidentirana nasilna smrt bliskog srodnika apelanata, te navodnom izgledu i položaju posmrtnih ostataka navedenog lica, nadležno pravno lice u konkretnom slučaju propustilo je da preduzme neophodne mjere i o navedenim okolnostima koje ukazuju da je riječ o nasilnoj, ubilačkoj smrti obavijesti organe gonjenja, kako je propisano u sva tri zakona o krivičnom postupku koji su bili na snazi u relevantnom periodu, u skladu sa svojom pozitivnom obavezom da prijavi krivična djela i zaštititi život srodnika apelanata u smislu člana 2. Evropske konvencije.

46. S obzirom na navedeno, Ustavni sud zaključuje da su postupom organa javne vlasti da ispune pozitivnu obavezu da zaštite život srodnika apelanata povrijeđeni član II/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i član 2. Evropske konvencije.

Zabrana podvrgavanja nehumanom postupku

47. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

b) Pravo lica da ne bude podvrgnuto mučenju, niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni."

Član 3. Evropske konvencije glasi:

"Niko neće biti podvrgnut torturi, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju."

48. Imajući u vidu navode iz predmetne apelacije, pitanje koje proizlazi jeste da li se može patnja, koja je nametnuta apellantima zbog toga što nadležne vlasti nisu pokrenule službenu istragu povodom nasilne smrti njihovog bliskog srodnika, odnosno to što oni o tome nemaju nikakve informacije, smatrati torturom, nehumanim ili ponižavajućim postupanjem ili kaznom iz člana 3. Evropske konvencije.

49. Ustavni sud je u svojoj Odluci broj AP 143/04 od 23. septembra 2005. godine ukazao na značaj koji se daje članu 3. u Evropskoj konvenciji, kao i u sistemu međunarodne zaštite ljudskih prava. Ukazano je na to da je član 3. dat u apsolutnim i nekvalificirajućim terminima. Naglašeno je da, nasuprot čl. 8. do 11. Evropske konvencije, koji u drugom stavu sadrže restriktivnu klauzulu, član 3. ne sadrži drugi stav kojim bi se odredile okolnosti koje dopuštaju ograničenje ovog prava. Prema tome, zaključeno je da u pogledu ove odredbe nema nikakvog prostora za ograničenja data zakonom. Neuvjetovanost člana 3, također, znači da, u smislu Evropske konvencije ili međunarodnog prava, nikad ne može postojati opravdanost djela koja krše ovaj član.

50. Osim toga, član 3. Evropske konvencije sadrži i materijalne aspekte, kao i one proceduralne prirode, poput obaveze da se istraže navodi o torturi i nekim drugim oblicima nehumanog postupanja. Član 3. Evropske konvencije može biti jednako prekršen namjernim maltretiranjem kao i nehatom ili propustom da se preduzmu konkretne radnje ili pruže odgovarajući standardi zaštite. Također, član 3. Evropske

konvencije nameće i negativne i pozitivne obaveze: to znači obavezu da se suzdrži od određene vrste postupanja, kao i obaveze da se preduzmu pozitivne radnje kako bi se pojedincima osigurala njihova prava i zaštitili se od zabranjenog postupanja.

51. Zabrana torture, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja nije sadržana samo u Evropskoj konvenciji već predstavlja i dio međunarodnog običajnog prava i smatra se za *ius cogens* (prinudno pravo). Veliki broj međunarodnih normi je usvojen s ciljem borbe protiv torture, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, naprimjer, od člana 5. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima iz 1948. godine (*"Niko neće biti podvrgnut torturi ili okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju"*) do Rimskog statuta Međunarodnog krivičnog suda iz 1998. godine, kojim se tortura, kao široko rasprostranjen i sistematski napad na civile, proglašava zločinom protiv čovječnosti. Osim Evropske konvencije, većina država članica Vijeća Evrope je istovremeno i strana u sljedećim međunarodnim sporazumima kojima se zabranjuje tortura: četiri ženevske konvencije iz 1949. godine, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima UN iz 1966. godine (koji članom 7. regulira da: *"Niko neće biti podvrgnut torturi ili okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju"*), Konvencija protiv torture i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja UN (CAT) iz 1984. godine i Evropska konvencija o sprečavanju torture i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja iz 1987. godine.

52. U konkretnom slučaju Ustavni sud smatra da navodi iz apelacije otvaraju mogućnost da se krši zabrana *nehumanog postupanja* iz člana 3. Evropske konvencije. S tim u vezi, Ustavni sud napominje da nehumanom postupanje jeste ono koje kod žrtve stvara osjećanje straha, snažnog nemira i inferiornosti, koje je u stanju da žrtvu ponizi ili degradira. Prilikom razmatranja da li je kažnjavanje ili postupanje bilo "nehumanom" u okviru značenja iz člana 3. Evropske konvencije, mora se voditi računa o tome da li je cilj bio poniziti i degradirati lice koje je u pitanju i da li je ono što je posljedica negativno utjecalo na njegovu ili njenu ličnost na način koji je nespojiv sa članom 3. Evropske konvencije. Međutim, nepostojanje takvog cilja ne može isključiti nalaze o kršenju člana 3. Evropske konvencije (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Ranninen protiv Finske*, presuda od 16. decembra 1997. godine).

53. Kao što je prije navedeno, apellant traže da se o okolnostima nasilne smrti njihovog sina provede službena istraga i da ih nadležni organi obavijeste o tome, dajući odgovore na to ko je kriv za smrt njihovog srodnika i kakve će sankcije protiv njih biti preduzete. Kada se ove činjenice dovedu u vezu sa prethodnim razmatranjem, slijedi da je član 3. Evropske konvencije u odnosu na zabranu "nehumanog postupanja" primjenljiv u konkretnom slučaju, te će, stoga, Ustavni sud ispitati da li je povrijeđeno navedeno pravo.

54. U prethodnom dijelu obrazloženja ove odluke Ustavni sud je ustanovio da nehumanom postupanje jeste ono koje kod žrtve stvara osjećanje straha, snažnog nemira i inferiornosti, koje je u stanju da žrtvu ponizi ili degradira. U smislu navedenog zaključka, Ustavni sud će prilikom ispitivanja da li su apellant bili izloženi nehumanom postupanju, usljed neprovođenja službene istrage o nasilnoj smrti njihovog srodnika, morati da vodi računa i o relevantnim elementima: *"o bliskosti porodične veze"; "odnosima roditelj-dijete"; "stepenu do kojeg je član porodice bio svjedok predmetnog događaja";*

"uključenosti člana porodice u pokušaje da dobije informacije o nestalom licu"; "načinu na koji su organi vlasti odgovorili na te upite" koje je ustanovio Evropski sud za ljudska prava (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Kipar protiv Turske*, presuda od 10. maja 2001. godine).

55. S tim u vezi, Ustavni sud primjećuje da su apelanti u najbližem srodstvu sa licem kod kojeg je nastupila nasilna smrt. Činjenica da su nasilno razdvojeni od svog najbližeg člana porodice, neizvjesnost u pogledu njegove sudbine a, zatim, vijest da je mrtav i da su njegovi posmrtni ostaci ekshumirani, prema mišljenju Ustavnog suda, morale su da ostave duboke tragove na psiho-fizičko stanje apelanata, te da kod njih izazovu veliku patnju. Ustavni sud je već konstatirao da je nehumano postupanje ono koje kod žrtve stvara osjećanje straha, snažnog nemira i inferiornosti, koje je u stanju da žrtvu ponizi ili degradira. Te navode treba dovesti u vezu sa cjelokupnom situacijom apelanata. Naime, iz navoda apelacije vidljivo je da su apelanti bili nasilno razdvojeni od svojih najbližih u vrijeme zarobljeništa i ranjavanja njihovog sina, zatim, da su prikupljali ostale podatke koji bi im mogli pomoći da saznaju šta se desilo sa njihovim sinom. Na kraju, kada konačno nije bilo sumnje da sin apelanata više nije živ, te da je život izgubio na nasilan način, vlasti nisu pokrenule službenu istragu o tome, odnosno apellantima nisu dostavile bilo kakve informacije o tome iako postoji pozitivna obaveza vlasti da postupaju u tom smislu. Ustavni sud se poziva na praksu Evropskog suda za ljudska prava, *Cakici protiv Turske*, koju Ustavni sud podržava a kojom se utvrđuje da suština ovakvog kršenja prilikom nestanka lica nije toliko u činjenici "nestanka" člana porodice, koliko u reakciji i stavu vlasti kada im se ova situacija stavi do znanja, te da rodbina može, naročito u pogledu ovog posljednjeg, tražiti da se direktno prizna kao žrtva ponašanja vlasti.

56. U konkretnom slučaju činjenica da vlasti nisu pokrenule službenu istragu o nestanku i nasilnoj smrti člana porodice apelanata i da nisu apellantima dostavile informacije o tome, prema mišljenju Ustavnog suda, apelante ne može ostaviti ravnodušnim. Naprotiv, nedjelovanje javnih vlasti kod apelanata mora izazvati "osjećanje straha, snažnog nemira i inferiornosti, koje je u stanju da žrtvu ponizi ili degradira", što predstavlja nehumano postupanje, koje je zabranjeno članom 3. Evropske konvencije. Dalje, Ustavni sud naglašava da su, u konkretnom slučaju, nadležni organi u Bosni i Hercegovini i Federaciji Bosne i Hercegovine bili obavezni da preduzmu razumne korake kako bi se prikupile informacije koje se odnose na okolnosti nasilne smrti člana porodice apelanata, što, u prvom redu, podrazumijeva otkrivanje lica odgovornih za nasilnu smrt člana porodice apelanata i njihovo kažnjavanje u skladu sa zakonom. Međutim, nadležne vlasti u periodu dužem od jedanaest godina propustile su da preduzmu razumne korake s ciljem otkrivanja lica odgovornih za smrt člana porodice apelanata, te informiranja apelanata o preduzetim mjerama. U tome Ustavni sud i vidi propust da se izvrši pozitivna obaveza javne vlasti, koja se sastoji u tome da se preduzmu razumni koraci s ciljem provođenja nepristrane istrage povodom nasilne smrti člana porodice apelanata, što je izostalo, te dovelo do povrede prava iz člana 3. Evropske konvencije. Prema tome, Ustavni sud, pozivajući se pri tome na vlastiti stav o istoj situaciji usvojen u Odluci broj *AP 143/04* od 23. septembra 2005. godine, zaključio je da su apelanti bili izloženi nehumano postupanju zbog neprovođenja službene istrage povodom nestanka i nasilne smrti člana njihove porodice, odnosno nedostavljanja informacija o tome, uslijed

čega su povrijeđeni član II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i član 3. Evropske konvencije.

57. Ustavni sud naglašava da je za otklanjanje povrede prava iz člana 3. Evropske konvencije posebno važno da Kantonalno tužilaštvo hitno i bez daljnijeg odgađanja provede istragu o nestanku i nasilnoj smrti člana porodice apelanata, te da o rezultatima istrage obavijesti apelanate.

VIII. Zaključak

58. Činjenica da nadležne vlasti nisu pokrenule službenu istragu o nestanku i nasilnoj smrti člana porodice apelanata tokom rata u Bosni i Hercegovini, odnosno da apelanti nisu o tome dobili nikakve informacije, dovoljna je Ustavnom sudu da zaključi da je povrijeđeno pravo apelanata na život i zabranu nehumanog postupanja iz člana II/3. a) i b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 2. Evropske konvencije, odnosno člana 1. Protokola broj 6 uz Evropsku konvenciju i člana 3. Evropske konvencije.

59. Na osnovu člana 16. stav 1. i stav 4. tačka 15, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

60. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 1107/06**, rješavajući apelaciju **Radovana i Smilje Milanović**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1. i 4. tačka 15. i članka 59. stavak 2. alineje 1. i 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica
Miodrag Simović, dopredsjednik
Valerija Galić, dopredsjednica
Seada Palavrić, sutkinja
Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 27. veljače 2008. godine je donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Radovana i Smilje Milanović**.

Utvrđuje se povreda prava na život iz članka II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, odnosno članka 1. Protokola broj 6 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, kao i prava na zabranu podvrgavanja nehumanom postupku iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Kantonalnom tužiteljstvu Zeničko-dobojskog kantona da žurno i bez daljnijeg odgađanja, sukladno pozitivnoj obavezi iz članka II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, odnosno članka 1. Protokola broj 6 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, kao i članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih

sloboda, provede istragu o nestanku i nasilnoj smrti bliskoga srodnika apelanata, te da o rezultatima istrage obavijesti apelante.

Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u smislu članka 64. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, dostavlja se na provedbu Kantonalnom tužiteljstvu Zeničko-dobojskog kantona.

Nalaže se Kantonalnom tužiteljstvu Zeničko-dobojskog kantona da, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od šest mjeseci od dostave ove odluke, obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama u svrhu postupanja prema ovoj odluci.

Odbacuje se apelacija **Radovana i Smilje Milanović** podnesena u svrhu naknade materijalne i nematerijalne štete nastale tijekom njihova boravka u zarobljeništvu za vrijeme rata kao nedopuštena zbog neiscrpjivanja pravnih lijekova mogućih prema zakonu.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Radovan i Smilja Milanović (u daljnjem tekstu: apelanti) iz Bijeljine, koje zastupa njihova kćerka Ranka Dabić iz Banjaluke, podnijeli su 5. travnja 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog neprocesuiranja nasilne smrti njihova sina Vladimira Milanovića i zbog torture kojoj su bili izloženi za vrijeme boravka u logoru na području općine Visoko tijekom rata, a koja je ostavila trajne posljedice u vidu pogoršanog zdravstvenog stanja i invaliditeta apelanata.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Kantonalnog tužiteljstva Zeničko-dobojskog kantona (u daljnjem tekstu: Kantonalno tužiteljstvo) zatraženo je 28. kolovoza 2007. godine da dostavi odgovor na apelaciju, a od JKP "Gradska groblja" Visoko (u daljnjem tekstu: nadležna pravna osoba) 27. prosinca 2007. godine.

3. Kantonalno tužiteljstvo dostavilo je odgovor 24. rujna 2007. godine, a nadležna pravna osoba 8. siječnja 2008. godine.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor Kantonalnog tužiteljstva je dostavljen apelantima 30. studenog 2007. godine, a odgovor nadležne pravne osobe 12. veljače 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Apelanti navode da je 20. lipnja 1992. godine na području općine Visoko njihov sin Vladimir Milanović ubijen kao civil, u nazočnosti više svjedoka. Navode da je njihov sin bio ranjen u leđa puščanim metkom, a da su tri svjedoka, koji su pokušali pomoći mu, brutalno pretučeni, vezani žicom i odvedeni u logor. Tom prigodom i apelanti su zarobljeni i odvedeni u logor, gdje su fizički i psihički maltretirani, izgladnjivani i pri tomu im je uskraćivana medicinska pomoć, što je prouzročilo trajne posljedice u vidu pogoršanog zdravstvenog stanja i invaliditeta.

7. Nadležna pravna osoba je 21. lipnja 1992. godine mrtvo tijelo sina apelanata preuzela u Područnoj ambulanti Moštre Doma zdravlja u Visokom. Tom prigodom je liječnik-mrtvozornik sačinio obdukcijski zapisnik broj 44-SP/92 od 21. lipnja 1992. godine u kojem je liječničkom dijagnozom utvrđeno da je "smrt nasilna" i da je "najvjerojatnije ubilačka". Sahrana mrtvog tijela je izvršena 24. lipnja 1992. godine.

8. Apelantica je 20. siječnja 1996. godine nadležnoj pravnoj osobi podnijela pismeni zahtjev za ekshumaciju posmrtnih ostataka sina Vladimira Milanovića.

9. Po prethodno pribavljenoj suglasnosti nadležne pravne osobe, posmrtni ostaci sina apelanata su ekshumirani na groblju u Visokom 6. veljače 1996. godine. Apelanti navode da je njegovo tijelo bilo zakopano u jednoj kesi, a da je lubanja bila odvojena od tijela i zamotana u čaršav.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelanti navode da su izloženi nehumanom tretmanu i velikoj duševnoj patnji zbog nasilne smrti njihova sina glede koje nadležne vlasti nisu pokrenule istragu i utvrdile okolnosti pod kojima se to desilo, niti su osobe odgovorne za to otkrivene i kažnjene. Apelanti navode da su tijekom zarobljeništa bili izloženi velikom fizičkom i psihičkom bolu, surovom maltretiranju i torturi zbog kojih imaju trajne posljedice, pogoršano zdravstveno stanje i invaliditet. Smatraju da je javna vlast neprovedbom istrage glede nasilne smrti njihova sina prekršila svoju pozitivnu obvezu zaštititi život njihova bliska srodnika iz članka II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i pravo na zabranu nehumanog postupanja iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije.

b) Odgovor na apelaciju

11. U odgovoru na apelaciju Kantonalno tužiteljstvo navodi da je provjeren službeni popis, te da je utvrđeno da glede ubojstva sina apelanata, koje se, navodno, desilo 20. lipnja 1992. godine, nema nikakvih podataka o tomu da je predmet zaprimljen, odnosno procesuiran od toga tužiteljstva, a da ni u PU Visoko nije evidentiran upitni događaj, niti je bilo prijave o tome ubojstvu.

12. Nadležna pravna osoba u svom odgovoru ističe da je kao javno poduzeće 1984. godine utemeljeno aktom tadašnje Skupštine općine Visoko za vršenje pogrebne djelatnosti, kao djelatnosti od posebnog društvenog interesa. U odgovoru se, također, ističe da od dana osnutka pa do danas ovo poduzeće vrši svoju osnovnu, pogrebnu djelatnost, koja, između ostalog, uključuje preuzimanje, prijevoz i sahranjivanje umrlih osoba bez obzira na uzroke smrti, kao i organizaciju i vršenje mrtvozorničke službe na teritoriju općine Visoko. Nadležna pravna osoba je detaljno opisala poduzete radnje od primitka mrtvog tijela sina apelanata do njegove ekshumacije i izdavanja odobrenja za prijenos posmrtnih ostataka radi sahrane u Bijeljini, priloživši pri tomu preslik relevantne dokumentacije. Nadležna pravna osoba je posebice ukazala na to da su pregledu mrtvog tijela za svaki slučaj nasilne smrti u razdoblju 1992-1995. godine bile nazočne službene osobe nadležnih istražnih tijela. Nadležna pravna osoba je u svom odgovoru na apelaciju ukazala da Ustavni sud ima mogućnost obratiti se nadležnim istražnim tijelima za one radnje i podatke

koji nisu u nadležnosti, djelokrugu poslova i opisu rada ovog poduzeća.

V. Relevantni propisi

13. **Zakon o kaznenom postupku** ("Službeni list SFRJ" br. 26/86, 74/87, 57/89, 3/90 i 35/03) u relevantnom dijelu glasi:

"Članak 18.

Javni tužitelj je dužan poduzeti kazneno gonjenje ako postoje dokazi da je učinjeno kazneno djelo za koje se goni po službenoj dužnosti.

Članak 148.

(1) Sva državna tijela, organizacije udruženoga rada i druge samoupravne organizacije i zajednice dužni su prijaviti kaznena djela za koja se goni po službenoj dužnosti, o kojima su obaviješteni ili za koje saznaju na koji drugi način."

14. **Zakon o kaznenom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj 43/98) u relevantnom dijelu glasi:

"Članak 16.

Nadležni tužitelj je dužan poduzeti kazneno gonjenje ako postoje dokazi da je učinjeno kazneno djelo za koje se goni po službenoj dužnosti.

Članak 140.

(1) Odgovorni dužnosnici državnog tijela, Ombudsmana Federacije, javnog poduzeća i javne ustanove dužni su prijaviti kaznena djela za koja se goni po službenoj dužnosti, o kojima su izviješteni ili za koja saznaju na koji drugi način."

15. **Zakon o kaznenom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj 35/03) u relevantnom dijelu glasi:

"Članak 18.

Tužitelj je dužan poduzeti kazneno gonjenje ako postoje dokazi da je učinjeno kazneno djelo, osim ako ovim Zakonom nije drugačije propisano.

Članak 228.

(1) Službene i odgovorne osobe u svim tijelima vlasti u Federaciji, javnim poduzećima i ustanovama dužne su prijaviti kaznena djela o kojima su obaviještene ili za koja saznaju na koji drugi način. U takvim okolnostima službena ili odgovorna osoba će poduzeti mjere da bi se sačuvali tragovi kaznenog djela, predmeti na kojima je ili kojima je učinjeno kazneno djelo i drugi dokazi o njima i obavijestiti će o tomu, bez odgađanja, ovlaštenu službenu osobu ili tužiteljstvo."

16. **Kazneni zakon Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj 35/03) u relevantnom dijelu glasi:

"Nezastarivost kaznenih djela genocida i ratnih zločina

Članak 126.

Kazneno gonjenje i izvršenje kazne ne zastarijeva za kaznena djela genocida i ratnih zločina, kao ni za kaznena djela za koja po međunarodnom pravu ova zastara ne može nastupiti."

17. **Kazneni zakon Bosne i Hercegovine** ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 3/03)

"Nezastarivost kaznenog gonjenja i izvršenja kazne

Članak 19.

Kazneno gonjenje i izvršenje kazne ne zastarijeva za kaznena djela genocida, zločina protiv čovječnosti, te ratnih

zločina, kao ni za kaznena djela za koja po međunarodnom pravu zastara ne može nastupiti."

VI. Dopustivost

18. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

19. U konkretnom slučaju apelacija je podnesena zbog neprocesuiranja događaja koji su se desili tijekom rata u Bosni i Hercegovini, odnosno prije stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine. Iz navoda apelacije slijedi da se apelanti, u jednom dijelu apelacije, žale na propust nadležnih tijela javne vlasti da provedu službenu istragu kojom će se utvrditi okolnosti smrti i tko je odgovoran za smrt njihova bliska srodnika koja se desila tijekom ratnih djelovanja.

20. U svezi s tim, Ustavni sud podsjeća da se njegova nadležnost *ratione temporis* odnosi na akte i događaje koji su se desili nakon stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine, 14. prosinca 1995. godine. Ustavni sud, stoga, nema nadležnost razmatrati ustavnost akata i događaja koji su se desili prije stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine, ali smatra da ima nadležnost preispitati takve akte i događaje u svrhu dokaza za utvrđivanje povrede koja se desila nakon stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 38/02 od 19. prosinca 2003. godine, toč. 36. i 37, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 8/04).

21. Europski sud za ljudska prava smatra da tamo gdje su događaji na koje se apelant žali počeli prije stupanja na snagu Europske konvencije i nastavili se nakon toga samo posljednji dio može biti predmet prizivnih navoda (vidi, Europski sud, *Kerojarvi protiv Finske*, odluka o prihvatljivosti od 7. travnja 1993, serija A-328). Slično tomu, Dom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu je zaključio da ima nadležnost kada su u pitanju navodi o povredi ljudskih prava članova obitelji čiji su članovi nestali za vrijeme oružanog sukoba u dijelu u kojem su se navodne povrede nastavile nakon stupanja na snagu Aneksa 6. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Dom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu je smatrao da, pošto članovi obitelji nisu bili službeno obaviješteni o sudbini svojih najmilijih, navodne povrede su nastavljene do dana podnošenja prijava (vidi, *Selimović i drugi protiv Republike Srpske*, odluka o prihvatljivosti i meritumu od 7. ožujka 2003. godine, CH/01/8365 i drugi, točka 169).

22. U konkretnom slučaju apelanti traže da se provede službena istraga kojom će se utvrditi okolnosti smrti i tko je odgovoran za smrt člana njihove obitelji, te da se krivci kazne sukladno zakonu. Takva istraga do sada nije pokrenuta. Navodne povrede su, stoga, povrede koje i dalje traju, pa Ustavni sud ima nadležnost *ratione temporis* da u tome pogledu razmatra ovu apelaciju.

23. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem efektivnom pravnom lijeku koji je koristio.

24. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dode do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na posljednji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestupanjsku odluku kako u činjeničnom, tako i u pravnom pogledu. Pri tomu apelant odlučuje hoće li koristiti

pravni lijek bez obzira na to radi li se o redovitom ili izvanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje pristojbi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Uporaba takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda (vidi odluke Ustavnog suda broj *AP 283/03* od 14. listopada 2004. godine i broj *AP 106/04* od 18. siječnja 2005. godine).

25. Ustavni sud smatra da pravni lijekovi moraju biti dostupni i učinkoviti kako bi osigurali ispravak navodnih povreda. Postojanje predmetnih pravnih lijekova mora biti dostatno izvjesno ne samo u teoriji već i u praksi, jer, u protivnom, ne bi imali neophodnu pristupačnost i učinkovitost (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Akdivar protiv Turske*, presuda od 30. kolovoza 1996, Izvješća 1996-IV, stavak 66). Drugim riječima, pravilo iscrpljivanja svih pravnih lijekova nije apsolutno pravilo, niti se mora automatski primjenjivati. Mogu postojati posebne okolnosti koje razrješavaju apelante dužnosti da iscrpe pravne lijekove koji su im na raspolaganju (*ibid.*, stavak 67).

26. U svezi s tim, Ustavni sud napominje da, prema članku 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, države članice moraju svakome, u okviru svoje jurisdikcije, osigurati prava definirana Europskom konvencijom, a, prema članku 13. Europske konvencije, postoji pozitivna obveza države osigurati učinkovit pravni lijek pred domaćim tijelima vlasti.

27. U konkretnom slučaju apelanti traže da se provede istraga, tj. da se utvrde okolnosti smrti i tko je kriv za smrt njihova najbližega srodnika, te da se krivci kazne sukladno zakonu. Ustavni sud ponovno napominje da, prema članku 13. Europske konvencije, postoji pozitivna obveza države osigurati efektivni pravni lijek pred domaćim tijelima vlasti. Navedenu pozitivnu obvezu države da osigura efektivni pravni lijek treba dovesti u svezu sa činjenicama koje nedvojbeno upućuju na to da je u predmetnom slučaju smrt srodnika apelanata nastupila nasilno, tj. da nije umro prirodnom smrću. Na nasilnu smrt srodnika apelanata upućuju decidirane izjave apelanata glede toga da je njihov sin ranjen pušćanim metkom u nazočnosti više svjedoka, da su svjedoci ranjavanja bili spriječeni ukazati mu pomoć i da je prigodom ekshumacije lubanja bila odvojena od trupa.

28. Ustavni sud smatra da su u konkretnom slučaju nadležna tijela gonjenja mogla doći do informacija (dokaza) o nasilnoj smrti srodnika apelanata i pokrenuti službenu istragu o tomu. Međutim, iz odgovora na apelaciju slijedi da službena istraga u predmetnom slučaju nasilne smrti nije pokrenuta, što Ustavni sud navodi na zaključak da apelanti nisu imali na raspolaganju učinkovit pravni lijek na temelju kojeg bi se izvršila neovisna istraga o smrti člana njihove obitelji.

29. Osim navedenog, Ustavni sud se poziva na vlastito stajalište iz Odluke broj *AP 143/04* od 23. rujna 2005. godine, kada je Ustavni sud u identičnoj situaciji zaključio da apelanti, kao srodnici nestalih i ubijenih osoba za vrijeme ratnih sukoba na području Bosne i Hercegovine, nisu imali na raspolaganju učinkovit pravni lijek kojim bi im se garantirala efikasna i nepristrana istraga o okolnostima smrti njihovih srodnika i utvrđivanja odgovornosti za to. Stoga, Ustavni sud smatra da i u konkretnom slučaju apelante treba osloboditi obveze da iscrpljuju pravne lijekove u dijelu apelacije koji se odnosi na neprocesuiranje nasilne smrti njihova sina i predmetnu apelaciju proglasiti dopustivom glede tog pitanja.

30. Međutim, prigodom ispitivanja dopustivosti apelacije u dijelu koji se odnosi na naknadu materijalne i nematerijalne štete zbog pogoršanog zdravstvenog stanja, koje je uzrokovano boravkom apelanata u logoru za vrijeme rata, Ustavni sud je pošao od odredaba članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 1. i stavak 4. točka 15. Pravila Ustavnog suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kad ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini."

Članak 16. stavak 1. i stavak 4. točka 15. Pravila Ustavnog suda glasi:

"1) Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitem pravnom lijeku koji je koristio."

4) *Apelacija nije dopustiva i ako postoji neki od sljedećih slučajeva:*

(15) apelant nije iscrpio pravne lijekove moguće prema zakonu;"

31. Ustavni sud zapaža da iz navoda apelacije i priložene dokumentacije proizlazi da apelanti glede svog boravka u logoru nisu pokrenuli nikakav postupak u svrhu naknade štete, sukladno pozitivnim propisima, kako bi došli do konačne odluke koja bi bila predmet pobijanja pred Ustavnim sudom, odnosno nisu iscrpili efektivne pravne lijekove u smislu članka 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda.

32. Prema tomu, pošto nije ispunjen uvjet iscrpljivanja svih pravnih lijekova mogućih prema zakonu, apelacija je u ovom dijelu nedopustiva.

VII. Meritum

33. Apelanti navode da im je, zbog neprovedbe istrage glede nasilne smrti njihova sina, te zbog psihičke patnje koju uslijed toga trpe, povrijeđeno pravo na život iz članka II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. Europske konvencije i pravo na zabranu nehumanog postupanja iz članka II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije.

Pravo na život

34. Apelanti se žale na povredu prava na život iz članka II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. Europske konvencije zbog toga što nadležna tijela nisu postupala u provedbi istrage glede nasilne smrti njihova sina. Osim toga, apelanti ističu da je time povrijeđeno njihovo pravo sadržano u članku 2. Europske konvencije kao najbližih srodnika, odnosno roditelja mrtve osobe.

35. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovog članka, što uključuje:

(...)

(a) Pravo na život;"

36. Članak 2. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"(1) Pravo na život svakog čovjeka zaštićeno je zakonom. Nitko ne može biti namjerno lišen života osim prigodom

izvršenja smrtne kazne na temelju presude suda, kojom je proglašen krivim za kazneno djelo za koje je ta kazna predviđena zakonom [...]."

37. Ustavni sud, međutim, podsjeća na činjenicu da je usvajanjem Protokola broj 6 uz Europsku konvenciju pravo na život ojačano. Naime, relevantne odredbe Protokola broj 6 uz Europsku konvenciju glase:

"Članak 1.

Smrtna kazna se ukida. Nitko neće biti osuđen na tu kaznu ili smaknut.

Članak 2.

Država može u svom zakonodavstvu predvidjeti smrtnu kaznu za djela izvršena u doba rata ili izravne ratne opasnosti; takva kazna primijenit će se samo u slučajevima predviđenim zakonom i sukladno njegovim odredbama. Država će obavijestiti generalnog tajnika Vijeća Europe o odgovarajućim odredbama toga zakona."

38. Ustavni sud zaključuje da je, prema članku 1. Protokola broj 6 uz Europsku konvenciju, smrtna kazna zabranjena i ukinuta.

39. Međutim, i prema članku 2. Europske konvencije, Ustavni sud zapaža da prva rečenica članka 2. stavak 1. Europske konvencije nalaže državi ne samo da se uzdrži od namjernog i nezakonitog oduzimanja života već i da poduzme odgovarajuće korake da zaštiti živote onih koji su pod njezinom jurisdikcijom (vidi, Europski sud za ljudska prava, *L.C.B. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 9. lipnja 1998. godine, Izvješća o presudama i odlukama 1998. godine-III, str. 1403, točka 36). Obveza države u ovom pogledu jeste da donošenjem učinkovitih odredaba kaznenog zakona odvrti od počinjenja kaznenih djela protiv osoba uz podršku mehanizma za provedbu zakona u svrhu sprečavanja, obuzdavanja i sankcioniranja kršenja takvih odredaba (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Osman protiv U.K.*, presuda od 28. listopada 1998. godine, Izvješća o presudama i odlukama 1998. godine-VIII, str. 3159, točka 115). Tu se, između ostalog, zahtijeva da dođe do "nekoj oblika učinkovite zvanične istrage kad neko bude nasilno ubijen" (vidi, primjerice, Europski sud za ljudska prava, *McKerr protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 4. svibnja 2001. godine, točka 111). Najbitniji cilj takve istrage "je da se osigura učinkovita implementacija domaćih zakona koji štite pravo na život" (*ibid.*), "ta istraga mora biti učinkovita u smislu da može dovesti [...] do identifikacije i kažnjavanja onih koji su za to odgovorni", a tom obvezom se ne nameće 'ishod, već sredstvo' (*ibid.*, točka 113). Prigodom ispitivanja jesu li ove obveze iz članka 2. Europske konvencije ispoštovane, u obzir se uzima ne samo adekvatnost policijske istrage već i radnje tijela gonjenja i sudova u relevantnom kaznenom postupku (vidi, primjerice, *ibid.*, toč. 130-136) (*E.M. i Š.T. protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 8. ožujka 2002. godine, CH/01/6979, točka 50).

40. Obveza da se provede učinkovita istraga ne odnosi se samo na predmete u kojima je ustanovljeno da su umiješani zastupnici države (vidi, primjerice, Europski sud za ljudska prava, *Yasa protiv Turske*, presuda od 2. rujna 1998. godine, točka 100). Sukladno stajalištu iz odluke Europskog povjerenstva za ljudska prava u predmetu *Dujardin protiv Francuske* od 2. rujna 1991. godine (Europsko povjerenstvo za ljudska prava, broj 16734/90, Odluke i izvješća 72, str. 236), postoji pozitivna obveza države, prema članku 2. Europske

konvencije, da kazneno goni one koji počine kazneno djelo protiv života (*ibid.*, točka 51).

41. Dom za ljudska prava, podržavajući navedenu jurisprudenciju Europskog suda za ljudska prava, zaključio je da činjenica kako nije bila utvrđena odgovornost javne vlasti u nestanku i smrti sina podnositelja prijave ne oslobađa javnu vlast pozitivne obveze da provede učinkovitu istragu kako bi, prema članku 2. Europske konvencije, zaštitila pravo na život (vidi, *Ranko i Goran Čebić protiv Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 4. srpnja 2003. godine, CH/98/668, točka 78).

42. Ustavni sud zapaža da postoji izgrađena praksa Doma za ljudska prava i Europskog suda za ljudska prava koji su utvrđivali da je srođnicima ubijene osobe prekršen članak 2. Europske konvencije zato što nije provedena učinkovita istraga u svezi sa smrću te osobe (vidi, primjerice, *Akdeniz*, presuda od 31. svibnja 2001. ili *Mc Kerr*, presuda od 4. svibnja 2001. godine) (*E.M. i Š.T. protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 8. ožujka 2002. godine, CH/01/6979, točka 61). Također, Ustavni sud, slijedeći navedenu praksu, u analognoj situaciji u kojoj je podnositelj apelacije bio blizak srođnik ubijene osobe, glede čije nasilne smrti nije provedena istraga, zaključio je da su povrijeđeni članak II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 2. Europske konvencije, jer su državna tijela propustila poduzeti neophodne mjere kojima bi zadovoljila pozitivnu obvezu da zaštite život apelantove kćerke, kao bliska srođnika (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *AP 1045/04* od 17. studenoga 2005. godine).

43. Primjenjujući navedena načela na konkretan slučaj, Ustavni sud zapaža da su apelanti, kao bliski srođnici ubijene osobe za koju je liječnik-mrtvozornik prigodom prijema i pregleda mrtvog tijela utvrdio da je njezina smrt nastupila nasilno, ovlašteni zahtijevati od javne vlasti da ispuni svoju pozitivnu obvezu da zaštiti život njihova sina sadržanu u članku II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 2. Europske konvencije. Neprocesuiranje nasilne smrti bliskoga srođnika apelanata otvara pitanje mogućeg kršenja navedenog ustavnog prava. Ustavni sud naglašava kako obveza da se zaštiti pravo na život, prema članku 2. Europske konvencije, nastaje kada je pojedinac ubijen uporabom sile. Pitanje koje se postavlja Ustavnom sudu jeste jesu li nadležna tijela poduzela učinkovitu istragu propisanu zakonom kako bi utvrdila je li sin apelanata ubijen uporabom sile i, ako jeste, jesu li pokrenula neophodan postupak protiv počinitelja kaznenog djela, kako bi ispunita pozitivnu obvezu da zaštite pravo na život prema članku 2. Europske konvencije.

44. Iz odgovora na apelaciju nadležne pravne osobe, kao i dokumentacije priložene uz taj odgovor Ustavni sud zapaža da je prigodom preuzimanja mrtvog tijela srođnika apelanata liječnik- mrtvozornik utvrdio da je riječ o nasilnoj, najvjerojatnije ubilačkoj smrti, te da su pregledu mrtvog tijela za svaki slučaj nasilne smrti u razdoblju 1992-1995. godine bile nazočne službene osobe nadležnih istražnih tijela. Nasuprot ovim navodima, Kantonalno tužiteljstvo u odgovoru na apelaciju navodi da ni Kantonalno tužiteljstvo, a ni PU Visoko u službenom popisu nemaju evidentiran upitni događaj, niti su poduzeli bilo kakvu radnju glede njega. Dakle, evidentno je da je u konkretnom slučaju javna vlast propustila poduzeti zakonom propisane mjere, bilo da nadležna pravna osoba obavijesti i pozove nadležna istražna tijela da budu nazočna mrtvozorničkom pregledu tijela srođnika apelanata koji je stradao nasilnom smrću, bilo da nadležna istražna tijela

registriraju takvu eventualnu obavijest, pristupe pregledu i poduzmu odgovarajuće mjere i istražne radnje.

45. Također, Ustavni sud zapaža da nadležna pravna osoba nije ispunila svoju zakonsku obvezu, budući da niti navodi, niti nudi dokaze da je o nasilnoj smrti sina apelanata obavijestila nadležna istražna tijela prvobitno prigodom prijema i mrtvozorničkog pregledu, a nadležna pravna osoba ponovno je propustila to učiniti prigodom ekshumacije posmrtnih ostataka srodnika apelanata, obavljene po odobrenju i u organizaciji nadležne pravne osobe. Usprkos vlastitoj relevantnoj dokumentaciji kojom je evidentirana nasilna smrt bliskog srodnika apelanata, te navodnom izgledu i položaju posmrtnih ostataka navedene osobe, nadležna pravna osoba u konkretnom slučaju propustila je poduzeti neophodne mjere i o navedenim okolnostima koje ukazuju da je riječ o nasilnoj, ubilačkoj smrti obavijestiti tijela gonjenja, kako je propisano u sva tri zakona o kaznenom postupku koji su bili na snazi u relevantnom razdoblju, sukladno svojoj pozitivnoj obvezi da prijavi kaznena djela i zaštititi život srodnika apelanata u smislu članka 2. Europske konvencije.

46. Obzirom na navedeno, Ustavni sud zaključuje kako su propustom tijela javne vlasti da ispunе pozitivnu obvezu da zaštite život srodnika apelanata povrijeđeni članak II/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 2. Europske konvencije.

Zabrana podvrgavanja nehumanom postupku

47. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovog članka, što uključuje:

(...)

(b) Pravo osobe da ne bude podvrgnuta mučenju, niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni."

Članak 3. Europske konvencije glasi:

"Nitko neće biti podvrgnut torturi, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju."

48. Imajući u vidu navode iz predmetne apelacije, pitanje koje proizlazi jeste može li se patnja, koja je nametnuta apellantima zbog toga što nadležne vlasti nisu pokrenule službenu istragu glede nasilne smrti njihova bliska srodnika, odnosno to što oni o tomu nemaju nikakve informacije, smatrati torturom, nehumanim ili ponižavajućim postupanjem ili kaznom iz članka 3. Europske konvencije.

49. Ustavni sud je u svojoj Odluci broj AP 143/04 od 23. rujna 2005. godine ukazao na značaj koji se daje članku 3. u Europskoj konvenciji, kao i u sustavu međunarodne zaštite ljudskih prava. Ukazano je na to da je članak 3. dan u apsolutnim i nekvalificirajućim terminima. Naglašeno je da, nasuprot čl. 8. do 11. Europske konvencije, koji u drugom stavku sadrže restriktivnu klauzulu, članak 3. ne sadrži drugi stavak kojim bi se odredile okolnosti koje dopuštaju ograničenje ovog prava. Prema tomu, zaključeno je da glede ove odredbe nema nikakvog prostora za ograničenja dana zakonom. Neuvjetovanost članka 3, također, znači da, u smislu Europske konvencije ili međunarodnog prava, nikad ne može postojati opravdanost djela koja krše ovaj članak.

50. Osim toga, članak 3. Europske konvencije sadrži i materijalne aspekte, kao i one proceduralne naravi, poput obveze da se istraže navodi o torturi i nekim drugim oblicima nehumanog postupanja. Članak 3. Europske konvencije može biti jednako prekršen namjerenim maltretiranjem kao i nehatom ili propustom da se poduzmu konkretne radnje ili pruže odgovarajući standardi zaštite. Također, članak 3. Europske

konvencije nameće i negativne i pozitivne obveze: to znači obvezu da se suzdrži od određene vrste postupanja, kao i obveze da se poduzmu pozitivne radnje kako bi se pojedincima osigurala njihova prava i zaštitili se od zabranjenog postupanja.

51. Zabrana torture, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja nije sadržana samo u Europskoj konvenciji već predstavlja i dio međunarodnog običajnog prava i smatra se za *ius cogens* (prinudno pravo). Veliki broj međunarodnih normi je usvojen u svrhu borbe protiv torture, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, primjerice, od članka 5. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima iz 1948. godine (*"Nitko neće biti podvrgnut torturi ili okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju"*) do Rimskog statuta Međunarodnog kaznenog suda iz 1998. godine, kojim se tortura, kao široko rasprostranjen i sustavni napad na civile, proglašava zločinom protiv čovječnosti. Osim Europske konvencije, većina država članica Vijeća Europe je istodobno i strana u sljedećim međunarodnim sporazumima kojima se zabranjuje tortura: četiri ženevske konvencije iz 1949. godine, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima UN iz 1966. godine (koji člankom 7. regulira da: *"Nitko neće biti podvrgnut torturi ili okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju"*), Konvencija protiv torture i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja UN (CAT) iz 1984. godine i Europska konvencija o sprečavanju torture i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja iz 1987. godine.

52. U konkretnom slučaju Ustavni sud smatra da navodi iz apelacije otvaraju mogućnost da se krši zabrana *nehumanog postupanja* iz članka 3. Europske konvencije. U svezi s tim, Ustavni sud napominje da nehumano postupanje jeste ono koje kod žrtve stvara osjećanje straha, snažnog nemira i inferiornosti, koje je u stanju žrtvu poniziti ili degradirati. Prigodom razmatranja je li kažnjavanje ili postupanje bilo "nehumano" u okviru značenja iz članka 3. Europske konvencije, mora se voditi računa o tomu je li cilj bio poniziti i degradirati osobu koja je u pitanju i je li ono što je posljedica negativno utjecalo na njegovu ili njezinu ličnost na način koji je nespojiv sa člankom 3. Europske konvencije. Međutim, nepostojanje takvog cilja ne može isključiti nalaze o kršenju članka 3. Europske konvencije (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Ranninen protiv Finske*, presuda od 16. prosinca 1997. godine).

53. Kao što je prije navedeno, apellanti traže da se o okolnostima nasilne smrti njihova sina provede službena istraga i da ih nadležna tijela obavijeste o tomu, dajući odgovore na to tko je kriv za smrt njihova srodnika i kakve će sankcije protiv njih biti poduzete. Kada se ove činjenice dovedu u vezu sa prethodnim razmatranjem, slijedi da je članak 3. Europske konvencije u odnosu na zabranu "nehumanog postupanja" primjenljiv u konkretnom slučaju, te će, stoga, Ustavni sud ispitati je li povrijeđeno navedeno pravo.

54. U prethodnom dijelu obrazloženja ove odluke Ustavni sud je ustanovio da nehumano postupanje jeste ono koje kod žrtve stvara osjećanje straha, snažnog nemira i inferiornosti, koje je u stanju žrtvu poniziti ili degradirati. U smislu navedenog zaključka, Ustavni sud će prigodom ispitivanja jesu li apellanti bili izloženi nehumanom postupanju, uslijed neprovedbe službene istrage o nasilnoj smrti njihova srodnika, morati voditi računa i o relevantnim elementima: *"o bliskosti obiteljske veze"*; *"odnosima roditelj-dijete"*; *"stupnju do kojeg je član obitelji bio svjedokom predmetnog događaja"*; *"uključenosti člana obitelji u pokušaje da dobije informacije o*

nestaloj osobi"; "načinu na koji su tijela vlasti odgovorila na te upite" koje je ustanovio Europski sud za ljudska prava (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Cipar protiv Turske*, presuda od 10. svibnja 2001. godine).

55. U svezi s tim, Ustavni sud primjećuje da su apelanti u najbližem srodstvu sa osobom kod koje je nastupila nasilna smrt. Činjenica da su nasilno razdvojeni od svog najbližeg člana obitelji, neizvjesnost glede njegove sudbine a, potom, vijest da je mrtav i da su njegovi posmrtni ostaci ekshumirani, prema mišljenju Ustavnog suda, morale su ostaviti duboke tragove na psiho-fizičko stanje apelanata, te kod njih izazvati veliku patnju. Ustavni sud je već konstatirao da je nehumano postupanje ono koje kod žrtve stvara osjećanje straha, snažnog nemira i inferiornosti, koje je u stanju žrtvu poniziti ili degradirati. Te navode treba dovesti u vezu sa cjelokupnom situacijom apelanata. Naime, iz navoda apelacije je vidljivo da su apelanti bili nasilno razdvojeni od svojih najbližih u vrijeme zarobljenštva i ranjavanja njihova sina, potom, da su prikupljali ostale podatke koji bi im mogli pomoći da saznaju što se desilo sa njihovim sinom. Na koncu, kada konačno nije bilo dvojbe da sin apelanata više nije živ, te da je život izgubio na nasilan način, vlasti nisu pokrenule službenu istragu o tomu, odnosno apelantima nisu dostavile bilo kakve informacije o tomu iako postoji pozitivna obveza vlasti da postupaju u tome smislu. Ustavni sud se poziva na praksu Europskog suda za ljudska prava, *Cakici protiv Turske*, koju Ustavni sud podržava a kojom se utvrđuje da bit ovakvog kršenja prigodom nestanka osobe nije toliko u činjenici "nestanka" člana obitelji, koliko u reakciji i stajalištu vlasti kada im se ova situacija stavi do znanja, te da rodbina može, osobito glede ovog posljednjeg, tražiti da se izravno prizna kao žrtva ponašanja vlasti.

56. U konkretnom slučaju činjenica da vlasti nisu pokrenule službenu istragu o nestanku i nasilnoj smrti člana obitelji apelanata i da nisu apelantima dostavile informacije o tomu, prema mišljenju Ustavnog suda, apelante ne može ostaviti ravnodušnim. Naprotiv, nedjelovanje javnih vlasti kod apelanata mora izazvati "osjećanje straha, snažnog nemira i inferiornosti, koje je u stanju žrtvu poniziti ili degradirati", što predstavlja nehumano postupanje, koje je zabranjeno člankom 3. Europske konvencije. Dalje, Ustavni sud naglašava da su, u konkretnom slučaju, nadležna tijela u Bosni i Hercegovini i Federaciji Bosne i Hercegovine bila obvezna poduzeti razumne korake kako bi se prikupile informacije koje se odnose na okolnosti nasilne smrti člana obitelji apelanata, što, u prvom redu, podrazumijeva otkrivanje osoba odgovornih za nasilnu smrt člana obitelji apelanata i njihovo kažnjavanje sukladno zakonu. Međutim, nadležne vlasti u razdoblju duljem od jedanaeset godina propustile su poduzeti razumne korake u svrhu otkrivanja osoba odgovornih za smrt člana obitelji apelanata, te informiranja apelanata o poduzetim mjerama. U tome Ustavni sud i vidi propust da se izvrši pozitivna obveza javne vlasti, koja se sastoji u tomu da se poduzmu razumni koraci u svrhu provedbe nepristrane istrage glede nasilne smrti člana obitelji apelanata, što je izostalo, te dovelo do povrede prava iz članka 3. Europske konvencije. Prema tomu, Ustavni sud, pozivajući se pri tomu na vlastito stajalište o istoj situaciji usvojeno u Odluci broj AP 143/04 od 23. rujna 2005. godine, zaključio je da su apelanti bili izloženi nehumanom postupanju zbog neprovedbe službene istrage glede nestanka i nasilne smrti člana njihove obitelji, odnosno nedostavljanja informacija o tomu, uslijed čega su povrijeđeni članak II/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 3. Europske konvencije.

57. Ustavni sud naglašava da je za otklanjanje povrede prava iz članka 3. Europske konvencije posebice važno da

Kantonalno tužiteljstvo žurno i bez daljnjeg odgađanja provede istragu o nestanku i nasilnoj smrti člana obitelji apelanata, te da o rezultatima istrage obavijesti apelante.

VIII. Zaključak

58. Činjenica da nadležne vlasti nisu pokrenule službenu istragu o nestanku i nasilnoj smrti člana obitelji apelanata tijekom rata u Bosni i Hercegovini, odnosno da apelanti nisu o tomu dobili nikakve informacije, dostatna je Ustavnom sudu da zaključi da je povrijeđeno pravo apelanata na život i zabranu nehumanog postupanja iz članka II/3. (a) i (b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. Europske konvencije, odnosno članka 1. Protokola broj 6 uz Europsku konvenciju i članka 3. Europske konvencije.

59. Na temelju članka 16. stavak 1. i stavak 4. točka 15, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

60. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnoga suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, v. r.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број АП 1211/06, рјешавајући апелацију **Жељка Волаша и др.**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Хатица Хаџиосмановић, председница
Миодраг Симовић, потпредседник
Валерија Галић, потпредседница
Сеада Палаврић, судија
Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 13. децембра 2007. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усвајају се апелације *Жељка Волаша, Недељка Пејаковића, Јосипа Павловића, Миливоја и Бориславе Драгојевић, Николије и Радејта Велимира, Жељка Јожића, Душанке Милејић, Д., Д., М. и Љ. Ш., Ј. и И. В., Д., М. и В. Т. и М. М., В., С., С., М. и М. Б., С. Ж., С., М., М. и Д. Ж., Љ., М., Б. и М. Ж., Б., Д., Н. и С. Ш., Љ., Љ. и С. П., Н., Д., С. и М. З., М. и Р. С., И. В., Н., З., З. и В. Ђ., Ж., Б., М., С. и П. М., М. и З. Л., М., П. и Д. Ј., Данила, Саве, Босиљке, Најташе, Сање, Биљане и Ведране Анићев, Жарка Арсића, Мирослава Андрића, Биљане, м.љ. Иване и Данице Алексић, Миљка Алексића, Панџе Брајковића, Мире Брборића, Руже, Драгане, Милоша и Марка Бајовића, Јевђевице, Небојше и Бојане Буха, Мирјане и Милана Булуџа, Жељке Буха, м.љ. Адријане, Тајџане и Сјане, Михајла и Љејосаве Брајић, Радиславе, Аријане и Монике Брајић, Бранка Бердовића, Дражише Бјелице, Пере Брњоша, Радојке, Миљане и Милоша Чоловића, Борђа Чолића, Миленке, Бранислава и Тијане Чабрило, Славице, м.љ. Најташе и Тајџане Ђурић, Милене и Данила Драганића, Данице и м.љ. Ане Делић, Милице, Драгане и м.љ. Миљане Дрињак, Милеве, Далибора и Далиборке Девић, Наде, м.љ. Небојше и м.љ. Владимира Ђурасовића, Јеле и Саше Фржовић, Жарка и Десе Гракавац, Јелисавиће, Наде, Миодрага и Милицане Глушац, Жељка Гарића, Ранке, м.љ.*

Николине, м.л. Бојане, Милана и Десанке Грађић, Лазе, Јеле, Далиборке и Боривоја Хербеза, Јасминке, Бојана и Бојане Илишковић, Верице, Радована и Радослава Иванковића, Пејџуше, Јелене и Небојше Јасиковца, Љејосаве, Ведране, Јовице и Саве Јањић, Радмиле, м.л. Славице и Милана Ковача, Мирјане, Јане и Миље Киковић, Љубице, Сјанише и Драђана Куновца, Луке Козјак, Радована, Милене и Младена Куљића, Саве Куљанина, Веселинке, м.л. Слободана и Јелене Кајор, Хаве Кајић, Гојка и Бурђе Кујић, Ристије и Достије Кузман, Благоја Крезовића, Борке, м.л. Александре и м.л. Весне Калем, Младенке Комлен, Бранке, м.л. Миљане, Зорана и Гордане Лукић, Милоша Ласована, Бранкице и м.л. Александра Миљановића, Срђана Манигоде, Маре и Милеве Мискин, Бранка, Верице и Павла Милашиновића, Предрага Мајковића, Славојке, Горана и Сјанке Милејић, Вере, м.л. Срђана, м.л. Љубице, Љубице и Здравка Мандића, Веселке Милошевић, Зорке, Сјанке и Пере Миша, Саве, Раденка, Милене и м.л. Максима Мандраије, Тихомира Медана, Слободанке, Босиљке, Мирјане и Мире Миловић, Биљане, Гордане и Гојка Мисијић, Милијане, Тамаре, Семјона и м.л. Драђане Милошевић, Славојке, Миљане и Миломира Нинковића, Слава Нинковића, Марка и Милеве Нинковић, Славице, м.л. Дајане Панијић, Анђелије Панијић, Горанке Кљакић и Душанке Миширић, Пејџа Панијовића, Љубана, Бурђе и Данила Покрајчића, Божице и Лазара Пејировића, Зорана Положоша, Здравка Пецеља, Милана Пецеља, Љубице, м.л. Николе, м.л. Душке, Соке Пуљић, Вукашина, м.л. Славенке и Снежане, Ристије и Лазе Рецо, Бранке и Сање Ребић, Бранислава Рујара, Љубе, Младена и Срђана Сјанића, Јеле, м.л. Вере, м.л. Гордане, Томе и Босиљке Савић, Душанке, Зорана и Бобана Сивевановића, Радована Сјерана, Обрада, Анђе, Јове и Миодрага Сјијачића, Босиљке Сјанић, Ковиљке, Марка и Мање Сјанић, Милана Тадића, Саве Тодоровића, Наде, Срђана и Зорана Тубића, Милана Шешеља, Славице и Сузане Шукић, Ристије, Радојке и Пере Шаренца, Леле и Лане Вуковић, Милоша Вукосава, Велје Вучејића, Босе и м.л. Бојана Вујичића, Драгољуба Вулића, Милорада и Ковиљке Зеленовић, Милорада Зеленовића, Данице, Јоке и Мирјане Жужа, Добриле, Небојше и Данице Жерајић, В.З. Г. и М.З., Радојке Милић, Сјане, Мирка и Слободанке Шербеција, Срђана Зрнића, Јелице, Бранка, Бранкице и Бојана Миљковића, Гостимира Џајића, Милоша Јовића, Милорада Цвијановића, Небојше Сјујара, Вере и Мелије Мракић, Крсјана Малбашића, Радоја, Зорке и Лидије Зарубице и Бранкице Недовић, Ранка Лукића, Драшка Оцвирека, Божице Лучић, Оливере Каносићеравац и Свјетлане Рајић, М. и Ј. Д., Душанке и м.л. Немање Штирица, Б.А., Зумрејше Џаферовић, Исмејла и Зинаиде Кочан, Пејџа Балше, Борислава Зељка, Десе, Данијеле и Бранкице Луђоња, Д., м.л. М., м.л. М. и М. Р., Предрага Ђукића, М., Д. и И. Ј., Васкрсије Сјојић, Борислава Штирица, Наде, Свјетлане и Александра Тојића и Олге Лукић, Луке, Анђе и Владимира Шишића, Славена Даниловића, Ранка Кулаџе, М., м.л. М., м.л. М. и м.л. В. Ј., Милана Добриловића, Хашима Делића, Боже и Горана Шијана, Ане, Милице, Крсје, Ане и м.л. Драгице Томић, Бранкице Радановић, Славише Марића, Бајре Обхођаша, Бранислава Даниловића, Здравке, Недељка и Невенка Ђукића, Николе, Савке, Небојше, Радована, Невене, Јоке и Новке Јокић, Јове, Радмиле, Добринке и Славена Симића, Ц., Г., Г., М. и м.л. А. В., Милоша Благојевића, Душанке, Гојка, Синише и Бојана Вујаковића, Мирослава Срдића, ПП "Сирена" Вејереник, Мухарема Мујанића, Љубинка, Сјојке, Милана и Слађане Илић, Раде Бојовић, Анђелине Томић, Ранке Манојловић и Зоре Којривице, Слава, Драгице, Мире и Радане Глушац, Бранка Тимарца, Боже Новаковића, М., М. и

М. П., Наде, Далибора и Далиборке Вучинић, Д. и В. П., Милене Кундачина, Чедо Шкишића и Весне Сјанковић-Ђосовић, маркејинџа "Миња" д.о.о. Бања Лука, Пејџа Узелица, Лазе, Милке, Наде и м.л. Бојана Глишићра.

Утврђује се повреда права на правично суђење из члана П/Зе) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и права на имовину из члана П/Зк) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Ова одлука се доставља Влади Републике Српске да би се обезбједила уставна права апеланата у складу са овом одлуком.

Налаже се Влади Републике Српске да у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке, у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

1. Увод

1. Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) апелације су поднијели сљедећи апеланти: 18. априла 2006. године Жељко Волаш из Бање Луке, ког заступа Мирослав Микеш, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Основни суд) број I-1700/00 од 1. септембра 2000. године, Недељко Пејаковић из Челинца, кога заступа Мирослав Микеш, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2272/00 од 10. октобра 2000. године, 9. маја 2006. године Јосип Павловић из Братунца због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2392/04 од 11. октобра 2004. године, 11. маја 2006. године Миливој и Борислава Драгојевић из Челинца, које заступа Мирослав Микеш, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-6416/02 од 5. фебруара 2003. године, Николија и Раде Велимир из Бање Луке, које заступа Мирослав Микеш, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-793/01 од 3. маја 2001. године, 7. јуна 2006. године Жељко Јозић из Српца, кога заступа Љубомир Сандић из Српца, због немогућности да се изврши правоснажна Пресуда Основног суда у Српцу број П-56/01 од 18. јула 2001. године, 26. јуна 2006. године Душанка Милетић из Бање Луке, коју заступа Бранислав Косић, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број 071-0-I-06-000 1229 од 8. маја 2006. године, 29. јуна 2006. године Д., Д., М. и Ј. Ш. из Милића због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3392/06 од 27. септембра 2006. године, 30. јуна 2006. године Ј. и И. В. из Сребренице због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1350/02 од 12. априла 2002. године, 29. јуна 2006. године Д., М. и В. Т. и М. М. из Милића због неизвршења Рјешења Основног суда број I-6587/03 од 18. новембра 2003. године, В., С., С., М. и М. Б. из Власенице због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4480/01 од 12. фебруара 2002. године, С. Ж. из Милића због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3290/01 од 28. августа 2001. године, 3. јула 2006. године С., М., М. и Д. Ж. из Милића због неизвршења Рјешења Основног суда број I-868/01 од 25. маја

2001. године, Љ., М., Б. и М. Ж. из Милића због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4977/01 од 7. марта 2002. године, Б., Д., Н. и С. Ш. из Милића због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3201/01 од 29. маја 2002. године, Љ., Љ. и С. П. из Милића због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3417/03 од 22. јула 2003. године, 5. јула 2006. године Н., Д., С. и М. З. из Власенице због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1881/01 од 22. августа 2001. године, 6. јула 2006. године М. и Р. С. из Власенице због неизвршења Рјешења Основног суда број I-6954/03 од 24. децембра 2003. године, 5. јула 2006. године И. В. из Милића због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4647/01 од 14. новембра 2001. године, 7. јула 2006. године Н., З., З. и В. Ђ. из Власенице због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1345/01 од 17. августа 2001. године, 11. јула 2006. године Ж., Б., М., С. и П. М. из Милића због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4178/01 од 12. фебруара 2002. године, 12. јула 2006. године М. и З. Ј. из Власенице због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4701/01 од 15. новембра 2001. године, М., П. и Д. Ј. из Милића због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3286/01 од 28. августа 2001. године. Уставном суду апелације је поднијело 14. јула 2006. године 100 апеланата из Требиња, које заступа Рато Руњевац, адвокат из Требиња, и то: Данило, Сава, Босилка, Наташа, Сања, Биљана и Ведрана Антељ због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1691/04 од 16. септембра 2004. године, Жарко Арсић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2414/04 од 15. октобра 2004. године, Мирослав Андрић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4535/01 од 12. новембра 2001. године, Биљана, мљ. Ивана и Даница Алексић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4017/03 од 18. јула 2003. године, Миљко Алексић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1575/02 од 3. јуна 2002. године, Панто Брајковић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-277/02 од 13. марта 2002. године, Миро Брборић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-5107/01 од 13. децембра 2001. године, Ружа, Драгана, Милош и Марко Бајовић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4284/01 од 12. фебруара 2002. године, Јевгенија, Небојша и Бојана Буха због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3377/01 од 29. августа 2001. године, Мирјана и Милан Булут због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4534/01 од 12. фебруара 2002. године, Желка Буха, мљ. Адријана, Татјана и Стана због неизвршења Рјешења Основног суда број I-5105/01 од 13. децембра 2001. године, Михајло и Љепосава Братић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4278/01 од 12. фебруара 2002. године, Радислава, Аријана и Моника Братић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4281/01 од 1. новембра 2001. године, Бранко Бердовић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3382/01 од 11. децембра 2001. године, Драгиша Бјелица због неизвршења Рјешења Основног суда број I-6444703 од 4. новембра 2003. године, Перо Брњош због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1574/04 од 19. јула 2004. године, Радојка, Миљана и Милош Чоловић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4277/01 од 13. фебруара 2002. године, Ђорђе Чолић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2411/04 од 6. октобра 2004. године, Миленка, Бранислав и Тијана Чабрило због неизвршења Рјешења Основног суда број I-279/02 од 13. марта 2002. године, Славица, мљ. Наташа и Татјана Ђурић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1576/02 од 27. маја 2002. године, Милена и Данило Драганић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1690/04 од 22. јула 2004. године, Даница и мљ. Ана Делић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-278/02 од 3. априла 2002. године, Милица,

Драгана и мљ. Миљана Дрињак због неизвршења Рјешења Основног суда број I-605/05 од 6. априла 2005. године, Милева, Далибор и Далиборка Девић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4279/01 од 1. новембра 2001. године, Нада, мљ. Небојша и мљ. Владимир Ђурасовић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3882/01 од 19. октобра 2001. године, Јела и Саша Фржовић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4274/01 од 12. фебруара 2002. године, Жарко и Деса Гракавац због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3113/01 од 29. септембра 2001. године, Јелисавета, Нада, Миодраг и Милијана Глушац због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2343/01 од 6. августа 2001. године, Жељко Гарић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2416/04 од 15. октобра 2004. године, Ранка, мљ. Николина, мљ. Бојана, Милан и Десанка Грађић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3114/01 од 27. августа 2001. године, Лазо, Јела, Далиборка и Боривоје Хербез због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4054/03 од 8. септембра 2003. године, Јасминка, Бојан и Бојана Илишковић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3378/01 од 28. августа 2001. године, Верица, Радован и Радослав Иванковић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4538/01 од 12. фебруара 2002. године, Петруша, Јелена и Небојша Јасиковац због неизвршења Рјешења Основног суда број I-5106/01 од 20. марта 2002. године, Љепосава, Ведрана, Јовица и Сава Јањић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-323/05 од 16. марта 2005. године, Радмила, мљ. Славица и Милан Ковач због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3111/01 од 25. септембра 2001. године, Мирјана, Јана и Миља Ковић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2694/01 од 11. октобра 2001. године, Љубица, Станиша и Драган Куновац због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4694/01 од 12. фебруара 2002. године, Лука Козјак због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4056/03 од 8. септембра 2003. године, Радован, Милена и Младен Куљић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3782/01 од 15. октобра 2001. године, Сава Куљанин због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3781/01 од 13. фебруара 2002. године, Веселинка, мљ. Слободан и Јелена Капор због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1577/02 од 4. јуна 2002. године, Хава Кајић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2289/01 од 6. августа 2001. године, Гојко и Ђурђа Кујић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3375/01 од 29. августа 2001. године, Ристо и Доста Кузман због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3112/01 од 27. августа 2001. године, Благоје Крезовић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4555/01 од 13. новембра 2001. године, Борка, мљ. Александра и мљ. Весна Калем због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4554/01 од 12. фебруара 2002. године, Младенко Комлен због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2706/04 од 15. новембра 2004. године, Бранка, мљ. Миљана, Зоран и Гордана Лукић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4533/01 од 12. новембра 2001. године, Милош Ласован због неизвршења Рјешења Основног суда број I-5101/01 од 19. децембра 2002. године, Бранкица и мљ. Александар Миљановић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4536/01 од 12. фебруара 2002. године, Срђан Манигода због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4542/01 од 12. фебруара 2002. године, Мара и Милева Мискин због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4543/01 од 13. новембра 2001. године, Бранко, Верица и Павле Милашиновић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4283/01 од 1. новембра 2001. године, Предраг Матковић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4697/01 од 15. новембра 2001. године, Славојка, Горан и Станка Милетић због неизвршења

Рјешења Основног суда број I-3495/01 од 29. августа 2001. године, Вера, мљ. Срђан, мљ. Љубица, Љубица и Здравко Мандић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4057/03 од 18. јула 2003. године, Веселка Милошевић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3779/01 од 16. октобра 2001. године, Зорка, Станка и Перо Миш због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3777/01 од 16. октобра 2001. године, Сава, Раденко, Милена и мљ. Максим Мандрапа због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2705/04 од 10. новембра 2004. године, Тихомир Медан због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2413/04 од 6. октобра 2004. године, Слободанка, Босилка, Мирјана и Миро Миловић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2707/04 од 10. новембра 2004. године, Биљана, Гордана и Гојко Мисита због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2412/04 од 27. октобра 2004. године, Милијана, Тамара, Семјон и мљ. Драган Милошевић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2366/01 од 6. августа 2001. године, Славојка, Миљан и Миломир Нинковић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4696/01 од 12. фебруара 2002. године, Славко Нинковић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-5103/01 од 19. фебруара 2002. године, Марко и Милева Нинковић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3411/01 од 29. августа 2001. године, Славица и мљ. Дајана Пангић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2696/01 од 24. септембра 2001. године, Анђелија Пангић, Горанка Кљакић и Душанка Митрић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3115/01 од 25. септембра 2001. године, Петар Пантовић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4540/01 од 12. фебруара 2002. године, Љубан, Ђурђа и Данило Покрајчић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-280/02 од 3. априла 2002. године, Божица и Лазар Петровић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3082/04 од 10. децембра 2004. године, Зоран Пологош због неизвршења Рјешења Основног суда број I-5102/01 од 20. марта 2002. године, Здравко Пецељ због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4556/01 од 12. фебруара 2002. године, Милан Пецељ због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3451/04 од 29. децембра 2004. године, Љубица, мљ. Никола, мљ. Душка, Сока Пуљић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3778/01 од 29. октобра 2001. године, Вукашин, мљ. Славенко и Сњежан, Ристо и Лазо Редо због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3376/01 од 29. августа 2001. године, Бранка и Сања Ребић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-6446/03 од 4. новембра 2003. године, Бранислав Рупар због неизвршења Рјешења Основног суда број I-6445/03 од 11. новембра 2003. године, Љуба, Младен и Срђан Станић због неизвршења Рјешења Основног суда број од I-2693/01 од 28. јуна 2002. године, Јела, мљ. Вера, мљ. Гордана, Томо и Босилка Савић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3116/01 од 27. августа 2001. године, Душанка, Зоран и Бобан Стевановић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4275/01 од 1. новембра 2001. године, Радован Сјеран због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4537/01 од 12. новембра 2001. године, Обрад, Анђа, Јово и Миодраг Стијачић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4698/01 од 12. јула 2002. године, Босилка Станић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1579/02 од 4. јуна 2002. године, Ковилка, Марко и Мања Станић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4280/01 од 12. фебруара 2002. године, Милан Тадић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-238/04 од 24. фебруара 2004. године, Саво Тодоровић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-5104/01 од 20. марта 2002. године, Нада, Срђан и Зоран Тубић због неизвршења Рјешења

Основног суда број I-4276/01 од 15. априла 2002. године, Милан Шешељ због неизвршења Рјешења Основног суда број I-242/04 од 24. фебруара 2004. године, Славица и Сузана Шукић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4541/01 од 18. фебруара 2002. године, Ристо, Радојка и Перо Шаренац због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4535/01 од 12. новембра 2001. године, Лела и Лана Вуковић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4544/01 од 12. фебруара 2002. године, Милосав Вукосав због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1063/04 од 19. маја 2004. године, Вељко Вучетић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4195/05 од 23. фебруара 2006. године, Боса и мљ. Бојан Вујичић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-842/01 од 11. маја 2001. године, Драгољуб Вулић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4695/01 од 15. новембра 2001. године, Милорад и Ковилка Зеленовић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4282/01 од 12. фебруара 2002. године, Милорад Зеленовић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2516/04 од 27. октобра 2004. године, Даница, Јока и Мирјана Жужа због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1578/02 од 27. маја 2002. године, Добрила, Небојша и Даница Жерајић због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1745/05 од 15. јула 2005. године, 14. јула 2006. године В.З. из Власенице због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2350/01 од 23. августа 2001. године, 17. јула 2006. године Г. и М. З. из Власенице због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3987/01 од 29. маја 2002. године, 15. јула 2006. године Радојка Милић из Милића због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4172/03 од 8. септембра 2003. године, 18. јула 2006. године Стана, Мирко и Слободанка Шербеџија из Бање Луке, које заступа Мирослав Микеш, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1285/00 од 16. августа 2000. године, Срђан Зрнић из Бање Луке, кога заступа Мирослав Микеш, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3050/04 од 7. фебруара 2005. године, Јелица, Бранко, Бранкица и Бојан Милковић из Бање Луке, које заступа Мирослав Микеш, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4088/05 од 28. априла 2006. године, Гостимир Џајић из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-834/04 од 23. априла 2004. године, Милош Јовић из Милића због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1957/01 од 23. августа 2001. године, 24. јула 2006. године Милорад Цвијановић из Бање Луке, кога заступа Милорад Ђукић, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2926/04 од 10. децембра 2004. године, Небојша Ступар из Бање Луке, кога заступа Милорад Ђукић, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2925/04 од 8. децембра 2004. године, 25. јула 2006. године Вера и Мелита Мракић, које заступа Мирослав Микеш, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-155/05 од 11. фебруара 2005. године, Крстан Малбашић, кога заступа Мирослав Микеш, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број 071-0-I-06-001826 од 22. јуна 2006. године, Радоје, Зорка и Лидија Зарубице и Бранкица Недовић, које заступа Мирослав Микеш, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1918/05 од 1. јуна 2006. године, Ранко Лукић из Маглаја због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2911/01 од 16. августа 2001. године, Драшко Оцвирек из Бање Луке због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3291/00 од 30. новембра 2000. године, Божица Лучић, Оливера Каностревац и Светлана Рајић из Хан Пијеска због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3596/01 од 10. септембра 2001. године, М. и Ј. Д. из Власенице због неизвршења Рјешења Основног суда број

I-3312/02 од 4. септембра 2002. године, 28. јула 2006. године Душанка, мљ. Немања Штрбац, које заступа Горан Марић из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1746/04 од 20. августа 2004. године, 27. јула 2006. године Б.А. из Власенице због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2914/01 од 16. августа 2001. године, 4. августа 2006. године Зумрета Цаферовић, коју заступа Осман Мулахалиловић, адвокат из Брчког, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2273/05 од 24. октобра 2005. године, 5. августа 2006. године Исмет и Зинаида Кочан из Фајтовца због неизвршења Рјешења Основног суда број I-985/04 од 18. маја 2004. године, 9. августа 2006. године Петар Балта из Лакташа због неизвршења рјешења Основног суда број I-3677/00 од 16. марта 2001. године и I-4510/02 од 13. септембра 2002. године, 10. августа 2006. године Борислав Зељко, кога заступа Миљкан Пуцар, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3087/01 од 28. августа 2001. године, 14. августа 2006. године Деса, Данијела и Бранкица Лугоња из Бијељине због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1243/02 од 9. маја 2002. године, 16. августа 2006. године Д., мљ. М., мљ. М. и М.Р. из Милића због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2386/01 од 6. новембра 2001. године, Предраг Ђукић, кога заступа Ранко Дукић, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4765/01 од 16. децембра 2002. године, 18. августа 2006. године М., Д. и И. Ј. из Власенице због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2590/01 од 16. августа 2001. године, 24. августа 2006. године Васкрисија Стојић, коју заступа Весна Рујевић, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1328/00 од 4. јула 2000. године, Борислав Штрбац, кога заступа Весна Рујевић, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4568/02 од 17. октобра 2002. године, 29. августа 2006. године Нада, Свјетлана и Александра Топић и Олга Лукић, које заступа Миљкан Пуцар, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2993/00 од 6. децембра 2000. године, 30. августа 2006. године Лука, Анђа и Владимир Шишић из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-118/03 од 13. марта 2003. године, 4. септембра 2006. године Славен Даниловић, кога заступа Слободан Билић, адвокат из Дервенте, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-6007/03 од 7. новембра 2003. године, Ранко Кулага, кога заступа Слободан Билић, адвокат из Дервенте, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3925/03 од 14. јула 2003. године, М., мљ. М., мљ. М. и мљ. В. Ј. из Власенице због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3081/01 од 27. августа 2001. године, 5. септембра 2006. године Милан Добриловић, кога заступа Слободан Билић, адвокат из Дервенте, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-6111/03 од 7. новембра 2003. године, 6. септембра 2006. године Хашим Делић, кога заступа Слободан Билић, адвокат из Дервенте, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2274/05 од 3. октобра 2005. године, 7. септембра 2006. године Божо и Горан Шијан, које заступа Слободан Билић, адвокат из Дервенте, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-5974/03 од 10. септембра 2003. године, 11. септембра 2006. године Ана, Милица, Крсто, Ана и мљ. Драгица Томић, које заступа Лазо Салић, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1040/00 од 21. марта 2001. године, 18. септембра 2006. године Бранкица Радановић, коју заступа Слободан Билић, адвокат из Дервенте, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2784/03 од 9. маја 2003. године, Славиша Марић, кога заступа Слободан Билић, адвокат из Дервенте, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-6289/03 од 11. новембра 2003. године, 25. септембра

2006. године Бајро Обхођаш из Илице због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1709/05 од 12. септембра 2006. године, 29. септембра 2006. године Бранислав Даниловић, кога заступа Предраг Радуловић, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда у Добоју број I-186/05 од 18. априла 2005. године, 26. септембра 2006. године Здравка, Недељко и Невенко Ђукић, које заступа Ненад Живковић, адвокат из Зворника, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1200/00 од 22. јануара 2001. године, Никола, Савко, Небојша, Радован, Невена, Јока и Новка Јокић, које заступа Ненад Живковић, адвокат из Зворника, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-771/01 од 17. маја 2001. године, Јово, Радмила, Добринка и Славен Симић, које заступа Ненад Живковић, адвокат из Зворника, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-3588/03 од 1. јула 2003. године, 10. октобра 2006. године Ц., Г., Г., М. и мљ. А. В. из Милића због неизвршења Рјешења Основног суда број 071-0- I-06-003187 од 25. септембра 2006. године, 16. октобра 2006. године Милош Благојевић из Добоја због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4365/01 од 6. новембра 2001. године, 17. октобра 2006. године Душанка, Гојко, Синиша и Бојан Вујаковић, које заступа Гордана Гердијан, адвокат из Бање Луке, због неизвршења рјешења Основног суда број I-1081/05 од 9. маја 2005. године и I-3038/01 од 15. фебруара 2002. године, Мирослав Срдић, кога заступа Гордана Гердијан, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-2801/04 од 17. децембра 2004. године, 26. октобра 2006. године ПП "Сирена" Ветреник, које заступа Мирослав Микеш, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-1066/03 од 8. јула 2003. године, Мухарем Мујанић, кога заступа Гордана Гердијан, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број 071-0- I-06-0001238 од 8. маја 2006. године, 30. октобра 2006. године Љубинко, Стојка, Милан и Слађана Илић из Нове Касабе због неизвршења Рјешења Основног суда број I-5258/02 од 21. марта 2002. године, 8. новембра 2006. године Рада Бојовић, Ангелина Томић, Ранка Манојловић и Зора Копривица, које заступа Зора Копривица, адвокат из Сокоца, због неизвршења рјешења Основног суда број I-1743/01 од 24. августа 2001. године, број I-1742/01 од 5. новембра 2001. године, број I-1744/01 од 24. августа 2001. године и број I-1753/01 од 24. августа 2001. године, 9. новембра 2006. године Славко, Драгица, Мира и Радана Глушац из Приједора због неизвршења Рјешења Основног суда број I-355/05 од 10. маја 2005. године, 13. новембра 2006. године Бранко Тимарац, кога заступа Миљкан Пуцар, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4331/05 од 31. августа 2006. године, Божо Новаковић из Бање Луке због неизвршења Рјешења Основног суда број 071-0- I-06-004340 од 9. октобра 2006. године, 22. новембра 2006. године М., М. и М. П. из Власенице због немогућности да се изврши правоснажна Пресуда Основног суда у Власеници број П-221/99 од 15. новембра 2000. године, 9. децембра 2006. године Нада, Далибор и Далиборка Вучинић из Источног Сарајева због неизвршења Рјешења Основног суда број I-5437/01 од 29. новембра 2002. године, 15. децембра 2006. године Д. и В. П. из Милића због неизвршења Рјешења Основног суда број 071-0- I-06-003435 од 28. новембра 2006. године, Милена Кундачина, Чедо Шкипина и Весна Станковић-Ћосовић из Фоче због неизвршења Рјешења Основног суда број 071-0- I-06-001539 од 10. маја 2006. године, 14. децембра 2006. године маркетинг "Миња" д.о.о. Бања Лука због неизвршења Рјешења Основног суда број 071-0- I П-06-000623 од 16. јуна 2006. године, 22. децембра 2006. године Петар Узелац, кога заступа Рато Руњевац, адвокат из Требиња, због неизвршења Рјешења Основног суда број

И-1910/04 од 30. августа 2004. године, 25. децембра 2006. године Лазо, Милка, Нада и мљ. Бојан Глиштра, које заступа Ђорђе Марић, адвокат из Бање Луке, због неизвршења Рјешења Основног суда број I-4080/03 од 8. септембра 2003. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 став 2 Правила Уставног суда, од Владе Републике Српске (у даљњем тексту: Влада РС) затражено је 29. јануара 2007. године да достави одговор на апелације.

3. Влада РС је свој одговор на апелације доставила 15. фебруара 2007. године.

4. Приликом доношења Одлуке АП 774/04 од 20. децембра 2005. године ("Службени гласник Републике Српске" број 12 од 15. фебруара 2006. године) која се тиче исте чињеничне и правне основе као у овој одлуци, Уставни суд је прибавио одговоре на апелације од Основног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Основни суд), Министарства одбране Републике Српске - Војске Републике Српске, коју заступа Војно правобранилаштво Војске Републике Српске (у даљњем тексту: тужени) као учесника у поступку, те од Министарства финансија Републике Српске - Трезор Републике Српске (у даљњем тексту: Трезор РС), па с обзиром на то да се у тим одговорима истиче да су апелације преурањене, позивајући се на Закон о унутрашњем дугу, није било потребе да се у овом предмету одговори прибављају поново.

5. С обзиром на то да је Уставном суду достављено више апелација из његове надлежности које се тичу истог чињеничног и правног основа, Уставни суд је, у складу са чланом 31 став 1 Правила Уставног суда, донио одлуку о спајању предмета у којима ће водити један поступак и донијети једну одлуку под бројем АП 1211/06. Спојене су следеће апелације: АП 1211/06, АП 1212/06, АП 1346/06, АП 1408/06, АП 1422/06, АП 1697/06, АП 1869/06, АП 1899/06, АП 1900/06, АП 1901/06, АП 1902/06, АП 1903/06, АП 1932/06, АП 1933/06, АП 1934/06, АП 1946/06, АП 1959/06, АП 1973/06, АП 1975/06, АП 1988/06, АП 2003/06, АП 2016/06, АП 2017/06, АП 2020/06, АП 2021/06, АП 2022/06, АП 2023/06, АП 2024/06, АП 2025/06, АП 2026/06, АП 2027/06, АП 2028/06, АП 2029/06, АП 2030/06, АП 2031/06, АП 2032/06, АП 2033/06, АП 2034/06, АП 2035/06, АП 2036/06, АП 2037/06, АП 2038/06, АП 2039/06, АП 2040/06, АП 2041/06, АП 2042/06, АП 2043/06, АП 2044/06, АП 2045/06, АП 2046/06, АП 2047/06, АП 2048/06, АП 2049/06, АП 2050/06, АП 2051/06, АП 2052/06, АП 2053/06, АП 2054/06, АП 2055/06, АП 2056/06, АП 2057/06, АП 2058/06, АП 2059/06, АП 2060/06, АП 2061/06, АП 2062/06, АП 2063/06, АП 2064/06, АП 2065/06, АП 2066/06, АП 2067/06, АП 2068/06, АП 2069/06, АП 2070/06, АП 2071/06, АП 2072/06, АП 2073/06, АП 2074/06, АП 2075/06, АП 2076/06, АП 2077/06, АП 2078/06, АП 2079/06, АП 2080/06, АП 2081/06, АП 2082/06, АП 2083/06, АП 2084/06, АП 2085/06, АП 2086/06, АП 2087/06, АП 2088/06, АП 2089/06, АП 2090/06, АП 2091/06, АП 2092/06, АП 2093/06, АП 2094/06, АП 2095/06, АП 2096/06, АП 2097/06, АП 2098/06, АП 2099/06, АП 2100/06, АП 2101/06, АП 2102/06, АП 2103/06, АП 2104/06, АП 2105/06, АП 2106/06, АП 2107/06, АП 2108/06, АП 2109/06, АП 2110/06, АП 2111/06, АП 2112/06, АП 2113/06, АП 2114/06, АП 2115/06, АП 2116/06, АП 2117/06, АП 2118/06, АП 2119/06, АП 2120/06, АП 2130/06, АП 2210/06, АП 2211/06, АП 2222/06, АП 2223/06, АП 2224/06, АП 2226/06, АП 2227/06, АП 2263/06, АП 2264/06, АП 2276/06, АП 2277/06, АП 2278/06, АП 2279/06, АП 2280/06, АП 2293/06, АП 2294/06, АП 2307/06, АП 2308/06, АП 2350/06, АП 2376/06, АП 2388/06, АП 2410/06, АП 2423/06, АП 2445/06, АП 2446/06, АП 2460/06, АП 2504/06, АП 2505/06, АП 2543/06, АП 2585/06, АП 2600/06, АП 2601/06, АП 2602/06, АП 2605/06,

АП 2615/06, АП 2630/06, АП 2641/06, АП 2688/06, АП 2689/06, АП 2717/06, АП 2750/06, АП 2809/06, АП 2810/06, АП 2811/06, АП 2824/06, АП 2858/06, АП 2859/06, АП 2860/06, АП 2938/06, АП 2939/06, АП 2962/06, АП 3045/06, АП 3059/06, АП 3076/06, АП 3130/06, АП 3158/06, АП 3308/06, АП 3335/06, АП 3336/06, АП 3337/06, АП 3452/06 и АП 3459/06.

III. Чињенично стање

6. Чињенице предмета које произилазе из навода апеланата и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин:

7. Већина апелација је поднесена због неспровођења рјешења о извршењу правоснажних пресуда којима је тужено Министарство одбране Републике Српске-Војска Републике Српске, које је обавезано да апелантима, као тужиоцима, исплати накнаду материјалне и нематеријалне штете, настале у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. године до 19. јуна 1996. године. Основни суд је донио рјешења о дозволи извршења тих правоснажних пресуда, али је њихово спровођење онемогућено због доношења прописа којима се регулише поступак исплате унутрашњег дуга Републике Српске, а у који су укључена и потраживања апеланата утврђена правоснажним пресудама. Мањи број апелација је поднесен због немогућности извршења правоснажних пресуда којима је апелантима досуђена накнада материјалне и нематеријалне штете настале у ратном периоду.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

8. Апеланти сматрају да је неспровођењем рјешења о извршењу, која су донесена на основу правоснажних пресуда, односно немогућношћу извршења правоснажних пресуда, повријеђено њихово право на имовину и право на правично суђење. Апеланти сматрају да је извршење ових рјешења, односно правоснажних пресуда, онемогућено доношењем Закона о одлагању извршења судских одлука на терет буџета Републике Српске по основу исплате накнаде материјалне и нематеријалне штете настале услед ратних дејстава и по основу исплате старе девизне штедне ("Службени гласник Републике Српске" бр. 25/02 и 51/03) (у даљњем тексту: Закон о одлагању), затим, Закона о привременом одлагању од извршења потраживања из буџета Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" бр. 110/03 и 63/04) (у даљњем тексту: Закон о привременом одлагању), те Закона о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" бр. 63/04 и 47/06) (у даљњем тексту: Закон о унутрашњем дугу). Апеланти тврде да је овим прописима повријеђено њихово право на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), јер, како наводе, "држава није успоставила правичан и пропорционалан однос између јавног интереса, с једне стране, и појединачних права апеланата, с друге стране, јер је на њих пребацила претјеран и непропорционалан терет". Такође, апеланти сматрају да им је повријеђено и право на приступ суду из члана 6 став 1 Европске конвенције, будући да Европска конвенција не даје право државама да доносе законе којим би се прописивала забрана извршавања правоснажних пресуда.

9. Апеланти су, у предметима број АП 2264/06, АП 2410/06, 2423/06, АП 2543/06, АП 2641/06, АП 3055/06 и АП 3076/06, поднијели захтјеве за правично обештећење и накнаду трошкова поступка пред Уставним судом.

б) Одговор на апелацију

10. Влада РС у свом одговору описује хронологију усвајања и измјена релевантног законодавства којим је регулисано питање исплате обавеза по основу "ратне штете" и подсећа да је у моменту подношења извршних предлога апеланата на снази био Закон о одлагању, којим је Република Српска на неограничено вријеме одложила извршење судских одлука. При томе Влада РС подсећа да је чланом 3 став 1 тог закона било прописано да ће се привремено одлагање примјењивати до доношења закона којим ће се регулисати начин измирења потраживања из буџета Републике Српске по основу унутрашњег дуга, а најкасније до 31. децембра 2004. године. Након тога је чланом 3 Закона о унутрашњем дугу било дефинисано да се под унутрашњим дугом подразумијевају обавезе на основу материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. до 19. јуна 1996. године у износу од 600. 000. 000,00 КМ. Поменути законима предвиђено је да ће се исплата "ратне штете" вршити путем обвезница са роком доспијећа до 50 година са отписом камата и непризнавањем трошкова парничког и извршног поступка. У току 2005. године донесен је Закон о остваривању права на накнаду материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. до 19. јуна 1996. године ("Сл. гласник РС" број 103/05) (у даљем тексту: Закон о ратној штети), којим је регулисано да ће трошкови парничког поступка и извршења заједно са главницом бити исплаћени путем обвезница. Влада РС подсећа да су у односу на наведено законодавство, које је онемогућавало извршење правоснажних судских одлука донесених ради накнаде материјалне и нематеријалне "ратне штете" у току 2005. године, донесене одлуке Комисије за људска права при Уставном суду БиХ (у даљем тексту: Комисија) број СН/00/3615 од 9. новембра 2005. године и Уставног суда број АП 774/04 од 20. децембра 2005. године. У обје наведене одлуке утврђено је да предметним законодавством није успостављена правична равнотежа између јавног интереса и интереса појединаца, те да тадашњи законски модалитети исплате "ратне штете" стављају претјеран терет на појединце. Поступајући сходно наведеним одлукама Република Српска је 11. маја 2006. године донијела Закон о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу. Влада РС сматра да су поменути закон измијењене правне околности у односу на релевантно законодавство које је било предмет оцјене у наведеним одлукама. За разлику од ранијег законског рјешења из члана 20 Закона о унутрашњем дугу, према ком су законске затезне камате утврђене правоснажним судским пресудама биле отписане, измјенама и допунама овог члана је прописано да се затезне камате обрачунавају до 23. јула 2004. године, као дана ступања на снагу Закона о унутрашњем дугу, а измјенама и допунама члана 21 утврђен је краћи рок доспијећа обвезница до 35 година, те је, за разлику од пријашњег законског рјешења према коме камате на обвезнице нису биле ни предвиђене, утврђена годишња камата у висини од 1,5 одсто са правом пријевременог откупа. Такође је измјенама и допунама закона регулисан начин исплате трошкова парничког и извршног поступка, који нису били регулисани пријашњим законом. Стога Влада РС, позивајући се на члан 16 став 4 тачка 8 Правила Уставног суда, предлаже да се, због измијењених правних околности, апелације одбаце као недозвољене. У односу на меритум апелација Влада РС истиче да је на основу јуриспруденције Уставног суда, као и Комисије неспорно да досуђена средства по основу "ратне штете", као и остала потраживања у виду камате и трошкова поступка представљају имовину апеланата. Такође је неспорно да тиме што Република Српска није извршила судске одлуке и

вансудске споразуме дошло до "мијешања" у имовину апеланата, која се састоји у "контроли" права на имовину. Утврђено је да је то мијешање било законито и у легитимном циљу одржавања макроекономске стабилности и фискалне одрживости ентитета и заштите уставног поретка БиХ. Међутим, Уставни суд, као и Комисија су закључили да пријашње законодавство не испуњава услов пропорционалности између јавног интереса заједнице и основних права појединаца, а све због тога што је рок доспијећа обвезница био 50 година. Влада РС истиче да је Република Српска, поступајући према наведеним одлукама, извршила измјене Закона о унутрашњем дугу с циљем успостављања правичне равнотеже и при томе обухватила све појединце који наводе да су повријеђена њихова права због тога што нису извршене правоснажне судске одлуке којим је досуђена накнада "ратне штете". Тиме су, сходно оцјени Владе РС, ријешена питања наводне повреде права апеланата убудуће, а с циљем спречавања дискриминације, те се предлаже да се апелација у односу на наводну повреду права на имовину одбије као неоснована. У односу на наводну повреду права на приступ суду, Влада РС се позива на већ цитиране одлуке Комисије и Уставног суда према којим се указује да, иако држава у принципу не може да доноси законе којима ће онемогућити извршење правоснажних судских одлука, јер би то било супротно принципу владавине права из члана 1 /2 Устава БиХ, а затим из члана 6 став 1 Европске конвенције, држава може то право у одређеној мјери да ограничи. Ова ограничења морају да садржавају легитиман циљ уз испуњавање услова пропорционалности, што је, сходно оцјени Владе РС, испуњено измјенама и допунама закона, како је то већ изнесено у изјашњењу у вези са правом на имовину. Влада РС истиче да ће Република Српска према важећем законском рјешењу апеланата исплатити накнаду штете путем "модалитета"-обвезница са роком доспијећа до 35 година, исплатом камата, као и исплатом трошкова поступка, сматрајући да је тиме успостављена равнотежа између јавног интереса и права апеланата и да нема повреде уставних права апеланата. Због наведених разлога предложено је да се апелација и у односу на право на приступ суду, као сегмент права на правично суђење, у меритуму одбије.

V. Релевантни прописи

11. Закон о одлагању од извршења судских одлука на терет средстава буџета Републике Српске по основу исплате накнаде материјалне и нематеријалне штете настале усљед ратних дејстава и по основу исплате старе девизне штетње ("Службени гласник Републике Српске" бр. 25/02 и 51/03)

Члан 1

Овим Законом одлаже се извршење судских одлука на штерет средстава буџета Републике Српске по основу исплате накнаде материјалне и нематеријалне штете настале усљед ратних дејстава и по основу исплате старе девизне штетње, као и осталих судских одлука, вансудских њоравнања и других ујравних акција по основу њотраживања из периода ратних дејстава, а донесених до дана ступања на снагу овог Закона.

Члан 2 став 2

Под материјалном и нематеријалном штетњом насталом усљед ратних дејстава њодразумијева се штетња настала усљед ратних дејстава у Републици Српској у њериоду између 20. маја 1992. године до 19. јуна 1996. године.

12. Закон о привременом одлагању од извршења потраживања из буџета Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" бр. 110/03 и 63/04)

"Члан 1

Овим Законом привремено се одлаже од извршења измирење пошраживања из буџета Републике Српске по основу унутрашњег јавног дуџа.

Члан 2 сџав 1 алинеје 1 и 4

Под унутрашњим дуџом подразумева се јавни дуџ буџета Републике Српске правним и физичким лицима настјао до 31. децембра 2002. године, и сшо:

- пошраживања настјала за вријеме рајта и нејосредне рајне ојасносјти у периоду од 1992. године до 19. јуна 1996. године,

- изврине судске одлуке и друџа акјта на шереј буџета Републике Српске.

Члан 3 сџав 1

Привремено одлагање на основу овог Закона примјениваће се до доношења закона којима ће се реџулисајти начин измирења, пошраживања из буџета Републике Српске по основу унутрашњег дуџа, а најкасније до 31. децембра 2004. године."

13. Закон о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуџа Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" број 63/04)

"Члан 1

Овим Законом се уређују постојаак, начин и рокови утврђивања и измирења унутрашњег дуџа Републике Српске (у даљњем шексју: унутрашњи дуџ) према физичким и правним лицима, у укујном износу до 1.761,7 милиона КМ.

Члан 2

Измирење унутрашњег дуџа врши се у складу са одредбама овог Закона на начин који обезбеђује и подржава макроекономску стабилносј и фискалну одрживосј Републике Српске. [...]

Члан 3

Под унутрашњим дуџом, у смислу овог Закона, подразумевају се:

[...] 3. Обавезе по основу материјалне и нематеријалне шште настјале у периоду рајних дејсјава од 20. маја 1992. до 19. јуна 1996. године у износу до 600,00 милиона КМ. [...]

Члан 4

Под ошштим обавезама подразумевају се обавезе настјале до 31. децембра 2002. године, и шшо:

[...] 4. обавезе по извриним судским одлукама [...] искључујући судске одлуке и одлуке друџих надлежних орџана по основу [...] материјалне и нематеријалне шште из члана 3 сџав 1 шачка 3 овог Закона.

Члан 6 сџав 1

Камајта на ошшће обавезе из члана 4 овог Закона ошшисује се у цијелосјти и не предсјавља обавезу Републике Српске.

Члан 18

Материјална и нематеријална шште настјала у периоду рајних дејсјава од 20. маја 1992. године до 19. јуна 1996. године, у износу до 600,00 милиона КМ, предсјавља накнаду шште правним и физичким лицима којима је правоснажним судским одлукама или вансудским поравнањима признано право на накнаду материјалне и нематеријалне шште, као и правним и физичким лицима којима ће се право на накнаду шште реџулисајти посебним законом.

Члан 19

Начин и рокови верификације појединачних пошраживања по основу материјалне и нематеријалне шште настјале у периоду рајних дејсјава од 20. маја 1992. године до 19. јуна 1996. године реџулисаће се посебним законом.

Судови су обавезни да досјављају Министарсјву финансија правоснажне судске пресуде и ошшале судске одлуке које се односе на материјалну и нематеријалну шште из члана 18 овог Закона.

[...]

Члан 20

Камајта на обавезе из члана 18 овог Закона ошшисује се у цијелосјти и не предсјавља обавезу Републике Српске.

Уколико су обавезе верификоване на начин пошсан чланом 19 овог Закона веће од износа ушврђеног у члану 18 овог Закона, разлика се ошшисује сразмјерно умањењем појединачних обавеза и не предсјавља обавезу Републике Српске.

Члан 21

Обавезе из члана 18 овог Закона, након извршене верификације, а најкасније до 31. децембра 2007. године, измириће се емисијом обвезница поод сједећим условима:

1. са роком досјијећа до 50 година,

2. исјлајтом у десет једнаких годишњих рајта, поочев девет година прије крајњег дајума досјијећа,

3. без камајте.

Члан 22

У смислу овог Закона, обвезница предсјавља електронски зајис, издај од Републике Српске или у име Републике Српске, с циљем измирења унутрашњег дуџа, који је реџисирован у електронском реџистру, а садржи право на исјлају на одређени дајум по досјијећу заједно са камајтом, ако је овим Законом предвиђена, а који не може да буде реализован или пренесен без електронског зајиса.

Емисија и начин издавања сваке серије обвезница у складу са одредбама овог Закона врше се посебном одлуком Владе Републике Српске.

[...]

Обвезнице издаше у складу са овим Законом предсјављаће унутрашњи дуџ Републике Српске, односно монетарну обавезу Републике Српске, изражен у домаћој валуши, искључујући дуџ Републике Српске по основу међународних сјоразума, а за који је зајмопримац Министарсјво финансија Републике Српске, у име Републике Српске.

Члан 23

Сјујањем на снаџу овог Закона пресјаје да важи Закон о привременом одлагању од извршења пошраживања по основу извриних одлука на шереј буџета Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" број 110/03) и Закон о измјенама Закона о привременом одлагању од извршења пошраживања из буџета Републике Српске, који је Народна скупштина Републике Српске донијела 29. јуна 2004. године."

14. Закон о измјенама и допунама Закона о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуџа Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" број 47/06) (у даљњем тексту: Закон о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дуџу) у релевантном дијелу гласи:

"Члан 3

У члану 6 сџав 1 мијења се и ѓласи:

'Камаџа на оџиџе обавезе из члана 4 овоџ Закона се оџиџисује и не џредсџавља обавезу Реџублике Срџске, изузев камаџе џо обавезама из члана 4 сџав 1 џачка 4 овоџ Закона.'

Послије сџав 1 додаје се нови сџав 2 који ѓласи:

' Камаџе џо обавезама из члана 4 сџав 1 џачка 4 обрачунавају се до 23. јула 2004. ѓодине, односно до дана сџуџања на снаџу основноџ Закона.'

Члан 9

Сџав 1 члана 20 мијења се и ѓласи:

'Заџезне камаџе уџврђене џравоснажним судским џресудама које се обрачунавају у џоку верификаџе џојединачних џоџраживања џо основу маџеријалне и немаџеријалне шџеџе обрачунавају се до 23. јула 2004. ѓодине, односно до дана сџуџања на снаџу основноџ закона, а највише до износа свакоџ џојединачноџ дуџа.'

Члан 10

Члан 21 мијења се и ѓласи:

'Емисија дуџорочних обвезница извршиџе се у року од чеџири мјесеца од дана завршеџка верификаџе, а најкасније до 30. јуна 2008. ѓодине, џод сџедеџим условима:

1. рок досџијеџа до 35 ѓодина,
2. исџлаџом у десетџ једнаких раџа, џочев од деветџе ѓодине џрије краџњеџ даџума досџијеџа,
3. са ѓодинињом камаџом у висини од 1,5 одсџо
4. са џравом џријевременоџ оџкуџа.

Коначна врџедносџ емисије обвезница уџврђује се након завршеџка џосџуџка верификаџе у складу са овим Законом.'

Члан 11

Послије члана 22 додаје се нови члан 22а, који ѓласи:

'Члан 22а

1. Трошкови џарничкоџ џосџуџка и џрошкови извршења уџврђени у извршном џосџуџку из буџеџа Реџублике Срџске џлаџиџе се џраџиоцу извршења, у џериоду од 30. јуна 2006. до 31. децембра 2007. ѓодине, а џрема досџијеџу извршних одлука евиденџираних у Минисџарсџиву финансија.

2. Износи џрошкова џарничкоџ џосџуџка и џрошкова џарничкоџ извршења уџврђени у џравоснажним судским одлукама исџлаџиџе се у џјелокуџном износу без камаџа.

3. Исџлаџа џрошкова из џреџходноџ сџава овоџ члана врџиџе се у складу са одредбама Закона о извршном џосџуџку'."

15. Закон о извршном поступку ("Службени гласник Републике Српске" бр. 59/03 и 85/03)

"Члан 5

(1) У џосџуџку извршења суд је дужан да џосџуџа хиџно.

(2) Суд је дужан да џредмеџе узима у рад редом како их је џримио, осим ако џрирода џоџраживања или џосебне околносџи захџијевају да се џосџуџи друџачије.

Члан 7

(1) Предмеџ извршења не моџу биџи сџвари ван џромеџа, као ни рудно блаџо и друџа џриродна боџисџива.

(2) Предмеџ извршења не моџу биџи објекџи, наоружање и оџрема за џоџребе оружаных снаџа и џолицџе, као ни новчана средсџива обезбџијеџа за џе намјене.

Члан 16

(1) Трошкове џосџуџка у вези са одређивањем и сџровођењем извршења џреџходно сноси џраџилац извршења.

[...]

(4) Извршеник је дужан да џраџиоцу извршења надокнади џрошкове који су били џоџребни за извршење.

[...]

(7) О џрошковима џосџуџка одлучује суд у извршном џосџуџку и у џом џосџуџку одређује, на џредлоџ сџранке, извршење ради њихова осџварења.

Члан 23

(1) Извршне исџраве су:

1) извршина одлука судова и извршино судско џоравнање, [...]

Члан 25

(1) Судска одлука ком је наложено исџуњење џоџраживања на неко давање или чињење извршина је ако је џосџала џравоснажна и ако је џроџекао рок за добровољно исџуњење. (...)

Члан 166

(1) Извршење ради осџварења новчаноџ џоџраживања џрема извршенику може да се сџроведе на свим средсџивима на њеџовим рачунима код банке, осим ако законом није друџачије одређено. [...]

Члан 170

(1)Ако банка смаџра да џосџоје законске или друџе смеџње за извршење џо одредбама ѓлаве XII овоџ Закона, задржаџе рјешење о извршењу, извршиџи заџљену средсџива извршеника и о смеџњама обавијеџиџи суд.

(2)Ако се ради о смеџњама џраџне џрироде, суд ће обусџавиџи џосџуџак а у случају друџих разлоџа обавијеџиџе џраџиоца извршења и банку о даљњем џосџуџању.

Члан 229

Посџуџак извршења заџочетџ до дана сџуџања на снаџу овоџ Закона оконаџе се џрема одредбама овоџ Закона.

Члан 231

Одредбе друџих закона које се односе на захџев за одлаџање и џрекид извршења неће се џримјењиваџи у извршном џосџуџку.

Члан 231а

Примјена члана 231 Закона одлаже се до доношења џосебних закона којима ће се реџулисџи извршење судских одлука џо основу исџлаџе сџаре девизне шџедње, раџне шџеџе и исџлаџа џо основу осџалих судских одлука, вансудских џоравнања и друџих уџравних акаџа, на основу џоџраживања из џериода раџних деџсџава између 20. маја 1992. и 19. јуна 1996. ѓодине.

Члан 232

Даном сџуџања на снаџу овоџ Закона џресџају да важе одредбе Закона о извршном џосџуџку ('Службени ѓласник Соџијалисџичке Федеративне Реџублике Јуџославије' бр. 20/78, 6/82, 74/87, 57/89, 20/90,27/90 и 35/91, џе 'Службени ѓласник Реџублике Срџске' бр. 17/93 и 14/94)."

16. Закон о допунама Закона о извршном поступку ("Службени гласник Републике Српске" број 64/05, ступио на снагу 7. јула 2005. године)

"Члан 1

У члану 7 Закона о извршном поступку [...] последије става 2 додаје се нови став 3 који гласи:

'Непокретна, покретна имовина и права Републике Српске, градова, општина и јавних предузећа која су неопходна за обављање послова од општег интереса не могу бити предмет извршења.'

Члан 2

У члану 166 последије става 6 додаје се нови став 7 који гласи:

'Одредбе овог члана не примјењују се на новчана средства потребна за обављање послова од општег интереса Републике Српске, градова и општина која се налазе код банака у Републици Српској или банака на подручју Босне и Херцеговине.'

Члан 3

Последије члана 229 додаје се нови члан 229а који гласи:

'Члан 229а

Суд ће по службеној дужности одложити заочна извршења која су сувројна одредбама чл. 1 и 2 овог Закона, а односе се на сва подјављивања из буџета Републике Српске, градова и општина настала у периоду од 20. маја 1992. године до 19. јуна 1996. године.

Одлагање из става 1 овог члана траје до доношења посебних закона.'

Члан 4

Овај Закон ступа на снагу даном објаве у 'Службеном гласнику Републике Српске'."

17. У Закону о остваривању права на накнаду материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. године до 19. јуна 1996. године ("Службени гласник Републике Српске" број 103/05) релевантне одредбе гласе:

"Члан 1

Овим Законом се уређују услови, критеријуми и начин накнаде штеће лицима којима је правоснажним судским одлукама признато право на накнаду материјалне и нематеријалне штеће, као и лицима по чијим захтјевима није правоснажно окончан поступак за накнаду штеће, поступак склањања вансудских поравнања, као и поступак регулисања накнаде штеће предузећима и другим правним лицима у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. године до 19. јуна 1996. године.

Члан 2

[...] Камата на накнаду материјалне штеће, у складу са чланом 20 Закона о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга Републике Српске [...], одишусје се у цијелости.

Члан 3

[...] Камата на накнаду материјалне штеће, у складу са чланом 20 Закона о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга Републике Српске [...], одишусје се у цијелости.

Члан 20

Накнада ратне штеће, у смислу овог Закона, обавља се исплатом обвезница Републике Српске, у складу са одредбама Закона о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга Републике Српске [...].

Члан 21

У правоснажно окончаним предметима извршења ће се спроводити према редослиједу окончања, издавањем обвезница. У предметима из става 1 овог члана признаће се само право на главницу и трошкове поступка, а код судских извршења и на трошкове извршења.

Члан 12

Овај Закон ступа на снагу осмог дана од дана објаве у 'Службеном гласнику Републике Српске'."

VI. Допустивост

18. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

19. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку ког је користило.

20. Како су и Европски суд за људска права и Уставни суд у својим пријашњим одлукама у вези са питањем исцрпљивања правних лијекова указали, правило из члана 16 став 1 Правила Уставног суда мора да се примјењује уз одређен степен флексибилности и без претјераног формализма (види, Европски суд за људска права, *Cardot против Француске*, пресуда од 19. марта 1991. године, серија А, број 200, став 34, и Одлука Уставног суда број АП 774/04 од 20. децембра 2005. године ("Службени гласник Републике Српске" број 12/06). Уставни суд наглашава да правило исцрпљивања правних лијекова који су могући према закону није апсолутно, нити може да се примјењује аутоматски, те приликом испитивања да ли је било поштивано битно је узети у обзир одређене околности сваког појединог предмета (види, Европски суд за људска права, *Van Oosterwijk против Белџије*, пресуда од 6. новембра 1980, серија А, број 40, став 35). То, између осталог, значи да се мора реално узети у обзир не само постојање формалних правних средстава у правном систему већ и свеукупни правни и политички контекст, као и апелантове личне прилике.

21. Имајући у виду наведена становишта, Уставни суд примјењује да у Босни и Херцеговини, у конкретном случају у Републици Српској, не постоји дјелотворно правно средство које би омогућило апелантима да се жале због неспровођења правоснажног рјешења којим је дозвољено извршење правоснажне и извршне судске пресуде. Уставни суд сматра да недостаци у организацији правосудног система ентитета, односно државе, не смију да утичу на поштивање индивидуалних права и слобода утврђених Уставом Босне и Херцеговине.

22. Уставни суд истиче да се на појединца не може да стави претјеран терет у откривању који је најдјелотворнији пут којим би се дошло до остварења његових права. Такође, Уставни суд запажа да је један од основних постулата Европске конвенције да правна средства која су појединцу на располагању треба да буду лако доступна и разумљива, те да се

пропуст у организацији правног и судског система државе који угрожава заштиту индивидуалних права не може да припише појединцу. Осим тога, дужност државе је да организује свој правни систем тако да омогући судовима да се повинују захтјевима и условима Европске конвенције (види, Европски суд за људска права, *Zanghi против Италије*, пресуда од 19. фебруара 1991. године, серија А, број 194, став 21).

23. Уставни суд не може да прихвати стајалиште Владе РС из одговора на апелације да су предметне апелације недопустиве због измијењених правних околности које се састоје у томе да је 2. јуна 2006. године ступио на снагу Закон о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу, којим је измијењена пријашња легислатива, будући да су предметне апелације поднесене након ступања на снагу наведеног закона, што значи да се апеланти жале да се и новим Законским рјешењима крше њихова уставна права. Такође не може да се прихвати ни стајалиште осталих учесника у поступку да су апелације преурађене, будући да још није спроведен поступак предвиђен релевантном легислативом, јер апеланти имају правоснажне судске одлуке, тако да су њихове апелације поднесене због пропуштања да се изврше правоснажна рјешења о извршењу, односно због законских сметњи да се изврше правоснажне судске пресуде. Уставни суд запажа да апеланти немају на располагању дјелотворан правни лијек којим би исходили спровођење рјешења о извршењу.

24. Осим тога, апелације испуњавају и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер нису очигледно (*prima facie*) неосноване, нити постоји неки други формални разлог због ког апелације нису допустиве.

25. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да све апелације испуњавају услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

26. Апеланти сматрају да је због законске немогућности да се изврше правоснажне судске пресуде, односно због неспровођења рјешења о извршењу правоснажних пресуда, повријеђено њихово право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, те право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције.

Право на имовину

27. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

"*Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:*

(...)

к) *Право на имовину.*"

28. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

"*Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.*

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би обезбиједила најлакшу пореза или других доприноса или казни."

29. Сходно јуриспруденцији Европског суда за људска права, "имовина" која се штити може да буде само постојећа

имовина (види, Европски суд за људска права, *Van der Musselle*, пресуда од 23. новембра 1983, серија А, бр. 70, тачка 48), или барем имовина за коју апелант има "оправдано очекивање" да ће је добити (види, Европски суд за људска права, *Pine Valley Developments Ltd u др.*, пресуда од 29. новембра 1995, серија А, број 332, тачка 31). Такође, ријеч "имовина" укључује широк обим имовинских интереса које треба штитити и који представљају економску вриједност (види пресуду бивше Европске комисије за људска права, *Wiggins против Уједињеног Краљевства*, апликација број 7456/76, Одлуке и извјештаји (ОИ) 13, ст. 40-46 (1978)). Концепат "имовине" има аутономно значење, а доказивање утврђеног економског интереса може бити довољно ако се установи право заштићено Европском конвенцијом при чему питање да ли су имовински интереси признати као законско право у домаћем правном систему није значајно (види, Европски суд за људска права, *Tre Traktörer Aktbolag против Шведске*, пресуда из 1984. године, серија А, број 159, став 53). Такође, Уставни суд подсјећа и на сопствену јуриспруденцију сходно којој појам "имовина" не треба тумачити рестриктивно, него тај појам треба схватити тако "да укључује и постојећа новчана потраживања појединаца, као и одређена права појединаца која имају економску вриједност" (види, Уставни суд Босне и Херцеговине, одлуке број У 26/00 од 21. децембра 2001. године и АП I/05 од 18. маја 2005. године).

30. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију обухвата три различита правила. Прво правило, које је изражено у првој реченици првог става и које је опште природе, изражава принцип мирног уживања имовине. Друго правило, у другој реченици истог става, односи се на лишавање имовине и подвргава га извјесним условима. Треће правило, садржано у 2 ставу овог члана, дозвољава да државе потписнице имају право, између осталог, да контролишу коришћење имовине у складу са општим интересом. Ова три правила нису различита, у смислу да нису повезана: друго и треће правило се односе на поједине случајеве мијешања у право на мирно уживање имовине и треба да буду тумачена у свјетлу општег принципа израженог у првом правилу (види, Европски суд за људска права, *Sporrong u Lönnorth против Шведске*, пресуда од 23. септембра 1982. године, серија А, број 52, став 61).

Да ли су апеланти титулари права на "имовину"?

31. У конкретном случају поставља се питање да ли новчана потраживања апеланата и законске затезне камате, која су им досуђена правоснажним судским пресудама, те трошкови парничког и извршног поступка представљају "имовину" апеланата у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Уставни суд у својој пракси већ је разматрао истовјетно чињенично и правно питање и закључио да новчана потраживања апеланата на име накнаде штете, која представљају "ратну штету", као и законске затезне камате, која су призната правоснажним судским пресудама, те трошкови парничког и извршног поступка представљају имовину апеланата заштићену гаранцијама члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију (види Одлуку Уставног суда број АП 774/04 од 20. децембра 2005. године, "Службени гласник Републике Српске" број 12/06, ст. 365, 371 и 373).

Да ли постоји мијешање у право апеланата на "имовину"?

32. При одговору на ово питање Уставни суд мора да одлучи да ли правна ситуација у вези са потраживањем апеланата које се односи на "ратну штету", због ступања на снагу посебних закона 2002. године и касније у Републици

Српској, који су донесени искључиво ради рјешавања владиних обавеза по основу посљедица рата, крши члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

33. Као што је већ наведено, сходно јуриспруденцији Европског суда за људска права, коју подржава и Уставни суд, члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију обухвата три различита правила. Прво, које је изражено у првој реченици првог става и које је опште природе, изражава принцип мирног увиђања у имовини. Друго правило, у другој реченици истог става, покрива лишавање имовине и подвргава га извјесним условима. Треће, садржано у другом ставу, дозвољава да државе потписнице имају право, између осталог, да контролишу коришћење имовине у складу са општим интересом спровођењем таквих закона које сматрају потребним за ту сврху.

34. Свако мијешање у право на имовину према другом или трећем правилу мора да буде предвиђено законом, мора да служи легитимном циљу и мора да успоставља правичну равнотежу између јавног или општег интереса и појединачних права. То значи да би мијешање било оправдано, није довољно да постоји законска одредба која испуњава критеријум "законитости" и служи легитимном циљу у јавном интересу, него такво мијешање мора, такође, да одржи разуман однос "пропорционалности" између употребљених средстава и циља који жели да се оствари. Мијешање у право на имовину не смије ићи даље од потребног да би се постигао легитиман циљ, а носиоци имовинских права не смију да буду подвргнути произвољном третману и од њих не смије да се тражи да снесу превелик терет да би био остварен легитиман циљ (види Одлуку Уставног суда Босне и Херцеговине број У 83/03 од 22. септембра 2004. године, "Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/04, тачка 49).

35. Уставни суд запажа да је Република Српска 2002. године донијела Закон о одлагању којим је прописано да ће се тај закон примјењивати до доношења закона којим ће се регулисати начин измирења обавеза насталих по основу судских одлука донесених до дана доношења овог Закона. Након тога је 2003. године донесен и Закон о привременом одлагању у који су, између осталог, укључена и потраживања по основу "ратне штете". Такође, чланом 3 овог Закона је прописано да ће се овај Закон примјењивати до доношења посебних прописа којим ће се регулисати начин измирења потраживања по основу унутрашњег дуга, а најкасније до 31. децембра 2004. године.

36. Закон о унутрашњем дугу је ступио на снагу 23. јула 2004. године. Овим Законом је, како је и раније речено, "ратна штета" призната као унутрашњи дуг Републике Српске. Закон је, такође, одредио да се потраживања на основу "ратне штете", која су призната правоснажним судским пресудама, морају да верификују, а да ће се након верификације обавезе по том основу измити емисијом обвезница Владе Републике Српске са роком доспијећа до 50 година, без камате и исплатом у десет једнаких годишњих рата, почев девет година прије крајњег датума доспијећа. Овим Законом је, такође, прописано да се досуђене камате отписују и да не представљају обавезу туженог (члан 20).

37. Закон о ратној штети је ступио на снагу 29. новембра 2005. године, а донесен је на основу члана 18 Закона о унутрашњем дугу. Овај Закон је даље разрадио шта се све сматра "ратном штетом", мада суштински није промијенио појам "ратне штете", како је већ образложено. Такође, Закон о ратној штети је прописао и начин утврђивања те штете у случајевима у којима поступци за накнаду те штете нису

правоснажно окончани, прописујући да ће се накнада "ратне штете" обавити исплатом обвезница Републике Српске, у складу са Законом о унутрашњем дугу. Такође, овај Закон је прописао да се камате на накнаду материјалне и нематеријалне штете отписују у складу са чланом 20 Закона о унутрашњем дугу (члан 2 став 4 и члан 3 став 2 Закона о ратној штети). Међутим, за разлику од Закона о унутрашњем дугу, који се није бавио питањем трошкова поступка у правоснажно окончаним предметима, Закон о ратној штети је прописао да ће се у тим предметима трошкови поступка, укључујући и трошкове извршног поступка, исплатити заједно са главницом путем обвезница (члан 21).

38. Разматрајући наведену законску регулативу, почев од Закона о одлагању 2002. године па до Закона о ратној штети, који је ступио на снагу 29. новембра 2005. године, у односу на право апеланата на имовину коју представљају досуђена средства на име накнаде материјалне и нематеријалне "ратне штете", досуђене законске затезне камате и трошкови парничког и извршног поступка, Уставни суд је у већ цитираној Одлуци број АП 774/04 од 20. децембра 2005. године закључио да постоји континуирано мијешање у имовинска права апеланата како одлагањем да се изврше правоснажне пресуде, тако и отписивањем затезних камата досуђених правоснажним пресудама прије ступања на снагу Закона о унутрашњем дугу (види, Уставни суд, Одлука број АП 774/04 од 20. децембра 2005. године, "Службени гласник Републике Српске" број 12/06, ст. 380-387).

39. У одговору на питање које је од наведених правила из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију било примјењиво на тадашњу правну ситуацију, тј. каква је природа овог мијешања у право на имовину, Уставни суд је узео у обзир сљедеће периоде:

Период од доношења Закона о одлагању до доношења Закона о унутрашњем дугу

40. Уставни суд је оцијенио, позивајући се при томе и на Одлуку Комисије број СН/01/3615 од 9. новембра 2005. године, да се у односу на Закон о одлагању и Закон о привременом одлагању радило о *de facto* лишавању имовине. Закључено је да дуготрајна немогућност да сопственици изузете имовине реализују своје право на имовину, тј. да наплате износе нематеријалне и материјалне штете која им је досуђена, иако посједују правоснажне судске пресуде, споразуме о накнади закључене са надлежним органима управе, уговоре и друга правна акта донесена на основу одредби релевантних закона, укључујући припадајуће затезне камате, с једне стране, те дуго одлагање да се дефинишу "нова права", с друге стране, упућују на закључак да такве мјере представљају фактичко "лишавање" апеланата њихове имовине.

Период од доношења Закона о унутрашњем дугу до доношења Закона о ратној штети

41. Међутим, у свјетлу касније донесеног Закона о унутрашњем дугу, Уставни суд је сматрао, позивајући се на истовјетно становиште Комисије из Одлуке број СН/01/3615 од 9. новембра 2005. године, да се карактер мијешања у имовинска права апеланата промијенио, јер овај Закон је предвидио модалитет у оквиру ког може да се очекује да ће износи материјалне и нематеријалне штете бити исплаћени апелантима. Због тога разлога Уставни суд је сматрао да након доношења Закона о унутрашњем дугу немогућност да се наплате досуђени износи материјалне и нематеријалне штете не представља "лишавање", већ "контролу" права на имовину у смислу члана 1 став 2 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

42. У односу на затезне камате на досуђене износе, Уставни суд је сматрао да је ријеч о *de iure* лишавању апеланата права на имовину. Наиме, члан 20 Закона о унутрашњем дугу је *explicite* прописивао да се досуђене затезне камате отписују у цијелости и да не представљају обавезу Републике Српске, а исто рјешење је, како је већ речено, предвиђено и у Закону о ратној штети. Дакле, због оваквих прописа, апеланти не би никада били у могућности доћи до ове своје "имовине" иако су и Закон о унутрашњем дугу и Закон о ратној штети донесени након што су све пресуде апеланата којим им је признато право на затезну камату постале правоснажне. Уставни суд је у наведеној одлуци оцијенио да су на овај начин Закон о унутрашњем дугу и Закон о ратној штети ретроактивно задирали у стечена права апеланата и лишавали их "имовине" која је правоснажно призната судским одлукама, те да је, стога, примјењиво друго правило из члана 1 став 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију које регулише услове под којима појединац може да буде лишен имовине.

43. Кад је ријеч о трошковима поступка, Уставни суд је указао да су трошкови поступка у конкретним случајевима настали у вези са вођењем парничких поступака у периоду који није обухваћен законском дефиницијом "ратне штете", те да они и не могу да се сматрају дијелом "ратне штете", па, дакле, ни унутрашњим дугом по основу "ратне штете" који је тачно дефинисан Законом о унутрашњем дугу и Законом о ратној штети. Упркос томе, Уставни суд је указао да апеланти не би могли у извршном поступку наплатити ове трошкове, будући да је Закон о ратној штети предвиђао да ће се трошкови парничких поступака и извршних поступака исплатити сходно истом модалитету као и главница, дакле, као "ратна штета", и то исплатом обвезница. Уставни суд је, такође, указао да ни измјенама Закона о извршном поступку није предвиђено одлагање свих извршења, већ само оних која се односе на потраживања настала у ратном периоду у шта се не убрајају трошкови поступка. Стога је Уставни суд закључио да, иако апеланти нису *de iure* лишени ове своје имовине која би им морала бити исплаћена примјеном Закона о извршном поступку, одлагањем да се изврше правоснажне пресуде и у дијелу у ком су досуђени трошкови поступка апеланти су *de facto* лишени ове "имовине" у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију без могућности да је икада наплате.

Период након доношења Закона о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу

44. Уставни суд запажа да је Народна скупштина Републике Српске усвојила и Закон о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу, који је ступио на правну снагу 2. јуна 2006. године, а који предвиђа нове модалитете регулисања "ратне штете". Поменути закон је прописано да ће се обавезе по главницама правоснажних пресуда измирити емисијом дугорочних обвезница са роком доспијења до 35 година и годишњом каматом од 1,5 одсто и да ће се досуђене законске затезне камате обрачунавати до 23. јула 2004. године, односно до дана ступања на снагу Закона о унутрашњем дугу. За разлику од законског рјешења у Закону о ратној штети, који је предвиђао да ће се ови трошкови заједно с главницом исплатити емисијом дугорочних обвезница, прописано је да ће се трошкови парничког поступка и трошкови извршења платити тражиоцима извршења у цјелокупном износу без камата. Уставни суд у својој Одлуци број АП 619/06 од 26. јуна 2007. године констатовао је да је Законом о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу од 2. јуна 2006. године и даље остао на снази посебан законски модалитет којим се

регулише измиривање обавеза државе по основу "ратне штете", укључујући и правоснажне пресуде.

45. Имајући у виду да је јавна власт и у Закону о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу остала при модалитету измирења дуга по основу "ратне штете" емисијом дугорочних обвезница, те да је само дјелимично признала право на законске затезне камате и отписала камате на трошкове парничког и судског поступка, Уставни суд је закључио да се јавна власт мијеша у имовинска права апеланата. Уставни суд се позива на своје стајалиште из Одлуке број АП 619/06 од 26. јуна 2007. године којим је утврђено да се континуирано мијешање у имовинска права апеланата од доношења Закона о одлагању 2002. године па до ступања на снагу Закона о ратној штети, 29. новембра 2005. године, наставља и доношењем Закона о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу.

46. Одговарајући на питање каква је природа овог мијешања у право апеланата на имовину сходно постојећој законској регулативи, односно које је од наведених правила из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију примјењиво у односу на законски прописане модалитете наплате досуђених износа материјалне и нематеријалне штете, Уставни суд се позива на своје становиште из Одлуке Уставног суда број АП 619/06 од 26. јуна 2007. године и закључује да законска рјешења из Закона о измјени и допунама Закона о унутрашњем дугу по својој природи представљају "контролу" права на имовину у смислу члана 1 став 2 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

47. Кад су у питању затезне камате на досуђене износе, Уставни суд запажа да члан 20 Закона о унутрашњем дугу прописује модалитете исплате досуђене затезне камате тако да ће се признати до ступања на снагу основног закона, и то највише до износа главног дуга. Уставни суд примјењује да је новим Законским рјешењем, за разлику од претходног у ком су затезне камате биле отписане у цијелости, што се сматрало "лишавањем" апеланата њихове имовине, дјелимично признато право апеланата на законске затезне камате, које би требало сходно посебном модалитету исплатити апелантима. Уставни суд је у својој Одлуци број АП 619/06 од 26. јуна 2007. године закључио да нови законски модалитет наплате правоснажно досуђених затезних камата на износе утврђене материјалне и нематеријалне штете задржава карактер "контроле" права на имовину апеланата, те да је, стога, примјењиво друго правило из члана 1 став 2 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

48. Кад је ријеч о трошковима поступка, према пријашњим законским рјешењима, апеланти нису могли у извршном поступку да наплате ове трошкове, будући да је Закон о ратној штети предвидио да ће се трошкови парничких поступака и извршних поступака исплатити сходно истом модалитету као и главница, дакле, као "ратна штета", и то исплатом обвезница. Уставни суд запажа да је измјенама Закона о унутрашњем дугу предвиђено да ће се трошкови парничког поступка и трошкови извршења утврђени у извршном поступку платити тражиоцима извршења из буџета Републике Српске у периоду од 30. јуна 2006. године до 31. децембра 2007. године, а према доспијењу извршних одлука евидентованих у Министарству финансија РС. Предвиђено је да ће се износи трошкова парничког и извршног поступка утврђени у правоснажним судским одлукама исплатити у цјелокупном износу без камата. Стога, за разлику од претходног модалитета који је водио до *de facto* "лишавања" апеланата ове имовине, Уставни суд сматра да ново законско рјешење у погледу трошкова поступка представља "контролу" права на имовину, будући да прописује модалитете исплате овог потраживања, те да је,

стога, примјењиво друго правило из члана 1 став 2 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Да ли је мијешање у право на имовину "оправдано"?

49. Да би, према пракси Европског суда за људска права, мијешање у право на имовину било оправдано, оно, прије свега, мора да буде у складу са захтјевом правне сигурности или "законитости". Затим, мијешање мора да има законит циљ од јавног или општег интереса, а њиме мора бити постигнута и правична равнотежа између заштите права на имовину и захтјева од општег или јавног интереса (види, Европски суд за људска права, *James и др. против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 21. фебруара 1986. године, серија А, број 98, тачка 46, и већ цитирана пресуда *Sporrong и Lonnorth*, тачка 73).

Да ли је мијешање у складу са захтјевом правне сигурности или законитости?

50. Уставни суд подсећа на већ устаљену праксу Европског суда за људска права сходно којој је први и најважнији захтјев из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију онај који тражи да мијешање јавних власти у право на имовину буде "законито". Наиме, друга реченица првог става члана 1 Протокола број 1 дозвољава лишавање права на имовину само "под условима предвиђеним законом", а други став члана 1 признаје државама право да контролишу коришћење имовине "доношењем закона". Принцип правне сигурности је присутан у цијелој Европској конвенцији и мора да буде испоштован без обзира на то које се од три правила из члана 1 Протокола број 1 примјењује. Овај принцип подразумева постојање и поштивање адекватно доступних и довољно прецизних домаћих закона, који задовољавају основне захтјеве појма "закон". Осим тога, владавина права је основни принцип демократског друштва, који је неодољив од било ког члана Европске конвенције и за собом повлачи обавезу државе или других јавних власти да поштују судске одлуке или одлуке које су донесене против државе (види, Европски суд за људска права, *Iatridis против Грчке*, пресуда од 25. марта 1999. године, Извјештаји о пресудама и одлукама 1999- II, тачка 58). Тек када је овај захтјев испуњен, може да се разматра да ли постоји правична равнотежа између захтјева од општег или јавног интереса и захтјева за заштиту појединачног права на имовину.

51. При анализи овог питања Уставни суд ће узети у обзир период од доношења Закона о одлагању до доношења Закона о унутрашњем дугу, затим, период од доношења Закона о унутрашњем дугу до доношења Закона о ратној штети и период након доношења Закона о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу.

Период од доношења Закона о одлагању до доношења Закона о унутрашњем дугу

52. При оцјени периода од доношења Закона о одлагању 2002. године па до доношења Закона о ратној штети који је ступио на снагу 29. новембра 2005. године, Уставни суд је у већ цитираној Одлуци број АП 774/04 од 20. децембра 2005. године ("Службени гласник Републике Српске" број 12/06, ст. 380-387) закључио да тим законима нису били дефинисани разлози због којих се власти мијешају у права апеланата, који циљеви желе да се постигну оваквим мијешањем, *modus operandi* новонастале ситуације, нити је дефинисана материјалноправна позиција апеланата, већ је једноставно одложено извршење правоснажних пресуда којим је досуђена "ратна штета". Уставни суд је сматрао да до ступања на снагу Закона о унутрашњем дугу мијешање власти у право подносилаца пријава на имовину није било "законито", јер закони којима је одложено извршење правоснажних пресуда

не задовољавају критеријум "законитости" из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

(3.a.2) Период од доношења Закона о унутрашњем дугу до доношења Закона о ратној штети

53. Међутим, Уставни суд у наведеној одлуци оцјенио је да су Законом о унутрашњем дугу јасно дефинисани циљеви мијешања у право на имовину, а дефинисан је и нови оквир права апеланата у вези са њиховим потраживањима, што је даље конкретизовано Законом о ратној штети. Стога је Уставни суд закључио да ови закони имају сасвим друкчији правни квалитет него дотадашња легислатива која се тичала исте проблематике. Због тога, Уставни суд је закључио да мијешање власти у право подносилаца пријава на имовину након доношења Закона о унутрашњем дугу испуњава критеријум "законитости" из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Период након доношења Закона о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу

54. Уставни суд запажа да нова легислатива из ове области, односно Закон о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу додатно разрађује и дефинише законске модалитете основног закона с циљем измирења обавеза државе по основу "ратне штете", као дијела унутрашњег дуга ентитета. При томе су у члану 2 Закона о унутрашњем дугу и даље остали на снази дефинисани циљеви због којих се јавна власт мијеша у право апеланата на имовину, а то су макроекономска стабилност и фискална одрживост Републике Српске, а тиме и уставни поредак Босне и Херцеговине. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да је мијешање у имовинска права апеланата и након доношења Закона о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу законито.

55. Уставни суд, даље, мора да испита да ли је циљ дефинисан у члану 2 Закона о унутрашњем дугу легитиман циљ од општег или јавног интереса, те да ли постоји правична равнотежа између захтјева од општег или јавног интереса и захтјева апеланата за заштиту права на имовину.

Да ли мијешање у право на имовину има легитиман циљ од јавног или општег интереса?

56. Појам "јавног интереса", у смислу члана 1 Протокола број 1, јесте "неизбјежно широк". У установљавању постојања таквог "јавног интереса" домаће власти уживају широку слободу процјене. Европски суд наглашава да "због њиховог директног познавања матичног друштва и његових потреба, домаће власти су у принципу у бољем положају да разлуче шта је "у јавном интересу" него међународни судија". Сходно томе, Европски суд ће "поштивати суд законодавца о томе шта је у јавном интересу" уколико тај суд није очигледно без разумног основа" (види већ цитирану пресуду Европског суда за људска права, *James и др.*, тачка 46).

57. У члану 2 Закона о унутрашњем дугу дефинисано је да је циљ доношења прописа који су у питању потреба да се уреди начин измиревања унутрашњег дуга који је настао, између осталог, по основу надокнаде за "ратну штету" на начин који неће довести у питање макроекономску стабилност Републике Српске и тиме уставни поредак Босне и Херцеговине.

58. Уставни суд сматра да је ово легитиман циљ мијешања у право апеланата на имовину, те да је тај циљ оправдан јавним интересом, а то су, прије свега, макроекономска стабилност и фискална одрживост ентитета и уставни поредак Босне и Херцеговине.

Да ли постоји правична равнотежа између захтјева од оштите или јавног интереса и захтјева за заштитиу права ајеланаја на имовину (пропорционалности)?

59. Да би мијешање у заштићену имовину било дозвољено према критеријумима члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, оно не само да мора служити легитимном циљу у јавном интересу већ мора постојати и разуман однос "пропорционалности" између коришћених средстава и циља који жели да се оствари (већ цитирана пресуда Европског суда за људска права, *James и дружи*, тачка 50). Сходно томе, Европски суд је установио да с циљем провјеравања трију различитих правила из члана 1 Протокола број 1 треба спровести тест "правичне равнотеже". То значи да "суд мора да одреди да ли је успостављена правична равнотежа између захтјева од општег интереса заједнице и захтјева да се заштите основна права појединца. Потрага за овом равнотежом је својствена цијелој Конвенцији, а одражава се и у структури члана 1" (види већ цитирану пресуду Европског суда за људска права, *Sporrong и Lönnroth*, тачка 69).

60. Уставни суд истиче да домаће власти, због директног познавања друштва и његових потреба, уживају широко поље процјене приликом доношења одлука које доводе до мијешања у имовинска права појединаца. Одлука да се одузме или контролише имовина често укључује разматрање политичких, економских и социјалних питања о којима ће се мишљења у оквиру демократског друштва битно разликовати. Стога ће се одлука домаћих власти поштивати осим ако је очигледно без оправданог основа (види већ цитирану пресуду Европског суда за људска права, *James и дружи*, став 46).

61. У конкретном случају највећи број апелација које су предмет разматрања ове одлуке односи се на претрпљену нематеријалну штету због погибије блиског лица током ратних дејстава или због претрпљене тјелесне повреде која је довела до трајног умањења опште животне способности. Уставни суд сматра да су ово најтрагичнији и, у суштини, ненадокнадиви губици, а накнада нематеријалне штете и не представља накнаду у правом смислу ријечи, будући да се њом не постиже успостављање онаквог стања какво је постојало прије проузроковања штете. Она је по својој природи сатисфакција која се даје оштећеном за повреду његових нематеријалних добара, која чине саставни дио интегритета човјекове личности.

62. Колико год се морало уважити наведено, Уставни суд је већ закључио да постоји легитиман циљ од јавног интереса који је такве природе да оправдава веома широко поље процјене надлежних власти у вези са питањем исплате правоснажно утврђеног права на накнаду за "ратну штету". С друге стране, испитујући критеријум "правичне равнотеже", Уставни суд је већ утврдио да је Република Српска признала материјалну и нематеријалну штету која је утврђена правоснажним пресудама као "ратну штету" и да је те обавезе признала као унутрашњи дуг.

Пропорционалности законској модалитети из Закона о унутрашњем дугу

63. Као модалитет исплате обавеза по основу унутрашњег дуга, Република Српска је у вези са измирењем обавеза на име "ратне штете" Законом о унутрашњем дугу прописала да ће се, након извршене верификације, обавезе по основу "ратне штете" измирити емисијом обвезница за та потраживања. Ово рјешење прихвата и Закон о ратној штети који у члану 20 регулише да ће се накнада ратне штете извршити путем обвезница, у складу са Законом о унутрашњем дугу. Иако овај модалитет сам по себи не би био проблематичан, Уставни суд

иодсјећа да је на проблем у вези са оваквим законским рјешењем указао у својим пријашњим одлукама број АП 288/03 и 464/04. Наиме, у наведеним одлукама Уставни суд је навео да је "шаквим законом, поред тога што је сјорно његово доношење у смислу принципа из Европске конвенције, нарушен и принцип пропорционалности у односу на основна права појединаца" будући да је "и поред евидентног јавног интереса државе да донесе наведени закон, због огромног дуга који је настао по основу материјалне и нематеријалне штете настале у току ратних дејстава, а који је наведен у члану 18 цитираног закона" стављен претјеран терет на појединце. Због тога је Уставни суд закључио да није испуњен услов пропорционалности између јавног интереса заједнице и основних права појединаца. Уставни суд је навео да је основни разлог због ког је Уставни суд закључио да постоји претјеран терет према појединцима чињеница да је у члану 21 став 1 тачка 1 Закона о унутрашњем дугу било прописано да ће потраживања која су утврђена правоснажним судским пресудама бити измирена емитовањем обвезница са роком доспијећа до 50 година, истичући да се због тога "ојравдано поствља ишћење да ли ће ико од грађана који ће поседовати шаку врсту обвезница доживјети могућности да налати обвезнице и шако дјелотворно оствариши своја права. Осим тога, сјорним законом је предвиђено да ће се обавезе измирити без камате, што, када се узме у обзир наведени период одгоде, свакако значи дјелотворно умањење износа који ће бити исплаћен појединцима" (већ цитиране одлуке број АП 288/03 и АП 464/04).

Пропорционалности модалитети предвиђеног Законом о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу

64. Законом о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу прописано је да ће се начин и рокови верификације појединачних потраживања по основу материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. године до 19. јуна 1996. године регулисати посебним прописом, а да се затезне камате утврђене правоснажним судским пресудама које се обрачунавају у току верификације појединачних потраживања по овом основу обрачунавају до 23. јула 2004. године, односно до ступања на снагу основног закона, највише до износа сваког утврђеног појединачног дуга. Овим Законом је одређено да ће се након верификације, а најкасније до 30. јуна 2008. године, обавезе по том основу измирити емисијом обвезница Владе Републике Српске са роком доспијећа до 35 година, са годишњом каматом од 1,5 одсто и исплатом у десет годишњих рата, почев девет година прије крајњег датума доспијећа, са правом пријевременог откупа. Такође је одређено да ће се износи трошкова парничког поступка и трошкови парничког извршења утврђени у правоснажним судским одлукама исплатити у цијелокупном износу без камата.

65. Уставни суд констатује да модалитети предвиђени у Закону о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу остају при пријашњем законском рјешењу да се потраживања утврђена правоснажним судским одлукама измире емисијом дугорочних обвезница с тим што је, за разлику од претходног рјешења сходно ком је рок доспијећа био до 50 година, сада рок доспијећа до 35 година. Уставни суд запажа, када су у питању нови модалитети исплате досућених износа накнаде материјалне и нематеријалне штете путем обвезница, да су нова законска рјешења побољшана у односу на пријашња законска рјешења утолико што су сад предвиђени краћи рок доспијећа обвезница и годишња камата на предметне обвезнице, те могућност њиховог пријевременог откупа. Такође, нова законска рјешења предвиђају могућност да се

наплате законске затезне камате и трошкови поступка сходно модалитету који апеланте не лишава ове имовине, него само уводи ограничења која су према слободној оцјени јавне власти неопходна ради успостављања правичне равнотеже између општег јавног интереса и права појединца. Уставни суд сматра, у односу на одређивање годишње камате на дугорочне обвезнице, те на омогућавање да се наплате законске затезне камате и трошкови поступка досуђени правоснажним пресудама, да је успостављена правична равнотежа између јавног интереса и интереса појединца.

66. Међутим, Уставни суд истиче да је могућност пријевременог откупа дугорочних обвезница остала недефинисана и деклараторна. Уставни суд у својој Одлуци број АП 619/06 од 26. јуна 2007. године нагласио је да се поново оправдано поставља питање да ли ће ико од грађана који посједује такву врсту обвезница доживјети могућност да наплати обвезнице и на тај начин ефективно оствари своја права. Стога се Уставни суд позива на своје становиште из наведене одлуке у односу на рок доспијећа обвезница од 35 година и у односу на недефинисаност могућности да се пријевремено откупе обвезнице, те остаје при закључку да ни овим Законом није успостављена "правична равнотежа" између захтјева од општег или јавног интереса и права појединца, тј. да овакво законско рјешење није пропорционално легитимном циљу који жели да се постигне како то захтјева члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

67. Уставни суд сматра да, иако Закон о унутрашњем дугу има легитиман циљ од јавног интереса када се ради о мијешању у право апеланата на имовину, употребљена средства нису пропорционална том циљу. То значи да начином исплате ратне штете коју предвиђа овај Закон заједно са измјенама и допунама, због несразмјерне дужине доспијећа дугорочних обвезница у односу на људски вијек појединца-имаоца правоснажне и извршне пресуде, те због само деклараторног карактера одредбе ком се пружа могућност пријевременог откупа тих обвезница, није успостављена "правична равнотежа" између захтјева од општег или јавног интереса да се очувају макроekonomska стабилност и фискална одрживост ентитета и заштити уставни поредак Босне и Херцеговине и захтјева да се заштити право појединца на имовину. На основу свега изложеног Уставни суд сматра да је прекршено право апеланата на имовину из члана П/Зк) Устава Босне и Херцеговине, односно члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на правично суђење

68. Апеланти сматрају да је неспровођењем рјешења о извршењу судских пресуда повријеђено њихово право на правично суђење из члана П/Зе) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције. Апеланти се жале на кршење права на правично суђење, будући да су онемогућени да *de facto* наплате износе досуђене правоснажним пресудама зато што Трезор РС одбија да спроведе рјешења о извршењу, позивајући се прво на Закон о одлагању, а затим на Закон о унутрашњем дугу.

69. Члан П/Зе) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:

(...)

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком."

70. Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

"1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе прошле неће свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и неупријасним, законом утврђеним судом. [...]"

Право на правично суђење у односу на неизвршење правоснажних пресуда

71. Уставни суд је већ утврдио да се ради о имовинским правима апеланата, која су, свакако, "грађанска права и обавезе" у смислу члана 6 став 1 Европске конвенције. У вези са наводима апеланата о кршењу права на правично суђење, Уставни суд подсећа на сопствену јуриспруденцију и праксу Европског суда за људска права сходно којој члан 6 став 1 Европске конвенције обезбјеђује свакоме право да изнесе захтјев који се односи на његова грађанска права и обавезе пред суд или трибунал (види, Уставни суд, већ цитиране одлуке АП 288/03 и АП 464/04, и Европски суд за људска права, *Hornsby против Грчке*, пресуда од 19. марта 1997. године, став 40). Неодвојив елемент члана 6 Европске конвенције је и "право на суд" у чији оквир улази и право на приступ суду, тј. право да се покрене поступак пред судовима у грађанским стварима (види, Европски суд за људска права, *Philis против Грчке*, пресуда од 27. августа 1991. године, серија А-209, стр. 20, став 59). Међутим, то право би било илузорно уколико домаћи правни систем држава уговорница дозвољава да коначне, извршне судске одлуке остану неизвршене на штету једне од страна. Било би неприхватљиво да члан 6 Европске конвенције детаљно прописује процедуралне гаранције дате странкама - поступак који је правичан, јаван и експедитиван - без заштите спровођења судске одлуке. Тумачити члан 6 Европске конвенције као да се тиче искључиво вођења поступка водило би, сигурно, у ситуације инкомпатибилне принципима владавине права које су државе уговорнице преузеле када су ратификовале Конвенцију (види, Европски суд за људска права, *Burdov против Русије*, пресуда од 7. маја 2002. године, апликација број 59498/00, став 34).

72. Такође, и Уставни суд и Комисија су у пријашњим одлукама указали на већ изграђену праксу институција основаних у складу с Анексом 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, Дома за људска права (види предмет број СН/96/17, Блентић против Републике Српске, Одлука о прихватљивости и меритуму уручена 3. децембра 1997. године) и Омбудсмана за људска права за Босну и Херцеговину (види предмет број (Б) 746/97, Б.Д. против Федерације Босне и Херцеговине, Извјештаји од 24. марта 1999. године), у којима је утврђено да је прекршен члан 6 Европске конвенције због неизвршавања правоснажних судских одлука. Стога, извршење пресуде коју донесе било који суд мора бити посматрано као интегрални дио "суђења" у смислу члана 6 Европске конвенције (види, Уставни суд Босне и Херцеговине, већ цитиране одлуке АП 288/03 и АП 464/04, као и већ цитирану одлуку Комисије СН/01/3615).

73. С друге стране, Уставни суд, такође, наглашава да право на приступ суду није апсолутно право, већ да држава може то право да ограничи. То право, према својој природи, тражи да га држава регулише на начин који ће зависити од "потреба и ресурса заједнице и појединца" (види, Европски суд за људска права, *Golder против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 7. маја 1974. године, серија А-18, тачка 38). Уставни суд наглашава да држава, у принципу, не може да доноси законе којима ће онемогућити да се изврше правоснажне

судске одлуке, јер би то било супротно принципу владавине права из члана 1/2 Устава Босне и Херцеговине, а затим и права на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције. Међутим, држава може то право у одређеној мјери да ограничи (види већ цитирану одлуку Комисије број СН/01/3615, став 237). При одлучивању о ограничењима која сматра да је потребно наметнути држава ужива извјесну "слободу процјене". Међутим, тим ограничењима држава не смије да наруши саму суштину права заштићеног чланом 6 став 1 Европске конвенције. Како је Европски суд закључио, "апликант не смије бити спрјечен да ужива користи из успјешно окончаног поступка због финансијских проблема државе" (види, Европски суд за људска права, *Shiljajev против Русије*, пресуда од 6. октобра 2005. године, апликација број 9647/02, став 33, и већ цитирана пресуда *Burdov против Русије*, став 35).

74. Такође, ова ограничења морају да имају легитиман циљ и морају да задовоље принцип "пропорционалности", тј. Мора да постоји разуман однос пропорционалности између средстава која се користе и циља који жели да се постигне (види, Европски суд за људска права, *Ashingdane против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 1985. године, серија А, број 93, тачка 57). Како је то већ речено, потребна равнотежа, тј. пропорционалност између јавног интереса заједнице и основних права појединаца неће бити утврђена ако "дотична лица морају да носе превелик терет" (види већ цитирану пресуду Европског суда, *Sporrong и Lonnorth против Шведске*, тач. 70-73).

Пропорционалности законског модалитета из Закона о унутрашњем дугу и Закона о ратној штети

75. Разматрајући ова ограничења права на приступ суду у свјетлу раније важећих законских рјешења, Уставни суд је у Одлуци број АП 774/04 од 20. децембра 2005. године закључио да такви законски модалитети крше принцип "пропорционалности" између јавног интереса заједнице и основних права појединаца, а што је супротно праву на приступ суду које је садржано у члану 6 став 1 Европске конвенције. При томе Уставни суд је указао да је законодавац Републике Српске, прописујући у Закону о унутрашњем дугу да се камате досуђене правоснажним пресудама отписују у цијелости, а у Закону о ратној штети и да ће се по правоснажним одлукама признати само главница и трошкови поступка, мимо својих овлашћења промијенио правоснажне судске одлуке донесене прије ступања на снагу ових закона. Уставни суд је сматрао да је ово неприхватљиво мијешање законодавне власти у судску власт, чиме је био нарушен принцип подјеле власти, али и прекршено право на "независан суд", које је неоподив елемент права на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције. Осим тога, оваквим рјешењем био је прекршен принцип владавине права и принцип *res iudicata* према ком је коначна пресуда коју донесе надлежни суд о меритуму предмета коначна у односу на права странака у поступку. Овај принцип представља апсолутну забрану каснијих поступака који се тичу истог потраживања или законодавног мијешања и измјене правоснажних пресуда. На овај начин био је прекршен и принцип владавине права из члана 1/2 Устава Босне и Херцеговине, јер је Република Српска на овај начин избјегавала последице које произилазе из правоснажних судских одлука, користећи законодавна овлашћења која има, а на штету апеланата, због чега је било утврђено кршење права на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције.

76. Међутим, Уставни суд је у наведеној одлуци, позивајући се на сопствену јуриспруденцију, истакао да се овим закључком не умањује право Републике Српске да пронађе

одговарајући *modus operandi* извршења правоснажних судских одлука, водећи, наравно, рачуна о захтјеву "пропорционалности". Указано је на то да је проналажење одговарајућег модалитета којим апеланти не би у цијелости били лишени стеченог права које је признато правоснажним судским одлукама првенствено задатак законодавца који је у бољој позицији да одлучи, с обзиром на околности и на слободу процјене коју ужива, на који начин ће ријешити ово питање. При томе је у Одлуци број АП 774/04 од 20. децембра 2005. године наведено да "*Уставни суд не улази у то да ли ће законодавац одредити рок до кој може да итече ова затезна камата или наћи неки други модалитет, али указује да је при доношењу било каквог рјешења овог питања неопходно да законодавац води рачуна о уставном принципу владавине права, подјеле власти и о принципима из члана 6 став 1 Европске конвенције, на основу којих законодавац није овлашћен да у цијелости укине право досуђено правоснажном пресудом*".

Пропорционалности модалитета предвиђеног Законом о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу

77. Законодавац Републике Српске, с циљем имплементације одлука Комисије број СН/01/3615 од 9. новембра 2005. године и Уставног суда број 774/05 од 20. децембра 2005. године, а у оквиру слободног поља процјене, прописао је нове законске модалитете исплате "ратне штете" у Закону о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу, укључујући и обавезе из правоснажних судских одлука донесених по основу потраживања накнаде "ратне штете". У новом Законском рјешењу законодавац је остао при рјешењу да се главница досуђених потраживања исплати емисијом дугорочних обвезница с тим да је, како је већ речено, рок доспјелости смањен са 50 на 35 година и с циљем заштите вриједности обвезница прописана је годишња камата у износу од 1,5 одсто. Осим наведеног, за разлику од пријашњих законских рјешења, којим су апеланти били у цијелости лишени стеченог права на законске затезне камате и трошкове поступка, које је признато правоснажним судским одлукама, измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу признато правоснажним судским одлукама може да тече, а такође је одређена и максимална висина тих камата у износу до висине главнице дуга. Новим Законским рјешењем се трошкови парничког и извршног поступка признају и исплаћују у цијелости, према реду доспијећа верификованих потраживања, али без законских затезних камата. У односу на законске затезне камате и трошкове поступка, Уставни суд је већ закључио да су новим Законским рјешењима та права, која су призната правоснажним пресудама, ограничена у неопходној мјери, с циљем заштите легитимног јавног интереса, чиме је у том дијелу успостављена правична равнотежа између општег интереса и интереса појединаца-апеланата. Међутим, при оцјени пропорционалности мијешања јавне власти у право апеланата на наплату материјалне и нематеријалне штете досуђене правоснажним судским пресудама, Уставни суд се позива на своје становиште из Одлуке Уставног суда број АП 619/06 од 26. јуна 2007. године и закључује да рок доспијећа обвезница од 35 година и само деклараторна могућност пријевременог откупа тих обвезница стављају претјеран терет на апеланте и представљају несразмјерно ограничење права апеланата признатих правоснажним судским пресудама у односу на већ утврђен легитиман јавни интерес очувања макроекономске

стабилности и фискалне одрживости ентитета и заштите уставног поретка Босне и Херцеговине.

78. Из наведеног слиједи да се примјеном одредби Закона о измјенама и допунама Закона о унутрашњем дугу онемогућава извршење правоснажних судских одлука на начин и у обиму утврђеним правоснажним судским одлукама. Уставни суд сматра да се то чини мјерама које крше принцип "пропорционалности" између јавног интереса заједнице и основних права појединаца, а што је супротно праву на приступ суду које је садржано у члану 6 став 1 Европске конвенције.

Захтјев за компензацију

79. Узимајући у обзир врло сложену економску ситуацију и закључке Уставног суда у овој одлуци, Уставни суд сматра да је оваква одлука довољна сатисфакција апелантима за кршење права на имовину и на правично суђење. Уставни суд, такође, сматра да би досуђивање компензације како то апеланти траже у предметима број АП 2264/06, АП 2410/06, 2423/06, АП 2543/06, АП 2641/06, АП 3055/06, АП 3076/06 и АП 3309/06 представљало додатни терет који би допринио даљњем усложњавању ситуације и који би отежао проналажење одговарајућих рјешења у смислу закључака Уставног суда. Стога, Уставни суд одбија захтјев апеланата за компензацију.

VIII. Закључак

80. Уставни суд закључује да постоји кршење права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине, односно члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, када закон којим се мијеша у право на имовину има легитиман циљ од јавног интереса, али употребљена средства нису пропорционална том циљу, односно када законом није успостављена "правична равнотежа" између захтјева од општег или јавног интереса и захтјева да се заштити право појединца на имовину.

81. Уставни суд, такође, закључује да постоји повреда права на приступ суду као елемента права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине, односно члана 6 Европске конвенције, ако је законом или којим другим актом власти онемогућено да се изврше правоснажне судске пресуде, ако такав закон или други акт ставља "претјеран терет на појединце", чиме не задовољава услов пропорционалности између јавног интереса заједнице и основних права појединаца.

82. На основу члана 61 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

83. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић, с. р.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вјећу од пет судија у предмету број АП 1211/06, рјешавајући апелацију **Џелјка Волаша и др.**, на основу члана VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59. став 2. аLINEЈА 2, члана 61. ст. 1. и 2. Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Ћатидџа Њадџиосмановић, предсједница
Миодраг Симовић, потпредсједник
Валерија Галић, потпредсједница
Сеада Палаврић, суткинја

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 13. децембра 2007. године доноси

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Усвајају се апелације *Џелјка Волаша, Неделјка Пејаковића, Јосипа Павловића, Миловоја и Бориславе Драгојевић, Николје и Радета Велимира, Џелјка Јожића, Душанке Милетић, Д., Д., М. и Л.Ј. Ђ., Ј. и И.В., Д., М. и В.Т. и М. М., В., С., С., М. и М. Б., С. Ђ., С., М., М. и Д. Ђ., Л.Ј., М., Б. и М. Ђ., Б., Д., Н. и С. Ђ., Л.Ј., Л.Ј. и С. П., Н., Д., С. и М. З., М. и Р. С., И. В., Н., З., З. и В. Ђ., Ђ., Б., М., С. и П. М., М. и З. Л., М., П. и Д. Ј., Данила, Шаве, Босилјке, Наташе, Санје, Биљане и Ведране Антељ, Жарка Арсића, Мирослава Андрића, Биљане, мldb. Иване и Данице Алексић, Милја Алексића, Панте Брајковића, Мире Брборића, Руџе, Драгане, Милоша и Марка Бајковића, Јевгеније, Небојше и Бојане Бућа, Мирјане и Милана Булута, Џелјке Бућа, мldb. Адријане, Татјане и Стане, Миђајла и Лјејосаве Братић, Радиславе, Аријане и Монике Братић, Бранка Бердовића, Драгише Бјелице, Пери Брнјоша, Радолје, Милјане и Милоша Џоловића, Дорда Џолића, Миленке, Бранислава и Тигане Џабрило, Славице, мldb. Наташе и Татјане Џурић, Милене и Данила Драганића, Данице и мldb. Ане Делић, Милеце, Драгане и мldb. Милјане Дринјак, Милево, Далбора и Далборке Девић, Наде, мldb. Небојше и мldb. Владимира Дурасовића, Јеле и Сае Фрџовић, Жарка и Десе Гракавац, Јелисавете, Наде, Миодрага и Милјане Глушак, Џелјка Гарића, Ранке, мldb. Николје, мldb. Бојане, Милана и Десанке Градић, Лазе, Јеле, Далборке и Боривоја Хербеца, Јасминке, Бојана и Бојане Илишковић, Верце, Радована и Радослава Иванковића, Петруше, Јелене и Небојше Јасиковца, Лјејосаве, Ведране, Јовице и Шаве Јанјић, Радмиле, мldb. Славице и Милана Ковача, Мирјане, Јане и Милје Киковић, Лјубице, Станише и Драгане Куновца, Луке Козјак, Радована, Милене и Младена Кулјића, Шаве Кулјанина, Веселинке, мldb. Слободана и Јелене Капор, Шаве Кајић, Гојка и Ђурде Кујић, Ристе и Досте Кузман, Благоја Крзовића, Борке, мldb. Александре и мldb. Весне Калем, Младенке Комлен, Бранке, мldb. Милјане, Зорана и Гордане Лукић, Милоша Ласована, Бранкице и мldb. Александра Милјановића, Срђана Манигоде, Маре и Милево Мискин, Бранка, Верце и Павла Милашиновића, Предрага Матковића, Славојке, Горана и Станке Милетић, Vere, мldb. Срђана, мldb. Лјубице, Лјубице и Здравка Мандића, Веселке Милошевић, Зорке, Станке и Пери Миша, Шаве, Раденка, Милене и мldb. Мексима Мандрапе, Тихомира Медана, Слободанке, Босилјке, Мирјане и Милево Милевић, Биљане, Гордане и Гојка Мисита, Милјане, Тамаре, Семјона и мldb. Драгане Милошевић, Славојке, Милјане и Милмира Нинковића, Славка Нинковића, Марка и Милево Нинковић, Славице, мldb. Дажане Пантић, Анђелије Пантић, Горанке Клјацић и Душанке Митрић, Петра Пантовића, Лјубана, Ђурда и Данила Покрајчића, Боџице и Лазара Петровића, Зорана Половоша, Здравка Пецелја, Милана Пецелја, Лјубице, мldb. Николе, мldb. Душке, Соке Пуљић, Вукашина, мldb. Славенке и Сњежане, Ристе и Лазе Ређо, Бранке и Санје Ребић, Бранислава Рупара, Лјубе, Младена и Срђана Станића, Јеле, мldb. Vere, мldb. Гордане, Томе и Босилјке Савић, Душанке, Зорана и Бобана Стевановића, Радована Шјерана, Обрада, Анде, Јове и Миодрага Стјаџића, Босилјке Станић, Ковилјке, Марка и Манје Станић, Милана Татића, Шаве Тодоровића, Наде, Срђана и Зорана Тубића, Милана Шеšelја, Славице и Сузане Шукић, Ристе, Радолје и Пери Шарења, Леје и Лане Вуковић, Милосава Вукосава, Велике Вучетића, Босе и мldb. Бојана Вујићића, Драголјуба Вулића, Милорада и Ковилјке Зеленовић, Милорада Зеленовића, Данице, Јоке и Мирјане Жуџа, Добриле, Небојше и Данице Жерајић, В.З., Г. и М.З., Радолје Милић, Стане, Мирка и Слободанке*

Šerbedžija, Srđana Zrnića, Jelice, Branka, Brankice i Bojana Miljkovića, Gostimira Džajića, Miloša Jovića, Milorada Cvijanovića, Nebojše Stupara, Vere i Melite Mrakić, Krstana Malbašića, Radoja, Zorke i Lidije Zarubice i Brankice Nedović, Ranka Lukića, Draška Ocvireka, Božice Lučić, Olivera Kanostrevac i Svjetlane Rajić, M. i J. D., Dušanke i mldb. Nemanje Štrpca, B.A., Zumrete Džaferović, Ismeta i Zinaide Kočan, Petra Balte, Borislava Zeljka, Dese, Danijele i Brankice Lugonja, D., mldb. M., mldb. M. i M. R., Predraga Đukića, M., D. i I. J., Vaskrsije Stojić, Borislava Štrpca, Nade, Svjetlane i Aleksandra Topića i Olge Lukić, Luke, Anđe i Vladimira Šišića, Slavena Danilovića, Ranka Kulage, M., mldb. M., mldb. M. i mldb. V. J., Milana Dobrilovića, Hašima Delića, Bože i Gorana Štjajana, Ane, Milice, Krste, Ane i mldb. Dragice Tomić, Brankice Radanović, Slaviše Marića, Bajre Obhodaša, Branislava Danilovića, Zdravke, Nedeljka i Nevenka Đukića, Nikole, Savke, Nebojše, Radovana, Nevene, Joke i Novke Jokić, Jove, Radmile, Dobrinke i Slavena Simića, C., G., G., M. i mldb. A. V., Miloša Blagojevića, Dušanke, Gojka, Siniše i Bojana Vujakovića, Miroslava Srđića, PP "Sirena" Vetrenik, Muharema Mujanića, Ljubinka, Stojke, Milana i Slađane Ilić, Rade Bojović, Angeline Tomić, Ranke Manojlović i Zore Koprivice, Slavka, Dragice, Mire i Radane Glušac, Branka Timarca, Bože Novakovića, M., M. i M. P., Nade, Dalibora i Daliborke Vučinić, D. i V. P., Milene Kundačina, Čede Škipina i Vesne Stanković-Ćosović, marketing "Minja" d.o.o. Banja Luka, Petra Uzelca, Laze, Milke, Nade i mldb. Bojana Glištra.

Utvrđuje se povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ova odluka se dostavlja Vladi Republike Srpske da bi se osigurala ustavna prava apelanata u skladu sa ovom odlukom.

Nalaže se Vladi Republike Srpske da u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelacije su podnijeli sljedeći apelanti: 18. aprila 2006. godine Željko Volaš iz Banje Luke, koga zastupa Miroslav Mikeš, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj I-1700/00 od 1. septembra 2000. godine, Nedeljko Pejaković iz Čelinca, koga zastupa Miroslav Mikeš, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2272/00 od 10. oktobra 2000. godine, 9. maja 2006. godine Josip Pavlović iz Bratunca zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2392/04 od 11. oktobra 2004. godine, 11. maja 2006. godine Milivoj i Borislava Dragojević iz Čelinca, koje zastupa Miroslav Mikeš, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6416/02 od 5. februara 2003. godine, Nikolija i Rade Velimir iz Banje Luke, koje zastupa Miroslav Mikeš, advokat iz Banje Luke, zbog

neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-793/01 od 3. maja 2001. godine, 7. juna 2006. godine Željko Jozić iz Srpcu, koga zastupa Ljubomir Sandić iz Srpcu, zbog nemogućnosti da se izvrši pravosnažna Presuda Osnovnog suda u Srpcu broj P-56/01 od 18. jula 2001. godine, 26. juna 2006. godine Dušanka Miletić iz Banje Luke, koju zastupa Branislav Kosić, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-I-06-000 1229 od 8. maja 2006. godine, 29. juna 2006. godine D., D., M. i LJ. Š. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3392/06 od 27. septembra 2006. godine, 30. juna 2006. godine J. i I. V. iz Srebrenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1350/02 od 12. aprila 2002. godine, 29. juna 2006. godine D., M. i V. T. i M. M. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6587/03 od 18. novembra 2003. godine, V., S., S., M. i M. B. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4480/01 od 12. februara 2002. godine, S. Ž. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3290/01 od 28. augusta 2001. godine, 3. jula 2006. godine S., M., M. i D. Ž. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-868/01 od 25. maja 2001. godine, Lj., M., B. i M. Ž. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4977/01 od 7. marta 2002. godine, B., D., N. i S. Š. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3201/01 od 29. maja 2002. godine, Lj., Lj. i S. P. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3417/03 od 22. jula 2003. godine, 5. jula 2006. godine N., D., S. i M. Z. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1881/01 od 22. augusta 2001. godine, 6. jula 2006. godine M. i R. S. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6954/03 od 24. decembra 2003. godine, 5. jula 2006. godine I. V. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4647/01 od 14. novembra 2001. godine, 7. jula 2006. godine N., Z., Z. i V. Đ. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1345/01 od 17. augusta 2001. godine, 11. jula 2006. godine Ž., B., M., S. i P. M. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4178/01 od 12. februara 2002. godine, 12. jula 2006. godine M. i Z. L. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4701/01 od 15. novembra 2001. godine, M., P. i D. J. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3286/01 od 28. augusta 2001. godine. Ustavnom sudu apelacije je podnijelo 14. jula 2006. godine 100 apelanata iz Trebinja, koje zastupa Rato Runjevac, advokat iz Trebinja, i to: Danilo, Sava, Bosiljka, Nataša, Sanja, Biljana i Vedrana Antelj zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1691/04 od 16. septembra 2004. godine, Žarko Arsić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2414/04 od 15. oktobra 2004. godine, Miroslav Andrić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4535/01 od 12. novembra 2001. godine, Biljana, mldb. Ivana i Danica Aleksić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4017/03 od 18. jula 2003. godine, Miljko Aleksić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1575/02 od 3. juna 2002. godine, Panto Brajković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-277/02 od 13. marta 2002. godine, Miro Brborić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5107/01 od 13. decembra 2001. godine, Ruža, Dragana, Miloš i Marko Bajović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4284/01 od 12. februara 2002. godine, Jevgenija, Nebojša i Bojana Buha zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3377/01 od 29. augusta 2001. godine, Mirjana i Milan Bulut zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4534/01 od 12. februara 2002. godine, Željka Buha, mldb. Adrijana, Tatjana i Stana zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5105/01 od 13. decembra

2001. godine, Mihajlo i Ljeposava Bratić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4278/01 od 12. februara 2002. godine, Radislava, Arijana i Monika Bratić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I- 4281/01 od 1. novembra 2001. godine, Branko Berdović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3382/01 od 11. decembra 2001. godine, Dragiša Bjelica zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6444/03 od 4. novembra 2003. godine, Pero Brnjoš zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1574/04 od 19. jula 2004. godine, Radojka, Miljana i Miloš Čolović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4277/01 od 13. februara 2002. godine, Đorđe Čolić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2411/04 od 6. oktobra 2004. godine, Milenka, Branislav i Tijana Čabrilo zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-279/02 od 13. marta 2002. godine, Slavica, mlđb. Nataša i Tatjana Čurić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1576/02 od 27. maja 2002. godine, Milena i Danilo Dragančić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1690/04 od 22. jula 2004. godine, Danica i mlđb. Ana Delić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-278/02 od 3. aprila 2002. godine, Milica, Dragana i mlđb. Miljana Drinjak zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-605/05 od 6. aprila 2005. godine, Mileva, Dalibor i Daliborka Dević zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4279/01 od 1. novembra 2001. godine, Nada, mlđb. Nebojša i mlđb. Vladimir Đurasović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3882/01 od 19. oktobra 2001. godine, Jela i Saša Fržović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4274/01 od 12. februara 2002. godine, Žarko i Desa Grakavac zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3113/01 od 29. septembra 2001. godine, Jelisaveta, Nada, Miodrag i Milijana Glušac zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2343/01 od 6. augusta 2001. godine, Željko Garić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2416/04 od 15. oktobra 2004. godine, Ranka, mlđb. Nikolina, mlđb. Bojana, Milan i Desanka Gradić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3114/01 od 27. augusta 2001. godine, Lazo, Jela, Daliborka i Borivoje Herbez zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4054/03 od 8. septembra 2003. godine, Jasminka, Bojan i Bojana Ilišković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3378/01 od 28. augusta 2001. godine, Verica, Radovan i Radoslav Ivanković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4538/01 od 12. februara 2002. godine, Petruša, Jelena i Nebojša Jasikovac zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5106/01 od 20. marta 2002. godine, Ljeposava, Vedrana, Jovica i Sava Janjić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-323/05 od 16. marta 2005. godine, Radmila, mlđb. Slavica i Milan Kovač zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3111/01 od 25. septembra 2001. godine, Mirjana, Jana i Milja Kiković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2694/01 od 11. oktobra 2001. godine, Ljubica, Staniša i Dragan Kunovac zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4694/01 od 12. februara 2002. godine, Luka Kozjak zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4056/03 od 8. septembra 2003. godine, Radovan, Milena i Mladen Kuljić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3782/01 od 15. oktobra 2001. godine, Sava Kuljanin zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3781/01 od 13. februara 2002. godine, Veselinka, mlđb. Slobodan i Jelena Kapor zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1577/02 od 4. juna 2002. godine, Hava Kajić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2289/01 od 6. augusta 2001. godine, Gojko i Đurđa Kujić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3375/01 od 29. augusta 2001. godine, Risto i Dosta Kuzman zbog

neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3112/01 od 27. augusta 2001. godine, Blagoje Krezović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4555/01 od 13. novembra 2001. godine, Borka, mlđb. Aleksandra i mlđb. Vesna Kalem zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4554/01 od 12. februara 2002. godine, Mladenko Komlen zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2706/04 od 15. novembra 2004. godine, Branka, mlđb. Miljana, Zoran i Gordana Lukić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4533/01 od 12. novembra 2001. godine, Miloš Lasovan zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5101/01 od 19. decembra 2002. godine, Brankica i mlđb. Aleksandar Miljanović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4536/01 od 12. februara 2002. godine, Srđan Manigoda zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4542/01 od 12. februara 2002. godine, Mara i Mileva Miskin zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4543/01 od 13. novembra 2001. godine, Branko, Verica i Pavle Milašinović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4283/01 od 1. novembra 2001. godine, Predrag Matković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4697/01 od 15. novembra 2001. godine, Slavojka, Goran i Stanka Miletić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3495/01 od 29. augusta 2001. godine, Vera, mlđb. Srđan, mlđb. Ljubica, Ljubica i Zdravko Mandić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4057/03 od 18. jula 2003. godine, Veselka Milošević zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3779/01 od 16. oktobra 2001. godine, Zorka, Stanka i Pero Miš zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3777/01 od 16. oktobra 2001. godine, Sava, Radenko, Milena i mlđb. Maksim Mandrapa zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2705/04 od 10. novembra 2004. godine, Tihomir Medan zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2413/04 od 6. oktobra 2004. godine, Slobodanka, Bosiljka, Mirjana i Miro Milović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2707/04 od 10. novembra 2004. godine, Biljana, Gordana i Gojko Misita zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2412/04 od 27. oktobra 2004. godine, Milijana, Tamara, Semjon i mlđb. Dragan Milošević zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2366/01 od 6. augusta 2001. godine, Slavojka, Miljan i Milomir Ninković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4696/01 od 12. februara 2002. godine, Slavko Ninković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5103/01 od 19. februara 2002. godine, Marko i Mileva Ninković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3411/01 od 29. augusta 2001. godine, Slavica i mlđb. Dajana Pantić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2696/01 od 24. septembra 2001. godine, Anđelija Pantić, Goranka Kljakić i Dušanka Mitrić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3115/01 od 25. septembra 2001. godine, Petar Pantović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4540/01 od 12. februara 2002. godine, Ljuban, Đurđa i Danilo Pokrajčić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-280/02 od 3. aprila 2002. godine, Božica i Lazar Petrović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3082/04 od 10. decembra 2004. godine, Zoran Pologoš zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5102/01 od 20. marta 2002. godine, Zdravko Pecelj zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4556/01 od 12. februara 2002. godine, Milan Pecelj zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3451/04 od 29. decembra 2004. godine, Ljubica, mlđb. Nikola, mlđb. Duška, Soka Puljić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3778/01 od 29. oktobra 2001. godine, Vukašin, mlđb. Slavenko i Snježan, Risto i Lazo Redžo zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3376/01 od 29. augusta 2001. godine, Branka i Sanja

Rebić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6446/03 od 4. novembra 2003. godine, Branislav Rupar zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6445/03 od 11. novembra 2003. godine, Ljuba, Mladen i Srđan Stanić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj od I-2693/01 od 28. juna 2002. godine, Jela, mlđb. Vera, mlđb. Gordana, Tomo i Bosiljka Savić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3116/01 od 27. augusta 2001. godine, Dušanka, Zoran i Boban Stevanović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4275/01 od 1. novembra 2001. godine, Radovan Sjeran zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4537/01 od 12. novembra 2001. godine, Obrad, Anda, Jovo i Miodrag Stijačić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4698/01 od 12. jula 2002. godine, Bosiljka Stanić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1579/02 od 4. juna 2002. godine, Koviljka, Marko i Manja Stanić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4280/01 od 12. februara 2002. godine, Milan Tadić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-238/04 od 24. februara 2004. godine, Savo Todorović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5104/01 od 20. marta 2002. godine, Nada, Srđan i Zoran Tubić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4276/01 od 15. aprila 2002. godine, Milan Šešelj zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-242/04 od 24. februara 2004. godine, Slavica i Suzana Šukić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4541/01 od 18. februara 2002. godine, Risto, Radojka i Pero Šarenac zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4535/01 od 12. novembra 2001. godine, Lela i Lana Vuković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4544/01 od 12. februara 2002. godine, Milosav Vukosav zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1063/04 od 19. maja 2004. godine, Veljko Vučetić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4195/05 od 23. februara 2006. godine, Bosa i mlđb. Bojan Vujičić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-842/01 od 11. maja 2001. godine, Dragoljub Vulić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4695/01 od 15. novembra 2001. godine, Milorad i Koviljka Zelenović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4282/01 od 12. februara 2002. godine, Milorad Zelenović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2516/04 od 27. oktobra 2004. godine, Danica, Joka i Mirjana Žuža zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1578/02 od 27. maja 2002. godine, Dobrila, Nebojša i Danica Žerajić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1745/05 od 15. jula 2005. godine, 14. jula 2006. godine V.Z. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2350/01 od 23. augusta 2001. godine, 17. jula 2006. godine G. i M. Z. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3987/01 od 29. maja 2002. godine, 15. jula 2006. godine Radojka Milić iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4172/03 od 8. septembra 2003. godine, 18. jula 2006. godine Stana, Mirko i Slobodanka Šerbedžija iz Banje Luke, koje zastupa Miroslav Mikeš, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1285/00 od 16. augusta 2000. godine, Srđan Zrnić iz Banje Luke, koga zastupa Miroslav Mikeš, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3050/04 od 7. februara 2005. godine, Jelica, Branko, Brankica i Bojan Miljković iz Banje Luke, koje zastupa Miroslav Mikeš, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4088/05 od 28. aprila 2006. godine, Gostimir Džajić iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-834/04 od 23. aprila 2004. godine, Miloš Jović iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1957/01 od 23. augusta 2001. godine, 24. jula 2006. godine

Milorad Cvijanović iz Banje Luke, koga zastupa Milorad Đukić, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2926/04 od 10. decembra 2004. godine, Nebojša Stupar iz Banje Luke, koga zastupa Milorad Đukić, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2925/04 od 8. decembra 2004. godine, 25. jula 2006. godine Vera i Melita Mrakić, koje zastupa Miroslav Mikeš, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-155/05 od 11. februara 2005. godine, Krstan Malbašić, koga zastupa Miroslav Mikeš, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-I-06-001826 od 22. juna 2006. godine, Radoja, Zorka i Lidija Zarubice i Brankica Nedović, koje zastupa Miroslav Mikeš, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1918/05 od 1. juna 2006. godine, Ranko Lukić iz Maglaja zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2911/01 od 16. augusta 2001. godine, Draško Ocvirek iz Banje Luke zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3291/00 od 30. novembra 2000. godine, Božica Lučić, Olivera Kanostrevac i Svjetlana Rajić iz Han-Pijeska zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3596/01 od 10. septembra 2001. godine, M. i J. D. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3312/02 od 4. septembra 2002. godine, 28. jula 2006. godine Dušanka, mlđb. Nemanja Štrbac, koje zastupa Goran Marić iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1746/04 od 20. augusta 2004. godine, 27. jula 2006. godine B.A. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2914/01 od 16. augusta 2001. godine, 4. augusta 2006. godine Zumreta Džaferović, koju zastupa Osman Mulahalilović, advokat iz Brčkog, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2273/05 od 24. oktobra 2005. godine, 5. augusta 2006. godine Ismet i Zinaida Kočan iz Fajtovca zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-985/04 od 18. maja 2004. godine, 9. augusta 2006. godine Petar Balta iz Laktaša zbog neizvršenja rješenja Osnovnog suda broj I-3677/00 od 16. marta 2001. godine i I-4510/02 od 13. septembra 2002. godine, 10. augusta 2006. godine Borislav Zeljko, koga zastupa Miljkan Pucar, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3087/01 od 28. augusta 2001. godine, 14. augusta 2006. godine Desa, Danijela i Brankica Lugonja iz Bijeljine zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1243/02 od 9. maja 2002. godine, 16. augusta 2006. godine D., mlđb. M., mlđb. M. i M.R. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2386/01 od 6. novembra 2001. godine, Predrag Đukić, koga zastupa Ranko Đukić, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4765/01 od 16. decembra 2002. godine, 18. augusta 2006. godine M., D. i I. J. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2590/01 od 16. augusta 2001. godine, 24. augusta 2006. godine Vaskrsija Stojić, koju zastupa Vesna Rujević, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1328/00 od 4. jula 2000. godine, Borislav Štrbac, koga zastupa Vesna Rujević, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4568/02 od 17. oktobra 2002. godine, 29. augusta 2006. godine Nada, Svjetlana i Aleksandra Topić i Olga Lukić, koje zastupa Miljkan Pucar, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2993/00 od 6. decembra 2000. godine, 30. augusta 2006. godine Luka, Anda i Vladimir Šišić iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-118/03 od 13. marta 2003. godine, 4. septembra 2006. godine Slaven Danilović, koga zastupa Slobodan Bilić, advokat iz Dervente, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6007/03 od 7.

novembra 2003. godine, Ranko Kulaga, koga zastupa Slobodan Bilić, advokat iz Dervente, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3925/03 od 14. jula 2003. godine, M., mlđb. M., mlđb. M. i mlđb. V. J. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3081/01 od 27. augusta 2001. godine, 5. septembra 2006. godine Milan Dobrilović, koga zastupa Slobodan Bilić, advokat iz Dervente, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6111/03 od 7. novembra 2003. godine, 6. septembra 2006. godine Hašim Delić, koga zastupa Slobodan Bilić, advokat iz Dervente, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2274/05 od 3. oktobra 2005. godine, 7. septembra 2006. godine Božo i Goran Šijan, koje zastupa Slobodan Bilić, advokat iz Dervente, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5974/03 od 10. septembra 2003. godine, 11. septembra 2006. godine Ana, Milica, Krsto, Ana i mlđb. Dragica Tomić, koje zastupa Lazo Salić, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1040/00 od 21. marta 2001. godine, 18. septembra 2006. godine Brankica Radanović, koju zastupa Slobodan Bilić, advokat iz Dervente, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2784/03 od 9. maja 2003. godine, Slaviša Marić, koga zastupa Slobodan Bilić, advokat iz Dervente, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6289/03 od 11. novembra 2003. godine, 25. septembra 2006. godine Bajro Obhodaš iz Ilidže zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1709/05 od 12. septembra 2006. godine, 29. septembra 2006. godine Branislav Danilović, koga zastupa Predrag Radulović, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda u Doboju broj I-186/05 od 18. aprila 2005. godine, 26. septembra 2006. godine Zdravka, Nedeljko i Nevenko Đukić, koje zastupa Nenad Živković, advokat iz Zvornika, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1200/00 od 22. januara 2001. godine, Nikola, Savko, Nebojša, Radovan, Nevena, Joka i Novka Jokić, koje zastupa Nenad Živković, advokat iz Zvornika, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-771/01 od 17. maja 2001. godine, Jovo, Radmila, Dobrinka i Slaven Simić, koje zastupa Nenad Živković, advokat iz Zvornika, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3588/03 od 1. jula 2003. godine, 10. oktobra 2006. godine C., G., G., M. i mlđb. A. V. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-I-06-003187 od 25. septembra 2006. godine, 16. oktobra 2006. godine Miloš Blagojević iz Doboja zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4365/01 od 6. novembra 2001. godine, 17. oktobra 2006. godine Dušanka, Gojko, Siniša i Bojan Vujaković, koje zastupa Gordana Gerdijan, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja rješenja Osnovnog suda broj I-1081/05 od 9. maja 2005. godine i I-3038/01 od 15. februara 2002. godine, Miroslav Srdić, koga zastupa Gordana Gerdijan, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2801/04 od 17. decembra 2004. godine, 26. oktobra 2006. godine PP "Sirena" Vetrenik, koje zastupa Miroslav Mikeš, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1066/03 od 8. jula 2003. godine, Muharem Mujanić, koga zastupa Gordana Gerdijan, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-I-06-0001238 od 8. maja 2006. godine, 30. oktobra 2006. godine Ljubinko, Stojka, Milan i Slađana Ilić iz Nove Kasabe zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5258/02 od 21. marta 2002. godine, 8. novembra 2006. godine Rada Bojović, Angelina Tomić, Ranka Manojlović i Zora Koprivica, koje zastupa Zora Koprivica, advokat iz Sokoca, zbog neizvršenja rješenja Osnovnog suda broj I-1743/01 od 24. augusta 2001. godine, broj I-1742/01 od 5. novembra 2001. godine, broj I-1744/01 od 24. augusta 2001.

godine i broj I-1753/01 od 24. augusta 2001. godine, 9. novembra 2006. godine Slavko, Dragica, Mira i Radana Glušac iz Prijedora zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-355/05 od 10. maja 2005. godine, 13. novembra 2006. godine Branko Timarac, koga zastupa Miljkan Pucar, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4331/05 od 31. augusta 2006. godine, Božo Novaković iz Banje Luke zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-I-06-004340 od 9. oktobra 2006. godine, 22. novembra 2006. godine M., M. i M. P. iz Vlasenice zbog nemogućnosti da se izvrši pravosnažna Presuda Osnovnog suda u Vlasenici broj P-221/99 od 15. novembra 2000. godine, 9. decembra 2006. godine Nada, Dalibor i Daliborka Vučinić iz Istočnog Sarajeva zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5437/01 od 29. novembra 2002. godine, 15. decembra 2006. godine D. i V. P. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-I-06-003435 od 28. novembra 2006. godine, Milena Kundačina, Čedo Škipina i Vesna Stanković-Čosović iz Foče zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-I-06-001539 od 10. maja 2006. godine, 14. decembra 2006. godine marketing "Minja" d.o.o. Banja Luka zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-IP-06-000623 od 16. juna 2006. godine, 22. decembra 2006. godine Petar Uzelac, koga zastupa Rato Runjevac, advokat iz Trebinja, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1910/04 od 30. augusta 2004. godine, 25. decembra 2006. godine Lazo, Milka, Nada i mlđb. Bojan Glištra, koje zastupa Đorđe Marić, advokat iz Banje Luke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4080/03 od 8. septembra 2003. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. stav 2. Pravila Ustavnog suda, od Vlade Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vlada RS) zatraženo je 29. januara 2007. godine da dostavi odgovor na apelacije.

3. Vlada RS je svoj odgovor na apelacije dostavila 15. februara 2007. godine.

4. Prilikom donošenja Odluke AP 774/04 od 20. decembra 2005. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 12 od 15. februara 2006. godine) koja se tiče iste činjenične i pravne osnove kao u ovoj odluci, Ustavni sud je pribavio odgovore na apelacije od Osnovnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud), Ministarstva odbrane Republike Srpske - Vojske Republike Srpske, koju zastupa Vojno pravobranilaštvo Vojske Republike Srpske (u daljnjem tekstu: tuženi) kao učesnika u postupku, te od Ministarstva finansija Republike Srpske - Trezor Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Trezor RS), pa s obzirom na to da se u tim odgovorima ističe da su apelacije preuranjene, pozivajući se na Zakon o unutrašnjem dugu, nije bilo potrebe da se u ovom predmetu odgovori pribavljaju ponovo.

5. S obzirom na to da je Ustavnom sudu dostavljeno više apelacija iz njegove nadležnosti koje se tiču istog činjeničnog i pravnog osnova, Ustavni sud je, u skladu sa članom 31. stav 1. Pravila Ustavnog suda, donio odluku o spajanju predmeta u kojima će voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku pod brojem AP 1211/06. Spojene su sljedeće apelacije: AP 1211/06, AP 1212/06, AP 1346/06, AP 1408/06, AP 1422/06, AP 1697/06, AP 1869/06, AP 1899/06, AP 1900/06, AP 1901/06, AP 1902/06, AP 1903/06, AP 1932/06, AP 1933/06, AP 1934/06, AP 1946/06, AP 1959/06, AP 1973/06, AP 1975/06, AP 1988/06, AP 2003/06, AP 2016/06, AP 2017/06, AP 2020/06, AP 2021/06, AP 2022/06, AP 2023/06, AP 2024/06, AP 2025/06, AP 2026/06, AP 2027/06, AP 2028/06, AP

2029/06, AP 2030/06, AP 2031/06, AP 2032/06, AP 2033/06, AP 2034/06, AP 2035/06, AP 2036/06, AP 2037/06, AP 2038/06, AP 2039/06, AP 2040/06, AP 2041/06, AP 2042/06, AP 2043/06, AP 2044/06, AP 2045/06, AP 2046/06, AP 2047/06, AP 2048/06, AP 2049/06, AP 2050/06, AP 2051/06, AP 2052/06, AP 2053/06, AP 2054/06, AP 2055/06, AP 2056/06, AP 2057/06, AP 2058/06, AP 2059/06, AP 2060/06, AP 2061/06, AP 2062/06, AP 2063/06, AP 2064/06, AP 2065/06, AP 2066/06, AP 2067/06, AP 2068/06, AP 2069/06, AP 2070/06, AP 2071/06, AP 2072/06, AP 2073/06, AP 2074/06, AP 2075/06, AP 2076/06, AP 2077/06, AP 2078/06, AP 2079/06, AP 2080/06, AP 2081/06, AP 2082/06, AP 2083/06, AP 2084/06, AP 2085/06, AP 2086/06, AP 2087/06, AP 2088/06, AP 2089/06, AP 2090/06, AP 2091/06, AP 2092/06, AP 2093/06, AP 2094/06, AP 2095/06, AP 2096/06, AP 2097/06, AP 2098/06, AP 2099/06, AP 2100/06, AP 2101/06, AP 2102/06, AP 2103/06, AP 2104/06, AP 2105/06, AP 2106/06, AP 2107/06, AP 2108/06, AP 2109/06, AP 2110/06, AP 2111/06, AP 2112/06, AP 2113/06, AP 2114/06, AP 2115/06, AP 2116/06, AP 2117/06, AP 2118/06, AP 2119/06, AP 2120/06, AP 2130/06, AP 2210/06, AP 2211/06, AP 2222/06, AP 2223/06, AP 2224/06, AP 2226/06, AP 2227/06, AP 2263/06, AP 2264/06, AP 2276/06, AP 2277/06, AP 2278/06, AP 2279/06, AP 2280/06, AP 2293/06, AP 2294/06, AP 2307/06, AP 2308/06, AP 2350/06, AP 2376/06, AP 2388/06, AP 2410/06, AP 2423/06, AP 2445/06, AP 2446/06, AP 2460/06, AP 2504/06, AP 2505/06, AP 2543/06, AP 2585/06, AP 2600/06, AP 2601/06, AP 2602/06, AP 2605/06, AP 2615/06, AP 2630/06, AP 2641/06, AP 2688/06, AP 2689/06, AP 2717/06, AP 2750/06, AP 2809/06, AP 2810/06, AP 2811/06, AP 2824/06, AP 2858/06, AP 2859/06, AP 2860/06, AP 2938/06, AP 2939/06, AP 2962/06, AP 3045/06, AP 3059/06, AP 3076/06, AP 3130/06, AP 3158/06, AP 3308/06, AP 3335/06, AP 3336/06, AP 3337/06, AP 3452/06 i AP 3459/06.

III. Чинjeničно stanje

6. Чинjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predložених Уставном суду могу се сумирати на sljedeći начин:

7. Већина апелација је поднесена због непроводенја рјешенја о извршењу правоснажних пресуда којима је тужено Министарство одбране Републике Српске-Војска Републике Српске, које је обавезано да апелантима, као тузиоцима, исплати накнаду материјалне и нематеријалне штете, настале у периоду ратних дјеловања од 20. маја 1992. године до 19. јуна 1996. године. Основни суд је доnio рјешенја о дозволу извршења тих правоснажних пресуда, али је њихово проведеноње онемогућено због доношења прописа којима се регулира поступак исплате унутрашњег дуга Републике Српске, а у који су укључена и потраживања апеланата утврђена правоснажним пресудама. Мани број апелација је поднесен због немогућности извршења правоснажних пресуда којима је апелантима досуђена накнада материјалне и нематеријалне штете настале у ратном периоду.

IV. Апелација

a) Navodi iz apelacije

8. Апеланти сматрају да је непроводенjem рјешенја о извршењу, која су донесена на основу правоснажних пресуда, односно немогућошћу извршења правоснажних пресуда, повриједено њихово право на имовину и право на правично суђење. Апеланти сматрају да је извршење ових рјешенја, односно правоснажних пресуда, онемогућено доношењем Закона о одгаданју извршења судских одлука на терет буџета Републике Српске по основу исплате накнаде материјалне и

нематеријалне штете настале услјед ратних дјеловања и по основу исплате старе девизне штедње ("Службени гласник Републике Српске" бр. 25/02 и 51/03) (у даљњем тексту: Закон о одгаданју), затим, Закона о привременом одгаданју од извршења потраживања из буџета Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" бр. 110/03 и 63/04) (у даљњем тексту: Закон о привременом одгаданју), те Закона о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" бр. 63/04 и 47/06) (у даљњем тексту: Закон о унутрашњем дугу). Апеланти тврде да је овим прописима повриједено њихово право на имовину из члана 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), јер, како наводе, "држава није успоставила правичан и пропорционалан однос између јавног интереса, с једне стране, и појединачних права апеланата, с друге стране, јер је на њих пребацила претјеран и непропорционалан терет". Такође, апеланти сматрају да им је повриједено и право на приступ суду из члана 6. став 1. Европске конвенције, будући да Европска конвенција не даје право државима да доносе законе којим би се прописивала забрана извршавања правоснажних пресуда.

9. Апеланти су, у предметима број AP 2264/06, AP 2410/06, 2423/06, AP 2543/06, AP 2641/06, AP 3055/06 и AP 3076/06, подnijели захтјеве за правично обештећење и накнаду трошкова поступка пред Уставним судом.

b) Odgovor na apelaciju

10. Влада RS у свом одговору описује хронологију усвајања и изmjена релевантног законодавства којим је регулирано питање исплате обавеза по основу "ратне штете" и подсјећа да је у моменту подношења извршних приједлога апеланата на снази био Закон о одгаданју, којим је Република Српска на неограничено вријеме одгодила извршење судских одлука. При томе Влада RS подсјећа да је чланом 3. став 1. тог закона било прописано да ће се привремено одгаданје примјенјивати до доношења закона којим ће се регулирати начин измирења потраживања из буџета Републике Српске по основу унутрашњег дуга, а најкасније до 31. децембра 2004. године. Након тога је чланом 3. Закона о унутрашњем дугу било дефинирано да се под унутрашњим дугом подразумијевају обавезе на основу материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дјеловања од 20. маја 1992. до 19. јуна 1996. године у износу од 600. 000. 000,00 KM. Споменути законима предвиђено је да ће се исплата "ратне штете" вршити путем обвезница са роком доспијећа до 50 година са отписом камата и непризнавањем трошкова парничног и извршног поступка. У току 2005. године донесен је Закон о остваривању права на накнаду материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дјеловања од 20. маја 1992. до 19. јуна 1996. године ("Сл. гласник RS" број 103/05) (у даљњем тексту: Закон о ратној штети), којим је регулирано да ће трошкови парничног поступка и извршења заједно са главницом бити исплаћени путем обвезница. Влада RS подсјећа да су у односу на наведено законодавство, које је онемогућавало извршење правоснажних судских одлука донесених ради накнаде материјалне и нематеријалне "ратне штете" у току 2005. године, донесене одлуке Комисије за људска права при Уставном суду БиХ (у даљњем тексту: Комисија) број CH/00/3615 од 9. новембра 2005. године и Уставног суда број AP 774/04 од 20. децембра 2005. године. У обје наведене одлуке утврђено је да предметним законодавством није успостављена правична равнотежа између јавног интереса и интереса појединца, те да тадашњи законски модальитети исплате "ратне штете" стављају претјеран терет на појединце. Поступајући према наведеним

odlukama Republika Srpska je 11. maja 2006. godine donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu. Vlada RS smatra da su spomenutim zakonom izmijenjene pravne okolnosti u odnosu na relevantno zakonodavstvo koje je bilo predmet ocjene u navedenim odlukama. Za razliku od ranijeg zakonskog rješenja iz člana 20. Zakona o unutrašnjem dugu, prema kojem su zakonske zatezne kamate utvrđene pravosnažnim sudskim presudama bile otpisane, izmjenama i dopunama ovog člana je propisano da se zatezne kamate obračunavaju do 23. jula 2004. godine, kao dana stupanja na snagu Zakona o unutrašnjem dugu, a izmjenama i dopunama člana 21. utvrđen je kraći rok dospijea obveznica do 35 godina, te je, za razliku od prijašnjeg zakonskog rješenja prema kome kamate na obveznice nisu bile ni predviđene, utvrđena godišnja kamata u visini od 1,5 posto sa pravom prijevremenog otkupa. Također je izmjenama i dopunama zakona reguliran način isplate troškova parničnog i izvršnog postupka, koji nisu bili regulirani prijašnjim zakonom. Stoga Vlada RS, pozivajući se na član 16. stav 4. tačka 8. Pravila Ustavnog suda, predlaže da se, zbog izmijenjenih pravnih okolnosti, apelacije odbace kao nedopuštene. U odnosu na meritum apelacija Vlada RS ističe da je na osnovu jurisprudencije Ustavnog suda, kao i Komisije nesporno da dosuđena sredstva po osnovu "ratne štete", kao i ostala potraživanja u vidu kamate i troškova postupka predstavljaju imovinu apelanata. Također je nesporno da time što Republika Srpska nije izvršila sudske odluke i vansudske sporazume došlo do "miješanja" u imovinu apelanata, koja se sastoji u "kontroli" prava na imovinu. Utvrđeno je da je to miješanje bilo zakonito i u legitimnom cilju održavanja makroekonomske stabilnosti i fiskalne održivosti entiteta i zaštite ustavnog poretka BiH. Međutim, Ustavni sud, kao i Komisija su zaključili da prijašnje zakonodavstvo ne ispunjava uvjet proporcionalnosti između javnog interesa zajednice i osnovnih prava pojedinaca, a sve zbog toga što je rok dospijea obveznica bio 50 godina. Vlada RS ističe da je Republika Srpska, postupajući prema navedenim odlukama, izvršila izmjene Zakona o unutrašnjem dugu s ciljem uspostavljanja pravične ravnoteže i pri tome obuhvatila sve pojedince koji navode da su povrijeđena njihova prava zbog toga što nisu izvršene pravosnažne sudske odluke kojim je dosuđena naknada "ratne štete". Time su, prema ocjeni Vlade RS, riješena pitanja navodne povrede prava apelanata ubuduće, a s ciljem sprečavanja diskriminacije, te se predlaže da se apelacija u odnosu na navodnu povredu prava na imovinu odbije kao neosnovana. U odnosu na navodnu povredu prava na pristup sudu, Vlada RS se poziva na već citirane odluke Komisije i Ustavnog suda prema kojim se ukazuje da, iako država u principu ne može donositi zakone kojima će onemogućiti izvršenje pravosnažnih sudskih odluka, jer bi to bilo suprotno načelu vladavine prava iz člana I/2. Ustava BiH, a zatim iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, država može to pravo u određenoj mjeri ograničiti. Ova ograničenja moraju sadržavati legitiman cilj uz ispunjavanje uvjeta proporcionalnosti, što je, prema ocjeni Vlade RS, ispunjeno izmjenama i dopunama zakona, kako je to već izneseno u izjašnjenju u vezi sa pravom na imovinu. Vlada RS ističe da će Republika Srpska prema važećem zakonskom rješenju apellantima isplatiti naknadu štete putem "modaliteta"-obveznice sa rokom dospijea do 35 godina, isplatom kamata, kao i isplatom troškova postupka, smatrajući da je time uspostavljena ravnoteža između javnog interesa i prava apelanata i da nema povrede ustavnih prava apelanata. Zbog navedenih razloga predloženo je da se apelacija i u odnosu na pravo na pristup sudu, kao segment prava na pravično suđenje, u meritumu odbije.

V. Relevantni propisi

11. Zakon o odgadanju od izvršenja sudskih odluka na teret sredstava budžeta Republike Srpske po osnovu isplate naknade materijalne i nematerijalne štete nastale usljed ratnih djelovanja i po osnovu isplate stare devizne štednje ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 25/02 i 51/03)

"Član 1.

Ovim Zakonom odgoda se izvršenje sudskih odluka na teret sredstava budžeta Republike Srpske po osnovu isplate naknade materijalne i nematerijalne štete nastale usljed ratnih djelovanja i po osnovu isplate stare devizne štednje, kao i ostalih sudskih odluka, vansudskih poravnjanja i drugih upravnih akata po osnovu potraživanja iz perioda ratnih djelovanja, a donesenih do dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Član 2. stav 2.

Pod materijalnom i nematerijalnom štetom nastalom usljed ratnih djelovanja podrazumijeva se šteta nastala usljed ratnih djelovanja u Republici Srpskoj u periodu između 20. maja 1992. godine do 19. juna 1996. godine."

12. Zakon o privremenom odgadanju od izvršenja potraživanja iz budžeta Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 110/03 i 63/04)

"Član 1.

Ovim Zakonom privremeno se odgoda od izvršenja izmirenje potraživanja iz budžeta Republike Srpske po osnovu unutrašnjeg javnog duga.

Član 2. stav 1. alineje 1. i 4.

Pod unutrašnjim dugom podrazumijeva se javni dug budžeta Republike Srpske pravnim i fizičkim licima nastao do 31. decembra 2002. godine, i to:

- potraživanja nastala za vrijeme rata i neposredne ratne opasnosti u periodu od 1992. godine do 19. juna 1996. godine,
- izvršne sudske odluke i drugi akti na teret budžeta Republike Srpske.

Član 3. stav 1.

Privremeno odgadanje na osnovu ovog Zakona primjenjivat će se do donošenja zakona kojima će se regulirati način izmirenja, potraživanja iz budžeta Republike Srpske po osnovu unutrašnjeg duga, a najkasnije do 31. decembra 2004. godine."

13. Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjeg duga Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 63/04)

"Član 1.

Ovim Zakonom se uređuju postupak, način i rokovi utvrđivanja i izmirivanja unutrašnjeg duga Republike Srpske (u daljnjem tekstu: unutrašnji dug) prema fizičkim i pravnim licima, u ukupnom iznosu do 1.761,7 miliona KM.

Član 2.

Izmirenje unutrašnjeg duga vrši se u skladu sa odredbama ovog Zakona na način koji osigurava i podržava makroekonomsku stabilnost i fiskalnu održivost Republike Srpske.[...]

Član 3.

Pod unutrašnjim dugom, u smislu ovog Zakona, podrazumijevaju se:

[...]3. Obaveze po osnovu materijalne i nematerijalne štete nastale u periodu ratnih djelovanja od 20. maja 1992. do 19. juna 1996. godine u iznosu do 600,00 miliona KM.[...]

Član 4.

Pod općim obavezama podrazumijevaju se obaveze nastale do 31. decembra 2002. godine, i to:

[...]4. obaveze po izvršnim sudskim odlukama [...] isključujući sudske odluke i odluke drugih nadležnih organa po osnovu [...] materijalne i nematerijalne štete iz člana 3. stav 1. tačka 3. ovog Zakona.

Član 6. stav 1.

Kamata na opće obaveze iz člana 4. ovog Zakona otpisuje se u cijelosti i ne predstavlja obavezu Republike Srpske.

Član 18.

Materijalna i nematerijalna šteta nastala u periodu ratnih djelovanja od 20. maja 1992. godine do 19. juna 1996. godine, u iznosu do 600,00 miliona KM, predstavlja naknadu štete pravnim i fizičkim licima kojima je pravosnažnim sudskim odlukama ili vansudskim poravnanjima priznato pravo na naknadu materijalne i nematerijalne štete, kao i pravnim i fizičkim licima kojima će se pravo na naknadu štete regulirati posebnim zakonom.

Član 19.

Način i rokovi verifikacije pojedinačnih potraživanja po osnovu materijalne i nematerijalne štete nastale u periodu ratnih djelovanja od 20. maja 1992. godine do 19. juna 1996. godine regulirat će se posebnim zakonom.

Sudovi su obavezni da dostavljaju Ministarstvu finansija pravosnažne sudske presude i ostale sudske odluke koje se odnose na materijalnu i nematerijalnu štetu iz člana 18. ovog Zakona.

[...]

Član 20.

Kamata na obaveze iz člana 18. ovog Zakona otpisuje se u cijelosti i ne predstavlja obavezu Republike Srpske.

Ukoliko su obaveze verificirane na način propisan članom 19. ovog Zakona veće od iznosa utvrđenog u članu 18. ovog Zakona, razlika se otpisuje srazmjernim umanjnjem pojedinačnih obaveza i ne predstavlja obavezu Republike Srpske.

Član 21.

Obaveze iz člana 18. ovog Zakona, nakon izvršene verifikacije, a najkasnije do 31. decembra 2007. godine, izmirit će se emisijom obveznica pod sljedećim uvjetima:

1. sa rokom dospijeaća do 50 godina,
2. isplatom u deset jednakih godišnjih rata, počevši devet godina prije krajnjeg datuma dospijeaća,
3. bez kamate.

Član 22.

U smislu ovog Zakona, obveznica predstavlja elektronski zapis, izdat od Republike Srpske ili u ime Republike Srpske, s ciljem izmirenja unutrašnjeg duga, koji je registriran u elektronskom registru, a sadrži pravo na isplatu na određeni datum po dospijeaću zajedno sa kamatom, ako je ovim Zakonom predviđena, a koji ne može biti realiziran ili prenesen bez elektronskog zapisa.

Emisija i način izdavanja svake serije obveznica u skladu sa odredbama ovog Zakona vrše se posebnom odlukom Vlade Republike Srpske.

[...]

Obveznice izdate u skladu sa ovim Zakonom predstavljat će unutrašnji dug Republike Srpske, odnosno monetarnu obavezu Republike Srpske, izražen u domaćoj valuti, isključujući dug Republike Srpske po osnovu međunarodnih sporazuma, a za koji je zajmoprimac Ministarstvo finansija Republike Srpske, u ime Republike Srpske.

Član 23.

Stupanjem na snagu ovog Zakona prestaje da važi Zakon o privremenom odgađanju od izvršenja potraživanja po osnovu izvršnih odluka na teret budžeta Republike Srpske ('Službeni glasnik Republike Srpske' broj 110/03) i Zakon o izmjenama Zakona o privremenom odgađanju od izvršenja potraživanja iz budžeta Republike Srpske, koji je Narodna skupština Republike Srpske donijela 29. juna 2004. godine."

14. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjeg duga Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 47/06) (u daljnjem tekstu: Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu) u relevantnom dijelu glasi:

"Član 3.

U članu 6. stav 1. mijenja se i glasi:

'Kamata na opće obaveze iz člana 4. ovog Zakona se otpisuje i ne predstavlja obavezu Republike Srpske, izuzevši kamate po obavezama iz člana 4. stav 1. tačka 4. ovog Zakona.'

Poslije stava 1. dodaje se novi stav 2. koji glasi:

'Kamate po obavezama iz člana 4. stav 1. tačka 4. obračunavaju se do 23. jula 2004. godine, odnosno do dana stupanja na snagu osnovnog Zakona.'

Član 9.

Stav 1. člana 20. mijenja se i glasi:

'Zatezne kamate utvrđene pravosnažnim sudskim presudama koje se obračunavaju u toku verifikacije pojedinačnih potraživanja po osnovu materijalne i nematerijalne štete obračunavaju se do 23. jula 2004. godine, odnosno do dana stupanja na snagu osnovnog zakona, a najviše do iznosa svakog pojedinačnog duga.'

Član 10.

Član 21. mijenja se i glasi:

'Emisija dugoročnih obveznica izvršit će se u roku od četiri mjeseca od dana završetka verifikacije, a najkasnije do 30. juna 2008. godine, pod sljedećim uvjetima:

1. rok dospijeaća do 35 godina,
2. isplatom u deset jednakih rata, počevši od devete godine prije krajnjeg datuma dospijeaća,
3. sa godišnjom kamatom u visini od 1,5 posto
4. sa pravom prijevremenog otkupa.

Konačna vrijednost emisije obveznica utvrđuje se nakon završetka postupka verifikacije u skladu sa ovim Zakonom.'

Član 11.

Poslije člana 22. dodaje se novi član 22.a, koji glasi:

'Član 22.a

1. *Troškovi parničnog postupka i troškovi izvršenja utvrđeni u izvršnom postupku iz budžeta Republike Srpske platit će se tražiocu izvršenja, u periodu od 30. juna 2006. do 31. decembra 2007. godine, a prema dospijeću izvršnih odluka evidentiranih u Ministarstvu finansija.*

2. *Iznosi troškova parničnog postupka i troškova parničnog izvršenja utvrđeni u pravosnažnim sudskim odlukama isplatit će se u cjelokupnom iznosu bez kamata.*

3. *Isplata troškova iz prethodnog stava ovog člana vršit će se u skladu sa odredbama Zakona o izvršnom postupku."*

15. Zakon o izvršnom postupku ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 59/03 i 85/03)

"Član 5.

(1) *U postupku izvršenja sud je dužan da postupa hitno.*

(2) *Sud je dužan da predmete uzima u rad redom kako ih je primio, osim ako priroda potraživanja ili posebne okolnosti zahtijevaju da se postupi drugačije.*

Član 7.

(1) *Predmet izvršenja ne mogu biti stvari izvan prometa, kao ni rudno blago i druga prirodna bogatstva.*

(2) *Predmet izvršenja ne mogu biti objekti, naoružanje i oprema za potrebe oružanih snaga i policije, kao ni novčana sredstva osigurana za te namjene.*

Član 16.

(1) *Troškove postupka u vezi sa određivanjem i provođenjem izvršenja prethodno snosi tražilac izvršenja.*

[...]

(4) *Izvršenik je dužan da tražiocu izvršenja nadoknadi troškove koji su bili potrebni za izvršenje.*

[...]

(7) *O troškovima postupka odlučuje sud u izvršnom postupku i u tom postupku određuje, na prijedlog stranke, izvršenje radi njihova ostvarenja.*

Član 23.

(1) *Izvršne isprave su:*

1) *izvršna odluka sudova i izvršno sudsko poravnanje.[...]*

Član 25.

(1) *Sudska odluka kojom je naloženo ispunjenje potraživanja na neko davanje ili činjenje izvršna je ako je postala pravosnažna i ako je protekao rok za dobrovoljno ispunjenje. (...)*

Član 166.

(1) *Izvršenje radi ostvarenja novčanog potraživanja prema izvršeniku može se provesti na svim sredstvima na njegovim računima kod banke, osim ako zakonom nije drugačije određeno.[...]*

Član 170.

(1) *Ako banka smatra da postoje zakonske ili druge smetnje za izvršenje po odredbama poglavlja XII ovog Zakona, zadržat će rješenje o izvršenju, izvršiti zapljenu sredstava izvršenika i o smetnjama obavijestiti sud.*

(2) *Ako se radi o smetnjama trajne prirode, sud će obustaviti postupak a u slučaju drugih razloga obavijestit će tražioca izvršenja i banku o daljnjem postupanju.*

Član 229.

Postupak izvršenja započet do dana stupanja na snagu ovog Zakona okončat će se prema odredbama ovog Zakona.

Član 231.

Odredbe drugih zakona koje se odnose na zahtjev za odgaganje i prekid izvršenja neće se primjenjivati u izvršnom postupku.

Član 231.a

Primjena člana 231. Zakona odgaga se do donošenja posebnih zakona kojima će se regulirati izvršenje sudskih odluka po osnovu isplate stare devizne štete, ratne štete i isplata po osnovu ostalih sudskih odluka, izvansudskih poravnanja i drugih upravnih akata, na osnovu potraživanja iz perioda ratnih djelovanja između 20. maja 1992. i 19. juna 1996. godine.

Član 232.

Danom stupanja na snagu ovog Zakona prestaju da važe odredbe Zakona o izvršnom postupku ('Službeni glasnik Socijalističke federativne republike Jugoslavije' br. 20/78, 6/82, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 i 35/91, te 'Službeni glasnik Republike Srpske' br. 17/93 i 14/94)."

16. Zakon o dopunama Zakona o izvršnom postupku ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 64/05, stupio na snagu 7. jula 2005. godine)

"Član 1.

U članu 7. Zakona o izvršnom postupku [...] poslije stava 2. dodaje se novi stav 3. koji glasi:

'Nepokretna, pokretna imovina i prava Republike Srpske, gradova, općina i javnih preduzeća koja su neophodna za obavljanje poslova od općeg interesa ne mogu biti predmet izvršenja.'

Član 2.

U članu 166. poslije stava 6. dodaje se novi stav 7. koji glasi:

'Odredbe ovog člana ne primjenjuju se na novčana sredstva potrebna za obavljanje poslova od općeg interesa Republike Srpske, gradova i općina koja se nalaze kod banaka u Republici Srpskoj ili banaka na području Bosne i Hercegovine.'

Član 3.

Poslije člana 229. dodaje se novi član 229.a koji glasi:

'Član 229.a

Sud će po službenoj dužnosti odgoditi započeta izvršenja koja su suprotna odredbama čl. 1. i 2. ovog Zakona, a odnose se na sva potraživanja iz budžeta Republike Srpske, gradova i općina nastala u periodu od 20. maja 1992. godine do 19. juna 1996. godine.

Odgaganje iz stava 1. ovog člana traje do donošenja posebnih zakona.'

Član 4.

Ovaj Zakon stupa na snagu danom objave u 'Službenom glasniku Republike Srpske'."

17. U Zakonu o ostvarivanju prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale u periodu ratnih djelovanja od 20. maja 1992. godine do 19. juna 1996. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 103/05) relevantne odredbe glase:

"Član 1.

Ovim Zakonom se uređuju postupak, uvjeti, kriteriji i način naknade štete licima kojima je pravosnažnim sudskim odlukama priznato pravo na naknadu materijalne i nematerijalne štete, kao i licima po čijim zahtjevima nije pravosnažno okončan postupak za naknadu štete, postupak sklapanja izvansudskih poravnanja, kao i postupak reguliranja naknade štete preduzećima i drugim pravnim licima u periodu ratnih djelovanja od 20. maja 1992. godine do 19. juna 1996. godine.

Član 2.

[...] Kamata na naknadu nematerijalne štete, u skladu sa članom 20. Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjeg duga Republike Srpske [...], otpisuje se u cijelosti.

Član 3.

[...] Kamata na naknadu materijalne štete, u skladu sa članom 20. Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjeg duga Republike Srpske [...], otpisuje se u cijelosti.

Član 20.

Naknada ratne štete, u smislu ovog Zakona, obavlja se isplatom obveznica Republike Srpske, u skladu sa odredbama Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutrašnjeg duga Republike Srpske [...].

Član 21.

U pravosnažno okončanim predmetima izvršenja će se provoditi prema redoslijedu okončanja, izdavanjem obveznica. U predmetima iz stava 1. ovog člana priznat će se samo pravo na glavnicu i troškove postupka, a kod sudskih izvršenja i na troškove izvršenja.

Član 12.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u 'Službenom glasniku Republike Srpske'.

VI. Dopustivost

18. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

19. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

20. Kako su i Evropski sud za ljudska prava i Ustavni sud u svojim prijašnjim odlukama u vezi sa pitanjem iscrpljivanja pravnih lijekova ukazali, pravilo iz člana 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda se mora primjenjivati uz određen stepen fleksibilnosti i bez pretjeranog formalizma (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Cardot protiv Francuske*, presuda od 19. marta 1991. godine, serija A, broj 200, stav 34, i Odluka Ustavnog suda broj AP 774/04 od 20. decembra 2005. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 12/06). Ustavni sud naglašava da pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova koji su mogući prema zakonu nije apsolutno, niti se može primjenjivati automatski, te prilikom ispitivanja da li je bilo poštivano bitno je uzeti u obzir određene okolnosti svakog pojedinog predmeta (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Van Oosterwijck protiv Belgije*, presuda od 6. novembra 1980, serija A, broj 40, stav 35). To, između ostalog, znači da se mora realno uzeti u obzir ne samo postojanje formalnih pravnih

sredstava u pravnom sistemu već i sveukupni pravni i politički kontekst, kao i apelantove lične prilike.

21. Imajući u vidu navedene stavove, Ustavni sud primjećuje da u Bosni i Hercegovini, u konkretnom slučaju u Republici Srpskoj, ne postoji djelotvorno pravno sredstvo koje bi omogućilo apelantima da se žale zbog neprovođenja pravosnažnog rješenja kojim je dopušteno izvršenje pravosnažne i izvršne sudske presude. Ustavni sud smatra da nedostaci u organizaciji pravosudnog sistema entiteta, odnosno države, ne smiju utjecati na poštivanje individualnih prava i sloboda utvrđenih Ustavom Bosne i Hercegovine.

22. Ustavni sud ističe da se na pojedinca ne može staviti pretjeran teret u otkrivanju koji je najdjelotvorniji put kojim bi se došlo do ostvarenja njegovih prava. Također, Ustavni sud zapaža da je jedan od osnovnih postulata Evropske konvencije da pravna sredstva koja su pojedincu na raspolaganju treba da budu lahko dostupna i razumljiva, te da se propust u organizaciji pravnog i sudskog sistema države koji ugrožava zaštitu individualnih prava ne može pripisati pojedincu. Osim toga, dužnost države je da organizira svoj pravni sistem tako da omogućiti sudovima da se povinuju zahtjevima i uvjetima Evropske konvencije (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Zanghi protiv Italije*, presuda od 19. februara 1991. godine, serija A, broj 194, stav 21).

23. Ustavni sud ne može prihvatiti stav Vlade RS iz odgovora na apelacije da su predmetne apelacije nedopustive zbog izmijenjenih pravnih okolnosti koje se sastoje u tome da je 2. juna 2006. godine stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu, kojim je izmijenjena prijašnja legislativa, budući da su predmetne apelacije podnesene nakon stupanja na snagu navedenog zakona, što znači da se apelanti žale da se i novim Zakonskim rješenjima krše njihova ustavna prava. Također se ne može prihvatiti ni stav ostalih učesnika u postupku da su apelacije preuranjene, budući da još nije proveden postupak predviđen relevantnom legislativom, jer apelanti imaju pravosnažne sudske odluke, tako da su njihove apelacije podnesene zbog propuštanja da se izvrše pravosnažna rješenja o izvršenju, odnosno zbog zakonskih smetnji da se izvrše pravosnažne sudske presude. Ustavni sud zapaža da apelanti nemaju na raspolaganju djelotvoran pravni lijek kojim bi ishodili provođenje rješenja o izvršenju.

24. Osim toga, apelacije ispunjavaju i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nisu očigledno (*prima facie*) neosnovane, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacije nisu dopustive.

25. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da sve apelacije ispunjavaju uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

26. Apelanti smatraju da je zbog zakonske nemogućnosti da se izvrše pravosnažne sudske presude, odnosno zbog neprovođenja rješenja o izvršenju pravosnažnih presuda, povrijeđeno njihovo pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, te pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.

Pravo na imovinu

27. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

k) Pravo na imovinu."

28. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju glasi:

"Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni."

29. Prema jurisprudenciji Evropskog suda za ljudska prava, "imovina" koja se štiti može biti samo postojeća imovina (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Van der Mussele*, presuda od 23. novembra 1983, serija A, br. 70, tačka 48), ili barem imovina za koju apelant ima "opravdano očekivanje" da će je dobiti (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Pine Valley Developments Ltd i dr.*, presuda od 29. novembra 1995, serija A, broj 332, tačka 31). Također, riječ "imovina" uključuje širok obim imovinskih interesa koje treba štiti i koji predstavljaju ekonomsku vrijednost (vidi presudu bivše Evropske komisije za ljudska prava, *Wiggins protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, aplikacija broj 7456/76, Odluke i izvještaji (OI) 13, st. 40-46 (1978)). Koncept "imovine" ima autonomno značenje, a dokazivanje utvrđenog ekonomskog interesa može biti dovoljno ako se ustanovi pravo zaštićeno Evropskom konvencijom pri čemu pitanje da li su imovinski interesi priznati kao zakonsko pravo u domaćem pravnom sistemu nije značajno (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Tre Traktörer Aktibolag protiv Švedske*, presuda iz 1984. godine, serija A, broj 159, stav 53). Također, Ustavni sud podsjeća i na vlastitu jurisprudenciju prema kojoj pojam "imovina" ne treba tumačiti restriktivno, nego taj pojam treba shvatiti tako "da uključuje i postojeća novčana potraživanja pojedinaca, kao i određena prava pojedinaca koja imaju ekonomsku vrijednost" (vidi, Ustavni sud Bosne i Hercegovine, odluka broj *U 26/00* od 21. decembra 2001. godine i *AP 1/05* od 18. maja 2005. godine).

30. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju obuhvata tri različita pravila. Prvo pravilo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stava i koje je opće prirode, izražava princip mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istog stava, odnosi se na lišavanje imovine i podvrgava ga izvjesnim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u 2. stavu ovog člana, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, da kontroliraju korištenje imovine u skladu sa općim interesom. Ova tri pravila nisu različita, u smislu da nisu povezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedine slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje imovine i treba da budu tumačena u svjetlu općeg principa izraženog u prvom pravilu (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Sporrong i Lönnorth protiv Švedske*, presuda od 23. septembra 1982. godine, serija A, broj 52, stav 61).

Da li su apelanti titulari prava na "imovinu"?

31. U konkretnom slučaju postavlja se pitanje da li novčana potraživanja apelanata i zakonske zatezne kamate, koja su im dosuđena pravosnažnim sudskim presudama, te troškovi parničnog i izvršnog postupka predstavljaju "imovinu" apelanata u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Ustavni sud u svojoj praksi već je razmatrao

istovjetno činjenično i pravno pitanje i zaključio da novčana potraživanja apelanata na ime naknade štete, koja predstavljaju "ratnu štetu", kao i zakonske zatezne kamate, koja su priznata pravosnažnim sudskim presudama, te troškovi parničnog i izvršnog postupka predstavljaju imovinu apelanata zaštićenu garancijama člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju (vidi Odluku Ustavnog suda broj AP 774/04 od 20. decembra 2005. godine, "Službeni glasnik Republike Srpske" broj 12/06, st. 365, 371. i 373).

Da li postoji miješanje u pravo apelanata na "imovinu"?

32. Pri odgovoru na ovo pitanje Ustavni sud mora odlučiti da li pravna situacija u vezi sa potraživanjem apelanata koje se odnosi na "ratnu štetu", zbog stupanja na snagu posebnih zakona 2002. godine i kasnije u Republici Srpskoj, koji su doneseni isključivo radi rješavanja vladinih obaveza po osnovu posljedica rata, krši član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

33. Kao što je već navedeno, prema jurisprudenciji Evropskog suda za ljudska prava, koju podržava i Ustavni sud, član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju obuhvata tri različita pravila. Prvo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stava i koje je opće prirode, izražava princip mirnog uživanja u imovini. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istog stava, pokriva lišavanje imovine i podvrgava ga izvjesnim uvjetima. Treće, sadržano u drugom stavu, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, da kontroliraju korištenje imovine u skladu sa općim interesom provođenjem takvih zakona koje smatraju potrebnim za tu svrhu.

34. Svako miješanje u pravo na imovinu prema drugom ili trećem pravilu mora biti predviđeno zakonom, mora služiti legitimnom cilju i mora uspostavljati pravičnu ravnotežu između javnog ili općeg interesa i pojedinačnih prava. To znači da bi miješanje bilo opravdano, nije dovoljno da postoji zakonska odredba koja ispunjava kriterij "zakonitosti" i služi legitimnom cilju u javnom interesu, nego takvo miješanje mora, također, održati razuman odnos "proporcionalnosti" između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti. Miješanje u pravo na imovinu ne smije ići dalje od potrebnog da bi se postigao legitiman cilj, a nosioci imovinskih prava ne smiju biti podvrgnuti proizvoljnom tretmanu i od njih se ne smije tražiti da snose prevelik teret da bi bio ostvaren legitiman cilj (vidi Odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj *U 83/03* od 22. septembra 2004. godine, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/04, tačka 49).

35. Ustavni sud zapaža da je Republika Srpska 2002. godine donijela Zakon o odgađanju kojim je propisano da će se taj zakon primjenjivati do donošenja zakona kojim će se regulirati način izmirenja obaveza nastalih po osnovu sudskih odluka donesenih do dana donošenja ovog Zakona. Nakon toga je 2003. godine donesen i Zakon o privremenom odgađanju u koji su, između ostalog, uključena i potraživanja po osnovu "ratne štete". Također, članom 3. ovog Zakona je propisano da će se ovaj Zakon primjenjivati do donošenja posebnih propisa kojim će se regulirati način izmirenja potraživanja po osnovu unutrašnjeg duga, a najkasnije do 31. decembra 2004. godine.

36. Zakon o unutrašnjem dugu je stupio na snagu 23. jula 2004. godine. Ovim Zakonom je, kako je i ranije rečeno, "ratna šteta" priznata kao unutrašnji dug Republike Srpske. Zakon je, također, odredio da se potraživanja na osnovu "ratne štete", koja su priznata pravosnažnim sudskim presudama, moraju verificirati, a da će se nakon verifikacije obaveze po tom osnovu izmiriti emisijom obveznica Vlade Republike Srpske sa rokom dospjeća do 50 godina, bez kamate i isplatom u deset

jednakih godišnjih rata, počevši devet godina prije krajnjeg datuma dospjeća. Ovim Zakonom je, također, propisano da se dosuđene kamate otpisuju i da ne predstavljaju obavezu tuženog (član 20).

37. Zakon o ratnoj šteti je stupio na snagu 29. novembra 2005. godine, a donesen je na osnovu člana 18. Zakona o unutrašnjem dugu. Ovaj Zakon je dalje razradio šta se sve smatra "ratnom štetom", mada suštinski nije promijenio pojam "ratne štete", kako je već obrazloženo. Također, Zakon o ratnoj šteti je propisao i način utvrđivanja te štete u slučajevima u kojima postupci za naknadu te štete nisu pravosnažno okončani, propisujući da će se naknada "ratne štete" obaviti isplatom obveznica Republike Srpske, u skladu sa Zakonom o unutrašnjem dugu. Također, ovaj Zakon je propisao da se kamate na naknadu materijalne i nematerijalne štete otpisuju u skladu sa članom 20. Zakona o unutrašnjem dugu (član 2. stav 4. i član 3. stav 2. Zakona o ratnoj šteti). Međutim, za razliku od Zakona o unutrašnjem dugu, koji se nije bavio pitanjem troškova postupka u pravosnažno okončanim predmetima, Zakon o ratnoj šteti je propisao da će se u tim predmetima troškovi postupka, uključujući i troškove izvršnog postupka, isplatiti zajedno sa glavnicom putem obveznica (član 21).

38. Razmatrajući navedenu zakonsku regulativu, počevši od Zakona o odgađanju 2002. godine pa do Zakona o ratnoj šteti, koji je stupio na snagu 29. novembra 2005. godine, u odnosu na pravo apelanata na imovinu koju predstavljaju dosuđena sredstva na ime naknade materijalne i nematerijalne "ratne štete", dosuđene zakonske zatezne kamate i troškovi parničnog i izvršnog postupka, Ustavni sud je u već citiranoj Odluci broj AP 774/04 od 20. decembra 2005. godine zaključio da postoji kontinuirano miješanje u imovinska prava apelanata kako odgađanjem da se izvrše pravosnažne presude, tako i otpisom zateznih kamata dosuđenih pravosnažnim presudama prije stupanja na snagu Zakona o unutrašnjem dugu (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 774/04 od 20. decembra 2005. godine, "Službeni glasnik Republike Srpske" broj 12/06, str. 380-387).

39. U odgovoru na pitanje koje je od navedenih pravila iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju bilo primjenjivo na tadašnju pravnu situaciju, tj. kakva je priroda ovog miješanja u pravo na imovinu, Ustavni sud je uzeo u obzir sljedeće periode:

Period od donošenja Zakona o odgađanju do donošenja Zakona o unutrašnjem dugu

40. Ustavni sud je ocijenio, pozivajući se pri tome i na Odluku Komisije broj CH/01/3615 od 9. novembra 2005. godine, da se u odnosu na Zakon o odgađanju i Zakon o privremenom odgađanju radilo o *de facto* lišavanju imovine. Zaključeno je da dugotrajna nemogućnost da vlasnici izuzete imovine realiziraju svoje pravo na imovinu, tj. da naplate iznose nematerijalne i materijalne štete koja im je dosuđena, iako posjeduju pravosnažne sudske presude, sporazume o naknadi zaključene sa nadležnim organima uprave, ugovore i druge pravne akte donesene na osnovu odredaba relevantnih zakona, uključujući pripadajuće zatezne kamate, s jedne strane, te dugo odgađanje da se definiraju "nova prava", s druge strane, upućuju na zaključak da takve mjere predstavljaju faktičko "lišavanje" apelanata njihove imovine.

Period od donošenja Zakona o unutrašnjem dugu do donošenja Zakona o ratnoj šteti

41. Međutim, u svjetlu kasnije donesenog Zakona o unutrašnjem dugu, Ustavni sud je smatrao, pozivajući se na istovjetni stav Komisije iz Odluke broj CH/01/3615 od 9.

novembra 2005. godine, da se karakter miješanja u imovinska prava apelanata promijenio, jer ovaj Zakon je predvidio modalitet u okviru kojeg se može očekivati da će iznositi materijalne i nematerijalne štete biti isplaćeni apellantima. Zbog toga razloga Ustavni sud je smatrao da nakon donošenja Zakona o unutrašnjem dugu nemogućnost da se naplate dosuđeni iznosi materijalne i nematerijalne štete ne predstavlja "lišavanje", već "kontrolu" prava na imovinu u smislu člana 1. stav 2. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

42. U odnosu na zatezne kamate na dosuđene iznose, Ustavni sud je smatrao da je riječ o *de iure* lišavanju apelanata prava na imovinu. Naime, član 20. Zakona o unutrašnjem dugu je *explicite* propisivao da se dosuđene zatezne kamate otpisuju u cijelosti i da ne predstavljaju obavezu Republike Srpske, a isto rješenje je, kako je već rečeno, predviđeno i u Zakonu o ratnoj šteti. Dakle, zbog ovakvih propisa, apelanati ne bi nikada bili u mogućnosti doći do ove svoje "imovine" iako su i Zakon o unutrašnjem dugu i Zakon o ratnoj šteti doneseni nakon što su sve presude apelanata kojim im je priznato pravo na zateznu kamatu postale pravosnažne. Ustavni sud je u navedenoj odluci ocijenio da su na ovaj način Zakon o unutrašnjem dugu i Zakon o ratnoj šteti retroaktivno zadirali u stečena prava apelanata i lišavali ih "imovine" koja je pravosnažno priznata sudskim odlukama, te da je, stoga, primjenjivo drugo pravilo iz člana 1. stav 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju koje regulira uvjete pod kojima pojedinac može biti lišen imovine.

43. Kad je riječ o troškovima postupka, Ustavni sud je ukazao da su troškovi postupka u konkretnim slučajevima nastali u vezi sa vođenjem parničnih postupaka u periodu koji nije obuhvaćen zakonskom definicijom "ratne štete", te da se oni i ne mogu smatrati dijelom "ratne štete", pa, dakle, ni unutrašnjim dugom po osnovu "ratne štete" koji je tačno definiran Zakonom o unutrašnjem dugu i Zakonom o ratnoj šteti. Uprkos tome, Ustavni sud je ukazao da apelanati ne bi mogli u izvršnom postupku naplatiti ove troškove, budući da je Zakon o ratnoj šteti predviđao da će se troškovi parničnih postupaka i izvršnih postupaka isplatiti prema istom modalitetu kao i glavnica, dakle, kao "ratna šteta", i to isplatom obveznica. Ustavni sud je, također, ukazao da ni izmjenama Zakona o izvršnom postupku nije predviđeno odgađanje svih izvršenja, već samo onih koja se odnose na potraživanja nastala u ratnom periodu u šta se ne ubrajaju troškovi postupka. Stoga je Ustavni sud zaključio da, iako apelanati nisu *de iure* lišeni ove svoje imovine koja bi im morala biti isplaćena primjenom Zakona o izvršnom postupku, odgađanjem da se izvrše pravosnažne presude i u dijelu u kojem su dosuđeni troškovi postupka apelanati su *de facto* lišeni ove "imovine" u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju bez mogućnosti da je ikada naplate.

Period nakon donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu

44. Ustavni sud zapaža da je Narodna skupština Republike Srpske usvojila i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu, koji je stupio na pravnu snagu 2. juna 2006. godine, a koji predviđa nove modalitete reguliranja "ratne štete". Spomenutim zakonom je propisano da će se obaveze po glavnica pravosnažnih presuda izmiriti emisijom dugoročnih obveznica sa rokom dospjeća do 35 godina i godišnjom kamatom od 1,5 posto i da će se dosuđene zakonske zatezne kamate obračunavati do 23. jula 2004. godine, odnosno do dana stupanja na snagu Zakona o unutrašnjem dugu. Za razliku od zakonskog rješenja u Zakonu o ratnoj šteti, koji je predviđao da će se ovi troškovi zajedno s glavnicom isplatiti emisijom dugoročnih obveznica, propisano je da će se troškovi

parničnog postupka i troškovi izvršenja platiti tražiocima izvršenja u cjelokupnom iznosu bez kamata. Ustavni sud u svojoj Odluci broj AP 619/06 od 26. juna 2007. godine konstatirao je da je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu od 2. juna 2006. godine i dalje ostao na snazi poseban zakonski modalitet kojim se regulira izmirivanje obaveza države po osnovi "ratne štete", uključujući i pravosnažne presude.

45. Imajući u vidu da je javna vlast i u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu ostala pri modalitetu izmirenja duga po osnovi "ratne štete" emisijom dugoročnih obveznica, te da je samo djelimično priznala pravo na zakonske zatezne kamate i otpisala kamate na troškove parničnog i sudskog postupka, Ustavni sud je zaključio da se javna vlast miješa u imovinska prava apelanata. Ustavni sud se poziva na svoj stav iz Odluke broj AP 619/06 od 26. juna 2007. godine kojim je utvrđeno da se kontinuirano miješanje u imovinska prava apelanata od donošenja Zakona o odgađanju 2002. godine pa do stupanja na snagu Zakona o ratnoj šteti, 29. novembra 2005. godine, nastavlja i donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu.

46. Odgovarajući na pitanje kakva je priroda ovog miješanja u pravo apelanata na imovinu prema postojećoj zakonskoj regulativi, odnosno koje je od navedenih pravila iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju primjenjivo u odnosu na zakonski propisane modalitete naplate dosuđenih iznosa materijalne i nematerijalne štete, Ustavni sud se poziva na svoj stav iz Odluke Ustavnog suda broj AP 619/06 od 26. juna 2007. godine i zaključuje da zakonska rješenja iz Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o unutrašnjem dugu po svojoj prirodi predstavljaju "kontrolu" prava na imovinu u smislu člana 1. stav 2. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

47. Kad su u pitanju zatezne kamate na dosuđene iznose, Ustavni sud zapaža da član 20. Zakona o unutrašnjem dugu propisuje modalitete isplate dosuđene zatezne kamate tako da će se priznati do stupanja na snagu osnovnog zakona, i to najviše do iznosa glavnog duga. Ustavni sud primjećuje da je novim Zakonskim rješenjem, za razliku od prethodnog u kojem su zatezne kamate bile otpisane u cijelosti, što se smatralo "lišavanjem" apelanata njihove imovine, djelimično priznato pravo apelanata na zakonske zatezne kamate, koje bi trebalo prema posebnom modalitetu isplatiti apellantima. Ustavni sud je u svojoj Odluci broj AP 619/06 od 26. juna 2007. godine zaključio da novi zakonski modalitet naplate pravosnažno dosuđenih zateznih kamata na iznose utvrđene materijalne i nematerijalne štete zadržava karakter "kontrole" prava na imovinu apelanata, te da je, stoga, primjenjivo drugo pravilo iz člana 1. stav 2. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

48. Kad je riječ o troškovima postupka, prema prijašnjim zakonskim rješenjima, apelanti nisu mogli u izvršnom postupku naplatiti ove troškove, budući da je Zakon o ratnoj šteti predvidio da će se troškovi parničnog postupka i izvršnih postupaka isplatiti prema istom modalitetu kao i glavnica, dakle, kao "ratna šteta", i to isplatom obveznica. Ustavni sud zapaža da je izmjenama Zakona o unutrašnjem dugu predviđeno da će se troškovi parničnog postupka i troškovi izvršenja utvrđeni u izvršnom postupku platiti tražiocima izvršenja iz budžeta Republike Srpske u periodu od 30. juna 2006. godine do 31. decembra 2007. godine, a prema dospjeću izvršnih odluka evidentiranih u Ministarstvu finansija RS. Predviđeno je da će se iznosi troškova parničnog i izvršnog postupka utvrđeni u pravosnažnim sudskim odlukama isplatiti u cjelokupnom iznosu bez kamata. Stoga, za razliku od prethodnog modaliteta koji je vodio do *de facto* "lišavanja"

apelanata ove imovine, Ustavni sud smatra da novo zakonsko rješenje u pogledu troškova postupka predstavlja "kontrolu" prava na imovinu, budući da propisuje modalitete isplate ovog potraživanja, te da je, stoga, primjenjivo drugo pravilo iz člana 1. stav 2. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Da li je miješanje u pravo na imovinu "opravdano"?

49. Da bi, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, miješanje u pravo na imovinu bilo opravdano, ono, prije svega, mora biti u skladu sa zahtjevom pravne sigurnosti ili "zakonitosti". Zatim, miješanje mora imati zakonit cilj od javnog ili općeg interesa, a njime mora biti postignuta i pravična ravnoteža između zaštite prava na imovinu i zahtjeva od općeg ili javnog interesa (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *James i dr. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21. februara 1986. godine, serija A, broj 98, tačka 46, i već citirana presuda *Sporrong i Lonnorth*, tačka 73).

Da li je miješanje u skladu sa zahtjevom pravne sigurnosti ili zakonitosti?

50. Ustavni sud podsjeća na već ustaljenu praksu Evropskog suda za ljudska prava prema kojoj je prvi i najvažniji zahtjev iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju onaj koji traži da miješanje javnih vlasti u pravo na imovinu bude "zakonito". Naime, druga rečenica prvog stava člana 1. Protokola broj 1 dopušta lišavanje prava na imovinu samo "pod uvjetima predviđenim zakonom", a drugi stav člana 1. priznaje državama pravo da kontroliraju korištenje imovine "donošenjem zakona". Princip pravne sigurnosti je prisutan u cijeloj Evropskoj konvenciji i mora biti ispoštovan bez obzira na to koje se od tri pravila iz člana 1. Protokola broj 1 primjenjuje. Ovaj princip podrazumijeva postojanje i poštivanje adekvatno dostupnih i dovoljno preciznih domaćih zakona, koji zadovoljavaju osnovne zahtjeve pojma "zakon". Osim toga, vladavina prava je osnovni princip demokratskog društva, koji je neodvojiv od bilo kojeg člana Evropske konvencije i za sobom povlači obavezu države ili drugih javnih vlasti da poštuju sudske odluke ili odluke koje su donesene protiv države (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Iatridis protiv Grčke*, presuda od 25. marta 1999. godine, Izvještaji o presudama i odlukama 1999-II, tačka 58). Tek kada je ovaj zahtjev ispunjen, može se razmatrati da li postoji pravična ravnoteža između zahtjeva od općeg ili javnog interesa i zahtjeva za zaštitu pojedinačnog prava na imovinu.

51. Pri analizi ovog pitanja Ustavni sud će uzeti u obzir period od donošenja Zakona o odgađanju do donošenja Zakona o unutrašnjem dugu, zatim, period od donošenja Zakona o unutrašnjem dugu do donošenja Zakona o ratnoj šteti i period nakon donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu.

Period od donošenja Zakona o odgađanju do donošenja Zakona o unutrašnjem dugu

52. Pri ocjeni perioda od donošenja Zakona o odgađanju 2002. godine pa do donošenja Zakona o ratnoj šteti koji je stupio na snagu 29. novembra 2005. godine, Ustavni sud je u već citiranoj Odluci broj AP 774/04 od 20. decembra 2005. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 12/06, st. 380-387) zaključio da tim zakonima nisu bili definirani razlozi zbog kojih se vlasti miješaju u prava apelanata, koji se ciljevi žele postići ovakvim miješanjem, *modus operandi* novonastale situacije, niti je definirana materijalnopravna pozicija apelanata, već je jednostavno odgođeno izvršenje pravosnažnih presuda kojim je dosuđena "ratna šteta". Ustavni sud je smatrao da do stupanja na snagu Zakona o unutrašnjem dugu miješanje vlasti u pravo podnosilaca prijava na imovinu nije bilo

"zakonito", jer zakoni kojima je odgođeno izvršenje pravosnažnih presuda ne zadovoljavaju kriterij "zakonitosti" iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

(3.a.2) Period od donošenja Zakona o unutrašnjem dugu do donošenja Zakona o ratnoj šteti

53. Međutim, Ustavni sud u navedenoj odluci ocijenio je da su Zakonom o unutrašnjem dugu jasno definirani ciljevi miješanja u pravo na imovinu, a definiran je i novi okvir prava apelanata u vezi sa njihovim potraživanjima, što je dalje konkretizirano Zakonom o ratnoj šteti. Stoga je Ustavni sud zaključio da ovi zakoni imaju sasvim drukčiji pravni kvalitet nego dotadašnja legislativa koja se ticala iste problematike. Zbog toga, Ustavni sud je zaključio da miješanje vlasti u pravo podnosioca prijava na imovinu nakon donošenja Zakona o unutrašnjem dugu ispunjava kriterij "zakonitosti" iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Period nakon donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu

54. Ustavni sud zapaža da nova legislativa iz ove oblasti, odnosno Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu dodatno razrađuje i definira zakonske modalitete osnovnog zakona s ciljem izmirenja obaveza države po osnovu "ratne štete", kao dijela unutrašnjeg duga entiteta. Pri tome su u članu 2. Zakona o unutrašnjem dugu i dalje ostali na snazi definirani ciljevi zbog kojih se javna vlast miješa u pravo apelanata na imovinu, a to su makroekonomska stabilnost i fiskalna održivost Republike Srpske, a time i ustavni poredak Bosne i Hercegovine. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da je miješanje u imovinska prava apelanata i nakon donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu zakonito.

55. Ustavni sud, dalje, mora ispitati da li je cilj definiran u članu 2. Zakona o unutrašnjem dugu legitiman cilj od općeg ili javnog interesa, te da li postoji pravična ravnoteža između zahtjeva od općeg ili javnog interesa i zahtjeva apelanata za zaštitu prava na imovinu.

Da li miješanje u pravo na imovinu ima legitiman cilj od javnog ili općeg interesa?

56. Pojam "javnog interesa", u smislu člana 1. Protokola broj 1, jeste "neizbježno širok". U ustanovljavanju postojanja takvog "javnog interesa" domaće vlasti uživaju široku slobodu procjene. Evropski sud naglašava da "zbog njihovog neposrednog poznavanja matičnog društva i njegovih potreba, domaće vlasti su u principu u boljem položaju da razluče šta je 'u javnom interesu' nego međunarodni sudija". Prema tome, Evropski sud će "poštivati sud zakonodavca o tome šta je 'u javnom interesu' ukoliko taj sud nije očigledno bez razumnog osnova" (vidi već citiranu presudu Evropskog suda za ljudska prava, *James i dr.*, tačka 46).

57. U članu 2. Zakona o unutrašnjem dugu definirano je da je cilj donošenja propisa koji su u pitanju potreba da se uredi način izmirivanja unutrašnjeg duga koji je nastao, između ostalog, po osnovu nadoknade za "ratnu štetu" na način koji neće dovesti u pitanje makroekonomsku stabilnost Republike Srpske i time ustavni poredak Bosne i Hercegovine.

58. Ustavni sud smatra da je ovo legitiman cilj miješanja u pravo apelanata na imovinu, te da je taj cilj opravdan javnim interesom, a to su, prije svega, makroekonomska stabilnost i fiskalna održivost entiteta i ustavni poredak Bosne i Hercegovine.

Da li postoji pravična ravnoteža između zahtjeva od općeg ili javnog interesa i zahtjeva za zaštitu prava apelanata na imovinu (proporcionalnost)?

59. Da bi miješanje u zaštićenu imovinu bilo dopušteno prema kriterijima člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, ono ne samo da mora služiti legitimnom cilju u javnom interesu već mora postojati i razuman odnos "proporcionalnosti" između korištenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti (već citirana presuda Evropskog suda za ljudska prava, *James i drugi*, tačka 50). Prema tome, Evropski sud je ustanovio da s ciljem provjeravanja triju različitih pravila iz člana 1. Protokola broj 1 treba provesti test "pravične ravnoteže". To znači da "sud mora da odredi da li je uspostavljena pravična ravnoteža između zahtjeva od općeg interesa zajednice i zahtjeva da se zaštite osnovna prava pojedinca. Potraga za ovom ravnotežom je svojstvena cijeloj Konvenciji, a odražava se i u strukturi člana 1" (vidi već citiranu presudu Evropskog suda za ljudska prava, *Sporrong i Lönnroth*, tačka 69).

60. Ustavni sud ističe da domaće vlasti, zbog neposrednog poznavanja društva i njegovih potreba, uživaju široko polje procjene prilikom donošenja odluka koje dovode do miješanja u imovinska prava pojedinaca. Odluka da se oduzme ili kontrolira imovina često uključuje razmatranje političkih, ekonomskih i socijalnih pitanja o kojima će se mišljenja u okviru demokratskog društva bitno razlikovati. Stoga će se odluka domaćih vlasti poštivati osim ako je očigledno bez opravdanog osnova (vidi već citiranu presudu Evropskog suda za ljudska prava, *James i drugi*, stav 46).

61. U konkretnom slučaju najveći broj apelacija koje su predmet razmatranja ove odluke odnosi se na pretrpljenu nematerijalnu štetu zbog pogibije bliskog lica tokom ratnih djelovanja ili zbog pretrpljene tjelesne povrede koja je dovela do trajnog umanjena opće životne sposobnosti. Ustavni sud smatra da su ovo najtragičniji i, u suštini, nenadoknadivi gubici, a naknada nematerijalne štete i ne predstavlja naknadu u pravom smislu riječi, budući da se njom ne postiže uspostavljanje onakvog stanja kakvo je postojalo prije prouzrokovanja štete. Ona je po svojoj prirodi satisfakcija koja se daje oštećenom za povredu njegovih nematerijalnih dobara, koja čine sastavni dio integriteta čovjekove ličnosti.

62. Koliko god se moralo uvažiti navedeno, Ustavni sud je već zaključio da postoji legitiman cilj od javnog interesa koji je takve prirode da opravdava veoma široko polje procjene nadležnih vlasti u vezi sa pitanjem isplate pravosnažno utvrđenog prava na naknadu za "ratnu štetu". S druge strane, ispitujući kriterij "pravične ravnoteže", Ustavni sud je već utvrdio da je Republika Srpska priznala materijalnu i nematerijalnu štetu koja je utvrđena pravosnažnim presudama kao "ratnu štetu" i da je te obaveze priznala kao unutrašnji dug.

Proporcionalnost zakonskog modaliteta iz Zakona o unutrašnjem dugu

63. Kao modalitet isplate obaveza po osnovu unutrašnjeg duga, Republika Srpska je u vezi sa izmirenjem obaveza na ime "ratne štete" Zakonom o unutrašnjem dugu propisala da će se, nakon izvršene verifikacije, obaveze po osnovu "ratne štete" izmiriti emisijom obveznica za ta potraživanja. Ovo rješenje prihvata i Zakon o ratnoj šteti koji u članu 20. regulira da će se naknada ratne štete izvršiti putem obveznica, u skladu sa Zakonom o unutrašnjem dugu. Iako ovaj modalitet sâm po sebi ne bi bio problematičan, Ustavni sud podsjeća da na problem u vezi sa ovakvim zakonskim rješenjem ukazao u svojim prijašnjim odlukama broj AP 288/03 i 464/04. Naime, u

navedenim odlukama Ustavni sud je naveo da je "takvim zakonom, pored toga što je upitno njegovo donošenje u smislu principa iz Evropske konvencije, narušen i princip proporcionalnosti u odnosu na osnovna prava pojedinaca" budući da je "i pored evidentnog javnog interesa države da donese navedeni zakon, zbog ogromnog duga koji je nastao po osnovu materijalne i nematerijalne štete nastale u toku ratnih djelovanja, a koji je naveden u članu 18. citiranog zakona" stavljen pretjeran teret na pojedince. Zbog toga je Ustavni sud zaključio da nije ispunjen uvjet proporcionalnosti između javnog interesa zajednice i osnovnih prava pojedinaca. Ustavni sud je naveo da je osnovni razlog zbog kojeg je Ustavni sud zaključio da postoji pretjeran teret prema pojedincima činjenica da je u članu 21. stav 1. tačka 1. Zakona o unutrašnjem dugu bilo propisano da će potraživanja koja su utvrđena pravosnažnim sudskim presudama biti izmirena emitiranjem obveznica sa rokom dospeljeća do 50 godina, ističući da se zbog toga "opravdano postavlja pitanje da li će iko od građana koji će posjedovati takvu vrstu obveznica doživjeti mogućnost da naplati obveznice i tako djelotvorno ostvariti svoja prava. Osim toga, spornim zakonom je predviđeno da će se obaveze izmiriti bez kamate, što, kada se uzme u obzir navedeni period odgode, svakako znači djelotvorno umanjenje iznosa koji će biti isplaćen pojedincima" (već citirane odluke broj AP 288/03 i AP 464/04).

Proporcionalnost modaliteta predviđenog Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu

64. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu propisano je da će se način i rokovi verifikacije pojedinačnih potraživanja po osnovu materijalne i nematerijalne štete nastale u periodu ratnih djelovanja od 20. maja 1992. godine do 19. juna 1996. godine regulirati posebnim propisom, a da se zatezne kamate utvrđene pravosnažnim sudskim presudama koje se obračunavaju u toku verifikacije pojedinačnih potraživanja po ovom osnovu obračunavaju do 23. jula 2004. godine, odnosno do stupanja na snagu osnovnog zakona, najviše do iznosa svakog utvrđenog pojedinačnog duga. Ovim Zakonom je određeno da će se nakon verifikacije, a najkasnije do 30. juna 2008. godine, obaveze po tom osnovu izmiriti emisijom obveznica Vlade Republike Srpske sa rokom dospeljeća do 35 godina, sa godišnjom kamatom od 1,5 posto i isplatom u deset godišnjih rata, počevši devet godina prije krajnjeg datuma dospeljeća, sa pravom prijevremenog otkupa. Također je određeno da će se iznosi troškova parničnog postupka i troškovi parničnog izvršenja utvrđeni u pravosnažnim sudskim odlukama isplatiti u cjelokupnom iznosu bez kamata.

65. Ustavni sud konstatira da modaliteti predviđeni u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu ostaju pri prijašnjem zakonskom rješenju da se potraživanja utvrđena pravosnažnim sudskim odlukama izmire emisijom dugoročnih obveznica s tim što je, za razliku od prethodnog rješenja prema kojem je rok dospeljeća bio do 50 godina, sada rok dospeljeća do 35 godina. Ustavni sud zapaža, kada su u pitanju novi modaliteti isplate dosuđenih iznosa naknade materijalne i nematerijalne štete putem obveznica, da su nova zakonska rješenja poboljšana u odnosu na prijašnja zakonska rješenja utoliko što su sad predviđeni kraći rok dospeljeća obveznica i godišnja kamata na predmetne obveznice, te mogućnost njihovog prijevremenog otkupa. Također, nova zakonska rješenja predviđaju mogućnost da se naplate zakonske zatezne kamate i troškovi postupka prema modalitetu koji apelante ne lišava ove imovine, nego samo uvodi ograničenja koja su prema slobodnoj ocjeni javne vlasti

neophodna radi uspostavljanja pravične ravnoteže između općeg javnog interesa i prava pojedinaca. Ustavni sud smatra, u odnosu na određivanje godišnje kamate na dugoročne obveznice, te na omogućavanje da se naplate zakonske zatezne kamate i troškovi postupka dosuđeni pravosnažnim presudama, da je uspostavljena pravična ravnoteža između javnog interesa i interesa pojedinaca.

66. Međutim, Ustavni sud ističe da je mogućnost prijevremenog otkupa dugoročnih obveznica ostala nedefinirana i deklaratorna. Ustavni sud u svojoj Odluci broj AP 619/06 od 26. juna 2007. godine naglasio je da se ponovno opravdano postavlja pitanje da li će iko od građana koji posjeduje takvu vrstu obveznica doživjeti mogućnost da naplati obveznice i na taj način efektivno ostvari svoja prava. Stoga se Ustavni sud poziva na svoj stav iz navedene odluke u odnosu na rok dospeljeća obveznica od 35 godina i u odnosu na nedefiniranost mogućnosti da se prijevremeno otkupe obveznice, te ostaje pri zaključku da ni ovim Zakonom nije uspostavljena "pravična ravnoteža" između zahtjeva od općeg ili javnog interesa i prava pojedinca, tj. da ovakvo zakonsko rješenje nije proporcionalno legitimnom cilju koji se želi postići kako to zahtijeva član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

67. Ustavni sud smatra da, iako Zakon o unutrašnjem dugu ima legitiman cilj od javnog interesa kada se radi o miješanju u pravo apelanata na imovinu, upotrijebljena sredstva nisu proporcionalna tom cilju. To znači da načinom isplate ratne štete koju predviđa ovaj Zakon zajedno sa izmjenama i dopunama, zbog nesrazmjerne dužine dospeljeća dugoročnih obveznica u odnosu na ljudski vijek pojedinca-imaoca pravosnažne i izvršne presude, te zbog samo deklaratornog karaktera odredbe kojom se pruža mogućnost prijevremenog otkupa tih obveznica, nije uspostavljena "pravična ravnoteža" između zahtjeva od općeg ili javnog interesa da se očuvaju makroekonomska stabilnost i fiskalna održivost entiteta i zaštiti ustavni poredak Bosne i Hercegovine i zahtjeva da se zaštiti pravo pojedinca na imovinu. Na osnovu svega izloženog Ustavni sud smatra da je prekršeno pravo apelanata na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

68. Apelanti smatraju da je neprovođenjem rješenja o izvršenju sudskih presuda povrijeđeno njihovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Apelanti se žale na kršenje prava na pravično suđenje, budući da su onemogućeni da *de facto* naplate iznose dosuđene pravosnažnim presudama zato što Trezor RS odbija da provede rješenja o izvršenju, pozivajući se prvo na Zakon o odgađanju, a zatim na Zakon o unutrašnjem dugu.

69. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom."

70. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku

pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

Pravo na pravično suđenje u odnosu na neizvršenje pravosnažnih presuda

71. Ustavni sud je već utvrdio da se radi o imovinskim pravima apelanata, koja su, svakako, "građanska prava i obaveze" u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije. U vezi sa navodima apelanata o kršenju prava na pravično suđenje, Ustavni sud podsjeća na vlastitu jurisprudenciju i praksu Evropskog suda za ljudska prava prema kojoj član 6. stav 1. Evropske konvencije osigurava svakome pravo da iznese zahtjev koji se odnosi na njegova građanska prava i obaveze pred sud ili tribunal (vidi, Ustavni sud, već citirane odluke AP 288/03 i AP 464/04, i Evropski sud za ljudska prava, *Hornsby protiv Grčke*, presuda od 19. marta 1997. godine, stav 40). Neodvojiv element člana 6. Evropske konvencije je i "pravo na sud" u čiji okvir ulazi i pravo na pristup sudu, tj. pravo da se pokrene postupak pred sudovima u građanskim stvarima (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Philis protiv Grčke*, presuda od 27. augusta 1991. godine, serija A-209, str. 20, stav 59). Međutim, to pravo bi bilo iluzorno ukoliko domaći pravni sistem država ugovornica dopušta da konačne, izvršne sudske odluke ostanu neizvršene na štetu jedne od strana. Bilo bi neprihvatljivo da član 6. Evropske konvencije detaljno propisuje proceduralne garancije date strankama - postupak koji je pravičan, javan i ekspeditivan - bez zaštite provođenja sudske odluke. Tumačiti član 6. Evropske konvencije kao da se tiče isključivo vođenja postupka vodilo bi, sigurno, u situacije inkompatibilne principima vladavine prava koje su države ugovornice preuzele kada su ratificirale Konvenciju (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Burdov protiv Rusije*, presuda od 7. maja 2002. godine, aplikacija broj 59498/00, stav 34).

72. Također, i Ustavni sud i Komisija su u prijašnjim odlukama ukazali na već izgrađenu praksu institucija osnovanih u skladu s Aneksom 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, Doma za ljudska prava (vidi predmet broj CH/96/17, Blentić protiv Republike Srpske, Odluka o prihvatljivosti i meritumu uručena 3. decembra 1997. godine) i Ombudsmena za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu (vidi predmet broj (B) 746/97, B.D. protiv Federacije Bosne i Hercegovine, Izvještaji od 24. marta 1999. godine), u kojima je utvrđeno da je prekršen član 6. Evropske konvencije zbog neizvršavanja pravosnažnih sudskih odluka. Stoga, izvršenje presude koju donese bilo koji sud mora biti posmatrano kao integralni dio "sudenja" u smislu člana 6. Evropske konvencije (vidi, Ustavni sud Bosne i Hercegovine, već citirane odluke AP 288/03 i AP 464/04, kao i već citiranu odluku Komisije CH/01/3615).

73. S druge strane, Ustavni sud, također, naglašava da pravo na pristup sudu nije apsolutno pravo, već da država može to pravo ograničiti. To pravo, prema svojoj prirodi, traži da ga država regulira na način koji će zavisiti od "potreba i resursa zajednice i pojedinaca" (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 7. maja 1974. godine, serija A-18, tačka 38). Ustavni sud naglašava da država, u principu, ne može donositi zakone kojima će onemogućiti da se izvrše pravosnažne sudske odluke, jer bi to bilo suprotno principu vladavine prava iz člana I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, a zatim i prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Međutim, država može to pravo u određenoj mjeri ograničiti (vidi već citiranu odluku Komisije broj CH/01/3615, stav 237). Pri odlučivanju o ograničenjima koja smatra da je potrebno nametnuti država uživa izvjesnu "slobodu procjene". Međutim,

tim ograničenjima država ne smije narušiti samu suštinu prava zaštićenog članom 6. stav 1. Evropske konvencije. Kako je Evropski sud zaključio, "aplikant ne smije biti spriječen da uživa koristi iz uspješno okončanog postupka zbog finansijskih problema države" (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Shiljajev protiv Rusije*, presuda od 6. oktobra 2005. godine, aplikacija broj 9647/02, stav 33, i već citirana presuda *Burdov protiv Rusije*, stav 35).

74. Također, ova ograničenja moraju imati legitiman cilj i moraju zadovoljiti princip "proporcionalnosti", tj. mora postojati razuman odnos proporcionalnosti između sredstava koja se koriste i cilja koji se želi postići (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Ashingdane protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 1985. godine, serija A, broj 93, tačka 57). Kako je to već rečeno, potrebna ravnoteža, tj. proporcionalnost između javnog interesa zajednice i osnovnih prava pojedinaca neće biti utvrđena ako "dotična lica moraju snositi prevelik teret" (vidi već citiranu presudu Evropskog suda, *Sporrong i Lonnorth protiv Švedske*, tač. 70-73).

Proporcionalnost zakonskog modaliteta iz Zakona o unutrašnjem dugu i Zakona o ratnoj šteti

75. Razmatrajući ova ograničenja prava na pristup sudu u svjetlu ranije važećih zakonskih rješenja, Ustavni sud je u Odluci broj AP 774/04 od 20. decembra 2005. godine zaključio da takvi zakonski modaliteti krše princip "proporcionalnosti" između javnog interesa zajednice i osnovnih prava pojedinaca, a što je suprotno pravu na pristup sudu koje je sadržano u članu 6. stav 1. Evropske konvencije. Pri tome Ustavni sud je ukazao da je zakonodavac Republike Srpske, propisujući u Zakonu o unutrašnjem dugu da se kamate dosuđene pravosnažnim presudama otpisuju u cijelosti, a u Zakonu o ratnoj šteti i da će se po pravosnažnim odlukama priznati samo glavnica i troškovi postupka, mimo svojih ovlaštenja promijenio pravosnažne sudske odluke donesene prije stupanja na snagu ovih zakona. Ustavni sud je smatrao da je ovo neprihvatljivo miješanje zakonodavne vlasti u sudsku vlast, čime je bio narušen princip podjele vlasti, ali i prekršeno pravo na "nezavisan sud", koje je neodvojiv element prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Osim toga, ovakvim rješenjem bio je prekršen princip vladavine prava i princip *res iudicata* prema kojem je konačna presuda koju donese nadležni sud o meritumu predmeta konačna u odnosu na prava stranaka u postupku. Ovaj princip predstavlja apsolutnu zabranu kasnijih postupaka koji se tiču istog potraživanja ili zakonodavnog miješanja i izmjene pravosnažnih presuda. Na ovaj način bio je prekršen i princip vladavine prava iz člana I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, jer je Republika Srpska na ovaj način izbjegavala posljedice koje proizlaze iz pravosnažnih sudskih odluka, koristeći zakonodavna ovlaštenja koja ima, a na štetu apelanata, zbog čega je bilo utvrđeno kršenje prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

76. Međutim, Ustavni sud je u navedenoj odluci, pozivajući se na vlastitu jurisprudenciju, istakao da se ovim zaključkom ne umanjuje pravo Republike Srpske da pronade odgovarajući *modus operandi* izvršenja pravosnažnih sudskih odluka, vodeći, naravno, računa o zahtjevu "proporcionalnosti". Ukazano je na to da je pronalaženje odgovarajućeg modaliteta kojim apelanti ne bi u cijelosti bili lišeni stečenog prava koje je priznato pravosnažnim sudskim odlukama prvenstveno zadatak zakonodavca koji je u boljoj poziciji da odluči, s obzirom na okolnosti i na slobodu procjene koju uživa, na koji način će riješiti ovo pitanje. Pri tome je u Odluci broj AP 774/04 od 20. decembra 2005. godine

navedeno da "Ustavni sud ne ulazi u to da li će zakonodavac odrediti rok do kojeg može teći ova zatezna kamata ili naći neki drugi modalitet, ali ukazuje da je pri donošenju bilo kakvog rješenja ovog pitanja neophodno da zakonodavac vodi računa o ustavnom principu vladavine prava, podjele vlasti i o principima iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, na osnovu kojih zakonodavac nije ovlašten u cijelosti ukinuti pravo dosuđeno pravosnažnom presudom".

Proporcionalnost modaliteta predviđenog Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu

77. Zakonodavac Republike Srpske, s ciljem implementacije odluka Komisije broj CH/01/3615 od 9. novembra 2005. godine i Ustavnog suda broj 774/05 od 20. decembra 2005. godine, a u okviru slobodnog polja procjene, propisao je nove zakonske modalitete isplate "ratne štete" u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu, uključujući i obaveze iz pravosnažnih sudskih odluka donesenih po osnovu potraživanja naknade "ratne štete". U novom Zakonskom rješenju zakonodavac je ostao pri rješenju da se glavnica dosuđenih potraživanja isplati emisijom dugoročnih obveznica s tim da je, kako je već rečeno, rok dospelosti smanjen sa 50 na 35 godina i s ciljem zaštite vrijednosti obveznica propisana je godišnja kamata u iznosu od 1,5 posto. Osim navedenog, za razliku od prijašnjih zakonskih rješenja, kojim su apelanti bili u cijelosti lišeni stečenog prava na zakonske zatezne kamate i troškove postupka, koje je priznato pravosnažnim sudskim odlukama, izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu priznato je pravo na isplatu dosuđenih zakonskih zateznih kamata i određen je rok do kojeg zakonska zatezna kamata priznata pravosnažnim sudskim odlukama može teći, a također je određena i maksimalna visina tih kamata u iznosu do visine glavnice duga. Novim Zakonskim rješenjem se troškovi parničnog i izvršnog postupka priznaju i isplaćuju u cijelosti, prema redu dospijeca verificiranih potraživanja, ali bez zakonskih zateznih kamata. U odnosu na zakonske zatezne kamate i troškove postupka, Ustavni sud je već zaključio da su novim Zakonskim rješenjima ta prava, koja su priznata pravosnažnim presudama, ograničena u neophodnoj mjeri, s ciljem zaštite legitimnog javnog interesa, čime je u tom dijelu uspostavljena pravična ravnoteža između općeg interesa i interesa pojedinaca-apanata. Međutim, pri ocjeni proporcionalnosti miješanja javne vlasti u pravo apanata na naplatu materijalne i nematerijalne štete dosuđene pravosnažnim sudskim presudama, Ustavni sud se poziva na svoj stav iz Odluke Ustavnog suda broj AP 619/06 od 26. juna 2007. godine i zaključuje da rok dospijeca obveznica od 35 godina i samo deklaratorna mogućnost prijevremenog otkupa tih obveznica stavljaju pretjeran teret na apelante i predstavljaju nesrazmjerno ograničenje prava apanata priznatih pravosnažnim sudskim presudama u odnosu na već utvrđen legitiman javni interes očuvanja makroekonomske stabilnosti i fiskalne održivosti entiteta i zaštite ustavnog poretka Bosne i Hercegovine.

78. Iz navedenog slijedi da se primjenom odredaba Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutrašnjem dugu onemogućava izvršenje pravosnažnih sudskih odluka na način i u obimu utvrđenim pravosnažnim sudskim odlukama. Ustavni sud smatra da se to čini mjerama koje krše princip "proporcionalnosti" između javnog interesa zajednice i osnovnih prava pojedinaca, a što je suprotno pravu na pristup sudu koje je sadržano u članu 6. stav 1. Evropske konvencije.

Zahtjev za kompenzaciju

79. Uzimajući u obzir vrlo složenu ekonomsku situaciju i zaključke Ustavnog suda u ovoj odluci, Ustavni sud smatra da je ovakva odluka dovoljna satisfakcija apelantima za kršenje prava na imovinu i na pravično suđenje. Ustavni sud, također, smatra da bi dosuđivanje kompenzacije kako to apelanti traže u predmetima broj AP 2264/06, AP 2410/06, 2423/06, AP 2543/06, AP 2641/06, AP 3055/06, AP 3076/06 i AP 3309/06 predstavljalo dodatni teret koji bi doprinio daljnjem usložnjavanju situacije i koji bi otežao pronalaženje odgovarajućih rješenja u smislu zaključaka Ustavnog suda. Stoga, Ustavni sud odbija zahtjev apanata za kompenzaciju.

VIII. Zaključak

80. Ustavni sud zaključuje da postoji kršenje prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, kada zakon kojim se miješa u pravo na imovinu ima legitiman cilj od javnog interesa, ali upotrijebljena sredstva nisu proporcionalna tom cilju, odnosno kada zakonom nije uspostavljena "pravična ravnoteža" između zahtjeva od općeg ili javnog interesa i zahtjeva da se zaštiti pravo pojedinca na imovinu.

81. Ustavni sud, također, zaključuje da postoji povreda prava na pristup sudu kao elementa prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člana 6. Evropske konvencije, ako je zakonom ili kojim drugim aktom vlasti onemogućeno da se izvrše pravosnažne sudske presude, ako takav zakon ili drugi akt stavlja "pretjeran teret na pojedinca", čime ne zadovoljava uvjet proporcionalnosti između javnog interesa zajednice i osnovnih prava pojedinaca.

82. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

83. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj AP 1211/06, rješavajući apelaciju **Željka Volaša i dr.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Seada Palavrić, sutkinja

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 13. prosinca 2007. godine, je donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvajaju se apelacije **Željka Volaša, Nedeljka Pejakovića, Josipa Pavlovića, Milivoja i Borislave Dragojević, Nikolije i Radeta Velimira, Željka Jožića, Dušanke Miletić, D., D., M. i L.J. Š., J. i I.V., D., M. i V.T. i M. M., V., S., S., M. i M. B., S. Ž., S., M., M. i D. Ž., Lj., M., B. i M. Ž., B., D., N. i S. Š., Lj., Lj. i S. P., N., D., S. i M. Z., M. i R. S., I. V., N., Z., Z. i V. Đ., Ž., B., M., S. i P. M., M. i Z. L., M., P. i D. J., Danila, Save, Bosiljke, Nataše, Sanje, Biljane i Vedrane Antelj, Žarka Arsića,**

Miroslava Andrića, Biljane, mldb. Ivane i Danice Aleksić, Miljka Aleksića, Pante Brajkovića, Mira Brborića, Ruže, Dragane, Miloša i Marka Bajovića, Jevgenije, Nebojše i Bojane Buha, Mirjane i Milana Buluta, Željke Buha, mldb. Adriјane, Tatјane i Stane, Mihajla i Ljeposave Bratić, Radislave, Ariјane i Monike Bratić, Branka Berdovića, Dragiše Bjelice, Pere Brnjoša, Radojke, Milјane i Miloša Čolovića, Dorda Čolića, Milenke, Branislava i Tijane Čabrilo, Slavice, mldb. Nataše i Tatјane Ćurić, Milene i Danila Draganića, Danice i mldb. Ane Delić, Milice, Dragane i mldb. Milјane Drinјak, Mileve, Dalibora i Daliborke Dević, Nade, mldb. Nebojše i mldb. Vladimira Đurasovića, Jele i Saše Fržović, Žarka i Dese Grakavac, Jelisavete, Nade, Miodraga i Milјane Glušac, Željka Garića, Ranke, mldb. Nikoline, mldb. Boјane, Milana i Desanke Građić, Laze, Jele, Daliborke i Borivoјa Herbeza, Jasminke, Boјana i Boјane Ilišković, Verice, Radovana i Radoslava Ivankovića, Petruše, Jelene i Nebojše Jasikovca, Ljeposave, Vedrala, Jovice i Save Janjić, Radmile, mldb. Slavice i Milana Kovača, Mirјane, Jane i Milјe Kiković, Lјubice, Staniše i Dragana Kunovca, Luke Kozјak, Radovana, Milene i Mladena Kuljića, Save Kuljanina, Veselinke, mldb. Slobodana i Jelene Kapor, Have Kajić, Goјka i Đurde Kujić, Riste i Doste Kuzman, Blagoјa Krezovića, Borke, mldb. Aleksandre i mldb. Vesne Kalem, Mladenke Komlen, Branke, mldb. Milјane, Zorana i Gordane Lukić, Miloša Lasovana, Brankice i mldb. Aleksandra Milјanovića, Srđana Manigode, Mare i Mileve Miskin, Branka, Verice i Pavla Milašinovića, Predraga Matkovića, Slavojke, Gorana i Stanke Miletić, Vere, mldb. Srđana, mldb. Lјubice, Lјubice i Zdravka Mandića, Veselke Milošević, Zorke, Stanke i Pere Miša, Save, Radenka, Milene i mldb. Maksima Mandrape, Tihomira Medana, Slobodanke, Bosilјke, Mirјane i Mire Milović, Bilјane, Gordane i Goјka Misita, Milјane, Tamare, Semјona i mldb. Dragane Milošević, Slavojke, Milјane i Milomira Ninkovića, Slavka Ninkovića, Marka i Mileve Ninković, Slavice, mldb. Dajane Pantić, Anđelije Pantić, Goranke Klјakić i Dušanke Mitrić, Petra Pantovića, Lјubana, Đurde i Danila Pokrajčića, Božice i Lazara Petrovića, Zorana Pologoša, Zdravka Pecelja, Milana Pecelja, Lјubice, mldb. Nikole, mldb. Duške, Soke Puljić, Vukašina, mldb. Slavenke i Snježane, Riste i Laze Redžo, Branke i Sanje Rebić, Branislava Rupara, Lјube, Mladena i Srđana Stanića, Jele, mldb. Vere, mldb. Gordane, Tome i Bosilјke Savić, Dušanke, Zorana i Bobana Stevanovića, Radovana Sјerana, Obrada, Anđe, Jove i Miodraga Stijačića, Bosilјke Stanić, Koviļjke, Marka i Manje Stanić, Milana Tadića, Save Todorovića, Nade, Srđana i Zorana Tubića, Milana Šešelja, Slavice i Suzane Šukić, Riste, Radojke i Pere Šarenca, Lele i Lane Vuković, Milosava Vukosava, Velјke Vučetića, Bose i mldb. Boјana Vujičića, Dragolјuba Vulića, Milorada i Koviļjke Zelenović, Milorada Zelenovića, Danice, Joke i Mirјane Žuža, Dobrile, Nebojše i Danice Žerajić, V.Z., G. i M.Z., Radojke Milić, Stane, Mirka i Slobodanke Šerbedžija, Srđana Zrnića, Jelice, Branka, Brankice i Boјana Milјkovića, Gostimira Džajića, Miloša Jovića, Milorada Cvijanovića, Nebojše Stupara, Vere i Melite Mrakić, Krstana Malbašića, Radoja, Zorke i Lidije Zarubice i Brankice Nedović, Ranka Lukića, Draška Ocvireka, Božice Lučić, Olivere Kanostrevac i Svjetlane Rajić, M. i J. D., Dušanke i mldb. Nemanje Štrpca, B.A., Zumrete Džaferović, Ismeta i Zinaide Kočan, Petra Balte, Borislava Zelјka, Dese, Danijele i Brankice Lugonja, D., mldb. M., mldb. M. i M. R., Predraga Đukića, M., D. i I. J., Vaskrsije Stojić, Borislava Štrpca, Nade, Svjetlane i Aleksandra Topića i Olge Lukić, Luke, Anđe i Vladimira Šišića, Slavena Danilovića, Ranka Kulage, M., mldb. M., mldb. M. i mldb. V. J., Milana Dobrilovića, Hašima

Delića, Bože i Gorana Šijana, Ane, Milice, Krste, Ane i mldb. Dragice Tomić, Brankice Radanović, Slaviše Marića, Bajre Obhodaša, Branislava Danilovića, Zdravke, Nedeljka i Nevenka Đukića, Nikole, Savke, Nebojše, Radovana, Nevene, Joke i Novke Jokić, Jove, Radmile, Dobrinke i Slavena Simića, C., G., G., M. i mldb. A. V., Miloša Blagojevića, Dušanke, Goјka, Siniše i Boјana Vujakovića, Miroslava Srđića, PP "Sirena" Vetrenik, Muharema Mujanića, Lјubinka, Stojke, Milana i Slađane Ilić, Rade Boјović, Angeline Tomić, Ranke Manojlović i Zore Koprivice, Slavka, Dragice, Mire i Radane Glušac, Branka Timarca, Bože Novakovića, M., M. i M. P., Nade, Dalibora i Daliborke Vućinić, D. i V. P., Milene Kundačina, Ćede Škipina i Vesne Stanković-Ćosović, marketinga "Minja" d.o.o. Banjaluka, Petra Uzelca, Laze, Milke, Nade i mldb. Boјana Glištra.

Utvrđuje se povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ova odluka se dostavlja Vladi Republike Srpske da bi se osigurala ustavna prava apelanata sukladno ovoj odluci.

Nalaže se Vladi Republike Srpske da u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama u svrhu izvršenja ove odluke, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelacije su podnijeli sljedeći apelanti: 18. travnja 2006. godine Željko Volaš iz Banjaluke, kojeg zastupa Miroslav Mikeš, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj I-1700/00 od 1. rujna 2000. godine, Nedeljko Pejaković iz Čelinca, kojeg zastupa Miroslav Mikeš, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2272/00 od 10. listopada 2000. godine, 9. svibnja 2006. godine Josip Pavlović iz Bratunca zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2392/04 od 11. listopada 2004. godine, 11. svibnja 2006. godine Milivoj i Borislava Dragojević iz Čelinca, koje zastupa Miroslav Mikeš, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6416/02 od 5. veljače 2003. godine, Nikolija i Rade Velimir iz Banjaluke, koje zastupa Miroslav Mikeš, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-793/01 od 3. svibnja 2001. godine, 7. lipnja 2006. godine Željko Jozić iz Srpca, kojeg zastupa Lјubomir Sandić iz Srpca, zbog nemogućnosti da se izvrši pravomoćna Presuda Osnovnog suda u Srpcu broj P-56/01 od 18. srpnja 2001. godine, 26. lipnja 2006. godine Dušanka Miletić iz Banjaluke, koju zastupa Branislav Kosić, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-I-06-000 1229 od 8. svibnja 2006. godine, 29. lipnja 2006. godine D., D., M. i LJ. Š. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3392/06 od 27. rujna 2006. godine, 30. lipnja 2006. godine J. i I. V. iz Srebrenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1350/02 od 12. travnja 2002. godine, 29. lipnja 2006.

godine D., M. i V. T. i M. M. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6587/03 od 18. studenog 2003. godine, V., S., S., M. i M. B. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4480/01 od 12. veljače 2002. godine, S. Ž. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3290/01 od 28. kolovoza 2001. godine, 3. srpnja 2006. godine S., M., M. i D. Ž. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-868/01 od 25. svibnja 2001. godine, Lj., M., B. i M. Ž. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4977/01 od 7. ožujka 2002. godine, B., D., N. i S. Š. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3201/01 od 29. svibnja 2002. godine, Lj., Lj. i S. P. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3417/03 od 22. srpnja 2003. godine, 5. srpnja 2006. godine N., D., S. i M. Z. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1881/01 od 22. kolovoza 2001. godine, 6. srpnja 2006. godine M. i R. S. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6954/03 od 24. prosinca 2003. godine, 5. srpnja 2006. godine I. V. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4647/01 od 14. studenog 2001. godine, 7. srpnja 2006. godine N., Z., Z. i V. Đ. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1345/01 od 17. kolovoza 2001. godine, 11. srpnja 2006. godine Ž., B., M., S. i P. M. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4178/01 od 12. veljače 2002. godine, 12. srpnja 2006. godine M. i Z. L. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4701/01 od 15. studenog 2001. godine, M., P. i D. J. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3286/01 od 28. kolovoza 2001. godine. Ustavnom sudu apelacije je podnijelo 14. srpnja 2006. godine 100 apelanata iz Trebinja, koje zastupa Rato Runjevac, odvjetnik iz Trebinja, i to: Danilo, Sava, Bosiljka, Nataša, Sanja, Biljana i Vedrana Antelj zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1691/04 od 16. rujna 2004. godine, Žarko Arsić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2414/04 od 15. listopada 2004. godine, Miroslav Andrić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4535/01 od 12. studenog 2001. godine, Biljana, mldb. Ivana i Danica Aleksić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I- 4017/03 od 18. srpnja 2003. godine, Miljko Aleksić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I- 1575/02 od 3. lipnja 2002. godine, Panto Brajković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-277/02 od 13. ožujka 2002. godine, Miro Brborić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5107/01 od 13. prosinca 2001. godine, Ruža, Dragana, Miloš i Marko Bajović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4284/01 od 12. veljače 2002. godine, Jevgenija, Nebojša i Bojana Buha zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3377/01 od 29. kolovoza 2001. godine, Mirjana i Milan Bulut zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I- 4534/01 od 12. veljače 2002. godine, Željka Buha, mldb. Adrijana, Tatjana i Stana zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I- 5105/01 od 13. prosinca 2001. godine, Mihajlo i Ljeposava Bratić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4278/01 od 12. veljače 2002. godine, Radislava, Arijana i Monika Bratić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I- 4281/01 od 1. studenog 2001. godine, Branko Berdović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3382/01 od 11. prosinca 2001. godine, Dragiša Bjelica zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6444/03 od 4. studenog 2003. godine, Pero Brnjoš zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1574/04 od 19. srpnja 2004. godine, Radojka, Miljana i Miloš Čolović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4277/01 od 13. veljače 2002. godine, Đorđe Čolić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2411/04 od 6. listopada 2004. godine, Milenka, Branislav i

Tijana Čabrilo zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-279/02 od 13. ožujka 2002. godine, Slavica, mldb. Nataša i Tatjana Čurić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1576/02 od 27. svibnja 2002. godine, Milena i Danilo Draganić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1690/04 od 22. srpnja 2004. godine, Danica i mldb. Ana Delić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-278/02 od 3. travnja 2002. godine, Milica, Dragana i mldb. Miljana Drinjak zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-605/05 od 6. travnja 2005. godine, Mileva, Dalibor i Daliborka Dević zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4279/01 od 1. studenog 2001. godine, Nada, mldb. Nebojša i mldb. Vladimir Đurasović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3882/01 od 19. listopada 2001. godine, Jela i Saša Fržović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4274/01 od 12. veljače 2002. godine, Žarko i Desa Grakavac zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3113/01 od 29. rujna 2001. godine, Jelisaveta, Nada, Miodrag i Milijana Glušac zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2343/01 od 6. kolovoza 2001. godine, Željko Garić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2416/04 od 15. listopada 2004. godine, Ranka, mldb. Nikolina, mldb. Bojana, Milan i Desanka Gradić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3114/01 od 27. kolovoza 2001. godine, Lazo, Jela, Daliborka i Borivoje Herbez zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4054/03 od 8. rujna 2003. godine, Jasminka, Bojan i Bojana Ilišković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3378/01 od 28. kolovoza 2001. godine, Verica, Radovan i Radoslav Ivanković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4538/01 od 12. veljače 2002. godine, Petruša, Jelena i Nebojša Jasikovac zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5106/01 od 20. ožujka 2002. godine, Ljeposava, Vedrana, Jovica i Sava Janjić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-323/05 od 16. ožujka 2005. godine, Radmila, mldb. Slavica i Milan Kovač zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3111/01 od 25. rujna 2001. godine, Mirjana, Jana i Milja Kiković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2694/01 od 11. listopada 2001. godine, Ljubica, Staniša i Dragan Kunovac zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4694/01 od 12. veljače 2002. godine, Luka Kozjak zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4056/03 od 8. rujna 2003. godine, Radovan, Milena i Mladen Kuljić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3782/01 od 15. listopada 2001. godine, Sava Kuljanin zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3781/01 od 13. veljače 2002. godine, Veselinka, mldb. Slobodan i Jelena Kapor zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1577/02 od 4. lipnja 2002. godine, Hava Kajić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2289/01 od 6. kolovoza 2001. godine, Gojko i Đurđa Kujić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3375/01 od 29. kolovoza 2001. godine, Risto i Dosta Kuzman zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3112/01 od 27. kolovoza 2001. godine, Blagoje Krezović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4555/01 od 13. studenog 2001. godine, Borka, mldb. Aleksandra i mldb. Vesna Kalem zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4554/01 od 12. veljače 2002. godine, Mladenko Komlen zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2706/04 od 15. studenog 2004. godine, Branka, mldb. Miljana, Zoran i Gordana Lukić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4533/01 od 12. studenog 2001. godine, Miloš Lasovan zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5101/01 od 19. prosinca 2002. godine, Brankica i mldb. Aleksandar Miljanović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4536/01 od 12.

veljače 2002. godine, Srđan Manigoda zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4542/01 od 12. veljače 2002. godine, Mara i Mileva Miskin zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4543/01 od 13. studenog 2001. godine, Branko, Verica i Pavle Milašinović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4283/01 od 1. studenog 2001. godine, Predrag Matković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4697/01 od 15. studenog 2001. godine, Slavojka, Goran i Stanka Miletić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3495/01 od 29. kolovoza 2001. godine, Vera, mlđb. Srđan, mlđb. Ljubica, Ljubica i Zdravko Mandić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4057/03 od 18. srpnja 2003. godine, Veselka Milošević zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3779/01 od 16. listopada 2001. godine, Zorka, Stanka i Pero Miš zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3777/01 od 16. listopada 2001. godine, Sava, Radenko, Milena i mlđb. Maksim Mandrapa zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2705/04 od 10. studenog 2004. godine, Tihomir Medan zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2413/04 od 6. listopada 2004. godine, Slobodanka, Bosiljka, Mirjana i Miro Milović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2707/04 od 10. studenog 2004. godine, Biljana, Gordana i Gojko Misita zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2412/04 od 27. listopada 2004. godine, Milijana, Tamara, Semjon i mlđb. Dragan Milošević zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2366/01 od 6. kolovoza 2001. godine, Slavojka, Miljan i Milomir Ninković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4696/01 od 12. veljače 2002. godine, Slavko Ninković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5103/01 od 19. veljače 2002. godine, Marko i Mileva Ninković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3411/01 od 29. kolovoza 2001. godine, Slavica i mlđb. Dajana Pantić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2696/01 od 24. rujna 2001. godine, Anđelija Pantić, Goranka Kljakić i Dušanka Mitrić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3115/01 od 25. rujna 2001. godine, Petar Pantović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4540/01 od 12. veljače 2002. godine, Ljuban, Đurđa i Danilo Pokrajčić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-280/02 od 3. travnja 2002. godine, Božica i Lazar Petrović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3082/04 od 10. prosinca 2004. godine, Zoran Pologoš zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5102/01 od 20. ožujka 2002. godine, Zdravko Pecelj zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4556/01 od 12. veljače 2002. godine, Milan Pecelj zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3451/04 od 29. prosinca 2004. godine, Ljubica, mlđb. Nikola, mlđb. Duška, Soka Puljić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3778/01 od 29. listopada 2001. godine, Vukašin, mlđb. Slavenko i Snježan, Risto i Lazo Redžo zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3376/01 od 29. kolovoza 2001. godine, Branka i Sanja Rebić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6446/03 od 4. studenog 2003. godine, Branislav Rupar zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6445/03 od 11. studenog 2003. godine, Ljuba, Mladen i Srđan Stanić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2693/01 od 28. lipnja 2002. godine, Jela, mlđb. Vera, mlđb. Gordana, Tomo i Bosiljka Savić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3116/01 od 27. kolovoza 2001. godine, Dušanka, Zoran i Boban Stevanović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4275/01 od 1. studenog 2001. godine, Radovan Sjeran zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4537/01 od 12. studenog 2001. godine, Obrad, Anda, Jovo i Miodrag Stijačić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj

I-4698/01 od 12. srpnja 2002. godine, Bosiljka Stanić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1579/02 od 4. lipnja 2002. godine, Koviljka, Marko i Manja Stanić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4280/01 od 12. veljače 2002. godine, Milan Tadić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-238/04 od 24. veljače 2004. godine, Savo Todorović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5104/01 od 20. ožujka 2002. godine, Nada, Srđan i Zoran Tubić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4276/01 od 15. travnja 2002. godine, Milan Šešelj zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-242/04 od 24. veljače 2004. godine, Slavica i Suzana Šukić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4541/01 od 18. veljače 2002. godine, Risto, Radojka i Pero Šarenac zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4535/01 od 12. studenog 2001. godine, Lela i Lana Vuković zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4544/01 od 12. veljače 2002. godine, Milosav Vukosav zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1063/04 od 19. svibnja 2004. godine, Veljko Vučetić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4195/05 od 23. veljače 2006. godine, Bosa i mlđb. Bojan Vujčić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-842/01 od 11. svibnja 2001. godine, Dragoljub Vulić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4695/01 od 15. studenog 2001. godine, Milorad i Koviljka Zelenović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4282/01 od 12. veljače 2002. godine, Milorad Zelenović zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2516/04 od 27. listopada 2004. godine, Danica, Joka i Mirjana Žuža zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1578/02 od 27. svibnja 2002. godine, Dobrila, Nebojša i Danica Žerajić zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1745/05 od 15. srpnja 2005. godine, 14. srpnja 2006. godine V. Z. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2350/01 od 23. kolovoza 2001. godine, 17. srpnja 2006. godine G. i M. Z. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3987/01 od 29. svibnja 2002. godine, 15. srpnja 2006. godine Radojka Milić iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4172/03 od 8. rujna 2003. godine, 18. srpnja 2006. godine Stana, Mirko i Slobodanka Šerbedžija iz Banjaluke, koje zastupa Miroslav Mikeš, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1285/00 od 16. kolovoza 2000. godine, Srđan Zrnić iz Banjaluke, kojeg zastupa Miroslav Mikeš, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3050/04 od 7. veljače 2005. godine, Jelica, Branko, Brankica i Bojan Miljković iz Banjaluke, koje zastupa Miroslav Mikeš, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4088/05 od 28. travnja 2006. godine, Gostimir Džajić iz Banjaluke zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-834/04 od 23. travnja 2004. godine, Miloš Jović iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1957/01 od 23. kolovoza 2001. godine, 24. srpnja 2006. godine Milorad Cvijanović iz Banjaluke, kojeg zastupa Milorad Đukić, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2926/04 od 10. prosinca 2004. godine, Nebojša Stupar iz Banjaluke, kojeg zastupa Milorad Đukić, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2925/04 od 8. prosinca 2004. godine, 25. srpnja 2006. godine Vera i Melita Mrakić, koje zastupa Miroslav Mikeš, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-155/05 od 11. veljače 2005. godine, Krstan Malbašić, kojega zastupa Miroslav Mikeš, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-I-06-001826 od 22. lipnja 2006. godine,

Radoje, Zorka i Lidija Zarubice i Brankica Nedović, koje zastupa Miroslav Mikeš, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1918/05 od 1. lipnja 2006. godine, Ranko Lukić iz Maglaja zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2911/01 od 16. kolovoza 2001. godine, Draško Ocvirek iz Banjaluke zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3291/00 od 30. studenog 2000. godine, Božica Lučić, Olivera Kanostrevac i Svjetlana Rajić iz Han-Pijeska zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3596/01 od 10. rujna 2001. godine, M. i J. D. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3312/02 od 4. rujna 2002. godine, 28. srpnja 2006. godine Dušanka, mldb. Nemanja Štrbac, koje zastupa Goran Marić iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1746/04 od 20. kolovoza 2004. godine, 27. srpnja 2006. godine B. A. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2914/01 od 16. kolovoza 2001. godine, 4. kolovoza 2006. godine Zumreta Džaferović, koju zastupa Osman Mulahalilović, odvjetnik iz Brčkog, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2273/05 od 24. listopada 2005. godine, 5. kolovoza 2006. godine Ismet i Zinaida Kočan iz Fajtovca zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-985/04 od 18. svibnja 2004. godine, 9. kolovoza 2006. godine Petar Balta iz Laktaša zbog neizvršenja rješenja Osnovnog suda broj I-3677/00 od 16. ožujka 2001. godine i I-4510/02 od 13. rujna 2002. godine, 10. kolovoza 2006. godine Borislav Zeljko, kojega zastupa Miljkan Pucar, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3087/01 od 28. kolovoza 2001. godine, 14. kolovoza 2006. godine Desa, Danijela i Brankica Lugonja iz Bijeljine zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1243/02 od 9. svibnja 2002. godine, 16. kolovoza 2006. godine D., mldb. M., mldb. M. i M.R. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2386/01 od 6. studenog 2001. godine, Predrag Đukić, kojega zastupa Ranko Đukić, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4765/01 od 16. prosinca 2002. godine, 18. kolovoza 2006. godine M., D. i I. J. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2590/01 od 16. kolovoza 2001. godine, 24. kolovoza 2006. godine Vaskrsija Stojić, koju zastupa Vesna Rujević, odvjetnica iz Banjaluke zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1328/00 od 4. srpnja 2000. godine, Borislav Štrbac, kojega zastupa Vesna Rujević, odvjetnica iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4568/02 od 17. listopada 2002. godine, 29. kolovoza 2006. godine Nada, Svjetlana i Aleksandra Topić i Olga Lukić, koje zastupa Miljkan Pucar, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2993/00 od 6. prosinca 2000. godine, 30. kolovoza 2006. godine Luka, Anda i Vladimir Šišić iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-118/03 od 13. ožujka 2003. godine, 4. rujna 2006. godine Slaven Danilović, kojega zastupa Slobodan Bilić, odvjetnik iz Dervente, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6007/03 od 7. studenog 2003. godine, Ranko Kulaga, kojega zastupa Slobodan Bilić, odvjetnik iz Dervente, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3925/03 od 14. srpnja 2003. godine, M., mldb. M., mldb. M. i mldb. V. J. iz Vlasenice zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3081/01 od 27. kolovoza 2001. godine, 5. rujna 2006. godine Milan Dobrilović, kojega zastupa Slobodan Bilić, odvjetnik iz Dervente, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6111/03 od 7. studenog 2003. godine, 6. rujna 2006. godine Hašim Delić, kojega zastupa Slobodan Bilić, odvjetnik iz Dervente, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2274/05 od 3. listopada 2005. godine, 7. rujna 2006. godine

Božo i Goran Šijan, koje zastupa Slobodan Bilić, odvjetnik iz Dervente, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5974/03 od 10. rujna 2003. godine, 11. rujna 2006. godine Ana, Milica, Krsto, Ana i mldb. Dragica Tomić, koje zastupa Lazo Salić, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1040/00 od 21. ožujka 2001. godine, 18. rujna 2006. godine Brankica Radanović, koju zastupa Slobodan Bilić, odvjetnik iz Dervente, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2784/03 od 9. svibnja 2003. godine, Slaviša Marić, kojega zastupa Slobodan Bilić, odvjetnik iz Dervente, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-6289/03 od 11. studenog 2003. godine, 25. rujna 2006. godine Bajro Obhodaš iz Ilidže zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1709/05 od 12. rujna 2006. godine, 29. rujna 2006. godine Branislav Danilović, kojega zastupa Predrag Radulović, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda u Doboju broj I-186/05 od 18. travnja 2005. godine, 26. rujna 2006. godine Zdravka, Nedeljko i Nevenko Đukić, koje zastupa Nenad Živković, odvjetnik iz Zvornika, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1200/00 od 22. siječnja 2001. godine, Nikola, Savko, Nebojša, Radovan, Nevena, Joka i Novka Jokić, koje zastupa Nenad Živković, odvjetnik iz Zvornika, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-771/01 od 17. svibnja 2001. godine, Jovo, Radmila, Dobrinka i Slaven Simić, koje zastupa Nenad Živković, odvjetnik iz Zvornika, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-3588/03 od 1. srpnja 2003. godine, 10. listopada 2006. godine C., G., G., M. i mldb. A. V. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-I-06-003187 od 25. rujna 2006. godine, 16. listopada 2006. godine Miloš Blagojević iz Doboja zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4365/01 od 6. studenog 2001. godine, 17. listopada 2006. godine Dušanka, Gojko, Siniša i Bojan Vujaković, koje zastupa Gordana Gerdijan, odvjetnica iz Banjaluke, zbog neizvršenja rješenja Osnovnog suda broj I-1081/05 od 9. svibnja 2005. godine i I-3038/01 od 15. veljače 2002. godine, Miroslav Srđić, kojega zastupa Gordana Gerdijan, odvjetnica iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-2801/04 od 17. prosinca 2004. godine, 26. listopada 2006. godine PP "Sirena" Vetrenik, koje zastupa Miroslav Mikeš, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1066/03 od 8. srpnja 2003. godine, Muharem Mujanić, kojega zastupa Gordana Gerdijan, odvjetnica iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-I-06-0001238 od 8. svibnja 2006. godine, 30. listopada 2006. godine Ljubinko, Stojka, Milan i Slađana Ilić iz Nove Kasabe zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5258/02 od 21. ožujka 2002. godine, 8. studenog 2006. godine Rada Bojović, Angelina Tomić, Ranka Manojlović i Zora Koprivica, koje zastupa Zora Koprivica, odvjetnik iz Sokoca, zbog neizvršenja rješenja Osnovnog suda broj I-1743/01 od 24. kolovoza 2001. godine, broj I-1742/01 od 5. studenog 2001. godine, broj I-1744/01 od 24. kolovoza 2001. godine i broj I-1753/01 od 24. kolovoza 2001. godine, 9. studenog 2006. godine Slavko, Dragica, Mira i Radana Glušac iz Prijedora zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-355/05 od 10. svibnja 2005. godine, 13. studenog 2006. godine Branko Timarac, kojega zastupa Miljkan Pucar, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4331/05 od 31. kolovoza 2006. godine, Božo Novaković iz Banjaluke zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-I-06-004340 od 9. listopada 2006. godine, 22. studenog 2006. godine M., M. i M. P. iz Vlasenice zbog nemogućnosti da se izvrši pravomoćna Presuda Osnovnog suda u Vlasenici broj P-221/99 od 15.

studenog 2000. godine, 9. prosinca 2006. godine Nada, Dalibor i Daliborka Vučinić iz Istočnog Sarajeva zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-5437/01 od 29. studenog 2002. godine, 15. prosinca 2006. godine D. i V. P. iz Milića zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-I-06-003435 od 28. studenog 2006. godine, Milena Kundačina, Čedo Škipina i Vesna Stanković-Čosović iz Foče zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-I-06-001539 od 10. svibnja 2006. godine, 14. prosinca 2006. godine marketing "Minja" d.o.o. Banjaluka zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj 071-0-IP-06-000623 od 16. lipnja 2006. godine, 22. prosinca 2006. godine Petar Uzelac, kojega zastupa Rato Runjovac, odvjetnik iz Trebinja, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-1910/04 od 30. kolovoza 2004. godine, 25. prosinca 2006. godine Lazo, Milka, Nada i mlđb. Bojan Glištra, koje zastupa Đorđe Marić, odvjetnik iz Banjaluke, zbog neizvršenja Rješenja Osnovnog suda broj I-4080/03 od 8. rujna 2003. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, od Vlade Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vlada RS) zatraženo je 29. siječnja 2007. godine da dostavi odgovor na apelacije.

3. Vlada RS je svoj odgovor na apelacije dostavila 15. veljače 2007. godine.

4. Prigodom donošenja Odluke AP 774/04 od 20. prosinca 2005. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 12 od 15. veljače 2006. godine) koja se tiče iste činjenične i pravne osnove kao u ovoj odluci, Ustavni sud je pribavio odgovore na apelacije od Osnovnog suda u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud), Ministarstva odbrane Republike Srpske - Vojske Republike Srpske, koju zastupa Vojno pravobraniteljstvo Vojske Republike Srpske (u daljnjem tekstu: tuženi) kao sudionika u postupku, te od Ministarstva financija Republike Srpske - Trezor Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Trezor RS), pa obzirom da se u tim odgovorima ističe da su apelacije preuranjene, pozivajući se na Zakon o unutarnjem dugu, nije bilo potrebe da se u ovom predmetu odgovori pribavljaju ponovno.

5. Obzirom da je Ustavnom sudu dostavljeno više apelacija iz njegove nadležnosti koje se tiču iste činjenične i pravne osnove, Ustavni sud je, sukladno članku 31. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, donio odluku o spajanju predmeta u kojima će voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku pod brojem AP 1211/06. Spojene su sljedeće apelacije: AP 1211/06, AP 1212/06, AP 1346/06, AP 1408/06, AP 1422/06, AP 1697/06, AP 1869/06, AP 1899/06, AP 1900/06, AP 1901/06, AP 1902/06, AP 1903/06, AP 1932/06, AP 1933/06, AP 1934/06, AP 1946/06, AP 1959/06, AP 1973/06, AP 1975/06, AP 1988/06, AP 2003/06, AP 2016/06, AP 2017/06, AP 2020/06, AP 2021/06, AP 2022/06, AP 2023/06, AP 2024/06, AP 2025/06, AP 2026/06, AP 2027/06, AP 2028/06, AP 2029/06, AP 2030/06, AP 2031/06, AP 2032/06, AP 2033/06, AP 2034/06, AP 2035/06, AP 2036/06, AP 2037/06, AP 2038/06, AP 2039/06, AP 2040/06, AP 2041/06, AP 2042/06, AP 2043/06, AP 2044/06, AP 2045/06, AP 2046/06, AP 2047/06, AP 2048/06, AP 2049/06, AP 2050/06, AP 2051/06, AP 2052/06, AP 2053/06, AP 2054/06, AP 2055/06, AP 2056/06, AP 2057/06, AP 2058/06, AP 2059/06, AP 2060/06, AP 2061/06, AP 2062/06, AP 2063/06, AP 2064/06, AP 2065/06, AP 2066/06, AP 2067/06, AP 2068/06, AP 2069/06, AP 2070/06, AP 2071/06, AP 2072/06, AP 2073/06, AP 2074/06, AP 2075/06, AP 2076/06, AP 2077/06, AP 2078/06, AP

2079/06, AP 2080/06, AP 2081/06, AP 2082/06, AP 2083/06, AP 2084/06, AP 2085/06, AP 2086/06, AP 2087/06, AP 2088/06, AP 2089/06, AP 2090/06, AP 2091/06, AP 2092/06, AP 2093/06, AP 2094/06, AP 2095/06, AP 2096/06, AP 2097/06, AP 2098/06, AP 2099/06, AP 2100/06, AP 2101/06, AP 2102/06, AP 2103/06, AP 2104/06, AP 2105/06, AP 2106/06, AP 2107/06, AP 2108/06, AP 2109/06, AP 2110/06, AP 2111/06, AP 2112/06, AP 2113/06, AP 2114/06, AP 2115/06, AP 2116/06, AP 2117/06, AP 2118/06, AP 2119/06, AP 2120/06, AP 2130/06, AP 2210/06, AP 2211/06, AP 2222/06, AP 2223/06, AP 2224/06, AP 2226/06, AP 2227/06, AP 2263/06, AP 2264/06, AP 2276/06, AP 2277/06, AP 2278/06, AP 2279/06, AP 2280/06, AP 2293/06, AP 2294/06, AP 2307/06, AP 2308/06, AP 2350/06, AP 2376/06, AP 2388/06, AP 2410/06, AP 2423/06, AP 2445/06, AP 2446/06, AP 2460/06, AP 2504/06, AP 2505/06, AP 2543/06, AP 2585/06, AP 2600/06, AP 2601/06, AP 2602/06, AP 2605/06, AP 2615/06, AP 2630/06, AP 2641/06, AP 2688/06, AP 2689/06, AP 2717/06, AP 2750/06, AP 2809/06, AP 2810/06, AP 2811/06, AP 2824/06, AP 2858/06, AP 2859/06, AP 2860/06, AP 2938/06, AP 2939/06, AP 2962/06, AP 3045/06, AP 3059/06, AP 3076/06, AP 3130/06, AP 3158/06, AP 3308/06, AP 3335/06, AP 3336/06, AP 3337/06, AP 3452/06 i AP 3459/06.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predloženi Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

7. Većina apelacija je podnesena zbog neprovedbe rješenja o izvršenju pravomoćnih presuda kojima je tuženo Ministarstvo odbrane Republike Srpske-Vojska Republike Srpske, koje je obvezano apellantima, kao tužiteljima, isplatiti naknadu materijalne i nematerijalne štete, nastale u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine. Osnovni sud je donio rješenja o dozvoli izvršenja tih pravomoćnih presuda, ali je njihova provedba onemogućena zbog donošenja propisa kojima se regulira postupak isplate unutarnjeg duga Republike Srpske, a u koji su uključene i tražbine apelanata utvrđene pravomoćnim presudama. Manji broj apelacija je podnesen zbog nemogućnosti izvršenja pravomoćnih presuda kojima je apellantima dosuđena naknada materijalne i nematerijalne štete nastale u ratnom razdoblju.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

8. Apelanti smatraju da je neprovođenjem rješenja o izvršenju, koja su donesena na temelju pravomoćnih presuda, odnosno nemogućnošću izvršenja pravomoćnih presuda, povrijeđeno njihovo pravo na imovinu i pravo na pravično suđenje. Apelanti smatraju da je izvršenje ovih rješenja, odnosno pravomoćnih presuda, onemogućeno donošenjem Zakona o odgađanju izvršenja sudbenih odluka na teret proračuna Republike Srpske po osnovi isplate naknade materijalne i nematerijalne štete nastale uslijed ratnih djelovanja i po osnovi isplate stare devizne štednje ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 25/02 i 51/03) (u daljnjem tekstu: Zakon o odgađanju), potom, Zakona o privremenom odgađanju od izvršenja tražbina iz proračuna Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 110/03 i 63/04) (u daljnjem tekstu: Zakon o privremenom odgađanju), te Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjeg duga Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 63/04 i 47/06) (u daljnjem tekstu: Zakon o unutarnjem dugu). Apelanti tvrde

da je ovim propisima povrijeđeno njihovo pravo na imovinu iz članka 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), jer, kako navode, "država nije uspostavila pravičan i proporcionalan odnos između javnog interesa, s jedne strane, i pojedinačnih prava apelanata, s druge strane, jer je na njih prebacila pretjeran i neproporcionalan teret". Također, apelanti smatraju da im je povrijeđeno i pravo na pristup sudu iz članka 6. stavak 1. Evropske konvencije, budući da Evropska konvencija ne daje pravo državama da donose zakone kojim bi se propisivala zabrana izvršavanja pravomoćnih presuda.

9. Apelanti su, u predmetima broj AP 2264/06, AP 2410/06, 2423/06, AP 2543/06, AP 2641/06, AP 3055/06 i AP 3076/06, podnijeli zahtjeve za pravično obeštećenje i naknadu troškova postupka pred Ustavnim sudom.

b) Odgovor na apelaciju

10. Vlada RS u svojem odgovoru opisuje kronologiju usvajanja i izmjena relevantnog zakonodavstva kojim je regulirano pitanje isplate obveza po osnovi "ratne štete" i podsjeća da je u momentu podnošenja izvršnih prijedloga apelanata na snazi bio Zakon o odgađanju, kojim je Republika Srpska na neograničeno vrijeme odgodila izvršenje sudbenih odluka. Pri tomu Vlada RS podsjeća da je člankom 3. stavak 1. tog zakona bilo propisano da će se privremeno odgađanje primjenjivati do donošenja zakona kojim će se regulirati način izmirenja tražbina iz proračuna Republike Srpske po osnovi unutarnjeg duga, a najkasnije do 31. prosinca 2004. godine. Nakon toga je člankom 3. Zakona o unutarnjem dugu bilo definirano da se pod unutarnjim dugom podrazumijevaju obveze na osnovi materijalne i nematerijalne štete nastale u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. do 19. lipnja 1996. godine u iznosu od 600. 000. 000,00 KM. Spomenutim zakonima predviđeno je da će se isplata "ratne štete" vršiti putem obveznice sa rokom dospeljeća do 50 godina sa otpisom kamata i nepriznavanjem troškova parničnog i izvršnog postupka. Tijekom 2005. godine donesen je Zakon o ostvarivanju prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. do 19. lipnja 1996. godine ("Sl. glasnik RS" broj 103/05) (u daljnjem tekstu: Zakon o ratnoj šteti), kojim je regulirano da će troškovi parničnog postupka i izvršenja zajedno sa glavnicom biti isplaćeni putem obveznice. Vlada RS podsjeća da su u odnosu na navedeno zakonodavstvo, koje je onemogućavalo izvršenje pravomoćnih sudbenih odluka donesenih radi naknade materijalne i nematerijalne "ratne štete" u tijeku 2005. godine, donesene odluke Povjerenstva za ljudska prava pri Ustavnom sudu BiH (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) broj CH/00/3615 od 9. studenog 2005. godine i Ustavnog suda broj AP 774/04 od 20. prosinca 2005. godine. U obje navedene odluke utvrđeno je da predmetnim zakonodavstvom nije uspostavljena pravična ravnoteža između javnog interesa i interesa pojedinaca, te da tadašnji zakonski modaliteti isplate "ratne štete" stavljaју pretjeran teret na pojedince. Postupajući prema navedenim odlukama Republika Srpska je 11. svibnja 2006. godine donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu. Vlada RS smatra da su spomenutim zakonom izmijenjene pravne okolnosti u odnosu na relevantno zakonodavstvo koje je bilo predmet ocjene u navedenim odlukama. Za razliku od ranijeg zakonskog rješenja iz članka 20. Zakona o unutarnjem dugu, prema kojem su zakonske zatezne kamate utvrđene pravomoćnim sudbenim presudama bile otpisane, izmjenama i dopunama ovog članka je propisano da se zatezne kamate obračunavaju do 23. srpnja 2004. godine,

kao dana stupanja na snagu Zakona o unutarnjem dugu, a izmjenama i dopunama članka 21. utvrđen je kraći rok dospeljeća obveznica do 35 godina, te je, za razliku od prijašnjeg zakonskog rješenja prema kojem kamate na obveznice nisu bile ni predviđene, utvrđena godišnja kamata u visini od 1,5 posto sa pravom prijevremenog otkupa. Također je izmjenama i dopunama zakona reguliran način isplate troškova parničnog i izvršnog postupka, koji nisu bili regulirani prijašnjim zakonom. Stoga Vlada RS, pozivajući se na članak 16. stavak 4. točka 8. Pravila Ustavnog suda, predlaže da se, zbog izmijenjenih pravnih okolnosti, apelacije odbace kao nedopuštene. U odnosu na meritum apelacija Vlada RS ističe da je na temelju jurisprudencije Ustavnog suda, kao i Povjerenstva nepobitno da dosuđena sredstva po osnovi "ratne štete", kao i ostale tražbine u vidu kamate i troškova postupka predstavljaju imovinu apelanata. Također je nepobitno da time što Republika Srpska nije izvršila sudbene odluke i izvansudbene sporazume došlo do "miješanja" u imovinu apelanata, koja se sastoji u "kontroli" prava na imovinu. Utvrđeno je da je to miješanje bilo zakonito i u legitimnom cilju održavanja makroekonomske stabilnosti i fiskalne održivosti entiteta i zaštite ustavnog poretka BiH. Međutim, Ustavni sud, kao i Povjerenstvo su zaključili da prijašnje zakonodavstvo ne ispunjava uvjet proporcionalnosti između javnog interesa zajednice i temeljnih prava pojedinaca, a sve zbog toga što je rok dospeljeća obveznica bio 50 godina. Vlada RS ističe da je Republika Srpska, postupajući prema navedenim odlukama, izvršila izmjene Zakona o unutarnjem dugu s ciljem uspostave pravične ravnoteže i pri tomu obuhvatila sve pojedince koji navode da su povrijeđena njihova prava zbog toga što nisu izvršene pravomoćne sudbene odluke kojim je dosuđena naknada "ratne štete". Time su, prema ocjeni Vlade RS, riješena pitanja navodne povrede prava apelanata u budućem, a s ciljem sprečavanja diskriminacije, te se predlaže da se apelacija u odnosu na navodnu povredu prava na imovinu odbije kao neutemeljena. U odnosu na navodnu povredu prava na pristup sudu, Vlada RS se poziva na već citirane odluke Povjerenstva i Ustavnog suda prema kojim se ukazuje da, iako država u principu ne može donositi zakone kojima će onemogućiti izvršenje pravomoćnih sudbenih odluka, jer bi to bilo oprečno načelu vladavine prava iz članka I/2. Ustava BiH, a potom iz članka 6. stavak 1. Evropske konvencije, država može to pravo u određenoj mjeri ograničiti. Ova ograničenja moraju sadržavati legitiman cilj uz ispunjavanje uvjeta proporcionalnosti, što je, prema ocjeni Vlade RS, ispunjeno izmjenama i dopunama zakona, kako je to već izneseno u izjašnjenju u svezi sa pravom na imovinu. Vlada RS ističe da će Republika Srpska prema važećem zakonskom rješenju apellantima isplatiti naknadu štete putem "modaliteta" - obveznice sa rokom dospeljeća do 35 godina, isplatom kamata, kao i isplatom troškova postupka, smatrajući da je time uspostavljena ravnoteža između javnog interesa i prava apelanata i da nema povrede ustavnih prava apelanata. Zbog navedenih razloga, predloženo je da se apelacija i u odnosu na pravo na pristup sudu, kao segment prava na pravično suđenje, u meritumu odbije.

V. Relevantni propisi

11. Zakon o odgađanju od izvršenja sudbenih odluka na teret sredstava proračuna Republike Srpske po osnovi isplate naknade materijalne i nematerijalne štete nastale usljed ratnih djelovanja i po osnovi isplate stare devizne štednje ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 25/02 i 51/03)

"Članak 1.

Ovim Zakonom odgađa se izvršenje sudbenih odluka na teret sredstava proračuna Republike Srpske po osnovi isplate naknade materijalne i nematerijalne štete nastale usljed ratnih djelovanja i po osnovi isplate stare devizne štednje, kao i ostalih sudbenih odluka, izvansudbenih poravnanja i drugih upravnih akata po osnovi tražbina iz razdoblja ratnih djelovanja, a donesenih do dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Članak 2. stavak 2.

Pod materijalnom i nematerijalnom štetom nastalom usljed ratnih djelovanja podrazumijeva se šteta nastala usljed ratnih djelovanja u Republici Srpskoj u razdoblju između 20. svibnja 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine."

12. Zakon o privremenom odgađanju od izvršenja tražbina iz proračuna Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 110/03 i 63/04)

"Članak 1.

Ovim Zakonom privremeno se odgađa od izvršenja izmirenje tražbina iz proračuna Republike Srpske po osnovi unutarnjeg javnog duga.

Članak 2. stavak 1. alineje 1. i 4.

Pod unutarnjim dugom podrazumijeva se javni dug proračuna Republike Srpske pravnim i fizičkim osobama nastao do 31. prosinca 2002. godine, i to:

- tražbine nastale za vrijeme rata i izravne ratne opasnosti u razdoblju od 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine,

- izvršne sudbene odluke i drugi akti na teret proračuna Republike Srpske.

Članak 3. stavak 1.

Privremeno odgađanje na osnovi ovog Zakona primjenjivat će se do donošenja zakona kojima će se regulirati način izmirenja, tražbine iz proračuna Republike Srpske po osnovi unutarnjeg duga, a najkasnije do 31. prosinca 2004. godine."

13. Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjeg duga Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 63/04)

"Članak 1.

Ovim Zakonom se uređuju postupak, način i rokovi utvrđivanja i izmirivanja unutarnjeg duga Republike Srpske (u daljnjem tekstu: unutarnji dug) prema fizičkim i pravnim osobama, u ukupnom iznosu do 1.761,7 milijuna KM.

Članak 2.

Izmirenje unutarnjeg duga vrši se sukladno odredbama ovog Zakona na način koji osigurava i podržava makroekonomsku stabilnost i fiskalnu održivost Republike Srpske.[...]

Članak 3.

Pod unutarnjim dugom, u smislu ovog Zakona, podrazumijevaju se:

[...]3. Obveze po osnovi materijalne i nematerijalne štete nastale u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. do 19. lipnja 1996. godine u iznosu do 600,00 milijuna KM.[...]

Članak 4.

Pod općim obvezama podrazumijevaju se obveze nastale do 31. prosinca 2002. godine, i to:

[...]4. obveze po izvršnim sudbenim odlukama [...] isključujući sudbene odluke i odluke drugih nadležnih tijela po

osnovi [...] materijalne i nematerijalne štete iz članka 3. stavak 1. točka 3. ovog Zakona.

Članak 6. stavak 1.

Kamata na opće obveze iz članka 4. ovog Zakona otpisuje se u cijelosti i ne predstavlja obvezu Republike Srpske.

Članak 18.

Materijalna i nematerijalna šteta nastala u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine, u iznosu do 600,00 milijuna KM, predstavlja naknadu štete pravnim i fizičkim osobama kojima je pravomoćnim sudbenim odlukama ili izvansudbenim poravnanjima priznato pravo na naknadu materijalne i nematerijalne štete, kao i pravnim i fizičkim osobama kojima će se pravo na naknadu štete regulirati posebnim zakonom.

Članak 19.

Način i rokovi verifikacije pojedinačnih tražbina po osnovi materijalne i nematerijalne štete nastale u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine regulirat će se posebnim zakonom.

Sudovi su obvezni dostavljati Ministarstvu financija pravomoćne sudbene presude i ostale sudbene odluke koje se odnose na materijalnu i nematerijalnu štetu iz članka 18. ovog Zakona.

[...]

Članak 20.

Kamata na obveze iz članka 18. ovog Zakona otpisuje se u cijelosti i ne predstavlja obvezu Republike Srpske.

Ukoliko su obveze verificirane na način propisan člankom 19. ovog Zakona veće od iznosa utvrđenog u članku 18. ovog Zakona, razlika se otpisuje srazmjernim umanjnjem pojedinačnih obveza i ne predstavlja obvezu Republike Srpske.

Članak 21.

Obveze iz članka 18. ovog Zakona, nakon izvršene verifikacije, a najkasnije do 31. prosinca 2007. godine, izmiriti će se emisijom obveznica pod sljedećim uvjetima:

1. sa rokom dospjeća do 50 godina,

2. isplatom u deset jednakih godišnjih rata, počevši devet godina prije krajnjeg datuma dospjeća,

3. bez kamate.

Članak 22.

U smislu ovog Zakona, obveznica predstavlja elektronski zapis, izdan od Republike Srpske ili u ime Republike Srpske, s ciljem izmirenja unutarnjeg duga, koji je registriran u elektronskom registru, a sadrži pravo na isplatu na određeni nadnevak po dospjeću zajedno sa kamatom, ako je ovim Zakonom predviđena, a koji ne može biti realiziran ili prenesen bez elektronskog zapisa.

Emisija i način izdavanja svake serije obveznica sukladno odredbama ovog Zakona vrše se posebnom odlukom Vlade Republike Srpske.

[...]

Obveznice izdane sukladno ovom Zakonu predstavljat će unutarnji dug Republike Srpske, odnosno monetarnu obvezu Republike Srpske, izražen u domaćoj valuti, isključujući dug Republike Srpske po osnovi međunarodnih sporazuma, a za koji je zajmoprimac Ministarstvo financija Republike Srpske, u ime Republike Srpske.

Članak 23.

Stupanjem na snagu ovog Zakona prestaje važiti Zakon o privremenom odgađanju od izvršenja tražbina po osnovi izvršnih odluka na teret proračuna Republike Srpske ('Službeni glasnik Republike Srpske' broj 110/03) i Zakon o izmjenama Zakona o privremenom odgađanju od izvršenja tražbina iz proračuna Republike Srpske, koji je Narodna skupština Republike Srpske donijela 29. lipnja 2004. godine."

14. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjeg duga Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 47/06) (u daljnjem tekstu: Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu) u relevantnom dijelu glasi:

"Članak 3.

U članku 6. stavak 1. mijenja se i glasi:

'Kamata na opće obveze iz članka 4. ovog Zakona se opisuje i ne predstavlja obvezu Republike Srpske, izuzevši kamate po obvezama iz članka 4. stavak 1. točka 4. ovog Zakona.'

Poslije stavka 1. dodaje se novi stavak 2. koji glasi:

'Kamate po obvezama iz članka 4. stavak 1. točka 4. obračunavaju se do 23. srpnja 2004. godine, odnosno do dana stupanja na snagu osnovnog Zakona.'

Članak 9.

Stavak 1. članka 20. mijenja se i glasi:

'Zatezne kamate utvrđene pravomoćnim sudbenim presudama koje se obračunavaju tijekom verifikacije pojedinačnih tražbina po osnovi materijalne i nematerijalne štete obračunavaju se do 23. srpnja 2004. godine, odnosno do dana stupanja na snagu osnovnog zakona, a najviše do iznosa svakog pojedinačnog duga.'

Članak 10.

Članak 21. mijenja se i glasi:

'Emisija dugoročnih obveznica izvršit će se u roku od četiri mjeseca od dana završetka verifikacije, a najkasnije do 30. lipnja 2008. godine, pod sljedećim uvjetima:

1. rok dospijeaća do 35 godina,
2. isplatom u deset jednakih rata, počevši od devete godine prije krajnjeg nadnevka dospijeaća,
3. sa godišnjom kamatom u visini od 1,5 posto
4. sa pravom prijevremenog otkupa.

Konačna vrijednost emisije obveznica utvrđuje se nakon završetka postupka verifikacije sukladno ovom Zakonu.'

Članak 11.

Poslije članka 22. dodaje se novi članak 22.a, koji glasi:

'Članak 22.a

1. Troškovi parničnog postupka i troškovi izvršenja utvrđeni u izvršnom postupku iz proračuna Republike Srpske platit će se tražitelju izvršenja, u razdoblju od 30. lipnja 2006. do 31. prosinca 2007. godine, a prema dospijeaću izvršnih odluka evidentiranih u Ministarstvu financija.

2. Iznosi troškova parničnog postupka i troškova parničnog izvršenja utvrđeni u pravomoćnim sudbenim odlukama isplatit će se u cjelokupnom iznosu bez kamata.

3. Isplata troškova iz prethodnog stavka ovog članka vršit će se sukladno odredbama Zakona o izvršnom postupku.'

15. Zakon o izvršnom postupku ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 59/03 i 85/03)

"Članak 5.

(1) U postupku izvršenja sud je dužan postupati hitno.

(2) Sud je dužan predmete uzimati u rad redom kako ih je primio, osim ako narav tražbina ili posebne okolnosti zahtijevaju da se postupi drugačije.

Članak 7.

(1) Predmet izvršenja ne mogu biti stvari izvan prometa, kao ni rudno blago i druga prirodna bogatstva.

(2) Predmet izvršenja ne mogu biti objekti, naoružanje i oprema za potrebe oružanih snaga i policije, kao ni novčana sredstva osigurana za te namjene.

Članak 16.

(1) Troškove postupka u svezi sa određivanjem i provedbom izvršenja prethodno snosi tražitelj izvršenja.

[...]

(4) Izvršenik je dužan tražitelju izvršenja nadoknaditi troškove koji su bili potrebni za izvršenje.

[...]

(7) O troškovima postupka odlučuje sud u izvršnom postupku i u tom postupku određuje, na prijedlog stranke, izvršenje radi njihova ostvarenja.

Članak 23.

(1) Izvršne isprave su:

1) izvršna odluka sudova i izvršno sudbeno poravnanje.[...]

Članak 25.

(1) Sudbena odluka kojom je naloženo ispunjenje tražbina na neko davanje ili činjenje izvršna je ako je postala pravomoćna i ako je protekao rok za dragovoljno ispunjenje. (...)

Članak 166.

(1) Izvršenje radi ostvarenja novčane tražbine prema izvršeniku može se provesti na svim sredstvima na njegovim računima kod banke, osim ako zakonom nije drugačije određeno.[...]

Članak 170.

(1) Ako banka smatra da postoje zakonske ili druge smetnje za izvršenje po odredbama poglavlja XII. ovog Zakona, zadržat će rješenje o izvršenju, izvršiti ovrhu sredstava izvršenika i o smetnjama obavijestiti sud.

(2) Ako se radi o smetnjama trajne naravi, sud će obustaviti postupak a u slučaju drugih razloga obavijestit će tražitelja izvršenja i banku o daljnjem postupanju.

Članak 229.

Postupak izvršenja započet do dana stupanja na snagu ovog Zakona okončat će se prema odredbama ovog Zakona.

Članak 231.

Odredbe drugih zakona koje se odnose na zahtjev za odgađanje i prekid izvršenja neće se primjenjivati u izvršnom postupku.

Članak 231.a

Primjena članka 231. Zakona odgađa se do donošenja posebnih zakona kojima će se regulirati izvršenje sudbenih odluka po osnovi isplate stare devizne štednje, ratne štete i

isplata po osnovi ostalih sudbenih odluka, izvansudbenih poravnanja i drugih upravnih akata, na osnovi tražbina iz razdoblja ratnih djelovanja između 20. svibnja 1992. i 19. lipnja 1996. godine.

Članak 232.

Danom stupanja na snagu ovog Zakona prestaju važiti odredbe Zakona o izvršnom postupku ('Službeni glasnik Socijalističke federativne republike Jugoslavije' br. 20/78, 6/82, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 i 35/91, te 'Službeni glasnik Republike Srpske' br. 17/93 i 14/94)."

16. Zakon o dopunama Zakona o izvršnom postupku ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 64/05, stupio na snagu 7. srpnja 2005. godine)

"Članak 1.

U članku 7. Zakona o izvršnom postupku [...] poslije stavka 2. dodaje se novi stavak 3. koji glasi:

'Nepokretna, pokretna imovina i prava Republike Srpske, gradova, općina i javnih poduzeća koja su neophodna za obavljanje poslova od općeg interesa ne mogu biti predmet izvršenja.'

Članak 2.

U članku 166. poslije stavka 6. dodaje se novi stavak 7. koji glasi:

'Odredbe ovog članka ne primjenjuju se na novčana sredstva potrebna za obavljanje poslova od općeg interesa Republike Srpske, gradova i općina koja se nalaze kod banaka u Republici Srpskoj ili banaka na području Bosne i Hercegovine.'

Članak 3.

Poslije članka 229. dodaje se novi članak 229.a koji glasi:

'Članak 229.a

Sud će po službenoj dužnosti odgoditi započeta izvršenja koja su suprotna odredbama čl. 1. i 2. ovog Zakona, a odnose se na sve tražbine iz proračuna Republike Srpske, gradova i općina nastala u razdoblju od 20. svibnja 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine.

Odgadanje iz stavka 1. ovog članka traje do donošenja posebnih zakona.'

Članak 4.

Ovaj Zakon stupa na snagu danom objave u 'Službenom glasniku Republike Srpske'."

17. U Zakonu o ostvarivanju prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 103/05) relevantne odredbe glase:

"Članak 1.

Ovim Zakonom se uređuju postupak, uvjeti, kriteriji i način naknade štete osobama kojima je pravomoćnim sudbenim odlukama priznato pravo na naknadu materijalne i nematerijalne štete, kao i osobama po čijim zahtjevima nije pravomoćno okončan postupak za naknadu štete, postupak sklapanja izvansudbenih poravnanja, kao i postupak reguliranja naknade štete poduzećima i drugim pravnim osobama u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine.

Članak 2.

[...] Kamata na naknadu nematerijalne štete, sukladno članku 20. Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjeg duga Republike Srpske [...], otpisuje se u cijelosti.

Članak 3.

[...] Kamata na naknadu materijalne štete, sukladno članku 20. Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjeg duga Republike Srpske [...], otpisuje se u cijelosti.

Članak 20.

Naknada ratne štete, u smislu ovog Zakona, obavlja se isplatom obveznica Republike Srpske, sukladno odredbama Zakona o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjeg duga Republike Srpske [...].

Članak 21.

U pravomoćno okončanim predmetima izvršenja će se provoditi prema redosljedu okončanja, izdavanjem obveznica. U predmetima iz stavka 1. ovog članka priznat će se samo pravo na glavnicu i troškove postupka, a kod sudbenih izvršenja i na troškove izvršenja.

Članak 12.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u 'Službenom glasniku Republike Srpske'."

VI. Dopustivost

18. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

19. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojeg je koristio.

20. Kako su i Europski sud za ljudska prava i Ustavni sud u svojim prijašnjim odlukama u svezi sa pitanjem iscrpljivanja pravnih lijekova ukazali, pravilo iz članka 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda se mora primjenjivati uz određen stupanj fleksibilnosti i bez pretjeranog formalizma (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Cardot protiv Francuske*, presuda od 19. ožujka 1991. godine, serija A, broj 200, stavak 34, i Odluka Ustavnog suda broj AP 774/04 od 20. prosinca 2005. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 12/06). Ustavni sud naglašava da pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova koji su mogući prema zakonu nije apsolutno, niti se može primjenjivati automatski, te prigodom ispitivanja je li bilo poštivano bitno je uzeti u obzir određene okolnosti svakog pojedinog predmeta (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Van Oosterwijck protiv Belgije*, presuda od 6. studenog 1980, serija A, broj 40, stavak 35). To, između ostalog, znači da se mora realno uzeti u obzir ne samo postojanje formalnih pravnih sredstava u pravnom susrtavu već i sveukupni pravni i politički kontekst, kao i apelantove osobne prilike.

21. Imajući u vidu navedena stajališta, Ustavni sud primjećuje da u Bosni i Hercegovini, u konkretnom slučaju u Republici Srpskoj, ne postoji učinkovito pravno sredstvo koje bi omogućilo apelantima da se žale zbog neprovedbe pravomoćnog rješenja kojim je dopušteno izvršenje pravomoćne i izvršne sudbene presude. Ustavni sud smatra da nedostaci u ustroju pravosudnog sustava entiteta, odnosno države, ne smiju utjecati na poštivanje individualnih prava i sloboda utvrđenih Ustavom Bosne i Hercegovine.

22. Ustavni sud ističe da se na pojedinca ne može staviti pretjeran teret u otkrivanju koji je najučinkovitiji put kojim bi se došlo do ostvarenja njegovih prava. Također, Ustavni sud zapaža da je jedan od temeljnih postulata Europske konvencije da pravna sredstva koja su pojedincu na raspolaganju trebaju biti lako dostupna i razumljiva, te da se propust u ustroju pravnog i sudskog sustava države koji ugrožava zaštitu individualnih prava ne može pripisati pojedincu. Osim toga, dužnost države je organizirati svoj pravni sustav tako da omogućiti sudovima da se povinuju zahtjevima i uvjetima Europske konvencije (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Zanghi protiv Italije*, presuda od 19. veljače 1991. godine, serija A, broj 194, stavak 21).

23. Ustavni sud ne može prihvatiti stajalište Vlade RS iz odgovora na apelacije da su predmetne apelacije nedopustive zbog izmijenjenih pravnih okolnosti koje se sastoje u tomu da je 2. lipnja 2006. godine stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu, kojim je izmijenjena prijašnja legislativa, budući da su predmetne apelacije podnesene nakon stupanja na snagu navedenog zakona, što znači da se apelanti žale da se i novim Zakonskim rješenjima krše njihova ustavna prava. Također se ne može prihvatiti ni stajalište ostalih sudionika u postupku da su apelacije preuranjene, budući da još nije proveden postupak predviđen relevantnom legislativom, jer apelanti imaju pravomoćne sudbene odluke, tako da su njihove apelacije podnesene zbog propuštanja da se izvrše pravomoćna rješenja o izvršenju, odnosno zbog zakonskih smetnji da se izvrše pravomoćne sudbene presude. Ustavni sud zapaža da apelanti nemaju na raspolaganju učinkovit pravni lijek kojim bi ishodili provedbu rješenja o izvršenju.

24. Osim toga, apelacije ispunjavaju i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nisu očigledno (*prima facie*) neutemeljene, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacije nisu dopustive.

25. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da sve apelacije ispunjavaju uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

26. Apelanti smatraju da je zbog zakonske nemogućnosti da se izvrše pravomoćne sudbene presude, odnosno zbog neprovedbe rješenja o izvršenju pravomoćnih presuda, povrijeđeno njihovo pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, te pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije.

Pravo na imovinu

27. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovog članka, što uključuje:

(...)

(k) *Pravo na imovinu."*

28. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

"Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala uporabu imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni."

29. Prema jurisprudenciji Europskog suda za ljudska prava, "imovina" koja se štiti može biti samo postojeća imovina (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Van der Musselle*, presuda od 23. studenog 1983, serija A, br. 70, točka 48), ili barem imovina za koju apelant ima "opravdano očekivanje" da će je dobiti (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Pine Valley Developments Ltd i dr.*, presuda od 29. studenog 1995, serija A, broj 332, točka 31). Također, riječ "imovina" uključuje širok opseg imovinskih interesa koje treba štiti i koji predstavljaju ekonomsku vrijednost (vidi presudu bivšeg Europskog povjerenstva za ljudska prava, *Wiggins protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, aplikacija broj 7456/76, Odluke i izvješća (OI) 13, st. 40-46 (1978)). Koncept "imovine" ima autonomno značenje, a dokazivanje utvrđenog ekonomskog interesa može biti dovoljno ako se ustanovi pravo zaštićeno Europskom konvencijom pri čemu pitanje jesu li imovinski interesi priznati kao zakonsko pravo u domaćem pravnom sustavu nije značajno (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Tre Traktörer Aktbolag protiv Švedske*, presuda iz 1984. godine, serija A, broj 159, stavak 53). Također, Ustavni sud podsjeća i na vlastitu jurisprudenciju prema kojoj pojam "imovina" ne treba tumačiti restriktivno, nego taj pojam treba shvatiti tako "da uključuje i postojeće novčane tražbine pojedinaca, kao i određena prava pojedinaca koja imaju ekonomsku vrijednost" (vidi, Ustavni sud Bosne i Hercegovine, odluke broj *U 26/00* od 21. prosinca 2001. godine i *AP 1/05* od 18. svibnja 2005. godine).

30. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju obuhvaća tri različita pravila. Prvo pravilo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stavka i koje je opće naravi, izražava načelo mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istog stavka, odnosi se na lišavanje imovine i podvrgava ga izvjesnim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u 2. stavku ovog članka, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, kontrolirati uporabu imovine sukladno općem interesu. Ova tri pravila nisu različita, u smislu da nisu povezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedine slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje imovine i trebaju biti tumačena u svjetlu općeg načela izraženog u prvom pravilu (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Sporrong i Lönnorth protiv Švedske*, presuda od 23. rujna 1982. godine, serija A, broj 52, stavak 61).

Jesu li apelanti titulari prava na "imovinu"?

31. U konkretnom slučaju postavlja se pitanje predstavljaju li novčane tražbine apelanata i zakonske zatezne kamate, koje su im dosuđene pravomoćnim sudbenim presudama, te troškovi parničnog i izvršnog postupka "imovinu" apelanata u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Ustavni sud u svojoj praksi već je razmatrao istovjetno činjenično i pravno pitanje i zaključio da novčane tražbine apelanata na ime naknade štete, koje predstavljaju "ratnu štetu", kao i zakonske zatezne kamate, koje su priznate pravomoćnim sudbenim presudama, te troškovi parničnog i izvršnog postupka predstavljaju imovinu apelanata zaštićenu garancijama članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju (vidi Odluku Ustavnog suda broj *AP 774/04* od 20. prosinca 2005. godine, "Službeni glasnik Republike Srpske" broj 12/06, st. 365, 371. i 373).

Postoji li miješanje u pravo apelanata na "imovinu"?

32. Odgovarajući na ovo pitanje Ustavni sud mora odlučiti krši li pravna situacija u svezi sa tražbinom apelanata koja se odnosi na "ratnu štetu", zbog stupanja na snagu posebnih zakona 2002. godine i kasnije u Republici Srpskoj, koji su doneseni isključivo radi rješavanja vladinih obveza po osnovi posljedica rata, članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

33. Kao što je već navedeno, prema jurisprudenciji Europskog suda za ljudska prava, koju podržava i Ustavni sud, članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju obuhvaća tri različita pravila. Prvo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stavka i koje je opće naravi, izražava načelo mirnog uživanja u imovini. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istog stavka, pokriva lišavanje imovine i podvrgava ga izvjesnim uvjetima. Treće, sadržano u drugom stavku, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, kontrolirati uporabu imovine sukladno općem interesu provedbom takvih zakona koje smatraju potrebnim za tu svrhu.

34. Svako miješanje u pravo na imovinu prema drugom ili trećem pravilu mora biti predviđeno zakonom, mora služiti legitimnom cilju i mora uspostavljati pravičnu ravnotežu između javnog ili općeg interesa i pojedinačnih prava. To znači da bi miješanje bilo opravdano, nije dovoljno da postoji zakonska odredba koja ispunjava kriterij "zakonitosti" i služi legitimnom cilju u javnom interesu, nego takvo miješanje mora, također, održati razuman odnos "proporcionalnosti" između upotrebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti. Miješanje u pravo na imovinu ne smije ići dalje od potrebnog da bi se postigao legitiman cilj, a nositelji imovinskih prava ne smiju biti podvrgnuti proizvoljnom tretmanu i od njih se ne smije tražiti da snose prevelik teret da bi bio ostvaren legitiman cilj (vidi Odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 83/03 od 22. rujna 2004. godine, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/04, točka 49).

35. Ustavni sud zapaža da je Republika Srpska 2002. godine donijela Zakon o odgađanju kojim je propisano da će se taj zakon primjenjivati do donošenja zakona kojim će se regulirati način izmirenja obveza nastalih po osnovi sudbenih odluka donesenih od dana donošenja ovog Zakona. Nakon toga je 2003. godine donesen i Zakon o privremenom odgađanju u koji su, između ostalog, uključene i tražbine po osnovi "ratne štete". Također, člankom 3. ovog Zakona je propisano da će se ovaj Zakon primjenjivati do donošenja posebnih propisa kojim će se regulirati način izmirenja tražbina po osnovi unutarnjeg duga, a najkasnije do 31. prosinca 2004. godine.

36. Zakon o unutarnjem dugu je stupio na snagu 23. srpnja 2004. godine. Ovim Zakonom je, kako je i ranije rečeno, "ratna šteta" priznata kao unutarnji dug Republike Srpske. Zakon je, također, odredio da se tražbine na osnovi "ratne štete", koje su priznate pravomoćnim sudbenim presudama, moraju verificirati, a da će se nakon verifikacije obveze po toj osnovi izmiriti emisijom obveznica Vlade Republike Srpske sa rokom dospjeća do 50 godina, bez kamate i isplatom u deset jednakah godišnjih rata, počevši devet godina prije krajnjeg nadnevka dospjeća. Ovim Zakonom je, također, propisano da se dosuđene kamate otpisuju i da ne predstavljaju obvezu tuženog (članak 20).

37. Zakon o ratnoj šteti je stupio na snagu 29. studenog 2005. godine, a donesen je na temelju članka 18. Zakona o unutarnjem dugu. Ovaj Zakon je dalje razradio što se sve smatra "ratnom štetom", mada suštinski nije promijenio pojam "ratne štete", kako je već obrazloženo. Također, Zakon o ratnoj

šteti je propisao i način utvrđivanja te štete u slučajevima u kojima postupci za naknadu te štete nisu pravomoćno okončani, propisujući da će se naknada "ratne štete" obaviti isplatom obveznica Republike Srpske, sukladno Zakonu o unutarnjem dugu. Također, ovaj Zakon je propisao da se kamate na naknadu materijalne i nematerijalne štete otpisuju sukladno članku 20. Zakona o unutarnjem dugu (članak 2. stavak 4. i članak 3. stavak 2. Zakona o ratnoj šteti). Međutim, za razliku od Zakona o unutarnjem dugu, koji se nije bavio pitanjem troškova postupka u pravomoćno okončanim predmetima, Zakon o ratnoj šteti je propisao da će se u tim predmetima troškovi postupka, uključujući i troškove izvršnog postupka, isplatiti zajedno sa glavnicom putem obveznica (članak 21).

38. Razmatrajući navedenu zakonsku regulativu, počevši od Zakona o odgađanju 2002. godine pa do Zakona o ratnoj šteti, koji je stupio na snagu 29. studenog 2005. godine, u odnosu na pravo apelanata na imovinu koju predstavljaju dosuđena sredstva na ime naknade materijalne i nematerijalne "ratne štete", dosuđene zakonske zatezne kamate i troškovi pamičnog i izvršnog postupka, Ustavni sud je u već citiranoj Odluci broj AP 774/04 od 20. prosinca 2005. godine zaključio da postoji kontinuirano miješanje u imovinska prava apelanata kako odgađanjem da se izvrše pravomoćne presude, tako i otpisom zateznih kamata dosuđenih pravomoćnim presudama prije stupanja na snagu Zakona o unutarnjem dugu (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 774/04 od 20. prosinca 2005. godine, "Službeni glasnik Republike Srpske" broj 12/06, st. 380-387).

39. U odgovoru na pitanje koje je od navedenih pravila iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju bilo primjenjivo na tadašnju pravnu situaciju, tj. kakva je narav ovog miješanja u pravo na imovinu, Ustavni sud je uzeo u obzir sljedeća razdoblja:

Razdoblje od donošenja Zakona o odgađanju do donošenja Zakona o unutarnjem dugu

40. Ustavni sud je ocijenio, pozivajući se pri tomu i na Odluku Povjerenstva broj CH/01/3615 od 9. studenog 2005. godine, da se u odnosu na Zakon o odgađanju i Zakon o privremenom odgađanju radilo o *de facto* lišavanju imovine. Zaključeno je da dugotrajna nemogućnost da vlasnici izuzete imovine realiziraju svoje pravo na imovinu, tj. da naplate iznose nematerijalne i materijalne štete koja im je dosuđena, iako posjeduju pravomoćne sudbene presude, sporazume o naknadi zaključene sa nadležnim tijelima uprave, ugovore i druge pravne akte donesene na temelju odredaba relevantnih zakona, uključujući pripadajuće zatezne kamate, s jedne strane, te dugo odgađanje da se definiraju "nova prava", s druge strane, upućuju na zaključak da takve mjere predstavljaju faktičko "lišavanje" apelanata njihove imovine.

Razdoblje od donošenja Zakona o unutarnjem dugu do donošenja Zakona o ratnoj šteti

41. Međutim, u svjetlu kasnije donesenog Zakona o unutarnjem dugu, Ustavni sud je smatrao, pozivajući se na istovjetno stajalište Povjerenstva iz Odluke broj CH/01/3615 od 9. studenog 2005. godine, da se karakter miješanja u imovinska prava apelanata promijenio, jer ovaj Zakon je predvidio modalitet u okviru kojeg se može očekivati da će iznosi materijalne i nematerijalne štete biti isplaćeni apellantima. Zbog toga razloga Ustavni sud je smatrao da nakon donošenja Zakona o unutarnjem dugu nemogućnost da se naplate dosuđeni iznosi materijalne i nematerijalne štete ne predstavlja "lišavanje", već "kontrolu" prava na imovinu u

smislu članka 1. stavak 2. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

42. U odnosu na zatezne kamate na dosuđene iznose, Ustavni sud je smatrao da je riječ o *de iure* lišavanju apelanata prava na imovinu. Naime, članak 20. Zakona o unutarnjem dugu je *explicite* propisivao da se dosuđene zatezne kamate otpisuju u cijelosti i da ne predstavljaju obvezu Republike Srpske, a isto rješenje je, kako je već rečeno, predviđeno i u Zakonu o ratnoj šteti. Dakle, zbog ovakvih propisa, apelanti ne bi nikada bili u mogućnosti doći do ove svoje "imovine" iako su i Zakon o unutarnjem dugu i Zakon o ratnoj šteti doneseni nakon što su sve presude apelanata kojim im je priznato pravo na zateznu kamatu postale pravomoćne. Ustavni sud je u navedenoj odluci ocijenio da su na ovaj način Zakon o unutarnjem dugu i Zakon o ratnoj šteti retroaktivno zadirali u stečena prava apelanata i lišavali ih "imovine" koja je pravomoćno priznata sudbenim odlukama, te da je, stoga, primjenjivo drugo pravilo iz članka 1. stavak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju koje regulira uvjete pod kojima pojedinac može biti lišen imovine.

43. Kad je riječ o troškovima postupka, Ustavni sud je ukazao da su troškovi postupka u konkretnim slučajevima nastali u svezi sa vođenjem parničnih postupaka u razdoblju koje nije obuhvaćeno zakonskom definicijom "ratne štete", te da se oni i ne mogu smatrati dijelom "ratne štete", pa, dakle, ni unutarnjim dugom po osnovi "ratne štete" koji je tačno definiran Zakonom o unutarnjem dugu i Zakonom o ratnoj šteti. Uprkos tome, Ustavni sud je ukazao da apelanti ne bi mogli u izvršnom postupku naplatiti ove troškove, budući da je Zakon o ratnoj šteti predviđao da će se troškovi parničnih postupaka i izvršnih postupaka isplatiti prema istom modalitetu kao i glavnica, dakle, kao "ratna šteta", i to isplatom obveznica. Ustavni sud je, također, ukazao da ni izmjenama Zakona o izvršnom postupku nije predviđeno odgađanje svih izvršenja, već samo onih koja se odnose na tražbine nastale u ratnom razdoblju u što se ne ubrajaju troškovi postupka. Stoga je Ustavni sud zaključio da, iako apelanti nisu *de iure* lišeni ove svoje imovine koja bi im morala biti isplaćena primjenom Zakona o izvršnom postupku, odgađanjem da se izvrše pravomoćne presude i u dijelu u kojem su dosuđeni troškovi postupka apelanti su *de facto* lišeni ove "imovine" u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju bez mogućnosti da je ikada naplate.

Razdoblje nakon donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu

44. Ustavni sud zapaža da je Narodna skupština Republike Srpske usvojila i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu, koji je stupio na pravnu snagu 2. lipnja 2006. godine, a koji predviđa nove modalitete reguliranja "ratne štete". Spomenutim zakonom je propisano da će se obveze po glavnica pravomoćnih presuda izmiriti emisijom dugoročnih obveznica sa rokom dospijeaća do 35 godina i godišnjom kamatom od 1,5 posto i da će se dosuđene zatezne kamate obračunavati do 23. srpnja 2004. godine, odnosno do dana stupanja na snagu Zakona o unutarnjem dugu. Za razliku od zakonskog rješenja u Zakonu o ratnoj šteti, koji je predviđao da će se ovi troškovi zajedno s glavnicom isplatiti emisijom dugoročnih obveznica, propisano je da će se troškovi parničnog postupka i troškovi izvršenja platiti tražiteljima izvršenja u cjelokupnom iznosu bez kamata. Ustavni sud u svojoj Odluci broj AP 619/06 od 26. lipnja 2007. godine konstatirao je da je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu od 2. lipnja 2006. godine i dalje ostao na snazi poseban zakonski modalitet kojim se regulira izmirivanje

obveza države po osnovi "ratne štete", uključujući i pravomoćne presude.

45. Imajući u vidu da je javna vlast i u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu ostala pri modalitetu izmirenja duga po osnovi "ratne štete" emisijom dugoročnih obveznica, te da je samo djelomično priznala pravo na zakonske zatezne kamate i otpisala kamate na troškove parničnog i sudbenog postupka, Ustavni sud je zaključio da se javna vlast miješa u imovinska prava apelanata. Ustavni sud se poziva na svoje stajalište iz Odluke broj AP 619/06 od 26. lipnja 2007. godine kojim je utvrđeno da se kontinuirano miješanje u imovinska prava apelanata od donošenja Zakona o odgađanju 2002. godine pa do stupanja na snagu Zakona o ratnoj šteti, 29. studenog 2005. godine, nastavlja i donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu.

46. Odgovarajući na pitanje kakva je narav ovog miješanja u pravo apelanata na imovinu prema postojećoj zakonskoj regulativi, odnosno koje je od navedenih pravila iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju primjenjivo u odnosu na zakonski propisane modalitete naplate dosuđenih iznosa materijalne i nematerijalne štete, Ustavni sud se poziva na svoje stajalište iz Odluke Ustavnog suda broj AP 619/06 od 26. lipnja 2007. godine i zaključuje da zakonska rješenja iz Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o unutarnjem dugu po svojoj naravi predstavljaju "kontrolu" prava na imovinu u smislu članka 1. stavak 2. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

47. Kad su u pitanju zatezne kamate na dosuđene iznose, Ustavni sud zapaža da članak 20. Zakona o unutarnjem dugu propisuje modalitete isplate dosuđene zatezne kamate tako da će se priznati do stupanja na snagu osnovnog zakona, i to najviše do iznosa glavnog duga. Ustavni sud primjećuje da je novim Zakonskim rješenjem, za razliku od prethodnog u kojem su zatezne kamate bile otpisane u cijelosti, što se smatralo "lišavanjem" apelanata njihove imovine, djelomično priznato pravo apelanata na zakonske zatezne kamate, koje bi se trebale prema posebnom modalitetu isplatiti apelantima. Ustavni sud je u svojoj Odluci broj AP 619/06 od 26. lipnja 2007. godine zaključio da novi zakonski modalitet naplate pravomoćno dosuđenih zateznih kamata na iznose utvrđene materijalne i nematerijalne štete zadržava karakter "kontrole" prava na imovinu apelanata, te da je, stoga, primjenjivo drugo pravilo iz članka 1. stavak 2. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

48. Kad je riječ o troškovima postupka, prema prijašnjim zakonskim rješenjima, apelanti nisu mogli u izvršnom postupku naplatiti ove troškove, budući da je Zakon o ratnoj šteti predviđio da će se troškovi parničnih postupaka i izvršnih postupaka isplatiti prema istom modalitetu kao i glavnica, dakle, kao "ratna šteta", i to isplatom obveznica. Ustavni sud zapaža da je izmjenama Zakona o unutarnjem dugu predviđeno da će se troškovi parničnog postupka i troškovi izvršenja utvrđeni u izvršnom postupku platiti tražiteljima izvršenja iz proračuna Republike Srpske u razdoblju od 30. lipnja 2006. godine do 31. prosinca 2007. godine, a prema dospijeaću izvršnih odluka evidentiranih u Ministarstvu financija RS. Predviđeno je da će se iznosi troškova parničnog i izvršnog postupka utvrđeni u pravomoćnim sudbenim odlukama isplatiti u cjelokupnom iznosu bez kamata. Stoga, za razliku od prethodnog modaliteta koji je vodio do *de facto* "lišavanja" apelanata ove imovine, Ustavni sud smatra da novo zakonsko rješenje glede troškova postupka predstavlja "kontrolu" prava na imovinu, budući da propisuje modalitete isplate ovog potraživanja, te da je, stoga, primjenjivo drugo pravilo iz članka 1. stavak 2. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Je li miješanje u право na imovinu "opravdano"?

49. Da bi, prema praksi Europskog suda za ljudska prava, miješanje u право na imovinu bilo opravdano, ono, prije svega, mora biti sukladno zahtjevu pravne sigurnosti ili "zakonitosti". Potom, miješanje mora imati zakonit cilj od javnog ili općeg interesa, a njime mora biti postignuta i pravična ravnoteža između zaštite prava na imovinu i zahtjeva od općeg ili javnog interesa (vidi, Europski sud za ljudska prava, *James i dr. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21. veljače 1986. godine, serija A, broj 98, točka 46, i već citirana presuda *Sporrong i Lonnorth*, točka 73).

Je li miješanje sukladno zahtjevu pravne sigurnosti ili zakonitosti?

50. Ustavni sud podsjeća na već ustaljenu praksu Europskog suda za ljudska prava prema kojoj je prvi i najvažniji zahtjev iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju onaj koji traži da miješanje javnih vlasti u право na imovinu bude "zakonito". Naime, druga rečenica prvog stavka članka 1. Protokola broj 1 dopušta lišavanje prava na imovinu samo "pod uvjetima predviđenim zakonom", a drugi stavak članka 1. priznaje državama pravo da kontroliraju uporabu imovine "donošenjem zakona". Načelo pravne sigurnosti je prisutno u cijeloj Europskoj konvenciji i mora biti ispoštovano bez obzira na to koje se od tri pravila iz članka 1. Protokola broj 1 primjenjuje. Ovo načelo podrazumijeva postojanje i poštivanje adekvatno dostupnih i dovoljno preciznih domaćih zakona, koji zadovoljavaju osnovne zahtjeve pojma "zakon". Osim toga, vladavina prava je temeljno načelo demokratskog društva, koje je neodvojivo od bilo kojeg članka Europske konvencije i za sobom povlači obvezu države ili drugih javnih vlasti da poštuju sudbene odluke ili odluke koje su donesene protiv države (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Iatridis protiv Grčke*, presuda od 25. ožujka 1999. godine, Izvješća o presudama i odlukama 1999-II, točka 58). Tek kada je ovaj zahtjev ispunjen, može se razmatrati postoji li pravična ravnoteža između zahtjeva od općeg ili javnog interesa i zahtjeva za zaštitu pojedinačnog prava na imovinu.

51. Prigodom analize ovog pitanja Ustavni sud će uzeti u obzir razdoblje od donošenja Zakona o odgađanju do donošenja Zakona o unutarnjem dugu, potom, razdoblje od donošenja Zakona o unutarnjem dugu do donošenja Zakona o ratnoj šteti i razdoblje nakon donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu.

Razdoblje od donošenja Zakona o odgađanju do donošenja Zakona o unutarnjem dugu

52. Prigodom ocjene razdoblja od donošenja Zakona o odgađanju 2002. godine pa do donošenja Zakona o ratnoj šteti koji je stupio na snagu 29. studenog 2005. godine, Ustavni sud je u već citiranoj Odluci broj AP 774/04 od 20. prosinca 2005. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 12/06, st. 380-387) zaključio da tim zakonima nisu bili definirani razlozi zbog kojih se vlasti miješaju u prava apelanata, koji se ciljevi žele postići ovakvim miješanjem, *modus operandi* novonastale situacije, niti je definirana materijalnopravna pozicija apelanata, već je jednostavno odgođeno izvršenje pravomoćnih presuda kojim je dosuđena "ratna šteta". Ustavni sud je smatrao da do stupanja na snagu Zakona o unutarnjem dugu miješanje vlasti u pravo podnositelja prijava na imovinu nije bilo "zakonito", jer zakoni kojima je odgođeno izvršenje pravomoćnih presuda ne zadovoljavaju kriterij "zakonitosti" iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

(3.a.2) Razdoblje od donošenja Zakona o unutarnjem dugu do donošenja Zakona o ratnoj šteti

53. Međutim, Ustavni sud u navedenoj odluci je ocijenio da su Zakonom o unutarnjem dugu jasno definirani ciljevi miješanja u pravo na imovinu, a definiran je i novi okvir prava apelanata u svezi sa njihovim tražbinama, što je dalje konkretizirano Zakonom o ratnoj šteti. Stoga je Ustavni sud zaključio da ovi zakoni imaju sasvim drukčiju pravnu kvalitetu nego dotadašnja legislativa koja se ticala iste problematike. Zbog toga, Ustavni sud je zaključio da miješanje vlasti u pravo podnositelja prijava na imovinu nakon donošenja Zakona o unutarnjem dugu ispunjava kriterij "zakonitosti" iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Razdoblje nakon donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu

54. Ustavni sud zapaža da nova legislativa iz ove oblasti, odnosno Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu dodatno razrađuje i definira zakonske modalitete osnovnog zakona s ciljem izmirenja obveza države po osnovi "ratne štete", kao dijela unutarnjeg duga entiteta. Pri tomu su u članku 2. Zakona o unutarnjem dugu i dalje ostali na snazi definirani ciljevi zbog kojih se javna vlast miješa u pravo apelanata na imovinu, a to su makroekonomska stabilnost i fiskalna održivost Republike Srpske, a time i ustavni poredak Bosne i Hercegovine. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da je miješanje u imovinska prava apelanata i nakon donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu zakonito.

55. Ustavni sud, dalje, mora ispitati je li cilj definiran u članku 2. Zakona o unutarnjem dugu legitiman cilj od općeg ili javnog interesa, te postoji li pravična ravnoteža između zahtjeva od općeg ili javnog interesa i zahtjeva apelanata za zaštitu prava na imovinu.

Ima li miješanje u pravo na imovinu legitiman cilj od javnog ili općeg interesa?

56. Pojam "javnog interesa", u smislu članka 1. Protokola broj 1, jeste "neizbježno širok". U ustanovljavanju postojanja takvog "javnog interesa" domaće vlasti uživaju široku slobodu procjene. Europski sud naglašava da "zbog njihovog izravnog poznavanja matičnog društva i njegovih potreba, domaće vlasti su u načelu u boljem položaju da razluče šta je 'u javnom interesu' nego međunarodni sudac". Prema tomu, Europski sud će "poštivati sud zakonodavca o tomu šta je 'u javnom interesu' ukoliko taj sud nije očigledno bez razumne osnove" (vidi već citiranu presudu Europskog suda za ljudska prava, *James i dr.*, točka 46).

57. U članku 2. Zakona o unutarnjem dugu definirano je da je cilj donošenja propisa koji su u pitanju potreba da se uredi način izmirivanja unutarnjeg duga koji je nastao, između ostalog, po osnovi nadoknade za "ratnu štetu" na način koji neće dovesti u pitanje makroekonomsku stabilnost Republike Srpske i time ustavni poredak Bosne i Hercegovine.

58. Ustavni sud smatra da je ovo legitiman cilj miješanja u pravo apelanata na imovinu, te da je taj cilj opravdan javnim interesom, a to su, prije svega, makroekonomska stabilnost i fiskalna održivost entiteta i ustavni poredak Bosne i Hercegovine.

Postoji li pravična ravnoteža između zahtjeva od općeg ili javnog interesa i zahtjeva za zaštitu prava apelanata na imovinu (proporcionalnost)?

59. Da bi miješanje u zaštićenu imovinu bilo dopušteno prema kriterijima članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, ono ne samo da mora služiti legitimnom cilju u javnom interesu već mora postojati i razuman odnos

"proporcionalnosti" između korištenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti (već citirana presuda Europskog suda za ljudska prava, *James i drugi*, točka 50). Prema tomu, Europski sud je ustanovio da s ciljem provjeravanja triju različitih pravila iz članka 1. Protokola broj 1 treba provesti test "pravične ravnoteže". To znači da "sud mora odrediti je li uspostavljena pravična ravnoteža između zahtjeva od općeg interesa zajednice i zahtjeva da se zaštite osnovna prava pojedinca. Potraga za ovom ravnotežom je svojstvena cijeloj Konvenciji, a odražava se i u strukturi članka 1" (vidi već citiranu presudu Europskog suda za ljudska prava, *Sporrong i Lönnroth*, točka 69).

60. Ustavni sud ističe da domaće vlasti, zbog izravnog poznavanja društva i njegovih potreba, uživaju široko polje procjene prigodom donošenja odluka koje dovode do miješanja u imovinska prava pojedinaca. Odluka da se oduzme ili kontrolira imovina često uključuje razmatranje političkih, ekonomskih i socijalnih pitanja o kojima će se mišljenja u okviru demokratskog društva bitno razlikovati. Stoga će se odluka domaćih vlasti poštivati osim ako je očigledno bez opravdane osnove (vidi već citiranu presudu Europskog suda za ljudska prava, *James i drugi*, stavak 46).

61. U konkretnom slučaju najveći broj apelacija koje su predmet razmatranja ove odluke se odnosi na pretrpljenu nematerijalnu štetu zbog pogibije bliskih osoba tijekom ratnih djelovanja ili zbog pretrpljene tjelesne povrede koja je dovela do trajnog umanjenja opće životne sposobnosti. Ustavni sud smatra da su ovo najtragičniji i, u biti, nenadoknadivi gubici, a naknada nematerijalne štete i ne predstavlja naknadu u pravom smislu riječi, budući da se njome ne postiže uspostava onakvog stanja kakvo je postojalo prije prouzrokovanja štete. Ona je po svojoj naravi satisfakcija koja se daje oštećenom za povredu njegovih nematerijalnih dobara, koja čine sastavni dio integriteta čovjekove ličnosti.

62. Koliko god se moralo uvažiti navedeno, Ustavni sud je već zaključio da postoji legitiman cilj od javnog interesa koji je takve naravi da opravdava veoma široko polje procjene nadležnih vlasti u svezi sa pitanjem isplate pravomoćno utvrđenog prava na naknadu za "ratnu štetu". S druge strane, ispitujući kriterij "pravične ravnoteže", Ustavni sud je već utvrdio da je Republika Srpska priznala materijalnu i nematerijalnu štetu koja je utvrđena pravomoćnim presudama kao "ratnu štetu" i da je te obveze priznala kao unutarnji dug.

Proporcionalnost zakonskog modaliteta iz Zakona o unutarnjem dugu

63. Kao modalitet isplate obveza po osnovi unutarnjeg duga, Republika Srpska je u svezi sa izmirenjem obveza na ime "ratne štete" Zakonom o unutarnjem dugu propisala da će se, nakon izvršene verifikacije, obveze po osnovi "ratne štete" izmiriti emisijom obveznica za te tražbine. Ovo rješenje prihvaća i Zakon o ratnoj šteti koji u članku 20. regulira da će se naknada ratne štete izvršiti putem obveznica, sukladno Zakonu o unutarnjem dugu. Iako ovaj modalitet sâm po sebi ne bi bio problematičan, Ustavni sud podsjeća da je na problem u svezi sa ovakvim zakonskim rješenjem ukazao u svojim prijašnjim odlukama broj AP 288/03 i 464/04. Naime, u navedenim odlukama Ustavni sud je naveo da je "takvim zakonom, pored toga što je upitno njegovo donošenje u smislu načela iz Europske konvencije, narušeno i načelo proporcionalnosti u odnosu na temeljna prava pojedinaca" budući da je "i pored evidentnog javnog interesa države da donese navedeni zakon, zbog ogromnog duga koji je nastao po osnovi materijalne i nematerijalne štete nastale u tijeku ratnih

djelovanja, a koji je naveden u članku 18. citiranog zakona" stavljen pretjeran teret na pojedince. Zbog toga je Ustavni sud zaključio da nije ispunjen uvjet proporcionalnosti između javnog interesa zajednice i osnovnih prava pojedinaca. Ustavni sud je naveo da je osnovni razlog zbog kojeg je Ustavni sud zaključio da postoji pretjeran teret prema pojedincima činjenica da je u članku 21. stavak 1. točka 1. Zakona o unutarnjem dugu bilo propisano da će tražbine koje su utvrđene pravomoćnim sudbenim presudama biti izmirene emitiranjem obveznica sa rokom dospijanja do 50 godina, ističući da se zbog toga "opravdano postavlja pitanje hoće li itko od građana koji će posjedovati takvu vrstu obveznica doživjeti mogućnost da naplati obveznice i tako učinkovito ostvariti svoja prava. Osim toga, upitnim zakonom je predviđeno da će se obveze izmiriti bez kamate, što, kada se uzme u obzir navedeno razdoblje odgode, svakako znači učinkovito umanjeње iznosa koji će biti isplaćen pojedincima" (već citirane odluke broj AP 288/03 i AP 464/04).

Proporcionalnost modaliteta predviđenog Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu

64. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu propisano je da će se način i rokovi verifikacije pojedinačnih tražbina po osnovi materijalne i nematerijalne štete nastale u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine regulirati posebnim propisom, a da se zatezne kamate utvrđene pravomoćnim sudbenim presudama koje se obračunavaju u tijeku verifikacije pojedinačnih tražbina po ovoj osnovi obračunavaju do 23. srpnja 2004. godine, odnosno do stupanja na snagu osnovnog zakona, najviše do iznosa svakog utvrđenog pojedinačnog duga. Ovim Zakonom je određeno da će se nakon verifikacije, a najkasnije do 30. lipnja 2008. godine, obveze po tome osnovu izmiriti emisijom obveznica Vlade Republike Srpske sa rokom dospijanja do 35 godina, sa godišnjom kamatom od 1,5 posto i isplatom u deset godišnjih rata, počevši devet godina prije krajnjeg nadneva dospijanja, sa pravom prijevremenog otkupa. Također je određeno da će se iznosi troškova parničnog postupka i troškovi parničnog izvršenja utvrđeni u pravomoćnim sudbenim odlukama isplatiti u cjelokupnom iznosu bez kamata.

65. Ustavni sud konstatira da modaliteti predviđeni u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu ostaju pri prijašnjem zakonskom rješenju da se tražbine utvrđene pravomoćnim sudbenim odlukama izmire emisijom dugoročnih obveznica s tim što je, za razliku od prethodnog rješenja prema kojem je rok dospijanja bio do 50 godina, sada rok dospijanja do 35 godina. Ustavni sud zapaža, kada su u pitanju novi modaliteti isplate dosuđenih iznosa naknade materijalne i nematerijalne štete putem obveznica, da su nova zakonska rješenja poboljšana u odnosu na prijašnja zakonska rješenja utoliko što su sad predviđeni kraći rok dospijanja obveznica i godišnja kamata na predmete obveznice, te mogućnost njihovog prijevremenog otkupa. Također, nova zakonska rješenja predviđaju mogućnost da se naplate zakonske zatezne kamate i troškovi postupka prema modalitetu koji apelante ne lišava ove imovine, nego samo uvodi ograničenja koja su prema slobodnoj ocjeni javne vlasti neophodna radi uspostave pravične ravnoteže između općeg javnog interesa i prava pojedinaca. Ustavni sud smatra, u odnosu na određivanje godišnje kamate na dugoročne obveznice, te na omogućavanje da se naplate zakonske zatezne kamate i troškovi postupka dosuđeni pravomoćnim presudama, da je uspostavljena pravična ravnoteža između javnog interesa i interesa pojedinaca.

66. Međutim, Ustavni sud ističe da je mogućnost prijevremenog otkupa dugoročnih obveznica ostala nedefinirana i deklaratorna. Ustavni sud u svojoj Odluci broj AP 619/06 od 26. lipnja 2007. godine je naglasio da se ponovno opravdano postavlja pitanje hoće li itko od građana koji posjeduje takvu vrstu obveznica doživjeti mogućnost da naplati obveznice i na taj način efektivno ostvari svoja prava. Stoga se Ustavni sud poziva na svoje stajalište iz navedene odluke u odnosu na rok dospijea obveznica od 35 godina i u odnosu na nedefiniranost mogućnosti da se prijevremeno otkupe obveznice, te ostaje pri zaključku da ni ovim Zakonom nije uspostavljena "pravična ravnoteža" između zahtjeva od općeg ili javnog interesa i prava pojedinca, tj. da ovakvo zakonsko rješenje nije proporcionalno legitimnom cilju koji se želi postići kako to zahtijeva članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

67. Ustavni sud smatra da, iako Zakon o unutarnjem dugu ima legitiman cilj od javnog interesa kada se radi o miješanju u pravo apelanata na imovinu, uporabljena sredstva nisu proporcionalna tome cilju. To znači da načinom isplate ratne štete koju predviđa ovaj Zakon zajedno sa izmjenama i dopunama, zbog nerazmjerne duljine dospijea dugoročnih obveznica u odnosu na ljudski vijek pojedinca-imatelja pravomoćne i izvršne presude, te zbog samo deklaratornog karaktera odredbe kojom se pruža mogućnost prijevremenog otkupa tih obveznica, nije uspostavljena "pravična ravnoteža" između zahtjeva od općeg ili javnog interesa da se očuvaju makroekonomska stabilnost i fiskalna održivost entiteta i zaštititi ustavni poredak Bosne i Hercegovine i zahtjeva da se zaštititi pravo pojedinca na imovinu. Na temelju svega izloženog Ustavni sud smatra da je prekršeno pravo apelanata na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

68. Apelanti smatraju da je neprovedbom rješenja o izvršenju sudbenih presuda povrijeđeno njihovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Apelanti se žale na kršenje prava na pravično suđenje, budući da su onemogućeni *de facto* naplatiti iznose dosuđene pravomoćnim presudama zato što Trezor RS odbija provesti rješenja o izvršenju, pozivajući se prvo na Zakon o odgađanju, a potom na Zakon o unutarnjem dugu.

69. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovog članka, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u vezi sa kaznenim postupkom."

70. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prigodom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega svatko ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

Pravo na pravično suđenje u odnosu na neizvršenje pravomoćnih presuda

71. Ustavni sud je već utvrdio da se radi o imovinskim pravima apelanata, koja su, svakako, "građanska prava i obveze" u smislu članka 6. stavak 1. Europske konvencije. U svezi s navodima apelanata o kršenju prava na pravično

suđenje, Ustavni sud podsjeća na vlastitu jurisprudenciju i praksu Europskog suda za ljudska prava prema kojoj članak 6. stavak 1. Europske konvencije osigurava svakome pravo da iznese zahtjev koji se odnosi na njegova građanska prava i obveze pred sud ili tribunal (vidi, Ustavni sud, već citirane odluke AP 288/03 i AP 464/04, i Europski sud za ljudska prava, *Hornsby protiv Grčke*, presuda od 19. ožujka 1997. godine, stavak 40). Neodvojiv element članka 6. Europske konvencije je i "pravo na sud" u čiji okvir ulazi i pravo na pristup sudu, tj. pravo da se pokrene postupak pred sudovima u građanskim stvarima (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Philis protiv Grčke*, presuda od 27. kolovoza 1991. godine, serija A-209, str. 20, stavak 59). Međutim, to pravo bi bilo iluzorno ukoliko domaći pravni sustav država ugovornica dopušta da konačne, izvršne sudbene odluke ostanu neizvršene na štetu jedne od strana. Bilo bi neprihvatljivo da članak 6. Europske konvencije detaljno propisuje proceduralne garancije dane strankama - postupak koji je pravičan, javan i ekspeditivan - bez zaštite provedbe sudbene odluke. Tumačiti članak 6. Europske konvencije kao da se tiče isključivo vođenja postupka vodilo bi, sigurno, u situacije inkompatibilne načelima vladavine prava koje su države ugovornice preuzele kada su ratificirale Konvenciju (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Burdov protiv Rusije*, presuda od 7. svibnja 2002. godine, aplikacija broj 59498/00, stavak 34).

72. Također, i Ustavni sud i Povjerenstvo su u prijašnjim odlukama ukazali na već izgrađenu praksu institucija utemeljenih sukladno Aneksu 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, Doma za ljudska prava (vidi predmet broj CH/96/17, *Blenić protiv Republike Srpske*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu uručena 3. prosinca 1997. godine) i Ombudsmena za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu (vidi predmet broj (B) 746/97, *B.D. protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, Izvješća od 24. ožujka 1999. godine), u kojima je utvrđeno da je prekršen članak 6. Europske konvencije zbog neizvršavanja pravomoćnih sudbenih odluka. Stoga, izvršenje presude koju donese bilo koji sud mora biti promatrano kao integralni dio "sudenja" u smislu članka 6. Europske konvencije (vidi, Ustavni sud Bosne i Hercegovine, već citirane odluke AP 288/03 i AP 464/04, kao i već citiranu odluku Povjerenstva CH/01/3615).

73. S druge strane, Ustavni sud, također, naglašava da pravo na pristup sudu nije apsolutno pravo, već da država može to pravo ograničiti. To pravo, prema svojoj naravi, traži da ga država regulira na način koji će ovisiti o "potrebama i resursima zajednice i pojedinaca" (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 7. svibnja 1974. godine, serija A-18, točka 38). Ustavni sud naglašava da država, u načelu, ne može donositi zakone kojima će onemogućiti da se izvrše pravomoćne sudbene odluke, jer bi to bilo oprečno načelu vladavine prava iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, a potom i prava na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Međutim, država može to pravo u određenoj mjeri ograničiti (vidi već citiranu odluku Povjerenstva broj CH/01/3615, stavak 237). Prigodom odlučivanja o ograničenjima koja smatra da je potrebno nametnuti država uživa izvjesnu "slobodu procjene". Međutim, tim ograničenjima država ne smije narušiti samu bit prava zaštićenog člankom 6. stavak 1. Europske konvencije. Kako je Europski sud zaključio, "aplikant ne smije biti spriječen da uživa koristi iz uspješno okončanog postupka zbog financijskih problema države" (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Shiljajev protiv Rusije*, presuda od 6. listopada 2005. godine,

aplikacija broj 9647/02, stavak 33, i već citirana presuda Burdov protiv Rusije, stavak 35).

74. Također, ova ograničenja moraju imati legitiman cilj i moraju zadovoljiti načelo "proporcionalnosti", tj. mora postojati razuman odnos proporcionalnosti između sredstava koja se koriste i cilja koji se želi postići (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Ashingdane protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 1985. godine, serija A, broj 93, točka 57). Kako je to već rečeno, potrebna ravnoteža, tj. proporcionalnost između javnog interesa zajednice i osnovnih prava pojedinaca neće biti utvrđena ako "dotične osobe moraju snositi prevelik teret" (vidi već citiranu presudu Europskog suda, *Sporrong i Lonnorth protiv Švedske*, toč. 70-73).

Proporcionalnost zakonskog modaliteta iz Zakona o unutarnjem dugu i Zakona o ratnoj šteti

75. Razmatrajući ova ograničenja prava na pristup sudu u svjetlu ranije važećih zakonskih rješenja, Ustavni sud je u Odluci broj AP 774/04 od 20. prosinca 2005. godine zaključio da takvi zakonski modaliteti krše načelo "proporcionalnosti" između javnog interesa zajednice i osnovnih prava pojedinaca, a što je oprečno pravu na pristup sudu koje je sadržano u članku 6. stavak 1. Europske konvencije. Pri tomu Ustavni sud je ukazao da je zakonodavac Republike Srpske, propisujući u Zakonu o unutarnjem dugu da se kamate dosuđene pravomoćnim presudama otpisuju u cijelosti, a u Zakonu o ratnoj šteti i da će se po pravomoćnim odlukama priznati samo glavnica i troškovi postupka, mimo svojih ovlasti promijenio pravomoćne sudbene odluke donesene prije stupanja na snagu ovih zakona. Ustavni sud je smatrao da je ovo neprihvatljivo miješanje zakonodavne vlasti u sudbenu vlast, čime je bilo narušeno načelo podjele vlasti, ali i prekršeno pravo na "neovisan sud", koje je neodvojiv element prava na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Osim toga, ovakvim rješenjem bilo je prekršeno načelo vladavine prava i načelo *res iudicata* prema kojem je konačna presuda koju donese nadležni sud o meritumu predmeta konačna u odnosu na prava stranaka u postupku. Ovo načelo predstavlja apsolutnu zabranu kasnijih postupaka koji se tiču iste tražbine ili zakonodavnog miješanja i izmjene pravomoćnih presuda. Na ovaj način bilo je prekršeno i načelo vladavine prava iz članka 1/2. Ustava Bosne i Hercegovine, jer je Republika Srpska na ovaj način izbjegavala posljedice koje proizlaze iz pravomoćnih sudbenih odluka, koristeći zakonodavne ovlasti koje ima, a na štetu apelanata, zbog čega je bilo utvrđeno kršenje prava na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

76. Međutim, Ustavni sud je u navedenoj odluci, pozivajući se na vlastitu jurisprudenciju, istaknuo da se ovim zaključkom ne umanjuje pravo Republike Srpske da pronađe odgovarajući *modus operandi* izvršenja pravomoćnih sudbenih odluka, vodeći, naravno, računa o zahtjevu "proporcionalnosti". Ukazano je na to da je pronalaženje odgovarajućeg modaliteta kojim apelanti ne bi u cijelosti bili lišeni stečenog prava koje je priznato pravomoćnim sudbenim odlukama prvenstveno zadaća zakonodavca koji je u boljoj poziciji da odluči, obzirom na okolnosti i na slobodu procjene koju uživa, na koji način će riješiti ovo pitanje. Pri tomu je u Odluci broj AP 774/04 od 20. prosinca 2005. godine navedeno da "*Ustavni sud ne ulazi u to hoće li zakonodavac odrediti rok do kojeg može teći ova zatezna kamata ili naći neki drugi modalitet, ali ukazuje da je prigodom donošenja bilo kakvog rješenja ovog pitanja neophodno da zakonodavac vodi računa o ustavnom načelu vladavine prava, podjele vlasti i o načelima iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije, na temelju kojih*

zakonodavac nije ovlašten u cijelosti ukinuti pravo dosuđeno pravomoćnom presudom".

Proporcionalnost modaliteta predviđenog Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu

77. Zakonodavac Republike Srpske, s ciljem implementacije odluka Povjerenstva broj CH/01/3615 od 9. studenog 2005. godine i Ustavnog suda broj 774/05 od 20. prosinca 2005. godine, a u okviru slobodnog polja procjene, propisao je nove zakonske modalitete isplate "ratne štete" u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu, uključujući i obveze iz pravomoćnih sudbenih odluka donesenih po osnovi tražbine naknade "ratne štete". U novom Zakonskom rješenju zakonodavac je ostao pri rješenju da se glavnica dosuđenih tražbina isplati emisijom dugoročnih obveznica s tim da je, kako je već rečeno, rok dospelosti smanjen sa 50 na 35 godina i s ciljem zaštite vrijednosti obveznica propisana je godišnja kamata u iznosu od 1,5 posto. Osim navedenog, za razliku od prijašnjih zakonskih rješenja, kojim su apelanti bili u cijelosti lišeni stečenog prava na zakonske zatezne kamate i troškove postupka, koje je priznato pravomoćnim sudbenim odlukama, izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu priznato je pravo na isplatu dosuđenih zakonskih zateznih kamata i određen je rok do kojeg zakonska zatezna kamata priznata pravomoćnim sudbenim odlukama može teći, a također je određena i maksimalna visina tih kamata u iznosu do visine glavnice duga. Novim Zakonskim rješenjem se troškovi parničnog i izvršnog postupka priznaju i isplaćuju u cijelosti, prema redu dospjeća verificiranih tražbina, ali bez zakonskih zateznih kamata. U odnosu na zakonske zatezne kamate i troškove postupka, Ustavni sud je već zaključio da su novim Zakonskim rješenjima ta prava, koja su priznata pravomoćnim presudama, ograničena u neophodnoj mjeri, s ciljem zaštite legitimnog javnog interesa, čime je u tom dijelu uspostavljena pravična ravnoteža između općeg interesa i interesa pojedinaca-apanata. Međutim, prigodom ocjene proporcionalnosti miješanja javne vlasti u pravo apelanata na naplatu materijalne i nematerijalne štete dosuđene pravomoćnim sudbenim presudama, Ustavni sud se poziva na svoje stajalište iz Odluke Ustavnog suda broj AP 619/06 od 26. lipnja 2007. godine i zaključuje da rok dospjeća obveznica od 35 godina i samo deklaratorna mogućnost prijevremenog otkupa tih obveznica stavljaju pretjeran teret na apelante i predstavljaju nerazmjerno ograničenje prava apelanata priznatih pravomoćnim sudbenim presudama u odnosu na već utvrđen legitiman javni interes očuvanja makroekonomske stabilnosti i fiskalne održivosti entiteta i zaštite ustavnog poretka Bosne i Hercegovine.

78. Iz navedenog slijedi da se primjenom odredaba Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjem dugu onemogućava izvršenje pravomoćnih sudbenih odluka na način i u opsegu utvrđenim pravomoćnim sudbenim odlukama. Ustavni sud smatra da se to čini mjerama koje krše načelo "proporcionalnosti" između javnog interesa zajednice i temeljnih prava pojedinaca, a što je oprečno pravu na pristup sudu koje je sadržano u članku 6. stavak 1. Europske konvencije.

Zahtjev za kompenzaciju

79. Uzimajući u obzir vrlo složenu ekonomsku situaciju i zaključke Ustavnog suda u ovoj odluci, Ustavni sud smatra da je ovakva odluka dovoljna satisfakcija apellantima za kršenje prava na imovinu i na pravično suđenje. Ustavni sud, također, smatra da bi dosuđivanje kompenzacije kako to apelanti traže u

predmetima broj AP 2264/06, AP 2410/06, 2423/06, AP 2543/06, AP 2641/06, AP 3055/06, AP 3076/06 i AP 3309/06 predstavljalo dodatni teret koji bi doprinio daljnjem uslozjavanju situacije i koji bi otežao pronalaženje odgovarajućih rješenja u smislu zaključaka Ustavnog suda. Stoga, Ustavni sud odbija zahtjev apelanata za kompenzaciju.

VIII. Zaključak

80. Ustavni sud zaključuje da postoji kršenje prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, kada zakon kojim se miješa u pravo na imovinu ima legitiman cilj od javnog interesa, ali uporabljena sredstva nisu proporcionalna tome cilju, odnosno kada zakonom nije uspostavljena "pravična ravnoteža" između zahtjeva od općeg ili javnog interesa i zahtjeva da se zaštići pravo pojedinca na imovinu.

81. Ustavni sud, također, zaključuje da postoji povreda prava na pristup sudu kao elementa prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članka 6. Europske konvencije, ako je zakonom ili kojim drugim aktom vlasti onemogućeno da se izvrše pravomoćne sudbene presude, ako takav zakon ili drugi akt stavlja "pretjeran teret na pojedinca", čime ne zadovoljava uvjet proporcionalnosti između javnog interesa zajednice i osnovnih prava pojedinaca.

82. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

83. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnoga suda
Bosne i Hercegovine

Hatidža Hadžiosmanović, v. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija u predmetu broj **АП 1822/06**, рјешавајући апелацију **Хајре Карић**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2 и члана 61 ст. 1 и 3 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Хатица Хаџиосмановић, председница
Миодраг Симоновић, потпредседник
Валерија Галић, потпредседница
Сеада Палаврић, судија
Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 27. фебруара 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се апелација **Хајре Карић** поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Рев-1275/05 од 11. априла 2006. године, као неоснована.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Хајра Карић (у даљњем тексту: апеланткиња) из Тузле, коју заступа Томислав Љубић, адвокат из Тузле, поднијела је

21. јуна 2006. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број Рев-1275/05, од 11. априла 2006. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине и Зијада Карића затражено је 21. децембра 2007. године да доставе одговор на апелацију.

3. Одговоре на апелацију Врховни суд Федерације Босне и Херцеговине и Зијад Карић доставили су 3. и 14. јануара 2008. године.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори на апелацију достављени су апеланткињи 8. фебруара 2008. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произлазе из апеланткињиних навода и докумената предочених Уставном суду могу се сумирати на следећи начин.

6. Апеланткиња је са мужем Нијазом Карићем (који је погинуо 11. јуна 1993. године) и својом малољетном дјецом живјела у породичном домаћинству са Јусуфом Карићем (апеланткињиним свекром и оцем погинулог Нијаза Карића), носиоцем станарског права на стану који се налази у Бановићима у улици Хусинске буне број 5. Заједно са њима је становао и Зијад Карић, син носиоца станарског права на предметном стану, односно апеланткињин дјевер.

7. Након смрти носиоца станарског права на предметном стану Јусуфа Карића, 3. новембра 1993. године, апеланткиња је наставила да живи са своје двоје малољетне дјеце у породичном домаћинству са дјевером Зијадом Карићем. Рјешењем Секретаријата за привреду и послове управе Општине Бановићи (у даљњем тексту: Секретаријат Општине) број 04/1-372-527/93 од 3. новембра 1993. године, апеланткињи је на привремено коришћење уступљен други стан (који је користила до 4. децембра 2001. године, када је стан враћен пријератном носиоцу станарског права).

8. Након што јој је додијељен други стан на коришћење, апеланткиња је 23. децембра 1993. године закључила са Зијадом Карићем Споразум у писаној форми, којим је за носиоца станарског права на предметном стану одређен Зијад Карић, те су обе странке Споразум потписале и своје потписе овјериле код надлежне службе Општине Бановићи 28. децембра 1993. године. На основу Споразума од 23. децембра 1993. године Зијад Карић је закључио Уговор о коришћењу предметног стана, број 159/96 од 5. децембра 1996. године, и број 1179/99 од 6. децембра 1999. године са ЈСП за стамбене послове "Литвастан" Бановићи, те Уговор о купопродаји предметног стана са "Ауторемонт" д.д. Бановићи, који је овјерио Општински суд у Бановићима (у даљњем тексту: Општински суд) под бројем Ов. И-375/2000, од 12. јула 2000. године.

9. Апеланткиња је 21. децембра 2001. године поднијела тужбу Општинском суду у Живиницама против Зијада Карића, као првотуженог, ЈСП "Литвастан" Бановићи, као друготуженог, и "Ауторемонт" Бановићи, као трећетуженог, ради поништења Уговора о купопродаји предметног стана закљученог између Зијада Карића и "Ауторемонт" д.д. Бановићи, оспоравајући истовремено и правну ваљаност закљученог Споразума од 23. децембра 1993. године и Уговора

о коришћењу предметног стана број 159/96 од 5. децембра 1996. године.

10. Парнични поступак је окончан Пресудом Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Врховни суд) број Рев-1275/05 од 11. априла 2006. године, којом је тужбени захтјев тужитељке-апеланткиње одбијен, те тужитељка-апеланткиња обавезана да првотуженику накнади трошкове парничног поступка у износу од 1.550 КМ. Врховни суд се, прије свега, позвао на одредбу члана 22 Закона о стамбеним односима ("Службени лист РБиХ" бр. 6/92, 8/92, 16/92, 13/94, 36/94, 9/95 и 33/95) сходно којој, када носилац станарског права умре или из других разлога трајно престане да користи стан, а чланови његовог породичног домаћинства наставе да користе стан, уколико у стану није остао брачни друг као носилац станарског права, чланови породичног домаћинства споразумно, између себе, одредиће једно лице за носиоца станарског права и о томе обавијестити даваоца стана на коришћење. Врховни суд је, примјењујући ову одредбу, указао да је у конкретном случају неупитно да брачног друга нема те да су синови носиоца станарског права и снаха са двоје малолетне дјеце живјели са носиоцем станарског права, а да је син погинуо прије очеве смрти. У таквој ситуацији законодавац је управо оставио могућност члановима породичног домаћинства да, када умре носилац станарског права, а нема брачног друга, између себе споразумно одреде једно лице за носиоца станарског права. Препоручљиво је да споразум између њих буде закључен у писаној форми и да га овјери надлежни орган управе, односно надлежни суд. Управо то су учинили тужитељка и првотужени, као снаха и дјевер, тј. као чланови породичног домаћинства умрлог оца, односно свекра. Како није спорно да су дјеца тужитељке малолетна, онда она нису ни била легитимисана да учествују у поступку споразумијевања ко ће бити носилац станарског права, због чега сам споразум јесте ваљан. Даље, Врховни суд је сматрао ирелевантним да је писани споразум у вези са одређивањем носиоца станарског права склопљен након протекла рока од три мјесеца. Ово због тога што одредба члана 22 став 2 Закона о стамбеним односима предвиђа само да ће, уколико странке не постигну споразум у року од три мјесеца, надлежни суд у ванпарничном поступку одредити ко ће бити носилац станарског права. Међутим, то није преклузиван рок уколико постоји споразум странака. Вријеме од три мјесеца је предвиђено уколико постоји неспоразум између чланова породичног домаћинства који може да доведе до посљедица, односно околности које заједницу чине неподношљивом. Врховни суд је, такође, указао да су мотиви закључивања спорног Споразума ирелевантни с правне тачке гледишта. Ипак, уколико је апеланткиња била у заблуди, могла је у складу са Законом о облигационим односима ("Службени лист РБиХ" бр. 2/92, 13/93 и 13/94) да покрене поступак за поништење Споразума, што она није учинила у законским роковима. На крају, Врховни суд је одбио да примијени правни став из Рјешења тог суда број Рев-93/00 од 17. августа 2000. године, сходно коме чланови породичног домаћинства, који у спорном периоду престану да користе стан носиоца станарског права јер су се уселили у други стан, не губе статус чланова породичног домаћинства у смислу члана 6 Закона о стамбеним односима, уколико морају да иселе из накнадно додијељеног стана, сматрајући га непримјенљивим на конкретан случај.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

11. Апеланткиња сматра да је Врховни суд својом пресудом од 11. априла 2006. године арбитрарним тумачењем и

примјеном материјалног права повриједило њено право на дом и на имовину, загарантоване чл. П/3ф) и к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Европска конвенција), те чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Апеланткиња се у својој апелацији позива на Закон о престанку примјене Закона о напуштеним становима ("Службене новине Федерације БиХ" бр. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99, 37/01 и 56/01), те сматра да је овај Закон поништио *ex lege* сва станарска права и уговоре о коришћењу станова у периоду од 1. априла 1992. до 7. фебруара 1998. године, чиме је поништено и станарско право Зијада Карића. Самим тим, сматра апеланткиња, ништавни су и Уговор о коришћењу предметног стана број 159/96 од 5. децембра 1996. године и број 1179/99 од 6. децембра 1999. године, те Уговор о купопродаји предметног стана са "Ауторемонт" д.д. Бановићи. Апеланткиња сматра да је, између осталих, овај Закон дерогирао пријератне законе у вези са станарским правима. Даље, апеланткиња се позива на став Врховног суда из Рјешења број Рев-93/00 од 17. августа 2000. године и сматра га примјенљивим у конкретном случају. На крају, наводи да је била у битној заблуди када је склопила Споразум у писаној форми којим је за носиоца станарског права на предметном стану одређен Зијад Карић.

б) Одговор на апелацију

12. У свом одговору на апелацију од 3. јануара 2008. године Врховни суд наводи да је оспоравана одлука у складу са домаћим прописима, те да није дошло до повреде Устава Босне и Херцеговине.

13. У свом одговору на апелацију од 14. јануара 2008. године Зијад Карић, такође, сматра да је оспоравана пресуда Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине законита и уставна. Даље наводи да Споразум у писаној форми од 23. децембра 1993. године са Зијадом Карићем, којим је за носиоца станарског права на предметном стану одређен Зијад Карић, нема мане воље из члана 21 Закона о облигационим односима, те да је он закључен добровољно, а да су прошли рокови за његово оспоравање. Такође наводи да је апеланткиња добила 15.000 КМ неповратних средстава за рјешавање стамбеног питања те је, у вези с тим, доставио доказ. Зијад Карић истиче да апеланткиња није поднијела никада захтјев за повраћај стана у посјед у складу са Законом о престанку примјене Закона о напуштеним становима. На крају истиче да се предметни поступак тиче оспоравања законитости Споразума, а не апеланткињиних услова за стицање станарског права, због чега апеланткиња нема заштићен имовински интерес у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију или "дом" у смислу члана 8. Европске конвенције.

V. Релевантни прописи

Закон о стамбеним односима ("Службени лист РБиХ" бр. 14/84, 12/87, 36/89 и 2/93, те "Службене новине ФБиХ" бр. 11/98, 38/98 и 19/99) у релевантном дијелу гласи:

"Члан 22

[...] Ако чланови породичног домаћинства у року од три мјесеца не постигну споразум из претходног става надлежни суд одредиће у ванпарничном поступку на захтјев чланова породичног домаћинства или даваоца стана на коришћење, који ће члан породичног домаћинства бити носилац станарског права водећи рачуна о материјалном и здравственом стању сваког члана домаћинства као и другим околностима. [...]"

VI. Допустивост

14. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

15. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући сходно закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

16. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Рев-1275/05 од 11. априла 2006. године, против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих сходно закону. Затим, оспорену пресуду апеланткиња је примила 19. маја 2006. године, а апелација је поднесена 21. јуна 2006. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допуштена.

17. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуштивости.

VII. Меритум

18. Апеланткиња оспорава наведену пресуду, тврдећи да су јој том пресудом повријеђена права на дом и на имовину, загарантована чл. II/3ф) и к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 8 Европске конвенције, те чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Уставни суд размотриће прво да ли је дошло до повреде апеланткињиног права на "дом" из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције.

Право на поштивање дома

Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине гласи:

"*Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:*

(...)

ф) *Право на приватни и породични живот, дом и претиску.*"

Члан 8 Европске конвенције гласи:

"1. *Свако има право на поштивање свој приватног и породичног живота, дома и претиске.*

2. *Јавна власти се не мијеша у вршење овог права осим ако је такво мијешање предвиђено законом и ако је то неопходно мјера у демократском друштву у интересу националне сигурности, јавне сигурности, економске добробити земље, сјеречавања нереда или сјеречавања злочина ради заштити здравља и морала, или заштити права и слобода других."*

19. Уставни суд подсјећа да је сврха члана 8 Европске конвенције заштита појединца од произвољног мијешања власти у његова права гарантована овим чланом (види Европски суд за људска права, *Kroon против Холандије*, пресуда од 27. октобра 1994. године, серија А, број 297-Ц). При одређивању да ли се у конкретном случају ради о повреди

члана 8 Европске конвенције првенствено мора да се утврди да ли спорни стан представља апеланткињин "дом" у смислу значења става 1 члана 8 Европске конвенције и да ли оспорена одлука представља "мијешање" јавних власти у поштивање апеланткињиног "дома". Друго, да би "мијешање" било оправдано мора да буде "у складу са законом". Овај услов законитости се, у складу са значењем термина Европске конвенције, састоји из више елемената: (а) мијешање мора да буде засновано на домаћем или међународном закону; (б) закон о ком је ријеч мора да буде примјерено доступан тако да појединац буде примјерено упућен на околности закона које могу да се примијене на дати предмет и (с) закон такође мора да буде формулисан са одговарајућом тачношћу и јасноћом да би се појединцу дозволило да сходно њему прилагоди своје поступке (види Европски суд за људска права, *Sunday Times против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 26. априла 1979. године, серија А, број 30, став 49). У случају да се испостави да је то "мијешање" у складу са законом и тада може да представља повреду члана 8 Европске конвенције ако се сматра да оно није "неопходно" да би се постигао један од законитих циљева из става 2 члана 8 Европске конвенције. Неопходно у овом контексту значи да "мијешање" одговара "притисцима друштвених потреба" и да постоји разумна релација пропорционалности између мијешања и законитог циља ком се тежи (види Европски суд за људска права, *Niemietz против Немачке*, пресуда од 16. децембра 1992. године, серија А, број 251).

20. Сходно томе, прво питање на које Уставни суд мора да одговори јесте да ли се предметни "спор" тиче права апеланткиње на "дом".

21. Нема сумње за Уставни суд да је апеланткиња била члан породичног домаћинства носиоца станарског права Јусуфа Карића, који је умро 3. новембра 1993. године. Исти дан када је умро Јусуф Карић, апеланткиња је добила други стан на коришћење. Апеланткиња је накнадно, 23. децембра 1993. године, упркос чињеници да је добила други стан на коришћење, закључила са Зијадом Карићем Споразум, у писаној форми, којим је за носиоца станарског права на спорном стану одређен Зијад Карић. Уговор је оверен код надлежног суда. Апеланткиња је, због примјене тзв. "имовинских закона", морала да исели из стана који јој је додијељен 3. новембра 1993. године, јер је тај стан враћен пријератном носиоцу станарског права. Апеланткиња је иселила из тога стана, док у свој "пријератни" стан није могла да се врати, јер је Зијад Карић, у међувремену, проглашен носиоцем станарског права, откупио га у складу са релевантним прописима, те ускратио фактички и правно могућност враћања апеланткиње и њене дјеце у предметни стан. Стога је апеланткиња пред редовним судом покренула поступак ради поништења Уговора о купопродаји предметног стана закљученог између Зијада Карића и "Ауторемонта" д.д. Бановићи, оспоравајући истовремено и правну ваљаност закљученог Споразума од 23. децембра 1993. године и Уговора о коришћењу предметног стана број 159/96 од 5. децембра 1996. године, све с циљем повратка у тај стан и успостављања стања какво је било прије њеног иселења.

22. Уставни суд подсјећа да Анекс 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини прописује право свих избјеглица и расељених лица да се слободно врате у своје домове. Закон о престанку примјене Закона о напуштеним становима у члану 3 став 2 прописује да избјеглицом и расељеним лицем има да се сматра свако лице које је напустило свој стан у периоду од 30. априла 1991. до 4. априла 1998. године. Ово је необорива правна пресумпција. Закон о

престанку примјене Закона о напуштеним становима не дозвољава нити једном органу да улази у разлоге због којих је напуштен стан или разлоге за повратак у свој пријератни стан. Једина релевантна чињеница коју органи смију да утврђују јесте да ли је неко био "носилац станарског права" 30. априла 1991. године. При томе, тумачење појма "носилац станарског права" мора да буде у духу Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, а не само Закона о стамбеним односима (види, на примјер, Дом за људска права, Одлука о прихватљивости и меритуму СН/02/12421, *Куловац Ђојић Федерације Босне и Херцеговине*, од 6. фебруара 2003. године, тачка 39). Право на повраћај има, како носилац станарског права тако и члан домаћинства носиоца станарског права (члан 3 Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима). Управо на линији ових одредби лежи и пракса Врховног суда из Рјешења број Рев-93/00 од 17. августа 2000. године.

23. С обзиром на наведено апеланткиња, која је напустила свој дом 1993. године, а уживала је статус члана домаћинства носиоца станарског права, сматра се "расељеним лицем" у смислу Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, те, као таква, има право на повраћај свог стана. Имајући у виду наведено, Уставни суд третираће стан у Бановићима, у улици Хусинске буне број 5, као њен "дом" у смислу члана 8 Европске конвенције.

24. Уставни суд мора, даље, да испита да ли су се надлежне власти Федерације Босне и Херцеговине умјешале у поштовање апеланткињиног права на "дом". Врховни суд је својом коначном пресудом одлучио да одбије апеланткињину тужбу, те, између осталог, одлучио да она нема право на повраћај у посјед стана који се сматра њеним домом, нити има право да оспорава правне акте из тачке 9 ове одлуке. Сходно томе, неупитно је да је овом пресудом апеланткињи ускраћено право на дом, те да су се јавне власти "умјешале" у њено право на "дом".

25. Као што је наведено, да би "мијешање" било оправдано мора да буде "у складу са законом".

26. Члан 4 *et sequi* Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима прописује, са једне стране, процедуру на основу које се врши повраћај стана, а, са друге стране, институционални оквир за гарантовање спровођења права и обавеза из тог закона. Тако, члан домаћинства носиоца станарског права ком се из било ког разлога спречава да уђе у свој "пријератни" стан има право да тражи повраћај у посјед стана, те да се успостави стање какво је било 30. априла 1991. године. Надлежни орган за одлучивање о том питању јесте општински орган управе надлежан за стамбене послове.

27. Дакле, апеланткиња је, као "привремени корисник" у смислу члана 2 став 3 Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, морала да напусти свој стан који је добила у току 1993. године. Истовремено, ступањем на снагу тог закона могла је да буде свјесна да има право на повраћај у свој "пријератни" стан, те да чињеница потписивања Споразума о одређивању носиоца станарског права, као и правне радње које је накнадно предузео Зијад Карић, не играју правну или фактичку улогу у том смислу. Ипак, апеланткиња није покренула управу поступак повраћаја у посјед свога стана у својству члана домаћинства у складу са релевантним одредбама Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима. Насупрот томе, она је покренула судски поступак ради поништења уговора и, како то из изреке првостепене пресуде произилази, брисања Зијада Карића као власника

предметног стана и носиоца станарског права, те повраћаја у посјед спорног стана. Сходно томе, очигледно је да је апеланткиња пропустила да покрене законом прописану процедуру унутар које би штитила своје право на "дом". С друге стране, Уставни суд наглашава да апеланткиња у покренутом судском поступку не може да се позива на законска рјешења која су прописана Законом о престанку примјене Закона о напуштеним становима, јер она могу да се истичу само у поступку "повраћаја стана" пред надлежним управним органима.

28. С обзиром да је апеланткиња пропустила да искористи једини законом прописани "ефективан правни лијек" (поступак повраћаја стана у посјед у својству члана домаћинства носиоца станарског права) да се врати у свој дом из 1993. године, за Уставни суд се губи правни интерес да апеланткиња тражи да се поништи Уговор о купопродаји предметног стана закљученог између Зијада Карића и "Ауторемонта" д.д. Бановићи, закљученог Споразума од 23. децембра 1993. године и Уговора о коришћењу предметног стана број 159/96 од 5. децембра 1996. године.

29. Чак и занемарујући закључак у вези са правним интересом апеланткиње из претходне тачке ове одлуке, Уставни суд подржава став Врховног суда да је апеланткиња пропустила рокове за покретање парничног поступка ради оспоравања правне ваљаности Споразума од 23. децембра 1993. године, на основу ког је Зијад Карић закључио Уговор о коришћењу предметног стана број 159/96 од 5. децембра 1996. године, те, након тога, и Уговор о купопродаји предметног стана. Наиме, Врховни суд је закључио да апеланткиња тврди да је била у заблуди када је потписала Споразум. Сходно томе, радило би се о рушљивом уговору због мане воље. Сходно Закону о облигационоправним односима, Врховни суд је правилно закључио да је рок за захтјев да се поништи рушљиви уговор, како онај субјективни од годину дана, тако и онај објективни од три године од закључења, протекао (члан 117). Ови рокови су протекли без обзира да ли су застарни рокови током ратних околности у Босни и Херцеговини текли или не, јер је тужба поднесена 21. децембра 2001. године, а Споразум је потписан у 1993. години.

30. Уставни суд сматра да је Врховни суд дао јасно и разложно образложење, сходно ком закључени Споразум није ништаван (проглашен *ex lege* ништавним) у смислу Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима. Наиме, члан 2 став 3 наведеног закона прописује да свако "станарско право или уговор о коришћењу [...] стана у складу са овим Законом закључен у периоду од 1. априла 1992. године до 7. фебруара 1998. године престаје да важи." Међутим, управо ријечи "у складу са овим Законом" указују на то да се одредба односи само на станарска права или уговоре о коришћењу који су стечени на основу примјене прописа из члана 1 став 1 овог Закона. Зијад Карић је стекао станарско право искључиво примјеном Закона о стамбеним односима, који, како Врховни суд правилно утврђује, у овој ситуацији није дерогиран.

31. Да ли би овакво тумачење било примјенљиво да је апеланткиња у својству "расељеног лица" поднијела надлежном органу захтјев да се врати у свој дом, хипотетичко је питање и Уставни суд га неће разматрати.

32. На основу наведеног, Уставни суд закључује да је "мијешање" Врховног суда у апеланткињино право на "дом" било законито.

33. С обзиром на овај закључак Уставни суд би, коначно, морао да испита да ли су примјенеене законске одредбе донесене у "јавном интересу", те неопходне да би се постигао

један од законитих циљева из става 2 члана 8 Европске конвенције. Уставни суд, међутим, нема сумње да су одредбе Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, одредбе Закона о облигационим односима које прописују рокове застаријевања права на оспоравање правне ваљаности облигационоправних уговора донесене у "јавном интересу", прије свега, ефикасног окончања поступка повратка избјеглица и расељених лица, те функционисања правног система (упореди, на примјер, одлуке Уставног суда АП 4/05 од 27. маја 2005. године, тачка 45; АП 1/03 од 15. јуна 2004. године, тачка 26; У 71/03 од 15. јуна 2004. године, тачка 29; У 49/02 од 28. новембра 2003. године, тачка 38 и даље).

34. У закључку Уставни суд налази да апеланткињино право које је гарантовано чланом II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и чланом 8 Европске конвенције није повријеђено.

Остали наводи из апелације

35. У свјетлу закључка у погледу апеланткињиног права из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, Уставни суд сматра да није неопходно да посебно разматра остале наводе из апелације у погледу кршења права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

36. Не постоји повреда права на дом из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције када апеланткиња, као бивши члан домаћинства носиоца станарског права, која сходно Закону о престанку примјене Закона о напуштеним становима може да се третира као "расељено лице", није покренула поступак повраћаја у стан у складу са Законом о престанку примјене Закона о напуштеним становима, чиме је изгубила право на "дом", а тиме и правни интерес да оспорава статус носиоца станарског права трећег лица на том стану. Даље, и да има правни интерес, с обзиром да је потписница споразума о одређивању носиоца станарског права на стану који је био њен дом, правну ваљаност споразума могла је да оспорава само у складу са роковима прописаним Законом о облигационим односима, које је пропустила.

37. На основу члана 61 ст. 1 и 3 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

38. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Хатица Хаџиосмановић, с. р.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вјећу од пет судија у предмету број **АП 1822/06**, рјешавајући апелацију **Најре Карић**, на основу члана VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59. став 2. аLINEЈА 2. и члана 61. ст. 1. и 3. Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Seada Palavrić, sutkinja

Krstan Simić, sudija

на сједници одржаној 27. фебруара 2008. године donio је

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Одбија се апелација **Најре Карић** поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Rev-1275/05 од 11. априла 2006. године, као неоснована.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Hajra Karić (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Tuzle, koju zastupa Tomislav Ljubić, advokat iz Tuzle, podnijela je 21. juna 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-1275/05, od 11. aprila 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine i Zijada Karića zatraženo je 21. decembra 2007. godine da dostave odgovor na apelaciju.

3. Odgovore na apelaciju Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine i Zijad Karić dostavili su 3. i 14. januara 2008. godine.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju dostavljeni su apelantici 8. februara 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantinih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelantica je sa mužem Nijazom Karićem (koji je poginuo 11. juna 1993. godine) i svojom maloljetnom djecom živjela u porodičnom domaćinstvu sa Jusufom Karićem (apelantinih svekrom i ocem poginulog Nijaza Karića), nosiocem stanarskog prava na stanu koji se nalazi u Banovićima u ulici Husinske bune broj 5. Zajedno sa njima je stanovao i Zijad Karić, sin nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu, odnosno apelantinin djever.

7. Nakon smrti nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu Jusufa Karića, 3. novembra 1993. godine, apelantica je nastavila da živi sa svoje dvoje maloljetne djece u porodičnom domaćinstvu sa djeverom Zijadom Karićem. Rješenjem Sekretarijata za privredu i poslove uprave Općine Banovići (u daljnjem tekstu: Sekretarijat Općine) broj 04/1-372-527/93 od 3. novembra 1993. godine, apelantici je na privremeno korištenje ustupljen drugi stan (koji je koristila do 4. decembra 2001. godine, kada je stan vraćen prijeratnom nosiocu stanarskog prava).

8. Nakon što joj je dodijeljen drugi stan na korištenje, apelantica je 23. decembra 1993. godine zaključila sa Zijadom Karićem Sporazum u pisanoj formi, kojim je za nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu određen Zijad Karić, te su obje stranke Sporazum potpisale i svoje potpise ovjerile kod nadležne službe Općine Banovići 28. decembra 1993. godine. Na osnovu Sporazuma od 23. decembra 1993. godine Zijad Karić je zaključio Ugovor o korištenju predmetnog stana, broj 159/96 od 5. decembra 1996. godine, i broj 1179/99 od 6. decembra 1999. godine sa JSP za stambene poslove "Litvastian"

Banovići, te Ugovor o kupoprodaji predmetnog stana sa "Autoremont" d.d. Banovići, koji je ovjerio Općinski sud u Banovićima (u daljnjem tekstu: Općinski sud) pod brojem Ov. I-375/2000, od 12. jula 2000. godine.

9. Apelantica je 21. decembra 2001. godine podnijela tužbu Općinskom sudu u Živinicama protiv Zijada Karića, kao prvotuzenog, JSP "Litvastian" Banovići, kao drugotuzenog, i "Autoremont" Banovići, kao trećetuzenog, radi poništenja Ugovora o kupoprodaji predmetnog stana zaključenog između Zijada Karića i "Autoremont" d.d. Banovići, osporavajući istovremeno i pravnu valjanost zaključenog Sporazuma od 23. decembra 1993. godine i Ugovora o korištenju predmetnog stana broj 159/96 od 5. decembra 1996. godine.

10. Parnični postupak je okončan Presudom Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-1275/05 od 11. aprila 2006. godine, kojom je tužbeni zahtjev tužiteljice-apelantice odbijen, te tužiteljica-apelantica obavezana da prvotuzeniku naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 1.550 KM. Vrhovni sud se, prije svega, pozvao na odredbu člana 22. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list RBiH" br. 6/92, 8/92, 16/92, 13/94, 36/94, 9/95 i 33/95) prema kojoj, kada nosilac stanarskog prava umre ili iz drugih razloga trajno prestane da koristi stan, a članovi njegovog porodičnog domaćinstva nastave da koriste stan, ukoliko u stanu nije ostao bračni drug kao nosilac stanarskog prava, članovi porodičnog domaćinstva će sporazumno, između sebe, odrediti jedno lice za nosioca stanarskog prava i o tome obavijestiti davaoca stana na korištenje. Vrhovni sud je, primjenjujući ovu odredbu, ukazao da je u konkretnom slučaju neupitno da bračnog druga nema te da su sinovi nosioca stanarskog prava i snaha sa dvoje maloljetne djece živjeli sa nosiocem stanarskog prava, a da je sin poginuo prije očeve smrti. U takvoj situaciji zakonodavac je upravo ostavio mogućnost članovima porodičnog domaćinstva da, kada umre nosilac stanarskog prava, a nema bračnog druga, između sebe sporazumno odrede jedno lice za nosioca stanarskog prava. Preporučljivo je da sporazum između njih bude zaključen u pisanoj formi i da ga ovjeri nadležni organ uprave, odnosno nadležni sud. Upravo to su učinili tužiteljica i prvotuzeni, kao snaha i djever, tj. kao članovi porodičnog domaćinstva umrlog oca, odnosno svekra. Kako nije sporno da su djeca tužiteljice maloljetna, onda ona nisu ni bila legitimisana da učestvuju u postupku sporazumijevanja ko će biti nosilac stanarskog prava, zbog čega sam sporazum jeste valjan. Nadalje, Vrhovni sud je smatrao irelevantnim da je pisani sporazum u vezi određivanja nosioca stanarskog prava sklopljen nakon proteka roka od tri mjeseca. Ovo zbog toga što odredba člana 22. stav 2. Zakona o stambenim odnosima predviđa samo da će, ukoliko stranke ne postignu sporazum u roku od tri mjeseca, nadležni sud u vanparničnom postupku odrediti ko će biti nosilac stanarskog prava. Međutim, to nije prekluzivan rok ukoliko postoji sporazum stranaka. Vrijeme od tri mjeseca je predviđeno ukoliko postoji nespornost između članova porodičnog domaćinstva koji može dovesti do posljedica, odnosno okolnosti koje zajednicu čine nepodnošljivom. Vrhovni sud je, također, ukazao da su motivi zaključivanja spornog Sporazuma irelevantni s pravne tačke gledišta. Ipak, ukoliko je apelantica bila u zabludi, mogla je u skladu sa Zakonom o obligacionim odnosima ("Službeni list RBiH" br. 2/92, 13/93 i 13/94) pokrenuti postupak za poništenje Sporazuma, što ona nije učinila u zakonskim rokovima. Konačno, Vrhovni sud je odbio primijeniti pravni stav iz Rješenja tog suda broj Rev-93/00 od 17. augusta 2000. godine, prema kojem članovi porodičnog

domaćinstva, koji u spornom periodu prestanu da koriste stan nosioca stanarskog prava jer su se uselili u drugi stan, ne gube status članova porodičnog domaćinstva u smislu člana 6. Zakona o stambenim odnosima, ukoliko moraju iseliti iz naknadno dodijeljenog stana, smatrajući ga neprimjenjivim na konkretan slučaj.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelantica smatra da je Vrhovni sud svojom presudom od 11. aprila 2006. godine arbitrarnim tumačenjem i primjenom materijalnog prava povrijedio njeno pravo na dom i na imovinu, zagarantovane čl. II(3.f) i k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), te članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Apelantica se u svojoj apelaciji poziva na Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima ("Službene novine Federacije BiH" br. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99, 37/01 i 56/01), te smatra da je ovaj Zakon poništio *ex lege* sva stanarska prava i ugovore o korištenju stanova u periodu od 1. aprila 1992. do 7. februara 1998. godine, čime je poništeno i stanarsko pravo Zijada Karića. Samim tim, smatra apelantica, ništavi su i Ugovor o korištenju predmetnog stana broj 159/96 od 5. decembra 1996. godine i broj 1179/99 od 6. decembra 1999. godine, te Ugovor o kupoprodaji predmetnog stana sa "Autoremont" d.d. Banovići. Apelantica smatra da je, između ostalih, ovaj Zakon derogirao prijeratne zakone u vezi sa stanarskim pravima. Nadalje, apelantica se poziva na stav Vrhovnog suda iz Rješenja broj Rev-93/00 od 17. augusta 2000. godine i smatra ga primjenjivim u konkretnom slučaju. Konačno, navodi da je bila u bitnoj zabludi kada je sklopila Sporazum u pisanoj formi kojim je za nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu određen Zijad Karić.

b) Odgovor na apelaciju

12. U svom odgovoru na apelaciju od 3. januara 2008. godine Vrhovni sud navodi da je pobijana odluka u skladu sa domaćim propisima, te da nije došlo do povrede Ustava Bosne i Hercegovine.

13. U svom odgovoru na apelaciju od 14. januara 2008. godine Zijad Karić, također, smatra da je pobijana presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine zakonita i ustavna. Nadalje navodi da Sporazum u pisanoj formi od 23. decembra 1993. godine sa Zijadom Karićem, kojim je za nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu određen Zijad Karić, nema mane volje iz člana 21. Zakona o obligacionim odnosima, te da je on zaključen dobrovoljno, a da su prošli rokovi za njegovo pobijanje. Također navodi da je apelantica dobila 15.000 KM nepovratnih sredstava za rješavanje stambenog pitanja te je, u vezi s tim, dostavio dokaz. Zijad Karić ističe da apelantica nije podnijela nikada zahtjev za povrat stana u posjed u skladu sa Zakonom o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima. Na kraju ističe da se predmetni postupak tiče pobijanja zakonitosti Sporazuma, a ne apelanticinih uvjeta za sticanje stanarskog prava, zbog čega apelantica nema zaštićen imovinski interes u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju ili "dom" u smislu člana 8. Evropske konvencije.

V. Relevantni propisi

Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list RBiH" br. 14/84, 12/87, 36/89 i 2/93, te "Službene novine FBiH" br. 11/98, 38/98 i 19/99) u relevantnom dijelu glasi:

"Član 22.

[...] *Ako članovi porodičnog domaćinstva u roku od tri mjeseca ne postignu sporazum iz prethodnog stava nadležni sud će u vanparničnom postupku na zahtjev članova porodičnog domaćinstva ili davaoca stana na korištenje, odrediti koji će član porodičnog domaćinstva biti nositelj stanarskog prava vodeći računa o materijalnom i zdravstvenom stanju svakog člana domaćinstva kao i drugim okolnostima. [...]"*

VI. Dopustivost

14. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

15. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantica je primila 19. maja 2006. godine, a apelacija je podnesena 21. juna 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

16. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-1275/05 od 11. aprila 2006. godine, protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelantica je primila 19. maja 2006. godine, a apelacija je podnesena 21. juna 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

17. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

18. Apelantica pobija navedenu presudu, tvrdeći da su joj tom presudom povrijeđena prava na dom i na imovinu, zagarantovana čl. II/3.f) i k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 8. Evropske konvencije, te članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Ustavni sud će prvo razmotriti da li je došlo do povrede apelantice prava na "dom" iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije.

Pravo na poštivanje doma

Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana što uključuje:

(...)

f) Pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku."

Član 8. Evropske konvencije glasi:

"1. Svako ima pravo na poštivanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, ekonomske dobrobiti zemlje, sprečavanja nereda ili sprečavanja zločina radi zaštite zdravlja i morala, ili zaštite prava i sloboda drugih."

19. Ustavni sud podsjeća da je svrha člana 8. Evropske konvencije zaštita pojedinca od proizvoljnog miješanja vlasti u njegova prava garantirana ovim članom (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Kroon protiv Holandije*, presuda od 27. oktobra 1994. godine, serija A, broj 297-C). Pri određivanju radi li se u konkretnom slučaju o povredi člana 8. Evropske konvencije prvenstveno se mora utvrditi predstavlja li sporni stan apelantičin "dom" u smislu značenja stava 1. člana 8. Evropske konvencije i predstavlja li osporena odluka "miješanje" javnih vlasti u poštivanje apelantičinog "doma". Drugo, da bi "miješanje" bilo opravdano mora biti "u skladu sa zakonom". Ovaj uvjet zakonitosti se, u skladu sa značenjem termina Evropske konvencije, sastoji iz više elemenata: (a) miješanje mora biti zasnovano na domaćem ili međunarodnom zakonu; (b) zakon o kojem je riječ mora biti primjereno dostupan tako da pojedinac bude primjereno upućen na okolnosti zakona koje se mogu primijeniti na dati predmet i (c) zakon također mora biti formuliran sa odgovarajućom tačnošću i jasnoćom da bi se pojedincu dozvolilo da prema njemu prilagodi svoje postupke (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 26. aprila 1979. godine, serija A, broj 30, stav 49). U slučaju da se ispostavi da je to "miješanje" u skladu sa zakonom i tada može predstavljati povredu člana 8. Evropske konvencije ako se smatra da ono nije "neophodno" da bi se postigao jedan od zakonitih ciljeva iz stava 2. člana 8. Evropske konvencije. Neophodno u ovom kontekstu znači da "miješanje" odgovara "pritiscima društvenih potreba" i da postoji razumna relacija proporcionalnosti između miješanja i zakonitog cilja kojem se teži (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Niemietz protiv Njemačke*, presuda od 16. decembra 1992. godine, serija A, broj 251).

20. Prema tome, prvo pitanje na koje Ustavni sud mora dati odgovor jeste da li se predmetni "spor" tiče prava apelantice na "dom".

21. Nema sumnje za Ustavni sud da je apelantica bila član porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava Jusufa Karića, koji je umro 3. novembra 1993. godine. Isti dan kada je umro Jusuf Karić, apelantica je dobila drugi stan na korištenje. Apelantica je naknadno, 23. decembra 1993. godine, uprkos činjenici da je dobila drugi stan na korištenje, zaključila sa Zijadom Karićem Sporazum, u pisanoj formi, kojim je za nosioca stanarskog prava na spornom stanu određen Zijad Karić. Ugovor je ovjeren kod nadležnog suda. Apelantica je, zbog primjene tzv. "imovinskih zakona", morala da iseli iz stana koji joj je dodijeljen 3. novembra 1993. godine, jer je taj stan vraćen prijeratnom nosiocu stanarskog prava. Apelantica je iselila iz toga stana, dok se u svoj "prijeratni" stan nije mogla vratiti, jer je Zijad Karić, u međuvremenu, proglašen nosiocem stanarskog prava, otkupio ga u skladu sa relevantnim propisima, te uskratio faktički i pravno mogućnost vraćanja apelantice i njene djece u predmetni stan. Stoga je apelantica pred redovnim sudom pokrenula postupak radi poništenja Ugovora o kupoprodaji predmetnog stana zaključenog između Zijada Karića i "Autoremonta" d.d. Banovići, osporavajući istovremeno i pravnu valjanost zaključenog Sporazuma od 23. decembra 1993. godine i Ugovora o korištenju predmetnog stana broj 159/96 od 5. decembra 1996. godine, sve s ciljem povratka u taj stan i uspostavljanja stanja kakvo je bilo prije njenog iseljenja.

22. Ustavni sud podsjeća da Aneks 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini propisuje pravo svih izbjeglica i raseljenih lica da se slobodno vrate u svoje domove. Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima u članu 3. stav 2. propisuje da se izbjeglicom i

raseljenim licem ima smatrati svaka osoba koja je napustila svoj stan u periodu od 30. aprila 1991. do 4. aprila 1998. godine. Ovo je neoboriva pravna presumpcija. Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima ne dozvoljava niti jednom organu da ulazi u razloge napuštanja stana ili razloge povratka u svoj prijeratni stan. Jedina relevantna činjenica koju organi smiju da utvrđuju jeste je li neko bio "nosilac stanarskog prava" 30. aprila 1991. godine. Pri tome, tumačenje pojma "nosilac stanarskog prava" mora biti u duhu Aneksa 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, a ne samo Zakona o stambenim odnosima (vidi, naprimjer, Dom za ljudska prava, Odluka o prihvatljivosti i meritumu CH/02/12421, *Kulovac protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, od 6. februara 2003. godine, tačka 39). Pravo na povrat ima, kako nosilac stanarskog prava tako i član domaćinstva nosioca stanarskog prava (član 3. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima). Upravo na liniji ovih odredbi leži i praksa Vrhovnog suda iz Rješenja broj Rev-93/00 od 17. augusta 2000. godine.

23. S obzirom na navedeno apelantica, koja je napustila svoj dom 1993. godine, a uživala je status člana domaćinstva nosioca stanarskog prava, smatra se "raseljenim licem" u smislu Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, te, kao takva, ima pravo na povrat svoga stana. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud će tretirati stan u Banovićima, u ulici Husinske bune broj 5, kao njen "dom" u smislu člana 8. Evropske konvencije.

24. Ustavni sud mora, nadalje, da ispita jesu li se nadležne vlasti Federacije Bosne i Hercegovine umiješale u poštivanje apelantičinog prava na "dom". Vrhovni sud je svojom konačnom presudom odlučio da odbije apelanticinu tužbu, te, između ostalog, odlučio da ona nema pravo na povrat u posjed stana koji se smatra njenim domom, niti ima pravo da pobija pravne akte iz tačke 9. ove Odluke. Prema tome, neupitno je da je ovom presudom apelantici uskraćeno pravo na dom, te da su se javne vlasti "umiješale" u njeno pravo na "dom".

25. Kao što je navedeno, da bi "miješanje" bilo opravdano mora biti "u skladu sa zakonom".

26. Član 4. *et sequ.* Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima propisuje, s jedne strane, proceduru na osnovu koje se vrši povrat stana, a, s druge strane, institucionalni okvir za garantovanje provedbe prava i obaveza iz tog Zakona. Tako, član domaćinstva nosioca stanarskog prava kojem se iz bilo kojeg razloga sprečava ulazak u njegov "prijeratni" stan ima pravo tražiti povrat u posjed stana, te uspostavljanje stanja kakvo je bilo 30. aprila 1991. godine. Nadležni organ za odlučivanje o tom pitanju jeste općinski organ uprave nadležan za stambene poslove.

27. Dakle, apelantica je, kao "privremeni korisnik" u smislu člana 2. stav 3. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, morala da napusti svoj stan koji je dobila u toku 1993. godine. Istovremeno, stupanjem na snagu toga Zakona mogla je biti svjesna da ima pravo na povrat u svoj "prijeratni" stan, te da činjenica potpisivanja Sporazuma o određivanju nosioca stanarskog prava, kao i pravne radnje koje je naknadno preduzeo Zijad Karić, ne igraju pravnu ili faktičku ulogu u tom smislu. Ipak, apelantica nije pokrenula upravni postupak povrata u posjed svoga stana u svojstvu člana domaćinstva u skladu sa relevantnim odredbama Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima. Nasuprot tome, ona je pokrenula sudski postupak radi poništenja

ugovora i, kako to iz izreke prvostepene presude proizilazi, brisanja Zijada Karića kao vlasnika predmetnog stana i nosioca stanarskog prava, te povrata u posjed spornog stana. Prema tome, očigledno je da je apelantica propustila da pokrene zakonom propisanu proceduru unutar koje bi štitila svoje pravo na "dom". S druge strane, Ustavni sud naglašava da se apelantica u pokrenutom sudskom postupku ne može pozivati na zakonska rješenja propisana Zakonom o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, jer se ona mogu isticati samo u postupku "povrata stana" pred nadležnim upravnim organima.

28. S obzirom da je apelantica propustila da iskoristi jedini zakonom propisani "efektivan pravni lijek" (postupak povrata stana u posjed u svojstvu člana domaćinstva nosioca stanarskog prava) da se vrati u svoj dom iz 1993. godine, za Ustavni sud se gubi pravni interes da apelantica traži poništenje Ugovora o kupoprodaji predmetnog stana zaključenog između Zijada Karića i "Autoremonta" d.d. Banovići, zaključenog Sporazuma od 23. decembra 1993. godine i Ugovora o korištenju predmetnog stana broj 159/96 od 5. decembra 1996. godine.

29. Čak i zanemarujući zaključak u vezi sa pravnim interesom apelantice iz prethodne tačke ove Odluke, Ustavni sud podržava stav Vrhovnog suda da je apelantica propustila rokove za pokretanje parničnog postupka radi pobijanja pravne valjanosti Sporazuma od 23. decembra 1993. godine, na osnovu kojeg je Zijad Karić zaključio Ugovor o korištenju predmetnog stana broj 159/96 od 5. decembra 1996. godine, te, nakon toga, i Ugovor o kupoprodaji predmetnog stana. Naime, Vrhovni sud je zaključio da apelantica tvrdi da je bila u zabludi kada je potpisala Sporazum. Prema tome, radilo bi se o rušljivom ugovoru zbog mane volje. Prema Zakonu o obligacionopravnim odnosima, Vrhovni sud je pravilno zaključio da je rok za zahtjev da se poništi rušljivi ugovor, kako onaj subjektivni od godinu dana, tako i onaj objektivni od tri godine od zaključenja, protekao (član 117). Ovi rokovi su protekli bez obzira da li su zastarni rokovi tokom ratnih okolnosti u Bosni i Hercegovini tekli ili ne, jer je tužba podnesena 21. decembra 2001. godine, a Sporazum je potpisan u 1993. godini.

30. Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud dao jasno i razložno obrazloženje, prema kojem zaključen Sporazum nije ništav (proglašen *ex lege* ništavim) u smislu Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima. Naime, član 2. stav 3. navedenog Zakona propisuje da svako "stanarsko pravo ili ugovor o korištenju [...] stana u skladu sa ovim Zakonom zaključen u periodu od 1. aprila 1992. godine do 7. februara 1998. godine prestaje da važi." Međutim, upravo riječi "u skladu sa ovim Zakonom" ukazuju na to da se odredba odnosi samo na stanarska prava ili ugovore o korištenju koji su stečeni na osnovu primjene propisa iz člana 1. stav 1. ovog Zakona. Zijad Karić je stekao stanarsko pravo isključivo primjenom Zakona o stambenim odnosima, koji, kako Vrhovni sud pravilno utvrđuje, u ovoj situaciji nije derogiran.

31. Da li bi ovakvo tumačenje bilo primjenjivo da je apelantica u svojstvu "raseljenog lica" podnijela nadležnom organu zahtjev da se vrati u svoj dom, hipotetičko je pitanje i Ustavni sud ga neće razmatrati.

32. Na osnovu navedenog, Ustavni sud zaključuje da je "miješanje" Vrhovnog suda u apelanticino pravo na "dom" bilo zakonito.

33. S obzirom na ovaj zaključak Ustavni sud bi, konačno, morao ispitati jesu li primijenjene zakonske odredbe donesene

u "javnom interesu", te neophodne da bi se postigao jedan od zakonitih ciljeva iz stava 2. člana 8. Evropske konvencije. Ustavni sud, međutim, nema sumnje da su odredbe Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, odredbe Zakona o obligacionim odnosima koje propisuju rokove zastarijevanja prava na pobijanje pravne valjanosti obligacionopravnih ugovora donesene u "javnom interesu", prije svega, efikasnog okončanja postupka povrata izbjeglica i raseljenih lica, te funkcionisanja pravnog sistema (uporedi, naprimjer, odluke Ustavnog suda AP 4/05 od 27. maja 2005. godine, tačka 45; AP 1/03 od 15. juna 2004. godine, tačka 26; U 71/03 od 15. juna 2004. godine, tačka 29; U 49/02 od 28. novembra 2003. godine, tačka 38. i dalje).

34. U zaključku Ustavni sud nalazi da apelantino pravo garantirano članom II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 8. Evropske konvencije nije povrijeđeno.

Ostali navodi iz apelacije

35. U svjetlu zaključka u pogledu apelantčinog prava iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da nije neophodno posebno razmatrati ostale navode iz apelacije u pogledu kršenja prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

36. Ne postoji povreda prava na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije kada apelantica, kao bivši član domaćinstva nosioca stanarskog prava, koja se prema Zakonu o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima može tretirati kao "raseljeno lice", nije pokrenula postupak povrata u stan u skladu sa Zakonom o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, čime je izgubila pravo na "dom", a time i pravni interes da pobija status nosioca stanarskog prava trećeg lica na tom stanu. Nadalje, i da ima pravni interes, s obzirom da je potpisnica sporazuma o određivanju nosioca stanarskog prava na stanu koji je bio njen dom, pravnu valjanost sporazuma mogla je pobijati samo u skladu sa rokovima propisanim Zakonom o obligacionim odnosima, koje je propustila.

37. Na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

38. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, s. r.

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 1822/06**, rješavajući apelaciju **Hajre Karić**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2. i članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica
Miodrag Simović, dopredsjednik
Valerija Galić, dopredsjednica
Seada Palavrić, sutkinja
Krstan Simić, sudac
na sjednici održanoj 27. veljače 2008. godine donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se apelacija **Hajre Karić** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-1275/05 od 11. travnja 2006. godine, kao neutemeljena.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Hajra Karić (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Tuzle, koju zastupa Tomislav Ljubić, odvjetnik iz Tuzle, podnijela je 21. lipnja 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-1275/05, od 11. travnja 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine i Zijada Karića je zatraženo 21. prosinca 2007. godine dostavljanje odgovora na apelaciju.

3. Odgovore na apelaciju Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine i Zijad Karić su dostavili 3. i 14. siječnja 2008. godine.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnoga suda, odgovori na apelaciju su dostavljeni apelantici 8. veljače 2008. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičinih navoda i dokumenata podastrih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelantica je sa mužem Nijazom Karićem (koji je poginuo 11. lipnja 1993. godine) i svojom malodobnom djecom živjela u obiteljskom kućanstvu sa Jusufom Karićem (apelantičinim svekrom i ocem poginuloga Nijaza Karića), nositeljem stanarskoga prava na stanu koji se nalazi u Banovićima u ulici Husinske bune broj 5. Zajedno sa njima je stanovao i Zijad Karić, sin nositelja stanarskoga prava na predmetnome stanu, odnosno apelantičin djever.

7. Nakon smrti nositelja stanarskog prava na predmetnome stanu Jusufa Karića, 3. studenoga 1993. godine, apelantica je nastavila živjeti sa svoje dvoje malodobne djece u obiteljskom kućanstvu sa djeverom Zijadom Karićem. Rješenjem Tajništva za gospodarstvo i poslove uprave Općine Banovići (u daljnjem tekstu: Tajništvo Općine) broj 04/1-372-527/93 od 3. studenoga 1993. godine, apelantici je na privremeno korištenje ustupljen drugi stan (koji je koristila do 4. prosinca 2001. godine, kada je stan vraćen prijeratnome nositelju stanarskoga prava).

8. Nakon što joj je dodijeljen drugi stan na korištenje, apelantica je 23. prosinca 1993. godine zaključila sa Zijadom Karićem Sporazum u pisanoj formi, kojim je za nositelja stanarskog prava na predmetnom stanu određen Zijad Karić, te su obje stranke Sporazum potpisale i svoje potpise ovjerile kod mjerodavne službe Općine Banovići 28. prosinca 1993. godine. Na temelju Sporazuma od 23. prosinca 1993. godine Zijad Karić je zaključio Ugovor o korištenju predmetnoga stana, broj 159/96 od 5. prosinca 1996. godine, i broj 1179/99 od 6. prosinca 1999. godine sa JSP za stambene poslove "Litvastian"

Banovići, te Ugovor o kupoprodaji predmetnoga stana sa "Autoremont" d.d. Banovići, koji je ovjerio Općinski sud u Banovićima (u daljnjem tekstu: Općinski sud) pod brojem Ov. I-375/2000, od 12. srpnja 2000. godine.

9. Apelantica je 21. prosinca 2001. godine podnijela tužbu Općinskome sudu u Živinicama protiv Zijada Karića, kao prvotuženoga, JSP "Litvastan" Banovići, kao drugotuženoga, i "Autoremont" Banovići, kao trećetuženoga, radi poništenja Ugovora o kupoprodaji predmetnoga stana zaključenog između Zijada Karića i "Autoremont" d.d. Banovići, pobijajući istodobno i pravnu valjanost zaključenog Sporazuma od 23. prosinca 1993. godine i Ugovora o korištenju predmetnoga stana broj 159/96 od 5. prosinca 1996. godine.

10. Parnični postupak je okončan Presudom Vrhovnoga suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-1275/05 od 11. travnja 2006. godine, kojom je tužbeni zahtjev tužiteljice-apelantice odbijen, te tužiteljica-apelantica obvezana prvotuženiku naknaditi troškove parničnoga postupka u iznosu od 1.550 KM. Vrhovni se sud, prije svega, pozvao na odredbu članka 22. Zakona o stambenim odnosima ("Službeni list RBiH" br. 6/92, 8/92, 16/92, 13/94, 36/94, 9/95 i 33/95) prema kojoj, kada nositelj stanarskoga prava umre ili iz drugih razloga trajno prestane koristiti stan, a članovi njegovoga obiteljskog kućanstva nastave koristiti stan, ukoliko u stanu nije ostao bračni drug kao nositelj stanarskoga prava, članovi obiteljskoga kućanstva će sporazumno, između sebe, odrediti jednu osobu za nositelja stanarskoga prava i o tomu obavijestiti davatelja stana na korištenje. Vrhovni je sud, primjenjujući ovu odredbu, ukazao da je u konkretnom slučaju neupitno da bračnoga druga nema te da su sinovi nositelja stanarskoga prava i snaha sa dvoje malodobne djece živjeli sa nositeljem stanarskoga prava, a da je sin poginuo prije očeve smrti. U takvoj situaciji zakonodavac je upravo ostavio mogućnost članovima obiteljskoga kućanstva da, kada umre nositelj stanarskoga prava, a nema bračnog druga, između sebe sporazumno odrede jednu osobu za nositelja stanarskoga prava. Preporučljivo je da sporazum između njih bude zaključen u pisanoj formi i da ga ovjeri mjerodavno tijelo uprave, odnosno mjerodavni sud. Upravo to su učinili tužiteljica i prvotuženi, kao snaha i djever, tj. kao članovi obiteljskoga kućanstva umrloga oca, odnosno svekra. Kako nije prijeporno da su djeca tužiteljice malodobna, onda ona nisu ni bila legitimirana sudjelovati u postupku sporazumijevanja tko će biti nositeljem stanarskoga prava, zbog čega sam sporazum jeste valjan. Nadalje, Vrhovni je sud smatrao irelevantnim da je pisani sporazum u vezi određivanja nositelja stanarskoga prava sklopljen nakon proteka roka od tri mjeseca. Ovo zbog toga što odredba članka 22. stavak 2. Zakona o stambenim odnosima predviđa samo da će, ukoliko stranke ne postignu sporazum u roku od tri mjeseca, mjerodavni sud u izvanparničnome postupku odrediti tko će biti nositeljem stanarskoga prava. Međutim, to nije prekluzivan rok ukoliko postoji sporazum stranaka. Vrijeme od tri mjeseca je predviđeno ukoliko postoji nespornost između članova obiteljskoga kućanstva koji može dovesti do posljedica, odnosno okolnosti koje zajednicu čine nepodnošljivom. Vrhovni je sud, također, ukazao da su motivi zaključivanja spornoga Sporazuma irelevantni s pravne točke motrišta. Ipak, ukoliko je apelantica bila u zabludi, mogla je sukladno Zakonu o obligacijskim odnosima ("Službeni list RBiH" br. 2/92, 13/93 i 13/94) pokrenuti postupak za poništenje Sporazuma, što ona nije učinila u zakonskim rokovima. Konačno, Vrhovni je sud odbio primijeniti pravni stav iz Rješenja toga suda broj Rev-93/00 od 17. kolovoza 2000. godine, prema kojemu

članovi obiteljskoga kućanstva, koji u prijepornome razdoblju prestanu koristiti stan nositelja stanarskoga prava jer su se uselili u drugi stan, ne gube status članova obiteljskoga kućanstva u smislu članka 6. Zakona o stambenim odnosima, ukoliko moraju iseliti iz naknadno dodijeljenoga stana, smatrajući ga neprimjenjivim na konkretan slučaj.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelantica smatra da je Vrhovni sud svojom presudom od 11. travnja 2006. godine arbitrarnim tumačenjem i primjenom materijalnog prava povrijedio njezino pravo na dom i na imovinu, zagarantirane čl. II/3.(f) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), te člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Apelantica se u svojoj apelaciji poziva na Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima ("Službene novine Federacije BiH" br. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99, 37/01 i 56/01), te smatra da je ovaj Zakon poništio *ex lege* sva stanarska prava i ugovore o korištenju stanova u razdoblju od 1. travnja 1992. do 7. veljače 1998. godine, čime je poništeno i stanarsko pravo Zijada Karića. Samim tim, smatra apelantica, ništavi su i Ugovor o korištenju predmetnoga stana broj 159/96 od 5. prosinca 1996. godine i broj 1179/99 od 6. prosinca 1999. godine, te Ugovor o kupoprodaji predmetnoga stana sa "Autoremont" d.d. Banovići. Apelantica smatra da je, između ostalih, ovaj Zakon derogirao prijeratne zakone u svezi stanarskih prava. Nadalje, apelantica se poziva na stav Vrhovnoga suda iz Rješenja broj Rev-93/00 od 17. kolovoza 2000. godine i smatra ga primjenjivim u konkretnom slučaju. Konačno, navodi da je bila u bitnoj zabludi kada je sklopila Sporazum u pisanoj formi kojim je za nositelja stanarskoga prava na predmetnom stanu određen Zijad Karić.

b) Odgovor na apelaciju

12. U svojem odgovoru na apelaciju od 3. siječnja 2008. godine Vrhovni sud navodi da je pobijana odluka sukladna domaćim propisima, te da nije došlo do povrede Ustava Bosne i Hercegovine.

13. U svojem odgovoru na apelaciju od 14. siječnja 2008. godine Zijad Karić, također, smatra da je pobijana presuda Vrhovnoga suda Federacije Bosne i Hercegovine zakonita i ustavna. Nadalje navodi da Sporazum u pisanoj formi od 23. prosinca 1993. godine sa Zijadom Karićem, kojim je za nositelja stanarskog prava na predmetnom stanu određen Zijad Karić, nema mane volje iz članka 21. Zakona o obligacijskim odnosima, te da je on zaključen dragovoljno, a da su prošli rokovi za njegovim pobijanjem. Također navodi da je apelantica dobila 15.000 KM nepovratnih sredstava za rješavanje stambenoga pitanja te je, u svezi s tim, dostavio dokaz. Zijad Karić ističe da apelantica nije podnijela nikada zahtjev za povrat stana u posjed sukladno Zakonu o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima. U konačnici ističe da se predmetni postupak tiče pobijanja zakonitosti Sporazuma, a ne apelantičnih uvjeta za stjecanje stanarskoga prava, zbog čega apelantica nema zaštićen imovinski interes u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju ili "dom" u smislu članka 8. Europske konvencije.

V. Relevantni propisi

Zakon o stambenim odnosima ("Službeni list RBiH" br. 14/84, 12/87, 36/89 i 2/93, te "Službene novine FBiH" br. 11/98, 38/98 i 19/99) u relevantnom dijelu glasi:

"Članak 22.

[...] *Ako članovi obiteljskoga kućanstva u roku od tri mjeseca ne postignu sporazum iz prethodnoga stavka mjerodavni će sud u izvanparničnome postupku na zahtjev članova obiteljskoga kućanstva ili davatelja stana na korištenje, odrediti koji će član obiteljskoga kućanstva biti nositeljem stanarskoga prava vodeći računa o materijalnom i zdravstvenom stanju svakog člana kućanstva kao i drugim okolnostima. [...]*"

VI. Dopustivost

14. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovome Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

15. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojega je koristio.

16. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnoga suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-1275/05 od 11. travnja 2006. godine, protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, pobijanu je presudu apelantica primila 19. svibnja 2006. godine, a apelacija je podnesena 21. lipnja 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očividno (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojega apelacija nije dopustiva.

17. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnoga suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

18. Apelantica pobija navedenu presudu, tvrdeći da su joj tom presudom povrijeđena prava na dom i na imovinu, zagarantirana čl. II/3.(f) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 8. Europske konvencije, te člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Ustavni će sud prvo razmotriti je li došlo do povrede apelantičinog prava na "dom" iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije.

Pravo na poštivanje doma

Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

f) Pravo na privatni i obiteljski život, dom i prepisku."

Član 8. Europske konvencije glasi:

"1. Svako ima pravo na poštivanje svog privatnog i obiteljskog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, ekonomske dobrobiti zemlje,

sprečavanja nereda ili sprečavanja zločina radi zaštite zdravlja i morala, ili zaštite prava i sloboda drugih."

19. Ustavni sud podsjeća da je svrha članka 8. Europske konvencije zaštita pojedinca od proizvoljnog miješanja vlasti u njegova prava garantirana ovim člankom (vidi Europski sud za ljudska prava, *Kroon protiv Nizozemske*, presuda od 27. listopada 1994. godine, serija A, broj 297-C). Pri određivanju radi li se u konkretnom slučaju o povredi članka 8. Europske konvencije prvenstveno se mora ustvrditi predstavlja li prijevorni stan apelantičin "dom" u smislu značenja stavka 1. članka 8. Europske konvencije i predstavlja li pobijana odluka "miješanje" javnih vlasti u poštivanje apelantičinog "doma". Drugo, da bi "miješanje" bilo opravdano mora biti "sukladno zakonu". Ovaj uvjet zakonitosti se, sukladno značenju termina Europske konvencije, sastoji iz više elemenata: (a) miješanje mora biti utemeljeno na domaćem ili međunarodnom zakonu; (b) zakon o kojemu je riječ mora biti primjereno dostupan tako da pojedinac bude primjereno upućen na okolnosti zakona koje se mogu primijeniti na dati predmet i (c) zakon također mora biti formuliran sa odgovarajućom točnošću i razvidnošću da bi se pojedincu dopustilo prema njemu prilagoditi svoje postupke (vidi Europski sud za ljudska prava, *Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 26. travnja 1979. godine, serija A, broj 30, stavak 49). U slučaju da se ispostavi da je to "miješanje" sukladno zakonu i tada može predstavljati povredu članka 8. Europske konvencije ako se smatra da ono nije "nužno" da bi se postigao jedan od zakonitih ciljeva iz stavka 2. članka 8. Europske konvencije. Nužno u ovom kontekstu znači da "miješanje" odgovara "pritisicama društvenih potreba" i da postoji razumna relacija proporcionalnosti između miješanja i zakonitog cilja kojemu se teži (vidi Europski sud za ljudska prava, *Niemietz protiv Njemačke*, presuda od 16. prosinca 1992. godine, serija A, broj 251).

20. Prema tomu, prvo pitanje na koje Ustavni sud mora dati odgovor jeste tiče li se predmetni "spor" prava apelantice na "dom".

21. Nema dvojbe za Ustavni sud da je apelantica bila član obiteljskoga kućanstva nositelja stanarskoga prava Jusufa Karića, koji je umro 3. studenoga 1993. godine. Isti dan kada je umro Jusuf Karić, apelantica je dobila drugi stan na korištenje. Apelantica je naknadno, 23. prosinca 1993. godine, unatoč činjenici da je dobila drugi stan na korištenje, zaključila sa Zijadom Karićem Sporazum, u pisanoj formi, kojim je za nositelja stanarskog prava na prijevornome stanu određen Zijad Karić. Ugovor je ovjeren kod mjerodavnoga suda. Apelantica je, zbog primjene tzv. "imovinskih zakona", morala iseliti iz stana koji joj je dodijeljen 3. studenoga 1993. godine, jer je taj stan vraćen prijeratnome nositelju stanarskoga prava. Apelantica je iselila iz toga stana, dok se u svoj "prijeratni" stan nije mogla vratiti, jer je Zijad Karić, u međuvremenu, proglašen nositeljem stanarskoga prava, otkupio ga sukladno relevantnim propisima, te uskratio faktički i pravno mogućnost vraćanja apelantice i njezine djece u predmetni stan. Stoga je apelantica pred redovitim sudom pokrenula postupak radi poništenja Ugovora o kupoprodaji predmetnoga stana zaključenog između Zijada Karića i "Autoremonta" d.d. Banovići, pobijajući istodobno i pravnu valjanost zaključenoga Sporazuma od 23. prosinca 1993. godine i Ugovora o korištenju predmetnoga stana broj 159/96 od 5. prosinca 1996. godine, sve s ciljem povratka u taj stan i uspostave stanja kakvo je bilo prije njezinoga iseljenja.

22. Ustavni sud podsjeća da Aneks 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini propisuje pravo svih izbjeglica i raseljenih osoba da se slobodno vrate u svoje

domove. Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima u članku 3. stavak 2. propisuje da se izbjeglicom i raseljenom osobom ima smatrati svaka osoba koja je napustila svoj stan u razdoblju od 30. travnja 1991. do 4. travnja 1998. godine. Ovo je neoboriva pravna presumpcija. Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima ne dopušta niti jednom tijelu ulaznje u razloge napuštanja stana ili razloge povratka u svoj prijeratni stan. Jedina relevantna činjenica koju tijela smiju utvrđivati jeste je li netko bio "nositeljem stanarskoga prava" 30. travnja 1991. godine. Pri tomu, tumačenje pojma "nositelj stanarskoga prava" mora biti u duhu Aneksa 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, a ne samo Zakona o stambenim odnosima (vidi, primjerice, Dom za ljudska prava, Odluka o prihvatljivosti i meritumu CH/02/12421, *Kulovac protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, od 6. veljače 2003. godine, točka 39). Pravo na povrat ima, kako nositelj stanarskog prava tako i član kućanstva nositelja stanarskoga prava (članak 3. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima). Upravo na liniji ovih odredbi leži i praksa Vrhovnoga suda iz Rješenja broj Rev-93/00 od 17. kolovoza 2000. godine.

23. Obzirom na navedeno apelantica, koja je napustila svoj dom 1993. godine, a uživala je status člana kućanstva nositelja stanarskoga prava, smatra se "raseljenom osobom" u smislu Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, te, kao takva, ima pravo na povrat svojega stana. Imajući u vidu navedeno, Ustavni će sud tretirati stan u Banovićima, u ulici Husinske bune broj 5, kao njezin "dom" u smislu članka 8. Europske konvencije.

24. Ustavni sud mora, nadalje, ispitati jesu li se mjerodavne vlasti Federacije Bosne i Hercegovine umiješale u poštivanje apelantičinoga prava na "dom". Vrhovni je sud svojom konačnom presudom odlučio odbiti apelantičinu tužbu, te, između ostalog, odlučio da ona nema pravo na povrat u posjed stana koji se smatra njezinim domom, niti ima pravo pobijati pravne akte iz točke 9. ove Odluke. Prema tomu, neupitno je da je ovom presudom apelantici uskraćeno pravo na dom, te da su se javne vlasti "umiješale" u njezino pravo na "dom".

25. Kao što je navedeno, da bi "miješanje" bilo opravdano mora biti "sukladno zakonu".

26. Članak 4. *et sequ.* Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima propisuje, s jedne strane, proceduru na temelju koje se vrši povrat stana, a, s druge strane, institucionalni okvir za garantiranje provedbe prava i obveza iz toga Zakona. Tako, član kućanstva nositelja stanarskoga prava kojemu se iz bilo kojega razloga sprečava ulazak u njegov "prijeratni" stan ima pravo tražiti povrat u posjed stana, te uspostavu stanja kakvo je bilo 30. travnja 1991. godine. Mjerodavno tijelo za odlučivanje o tom pitanju jeste općinsko tijelo uprave mjerodavno za stambene poslove.

27. Dakle, apelantica je, kao "privremeni korisnik" u smislu članka 2. stavak 3. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, morala napustiti svoj stan koji je dobila tijekom 1993. godine. Istodobno, stupanjem na snagu toga Zakona mogla je biti svjesna da ima pravo na povrat u svoj "prijeratni" stan, te da činjenica potpisivanja Sporazuma o određivanju nositelja stanarskog prava, kao i pravne radnje koje je naknadno poduzeo Zijad Karić, ne igraju pravnu ili faktičku ulogu u tome smislu. Ipak, apelantica nije pokrenula upravni postupak povrata u posjed svojega stana u svojstvu člana kućanstva sukladno relevantnim odredbama Zakona o

prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima. Nasuprot tomu, ona je pokrenula sudski postupak radi poništenja ugovora i, kako to iz izreke prvostupanjske presude proizilazi, brisanja Zijada Karića kao vlasnika predmetnoga stana i nositelja stanarskoga prava, te povrata u posjed prijepornoga stana. Prema tomu, očevidno je da je apelantica propustila pokrenuti zakonom propisanu proceduru unutar koje bi štitila svoje pravo na "dom". S druge strane, Ustavni sud naglašava da se apelantica u pokrenutom sudskom postupku ne može pozivati na zakonska rješenja propisana Zakonom o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, jer se ona mogu isticati samo u postupku "povrata stana" pred mjerodavnim upravnim tijelima.

28. Obzirom da je apelantica propustila iskoristiti jedini zakonom propisani "efektivan pravni lijek" (postupak povrata stana u posjed u svojstvu člana kućanstva nositelja stanarskoga prava) da se vrati u svoj dom iz 1993. godine, za Ustavni se sud gubi pravni interes da apelantica traži poništenje Ugovora o kupoprodaji predmetnoga stana zaključenoga između Zijada Karića i "Autoremonta" d.d. Banovići, zaključenoga Sporazuma od 23. prosinca 1993. godine i Ugovora o korištenju predmetnoga stana broj 159/96 od 5. prosinca 1996. godine.

29. Čak i zanemarujući zaključak u svezi pravnoga interesa apelantice iz prethodne točke ove Odluke, Ustavni sud podržava stav Vrhovnoga suda da je apelantica propustila rokove za pokretanje parničnoga postupka radi pobijanja pravne valjanosti Sporazuma od 23. prosinca 1993. godine, na temelju kojega je Zijad Karić zaključio Ugovor o korištenju predmetnoga stana broj 159/96 od 5. prosinca 1996. godine, te, nakon toga, i Ugovor o kupoprodaji predmetnoga stana. Naime, Vrhovni je sud zaključio da apelantica tvrdi da je bila u zabludi kada je potpisala Sporazum, radilo bi se o rušljivom ugovoru zbog mane volje. Prema Zakonu o obligacijskopравnim odnosima, Vrhovni je sud pravilno zaključio da je rok za zahtjev da se poništi rušljivi ugovor, kako onaj subjektivni od godinu dana, tako i onaj objektivni od tri godine od zaključenja, protekao (članak 117). Ovi rokovi su protekli bez obzira jesu li zastarni rokovi tijekom ratnih okolnosti u Bosni i Hercegovini tekli ili ne, jer je tužba podnesena 21. prosinca 2001. godine, a Sporazum je potpisan u 1993. godini.

30. Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud dao razvidno i razložno obrazloženje, prema kojemu zaključeni Sporazum nije ništav (proglašen *ex lege* ništavim) u smislu Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima. Naime, članak 2. stavak 3. navedenoga Zakona propisuje da svako "stanarsko pravo ili ugovor o korištenju [...] stana sukladno ovome zakonom zaključen u razdoblju od 1. travnja 1992. godine do 7. veljače 1998. godine prestaje važiti." Međutim, upravo riječi "sukladno ovome zakonu" ukazuju na to da se odredba odnosi samo na stanarska prava ili ugovore o korištenju koji su stečeni na temelju primjene propisa iz članka 1. stavak 1. ovoga zakona. Zijad Karić je stekao stanarsko pravo isključivo primjenom Zakona o stambenim odnosima, koji, kako Vrhovni sud pravilno utvrđuje, u ovoj situaciji nije derogiran.

31. Da li bi ovakvo tumačenje bilo primjenjivo da je apelantica u svojstvu "raseljene osobe" podnijela mjerodavnome tijelu zahtjev da se vrati u svoj dom, hipotetičko je pitanje i Ustavni ga sud neće razmatrati.

32. На основу наведенога, Уставни суд закључује да је "мијешање" Врховног суда у апелантично право на "дом" било законито.

33. Обзиром на овај закључак Уставни суд би, коначно, морао испитати јесу ли примјенјене законске одредбе донесене у "јавном интересу", те нушне да би се постигао један од законитих циљева из ставка 2. чланка 8. Европске конвенције. Уставни суд, међутим, нема двојбе да су одредбе Закона о престанку примјене Закона о напуштеним станovima, одредбе Закона о облигацијским односима које прописују рокове застаријевања права на побјанје правне валјаности облигацијскоправних уговора донесене у "јавном интересу", прије свега, ефикасног окончања поступка поврата избјеглица и раселјених особа, те функционирања правног система (успоређи, примјерце, одлуке Уставног суда АП 4/05 од 27. свибња 2005. године, тачка 45; АП 1/03 од 15. липња 2004. године, тачка 26; У 71/03 од 15. липња 2004. године, тачка 29; У 49/02 од 28. студенoга 2003. године, тачка 38. и даље).

34. У закључку Уставни суд налази да апелантично право гарантирано чланком II/3.(f) Устава Босне и Херцеговине и чланком 8. Европске конвенције није повријеђено.

Ostali navodi iz apelacije

35. У свјетлу закључка гледе апелантичинога права из чланка II/3.(f) Устава Босне и Херцеговине и чланка 8. Европске конвенције, Уставни суд сматра да није неопходно посебце разматрати остале наводе из апелације гледе кршења права на имовину из чланка II/3.(k) Устава Босне и Херцеговине и чланка 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

36. Не постоји повреда права на дом из чланка II/3.(f) Устава Босне и Херцеговине и чланка 8. Европске конвенције када апелантица, као бивши члан кућанства носителја станарскога права, која се према Закону о престанку примјене Закона о напуштеним станovima мође третирати као "раселјена особа", није покренула поступак поврата у стан сукладно Закону о престанку примјене Закона о напуштеним станovima, чиме је изгубила право на "дом", а тиме и правни интерес да побја статус носителја станарскога права треће особе на томе стану. Nadalje, и да има правни интерес, обзиром да је потписница споразума о одређивању носителја станарскога права на стану који је био њезин дом, правну валјаност споразума могла је побјјати само сукладно роковима прописаним Законом о облигацијским односима, које је пропустила.

37. На основу чланка 61. ст. 1. и 3. Правила Уставног суда, Уставни је суд одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

38. Према чланку VI/4. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обвезујуће.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, v. r.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број АП 2213/06, рјешавајући апелацију **Боже Мацановића**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Хатица Хаџиосмановић, предсједница

Миодраг Симиовић, потпредсједник
Валерија Галић, потпредсједница
Мато Тадић, судија
Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 10. јануара 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација **Боже Мацановића**.

Утврђује се повреда члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Укидају се: Пресуда Окружног суда у Источном Сарајеву број 014-У-06-000 048 од 5. јула 2006. године, Рјешење Одјељења за рјешавање о правима из ПИО у другом степену у Бањој Луци Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске број 3187458829 од 26. јануара 2006. године и Рјешење Филијале Источно Сарајево Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске број 3187458829 од 16. септембра 2005. године.

Предмет се враћа Филијали Источно Сарајево Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске, која је дужна да по хитном поступку донесе нову одлуку, у складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Налаже се Филијали Источно Сарајево Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске да у року од 90 од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке, у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Боже Мацановић (у даљњем тексту: апелант) из Сарајева поднио је 19. јула 2006. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Окружног суда у Источном Сарајеву (у даљњем тексту: Окружни суд) број 014-У-06-000 048 од 5. јула 2006. године, Рјешења Одјељења за рјешавање о правима из ПИО у другом степену у Бањој Луци Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске (у даљњем тексту: Одјељење Фонда ПИО) број 3187458829 од 26. јануара 2006. године и Рјешења Филијале Источно Сарајево Фонда за пензионо и инвалидско осигурање Републике Српске (у даљњем тексту: Филијала Фонда ПИО) број 3187458829 од 16. септембра 2005. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Окружног суда и Фонда ПИО затражено је 12. октобра 2007. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Окружни суд је 17. октобра 2007. године доставио одговор на апелацију, а Фонд ПИО је 19. новембра 2007. године доставио одговор на апелацију.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори Окружног суда и Фонда ПИО достављени су апеланту 5. децембра 2007. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин:

6. Филијала Фонда ПИО у првостепеном поступку Рјешењем број 3187458829 од 16. септембра 2005. године, које је потврђено Рјешењем Одјељења Фонда ПИО број 3187458829 од 26. јануара 2006. године, одбила је апелантов захтјев за признавање права на сразмјерни дио старосне пензије. У поступку је утврђено да је кантонална служба у Сарајеву Федералног завода за ПИО Мостар апеланту признала право на старосну пензију почев од 5. јануара 1998. године и да његов укупан стаж износи 28 година, 9 мјесеци и 3 дана. Даље је утврђено да је апелант 12. априла 2005. године поднио Фонду ПИО захтјев за признање сразмјерног дијела старосне пензије по основу оствареног стажа у Републици Српској у периоду од 10. маја 1992. године до 16. априла 1996. године. У својим рјешењима Фонд ПИО се позвао на члан 17 Споразума о међусобним правима и обавезама у спровођењу пензионог и инвалидског осигурања између Републике Српске и Федерације БиХ (у даљњем тексту: Споразум) сходно ком "осигураници који су захтјев за остваривање права поднијели прије ступања на снагу Споразума, али им захтјев није ријешен до тог датума (25. маја 2000. године), као и корисници пензије који су то право остварили прије ступања на снагу Споразума, а имају стажа осигурања навршеног послје 30. априла 1992. године код више носилаца осигурања, могу у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу Споразума да поднесу захтјев за поновно остваривање права на пензију у складу са Споразумом". У рјешењима је наведено да је неспорно да апелант има остварен стаж осигурања у Републици Српској у периоду од 10. маја 1992. године до 16. марта 1996. године, али да је корисник старосне пензије код Федералног завода ПИО од 5. јануара 1998. године и да је захтјев за сразмјерни дио старосне пензије за дио пензионог стажа из Републике Српске поднио након протекла рока од шест мјесеци од дана ступања на снагу Споразума.

7. Окружни суд је Пресудом број 014-У-06-000 048 од 5. јула 2006. године одбио апелантову тужбу са образложењем да су нижестепени органи поступили правилно када су апелантов захтјев одбили као неоснован. У образложењу пресуде поновљени су разлози који су изнесени у нижестепеним одлукама а који се односе на пропуштање рока за подношење захтјева за признање сразмјерног дијела старосне пензије прописаног у члану 17 Споразума.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

8. Апелант је навео да је повријеђено његово право на имовину из члана II/3к Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, јер му је оспореним одлукама одбијен захтјев за признање сразмјерног дијела старосне пензије на основу стажа оствареног у Републици Српској. У апелацији је наведено да, иако је више пута контактирао са Фондом ПИО тражећи обавјештење о томе шта је са његовим стажом оствареним у Републици Српској у току рата, никада није обавијештен о постојању Споразума, нити је знао за рок од шест мјесеци за подношење захтјева.

б) Одговор на апелацију

9. Окружни суд је навео да оспореном пресудом није повријеђен закон на апелантову штету и предложио да се апелација одбије као неоснована.

10. Фонд ПИО је навео да остаје при наводима из оспорених рјешења, те да сматра да су наводи из апелације неосновани и да их као такве треба одбити.

V. Релевантни прописи

11. Споразум о међусобним правима и обавезама у спровођењу пензионог и инвалидског осигурања ("Службени гласник Републике Српске" број 15/00):

"Члан 17

О захтјевима за остваривање права из пензионог и инвалидског осигурања који су поднесени након стицања на снагу овог споразума носиоци осигурања одлучиваће по прописима које примјењују према одредбама овог споразума.

Осигураници који су захтјев за остваривање права поднијели прије стицања на снагу овог споразума, али им захтјев није ријешен до тог дана, као и корисници пензије који су то право остварили прије стицања на снагу овог споразума, а имају стажа осигурања навршеног послје 30. априла 1992. године код више носилаца осигурања, могу у року од шест мјесеци од дана стицања на снагу овог споразума да поднесу захтјев за поновно остваривање права на пензију у складу са овим споразумом."

12. Закон о пензионом и инвалидском осигурању ("Службени гласник Републике Српске" бр. 27/93, 14/94 и 10/95):

"Члан 5 став 2

Права из пензионог и инвалидског осигурања не могу да засијаре, осим досијелих и неисплатених пензија и других новчаних примања, у случајевима и под условима предвиђеним законом.

Члан 140

Право на личну и породичну пензију припада од дана када су испуњени услови за стицање права који су прописани овим Законом, али најраније од првог наредног дана по пресјанку осигурања."

VI. Допустивост

13. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

14. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку ког је користио.

15. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Окружног суда број 014-0-У-06-000 048 од 5. јула 2006. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорена пресуда донесена је 5. јула 2006. године, а апелација је поднесена 19. јула 2006. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда,

јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допустива.

16. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

17. Апелант оспорава наведене одлуке, тврдећи да је тим одлукама повријеђено његово право из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"*Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, ишио укључује:*
[...]

к) *Право на имовину.*"

Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

"*Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и ошћим принципима међународног права.*

Претходне одредбе, међушим, ни на који начин не ишћу на право државе да примјењује шакве законе које сматра ишћребним да би надзирала коришћење имовине у складу с ошћим интересима или да би обезбиједила најлашћу пореза или друћих доприноса или казни."

18. Члан 1 Протокола број 1 обухвата три различита правила. Прво правило, наведено у првом ставу, јесте опште природе и исказује принцип мирног уживања имовине. Друго правило, садржано у другој реченици истог става, обухвата лишавање имовине и чини га подложним одређеним условима. Треће правило, које се налази у другом ставу, признаје да државе чланице имају право, између осталог, да надзиру коришћење имовине у складу са јавним интересом. Ова три правила нису "различита" у смислу да су неповезана: друго и треће правило се односе на појединачне случајеве ометања права на мирно уживање имовине, те их, стога, треба тумачити у свјетлу општег принципа исказаног у првом правилу (види, између осталих, Европски суд за људска права, *James и др. иршћив Уједињеног Краљевства*, пресуда од 21. фебруара 1986. године, серија А, број 98, стр. 29-30, став 37).

19. Свако мијешање у право на имовину према другом или трећем правилу мора да буде предвиђено законом, мора да служи легитимном циљу и мора да успоставља правичну равнотежу између јавног или општег интереса и појединачних права. Другим ријечима, оправдано мијешање не може да се наметне само законском одредбом која испуњава критеријум "законитости" и служи легитимном циљу у јавном интересу, него мора, такође, да одржи разуман однос "пропорционалности" између употријебљених средстава и циља који жели да се оствари. Мијешање у право на имовину не смије ићи даље од потребног да би се постигао легитиман циљ, а носиоци имовинских права не смију бити подвргнути произвољном третману и од њих не смије да се тражи да снесу превелик терет да би био остварен легитиман циљ (види Одлуку Уставног суда Босне и Херцеговине број У 83/03 од 22. септембра 2004. године, "Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/04, тачка 49).

20. Сходно пракси Европског суда за људска права, концепт "имовине" у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију има аутономно значење које засигурно

није ограничено на појам својине или посједовања физичких ствари. И нека друга права и интереси који представљају одређена добра, такође, могу да се сматрају "имовинским правима" и могу да представљају "имовину" у смислу наведене одредбе (види пресуду Европског суда за људска права, *Gasus Dossier - und Fördertechnik GmbH иршћив Холандије* од 23. фебруара 1995. године, серија А, број 306-Б, страна 46, став 53). Сходно раније усвојеном становишту Уставног суда, право на пензију за одређени период представља имовину у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију (види, Уставни суд, Одлука о меритуму број АП 639/04 од 23. септембра 2005. године, став 20).

21. Апелант неспорно има имовину која ужива заштиту члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, јер је стекао услове за остварење права на пензију чије признање му је одбијено оспореним одлукама. Оспореним одлукама је, дакле, дошло до мијешања у апелантово право на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Уставни суд ће у даљњој елаборацији утврдити да ли је мијешање било у складу са законом.

22. Уставни суд подсећа да је, сходно пракси Европског суда за људска права, први и најважнији захтјев из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију онај који тражи да мијешање јавних власти у право на имовину буде "законито". Наиме, друга реченица првог става члана 1 Протокола број 1 дозвољава лишавање права на имовину само "под условима предвиђеним законом", а други став члана 1 признаје државама право да контролишу коришћење имовине "доношењем закона". Принцип правне сигурности је присутан у цијелој Европској конвенцији и мора бити испоштован без обзира на то које се од три правила из члана 1 Протокола број 1 примјењује. Овај принцип подразумева постојање и поштивање адекватно доступних и довољно прецизних домаћих закона, који задовољавају основне захтјеве појма "закон" (види, Европски суд за људска права, *Iatridis иршћив Грчке*, пресуда од 25. марта 1999. године, Извјештаји о пресудама и одлукама 1999- II, тачка 58). Тек када је овај захтјев испуњен, може да се разматра да ли постоји правична равнотежа између захтјева од општег или јавног интереса и захтјева за заштиту појединачног права на имовину.

23. Апелант је навео да никада није знао, нити је био обавијештен о постојању Споразума иако је више пута писменим путем контактирао са Фондом ПИО и тражио информацију о свом пензионском стажу у Републици Српској. Апелант је навео да, због тога, није знао ни за рок од шест мјесеци у члану 17 Споразума. У одговорима на апелацију нема осврта на овај апелантов навод.

24. Уставни суд ће размотрити овај апелантов навод у оквиру анализе да ли Споразум, који је представљао основу мијешања у апелантово право на имовину, има квалитете "закона" у смислу става већ изложеног у овој одлуци. С тим у вези, Уставни суд запажа да је *ratio* доношења Споразума било регулисање одређених спорних питања у вези са остварењем права из пензионог и инвалидског осигурања с обзиром на то да постоје три пензиона фонда који у Босни и Херцеговини егзистирају од 1992. године, независно један од другог, односно трећег. Споразумом су јасно дефинисани услови за остварење права на пензију за лица која су била у ситуацији да о овом њиховом праву одлучује више фондова у Босни и Херцеговини, а посебно је уређен и начин подјеле обавеза постојећих фондова при исплати остварених пензија. Не може да се прихвати апелантов навод о томе да није знао за Споразум, те да су надлежни органи били дужни о томе да га обавијесте, имајући у виду чињеницу да је Споразум објављен у

званичним гласилима у оба ентитета, те да је на тај начин, осим јасноће, задовољен и услов доступности као један од критеријума на основу ког се утврђује квалитет "закона" у смислу принципа законитости из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

25. Уставни суд, као релевантно за даљњу анализу, жели да парафразира своје прије изнесено становиште да није довољно да законска одредба испуњава критеријум законитости како би се закључило да је мијешање у право на имовину оправдано, него је потребно и да служи легитимном циљу у јавном интересу, те да одржава разуман однос пропорционалности између средстава и циља. Поставља се питање: Да ли је постојао легитиман циљ у јавном интересу за закључивање Споразума? С тим у вези, Уставни суд подсјећа да су ратне околности у Босни и Херцеговини биле узрок "географских" помјерања њених грађана како унутар Босне и Херцеговине, тако и ван њених граница. Ситуација у којој су се тако нашли босанскохерцеговачки грађани донијела је низ неријешених питања, а посебно питања из области економских и социјалних права, чије је остваривање и уживање било, према правилу, увијек у непосредној вези са њиховим пребивалиштем, односно боравиштем. Једно од тих питања је било и остваривање права из пензионог и инвалидског осигурања. У ситуацији када постоје три фонда/завода за пензионо и инвалидско осигурање, чији су међусобни односи били недефинисани, а што је непосредно утицало на остварење права из пензионог и инвалидског осигурања бројних грађана, било је нужно да се ово питање уреди тако да се свакоме ко је испуњавао законске услове омогући безусловно остварење ових права. То је и довело до закључивања Споразума и за Уставни суд ово представља легитиман циљ који је служио јавном интересу.

26. Ипак, Уставни суд сматра да је потребно посебно размотрити да ли је постојао легитиман циљ за прописивање члана 17 Споразума. Фонд ПИО, као један од потписника Споразума, у свом одговору на апелацију није понудио објашњење тога шта је био легитиман циљ да се пропише рок од шест мјесеци за подношење захтјева за остварење права на пензију за одређену врсту осигураника којој припада и апелант. Важно је, сходно мишљењу Уставног суда, у овом контексту нагласити да Закон о пензионом и инвалидском осигурању који се примјењује у Републици Српској прописује да "право на личну или породичну пензију припада од дана када су испуњени услови за стицање права који су прописани овим Законом, а најраније од првог наредног дана од дана престанка осигурања" (члан 140). Овај Закон не садржи одредбу о роковима за подношење захтјева за остварење права на пензију, него искључиво постоји рок који се односи на исплату доспјелих а неисплаћених пензија. У закону је прописано да права из пензионог и инвалидског осигурања не могу да застаре осим доспјелих и неисплаћених пензија. Дакле, закон не познаје рок чијим пропуштањем лице које је стекло услове за пензију губи право на остварење пензије. Ипак, такав рок је прописан у Споразуму и пропуштање овог рока доводи до губитка права на остварење пензије, односно права на признање сразмјерног дијела пензије као што је то случај код апеланта. Ова одредба представља својеврсну "санкцију" за лица која су због ратних околности била у ситуацији да о њиховом праву одлучује више фондова који постоје у Босни и Херцеговини. Уставни суд сматра да не постоји легитиман циљ који је у јавном интересу за овакву врсту наметнутог ограничења какво је прописано у члану 17 Споразума и, у складу с тим, мијешање у апелантово право на имовину није било оправдано. У околностима када је чланом 17 Споразума дошло до уплитања у апелантово право на имовину, управни

органи и редовни суд су, имајући у виду супремацију Европске конвенције, у смислу члана II/2 Устава Босне и Херцеговине и Уставом заштићено право на имовину, требали да примијене законску одредбу сходно којој право на пензију не застаријева. Уставни суд сматра да, с обзиром на претходни закључак, није потребно анализирати постојање пропорционалности мијешања.

27. Имајући у виду наведено, Уставни суд је закључио да је повријеђен члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

28. Прописивање члана 17 Споразума о међусобним правима и обавезама у спровођењу пензионог и инвалидског осигурања, према ком се пропуштањем рока од шест мјесеци за подношење захтјева за остварење пензије то право губи, није имало легитиман циљ у јавном интересу и, стога, мијешање у апелантово право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију није било оправдано, чиме је повријеђено ово апелантово право. У околностима када је чланом 17 Споразума дошло до уплитања у апелантово право на имовину, управни органи и редовни суд су, имајући у виду супремацију Европске конвенције, у смислу члана II/2 Устава Босне и Херцеговине, и Уставом заштићено право на имовину, требали да примијене законску одредбу према којој право на пензију не застаријева.

29. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

30. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Хатџа Хадџосмановић, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija u predmetu broj **AP 2213/06**, rješavajući apelaciju **Bože Macanovića**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija

Krstan Simić, sudija

na sjednici održanoj 10. januara 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Bože Macanovića**.

Utvrđuje se povreda člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Ukidaju se: Presuda Okružnog suda u Istočnom Sarajevu broj 014-U-06-000 048 od 5. jula 2006. godine, Rješenje Odjeljenja za rješavanje o pravima iz PIO u drugom stepenu u Banjoj Luci Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje

Republike Srpske broj 3187458829 od 26. januara 2006. godine i Rješenje Filijale Istočno Sarajevo Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske broj 3187458829 od 16. septembra 2005. godine.

Predmet se vraća Filijali Istočno Sarajevo Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske, koja je dužna da po hitnom postupku donese novu odluku, u skladu sa članom II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Nalaže se Filijali Istočno Sarajevo Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske da u roku od 90 od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Božo Macanović (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva podnio je 19. jula 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Istočnom Sarajevu (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 014-0-U-06-000 048 od 5. jula 2006. godine, Rješenja Odjeljenja za rješavanje o pravima iz PIO u drugom stepenu u Banjoj Luci Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Odjeljenje Fonda PIO) broj 3187458829 od 26. januara 2006. godine i Rješenja Filijale Istočno Sarajevo Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Filijala Fonda PIO) broj 3187458829 od 16. septembra 2005. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda i Fonda PIO zatraženo je 12. oktobra 2007. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Okružni sud je 17. oktobra 2007. godine dostavio odgovor na apelaciju, a Fond PIO je 19. novembra 2007. godine dostavio odgovor na apelaciju.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Okružnog suda i Fonda PIO dostavljeni su apelantu 5. decembra 2007. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Filijala Fonda PIO u prvostepenom postupku Rješenjem broj 3187458829 od 16. septembra 2005. godine, koje je potvrđeno Rješenjem Odjeljenja Fonda PIO broj 3187458829 od 26. januara 2006. godine, odbila je apelantov zahtjev za priznavanje prava na srazmjerni dio starosne penzije. U postupku je utvrđeno da je kantonalna služba u Sarajevu Federalnog zavoda za PIO Mostar apelantu priznala pravo na starosnu penziju počevši od 5. januara 1998. godine i da njegov ukupan staž iznosi 28 godina, 9 mjeseci i 3 dana. Dalje je utvrđeno da je apelant 12. aprila 2005. godine podnio Fondu PIO zahtjev za priznanje srazmjernog dijela starosne penzije po osnovu ostvarenog staža u Republici Srpskoj u periodu od 10. maja 1992. godine do 16. aprila 1996. godine. U svojim

rješenjima Fond PIO se pozvao na član 17. Sporazuma o međusobnim pravima i obavezama u provođenju penzijskog i invalidskog osiguranja između Republike Srpske i Federacije BiH (u daljnjem tekstu: Sporazum) prema kojem "osiguranici koji su zahtjev za ostvarivanje prava podnijeli prije stupanja na snagu Sporazuma, ali im zahtjev nije riješen do tog datuma (25. maja 2000. godine), kao i korisnici penzije koji su to pravo ostvarili prije stupanja na snagu Sporazuma, a imaju staža osiguranja navršenog poslije 30. aprila 1992. godine kod više nosilaca osiguranja, mogu u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu Sporazuma podnijeti zahtjev za ponovno ostvarivanje prava na penziju u skladu sa Sporazumom". U rješenjima je navedeno da je nesporno da apelant ima ostvaren staž osiguranja u Republici Srpskoj u periodu od 10. maja 1992. godine do 16. marta 1996. godine, ali da je korisnik starosne penzije kod Federalnog zavoda PIO od 5. januara 1998. godine i da je zahtjev za srazmjerni dio starosne penzije za dio penzijskog staža iz Republike Srpske podnio nakon proteka roka od šest mjeseci od dana stupanja na snagu Sporazuma.

7. Okružni sud je Presudom broj 014-U-06-000 048 od 5. jula 2006. godine odbio apelantovu tužbu sa obrazloženjem da su nižestepeni organi postupili pravilno kada su apelantov zahtjev odbili kao neosnovan. U obrazloženju presude ponovljeni su razlozi koji su izneseni u nižestepenim odlukama a koji se odnose na propuštanje roka za podnošenje zahtjeva za priznanje srazmjernog dijela starosne penzije propisanog u članu 17. Sporazuma.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

8. Apelant je naveo da je povrijeđeno njegovo pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, jer mu je osporenim odlukama odbijen zahtjev za priznanje srazmjernog dijela starosne penzije na osnovu staža ostvarenog u Republici Srpskoj. U apelaciji je navedeno da, iako je više puta kontaktirao sa Fondom PIO tražeći obavještenje o tome šta je sa njegovim stažom ostvarenim u Republici Srpskoj u toku rata, nikada nije obaviješten o postojanju Sporazuma, niti je znao za rok od šest mjeseci za podnošenje zahtjeva.

b) Odgovor na apelaciju

9. Okružni sud je naveo da osporenom presudom nije povrijeđen zakon na apelantovu štetu i predložio da se apelacija odbije kao neosnovana.

10. Fond PIO je naveo da ostaje pri navodima iz osporenih rješenja, te da smatra da su navodi iz apelacije neosnovani i da ih kao takve treba odbiti.

V. Relevantni propisi

11. **Sporazum o međusobnim pravima i obavezama u provođenju penzijskog i invalidskog osiguranja** ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 15/00):

"Član 17.

O zahtjevima za ostvarenje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koji su podneseni nakon stupanja na snagu ovog sporazuma nosioci osiguranja odlučivat će po propisima koje primjenjuju prema odredbama ovog sporazuma.

Osiguranici koji su zahtjev za ostvarivanje prava podnijeli prije stupanja na snagu ovog sporazuma, ali im zahtjev nije riješen do tog dana, kao i korisnici penzije koji su to pravo ostvarili prije stupanja na snagu ovog sporazuma, a imaju staža osiguranja navršenog poslije 30. aprila 1992. godine kod

više nosilaca osiguranja, mogu u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog sporazuma podnijeti zahtjev za ponovno ostvarivanje prava na penziju u skladu sa ovim sporazumom."

12. Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 27/93, 14/94 i 10/95):

"Član 5. stav 2.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ne mogu zastarjeti, osim dospjelih i neisplaćenih penzija i drugih novčanih primanja, u slučajevima i pod uvjetima predviđenim zakonom.

Član 140.

Pravo na ličnu i porodičnu penziju pripada od dana kada su ispunjeni uvjeti za stjecanje prava koji su propisani ovim Zakonom, ali najranije od prvog narednog dana po prestanku osiguranja."

VI. Dopustivost

13. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

14. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

15. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Okružnog suda broj 014-0-U-06-000 048 od 5. jula 2006. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporena presuda donesena je 5. jula 2006. godine, a apelacija je podnesena 19. jula 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

16. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

17. Apelant osporava navedene odluke, tvrdeći da je tim odlukama povrijeđeno njegovo pravo iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje: [...]"

k) Pravo na imovinu."

Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju glasi:

"Svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra

potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni."

18. Član 1. Protokola broj 1 obuhvata tri različita pravila. Prvo pravilo, navedeno u prvom stavu, jeste opće prirode i iskazuje princip mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stava, obuhvata lišavanje imovine i čini ga podložnim određenim uvjetima. Treće pravilo, koje se nalazi u drugom stavu, priznaje da države članice imaju pravo, između ostalog, da nadziru korištenje imovine u skladu sa javnim interesom. Ova tri pravila nisu "različita" u smislu da su nepovezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedinačne slučajeve ometanja prava na mirno uživanje imovine, te ih, stoga, treba tumačiti u svjetlu općeg principa iskazanog u prvom pravilu (vidi, između ostalih, Evropski sud za ljudska prava, *James i dr. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21. februara 1986. godine, serija A, broj 98, str. 29-30, stav 37).

19. Svako miješanje u pravo na imovinu prema drugom ili trećem pravilu mora biti predviđeno zakonom, mora služiti legitimnom cilju i mora uspostavljati pravičnu ravnotežu između javnog ili općeg interesa i pojedinačnih prava. Drugim riječima, opravdano miješanje se ne može nametnuti samo zakonskom odredbom koja ispunjava kriterij "zakonitosti" i služi legitimnom cilju u javnom interesu, nego mora, također, održati razuman odnos "proporcionalnosti" između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti. Miješanje u pravo na imovinu ne smije ići dalje od potrebnog da bi se postigao legitiman cilj, a nosioci imovinskih prava ne smiju biti podvrgnuti proizvoljnom tretmanu i od njih se ne smije tražiti da snose prevelik teret da bi bio ostvaren legitiman cilj (vidi Odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj *U 83/03* od 22. septembra 2004. godine, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/04, tačka 49).

20. Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, koncept "imovine" u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju ima autonomno značenje koje zasigurno nije ograničeno na pojam vlasništva ili posjedovanja fizičkih stvari. I neka druga prava i interesi koji predstavljaju određena dobra, također, mogu se smatrati "imovinskim pravima" i mogu predstavljati "imovinu" u smislu navedene odredbe (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava, *Gasus Dossier - und Fördertechnik GmbH protiv Holandije* od 23. februara 1995. godine, serija A, broj 306-B, strana 46, stav 53). Prema ranije usvojenom stavu Ustavnog suda, pravo na penziju za određeni period predstavlja imovinu u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju (vidi, Ustavni sud, Odluka o meritumu broj AP 639/04 od 23. septembra 2005. godine, stav 20).

21. Apelant nesporno ima imovinu koja uživa zaštitu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, jer je stekao uvjete za ostvarenje prava na penziju čije priznanje mu je odbijeno osporenim odlukama. Osporenim odlukama je, dakle, došlo do miješanja u apelantovo pravo na imovinu iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Ustavni sud će u daljnjoj elaboraciji utvrditi da li je miješanje bilo u skladu sa zakonom.

22. Ustavni sud podsjeća da je, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, prvi i najvažniji zahtjev iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju onaj koji traži da miješanje javnih vlasti u pravo na imovinu bude "zakonito". Naime, druga rečenica prvog stava člana 1. Protokola broj 1 dopušta lišavanje prava na imovinu samo "pod uvjetima predviđenim zakonom", a drugi stav člana 1. priznaje

državama pravo da kontroliraju korištenje imovine "donošenjem zakona". Princip pravne sigurnosti je prisutan u cijeloj Evropskoj konvenciji i mora biti ispoštovan bez obzira na to koje se od tri pravila iz člana 1. Protokola broj 1 primjenjuje. Ovaj princip podrazumijeva postojanje i poštivanje adekvatno dostupnih i dovoljno preciznih domaćih zakona, koji zadovoljavaju osnovne zahtjeve pojma "zakon" (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Iatridis protiv Grčke*, presuda od 25. marta 1999. godine, Izvještaji o presudama i odlukama 1999-II, tačka 58). Tek kada je ovaj zahtjev ispunjen, može se razmatrati da li postoji pravična ravnoteža između zahtjeva od općeg ili javnog interesa i zahtjeva za zaštitu pojedinačnih prava na imovinu.

23. Apelant je naveo da nikada nije znao, niti je bio obaviješten o postojanju Sporazuma iako je više puta pismenim putem kontaktirao sa Fondom PIO i tražio informaciju o svom penzijskom stažu u Republici Srpskoj. Apelant je naveo da, zbog toga, nije znao ni za rok od šest mjeseci u članu 17. Sporazuma. U odgovorima na apelaciju nema osvrt na ovaj apelantov navod.

24. Ustavni sud će razmotriti ovaj apelantov navod u okviru analize da li Sporazum, koji je predstavljao osnovu miješanja u apelantovo pravo na imovinu, ima kvalitete "zakona" u smislu stava već izloženog u ovoj odluci. S tim u vezi, Ustavni sud zapaža da je *ratio* donošenja Sporazuma bilo reguliranje određenih spornih pitanja u vezi sa ostvarenjem prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja s obzirom na to da postoje tri penzijska fonda koji u Bosni i Hercegovini egzistiraju od 1992. godine, nezavisno jedan od drugog, odnosno trećeg. Sporazumom su jasno definirani uvjeti za ostvarenje prava na penziju za lica koja su bila u situaciji da o ovom njihovom pravu odlučuje više fondova u Bosni i Hercegovini, a posebno je uređen i način podjele obaveza postojećih fondova pri isplati ostvarenih penzija. Ne može se prihvatiti apelantov navod o tome da nije znao za Sporazum, te da su nadležni organi bili dužni o tome da ga obavijeste, imajući u vidu činjenicu da je Sporazum objavljen u službenim glasilima u oba entiteta, te da je na taj način, osim jasnoće, zadovoljen i uvjet dostupnosti kao jedan od kriterija na osnovu kojeg se utvrđuje kvalitet "zakona" u smislu principa zakonitosti iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

25. Ustavni sud, kao relevantno za daljnju analizu, želi parafrazirati svoj prije iznesen stav da nije dovoljno da zakonska odredba ispunjava kriterij zakonitosti kako bi se zaključilo da je miješanje u pravo na imovinu opravdano, nego je potrebno i da služi legitimnom cilju u javnom interesu, te da održava razuman odnos proporcionalnosti između sredstava i cilja. Postavlja se pitanje: Da li je postojao legitiman cilj u javnom interesu za zaključivanje Sporazuma? S tim u vezi, Ustavni sud podsjeća da su ratne okolnosti u Bosni i Hercegovini bile uzrok "geografskih" pomjeranja njenih građana kako unutar Bosne i Hercegovine, tako i izvan njenih granica. Situacija u kojoj su se tako našli bosanskohercegovački građani donijela je niz neriješenih pitanja, a posebno pitanja iz oblasti ekonomskih i socijalnih prava, čije je ostvarivanje i uživanje bilo, prema pravilu, uvijek u neposrednoj vezi sa njihovim prebivalištem, odnosno boravištem. Jedno od tih pitanja je bilo i ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja. U situaciji kada postoje tri fonda/zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje, čiji su međusobni odnosi bili nedefinirani, a što je neposredno utjecalo na ostvarenje prava iz penzionog i invalidskog osiguranja brojnih građana, bilo je nužno da se ovo pitanje

uredi tako da se svakome ko je ispunjavao zakonske uvjete omogućiti bezuvjetno ostvarenje ovih prava. To je i dovelo do zaključivanja Sporazuma i za Ustavni sud ovo predstavlja legitiman cilj koji je služio javnom interesu.

26. Ipak, Ustavni sud smatra da je potrebno posebno razmotriti da li je postojao legitiman cilj za propisivanje člana 17. Sporazuma. Fond PIO, kao jedan od potpisnika Sporazuma, u svom odgovoru na apelaciju nije ponudio objašnjenje toga šta je bio legitiman cilj da se propiše rok od šest mjeseci za podnošenje zahtjeva za ostvarenje prava na penziju za određenu vrstu osiguranika kojoj pripada i apelant. Važno je, prema mišljenju Ustavnog suda, u ovom kontekstu naglasiti da Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju koji se primjenjuje u Republici Srpskoj propisuje da "pravo na ličnu ili porodičnu penziju pripada od dana kada su ispunjeni uvjeti za stjecanje prava koji su propisani ovim Zakonom, a najranije od prvog narednog dana od dana prestanka osiguranja" (član 140). Ovaj Zakon ne sadrži odredbu o rokovima za podnošenje zahtjeva za ostvarenje prava na penziju, nego isključivo postoji rok koji se odnosi na isplatu dospjelih a neisplaćenih penzija. U zakonu je propisano da prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ne mogu zastarjeti osim dospjelih i neisplaćenih penzija. Dakle, zakon ne poznaje rok čijim propuštanjem lice koje je steklo uvjete za penziju gubi pravo na ostvarenje penzije. Ipak, takav rok je propisan u Sporazumu i propuštanje ovog roka dovodi do gubitka prava na ostvarenje penzije, odnosno prava na priznanje srazmjernog dijela penzije kao što je to slučaj kod apelanta. Ova odredba predstavlja svojevrsnu "sankciju" za lica koja su zbog ratnih okolnosti bila u situaciji da o njihovom pravu odlučuje više fondova koji postoje u Bosni i Hercegovini. Ustavni sud smatra da ne postoji legitiman cilj koji je u javnom interesu za ovakvu vrstu nametnutog ograničenja kakvo je propisano u članu 17. Sporazuma i, u skladu s tim, miješanje u apelantovo pravo na imovinu nije bilo opravdano. U okolnostima kada je članom 17. Sporazuma došlo do uplitanja u apelantovo pravo na imovinu, upravni organi i redovni sud su, imajući u vidu supremaciju Evropske konvencije, u smislu člana II/2. Ustava Bosne i Hercegovine i Ustavom zaštićeno pravo na imovinu, trebali primijeniti zakonsku odredbu prema kojoj pravo na penziju ne zastarijeva. Ustavni sud smatra da, s obzirom na prethodni zaključak, nije potrebno analizirati postojanje proporcionalnosti miješanja.

27. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud je zaključio da je povrijeđen član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

28. Propisivanje člana 17. Sporazuma o međusobnim pravima i obavezama u provođenju penzijskog i invalidskog osiguranja, prema kojem se propuštanjem roka od šest mjeseci za podnošenje zahtjeva za ostvarenje penzije to pravo gubi, nije imalo legitiman cilj u javnom interesu i, stoga, miješanje u apelantovo pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju nije bilo opravdano, čime je povrijeđeno ovo apelantovo pravo. U okolnostima kada je članom 17. Sporazuma došlo do uplitanja u apelantovo pravo na imovinu, upravni organi i redovni sud su, imajući u vidu supremaciju Evropske konvencije, u smislu člana II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, i Ustavom zaštićeno pravo na imovinu, trebali primijeniti zakonsku odredbu prema kojoj pravo na penziju ne zastarijeva.

29. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

30. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 2213/06**, rješavajući apelaciju **Bože Macanovića**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 10. siječnja 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Bože Macanovića**.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Ukida se: Presuda Okružnog suda u Istočnom Sarajevu broj 014-U-06-000 048 od 5. srpnja 2006. godine, Rješenje Odjela za rješavanje o pravima iz MIO u drugom stupnju u Banjaluci Fonda za mirovinsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske broj 3187458829 od 26. siječnja 2006. godine i Rješenje Filijale Istočno Sarajevo Fonda za mirovinsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske broj 3187458829 od 16. rujna 2005. godine.

Predmet se vraća Filijali Istočno Sarajevo Fonda za mirovinsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske, koja je dužna po žurnom postupku donijeti novu odluku, sukladno članku II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Nalaže se Filijali Istočno Sarajevo Fonda za mirovinsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske da u roku od 90 od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama u svrhu izvršenja ove odluke, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Božo Macanović (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva podnio je 19. srpnja 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Istočnom Sarajevu (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 014-0-U-06-000 048 od 5. srpnja

2006. godine, Rješenja Odjela za rješavanje o pravima iz MIO u drugom stupnju u Banjaluci Fonda za mirovinsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Odjel Fonda MIO) broj 3187458829 od 26. siječnja 2006. godine i Rješenja Filijale Istočno Sarajevo Fonda za mirovinsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Filijala Fonda MIO) broj 3187458829 od 16. rujna 2005. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda i Fonda MIO zatraženo je 12. listopada 2007. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Okružni sud je 17. listopada 2007. godine dostavio odgovor na apelaciju, a Fond MIO je 19. studenog 2007. godine dostavio odgovor na apelaciju.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Okružnog suda i Fonda MIO su dostavljeni apelantu 5. prosinca 2007. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Filijala Fonda MIO u prvostupanjskom postupku Rješenjem broj 3187458829 od 16. rujna 2005. godine, koje je potvrđeno Rješenjem Odjela Fonda MIO broj 3187458829 od 26. siječnja 2006. godine, odbila je apelantov zahtjev za priznavanje prava na razmjerni dio starosne mirovine. U postupku je utvrđeno da je kantonalna služba u Sarajevu Federalnog zavoda za MIO Mostar apelantu priznala pravo na starosnu mirovinu počevši od 5. siječnja 1998. godine i da njegov ukupan staž iznosi 28 godina, 9 mjeseci i 3 dana. Dalje je utvrđeno da je apelant 12. travnja 2005. godine podnio Fondu MIO zahtjev za priznanje razmjernog dijela starosne mirovine po osnovi ostvarenog staža u Republici Srpskoj u razdoblju od 10. svibnja 1992. godine do 16. travnja 1996. godine. U svojim rješenjima Fond MIO se pozvao na članak 17. Sporazuma o međusobnim pravima i obvezama u provedbi mirovnog i invalidskog osiguranja između Republike Srpske i Federacije BiH (u daljnjem tekstu: Sporazum) prema kojem "osiguranici koji su zahtjev za ostvarivanje prava podnijeli prije stupanja na snagu Sporazuma, ali im zahtjev nije riješen do tog nadnevka (25. svibnja 2000. godine), kao i korisnici mirovine koji su to pravo ostvarili prije stupanja na snagu Sporazuma, a imaju staža osiguranja navršenog poslije 30. travnja 1992. godine kod više nositelja osiguranja, mogu u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu Sporazuma podnijeti zahtjev za ponovno ostvarivanje prava na mirovinu sukladno Sporazumu". U rješenjima je navedeno da je nepobitno da apelant ima ostvaren staž osiguranja u Republici Srpskoj u razdoblju od 10. svibnja 1992. godine do 16. ožujka 1996. godine, ali da je korisnik starosne mirovine kod Federalnog zavoda MIO od 5. siječnja 1998. godine i da je zahtjev za razmjerni dio starosne mirovine za dio mirovnog staža iz Republike Srpske podnio nakon proteka roka od šest mjeseci od dana stupanja na snagu Sporazuma.

7. Okružni sud je Presudom broj 014-U-06-000 048 od 5. srpnja 2006. godine odbio apelantovu tužbu sa obrazloženjem da su nižestupanjska tijela postupila pravilno kada su apelantov zahtjev odbili kao neutemeljen. U obrazloženju presude ponovljeni su razlozi koji su izneseni u nižestupanjskim odlukama a koji se odnose na propuštanje roka za podnošenje

zahtjeva za priznanje razmjernog dijela starosne mirovine propisanog u članku 17. Sporazuma.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

8. Apelant je naveo da je povrijeđeno njegovo pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, jer mu je pobijanim odlukama odbijen zahtjev za priznanje razmjernog dijela starosne mirovine na temelju staža ostvarenog u Republici Srpskoj. U apelaciji je navedeno da, iako je više puta kontaktirao sa Fondom MIO tražeći obavještenje o tomu što je sa njegovim stažom ostvarenim u Republici Srpskoj u tijeku rata, nikada nije obaviješten o postojanju Sporazuma, niti je znao za rok od šest mjeseci za podnošenje zahtjeva.

b) Odgovor na apelaciju

9. Okružni sud je naveo da pobijanom presudom nije povrijeđen zakon na apelantovu štetu i predložio da se apelacija odbije kao neutemeljena.

10. Fond MIO je naveo da ostaje pri navodima iz pobijanih rješenja, te da smatra da su navodi iz apelacije neutemeljeni i da ih kao takve treba odbiti.

V. Relevantni propisi

11. **Sporazum o međusobnim pravima i obvezama u provedbi mirovinskog i invalidskog osiguranja** ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 15/00):

"Članak 17.

O zahtjevima za ostvarenje prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja koji su podneseni nakon stupanja na snagu ovog sporazuma nositelji osiguranja odlučivat će po propisima koje primjenjuju prema odredbama ovog sporazuma.

Osiguranci koji su zahtjev za ostvarivanje prava podnijeli prije stupanja na snagu ovog sporazuma, ali im zahtjev nije riješen do tog dana, kao i korisnici mirovine koji su to pravo ostvarili prije stupanja na snagu ovog sporazuma, a imaju staža osiguranja navršenog poslije 30. travnja 1992. godine kod više nositelja osiguranja, mogu u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog sporazuma podnijeti zahtjev za ponovno ostvarivanje prava na mirovinu sukladno ovom sporazumu."

12. **Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 27/93, 14/94 i 10/95):

"Članak 5. stavak 2.

Prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja ne mogu zastarjeti, osim dospjelih i neisplaćenih mirovina i drugih novčanih primanja, u slučajevima i pod uvjetima predviđenim zakonom.

Članak 140.

Pravo na osobnu i obiteljsku mirovinu pripada od dana kada su ispunjeni uvjeti za stjecanje prava koji su propisani ovim Zakonom, ali najranije od prvog narednog dana po prestanku osiguranja."

VI. Dopustivost

13. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

14. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi

učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojeg je koristio.

15. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom je Presuda Okružnog suda broj 014-0-U-06-000 048 od 5. srpnja 2006. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, pobijana presuda donesena je 5. srpnja 2006. godine, a apelacija je podnesena 19. srpnja 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

16. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

17. Apelant pobija navedene odluke, tvrdeći da je tim odlukama povrijeđeno njegovo pravo iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovog članka, što uključuje: [...]

(k) Pravo na imovinu."

Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

"Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala uporabu imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni."

18. Članak 1. Protokola broj 1 obuhvaća tri različita pravila. Prvo pravilo, navedeno u prvom stavku, jeste opće naravi i iskazuje načelo mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stavka, obuhvaća lišavanje imovine i čini ga podložnim određenim uvjetima. Treće pravilo, koje se nalazi u drugom stavku, priznaje da države članice imaju pravo, između ostalog, nadzirati uporabu imovine sukladno javnom interesu. Ova tri pravila nisu "različita" u smislu da su nepovezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedinačne slučajeve ometanja prava na mirmo uživanje imovine, te ih, stoga, treba tumačiti u svjetlu općeg načela iskazanog u prvom pravilu (vidi, između ostalih, Europski sud za ljudska prava, *James i dr. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21. veljače 1986. godine, serija A, broj 98, str. 29-30, stavak 37).

19. Svako miješanje u pravo na imovinu prema drugom ili trećem pravilu mora biti predviđeno zakonom, mora služiti legitimnom cilju i mora uspostavljati pravičnu ravnotežu između javnog ili općeg interesa i pojedinačnih prava. Drugim riječima, opravdano miješanje se ne može nametnuti samo zakonskom odredbom koja ispunjava kriterij "zakonitosti" i služi legitimnom cilju u javnom interesu, nego mora, također,

održati razuman odnos "proporcionalnosti" između uporabljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti. Miješanje u pravo na imovinu ne smije ići dalje od potrebnog da bi se postigao legitiman cilj, a nositelji imovinskih prava ne smiju biti podvrgnuti proizvoljnom tretmanu i od njih se ne smije tražiti da snose prevelik teret da bi bio ostvaren legitiman cilj (vidi Odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 83/03 od 22. rujna 2004. godine, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/04, točka 49).

20. Prema praksi Europskog suda za ljudska prava, koncept "imovine" u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju ima autonomno značenje koje zasigurno nije ograničeno na pojam vlasništva ili posjedovanja fizičkih stvari. I neka druga prava i interesi koji predstavljaju određena dobra, također, mogu se smatrati "imovinskim pravima" i mogu predstavljati "imovinu" u smislu navedene odredbe (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Gasus Dossier - und Fördertechnik GmbH protiv Nizozemske* od 23. veljače 1995. godine, serija A, broj 306-B, strana 46, stavak 53). Prema ranije usvojenom stajalištu Ustavnog suda, pravo na mirovinu za određeno razdoblje predstavlja imovinu u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju (vidi, Ustavni sud, Odluka o meritumu broj AP 639/04 od 23. rujna 2005. godine, stavak 20).

21. Apelant nepobitno ima imovinu koja uživa zaštitu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, jer je stekao uvjete za ostvarenje prava na mirovinu čije priznanje mu je odbijeno pobijanim odlukama. Pobijanim odlukama je, dakle, došlo do miješanja u apelantovo pravo na imovinu iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Ustavni sud će u daljnjoj elaboraciji utvrditi je li miješanje bilo sukladno zakonu.

22. Ustavni sud podsjeća da je, prema praksi Europskog suda za ljudska prava, prvi i najvažniji zahtjev iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju onaj koji traži da miješanje javnih vlasti u pravo na imovinu bude "zakonito". Naime, druga rečenica prvog stavka članka 1. Protokola broj 1 dopušta lišavanje prava na imovinu samo "pod uvjetima predviđenim zakonom", a drugi stavak članka 1. priznaje državama pravo da kontroliraju uporabu imovine "donošenjem zakona". Načelo pravne sigurnosti je prisutno u cijeloj Europskoj konvenciji i mora biti ispoštovano bez obzira koje se od tri pravila iz članka 1. Protokola broj 1 primjenjuje. Ovo načelo podrazumijeva postojanje i poštivanje adekvatno dostupnih i dostatno preciznih domaćih zakona, koji zadovoljavaju temeljne zahtjeve pojma "zakon" (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Iatridis protiv Grčke*, presuda od 25. ožujka 1999. godine, Izvješća o presudama i odlukama 1999-II, točka 58). Tek kada je ovaj zahtjev ispunjen, može se razmatrati postoji li pravična ravnoteža između zahtjeva od općeg ili javnog interesa i zahtjeva za zaštitu pojedinačnog prava na imovinu.

23. Apelant je naveo da nikada nije znao, niti je bio obaviješten o postojanju Sporazuma iako je više puta pismenim putem kontaktirao sa Fondom MIO i tražio informaciju o svom mirovinskom stažu u Republici Srpskoj. Apelant je naveo da, zbog toga, nije znao ni za rok od šest mjeseci u članku 17. Sporazuma. U odgovorima na apelaciju nema osvrt na ovaj apelantov navod.

24. Ustavni sud će razmotriti ovaj apelantov navod u okviru analize ima li Sporazum, koji je predstavljao temelj miješanja u apelantovo pravo na imovinu, kvalitete "zakona" u smislu stavka već izloženog u ovoj odluci. S tim u svezi,

Ustavni sud zapaža da je *ratio* donošenja Sporazuma bilo reguliranje određenih prijemnih pitanja u svezi sa ostvarenjem prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja obzirom na to da postoje tri mirovinska fonda koji u Bosni i Hercegovini egzistiraju od 1992. godine, neovisno jedan o drugom, odnosno trećem. Sporazumom su jasno definirani uvjeti za ostvarenje prava na mirovinu za osobe koje su bile u situaciji da o ovom njihovom pravu odlučuje više fondova u Bosni i Hercegovini, a posebice je uređen i način podjele obveza postojećih fondova prigodom isplate ostvarenih mirovina. Ne može se prihvatiti apelantov navod o tomu da nije znao za Sporazum, te da su nadležna tijela bila dužna o tomu ga obavijestiti, imajući u vidu činjenicu da je Sporazum objavljen u službenim glasilima u oba entiteta, te da je na taj način, osim jasnoće, zadovoljen i uvjet dostupnosti kao jedan od kriterija na temelju kojeg se utvrđuje kvaliteta "zakona" u smislu načela zakonitosti iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

25. Ustavni sud, kao relevantno za daljnju analizu, želi parafrazirati svoje prije izneseno stajalište da nije dostatno da zakonska odredba ispunjava kriterij zakonitosti kako bi se zaključilo da je miješanje u pravo na imovinu opravdano, nego je potrebno i da služi legitimnom cilju u javnom interesu, te da održava razuman odnos proporcionalnosti između sredstava i cilja. Postavlja se pitanje: Je li postojao legitiman cilj u javnom interesu za zaključivanje Sporazuma? S tim u svezi, Ustavni sud podsjeća da su ratne okolnosti u Bosni i Hercegovini bile uzrok "zemljopisnih" pomjeranja njezinih građana kako unutar Bosne i Hercegovine, tako i izvan njezinih granica. Situacija u kojoj su se tako našli bosanskohercegovački građani donijela je niz neriješenih pitanja, a posebice pitanja iz oblasti ekonomskih i socijalnih prava, čije je ostvarivanje i uživanje bilo, prema pravilu, uvijek u izravnoj vezi sa njihovim prebivalištem, odnosno boravištem. Jedno od tih pitanja je bilo i ostvarivanje prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja. U situaciji kada postoje tri fonda/zavoda za mirovinsko i invalidsko osiguranje, čiji su međusobni odnosi bili nedefinirani, a što je neposredno utjecalo na ostvarenje prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja brojnih građana, bilo je nužno da se ovo pitanje uredi tako da se svakome tko je ispunjavao zakonske uvjete omogućiti bezuvjetno ostvarenje ovih prava. To je i dovelo do zaključivanja Sporazuma i za Ustavni sud ovo predstavlja legitiman cilj koji je služio javnom interesu.

26. Ipak, Ustavni sud smatra da je potrebno posebice razmotriti je li postojao legitiman cilj za propisivanje članka 17. Sporazuma. Fond MIO, kao jedan od potpisnika Sporazuma, u svom odgovoru na apelaciju nije ponudio objašnjenje toga što je bio legitiman cilj da se propiše rok od šest mjeseci za podnošenje zahtjeva za ostvarenje prava na mirovinu za određenu vrstu osiguranika kojoj pripada i apelant. Važno je, prema mišljenju Ustavnog suda, u ovom kontekstu naglasiti da Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju koji se primjenjuje u Republici Srpskoj propisuje da "pravo na osobnu ili obiteljsku mirovinu pripada od dana kada su ispunjeni uvjeti za stjecanje prava koji su propisani ovim Zakonom, a najranije od prvog narednog dana od dana prestanka osiguranja" (članak 140). Ovaj Zakon ne sadrži odredbu o rokovima za podnošenje zahtjeva za ostvarenje prava na mirovinu, nego isključivo postoji rok koji se odnosi na isplatu dospjelih a neisplaćenih mirovina. U zakonu je propisano da prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja ne mogu zastarjeti osim dospjelih i neisplaćenih mirovina. Dakle, zakon ne poznaje rok čijim propuštanjem osoba koja je stekla

увјете за mirovinu gubi право на ostvarenje mirovine. Ипак, takav rok je propisan u Sporazumu i propuштанje ovog roka dovodi do gubitka prava на ostvarenje mirovine, odnosno prava на priznanje razmjernog dijela mirovine kao што je то случај код apelanta. Ova одредба представља својеврсну "sankciju" за osobe koje су zbog ratnih okolnosti биле u situaciji да о njihovom pravu одлучује више fondova који постоје u Bosni i Hercegovini. Ustavni суд сматра да не постоји legitiman cilj који је u јавном интересу за ovakvu vrstu nametnutog ograničenja kakvo је propisano u članku 17. Sporazuma i, sukladno tomu, mijeшанje u apelantovo право на imovinu nije bilo opravdano. U okolnostima kada је člankom 17. Sporazuma došlo до uplitanja u apelantovo право на imovinu, upravna tijela i redoviti суд су, imajući u vidu supremaciju Europske konvencije, u smislu članka II/2. Ustava Bosne i Hercegovine i Ustavom заштићено право на imovinu, trebali primijeniti zakonsku одредбу prema којој право на mirovinu не zastariјева. Ustavni суд сматра да, obzirom на prethodni закључак, nije potrebno analizirati postojanje proporcionalnosti mijeшанja.

27. Imajući u vidu navedeno, Ustavni суд је закључио да је povrijeđen članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

VIII. Закључак

28. Propisivanje članka 17. Sporazuma о међусобним правима i obvezama u provedbi mirovinskog i invalidskog osiguranja, prema којем се propuштанjem roka од šest mjeseci за podnoшenje zahtjeva за ostvarenje mirovine то право gubi, nije imalo legitiman cilj u јавном интересу i, stoga, mijeшанje u apelantovo право на imovinu из članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju nije bilo opravdano, čime је povrijeđeno ovo apelantovo право. U okolnostima kada је člankom 17. Sporazuma došlo до uplitanja u apelantovo право на imovinu, upravna tijela i redoviti суд су, imajući u vidu supremaciju Europske konvencije, u smislu članka II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, i Ustavom заштићено право на imovinu, trebali primijeniti zakonsku одредбу prema којој право на mirovinu не zastariјева.

29. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnog суда, Ustavni суд је одлучио као u dispozitivu ove одлуке.

30. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, одлуке Ustavnog суда су konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnoga суда
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, v. r.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број АП 2358/07, рјешавајући апелацију **Земине Окановић и др.**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Хатица Хаџиосмановић, председница
Миодраг Симић, потпредседник
Валерија Галић, потпредседница
Мато Тадић, судија
Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 13. децембра 2007. године донно је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усвајају се апелације **Земине Окановић, Расеме Малкоч, Јасмине Араповић, Османа Икановића, Исмета Дедића, Сабида Липовића, Асима Абдић, Адиле Надаревић, Ремзе Ђоралића, Хате Сејфовић, Енесе Семанић, Изета Торомановића, Емира Прошића, Елвира (син Омера) Татаревића, Исмета Жунића, Ајше Татаревић, Амира (син Омера) Татаревића, Елвира (син Омера) Татаревића и Едина (син Омера) Татаревића, Рериза Рачића, Суада Жунића, Изета Јунузовића, Мевлида Чајића, Сузана Сабљаковић, Салиха Абдића, Хусеина Чоралића, Ајке Торомановића, Емине Карабеговић, Адема Комића, Аладина Сејфовића, Злате Џаферовић, Хазима Надаревића, Кадир Прошић, Шахе Диздаревић, Фуада Ђузелића и Рахиле Љубијанкић.**

Утврђује се повреда члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у односу на право на правично суђење у разумном року у извршним поступцима пред Општинским судом у Цазину.

Налаже се Општинском суду у Цазину да по хитном поступку оконча извршне поступке покренуте поводом предлога апеланата за принудно извршење Рјешења Општинског суда у Цазину о судској нагодби број РС: 5/04 од 25. октобра 2004. године, Судске нагодбе Општинског суда у Цазину број Рт-25/04 од 27. октобра 2004. године, Судске нагодбе Општинског суда у Цазину број РС-14/04 од 18. јуна 2004. године, Пресуде Општинског суда у Цазину број РС: 220/02 од 26. новембра 2004. године и Пресуде Општинског суда у Цазину број РС-217/02 од 29. октобра 2004. године, у складу са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Општинском суду у Цазину да у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке, у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Земина Окановић, Расема Малкоч, Јасмина Араповић, Осман Икановић, Исмет Дедић, Сабид Липовић, Асима Абдић, Адиле Надаревић, Ремзо Ђоралић, Хата Сејфовић, Енеса Семанић, Изет Торомановић, Емир Прошић, Елвир (син Омера) Татаревић, Исмет Жунић, Ајша Татаревић, Амир (син Омера) Татаревић, Елвир (син Омера) Татаревић и Един (син Омера) Татаревић, Рериз Рачић, Суад Жунић, Изет Јунузовић, Мевлид Чајић, Сузана Сабљаковић, Салих Абдић, Хусеин Чоралић, Ајко Торомановић, Емина Карабеговић, Адем Комић, Аладин Сејфовић, Злата Џаферовић, Хазим Надаревић, Кадир Прошић, Шаха Диздаревић, Фуад Ђузелић и Рахила Љубијанкић (у даљњем тексту: апеланти), сви из Цазина, које заступа Јадранка Лојић, адвокат из Цазина, поднијели су 20. августа 2007. године апелације Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) због неокончавања извршних поступака пред Општинским судом у

Цазину ради наплате досуђених потраживања из радног односа.

II. Поступак пред Уставним судом

2. Уставни суд је, у складу са чланом 31 Правила Уставног суда, одлучио да апелације АП 2358/07, АП 2359/07, АП 2360/07, АП 2361/07, АП 2362/07, АП 2363/07, АП 2364/07, АП 2365/07, АП 2366/07, АП 2367/07, АП 2368/07, АП 2369/07, АП 2370/07, АП 2371/07, АП 2372/07, АП 2373/07, АП 2374/07, АП 2375/07, АП 2376/07, АП 2377/07, АП 2378/07, АП 2379/07, АП 2380/07, АП 2381/07, АП 2382/07, АП 2383/07, АП 2384/07, АП 2385/07, АП 2386/07, АП 2387/07, АП 2388/07, АП 2389/07, АП 2390/07 споји у један предмет под бројем АП 2358/07, јер се ради о надлежности Уставног суда о истом питању, поводом ког Уставни суд може да води један поступак и донесе једну одлуку.

3. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Општинског суда у Цазину и извршеника, предузећа ДД "Дубрава" Цазин затражено је 18. септембра 2007. године да доставе одговоре на апелацију.

4. Уставни суд је 2. октобра 2007. године запримио 33 појединачна дописа од Ферида Мујагића, правног заступника (адвоката) ДД "Дубрава" Цазин у погледу све 33 апелације.

5. Уставни суд је 30. октобра 2007. године запримио изјашњење Општинског суда у Цазину у погледу сваке појединачне апелације, изузев за АП 2377/07, АП 2383/07 и АП 2389/07.

6. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори предузећа ДД "Дубрава" Цазин и Општинског суда у Цазину достављени су апелантима 16. новембра 2007. године.

III. Чињенично стање

7. Чињенице предмета које произилазе из навода апеланата и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на следећи начин:

8. Рјешењем Општинског суда у Цазину о судској нагодби број РС: 5/04 од 25. октобра 2004. године обухваћени су следећи апеланти: Земина Окановић, Расема Малкоч, Енеса Семанић, Ајша Татаревећ, Амир Татаревећ, Елвир Татаревећ и Един Татаревећ, Салих Абдић, Хата Сејфовић и Аладин Сејфовић. Овим рјешењем о судској нагодби ДД "Дубрава" Цазин (у даљем тексту: предузеће) се обавезало да наведеним апелантима измири дуговања по основу неисплаћених плата, накнада за коришћење годишњих одмора и путних трошкова. Даље, овим рјешењем апеланти су се сагласили да повлаче тужбе које су поднијели Општинском суду у Цазину против овог предузећа. У погледу апеланата Ајше Татаревећ, Амира, Елвира и Едина Татаревећа (синова Омера Татаревећа), Уставни суд запажа да су они наслиједили потраживања према наведеном предузећу по основу Рјешења о наслеђивању Општинског суда у Цазину број О:16/01 од 26. септембра 2001. године послје умрлог Омера Татаревећа.

9. Судском нагодбом Општинског суда у Цазину број Рт-25/04 од 27. октобра 2004. године обухваћени су следећи апеланти: Јасмина Араповић, Осман Икановић, Исмет Дедић, Адила Надаревећ, Ремзо Ћоралић, Изет Торомановић, Емир Прошић, Елвир Татаревећ, Злата Џаферовић, Хазим Надаревећ, Кадир Прошић и Фуад Ђузелић. Овом судском нагодбом наведено предузеће се обавезало да ће исплатити наведеним апелантима неисплаћене плате, регресе и путне трошкове за период од 1. јануара 2001. до 1. октобра 2004. године. Такође, судском нагодбом се предметно предузеће обавезало да ће исплатити и затезну камату на појединачне

новчане износе апелантима почев од закључења судске нагодбе, тј. од 25. октобра 2004. године, па до исплате.

10. Судском нагодбом Општинског суда у Цазину број РС-14/04 од 18. јуна 2004. године обухваћени су следећи апеланти: Сабид Липовић, Емина Карабеговић и Адем Комић. Овом судском нагодбом наведено предузеће се обавезало да ће исплатити наведеним апелантима новчана потраживања као што је наведено у нагодби, те затезне камате почев од 1. јуна 2004. године па до исплате, те да не захтијевају исплату трошкова поступка.

11. Пресудом Општинског суда у Цазину број РС: 220/02 од 26. новембра 2004. године обухваћени су следећи апеланти: Асима Абдић, Исмет Жунић, Суад Жунић, Изет Јунузовић, Мевлид Чајић, Сузана Сабљаковић, Хусеин Чоралић, Ајко Торомановић, Шаха Диздаревећ и Рахила Љубијанкић. У диспозитиву Пресуде се наводи да је наведено предузеће дужно апелантима обухваћеним овом пресудом да исплати новчане износе по основу неисплаћених плата и регреса, те трошкове поступка са припадајућом затезном законском каматом.

12. Пресудом Општинског суда у Цазину број РС-217/02 од 29. октобра 2004. године обавезује се наведено предузеће да апеланту Реризу Рачићу, на име плате за период од 1. априла 2000. до 31. октобра 2001. године, исплати износ од 2.454 КМ са затезном каматом, на име накнаде за коришћење годишњег одмора (регрес) за 1999, 2000. и 2001. годину исплати износ од 955,73 КМ са затезном каматом, те да апеланту надокнади трошкове поступка у износу од 1.793,25 КМ.

13. У периоду од 14. септембра 2004. године до 14. јануара 2005. године апеланти су поднијели предлог за извршење наведених правоснажних судских одлука/нагодби. Општински суд у Цазину, у периоду од 21. децембра 2004. године до 25. фебруара 2005. године, донио је рјешења о извршењу. Предузеће је поднијело приговор на рјешења о извршењу о којима, сходно стању списка, није одлучено. Према допису Општинског суда у Цазину од 30. октобра 2007. године, апеланти, посредством свог пуномоћника Јадранке Лојић, нису успјели да наплате своја потраживања извршењем на трансакционом рачуну извршеника, те су 9. марта 2006. године поднијели предлог за промјену предмета извршења пљенидбом, пописом и продајом покретних ствари извршеника. Општински суд у Цазину је 17. и 18. априла 2006. године у свим предметима донио закључак о предујму судских трошкова извршења. Сви апеланти су поступили у складу са наведеним закључцима и извршили уплату. Даље, Општински суд у Цазину наводи да су, након што је пуномоћник тражилаца извршења-апеланата извршио уплату, судски извршитељи 15. и 16. маја 2006. године изашли на мјесто догађаја, хотел "Седра", Острожац, ради пљенидбе, пописа и продаје ствари извршеника (предузећа). У званичној забиљешци, сачињеној на мјесту догађаја, судски извршитељи су констатовали да се извршење није могло да спроведе, зато што је извршење спречио директор Халил Бајрамовић, један од већинских сопственика извршеника ДД "Дубрава" Цазин.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

14. Апеланти наводе да су у извршним предлозима тражили да наплате потраживања на новчаним средствима извршеника (наведеног предузећа) која се налазе на рачунима КИБ банке, АБС банке и УНИ кредит Загребачке банке, те да је, и поред тога што је суд одредио да се извршење спроведе по извршним предлозима путем рачуна наведеног предузећа, на основу чега је рачун код КИБ банке требало да буде блокиран, новац прошао управо путем ове банке, а да апелантима

поводом предметних потраживања ништа није исплаћено. Заступник апеланата, даље, наводи да, када су апеланти почели да постављају питања како су проходни рачуни извршеника, суд се оглушио, а извршеник је већим дијелом почео да ради путем благајне извршеника.

15. Апеланти се жале да нису извршене правоснажне одлуке Општинског суда у Цазину, сматрајући да је на тај начин повријеђено њихово право на суђење у разумном року из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине, те члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција).

b) Одговор на апелацију

16. Правни заступник извршеника је у сваком појединачном изјашњењу обавијестио Уставни суд да је наведено предузеће благовремено поднијело приговор на сва рјешења о извршењу која су донесена у предметним апелацијама. Он, даље, истиче да Општински суд у Цазину није још одлучио о поднесеним приговорима. Сходно мишљењу правног заступника наведеног предузећа, као учесника у извршном поступку, подношење приговора, као јединог правног лијека прописаног одредбом члана 46 Закона о извршном поступку, не може да представља повреду права апеланата на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, нити повреду права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције.

17. Општински суд у Цазину у свим изјашњењима наводи да је донио рјешења о извршењу, те, с обзиром на то да апеланти посредством свог пуномоћника Јадранке Лојић нису успјели да наплате своја потраживања извршењем на трансакционом рачуну извршеника, они су 9. марта 2006. године поднијели предлог за промјену предмета извршења пљенидбом, пописом и продајом покретних ствари извршеника. Даље, Општински суд у Цазину истиче да је 17. априла 2006. године тражиоцима извршења-апелантима наложио да предујме трошкове поступка за излазак на мјесто догађаја судског извршиоца ради пописа, пљенидбе и продаје покретних ствари извршеника. Наводи се, даље, да су, након што је пуномоћник тражилаца извршења-апеланата извршио уплату, судски извршиоци 15. и 16. маја 2006. године изашли на мјесто догађаја, хотел "Седра", Острожац, ради пљенидбе, пописа и продаје ствари извршеника. У званичној забиљешци, сачињеној на мјесту догађаја, судски извршиоци су констатовали да се извршење није могло да спроведе, зато што га је спријечио директор Халил Бајрамовић, један од већинских сопственика извршеника ДД "Дубрава" Цазин. Општински суд у Цазину наводи да, имајући у виду наведено, није пасивно поступао у наведеним предметима, те да је одлучивао о свим предлозима апеланата, како у погледу предлога за извршење на новчаним средствима извршеника, тако и при извршењу пљенидбом, пописом и продајом покретних ствари извршеника. Такође, Општински суд истиче чињеницу да се на извршном реферату Општинског суда у Цазину тренутно ради на око 15.000 предмета који изискују континуирано поступање и предузимање процесних радњи, те да ће суд, у складу са одлуком о поступању и рјешавању предмета на извршном реферату, предузимати даљње процесне радње и на овим извршним предметима, који су релативно новијег датума у односу на велики број предмета из пријашњих година. С обзиром на овакву ситуацију на извршном реферату и чињеницу да је суд предузимао процесне радње, сматрају да у предметима апеланата нису прекршена наведена права из апелација.

V. Релевантни прописи

18. **Закон о извршном поступку Федерације Босне и Херцеговине** ("Службене новине ФБиХ" бр. 32/03 и 33/06) у релевантним одредбама гласи:

"Члан 3

Покрећивање постојећег

(1) *Извршни постојећи покреће се предлогом тражиоца извршења.*

(2) *Извршни постојећи покреће се и по званичној дужности, као и по предлогу лица и органа кад је по законом изричито одређено.*

(3) *Лица и органи из става 2 овог члана имају у извршном постојећу положење тражиоца извршења.*

Члан 5

Хијносни и редослијед постојећег

(1) *У постојећу извршења суд је дужан да постојећа хијно.*

(2) *Суд је дужан да предмете узима у рад редом како их је примио, осим ако природа потраживања или посебне околности захтијевају да се постојећи друкчије.*

Члан 12

Правни лијекови

(1) *Редовни правни лијекови у извршном постојећу су приговор и жалба, осим ако овим Законом нису искључени.*

(2) *Против рјешења донесеног у првом степену може да се изјави приговор, а жалба кад је по овим Законом одређено.*

(3) *Приговор се изјављује суду који је донио рјешење у року од осам дана од дана достављања, ако овим Законом није друкчије одређено. О приговору одлучује суд који је донио рјешење.*

(4) *Против рјешења донесеног по приговору може да се изјави жалба у року од осам дана од дана достављања рјешења. О жалби одлучује суд другог степена.*

(5) *Приговор и жалба не заустављају шок извршног постојећу, али се намирнење тражиоца извршења одлаже до доношења одлуке првостепеног суда по приговору. Изузетно, када је извршном исправом одређена обавеза издржавања или када се извршење сироводи најлашом с трансакционог рачуна правног лица у користи имаоца истог шаквог рачуна као тражиоца извршења, као и у другим случајевима одређеним овим Законом, може да дође до намирења прије доношења одлуке по приговору.*

(6) *Против закључка није дозвољен правни лијек."*

VI. Допустивост

19. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

20. Прва два питања у вези са допустивошћу предметних апелација јесу да ли су ове апелације *ratione materiae* компатибилне са Уставом Босне и Херцеговине, те да ли су очигледно неосноване.

21. Наиме, предмет ових апелација јесте дужина трајања извршног поступка. Одлуке судова које се тичу извршења, у принципу, не потпадају под члан 6 став 1 Европске конвенције. Ипак, Уставни суд је у свом предмету број У 21/02 (од 26. марта 2004. године, тачка 40) указао "на већ изражено становиште Европског суда за људска права да извршење пресуде коју

донесе било који суд мора да буде посматрано као интегрални дио "суђења" у смислу члана 6 Европске конвенције. Европски суд је већ прихватио тај принцип у предметима који се тичу дужине поступка (види пресуду Европског суда за људска права, *Di Pede против Италије* и *Zappia против Италије*, од 26. септембра 1996. године, Извјештаји о пресудама и одлукама 1996- IV, ст. 16-24)". С обзиром на ову праксу, а узимајући у обзир чињеницу да се предметни случај, управо, тиче дужине трајања извршног поступка, Уставни суд закључује да су ове апелације *ratione materiae* компатибилне са Уставом Босне и Херцеговине, тј. чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције.

22. Даље, Уставни суд примјећује да су од дана доношења правоснажних пресуда до дана доношења ове одлуке прошле отприлике три године, а извршење није спроведено. Члан 5 Закона о извршном поступку Федерације Босне и Херцеговине предвиђа "хитност" у поступању у извршном поступку. Доводећи у везу ове двије чињенице, Уставни суд закључује да предметне апелације нису очигледно неосноване.

23. Такође, с обзиром на то да се ради о проблему "дужине трајања поступка", Уставни суд није обавезан да испитује критеријум поштивања 60-дневног рока за подношење апелације из члана 16 став 1 Правила Уставног суда. Наиме, у контексту апелационе надлежности Уставног суда из члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, израз "пресуда" мора да се широко тумачи. Тај израз не треба само да укључује све врсте одлука и рјешења већ и недостатак доношења одлуке, када се за такав недостатак утврди да је неуставан (види Одлуку Уставног суда број У 23/00 од 2. фебруара 2001. године, објављену у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине" број 10/01). Коначно, Уставни суд наводи да у Босни и Херцеговини не постоји ефективно правно средство које би омогућило апелантима да се жале због неизвршења правоснажног рјешења којим је дозвољено да се изврши судска пресуда/нагодба (види Одлуку Уставног суда број АП 288/04 од 17. децембра 2004. године, тачка 22).

24. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуствости.

VII. Меритум

25. Апеланти тврде да су повријеђена њихова права из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине, те члана 6 став 1 Европске конвенције због пасивности извршних органа и неразумне дужине трајања ових поступака.

26. Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:

(...)

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним посљедицом."

Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

"1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и нејачујасним, законом успановљеним судом. [...]"

27. Повреда дужине разумног рока зависи од случаја до случаја (види Одлуку Уставног суда број У 17/00 од 4. маја

2001. године, тачка 28, "Службени гласник БиХ" број 17/01). Полазећи од критеријума утврђених праксом Европског суда за људска права, Уставни суд истиче да се разумност трајања поступка оцјењује у свјетлу свих околности предмета, узимајући нарочито у обзир сложеност предмета, понашање страна у поступку, с једне стране, и суда и јавних власти, с друге стране (види, Европски суд за људска права, *Vernillo*, пресуда од 20. фебруара 1981. године, серија А, број 198, став 30). Уставни суд наглашава да се сложеност поступка мора да разматра у свјетлу чињеничног и правног аспекта конкретног предмета (види Одлуку Уставног суда број АП 769/04 од 30. новембра 2004. године, тачка 32).

Дужина трајања извршног поступка

28. Апеланти су покренули извршне поступке у периоду од 14. септембра 2004. године до 14. јануара 2005. године. До дана доношења ове одлуке извршни суд није окончао поступке. Сходно томе, предметни извршни поступци трају око три године.

Сложеност извршног поступка

29. Предметни поступци се тичу исплате новчаних износа по основу потраживања из радног односа (плате, регреси, трошкови путовања, затезне камате и трошкови поступка) за сваког апеланта како је утврђено релевантном пресудом, тј. судском нагодбом. У извршном поступку учествују само тражилац извршења и извршеник, тј. не постоји мијешање трећих страна. Даље, предмет извршења су мала новчана потраживања, што указује на релативну једноставност приликом извршења. Коначно, Уставни суд није могао да пронађе друге елементе који би указивали на компликованост извршног поступка. С обзиром на то, Уставни суд закључује да се ради о релативно једноставном извршном поступку.

Понашање страна у поступку

30. Општински суд у Цазину, у периоду од 21. децембра 2004. године до 25. фебруара 2005. године, донио је рјешења о извршењу. Иако Уставни суд нема тачне временске показатеље, из утврђеног чињеничног стања је евидентно да је извршни суд, у периоду од марта 2005. године до марта 2006. године, покушао да спроведе извршење. Апеланти, међутим, нису успјели да наплате своја потраживања извршењем на трансакционом рачуну извршеника, те су 9. марта 2006. године поднијели предлог за промјену предмета извршења пљенидбом, пописом и продајом покретних ствари извршеника. Општински суд у Цазину је 17. и 18. априла 2006. године у свим предметима донио закључак о предујму судских трошкова извршења. Сви апеланти су поступили у складу са наведеним закључцима и извршили уплату. Даље, Општински суд у Цазину наводи да, након што је пуномоћник тражилаца извршења-апеланата извршио уплату, судски извршиоци су 15. и 16. маја 2006. године изашли на мјесто догађаја, хотел "Седра", Острожац, ради пљенидбе, пописа и продаје ствари извршеника (предузећа). У званичној забијешци, сачињеној на мјесту догађаја, судски извршиоци су констатовали да извршење није могло да се спроведе, зато што га је спријечило директор Халил Бајрамовић, један од већинских сопственика извршеника ДД "Дубрава" Цазин.

31. На основу ових чињеница, Уставни суд, прије свега, констатује да је извршни суд донио рјешења о извршењу у веома кратком року. Наиме, након подношења предлога за извршење, Општински суд у Цазину је након неколико мјесеци донио сва рјешења о извршењу.

32. Даље, од тог момента извршном суду је требало годину дана да покуша извршити наплату путем трансакционог

рачуна извршеника (март 2005-март 2006). Та радња, *per se*, није компликована. Међутим, рок од годину дана, у ком је суд покушао да спроведе извршења наплатом с трансакционог рачуна извршеника, за Уставни суд је неразумно дуг. Уставни суд понавља да је извршни поступак, у складу са чланом 5 Закона о извршном поступку Федерације Босне и Херцеговине, хитне природе. Осим тога, сходно стању списка, не може да се утврди да су трансакциони рачуни извршеника блокирани, што је била обавеза суда да учини.

33. Уставни суд примјећује да су апеланти у марту 2006. године поднијели предлог за промјену предмета извршења пљенидбом, пописом и продајом покретних ствари извршеника. Извршни суд је покушао да спроведе извршење 15. и 16. маја 2006. године, али без успјеха. Наиме, приватно лице, директор Халил Бајрамовић, један од већинских сопственика извршеника ДД "Дубрава" Пазин, спријечио је суд у обављању његових послова. Комисија за људска права у свом предмету (СН/01/8393, *Едиб Хифзиџефендић против Републике Српске*, Одлука о прихватљивости и меритуму од 5. октобра 2005. године, тачка 75 и даље) нагласила је да је надлежна институција (суд) обавезна да употријежи силу, уз помоћ центра јавне безбједности, уколико је то потребно и пропорционално, да би се судско рјешење извршило. У супротном, надлежни орган крши своје позитивне обавезе које произилазе из правног система, укључујући систем заштите људских права и основних слобода. За Уставни суд је неприхватљиво да се судска власт при обављању својих дужности мора да повинује самовољи приватних лица. То је супротно принципу владавине права из члана 1/2 Устава Босне и Херцеговине.

34. Осим тога, Уставни суд није добио образложење зашто је извршни суд био неактиван у периоду од маја 2006. године до дана доношења ове одлуке, а то је период од 18 мјесеци. Једино образложење које је презентовано Уставном суду јесте да у извршном суду постоји 15.000 предмета на којим се ради. Преоптерећеност правосуђа, уопштено, не може да се прихвати као оправдање, будући да су државе уговорнице Европске конвенције дужне да организују администровање правде на такав начин да судови испуњавају захтјеве из члана 6 Европске конвенције. Међутим, сходно пракси Европског суда за људска права, државе уговорнице нису одговорне у случају привременог заостатка својих судова под условом да предузму одговарајуће мјере да се таква ванредна ситуација поправи (види, Европски суд за људска права, *Zimmermann и Steiner против Швајцарске*, пресуда од 13. јула 1983. године, серија А, број 66, ст. 25-32; види одлуке Уставног суда број *АП 600/04* од 17. фебруара 2005. године, тачка 25; број *АП 505/04* од 15. јуна 2005. године, тачка 31). Ипак, у конкретном предмету извршни суд није образложио од када је настао толики заостатак у рјешавању предмета, те какве мјере је предузео извршни суд с циљем побољшања администровања правде. Уставни суд не може да прихвати паушалан навод о заосталим предметима а да не уочи добру намјеру и конкретан рад надлежног органа у борби против таквих проблема.

35. Коначно, извршеник је навео да је одмах након доношења рјешења о извршењу, у законском року, изјавио приговор на њих. У складу са чланом 12 став 5 Закона о извршном поступку Федерације Босне и Херцеговине, *"приговор и жалба не заустављају шок извршног посљедица, али се намирнење итражиоца извршења одлаже до доношења одлуке првостепеног суда по приговору. Изузетно, када је извршном исправом одређена обавеза издржавања или када се извршење спроводи најлакшим с трансакционог рачуна правног лица у користи имаоца истиог шаквог рачуна као*

итражиоца извршења, као и у другим случајевима одређеним овим Законом може да дође до намирења итрије доношења одлуке по итриговору". Узимајући у обзир ову одредбу, обе стране у поступку би биле заинтересоване да се поступак поводом приговора на рјешење о извршењу што прије ријеша. Међутим, Уставни суд нема информацију да је надлежни извршни суд предузео било какву радњу ради рјешавања приговора, мада је од дана улагања приговора прошао веома дуг временски период.

36. *In conclusio*, Уставни суд сматра да надлежни суд, упркос чињеници да је предузео одређене радње, није владао извршним поступком, није реаговао у разумном року и предузимао процесне радње, а оправдања која су дата нису довољна да би оправдала извршни суд због неизвршења правоснажних судских пресуда и нагодби у периоду од отприлике три године. Уставни суд сматра да је повријеђено право апеланата на правично суђење у разумном року из члана 1/3(е) Устава Босне и Херцеговине, те члана 6 став 1 Европске конвенције.

37. Овакав закључак Уставног суда заснива се на досадашњој пракси. Тако је, на примјер, Дом за људска права закључио да неизвршење правоснажне судске пресуде у периоду од седам мјесеци представља кршење права подносиоца пријаве на суд заштићеног чланом 6 став 1 Европске конвенције (СН/01/8110, *Д.Р. против Босне и Херцеговине и Републике Српске*, Одлука о прихватљивости и меритуму од 7. марта 2003. године, тачка 69; слично СН/01/6921, *Ибрахим Смајић против Федерације Босне и Херцеговине*, Одлука о прихватљивости и меритуму Комисије за људска права при Уставном суду Босне и Херцеговине од 8. фебруара 2006. године, тачка 44).

VIII. Закључак

38. Уставни суд сматра да је повријеђено право апеланата на извршење правоснажних и извршних судских пресуда и нагодби у разумном року из члана 1/3(е) Устава Босне и Херцеговине, те члана 6 став 1 Европске конвенције, јер су судови, у року од три године, упркос чињеници да су извршили одређене радње, пропустили да владају поступком, користе расположива законска средства, те били неактивни у одређеним периодима. Осим тога, судови, правдајући се великим заостатком у рјешавању предмета, нису образложили мјере које су предузели како би тај проблем ријешили.

39. На основу члана 61 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

40. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Хатица Хадзиосмановић, с. р.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija u predmetu broj **AP 2358/07**, гјешавајући апелацију **Zemine Okanović i dr.**, на основу члана VI/3.b) Устава Босне и Херцеговине, члана 59. став 2. аLINEЈА 2, члана 61. ст. 1. и 2. Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica
Miodrag Simović, potpredsjednik
Valerija Galić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija
Krstan Simić, sudija

na sjednici održanoj 13. decembra 2007. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvajaju se apelacije **Zemine Okanović, Raseme Malkoč, Jasmine Arapović, Osmana Ikanovića, Ismeta Dedića, Sabida Lipovića, Asime Abdić, Adile Nadarević, Remze Čoralića, Hate Sejfović, Enese Semanić, Izeta Toromanovića, Emira Prošića, Elvira (sin Omera) Tatarevića, Ismeta Žunića, Ajše Tatarević, Amira (sin Omera) Tatarevića, Elvira (sin Omera) Tatarevića i Edina (sin Omera) Tatarevića, Reriza Račića, Suada Žunića, Izeta Junuzovića, Mevlida Čajića, Suzane Sabljaković, Saliha Abdića, Huseina Čoralića, Ajke Toromanovića, Emine Karabegović, Adema Komića, Aladina Sejfovića, Zlate Džaferović, Hazima Nadarevića, Kadira Prošića, Šaha Dizdarević, Fuada Đuzelića i Rahile Ljubijankić.**

Utvrđuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u odnosu na pravo na pravično suđenje u razumnom roku u izvršnim postupcima pred Općinskim sudom u Cazinu.

Nalaže se Općinskom sudu u Cazinu da po hitnom postupku okonča izvršne postupke pokrenute povodom prijedloga apelanata za prinudno izvršenje Rješenja Općinskog suda u Cazinu o sudskoj nagodbi broj RS: 5/04 od 25. oktobra 2004. godine, Sudske nagodbe Općinskog suda u Cazinu broj Rt-25/04 od 27. oktobra 2004. godine, Sudske nagodbe Općinskog suda u Cazinu broj RS-14/04 od 18. juna 2004. godine, Presude Općinskog suda u Cazinu broj RS: 220/02 od 26. novembra 2004. godine i Presude Općinskog suda u Cazinu broj RS-217/02 od 29. oktobra 2004. godine, u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Općinskom sudu u Cazinu da u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Zemina Okanović, Rasema Malkoč, Jasmina Arapović, Osman Ikanović, Ismet Dedić, Sabid Lipović, Asima Abdić, Adila Nadarević, Remzo Čoralić, Hata Sejfović, Enesa Semanić, Izet Toromanović, Emir Prošić, Elvir (sin Omera) Tatarević, Ismet Žunić, Ajša Tatarević, Amir (sin Omera) Tatarević, Elvir (sin Omera) Tatarević i Edin (sin Omera) Tatarević, Reriz Račić, Suad Žunić, Izet Junuzović, Mevlid Čajić, Suzana Sabljaković, Salih Abdić, Husein Čoralić, Ajko Toromanović, Emina Karabegović, Adem Komić, Aladin Sejfović, Zlata Džaferović, Hazim Nadarević, Kadir Prošić, Šaha Dizdarević, Fuad Đuzelić i Rahila Ljubijankić (u daljnjem tekstu: apelanati), svi iz Cazina, koje zastupa Jadranka Lojić, advokat iz Cazina, podnijeli su 20. augusta 2007. godine apelacije Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog neokončavanja izvršnih postupaka

pred Općinskim sudom u Cazinu radi naplate dosuđenih potraživanja iz radnog odnosa.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni sud je, u skladu sa članom 31. Pravila Ustavnog suda, odlučio da apelacije AP 2358/07, AP 2359/07, AP 2360/07, AP 2361/07, AP 2362/07, AP 2363/07, AP 2364/07, AP 2365/07, AP 2366/07, AP 2367/07, AP 2368/07, AP 2369/07, AP 2370/07, AP 2371/07, AP 2372/07, AP 2373/07, AP 2374/07, AP 2375/07, AP 2376/07, AP 2377/07, AP 2378/07, AP 2379/07, AP 2380/07, AP 2381/07, AP 2382/07, AP 2383/07, AP 2384/07, AP 2385/07, AP 2386/07, AP 2387/07, AP 2388/07, AP 2389/07, AP 2390/07 spoji u jedan predmet pod brojem AP 2358/07, jer se radi o nadležnosti Ustavnog suda o istom pitanju, povodom kojeg Ustavni sud može voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku.

3. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Općinskog suda u Cazinu i izvršenika, preduzeća DD "Dubrava" Cazin zatraženo je 18. septembra 2007. godine da dostave odgovore na apelaciju.

4. Ustavni sud je 2. oktobra 2007. godine zaprimio 33 pojedinačna dopisa od Ferida Mujagića, pravnog zastupnika (advokata) DD "Dubrava" Cazin u pogledu sve 33 apelacije.

5. Ustavni sud je 30. oktobra 2007. godine zaprimio izjašnjenje Općinskog suda u Cazinu u pogledu svake pojedinačne apelacije, izuzevši za AP 2377/07, AP 2383/07 i AP 2389/07.

6. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori preduzeća DD "Dubrava" Cazin i Općinskog suda u Cazinu dostavljeni su apellantima 16. novembra 2007. godine.

III. Činjenično stanje

7. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

8. Rješenjem Općinskog suda u Cazinu o sudskoj nagodbi broj RS: 5/04 od 25. oktobra 2004. godine obuhvaćeni su sljedeći apelanati: Zemina Okanović, Rasema Malkoč, Enesa Semanić, Ajša Tatarević, Amir Tatarević, Elvir Tatarević i Edin Tatarević, Salih Abdić, Hata Sejfović i Aladin Sejfović. Ovim rješenjem o sudskoj nagodbi DD "Dubrava" Cazin (u daljnjem tekstu: preduzeće) se obavezalo da navedenim apellantima izmiri dugovanja po osnovu neisplaćenih plaća, naknada za korištenje godišnjih odmora i putnih troškova. Dalje, ovim rješenjem apelanati su se saglasili da povlače tužbe koje su podnijeli Općinskom sudu u Cazinu protiv ovog preduzeća. U pogledu apelanata Ajše Tatarević, Amira, Elvira i Edina Tatarevića (sinova Omera Tatarevića), Ustavni sud zapaža da su oni naslijedili potraživanja prema navedenom preduzeću po osnovu Rješenja o nasljeđivanju Općinskog suda u Cazinu broj O:16/01 od 26. septembra 2001. godine poslije umrlog Omera Tatarevića.

9. Sudskom nagodbom Općinskog suda u Cazinu broj Rt-25/04 od 27. oktobra 2004. godine obuhvaćeni su sljedeći apelanati: Jasmina Arapović, Osman Ikanović, Ismet Dedić, Adila Nadarević, Remzo Čoralić, Izet Toromanović, Emir Prošić, Elvir Tatarević, Zlata Džaferović, Hazim Nadarević, Kadir Prošić i Fuad Đuzelić. Ovom sudskom nagodbom navedeno preduzeće se obavezalo da će isplatiti navedenim apellantima neisplaćene plaće, regrese i putne troškove za period od 1. januara 2001. do 1. oktobra 2004. godine. Također, sudskom nagodbom se predmetno preduzeće obavezalo da će isplatiti i zateznu kamatu na pojedinačne novčane iznose

apelantima počevši od zaključenja sudske nagodbe, tj. od 25. oktobra 2004. godine, pa do isplate.

10. Sudskom nagodbom Općinskog suda u Cazinu broj RS-14/04 od 18. juna 2004. godine obuhvaćeni su sljedeći apelanti: Sabid Lipović, Emina Karabegović i Adem Komić. Ovom sudskom nagodbom navedeno preduzeće se obavezalo da će isplatiti navedenim apelantima novčana potraživanja kao što je navedeno u nagodbi, te zatezne kamate počevši od 1. juna 2004. godine pa do isplate, te da ne zahtijevaju isplatu troškova postupka.

11. Presudom Općinskog suda u Cazinu broj RS: 220/02 od 26. novembra 2004. godine obuhvaćeni su sljedeći apelanti: Asima Abdić, Ismet Žunić, Suad Žunić, Izet Junuzović, Mevlid Čajić, Suzana Sabljaković, Husein Čoralić, Ajko Toromanović, Šaha Dizdarević i Rahila Ljubijankić. U dispozitivu Presude se navodi da je navedeno preduzeće dužno apelantima obuhvaćenim ovom presudom isplatiti novčane iznose po osnovu neisplaćenih plaća i regresa, te troškove postupka sa pripadajućom zateznom zakonskom kamatom.

12. Presudom Općinskog suda u Cazinu broj RS-217/02 od 29. oktobra 2004. godine obavezuje se navedeno preduzeće da apelantu Rerizu Račiću, na ime plaće za period od 1. aprila 2000. do 31. oktobra 2001. godine, isplati iznos od 2.454 KM sa zateznom kamatom, na ime naknade za korištenje godišnjeg odmora (regres) za 1999, 2000. i 2001. godinu isplati iznos od 955,73 KM sa zateznom kamatom, te da apelantu nadoknadi troškove postupka u iznosu od 1.793,25 KM.

13. U periodu od 14. septembra 2004. godine do 14. januara 2005. godine apelanti su podnijeli prijedlog za izvršenje navedenih pravosnažnih sudskih odluka/nagodbi. Općinski sud u Cazinu, u periodu od 21. decembra 2004. godine do 25. februara 2005. godine, donio je rješenja o izvršenju. Preduzeće je podnijelo prigovor na rješenja o izvršenju o kojima, prema stanju spisa, nije odlučeno. Prema dopisu Općinskog suda u Cazinu od 30. oktobra 2007. godine, apelanti, posredstvom svoje opunomoćenice Jadranke Lojić, nisu uspjeli naplatiti svoja potraživanja izvršenjem na transakcijskom računu izvršenika, te su 9. marta 2006. godine podnijeli prijedlog za promjenu predmeta izvršenja pljenidbom, popisom i prodajom pokretnih stvari izvršenika. Općinski sud u Cazinu je 17. i 18. aprila 2006. godine u svim predmetima donio zaključak o predjumu sudskih troškova izvršenja. Svi apelanti su postupili u skladu sa navedenim zaključcima i izvršili uplatu. Dalje, Općinski sud u Cazinu navodi da su, nakon što je opunomoćenik tražilaca izvršenja-apanata izvršio uplatu, sudski izvršitelji 15. i 16. maja 2006. godine izašli na mjesto događaja, Hotel "Sedra", Ostrožac, radi pljenidbe, popisa i prodaje stvari izvršenika (preduzeća). U službenoj zabilješci, sačinjenoj na mjestu događaja, sudski izvršitelji su konstatali da se izvršenje nije moglo provesti, zato što je izvršenje spriječio direktor Halil Bajramović, jedan od većinskih vlasnika izvršenika DD "Dubrava" Cazin.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelanti navode da su u izvršnim prijedlozima tražili da naplate potraživanja na novčanim sredstvima izvršenika (navedenog preduzeća) koja se nalaze na računima KIB banke, ABS banke i UNI kredit Zagrebačke banke, te da je, i pored toga što je sud odredio da se izvršenje provede po izvršnim prijedlozima putem računa navedenog preduzeća, na osnovu čega je račun kod KIB banke trebalo da bude blokiran, novac prošaš upravo putem ove banke, a da apelantima povodom

predmetnih potraživanja ništa nije isplaćeno. Zastupnica apelanata, dalje, navodi da, kada su apelanti počeli postavljati upite kako su prohodni računi izvršenika, sud se oglašio, a izvršenik je većim dijelom počeo raditi putem blagajne izvršenika.

15. Apelanti se žale da nisu izvršene pravosnažne odluke Općinskog suda u Cazinu, smatrajući da je na taj način povrijeđeno njihovo pravo na suđenje u razumnom roku iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, te člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija).

b) Odgovor na apelaciju

16. Pravni zastupnik izvršenika je u svakom pojedinačnom izjašnjenju obavijestio Ustavni sud da je navedeno preduzeće pravovremeno podnijelo prigovor na sva rješenja o izvršenju koja su donesena u predmetnim apelacijama. On, dalje, ističe da Općinski sud u Cazinu nije još odlučio o podnesenim prigovorima. Prema mišljenju pravnog zastupnika navedenog preduzeća, kao učesnika u izvršnom postupku, podnošenje prigovora, kao jedinog pravnog lijeka propisanog odredbom člana 46. Zakona o izvršnom postupku, ne može predstavljati povredu prava apelanata na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, niti povredu prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije.

17. Općinski sud u Cazinu u svim izjašnjenjima navodi da je donio rješenja o izvršenju, te, s obzirom na to da apelanti posredstvom svoje opunomoćenice Jadranke Lojić nisu uspjeli naplatiti svoja potraživanja izvršenjem na transakcijskom računu izvršenika, oni su 9. marta 2006. godine podnijeli prijedlog za promjenu predmeta izvršenja pljenidbom, popisom i prodajom pokretnih stvari izvršenika. Dalje, Općinski sud u Cazinu ističe da je 17. aprila 2006. godine tražiocima izvršenja-apanata naložio da predjme troškove postupka za izlazak na mjesto događaja sudskog izvršitelja radi popisa, pljenidbe i prodaje pokretnih stvari izvršenika. Navodi se, dalje, da su, nakon što je opunomoćenica tražilaca izvršenja-apanata izvršila uplatu, sudski izvršitelji 15. i 16. maja 2006. godine izašli na mjesto događaja, Hotel "Sedra", Ostrožac, radi pljenidbe, popisa i prodaje stvari izvršenika. U službenoj zabilješci, sačinjenoj na mjestu događaja, sudski izvršitelji su konstatali da se izvršenje nije moglo provesti, zato što ga je spriječio direktor Halil Bajramović, jedan od većinskih vlasnika izvršenika DD "Dubrava" Cazin. Općinski sud u Cazinu navodi da, imajući u vidu navedeno, nije pasivno postupao u navedenim predmetima, te da je odlučivao o svim prijedlozima apelanata, kako u pogledu prijedloga za izvršenje na novčanim sredstvima izvršenika, tako i pri izvršenju pljenidbom, popisom i prodajom pokretnih stvari izvršenika. Također, Općinski sud ističe činjenicu da se na izvršnom referatu Općinskog suda u Cazinu trenutno radi na oko 15.000 predmeta koji iziskuju kontinuirano postupanje i preduzimanje procesnih radnji, te da će sud, u skladu sa odlukom o postupanju i rješavanju predmeta na izvršnom referatu, preduzimati daljnje procesne radnje i na ovim izvršnim predmetima, koji su relativno novijeg datuma u odnosu na veliki broj predmeta iz prijašnjih godina. S obzirom na ovakvu situaciju na izvršnom referatu i činjenicu da je sud preduzimao procesne radnje, smatraju da u predmetima apelanata nisu prekršena navedena prava iz apelacija.

V. Relevantni propisi

18. **Zakon o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine FBiH" br. 32/03 i 33/06) u relevantnim odredbama glasi:

"Član 3.

Pokretanje postupka

(1) *Izvršni postupak pokreće se prijedlogom tražioca izvršenja.*

(2) *Izvršni postupak pokreće se i po službenoj dužnosti, kao i po prijedlogu lica i organa kad je to zakonom izričito određeno.*

(3) *Lica i organi iz stava 2. ovog člana imaju u izvršnom postupku položaj tražioca izvršenja.*

Član 5.

Hitnost i redosljed postupanja

(1) *U postupku izvršenja sud je dužan da postupa hitno.*

(2) *Sud je dužan da predmete uzima u rad redom kako ih je primio, osim ako priroda potraživanja ili posebne okolnosti zahtijevaju da se postupi drukčije.*

Član 12.

Pravni lijekovi

(1) *Redovni pravni lijekovi u izvršnom postupku su prigovor i žalba, osim ako ovim Zakonom nisu isključeni.*

(2) *Protiv rješenja donesenog u prvom stepenu može se izjaviti prigovor, a žalba kad je to ovim Zakonom određeno.*

(3) *Prigovor se izjavljuje sudu koji je donio rješenje u roku od osam dana od dana dostavljanja, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno. O prigovoru odlučuje sud koji je donio rješenje.*

(4) *Protiv rješenja donesenog po prigovoru može se izjaviti žalba u roku od osam dana od dana dostave rješenja. O žalbi odlučuje sud drugog stepena.*

(5) *Prigovor i žalba ne zaustavljaju tok izvršnog postupka, ali se namirenje tražioca izvršenja odgađa do donošenja odluke prvostepenog suda po prigovoru. Izuzetno, kada je izvršnom ispravom određena obaveza izdržavanja ili kada se izvršenje provodi naplatom s transakcijskog računa pravnog lica u korist imaca istog takvog računa kao tražioca izvršenja, kao i u drugim slučajevima određenim ovim Zakonom, može doći do namirenja prije donošenja odluke po prigovoru.*

(6) *Protiv zaključka nije dopušten pravni lijek."*

VI. Dopustivost

19. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

20. Prva dva pitanja u vezi sa dopustivošću predmetnih apelacija jesu da li su ove apelacije *ratione materiae* kompatibilne sa Ustavom Bosne i Hercegovine, te da li su očigledno neosnovane.

21. Naime, predmet ovih apelacija jeste dužina trajanja izvršnog postupka. Odluke sudova koje se tiču izvršenja, u principu, ne potpadaju pod član 6. stav 1. Evropske konvencije. Ipak, Ustavni sud je u svom predmetu broj *U 21/02* (od 26. marta 2004. godine, tačka 40) ukazao "na već izražen stav Evropskog suda za ljudska prava da izvršenje presude koju

donese bilo koji sud mora da bude posmatrano kao integralni dio 'sudeња' u smislu člana 6. Evropske konvencije. Evropski sud je već prihvatio taj princip u predmetima koji se tiču dužine postupka (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava, *Di Pede protiv Italije i Zappia protiv Italije*, od 26. septembra 1996. godine, Izvještaji o presudama i odlukama 1996-IV, st. 16-24)". S obzirom na ovu praksu, a uzimajući u obzir činjenicu da se predmetni slučaj, upravo, tiče dužine trajanja izvršnog postupka, Ustavni sud zaključuje da su ove apelacije *ratione materiae* kompatibilne sa Ustavom Bosne i Hercegovine, tj. članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije.

22. Dalje, Ustavni sud primjećuje da su od dana donošenja pravosnažnih presuda do dana donošenja ove odluke prošle otprilike tri godine, a izvršenje nije provedeno. Član 5. Zakona o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine predviđa "hitnost" u postupanju u izvršnom postupku. Dovodeći u vezu ove dvije činjenice, Ustavni sud zaključuje da predmetne apelacije nisu očigledno neosnovane.

23. Također, s obzirom na to da se radi o problemu "dužine trajanja postupka", Ustavni sud nije obavezan da ispituje kriterij poštivanja 60-dnevnog roka za podnošenje apelacije iz člana 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Naime, u kontekstu apelacione nadležnosti Ustavnog suda iz člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, izraz "presuda" se mora široko tumačiti. Taj izraz ne treba samo uključivati sve vrste odluka i rješenja već i nedostatak donošenja odluke, kada se za takav nedostatak utvrdi da je neustavan (vidi Odluku Ustavnog suda broj *U 23/00* od 2. februara 2001. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 10/01). Konačno, Ustavni sud navodi da u Bosni i Hercegovini ne postoji efektivno pravno sredstvo koje bi omogućilo apelantima da se žale zbog neizvršenja pravosnažnog rješenja kojim je dopušteno da se izvrši sudska presuda/nagodba (vidi Odluku Ustavnog suda broj *AP 288/04* od 17. decembra 2004. godine, tačka 22).

24. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

25. Apelanti tvrde da su povrijeđena njihova prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, te člana 6. stav 1. Evropske konvencije zbog pasivnosti izvršnih organa i nerazumne dužine trajanja ovih postupaka.

26. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom."

Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

27. Povreda dužine razumnog roka zavisi od slučaja do slučaja (vidi Odluku Ustavnog suda broj *U 17/00* od 4. maja 2001. godine, tačka 28, "Službeni glasnik BiH" broj 17/01). Polazeći od kriterija utvrđenih praksom Evropskog suda za

људска права, Уставни суд ističe da se razumnost trajanja postupka ocjenjuje u svjetlu svih okolnosti predmeta, uzimajući naročito u obzir složenost predmeta, ponašanje strana u postupku, s jedne strane, i suda i javnih vlasti, s druge strane (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Vernillo*, presuda od 20. februara 1981. godine, serija A, broj 198, stav 30). Ustavni sud naglašava da se složenost postupka mora razmatrati u svjetlu činjeničnog i pravnog aspekta konkretnog predmeta (vidi Odluku Ustavnog suda broj AP 769/04 od 30. novembra 2004. godine, tačka 32).

Dužina trajanja izvršnog postupka

28. Apelanti su pokrenuli izvršne postupke u periodu od 14. septembra 2004. godine do 14. januara 2005. godine. Do dana donošenja ove odluke izvršni sud nije okončao postupke. Prema tome, predmetni izvršni postupci traju oko tri godine.

Složenost izvršnog postupka

29. Predmetni postupci se tiču isplate novčanih iznosa po osnovu potraživanja iz radnog odnosa (plaće, regressi, troškovi putovanja, zatezne kamate i troškovi postupka) za svakog apelanta kako je utvrđeno relevantnom presudom, tj. sudskom nagodbom. U izvršnom postupku učestvuju samo tražilac izvršenja i izvršenik, tj. ne postoji mijesanje trećih strana. Dalje, predmet izvršenja su mala novčana potraživanja, što ukazuje na relativnu jednostavnost prilikom izvršenja. Konačno, Ustavni sud nije mogao pronaći druge elemente koji bi ukazivali na kompliciranost izvršnog postupka. S obzirom na to, Ustavni sud zaključuje da se radi o relativno jednostavnom izvršnom postupku.

Ponašanje strana u postupku

30. Općinski sud u Cazinu, u periodu od 21. decembra 2004. godine do 25. februara 2005. godine, donio je rješenja o izvršenju. Iako Ustavni sud nema tačne vremenske pokazatelje, iz utvrđenog činjeničnog stanja je evidentno da je izvršni sud, u periodu od marta 2005. godine do marta 2006. godine, pokušao da provede izvršenje. Apelanti, međutim, nisu uspjeli da naplate svoja potraživanja izvršenjem na transakcijskom računu izvršenika, te su 9. marta 2006. godine podnijeli prijedlog za promjenu predmeta izvršenja pljenidbom, popisom i prodajom pokretnih stvari izvršenika. Općinski sud u Cazinu je 17. i 18. aprila 2006. godine u svim predmetima donio zaključak o predjumu sudskih troškova izvršenja. Svi apelanti su postupili u skladu sa navedenim zaključcima i izvršili uplatu. Dalje, Općinski sud u Cazinu navodi da, nakon što je opunomoćenik tražilaca izvršenja-apelanata izvršio uplatu, sudski izvršitelji su 15. i 16. maja 2006. godine izašli na mjesto događaja, Hotel "Sedra", Ostrožac, radi pljenidbe, popisa i prodaje stvari izvršenika (preduzeća). U službenoj zabilješci, sačinjenoj na mjestu događaja, sudski izvršitelji su konstatirali da se izvršenje nije moglo provesti, zato što ga je spriječio direktor Halil Bajramović, jedan od većinskih vlasnika izvršenika DD "Dubrava" Cazin.

31. Na osnovu ovih činjenica, Ustavni sud, prije svega, konstatira da je izvršni sud donio rješenja o izvršenju u veoma kratkom roku. Naime, nakon podnošenja prijedloga za izvršenje, Općinski sud u Cazinu je nakon nekoliko mjeseci donio sva rješenja o izvršenju.

32. Dalje, od tog momenta izvršnom sudu je trebalo godinu dana da pokuša izvršiti naplatu putem transakcijskog računa izvršenika (mart 2005-mart 2006). Ta radnja, *per se*, nije komplicirana. Međutim, rok od godinu dana, u kojem je sud pokušao da provede izvršenja naplatom s transakcijskog računa izvršenika, za Ustavni sud je nerazumno dug. Ustavni sud

ponavlja da je izvršni postupak, u skladu sa članom 5. Zakona o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, hitne prirode. Osim toga, prema stanju spisa, ne može se utvrditi da su transakcijski računi izvršenika blokirani, što je bila obaveza suda da učini.

33. Ustavni sud primjećuje da su apelanti u martu 2006. godine podnijeli prijedlog za promjenu predmeta izvršenja pljenidbom, popisom i prodajom pokretnih stvari izvršenika. Izvršni sud je pokušao da provede izvršenje 15. i 16. maja 2006. godine, ali bez uspjeha. Naime, privatno lice, direktor Halil Bajramović, jedan od većinskih vlasnika izvršenika DD "Dubrava" Cazin, spriječio je sud u obavljanju njegovih poslova. Komisija za ljudska prava u svojem predmetu (CH/01/8393, *Edib Hifziefendić protiv Republike Srpske*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 5. oktobra 2005. godine, tačka 75. i dalje) naglasila je da je nadležna institucija (sud) obavezna da upotrijebi silu, uz pomoć centra javne sigurnosti, ukoliko je to potrebno i proporcionalno, da bi se sudsko rješenje izvršilo. U protivnom, nadležni organ krši svoje pozitivne obaveze koje proizlaze iz pravnog sistema, uključujući sistem zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda. Za Ustavni sud je neprihvatljivo da se sudska vlast pri obavljanju svojih dužnosti mora pokoriti samovolji privatnih lica. To je suprotno principu vladavine prava iz člana 1/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

34. Osim toga, Ustavni sud nije dobio obrazloženje zašto je izvršni sud bio neaktivan u periodu od maja 2006. godine do dana donošenja ove odluke, a to je period od 18 mjeseci. Jedino obrazloženje koje je prezentirano Ustavnom sudu jeste da u izvršnom sudu postoji 15.000 predmeta na kojim se radi. Preopterećenost sudstva, općenito, ne može se prihvatiti kao opravdanje, budući da su države ugovornice Evropske konvencije dužne organizirati administriranje pravde na takav način da sudovi ispunjavanju zahtjeve iz člana 6. Evropske konvencije. Međutim, prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, države ugovornice nisu odgovorne u slučaju privremenog zaostatka svojih sudova pod uvjetom da preduzmu odgovarajuće mjere da se takva vanredna situacija popravi (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Zimmermann i Steiner protiv Švajcarske*, presuda od 13. jula 1983. godine, serija A, broj 66, st. 25-32; vidi odluke Ustavnog suda broj AP 600/04 od 17. februara 2005. godine, tačka 25; broj AP 505/04 od 15. juna 2005. godine, tačka 31). Ipak, u konkretnom predmetu izvršni sud nije obrazložio od kada je nastao toliki zaostatak u rješavanju predmeta, te kakve mjere je preduzeo izvršni sud s ciljem poboljšanja administriranja pravde. Ustavni sud ne može prihvatiti paušalan navod o zaostalim predmetima a da ne uoči dobru namjeru i konkretan rad nadležnog organa u borbi protiv takvih problema.

35. Konačno, izvršenik je naveo da je odmah nakon donošenja rješenja o izvršenju, u zakonskom roku, uložio prigovor na njih. U skladu sa članom 12. stav 5. Zakona o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, "*prigovor i žalba ne zaustavljaju tok izvršnog postupka, ali se namirenje tražioca izvršenja odgoda do donošenja odluke prvostepenog suda po prigovoru. Izuzetno, kada je izvršnom ispravom određena obaveza održavanja ili kada se izvršenje provodi naplatom s transakcijskog računa pravnog lica u korist imaoца istog takvog računa kao tražioca izvršenja, kao i u drugim slučajevima određenim ovim Zakonom može doći do namirenja prije donošenja odluke po prigovoru*". Uzimajući u obzir ovu odredbu, obje strane u postupku bi bile zainteresirane da se postupak povodom prigovora na rješenje o izvršenju što prije riješi. Međutim, Ustavni sud nema informaciju da je nadležni

izvršni sud preduzeo bilo kakvu radnju radi rješavanja prigovora, mada je od dana ulaganja prigovora prošao veoma dug vremenski period.

36. *In conclusio*, Ustavni sud smatra da nadležni sud, uprkos činjenici da je preduzeo određene radnje, nije vladao izvršnim postupkom, nije reagirao u razumnom roku i preduzimao procesne radnje, a opravdanja koja su data nisu dovoljna da bi opravdala izvršni sud zbog neizvršenja pravosnažnih sudskih presuda i nagodbi u periodu od otprilike tri godine. Ustavni sud smatra da je povrijeđeno pravo apelanata na pravično suđenje u razumnom roku iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, te člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

37. Ovakav zaključak Ustavnog suda zasniva se na dosadašnjoj praksi. Tako je, naprimjer, Dom za ljudska prava zaključio da neizvršenje pravosnažne sudske presude u periodu od sedam mjeseci predstavlja kršenje prava podnosioca prijave na sud zaštićenog članom 6. stav 1. Evropske konvencije (CH/01/8110, *D.R. protiv Bosne i Hercegovine i Republike Srpske*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 7. marta 2003. godine, tačka 69; slično CH/01/6921, *Ibrahim Smajić protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu Komisije za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine od 8. februara 2006. godine, tačka 44).

VIII. Zaključak

38. Ustavni sud smatra da je povrijeđeno pravo apelanata na izvršenje pravosnažnih i izvršnih sudskih presuda i nagodbi u razumnom roku iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, te člana 6. stav 1. Evropske konvencije, jer su sudovi, u roku od tri godine, uprkos činjenici da su izvršili određene radnje, propustili da vladaju postupkom, koriste raspoloživa zakonska sredstva, te bili neaktivni u određenim periodima. Osim toga, sudovi, pravdajući se velikim zaostatkom u rješavanju predmeta, nisu obrazložili mjere koje su preduzeli kako bi taj problem riješili.

39. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

40. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 2358/07**, rješavajući apelaciju **Zemine Okanović i dr.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 13. prosinca 2007. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvajaju se apelacije **Zemine Okanović, Raseme Malkoč, Jasmine Arapović, Osmana Ikanovića, Ismeta Dedića,**

Sabida Lipovića, Asime Abdić, Adile Nadarević, Remze Čoralića, Hate Sejfović, Enese Semanić, Izeta Toromanovića, Emira Prošića, Elvira (sin Omera) Tatarevića, Ismeta Žunića, Ajše Tatarević, Amira (sin Omera) Tatarevića, Elvira (sin Omera) Tatarevića i Edina (sin Omera) Tatarevića, Reriza Račića, Suada Žunića, Izeta Junuzovića, Mevlida Čajića, Suzane Sabljaković, Saliha Abdića, Huseina Čoralića, Ajke Toromanovića, Emine Karabegović, Adema Komića, Aladina Sejfovića, Zlate Džaferović, Hazima Nadarevića, Kadira Prošića, Šahe Dizdarević, Fuada Đuzelića i Rahile Ljubijankić.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u odnosu na pravo na pravično suđenje u razumnom roku u izvršnim postupcima pred Općinskim sudom u Cazinu.

Nalaže se Općinskom sudu u Cazinu da po žurnom postupku okonča izvršne postupke pokrenute glede prijedloga apelanata za prinudno izvršenje Rješenja Općinskog suda u Cazinu o sudbenoj nagodbi broj RS: 5/04 od 25. listopada 2004. godine, Sudbene nagodbe Općinskog suda u Cazinu broj Rt-25/04 od 27. listopada 2004. godine, Sudbene nagodbe Općinskog suda u Cazinu broj RS-14/04 od 18. lipnja 2004. godine, Presude Općinskog suda u Cazinu broj RS: 220/02 od 26. studenog 2004. godine i Presude Općinskog suda u Cazinu broj RS-217/02 od 29. listopada 2004. godine, sukladno članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Općinskom sudu u Cazinu da u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objavit u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Zemina Okanović, Rasema Malkoč, Jasmina Arapović, Osman Ikanović, Ismet Dedić, Sabid Lipović, Asima Abdić, Adila Nadarević, Remzo Čoralić, Hata Sejfović, Enesa Semanić, Izet Toromanović, Emir Prošić, Elvir (sin Omera) Tatarević, Ismet Žunić, Ajša Tatarević, Amir (sin Omera) Tatarević, Elvir (sin Omera) Tatarević i Edin (sin Omera) Tatarević, Reriz Račić, Suad Žunić, Izet Junuzović, Mevlid Čajić, Suzana Sabljaković, Salih Abdić, Husein Čoralić, Ajko Toromanović, Emina Karabegović, Adem Komić, Aladin Sejfović, Zlata Džaferović, Hazim Nadarević, Kadir Prošić, Šaha Dizdarević, Fuad Đuzelić i Rahila Ljubijankić (u daljnjem tekstu: apelanti), svi iz Cazina, koje zastupa Jadranka Lojić, odvjetnica iz Cazina, podnijeli su 20. kolovoza 2007. godine apelacije Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog neokončavanja izvršnih postupaka pred Općinskim sudom u Cazinu u svrhu naplate dosuđenih tražbina iz radnog odnosa.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni sud je, sukladno članku 31. Pravila Ustavnog suda, odlučio da apelacije AP 2358/07, AP 2359/07, AP 2360/07, AP 2361/07, AP 2362/07, AP 2363/07, AP 2364/07, AP 2365/07, AP 2366/07, AP 2367/07, AP 2368/07, AP

2369/07, AP 2370/07, AP 2371/07, AP 2372/07, AP 2373/07, AP 2374/07, AP 2375/07, AP 2376/07, AP 2377/07, AP 2378/07, AP 2379/07, AP 2380/07, AP 2381/07, AP 2382/07, AP 2383/07, AP 2384/07, AP 2385/07, AP 2386/07, AP2387/07, AP 2388/07, AP 2389/07, AP 2390/07 spoji u jedan predmet pod brojem AP 2358/07, jer se radi o nadležnosti Ustavnog suda o istom pitanju, glede kojeg Ustavni sud može voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku.

3. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Općinskog suda u Cazinu i izvršenika, poduzeća DD "Dubrava" Cazin zatraženo je 18. rujna 2007. godine da dostave odgovore na apelaciju.

4. Ustavni sud je 2. listopada 2007. godine zaprimio 33 pojedinačna dopisa od Ferida Mujagića, pravnog zastupnika (odvjetnika) DD "Dubrava" Cazin glede sve 33 apelacije.

5. Ustavni sud je 30. listopada 2007. godine zaprimio izjašnjenje Općinskog suda u Cazinu glede svake pojedinačne apelacije, izuzevši za AP 2377/07, AP 2383/07 i AP 2389/07.

6. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori poduzeća DD "Dubrava" Cazin i Općinskog suda u Cazinu dostavljeni su apelantima 16. studenog 2007. godine.

III. Činjenično stanje

7. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

8. Rješenjem Općinskog suda u Cazinu o sudbenoj nagodbi broj RS: 5/04 od 25. listopada 2004. godine obuhvaćeni su sljedeći apelanti: Zemina Okanović, Rasema Malkoč, Enesa Semanić, Ajša Tatarević, Amir Tatarević, Elvir Tatarević i Edin Tatarević, Salih Abdić, Hata Sejfović i Aladin Sejfović. Ovim rješenjem o sudbenoj nagodbi DD "Dubrava" Cazin (u daljnjem tekstu: poduzeće) se obvezalo da navedenim apelantima izmiri dugovanja po osnovi neisplaćenih plaća, naknada za uporabu godišnjeg odmora i putnih troškova. Dalje, ovim rješenjem apelanti su se suglasili da povlače tužbe koje su podnijeli Općinskom sudu u Cazinu protiv ovog poduzeća. Glede apelanata Ajše Tatarević, Amira, Elvira i Edina Tatarevića (sinova Omera Tatarevića), Ustavni sud zapaža da su oni naslijedili tražbina prema navedenom poduzeću po osnovi Rješenja o nasljeđivanju Općinskog suda u Cazinu broj O:16/01 od 26. rujna 2001. godine poslije umrlog Omera Tatarevića.

9. Sudbenom nagodbom Općinskog suda u Cazinu broj Rt-25/04 od 27. listopada 2004. godine obuhvaćeni su sljedeći apelanti: Jasmina Arapović, Osman Ikanović, Ismet Dedić, Adila Nadarević, Remzo Čoralić, Izet Toromanović, Emir Prošić, Elvir Tatarević, Zlata Džaferović, Hazim Nadarević, Kadir Prošić i Fuad Đuzelić. Ovim sudbenom nagodbom navedeno poduzeće se obvezalo isplatiti navedenim apelantima neisplaćene plaće, regrese i putne troškove za razdoblje od 1. siječnja 2001. do 1. listopada 2004. godine. Također, sudbenom nagodbom se predmetno poduzeće obvezalo isplatiti i zateznu kamatu na pojedinačne novčane iznose apelantima počevši od zaključenja sudbene nagodbe, tj. od 25. listopada 2004. godine, pa do isplate.

10. Sudbenom nagodbom Općinskog suda u Cazinu broj RS-14/04 od 18. lipnja 2004. godine obuhvaćeni su sljedeći apelanti: Sabid Lipović, Emina Karabegović i Adem Komić. Ovim sudbenom nagodbom navedeno poduzeće se obvezalo isplatiti navedenim apelantima novčane tražbine kao što je navedeno u nagodbi, te zatezne kamate počevši od 1. lipnja

2004. godine pa do isplate, te da ne zahtijevaju isplatu troškova postupka.

11. Presudom Općinskog suda u Cazinu broj RS: 220/02 od 26. studenog 2004. godine obuhvaćeni su sljedeći apelanti: Asima Abdić, Ismet Žunić, Suad Žunić, Izet Junuzović, Mevlid Čajić, Suzana Sabljaković, Husejin Čoralić, Ajko Toromanović, Šaha Dizdarević i Rahila Ljubijankić. U dispozitivu Presude se navodi da je navedeno poduzeće dužno apelantima obuhvaćenim ovom presudom isplatiti novčane iznose po osnovi neisplaćenih plaća i regresa, te troškove postupka sa pripadajućom zateznom zakonskom kamatom.

12. Presudom Općinskog suda u Cazinu broj RS-217/02 od 29. listopada 2004. godine obvezuje se navedeno poduzeće apelantu Rerizu Račiću, na ime plaće za razdoblje od 1. travnja 2000. do 31. listopada 2001. godine, isplatiti iznos od 2.454 KM sa zateznom kamatom, na ime naknade za uporabu godišnjeg odmora (regres) za 1999, 2000. i 2001. godinu isplatiti iznos od 955,73 KM sa zateznom kamatom, te apelantu nadoknaditi troškove postupka u iznosu od 1.793,25 KM.

13. U razdoblju od 14. rujna 2004. godine do 14. siječnja 2005. godine apelanti su podnijeli prijedlog za izvršenje navedenih pravomoćnih sudbenih odluka/nagodbi. Općinski sud u Cazinu, u razdoblju od 21. prosinca 2004. godine do 25. veljače 2005. godine, donio je rješenja o izvršenju. Poduzeće je podnijelo prigovor na rješenja o izvršenju o kojima, prema stanju spisa, nije odlučeno. Prema dopisu Općinskog suda u Cazinu od 30. listopada 2007. godine, apelanti, posredstvom svoje opunomoćenice Jadranke Lojić, nisu uspjeli naplatiti svoja potraživanja izvršenjem na transakcijskom računu izvršenika, te su 9. ožujka 2006. godine podnijeli prijedlog za promjenu predmeta izvršenja ovrhom, popisom i prodajom pokretnih stvari izvršenika. Općinski sud u Cazinu je 17. i 18. travnja 2006. godine u svim predmetima donio zaključak o predujmu sudbenih troškova izvršenja. Svi apelanti su postupili sukladno navedenim zaključcima i izvršili uplatu. Dalje, Općinski sud u Cazinu navodi da su, nakon što je opunomoćenik tražitelja izvršenja-apelanata izvršio uplatu, sudski izvršitelji 15. i 16. svibnja 2006. godine izašli na mjesto događaja, Hotel "Sedra", Ostrožac, radi ovrhe, popisa i prodaje stvari izvršenika (poduzeća). U službenoj zabilježici, sačinjenoj na mjestu događaja, sudski izvršitelji su konstatali da se izvršenje nije moglo provesti, zato što je izvršenje spriječio ravnatelj Halil Bajramović, jedan od većinskih vlasnika izvršenika DD "Dubrava" Cazin.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelanti navode da su u izvršnim prijedlozima tražili da naplate tražbine na novčanim sredstvima izvršenika (navedenog poduzeća) koja se nalaze na računima KIB banke, ABS banke i UNI kredit Zagrebačke banke, te da je, i pored toga što je sud odredio da se izvršenje provede po izvršnim prijedlozima putem računa navedenog poduzeća, na temelju čega je račun kod KIB banke trebao biti blokiran, novac prošao upravo putem ove banke, a da apelantima glede predmetnih tražbina ništa nije isplaćeno. Zastupnica apelanata, dalje, navodi da, kada su apelanti počeli postavljati upite kako su prohodni računi izvršenika, sud se ogлуšio, a izvršenik je većim dijelom počeo raditi putem blagajne izvršenika.

15. Apelanti se žale da nisu izvršene pravomoćne odluke Općinskog suda u Cazinu, smatrajući da je na taj način povrijeđeno njihovo pravo na suđenje u razumnom roku iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, te članka 6. stavak

1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).

b) Odgovor na apelaciju

16. Pravni zastupnik izvršenika je u svakom pojedinačnom izjašnjenju obavijestio Ustavni sud da je navedeno poduzeće pravodobno podnijelo prigovor na sva rješenja o izvršenju koja su donesena u predmetnim apelacijama. On, dalje, ističe da Općinski sud u Cazinu nije još odlučio o podnesenim prigovorima. Prema mišljenju pravnog zastupnika navedenog poduzeća, kao sudionika u izvršnom postupku, podnošenje prigovora, kao jedinog pravnog lijeka propisanog odredbom članka 46. Zakona o izvršnom postupku, ne može predstavljati povredu prava apelanata na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, niti povredu prava na učinkovit pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije.

17. Općinski sud u Cazinu u svim izjašnjenjima navodi da je donio rješenja o izvršenju, te, obzirom da apelanti posredstvom svoje opunomoćenice Jadranke Lojić nisu uspjeli naplatiti svoje tražbine izvršenjem na transakcijskom računu izvršenika, oni su 9. ožujka 2006. godine podnijeli prijedlog za promjenu predmeta izvršenja ovrhom, popisom i prodajom pokretnih stvari izvršenika. Dalje, Općinski sud u Cazinu ističe da je 17. travnja 2006. godine tražiteljima izvršenja-apelantima naložio da predujme troškove postupka za izlazak na mjesto događaja sudskog izvršitelja radi popisa, ovrhe i prodaje pokretnih stvari izvršenika. Navodi se, dalje, da su, nakon što je opunomoćenica tražitelja izvršenja-apelanata izvršila uplatu, sudski izvršitelji 15. i 16. svibnja 2006. godine izašli na mjesto događaja, Hotel "Sedra", Ostrožac, radi ovrhe, popisa i prodaje stvari izvršenika. U službenoj zabilješci, sačinjenoj na mjestu događaja, sudski izvršitelji su konstatirali da se izvršenje nije moglo provesti, zato što ga je spriječio ravnatelj Halil Bajramović, jedan od većinskih vlasnika izvršenika DD "Dubrava" Cazin. Općinski sud u Cazinu navodi da, imajući u vidu navedeno, nije pasivno postupao u navedenim predmetima, te da je odlučivao o svim prijedlozima apelanata, kako u pogledu prijedloga za izvršenje na novčanim sredstvima izvršenika, tako i prigodom izvršenja ovrhom, popisom i prodajom pokretnih stvari izvršenika. Također, Općinski sud ističe činjenicu da se na izvršnom referatu Općinskog suda u Cazinu trenutačno radi na oko 15.000 predmeta koji iziskuju kontinuirano postupanje i poduzimanje procesnih radnji, te da će sud, sukladno odluci o postupanju i rješavanju predmeta na izvršnom referatu, poduzimati daljnje procesne radnje i na ovim izvršnim predmetima, koji su relativno novijeg nadnevka u odnosu na veliki broj predmeta iz prijašnjih godina. Obzirom na ovakvu situaciju na izvršnom referatu i činjenicu da je sud poduzimao procesne radnje, smatraju da u predmetima apelanata nisu prekršena navedena prava iz apelacija.

V. Relevantni propisi

18. **Zakon o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine FBiH" br. 32/03 i 33/06) u relevantnim odredbama glasi:

"Članak 3.

Pokretanje postupka

(1) Izvršni postupak pokreće se prijedlogom tražitelja izvršenja.

(2) Izvršni postupak pokreće se i po službenoj dužnosti, kao i po prijedlogu osoba i tijela kad je to zakonom izričito određeno.

(3) Osobe i tijela iz stavka 2. ovog članka imaju u izvršnom postupku položaj tražitelja izvršenja.

Članak 5.

Žurnost i redosljed postupanja

(1) U postupku izvršenja sud je dužan postupati žurno.

(2) Sud je dužan da predmete uzima u rad redom kako ih je primio, osim ako priroda potraživanja ili posebne okolnosti zahtijevaju da se postupi drukčije.

Članak 12.

Pravni lijekovi

(1) Redoviti pravni lijekovi u izvršnom postupku su prigovor i priziv, osim ako ovim Zakonom nisu isključeni.

(2) Protiv rješenja donesenog u prvom stupnju može se uložiti prigovor, a priziv kad je to ovim Zakonom određeno.

(3) Prigovor se ulaže sudu koji je donio rješenje u roku od osam dana od dana dostave, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno. O prigovoru odlučuje sud koji je donio rješenje.

(4) Protiv rješenja donesenog po prigovoru može se uložiti priziv u roku od osam dana od dana dostave rješenja. O prizivu odlučuje sud drugog stupnja.

(5) Prigovor i priziv ne zaustavljaju tijekom izvršnog postupka, ali se namirenje tražitelja izvršenja odgađa do donošenja odluke prvostupanjskog suda po prigovoru. Iznimno, kada je izvršnom ispravom određena obveza izdržavanja ili kada se izvršenje provodi naplatom s transakcijskog računa pravne osobe u korist imatelja istog takvog računa kao tražitelja izvršenja, kao i u drugim slučajevima određenim ovim Zakonom, može doći do namirenja prije donošenja odluke po prigovoru.

(6) Protiv zaključka nije dopušten pravni lijek."

VI. Dopustivost

19. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

20. Prva dva pitanja u svezi sa dopustivošću predmetnih apelacija jesu jesu li ove apelacije *ratione materiae* kompatibilne sa Ustavom Bosne i Hercegovine, te jesu li očigledno neutemeljene.

21. Naime, predmet ovih apelacija jeste duljina trajanja izvršnog postupka. Odluke sudova koje se tiču izvršenja, u načelu, ne potpadaju pod članak 6. stavak 1. Europske konvencije. Ipak, Ustavni sud je u svojem predmetu broj U 21/02 (od 26. ožujka 2004. godine, točka 40) ukazao "na već izraženo stajalište Europskog suda za ljudska prava da izvršenje presude koju donese bilo koji sud mora biti promatrano kao integralni dio 'sudenja' u smislu članka 6. Europske konvencije. Europski sud je već prihvatio to načelo u predmetima koji se tiču duljine postupka (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Di Pede protiv Italije i Zappia protiv Italije*, od 26. rujna 1996. godine, Izvješća o presudama i odlukama 1996-IV, st. 16-24)". Obzirom na ovu praksu, a uzimajući u obzir činjenicu da se predmetni slučaj, upravo, tiče duljine trajanja izvršnog postupka, Ustavni sud zaključuje da su ove apelacije *ratione materiae* kompatibilne sa Ustavom Bosne i Hercegovine, tj. člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije.

22. Dalje, Ustavni sud primjećuje da su od dana donošenja pravomoćnih presuda do dana donošenja ove odluke prošle

otprilike tri godine, a izvršenje nije provedeno. Članak 5. Zakona o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine predviđa "žurnost" u postupanju u izvršnom postupku. Dovodeći u svezu ove dvije činjenice, Ustavni sud zaključuje da predmetne apelacije nisu očigledno neutemeljene.

23. Također, obzirom da se radi o problemu "duljine trajanja postupka", Ustavni sud nije obavezan ispitivati kriterij poštivanja 60-dnevnog roka za podnošenje apelacije iz članka 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Naime, u kontekstu apelacijske nadležnosti Ustavnog suda iz članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, izraz "presuda" se mora široko tumačiti. Taj izraz ne treba samo uključivati sve vrste odluka i rješenja već i nedostatak donošenja odluke, kada se za takav nedostatak utvrdi da je neustavan (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 23/00 od 2. veljače 2001. godine, objavljen u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 10/01). Konačno, Ustavni sud navodi da u Bosni i Hercegovini ne postoji efektivno pravno sredstvo koje bi omogućilo apelantima da se žale zbog neizvršenja pravomoćnog rješenja kojim je dopušteno da se izvrši sudbena presuda/nagodba (vidi Odluku Ustavnog suda broj AP 288/04 od 17. prosinca 2004. godine, točka 22).

24. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

25. Apelanti tvrde da su povrijeđena njihova prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, te članka 6. stavak 1. Europske konvencije zbog pasivnosti izvršnih tijela i nerazumne duljine trajanja ovih postupaka.

26. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovog članka, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi sa kaznenim postupkom."

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prigodom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega svatko ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

27. Povreda duljine razumnog roka zavisi od slučaja do slučaja (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 17/00 od 4. svibnja 2001. godine, točka 28, "Službeni glasnik BiH" broj 17/01). Polazeći od kriterija utvrđenih praksom Europskog suda za ljudska prava, Ustavni sud ističe da se razumnost trajanja postupka ocjenjuje u svjetlu svih okolnosti predmeta, uzimajući osobito u obzir složenost predmeta, ponašanje strana u postupku, s jedne strane, i suda i javnih vlasti, s druge strane (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Vernillo*, presuda od 20. veljače 1981. godine, serija A, broj 198, stavak 30). Ustavni sud naglašava da se složenost postupka mora razmatrati u svjetlu činjeničnog i pravnog aspekta konkretnog predmeta (vidi Odluku Ustavnog suda broj AP 769/04 od 30. studenog 2004. godine, točka 32).

Duljina trajanja izvršnog postupka

28. Apelanti su pokrenuli izvršne postupke u razdoblju od 14. rujna 2004. godine do 14. siječnja 2005. godine. Do dana

donošenja ove odluke izvršni sud nije okončao postupke. Prema tomu, predmetni izvršni postupci traju oko tri godine.

Složenost izvršnog postupka

29. Predmetni postupci se tiču isplate novčanih iznosa po osnovi tražbina iz radnog odnosa (plaće, regresi, troškovi putovanja, zatezne kamate i troškovi postupka) za svakog apelanta kako je utvrđeno relevantnom presudom, tj. sudbenom nagodbom. U izvršnom postupku sudjeluju samo tražitelj izvršenja i izvršenik, tj. ne postoji miješanje trećih strana. Dalje, predmet izvršenja su male novčane tražbine, što ukazuje na relativnu jednostavnost prigodom izvršenja. Konačno, Ustavni sud nije mogao pronaći druge elemente koji bi ukazivali na kompliciranost izvršnog postupka. Obzirom na to, Ustavni sud zaključuje da se radi o relativno jednostavnom izvršnom postupku.

Ponašanje strana u postupku

30. Općinski sud u Cazinu, u razdoblju od 21. prosinca 2004. godine do 25. veljače 2005. godine, donio je rješenja o izvršenju. Iako Ustavni sud nema točne vremenske pokazatelje, iz utvrđenog činjeničnog stanja je evidentno da je izvršni sud, u razdoblju od ožujka 2005. godine do ožujka 2006. godine, pokušao provesti izvršenje. Apelanti, međutim, nisu uspjeli naplatiti svoje tražbine izvršenjem na transakcijskom računu izvršenika, te su 9. ožujka 2006. godine podnijeli prijedlog za promjenu predmeta izvršenja ovrhom, popisom i prodajom pokretnih stvari izvršenika. Općinski sud u Cazinu je 17. i 18. travnja 2006. godine u svim predmetima donio zaključak o predujmu sudbenih troškova izvršenja. Svi apelanti su postupili sukladno navedenim zaključcima i izvršili uplatu. Dalje, Općinski sud u Cazinu navodi da, nakon što je opunomoćnik tražitelja izvršenja-apeLANATA izvršio uplatu, sudski izvršitelji su 15. i 16. svibnja 2006. godine izašli na mjesto događaja, Hotel "Sedra", Ostrožac, radi ovrhe, popisa i prodaje stvari izvršenika (poduzeća). U službenoj zabilješci, sačinjenoj na mjestu događaja, sudski izvršitelji su konstatali da se izvršenje nije moglo provesti, zato što ga je spriječio ravnatelj Halil Bajramović, jedan od većinskih vlasnika izvršenika DD "Dubrava" Cazin.

31. Na temelju ovih činjenica, Ustavni sud, prije svega, konstatira da je izvršni sud donio rješenja o izvršenju u veoma kratkom roku. Naime, poslije podnošenja prijedloga za izvršenje, Općinski sud u Cazinu je nakon nekoliko mjeseci donio sva rješenja o izvršenju.

32. Dalje, od tog trenutka izvršnom sudu je trebalo godinu dana da pokuša izvršiti naplatu putem transakcijskog računa izvršenika (ožujak 2005-ožujak 2006). Ta radnja, *per se*, nije komplicirana. Međutim, rok od godinu dana, u kojem je sud pokušao provesti izvršenja naplatom s transakcijskog računa izvršenika, za Ustavni sud je nerazumno dug. Ustavni sud ponavlja da je izvršni postupak, sukladno članku 5. Zakona o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, žurne naravi. Osim toga, prema stanju spisa, ne može se utvrditi da su transakcijski računi izvršenika blokirani, što je bila obveza suda da učini.

33. Ustavni sud primjećuje da su apelanti u ožujku 2006. godine podnijeli prijedlog za promjenu predmeta izvršenja ovrhom, popisom i prodajom pokretnih stvari izvršenika. Izvršni sud je pokušao provesti izvršenje 15. i 16. svibnja 2006. godine, ali bez uspjeha. Naime, privatna osoba, ravnatelj Halil Bajramović, jedan od većinskih vlasnika izvršenika DD "Dubrava" Cazin, spriječio je sud u obavljanju njegovih poslova. Povjerenstvo za ljudska prava u svojem predmetu (CH/01/8393, *Edib Hifižefendić protiv Republike Srpske*,

Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 5. listopada 2005. godine, točka 75. i dalje) naglasila je da je nadležna institucija (sud) obvezna upotrijebiti silu, uz pomoć centra javne sigurnosti, ukoliko je to potrebno i proporcionalno, kako bi se sudbeno rješenje izvršilo. U protivnom, nadležno tijelo krši svoje pozitivne obveze koje proizlaze iz pravnog sustava, uključujući sustav zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda. Za Ustavni sud je neprihvatljivo da se sudbena vlast prigodom obavljanja svojih dužnosti mora pokoriti samovolji privatnih osoba. To je oprečno načelu vladavine prava iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

34. Osim toga, Ustavni sud nije dobio obrazloženje zašto je izvršni sud bio neaktivan u razdoblju od svibnja 2006. godine do dana donošenja ove odluke, a to je razdoblje od 18 mjeseci. Jedino obrazloženje koje je prezentirano Ustavnom sudu jeste da u izvršnom sudu postoji 15.000 predmeta na kojim se radi. Preopterećenost sudstva, općenito, ne može se prihvatiti kao opravdanje, budući da su države ugovornice Europske konvencije dužne organizirati administriranje pravde na takav način da sudovi ispunjavaju zahtjeve iz članka 6. Europske konvencije. Međutim, prema praksi Europskog suda za ljudska prava, države ugovornice nisu odgovorne u slučaju privremenog zaostatka svojih sudova pod uvjetom da poduzmu odgovarajuće mjere da se takva izvanredna situacija popravi (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Zimmermann i Steiner protiv Švicarske*, presuda od 13. srpnja 1983. godine, serija A, broj 66, st. 25-32; vidi odluke Ustavnog suda broj *AP 600/04* od 17. veljače 2005. godine, točka 25; broj *AP 505/04* od 15. lipnja 2005. godine, točka 31). Ipak, u konkretnom predmetu izvršni sud nije obrazložio od kada je nastao toliki zaostatak u rješavanju predmeta, te kakve mjere je poduzeo izvršni sud u svrhu poboljšanja administriranja pravde. Ustavni sud ne može prihvatiti paušalan navod o zaostalim predmetima a da ne uoči dobru namjeru i konkretan rad nadležnog tijela u borbi protiv takvih problema.

35. Konačno, izvršenik je naveo da je odmah nakon donošenja rješenja o izvršenju, u zakonskom roku, uložio prigovor na njih. Sukladno članku 12. stavak 5. Zakona o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, "*prigovor i priziv ne zaustavljaju tijek izvršnog postupka, ali se namirenje tražitelja izvršenja odgađa do donošenja odluke prvostupanskog suda po prigovoru. Iznimno, kada je izvršnom ispravom određena obveza izdržavanja ili kada se izvršenje provodi naplatom s transakcijskog računa pravne osobe u korist imaočelja istog takvog računa kao tražitelja izvršenja, kao i u drugim slučajevima određenim ovim Zakonom može doći do namirenja prije donošenja odluke po prigovoru*". Uzimajući u obzir ovu odredbu, obje strane u postupku bi bile zainteresirane da se postupak glede prigovora na rješenje o izvršenju što prije riješi. Međutim, Ustavni sud nema informaciju da je nadležni izvršni sud poduzeo bilo kakvu radnju u svrhu rješavanja prigovora, mada je od dana ulaganja prigovora prošlo veoma dugo vremensko razdoblje.

36. *In conclusio*, Ustavni sud smatra da nadležni sud, usprkos činjenici da je poduzeo određene radnje, nije vladao izvršnim postupkom, nije reagirao u razumnom roku i poduzimao procesne radnje, a opravdanja koja su dana nisu dostatna da bi opravdala izvršni sud zbog neizvršenja pravomoćnih sudbenih presuda i nagodbi u razdoblju od otprilike tri godine. Ustavni sud smatra da je povrijeđeno pravo apelanata na pravično suđenje u razumnom roku iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, te članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

37. Ovakav zaključak Ustavnog suda temelji se na dosadašnjoj praksi. Tako je, primjerice, Dom za ljudska prava zaključio da neizvršenje pravomoćne sudbene presude u razdoblju od sedam mjeseci predstavlja kršenje prava podnositelja prijave na sud zaštićenog člankom 6. stavak 1. Europske konvencije (CH/01/8110, *D.R. protiv Bosne i Hercegovine i Republike Srpske*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 7. ožujka 2003. godine, točka 69; slično CH/01/6921, *Ibrahim Smajić protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu Povjerenstva za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine od 8. veljače 2006. godine, točka 44).

VIII. Zaključak

38. Ustavni sud smatra da je povrijeđeno pravo apelanata na izvršenje pravomoćnih i izvršnih sudbenih presuda i nagodbi u razumnom roku iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, te članka 6. stavak 1. Europske konvencije, jer su sudovi, u roku od tri godine, usprkos činjenici da su izvršili određene radnje, propustili vladati postupkom, koristiti raspoloživa zakonska sredstava, te bili neaktivni u određenim razdobljima. Osim toga, sudovi, pravdajući se velikim zaostatom u rješavanju predmeta, nisu obrazložili mjere koje su poduzeli kako bi taj problem riješili.

39. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

40. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnoga suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, v. r.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 2408/06**, рјешавајући апелацију **Гордане и Бојана Пећанца**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 76 став 2 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Хатиџа Хаџиосмановић, председница

Миодраг Симовић, потпредседник

Валерија Галић, потпредседница

Сеада Палаврић, судија

Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 27. фебруара 2008. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација **Гордане и Бојана Пећанца**.

Утврђује се повреда члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у односу на право на доношење одлуке у разумном року.

Налаже се Републици Српској да **Гордани и Бојану Пећанцу** у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке на име нематеријалне штете исплати укупан износ од 1.200,00 КМ.

Влади Републике Српске се налаже да у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд

Босне и Херцеговине о предузетим мјерама у складу са чланом 74 став 5 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Гордана и Бојан Пећанац (у даљем тексту: апеланти) из Бање Луке, које заступа Миљкан Пуцар, адвокат из Бање Луке, поднијели су 10. августа 2006. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Уставни суд) због дужине трајања судског поступка и недоношења одлуке у разумном року поводом њихове тужбе поднесене 18. јуна 1999. године, који се води у Основном суду у Бањој Луци (у даљем тексту: Основни суд) под пословним бројем П-4379/99.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Основног суда је затражено 4. септембра 2006. године да достави одговор на апелацију заједно са списом предмета број П-4379/99.

3. Основни суд је 25. септембра 2006. године доставио одговор, а тражени судски спис није доставио, наводећи да је спис проследио на надлежност Правобранилаштву Републике Српске (у даљем тексту: Правобранилаштво).

4. На тражење Уставног суда Правобранилаштво је 24. октобра 2007. године доставило комплетан судски спис број П-4379/99, а одговор на апелацију је доставило 19. децембра 2007. године.

5. Уставни суд је 17. децембра 2007. године, у складу са чланом 26 став 2 Правила Уставног суда, доставио апелантима одговор Основног суда на њихову апелацију, а одговор Правобранилаштва је достављен апелантима 24. децембра 2007. године.

III. Чињенично стање

6. Чињенице предмета које произилазе из навода апеланата и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин:

7. Апеланти су 18. јуна 1999. године поднијели Основном суду тужбу против Републике Српске-ВП број 7446 Дрвар (у даљем тексту: тужени) ради накнаде материјалне и нематеријалне штете у износу од 102.000 КМ. У тужби је наведено да је 13. априла 1993. године, на ВМА Београд, од излива крви у мозак настрадао Добро Пећанац, супруг и отац апеланата, који је непосредно прије смрти извршавао веома тешке и одговорне задатке на командном мјесту за вријеме офанзиве непријатеља на Грабежу, те да се због тешког психичког ангажовања и напетости, а с обзиром на узрок смрти третира као жртва рата. Апеланти су тужбом потраживали материјалну штету на име накнаде за трошкове сахране у износу од 2.000 КМ, а за нематеријалну штету на име душевног бола због смрти супруга и оца потраживали су износ од 100.000 КМ, што укупно износи 102.000 КМ, све са припадајућом законском затезном каматом, те да им од 13. априла 1993. године па до коначне исплате накнади трошкове парничког поступка.

8. Предмет је регистрован под бројем П-4379/99. Основни суд је, након достављања тужбе на одговор туженим, одржао

рочиште 11. септембра 2001. године, ком нису присуствовали уредно обавијештени тужени, на ком је прецизован тужбени захтјев тако што апеланти на име накнаде нематеријалне штете захтијевају да им се исплати износ од 50.000 КМ и на име материјалне штете износ од 2.000 КМ, те траже да им се надокнаде парнички трошкови. На рочишту апеланти су повукли тужбу у погледу захтјева за плаћање затезне камате на износ материјалне и нематеријалне штете за период од 13. априла 1993. године па до пресуђења. Писмени одговор тужених на тужбу је прочитан, те наложено апелантима да до наредног рочишта у судски спис уложе сву расположиву медицинску документацију покојног Добра Пећанца. Ново рочиште је заказано за 9. октобар 2001. године.

9. Апеланти су 17. септембра 2001. године, у складу са налогом суда, доставили сву расположиву медицинску документацију покојног Добра Пећанца.

10. Рочиште заказано за 9. октобар 2001. године, уз констатацију да је у спис за примљен поднесак апеланата од 17. септембра 2001. године, одложено је за 27. новембар 2001. године због одласка предметног судије на семинар.

11. На рочишту од 27. новембра 2001. године, ком нису присуствовали уредно обавијештени тужени, апеланти су остали при наводима из тужбе и тужбеног захтјева. Суд је донио рјешење да се рочиште одложи на неодређено вријеме и истовремено је одредио да се спроведе медицинско вјештачење с тим што ће посебним рјешењем суда бити одређени вјештак и предмет вјештачења, те апеланти позвани да предујме потребна новчана средства.

12. Поднесцима од 30. априла 2002. године, 10. јануара 2003. године, 5. новембра 2004. године и 15. августа 2005. године апеланти су тражили од Основног суда да што хитније закаже расправу. Након пријема наведених поднесака Основни суд није заказао ниједно рочиште.

13. Основни суд је 27. децембра 2005. године, у складу са Законом о остваривању права на накнаду материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. године до 19. јуна 1996. године ("Службени гласник Републике Српске" број 103/05, у даљем тексту: Закон о остваривању права на накнаду), који је ступио на снагу 30. новембра 2005. године, предмет број П-1253/99 уступио на надлежност Правобранилаштву.

14. Правобранилаштво је одржало расправу 26. октобра 2007. године на којој је апелантима понуђено да закључе вансудско поравнање које су апеланти одбили.

15. Правобранилаштво је закључком број Ун-751/07 од 26. октобра 2007. године обуставило поступак вансудског поравнања поводом захтјева за накнаду нематеријалне штете. У образложењу закључка Правобранилаштво наводи да је у овој правној ствари одржана расправа којој су приступили апеланти, те изјавили да нису сагласни са закључењем вансудског поравнања. Правобранилаштво, даље, наводи да је чланом 10 Закона о остваривању права на накнаду изричито прописано да ће се закључком поступак обуставити уколико подносилац захтјева не прихвати поравнање.

16. Уставни суд нема сазнање да ли су апеланти на закључак Правобранилаштва број Ун-751/07 од 26. октобра 2007. године изјавили приговор Министарству правде Републике Српске (у даљем тексту: Министарство правде).

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

17. У апелацији апеланти указују на неоправдано дуго вођење поступка поводом тужбе у грађанском поступку ком су потраживали материјалну и нематеријалну штету због смрти супруга и оца, који је био припадник Војске Републике Српске, коју су поднијели Основном суду. Апеланти сматрају да је суд неоправдано одуговлачио да донесе одлуку ком би се поступак окончао, чиме је прекршено њихово право на суђење у разумном року и право на ефективан приступ суду заштићено чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције, као и право на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције. Апеланти су нагласили да, након рочишта од 27. новембра 2001. године, ни након више ургенција суд није предузео ниједну радњу иако је од дана подношења тужбе прошло више од седам година, предложивши да Уставни суд обавезе Основни суд да им исплати новчани износ од 500 КМ за сваку годину за коју редовни суд одлаже да донесе одлуку.

б) Одговор на апелацију

18. У одговору на апелацију Основни суд је обавијестио Уставни суд да је спис број П-4379/99 достављен на надлежност Правобранилаштву, у складу са Законом о остваривању права на накнаду. Основни суд истиче да је предметни судија, који је ступио на дужност 22. новембра 2004. године, задужен са 2.500 предмета и да је предмете рјешавао према старости и хитности због чега није поступао у конкретном предмету.

19. У одговору на апелацију Правобранилаштво наводи да је одржало расправу 26. октобра 2007. године на којој је апелантима, у складу са Законом о остваривању права на накнаду и Упутством о спровођењу поступка поравнања у поступку остваривања права на накнаду материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. године до 19. јуна 1996. године ("Службени гласник Републике Српске" број 9/06 - у даљем тексту: Упутство), понудило да закључе вансудско поравнање. С обзиром на то да су апеланти одбили понуђено поравнање, Правобранилаштво је донијело закључак број Ун-751/07 од 26. октобра 2007. године, којим је обуставило поступак вансудског поравнања. Правобранилаштво, такође, наводи да против наведеног закључка апеланти имају право да поднесу приговор Министарству правде у року од осам дана од дана пријема, а против одлуке Министарства правде могу да покрену управни спор у Окружном суду Бања Лука, у складу са одредбама Закона о остваривању права на накнаду и Упутством. Правобранилаштво предлаже да се апелација одбије јер су неосновани наводи апеланата о повреди права на правично суђење.

V. Релевантни прописи

20. **Закон о парничком поступку** ("Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије" бр. 4/77, 36/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 и 35/91, те "Службени гласник Републике Српске" бр. 17/93, 14/94 и 32/94) у релевантном дијелу гласи:

"Члан 10

Суд је дужан да настоји да се постојућак спроведе без одуговлачења и са што мање трошкова и да онемогући сваку злоугодношћу права која странкама припадају у постојућу.

Члан 277

По пријему тужбе врше се пријеме за главну расправу.

Ове пријеме обухватају прелиминарно истраживање тужбе, достављање тужбе туженом на одговор, одржавање пријемног рочишта и заказивање главне расправе."

21. **Закон о парничком поступку** ("Службени гласник Републике Српске" бр. 58/03 и 85/03):

"Члан 10

Суд је дужан да постојућак спроведе без одуговлачења и са што мање трошкова и да онемогући сваку злоугодношћу права која странкама припадају у постојућу.

Члан 62 став 1

Суд одмах по пријему тужбе почиње пријеме за главну расправу.

Члан 75 став 4

Пријемно рочиште одржаће се у правилу најкасније у року од 30 дана од дана пријема у суду исмено одговора на тужбу, односно од дана пројекта рока за подношење одговора на тужбу, или ако је тужени поднио прелиминарну тужбу, у року од 30 дана од дана пријема одговора на прелиминарну тужбу.

Члан 94 став 2

Главна расправа ће се у правилу одржати најкасније у року од 30 дана од дана одржавања пријемног рочишта.

Члан 150

Извођење доказа вјештачењем одређује суд рјешењем које садржи:

1. име и презиме и занимање вјештака
2. предмет спора
3. обим и предмет вјештачења
4. рок за подношење исмено одговора на налаза и мишљења.

Члан 454

Ако је прије стицања на снагу овог Закона зајочет постојућак пред првостепенним судом, даљњи постојућак извршиће се по одредбама овог Закона."

22. **Закон о остваривању права на накнаду материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. године до 19. јуна 1996. године** ("Службени гласник Републике Српске" број 103/05):

"Члан 1

Овим Законом се уређују постојућак, услови, критеријуми и начин накнаде штете лицима којима је правоснажним судским одлукама признато право на накнаду материјалне и нематеријалне штете, као и лицима по чијим захтјевима није правоснажно окончан постојућак за накнаду штете, [...], у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. године до 19. јуна 1996. године.

Члан 4

Постојућак за признавање права предвиђених овим Законом у предметима који нису правоснажно окончани спроводи се путем вансудског поравнања (у даљем тексту: поравнање) код Правобранилаштва Републике Српске.

Члан 5

Предмети у постојућима за накнаду ратне штете који се воде код судова стицају се мјеродавно правобранилаштво у року од 30 дана од стицања на снагу овог Закона. Под ратном штетом у овом случају подразумијева се материјална и нематеријална штета настала у периоду ратног стицања и непосредне ратне опасости.

Члан 6

Рок за коначно одлучивање о свим захтјевима је 30. јуни 2006. године."

23. Упутство о спровођењу поступка поравнања у поступку остваривања права на накнаду материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. године до 19. јуна 1996. године ("Службени гласник Републике Српске" број 9/06):

"Члан 9

Уколико оштећени не прихвати поравнање или се без ојравданој разлога не одазове на позив, Правобранилаштво ће закључком обуставити поступак а уколико се утврди да је захтјев неоснован, он ће бити одбијен иштем рјешења.

Члан 10

Прошав закључка и рјешења дозвољен је приговор у року од осам дана, о чему одлуку доноси Министарство правде Републике Српске, која је коначна, а прошав ње може да се покрене управни спор."

VI. Допустивост

24. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

25. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку ког је користио.

26. У смислу члана 16 став 3 Правила Уставног суда, Уставни суд може изузетно да разматра апелацију и када нема одлуке надлежног суда, уколико апелација указује на озбиљна кршења права и основних слобода које штити Устав Босне и Херцеговине или међународна документа која се примјењују у Босни и Херцеговини.

27. У контексту апелационе надлежности Уставног суда из члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, израз "пресуда" мора да се широко тумачи. Тај израз не треба само укључивати све врсте одлука и рјешења већ и недостатак доношења одлуке када се за такав недостатак утврди да је неуставан (види, Уставни суд, Одлука број У 23/00 од 2. фебруара 2001. године, објављена у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине" број 10/01). Уставни суд истиче да, у складу са чланом II/1 Устава Босне и Херцеговине, Босна и Херцеговина и оба ентитета треба да обезбиједе највиши ниво људских права и основних слобода и да се, у складу са чланом II/2 Устава Босне и Херцеговине, права и слобода одређени Европском конвенцијом и њеним протоколима директно примјењују у Босни и Херцеговини.

28. Уставни суд, полазећи од праксе Европског суда за људска права на подручју исцрпљивања правних лијекова, истиче да се приликом примјене одредби из члана 16 став 1 Правила Уставног суда та одредба мора да примјењује уз одређен степен флексибилности и без претјераног формализма (види, Европски суд за људска права, *Cardot против Француске*, пресуда од 19. марта 1991. године, серија А број 200, став 34). Уставни суд наглашава да правило исцрпљивања правних лијекова који су могући према закону није апсолутно, нити може да се примјењује аутоматски, те приликом испитивања да ли је било поштовано битно је узети

у обзир одређене околности сваког појединог предмета (види, Европски суд за људска права, *Van Oosterwijk против Белџије*, пресуда од 6. децембра 1980; серија А број 40, став 35). То, између осталог, значи да се мора реално узети у обзир не само постојање формалних правних средстава у правном систему већ и свеукупни правни и политички контекст, као и апелантове личне прилике.

29. Апеланти се позивају на своје право из члана 6 став 1 Европске конвенције, које садржи право на "суђење у разумном року", зато што је парнички поступак трајао непримјерено дуго, заједно са поступком који је вођен пред Правобранилаштом. Имајући у виду наведене околности, Уставни суд примјењује да у Босни и Херцеговини, у конкретном случају у Републици Српској, не постоји дјелотворно правно средство које би омогућило апеланту да се жали због дужине трајања наведених поступака (види, *mutatis mutandis*, Европски суд за људска права, *Tome Mata против Португалује*, апликација број 32082/98, ECHR 1999- IX).

30. Уставни суд истиче да се на појединца не може да стави претјеран терет у откривању који је најефикаснији пут којим би се остварила његова права. Такође, Уставни суд запажа да је један од основних постулата Европске конвенције да правна средства која су појединцу на располагању треба да буду лако доступна и разумљива, те да се пропуст у организацији правног и судског система државе који угрожава заштиту индивидуалних права не може да припише појединцу. Осим тога, дужност државе је да организује свој правни систем тако да омогући судовима и јавним властима да се повинују захтјевима и условима Европске конвенције (види, Европски суд за људска права, *Zanghi против Италије*, пресуда од 19. фебруара 1991. године, серија А број 194, став 21).

31. На основу свега наведеног, а имајући у виду одредбе члана VI/36), те члана 16 став 1 и став 3 Правила Уставног суда, Уставни суд закључује да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

32. Апеланти сматрају да им је, због недоношења одлуке поводом њихове тужбе, повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на правичан поступак у разумном року

33. Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слобода из става 2 овог члана, што укључује:

(...)

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком."

Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

"1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе прошав њега свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и нејспирасним, законом успановљеним судом. [...]"

34. Уставни суд констатује да су апеланти, у складу са одредбама Закона о парничком поступку, Основном суду поднијели тужбу ради накнаде нематеријалне штете. Сходно пракси Уставног суда и Европског суда за људска права, члан 6 став 1 Европске конвенције се примјењује на поступке чији је

резултат одлучујући за утврђивање грађанских права и обавеза. У вези с тим, у случају апеланата задатак Основног суда јесте уврђивање да ли су, заиста, тужени одговорни за штету, те који износ су тужени дужни да исплате на име настале штете. Дакле, парнички поступак поводом тужбе апеланата је спор грађанскоправне природе у ком се утврђују грађанска права апеланата при чему су апеланти заинтересовани да се коначна одлука о њиховом тужбеном захтјеву донесе у разумном року. Стога је у случају апеланата члан II(3е) Устава Босне и Херцеговине, односно члан 6 став 1 Европске конвенције примјенљив.

35. Даље, Уставни суд подсјећа да се, према пракси Европског суда, разумност трајања поступка оцењује у оквиру свих околности предмета, узимајући у обзир посебно сложеност предмета, понашање страна у поступку, с једне стране, и суда и јавних власти, с друге стране, као и важност онога што се за подносиоца апликације доводи у питање у спору (види, Европски суд за људска права, *Vernillo против Француске*, пресуда од 20. фебруара 1981. године, серија А број 198, став 30; *Zimmermann и Steiner против Швајцарске*, пресуда од 13. јула 1983. године, став 24).

Период који се узима у обзир

36. Уставни суд подсјећа на праксу органа Европске конвенције у односу на предмете о дужини поступка у којим су поступци покренути прије него што су органи Европске конвенције засновали своју временску надлежност. Органи Европске конвенције сматрају да период који се узима у обзир у погледу дужине трајања поступка почиње даном заснивања њихове временске надлежности - у оцењивању разумности времена које је прекорачило тај датум мора да се узме у обзир стадијум поступка достигнут тог датума (види, Европски суд за људска права, *Foti и други против Италије*, пресуда од 10. децембра 1982. године, серија А број 56, став 53; *Styranowski против Пољске*, број 28616/95, ЕCHR 1998- VIII).

37. Уставни суд запажа да је у конкретном случају поступак почео 18. јуна 1999. године, када су апеланти подnijели тужбу против тужених ради накнаде материјалне и нематеријалне штете. Период у ком је покренут наведени поступак убраја се у надлежност Уставног суда с обзиром на то да је он започео након 14. децембра 1995. године, тј. након што је Устав Босне и Херцеговине ступио на правну снагу.

а) Сложеност предмета

38. Уставни суд наглашава да се сложеност поступка мора да разматра у оквиру чињеничног и правног аспекта предметног спора, тј. доказа које редовни суд мора да изведе и процијени у свјетлу правне природе спора.

39. Поднесеним тужбеним захтјевом апеланти су тражили да Основни суд утврди да су тужени дужни да на име материјалне и нематеријалне штете, због смрти лица блиског апелантима, исплате износ од 52.000 КМ, те да им накнаде трошкове парничког поступка.

40. У конкретном случају спор се односи на накнаду штете. Такав спор, према мишљењу Уставног суда, с обзиром на доказе које је потребно извести и чињенице које је потребно утврдити, не би требало да буде нарочито сложен.

б) Понашање апеланата

41. Уставни суд истиче да доношење одлуке у разумном року у грађанским предметима зависи од понашања стране која учествује у поступку (види Одлуку бивше Европске комисије за људска права број 11541/85 од 12. априла 1989. године, О.И. 70).

42. У конкретном случају Уставни суд ће испитати да ли су апеланти својим понашањем утицали да се предмет не заврши у разумном року. У вези с тим, Уставни суд поново констатује да су апеланти подnijели тужбу 18. јуна 1999. године против тужених и да су присуствовали свим трима заказаним рочиштима (11. септембра, 9. октобра и 27. новембра 1999. године). Поступајући по налогу суда промптно, апеланти су 17. септембра 2001. године доставили расположиву медицинску документацију покојног Добра Пећанца а поднесцима од 30. априла 2002. године, 10. јануара 2003. године, 5. новембра 2004. године и 15. августа 2005. године ургирали да се узме предмет у рад и закаже расправа. С обзиром на наведено, Уставни суд закључује да апеланти нису допринијели дужини поступка, нити су предузимали било какве радње чији би резултат евентуално могло да буде одуговлачење поступка.

с) Понашање суда

43. Члан 6 став 1 Европске конвенције гарантује свакоме право на коначну одлуку у разумном року у поступку утврђивања његових грађанских права и обавеза. На државама уговорницама је да свој правни систем организују тако да њихови судови могу да испуне овај захтјев (види, Европски суд за људска права, *Rugliese (II) против Италије*, пресуда од 24. маја 1991. године, А-206-А, стр. 10. и 11, став 19).

44. Кад је ријеч о понашању Основног суда, Уставни суд констатује да је суд након двије године и непуне три мјесеца од пријема тужбе казао и одржао рочиште 11. септембра 2001. године. На овом рочишту апеланти су прецизовали тужбени захтјев и повукли тужбу у дијелу у ком су захтијевали да се плате затезне камате на износ материјалне и нематеријалне штете, прочитан је одговор на тужбу и наложено апелантима да до сљедећег рочишта доставе суду сву расположиву медицинску документацију покојног Добра Пећанца. Рочиште заказано за 9. октобар 2001. године је одложено због одласка предметног судије на семинар, а на рочишту од 27. новембра 2001. године суд је рјешењем одложио рочиште на неодређено вријеме и одредио да се спроведе медицинско вјештачење с тим што ће посебним рјешењем одредити вјештака и предмет вјештачења, те позвати апеланте да предујме потребна новчана средства. Уставни суд запажа да Основни суд није предмет узео у рад ни након ургенција апеланата од 30. априла 2002. године, 10. јануара 2003. године, 5. новембра 2004. године и 15. августа 2005. године, а предметни спис је 27. децембра 2005. године уступљен Правобранилаштву на надлежно поступање. Дакле, суд у периоду дужем од четири године није предузео нити једну процесну радњу, односно није спровео медицинско вјештачење као што је одредио рјешењем од 27. новембра 2001. године. Стога, Уставни суд закључује да нема разумног образложења за одуговлачење поступка у периоду од подношења тужбе до 27. децембра 2005. године у ком је суд одржао само три рочишта и на посљедњем донио рјешење којим је рочиште одложено на неодређено вријеме.

45. Уставни суд, даље, примјећује да Основни суд у свом одговору на апелацију није изнио разлоге којим би настојао да оправда непостапање у предмету, већ само навео чињеницу да је конкретним предметом био задужен судија који је ступио на дужност 22. новембра 2004. године, да је био задужен са 2.500 предмета, те да је предмете узимао у рад према редослиједу подношења тужбе и хитности. Преоптерећеност судова, уопштено, не може да се прихвати као оправдање, будући да су државе уговорнице Европске конвенције дужне да организују администровање правде на такав начин да судови испуњавају захтјеве из члана 6 Европске конвенције. Уставни суд је свјестан чињенице да, генерално гледајући, судови у Босни и

Херцеговини, па и Основни суд у Бањој Луци, имају велики број неријешених предмета. Међутим, Уставни суд подсећа да Европска конвенција чини саставни дио правног система Босне и Херцеговине, што је прописано чланом II/2 Устава Босне и Херцеговине, па је, досљедно томе, држава обавезна да свим лицима под својом јурисдикцијом обезбједи права и слободе утврђене у Европској конвенцији, те да свој правни систем организује тако да обезбједи усклађеност са захтјевима из члана 6 став 1 Европске конвенције, укључујући и захтјев за суђење у разумном року. Формално, одредбама Закона о парничком поступку, којима су одређени рокови у којима су судови дужни да предузму одређене радње у поступку, Босна и Херцеговина је испунила овај захтјев.

46. Европски суд за људска права у предмету *Zimmermann и Steiner* од 13. јула 1983. године је закључио да привремени заостатак у пословању суда не повлачи међународну одговорност државе под условом да држава предузме делотворне и хитне мјере како би се отклонила таква ситуација. Међутим, у конкретном случају, очигледно је да надлежни органи Републике Српске нису предузели конкретне не само формалне већ и суштинске мјере за рјешавање проблема који се тичу великог броја предмета у Основном суду. Наиме, премда су Законом о парничком поступку прописани конкретни рокови за предузимање сваке поједине процесне радње, очигледно је да се Основни суд у случају апеланата није кретао у оквиру прописаних рокова, већ је управо у знатној мјери одступао од њих.

47. Уставни суд подсећа да је у случају апеланата тужба поднесена 1999. године, да су се од подношења тужбе до данас мијењали прописи којим се регулише парнички поступак, будући да се до 2003. године примјењивао Закон о парничком поступку СФРЈ, који је преузет и примјењивао се све до ступања на снагу Закона о парничком поступку Републике Српске, који је ступио на снагу 1. августа 2003. године. Првостепени суд, према одредбама прописа који су важили, имао је могућност да посебним рјешењем одреди вјештака и предмет вјештачења, те позове апеланте да предујме новчана средства за вјештачење, као што је то навео у свом рјешењу од 27. новембра 2001. године. Даље, Уставни суд запажа да су одредбама новог Закона о парничком поступку, који је ступио на снагу 1. августа 2003. године и који се, у складу са одредбом члана 454 Закона о парничком поступку, примјењује и на случај апеланата, прописани конкретни рокови за предузимање процесних радњи суда и странака, те би досљедном примјеном тог закона поступак пред првостепеним судом требало да буде окончан, у правилу, у року од шест мјесеци. Чланом 150 наведеног закона је прописано да извођење доказа вјештачењем одређује суд рјешењем. Међутим, Уставни суд констатује да Основни суд, и поред бројних ургенција апеланата након рочишта од 27. новембра 2001. године, као и након ступања на снагу новог Закона о парничком поступку, није донио рјешење о наставку поступка, односно није одредио да се изведу докази вјештачењем.

48. Имајући у виду наведено, Уставни суд се позива на своје становиште изнесено у Одлуци У 23/00 од 2. фебруара 2001. године ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 10/01) које у свом релевантном дијелу гласи: "*Уколико суд не донесе одлуку у меритуму у року од пет година а да не изнесе било какво оправдање, долази до кршења апелантског права на утврђивање његових/њених права иуштем суда у разумном року [...].*" Стога, Уставни суд закључује да су наведени пропусти суда као посљедицу имали кршење права апеланата на правично суђење у смислу гаранција из члана 6 став 1 Европске конвенције према којим *"свако има право на*

правично суђење и јавну расправу у разумном року" тако да се сваком гарантује да у разумном року и путем судске одлуке оконча несигурност у којој се налази у погледу свог положаја, а ради остварења правне сигурности као основног принципа сваког модерног правног система. У конкретном случају то је изостало будући да првостепена одлука није донесена у поступку пред Основним судом, који је трајао од 18. јуна 1999. године, као дана подношења тужбе, до 27. децембра 2005. године, када је цио предмет достављен на даљњи поступак Правобранилаштву у складу са Законом о остваривању права на накнаду. Дакле, Уставни суд учача да Основни суд није донио коначну одлуку за шест година и шест мјесеци, а Правобранилаштво је, након што му је предмет Основни суд уступио у рад, заказало расправу 26. октобра 2007. године и обуставило поступак. Дакле, Правобранилаштво је након једне године и десет мјесеци донијело одлуку иако је одредбом члана 6 наведеног закона прописано да је рок за коначно одлучивање 30. јуни 2006. године. За овакав однос према конкретном предмету Правобранилаштво није предочило Уставном суду било какво оправдање.

49. Сходно наведеном, Уставни суд закључује да је у овом случају недоношење одлуке у временском периоду од осам година и четири мјесеца штетно утицало на остваривање права апеланата и изазвало повреду права апеланата на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције. Међутим, Уставни суд је тек из одговора на апелацију, 17. децембра 2007. године, сазнао од Правобранилаштва да су пред том институцијом апеланти одбили да прихвате нагодбу о висини накнаде штете коју потражују. Имајући у виду одредбу члана 19 став 5 Правила Уставног суда ком је прописано да је подносилац апелације дужан да обавијести Уставни суд о свим промјенама адресе, правног и чињеничног стања у вези са апелацијом које су се десиле након подношења апелације Уставном суду, те да апеланти нису извјестили Уставни суд о овој чињеници, као ни о чињеници да ли су или не поднијели приговор против закључка Правобранилаштва којим је предметни поступак обустављен, Уставни суд сматра да нема основа за издавање налога било коме ради обезбјеђења уставних права апеланата.

Остали наводи

50. У свјетлу закључка о повреди члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд закључује да није неопходно посебно разматрати наводне повреде права на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције.

Питање компензације

51. Апеланти су затражили накнаду штете због дужине трајања парничког поступка. Сходно члану 76 став 2 Правила Уставног суда, Уставни суд може изузетно, на апелантов захтјев, да одреди накнаду за нематеријалну штету. Међутим, Уставни суд подсећа да, за разлику од поступка пред редовним судовима, накнаду нематеријалне штете одређује у симболичном смислу у посебним случајевима када се крше загарантована људска права и слободе.

52. Приликом одлучивања о захтјеву апеланата за накнаду нематеријалне штете Уставни суд упућује на раније утврђен принцип одређивања висине накнаде штете у оваквим случајевима (види, Уставни суд, Одлука број АП 938/04, објављена у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине" број 20/06, ст. 48-51). Сходно утврђеном принципу, апелантима би за сваку годину одлагања да се донесе одлука требало исплатити износ од приближно 150 КМ. Уставни суд сматра да укупна сума коју апелантима треба исплатити на име нематеријалне

штете, због недоношења одлуке у поступку, износи 1.200,00 КМ. Овај износ апелантима је дужна да исплати Република Српска у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке.

VIII. Закључак

53. Недоношење одлуке редовног суда у временском периоду од шест година и шест мјесеци по поднесеној тужби у парничком поступку за накнаду штете, а затим и Правобранилаштва у следећу једну годину и 10 мјесеци, без разумног образложења за такво поступање, представља кршење права на правично суђење у односу на право на суђење у разумном року из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

54. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 76 став 2 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у изреци ове одлуке.

55. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Председница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић, с. р.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 2408/06**, рјешавајући апелацију **Gordane i Bojana Pećanca**, на основу члана VI/3.b) Устава Босне и Херцеговине, члана 59. став 2. алинеја 2, члана 61. ст. 1. и 2. и члана 76. став 2. Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Seada Palavrić, sutkinja

Krstan Simić, sudija

на сједници одржаног 27. фебруара 2008. године donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Усваја се апелација **Gordane i Bojana Pećanca**.

Утврђује се повреда члана II/3.e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у односу на право на доношење одлуке у разумном року.

Налаже се Републици Српској да **Gordani i Bojanu Pećancu** у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке на име нематеријалне штете исплати укупан износ од 1.200,00 КМ.

Влади Републике Српске се налаже да у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавјести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама у складу са чланом 74. став 5. Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

OBRAZLOŽENJE

I. Увод

1. Gordana i Bojan Pećanac (у даљњем тексту: апеланти) из Банје Луке, које заступа Милјкан Пучар, адвокат из Банје Луке, подnijели су 10. августа 2006. године апелацију

Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) због дузине трајања судског поступка и недоношења одлуке у разумном року поводом njihove тужбе поднесене 18. јуна 1999. године, који се води у Основном суду у Банjoj Luci (у даљњем тексту: Основни суд) под пословним бројем P-4379/99.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. На основу члана 22. ст. 1. и 2. Правила Уставног суда, од Основног суда је затражено 4. септембра 2006. године да достави одговор на апелацију заједно са списом предмета број P-4379/99.

3. Основни суд је 25. септембра 2006. године доставио одговор, а тражени судски спис није доставио, наводећи да је спис прослиједио на надлежност Правобранилаштва Републике Српске (у даљњем тексту: Правобранилаштво).

4. На тражење Уставног суда Правобранилаштво је 24. октобра 2007. године доставило комплетан судски спис број P-4379/99, а одговор на апелацију је доставило 19. децембра 2007. године.

5. Уставни суд је 17. децембра 2007. године, у складу са чланом 26. став 2. Правила Уставног суда, доставио апелантима одговор Основног суда на njihovu апелацију, а одговор Правобранилаштва је достављен апелантима 24. децембра 2007. године.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta које произлазе из navoda апеланата и докумената предочених Уставном суду могу се сумирати на следећи начин:

7. Апеланти су 18. јуна 1999. године подnijели Основном суду тужбу против Републике Српске -VP број 7446 Drvar (у даљњем тексту: туžени) ради накнаде материјалне и нематеријалне штете у износу од 102.000 КМ. У тужби је наведено да је 13. априла 1993. године, на VMA Beograd, од излива крви у мозак настрадао Добро Пећанас, супруг и отац апеланата, који је непосредно prije смрти извршавао veoma теške и одговорне задатке на командном мјесту за вријеме офанзиве непријатеља на Grabežu, те да се због тешког психичког ангаžирања и напетости, а с обзиром на узрок смрти третира као жртва rata. Апеланти су тужбом потраживали материјалну штету на име накнаде за трошкове сахране у износу од 2.000 КМ, а за нематеријалну штету на име душевног bola због смрти супруга и оца потраживали су износ од 100.000 КМ, што укупно износи 102.000 КМ, све са припадајућом законском zateznom каматом, те да им од 13. априла 1993. године па до коначне исплате накнади трошкове парничног поступка.

8. Предмет је регистран под бројем P-4379/99. Основни суд је, након достављања тужбе на одговор туžеним, одржао роčiште 11. септембра 2001. године, којем нису prisustvovali uredно обавијештени туžени, на којем је preciziran туžбени заhtjev тако што апеланти на име накнаде нематеријалне штете заhtјевају да им се исплати износ од 50.000 КМ и на име материјалне штете износ од 2.000 КМ, те траже да им се nadoknade парнични трошкови. На роčiшту апеланти су повукли тужбу у pogledу заhtјева за плаћање zatezne kamate на износ материјалне и нематеријалне штете за период од 13. априла 1993. године па до presудења. Pисмени одговор туžених на тужбу је прочитан, те naložено апелантима да до naredног роčiшта у судски спис уложе svу raspoloživu medicinsku документацију pokojног Добре Пећанса. Novo роčiште је zakazano за 9. октобар 2001. године.

9. Apelanti su 17. septembra 2001. godine, u skladu sa nalogom suda, dostavili svu raspoloživu medicinsku dokumentaciju pokojnog Dobre Pećanca.

10. Ročište zakazano za 9. oktobar 2001. godine, uz konstataciju da je u spis zaprimljen podnesak apelanata od 17. septembra 2001. godine, odgođeno je za 27. novembar 2001. godine zbog odlaska predmetnog sudije na seminar.

11. Na ročištu od 27. novembra 2001. godine, kojem nisu prisustvovali uredno obaviješteni tuženi, apelanti su ostali pri navodima iz tužbe i tužbenog zahtjeva. Sud je donio rješenje da se ročište odgodi na neodređeno vrijeme i istovremeno je odredio da se provede medicinsko vještačenje s tim što će posebnim rješenjem suda biti određeni vještak i predmet vještačenja, te apelanti pozvani da predujme potrebna novčana sredstva.

12. Podnescima od 30. aprila 2002. godine, 10. januara 2003. godine, 5. novembra 2004. godine i 15. augusta 2005. godine apelanti su tražili od Osnovnog suda da što hitnije zakáže raspravu. Nakon prijema navedenih podnesaka Osnovni sud nije zakazao nijedno ročište.

13. Osnovni sud je 27. decembra 2005. godine, u skladu sa Zakonom o ostvarivanju prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale u periodu ratnih djelovanja od 20. maja 1992. godine do 19. juna 1996. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 103/05, u daljnjem tekstu: Zakon o ostvarivanju prava na naknadu), koji je stupio na snagu 30. novembra 2005. godine, predmet broj P-1253/99 ustupio na nadležnost Pravobranilaštvu.

14. Pravobranilaštvo je održalo raspravu 26. oktobra 2007. godine na kojoj je apelantima ponuđeno da zaključče vansudsko poravnanje koje su apelanti odbili.

15. Pravobranilaštvo je zaključkom broj Un-751/07 od 26. oktobra 2007. godine obustavilo postupak vansudskog poravnanja povodom zahtjeva za naknadu nematerijalne štete. U obrazloženju zaključka Pravobranilaštvo navodi da je u ovoj pravnoj stvari održana rasprava kojoj su pristupili apelanti, te izjavili da nisu saglasni sa zaključenjem vansudskog poravnanja. Pravobranilaštvo, dalje, navodi da je članom 10. Zakona o ostvarivanju prava na naknadu izričito propisano da će se zaključkom postupak obustaviti ukoliko podnosilac zahtjeva ne prihvati poravnanje.

16. Ustavni sud nema saznanje da li su apelanti na zaključak Pravobranilaštva broj Un-751/07 od 26. oktobra 2007. godine uložili prigovor Ministarstvu pravde Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Ministarstvo pravde).

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

17. U apelaciji apelanti ukazuju na neopravdano dugo vođenje postupka povodom tužbe u građanskom postupku kojom su potraživali materijalnu i nematerijalnu štetu zbog smrti supruga i oca, koji je bio pripadnik Vojske Republike Srpske, koju su podnijeli Osnovnom sudu. Apelanti smatraju da je sud neopravdano odugovlačio da donese odluku kojom bi se postupak okončao, čime je prekršeno njihovo pravo na suđenje u razumnom roku i pravo na efektivan pristup sudu zaštićeno članom II(3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije, kao i pravo na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije. Apelanti su naglasili da, nakon ročišta od 27. novembra 2001. godine, ni nakon više urgencija sud nije preduzeo nijednu radnju iako je od dana podnošenja tužbe prošlo više od sedam godina, predloživši da Ustavni sud

obaveže Osnovni sud da im isplati novčani iznos od 500 KM za svaku godinu za koju redovni sud odgđa da donese odluku.

b) Odgovor na apelaciju

18. U odgovoru na apelaciju Osnovni sud je obavijestio Ustavni sud da je spis broj P-4379/99 dostavljen na nadležnost Pravobranilaštvu, u skladu sa Zakonom o ostvarivanju prava na naknadu. Osnovni sud ističe da je predmetni sudija, koji je stupio na dužnost 22. novembra 2004. godine, zadužen sa 2.500 predmeta i da je predmete rješavao prema starosti i hitnosti zbog čega nije postupao u konkretnom predmetu.

19. U odgovoru na apelaciju Pravobranilaštvo navodi da je održalo raspravu 26. oktobra 2007. godine na kojoj je apelantima, u skladu sa Zakonom o ostvarivanju prava na naknadu i Uputstvom o provođenju postupka poravnanja u postupku ostvarivanja prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale u periodu ratnih djelovanja od 20. maja 1992. godine do 19. juna 1996. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 9/06 - u daljnjem tekstu: Uputstvo), ponudilo da zaključče vansudsko poravnanje. S obzirom na to da su apelanti odbili ponuđeno poravnanje, Pravobranilaštvo je donijelo zaključak broj Un-751/07 od 26. oktobra 2007. godine, kojim je obustavilo postupak vansudskog poravnanja. Pravobranilaštvo, također, navodi da protiv navedenog zaključka apelanti imaju pravo da podnesu prigovor Ministarstvu pravde u roku od osam dana od dana prijema, a protiv odluke Ministarstva pravde mogu pokrenuti upravni spor u Okružnom sudu Banja Luka, u skladu sa odredbama Zakona o ostvarivanju prava na naknadu i Uputstvom. Pravobranilaštvo predlaže da se apelacija odbije jer su neosnovani navodi apelanata o povredi prava na pravično suđenje.

V. Relevantni propisi

20. **Zakon o parničnom postupku** ("Službeni list Socijalističke federativne republike Jugoslavije" br. 4/77, 36/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 i 35/91, te "Službeni glasnik Republike Srpske" br. 17/93, 14/94 i 32/94) u relevantnom dijelu glasi:

"Član 10.

Sud je dužan da nastoji da se postupak provede bez odugovlačenja i sa što manje troškova i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Član 277.

Po prijemu tužbe vrše se pripreme za glavnu raspravu.

Ove pripreme obuhvataju prethodno ispitivanje tužbe, dostavljanje tužbe tuženom na odgovor, održavanje pripremnog ročišta i zakazivanje glavne rasprave."

21. **Zakon o parničnom postupku** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 58/03 i 85/03):

"Član 10.

Sud je dužan da postupak provede bez odugovlačenja i sa što manje troškova i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Član 62. stav 1.

Sud odmah po prijemu tužbe počinje pripreme za glavnu raspravu.

Član 75. stav 4.

Pripreмно ročište održat će se u pravilu najkasnije u roku od 30 dana od dana prijema u sudu pismenog odgovora na tužbu, odnosno od dana proteka roka za podnošenje odgovora

na tužbu, ili ako je tuženi podnio protivtužbu, u roku od 30 dana od dana prijema odgovora na protivtužbu.

Član 94. stav 2.

Glavna rasprava će se u pravilu održati najkasnije u roku od 30 dana od dana održavanja pripremnog ročišta.

Član 150.

Izvođenje dokaza vještačenjem određuje sud rješenjem koje sadrži:

1. ime i prezime i zanimanje vještaka
2. predmet spora
3. obim i predmet vještačenja
4. rok za podnošenje pismenog nalaza i mišljenja.

Član 454.

Ako je prije stupanja na snagu ovog Zakona započeo postupak pred prvostepenim sudom, daljnji postupak provest će se po odredbama ovog Zakona."

22. Zakon o ostvarivanju prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale u periodu ratnih djelovanja od 20. maja 1992. godine do 19. juna 1996. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 103/05):

"Član 1.

Ovim Zakonom se uređuju postupak, uvjeti, kriteriji i način naknade štete licima kojima je pravosnažnim sudskim odlukama priznato pravo na naknadu materijalne i nematerijalne štete, kao i licima po čijim zahtjevima nije pravosnažno okončan postupak za naknadu štete, [...], u periodu ratnih djelovanja od 20. maja 1992. godine do 19. juna 1996. godine.

Član 4.

Postupak za priznavanje prava predviđenih ovim Zakonom u predmetima koji nisu pravosnažno okončani provodi se putem vansudskog poravnanja (u daljnjem tekstu: poravnanje) kod Pravobranilaštva Republike Srpske.

Član 5.

Predmeti u postupcima za naknadu ratne štete koji se vode kod sudova ustupaju se mjerodavnom pravobranilaštvu u roku od 30 dana od stupanja na snagu ovog Zakona. Pod ratnom štetom u ovom slučaju podrazumijeva se materijalna i nematerijalna šteta nastala u periodu ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti.

Član 6.

Rok za konačno odlučivanje o svim zahtjevima je 30. juni 2006. godine."

23. Uputstvo o provođenju postupka poravnanja u postupku ostvarivanja prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale u periodu ratnih djelovanja od 20. maja 1992. godine do 19. juna 1996. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 9/06):

"Član 9.

Ukoliko oštećeni ne prihvati poravnanje ili se bez opravdanog razloga ne odazove na poziv, Pravobranilaštvo će zaključkom obustaviti postupak a ukoliko se utvrdi da je zahtjev neosnovan, on će biti odbijen putem rješenja.

Član 10.

Protiv zaključka i rješenja dopušten je prigovor u roku od osam dana, o čemu odluku donosi Ministarstvo pravde Republike Srpske, koja je konačna, a protiv nje se može pokrenuti upravni spor."

VI. Dopustivost

24. U skladu sa članom VI(3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

25. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

26. U smislu člana 16. stav 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može izuzetno razmatrati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda, ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i osnovnih sloboda koje štiti Ustav Bosne i Hercegovine ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

27. U kontekstu apelacione nadležnosti Ustavnog suda iz člana VI(3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, izraz "presuda" se mora široko tumačiti. Taj izraz ne treba samo uključivati sve vrste odluka i rješenja već i nedostatak donošenja odluke kada se za takav nedostatak utvrdi da je neustavan (vidi, Ustavni sud, Odluka broj U 23/00 od 2. februara 2001. godine, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 10/01). Ustavni sud ističe da, u skladu sa članom II/1. Ustava Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina i oba entiteta treba da osiguraju najviši nivo ljudskih prava i osnovnih sloboda i da se, u skladu sa članom II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, prava i slobode određeni Evropskom konvencijom i njenim protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

28. Ustavni sud, polazeći od prakse Evropskog suda za ljudska prava na području iscrpljivanja pravnih lijekova, ističe da se prilikom primjene odredaba iz člana 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda ta odredba mora primjenjivati uz određen stepen fleksibilnosti i bez pretjeranog formalizma (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Cardot protiv Francuske*, presuda od 19. marta 1991. godine, serija A broj 200, stav 34). Ustavni sud naglašava da pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova koji su mogući prema zakonu nije apsolutno, niti se može primjenjivati automatski, te prilikom ispitivanja da li je bilo poštivano bitno je uzeti u obzir određene okolnosti svakog pojedinog predmeta (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Van Oosterwijck protiv Belgije*, presuda od 6. decembra 1980; serija A broj 40, stav 35). To, između ostalog, znači da se mora realno uzeti u obzir ne samo postojanje formalnih pravnih sredstava u pravnom sistemu već i sveukupni pravni i politički kontekst, kao i apelantove lične prilike.

29. Apelanti se pozivaju na svoje pravo iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, koje sadrži pravo na "sudenje u razumnom roku", zato što je parnični postupak trajao neprimjereno dugo, zajedno sa postupkom koji je vođen pred Pravobranilaštvom. Imajući u vidu navedene okolnosti, Ustavni sud primjećuje da u Bosni i Hercegovini, u konkretnom slučaju u Republici Srpskoj, ne postoji djelotvorno pravno sredstvo koje bi omogućilo apelantu da se žali zbog dužine trajanja navedenih postupaka (vidi, *mutatis mutandis*, Evropski sud za ljudska prava, *Tome Mata protiv Portugala*, aplikacija broj 32082/98, ECHR 1999-IX).

30. Ustavni sud ističe da se na pojedinca ne može staviti pretjeran teret u otkrivanju koji je najefikasniji put kojim bi se ostvarila njegova prava. Također, Ustavni sud zapaža da je

jedan od osnovnih postulata Evropske konvencije da pravna sredstva koja su pojedincu na raspolaganju treba da budu lahko dostupna i razumljiva, te da se propust u organizaciji pravnog i sudskog sistema države koji ugrožava zaštitu individualnih prava ne može pripisati pojedincu. Osim toga, dužnost države je da organizira svoj pravni sistem tako da omogući sudovima i javnim vlastima da se povinuju zahtjevima i uvjetima Evropske konvencije (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Zanghi protiv Italije*, presuda od 19. februara 1991. godine, serija A broj 194, stav 21).

31. Na osnovu svega navedenog, a imajući u vidu odredbe člana VI/3.b), te člana 16. stav 1. i stav 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud zaključuje da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

32. Apelanti smatraju da im je, zbog nedonošenja odluke povodom njihove tužbe, povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pravo na pravičan postupak u razumnom roku

33. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom."

Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

34. Ustavni sud konstatira da su apelanti, u skladu sa odredbama Zakona o parničnom postupku, Osnovnom sudu podnijeli tužbu radi naknade nematerijalne štete. Prema praksi Ustavnog suda i Evropskog suda za ljudska prava, član 6. stav 1. Evropske konvencije se primjenjuje na postupke čiji je rezultat odlučujući za utvrđivanje građanskih prava i obaveza. U vezi s tim, u slučaju apelanata zadatak Osnovnog suda jeste uvrđivanje da li su, zaista, tuženi odgovorni za štetu, te koji iznos su tuženi dužni da isplate na ime nastale štete. Dakle, parnični postupak povodom tužbe apelanata je spor građanskopravne prirode u kojem se utvrđuju građanska prava apelanata pri čemu su apelanti zainteresirani da se konačna odluka o njihovom tužbenom zahtjevu donese u razumnom roku. Stoga je u slučaju apelanata član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjiv.

35. Dalje, Ustavni sud podsjeća da se, prema praksi Evropskog suda, razumnost trajanja postupka ocjenjuje u okviru svih okolnosti predmeta, uzimajući u obzir posebno složenost predmeta, ponašanje strana u postupku, s jedne strane, i suda i javnih vlasti, s druge strane, kao i važnost onoga što se za podnosioca aplikacije dovodi u pitanje u sporu (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Vernillo protiv Francuske*, presuda od 20. februara 1981. godine, serija A broj 198, stav 30; *Zimmermann i Steiner protiv Švajcarske*, presuda od 13. jula 1983. godine, stav 24).

Period koji se uzima u obzir

36. Ustavni sud podsjeća na praksu organa Evropske konvencije u odnosu na predmete o dužini postupka u kojim su postupci pokrenuti prije nego što su organi Evropske konvencije zasnovali svoju vremensku nadležnost. Organi Evropske konvencije smatraju da period koji se uzima u obzir u pogledu dužine trajanja postupka počinje danom zasnivanja njihove vremenske nadležnosti - u ocjenjivanju razumnosti vremena koje je prekoračilo taj datum mora se uzeti u obzir stadij postupka dostignut tog datuma (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Foti i drugi protiv Italije*, presuda od 10. decembra 1982. godine, serija A broj 56, stav 53; *Styranski protiv Poljske*, broj 28616/95, ECHR 1998-VIII).

37. Ustavni sud zapaža da je u konkretnom slučaju postupak počeo 18. juna 1999. godine, kada su apelanti podnijeli tužbu protiv tuženih radi naknade materijalne i nematerijalne štete. Period u kojem je pokrenut navedeni postupak ubraja se u nadležnost Ustavnog suda s obzirom na to da je on započeo nakon 14. decembra 1995. godine, tj. nakon što je Ustav Bosne i Hercegovine stupio na pravnu snagu.

a) Složenost predmeta

38. Ustavni sud naglašava da se složenost postupka mora razmatrati u okviru činjeničnog i pravnog aspekta predmetnog spora, tj. dokaza koje redovni sud mora izvesti i procijeniti u svjetlu pravne prirode spora.

39. Podnesenim tužbenim zahtjevom apelanti su tražili da Osnovni sud utvrdi da su tuženi dužni da na ime materijalne i nematerijalne štete, zbog smrti lica bliskog apellantima, isplate iznos od 52.000 KM, te da im naknade troškove parničnog postupka.

40. U konkretnom slučaju spor se odnosi na naknadu štete. Takav spor, prema mišljenju Ustavnog suda, s obzirom na dokaze koje je potrebno izvesti i činjenice koje je potrebno utvrditi, ne bi trebalo da bude naročito složen.

b) Ponašanje apelanata

41. Ustavni sud ističe da donošenje odluke u razumnom roku u građanskim predmetima zavisi od ponašanja strane koja učestvuje u postupku (vidi Odluku bivše Evropske komisije za ljudska prava broj *11541/85* od 12. aprila 1989. godine, O.I. 70).

42. U konkretnom slučaju Ustavni sud će ispitati da li su apelanti svojim ponašanjem utjecali da se predmet ne završi u razumnom roku. U vezi s tim, Ustavni sud ponovo konstatira da su apelanti podnijeli tužbu 18. juna 1999. godine protiv tuženih i da su prisustvovali svim trima zakazanim ročištima (11. septembra, 9. oktobra i 27. novembra 1999. godine). Postupajući po nalogu suda promptno, apelanti su 17. septembra 2001. godine dostavili raspoloživu medicinsku dokumentaciju pokojnog Dobre Pećanca a podnescima od 30. aprila 2002. godine, 10. januara 2003. godine, 5. novembra 2004. godine i 15. augusta 2005. godine urgirali da se uzme predmet u rad i zakaže rasprava. S obzirom na navedeno, Ustavni sud zaključuje da apelanti nisu doprinijeli dužini postupka, niti su preduzimali bilo kakve radnje čiji bi rezultat eventualno moglo biti odugovlačenje postupka.

c) Ponašanje suda

43. Član 6. stav 1. Evropske konvencije garantira svakome pravo na konačnu odluku u razumnom roku u postupku utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza. Na državama ugovornicama je da svoj pravni sistem organiziraju tako da njihovi sudovi mogu ispuniti ovaj zahtjev (vidi, Evropski sud

za ljudska prava, *Rugliese (II) protiv Italije*, presuda od 24. maja 1991. godine, A-206-A, str. 10. i 11, stav 19).

44. Kad je riječ o ponašanju Osnovnog suda, Ustavni sud konstatira da je sud nakon dvije godine i nepuna tri mjeseca od prijema tužbe zakazao i održao ročište 11. septembra 2001. godine. Na ovom ročištu apelanti su precizirali tužbeni zahtjev i povukli tužbu u dijelu u kojem su zahtijevali da se plate zatezne kamate na iznos materijalne i nematerijalne štete, pročitani je odgovor na tužbu i naloženo apelantima da do sljedećeg ročišta dostave sudu svu raspoloživu medicinsku dokumentaciju pokojnog Dobre Pećanca. Ročište zakazano za 9. oktobar 2001. godine je odgođeno zbog odlaska predmetnog sudije na seminar, a na ročištu od 27. novembra 2001. godine sud je rješenjem odgodio ročište na neodređeno vrijeme i odredio da se provede medicinsko vještačenje s tim što će posebnim rješenjem odrediti vještaka i predmet vještačenja, te pozvati apelante da predjume potrebna novčana sredstva. Ustavni sud zapaža da Osnovni sud nije predmet uzeo u rad ni nakon urgencija apelanata od 30. aprila 2002. godine, 10. januara 2003. godine, 5. novembra 2004. godine i 15. augusta 2005. godine, a predmetni spis je 27. decembra 2005. godine ustupljen Pravobranilaštvu na nadležno postupanje. Dakle, sud u periodu dužem od četiri godine nije preduzeo niti jednu procesnu radnju, odnosno nije proveo medicinsko vještačenje kao što je odredio rješenjem od 27. novembra 2001. godine. Stoga, Ustavni sud zaključuje da nema razumnog obrazloženja za odugovlačenje postupka u periodu od podnošenja tužbe do 27. decembra 2005. godine u kojem je sud održao samo tri ročišta i na posljednjem donio rješenje kojim je ročište odgođeno na neodređeno vrijeme.

45. Ustavni sud, dalje, primjećuje da Osnovni sud u svom odgovoru na apelaciju nije iznio razloge kojim bi nastojao da opravda nepostupanje u predmetu, već samo naveo činjenicu da je konkretnim predmetom bio zadužen sudija koji je stupio na dužnost 22. novembra 2004. godine, da je bio zadužen sa 2.500 predmeta, te da je predmete uzimao u rad prema redoslijedu podnošenja tužbe i hitnosti. Preopterećenost sudova, općenito, ne može se prihvatiti kao opravdanje, budući da su države ugovornice Evropske konvencije dužne da organiziraju administriranje pravde na takav način da sudovi ispunjavanju zahtjeve iz člana 6. Evropske konvencije. Ustavni sud je svjestan činjenice da, generalno gledajući, sudovi u Bosni i Hercegovini, pa i Osnovni sud u Banjoj Luci, imaju veliki broj neriješenih predmeta. Međutim, Ustavni sud podsjeća da Evropska konvencija čini sastavni dio pravnog sistema Bosne i Hercegovine, što je propisano članom II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, pa je, dosljedno tome, država obavezna da svim licima pod svojom jurisdikcijom osigura prava i slobode utvrđene u Evropskoj konvenciji, te da svoj pravni sistem organizira tako da osigura usklađenost sa zahtjevima iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, uključujući i zahtjev za suđenje u razumnom roku. Formalno, odredbama Zakona o parničnom postupku, kojima su određeni rokovi u kojima su sudovi dužni da preduzmu određene radnje u postupku, Bosna i Hercegovina je ispunila ovaj zahtjev.

46. Evropski sud za ljudska prava u predmetu *Zimmermann i Steiner* od 13. jula 1983. godine je zaključio da privremeni zaostatak u poslovanju suda ne povlači međunarodnu odgovornost države pod uvjetom da država preduzme djelotvorne i hitne mjere kako bi se otklonila takva situacija. Međutim, u konkretnom slučaju, očigledno je da nadležni organi Republike Srpske nisu preduzeli konkretne ne samo formalne već i suštinske mjere za rješavanje problema koji se tiču velikog broja predmeta u Osnovnom sudu. Naime, prema

su Zakonom o parničnom postupku propisani konkretni rokovi za preduzimanje svake pojedine procesne radnje, očigledno je da se Osnovni sud u slučaju apelanata nije kretao u okviru propisanih rokova, već je upravo u znatnoj mjeri odstupao od njih.

47. Ustavni sud podsjeća da je u slučaju apelanata tužba podnesena 1999. godine, da su se od podnošenja tužbe do danas mijenjali propisi kojim se regulira parnični postupak, budući da se do 2003. godine primjenjivao Zakon o parničnom postupku SFRJ, koji je preuzet i primjenjivao se sve do stupanja na snagu Zakona o parničnom postupku Republike Srpske, koji je stupio na snagu 1. augusta 2003. godine. Prvostepeni sud, prema odredbama propisa koji su važili, imao je mogućnost da posebnim rješenjem odredi vještaka i predmet vještačenja, te pozove apelante da predjume novčana sredstva za vještačenje, kao što je to naveo u svom rješenju od 27. novembra 2001. godine. Dalje, Ustavni sud zapaža da su odredbama novog Zakona o parničnom postupku, koji je stupio na snagu 1. augusta 2003. godine i koji se, u skladu sa odredbom člana 454. Zakona o parničnom postupku, primjenjuje i na slučaj apelanata, propisani konkretni rokovi za preduzimanje procesnih radnji suda i stranaka, te bi dosljednom primjenom tog zakona postupak pred prvostepenim sudom trebalo da bude okončan, u pravilu, u roku od šest mjeseci. Članom 150. navedenog zakona je propisano da izvođenje dokaza vještačenjem određuje sud rješenjem. Međutim, Ustavni sud konstatira da Osnovni sud, i pored brojnih urgencija apelanata nakon ročišta od 27. novembra 2001. godine, kao i nakon stupanja na snagu novog Zakona o parničnom postupku, nije donio rješenje o nastavku postupka, odnosno nije odredio da se izvedu dokazi vještačenjem.

48. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud se poziva na svoj stav iznesen u Odluci *U 23/00* od 2. februara 2001. godine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 10/01) koji u svom relevantnom dijelu glasi: "[Ukoliko sud ne donese odluku u meritumu u roku od pet godina a da ne iznese bilo kakvo opravdanje, dolazi do kršenja apellantovog prava na utvrđivanje njegovih/njenih prava putem suda u razumnom roku...]" Stoga, Ustavni sud zaključuje da su navedeni propusti suda kao posljedica imali kršenje prava apelanata na pravično suđenje u smislu garancija iz člana 6. stav 1. Evropske konvencija prema kojim "svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku" tako da se svakom garantira da u razumnom roku i putem sudske odluke okonča nesigurnost u kojoj se nalazi u pogledu svog položaja, a radi ostvarenja pravne sigurnosti kao osnovnog principa svakog modernog pravnog sistema. U konkretnom slučaju to je izostalo budući da prvostepena odluka nije donesena u postupku pred Osnovnim sudom, koji je trajao od 18. juna 1999. godine, kao dana podnošenja tužbe, do 27. decembra 2005. godine, kada je cio predmet dostavljen na daljnji postupak Pravobranilaštvu u skladu sa Zakonom o ostvarivanju prava na naknadu. Dakle, Ustavni sud uočava da Osnovni sud nije donio konačnu odluku za šest godina i šest mjeseci, a Pravobranilaštvo je, nakon što mu je predmet Osnovni sud ustupio u rad, zakazalo raspravu 26. oktobra 2007. godine i obustavilo postupak. Dakle, Pravobranilaštvo je nakon jedne godine i deset mjeseci donijelo odluku iako je odredbom člana 6. navedenog zakona propisano da je rok za konačno odlučivanje 30. juni 2006. godine. Za ovakav odnos prema konkretnom predmetu Pravobranilaštvo nije predočilo Ustavnom sudu bilo kakvo opravdanje.

49. Prema navedenom, Ustavni sud zaključuje da je u ovom slučaju nedonošenje odluke u vremenskom periodu od osam godina i četiri mjeseca štetno utjecalo na ostvarivanje prava apelanata i izazvalo povredu prava apelanata na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Međutim, Ustavni sud je tek iz odgovora na apelaciju, 17. decembra 2007. godine, saznao od Pravobranilaštva da su pred tom institucijom apelanti odbili da prihvate nagodbu o visini naknade štete koju potražuju. Imajući u vidu odredbu člana 19. stav 5. Pravila Ustavnog suda kojom je propisano da je podnosilac apelacije dužan da obavijesti Ustavni sud o svim promjenama adrese, pravnog i činjeničnog stanja u vezi sa apelacijom koje su se desile nakon podnošenja apelacije Ustavnom sudu, te da apelanti nisu izvijestili Ustavni sud o ovoj činjenici, kao ni o činjenici da li su ili ne podnijeli prigovor protiv zaključka Pravobranilaštva kojim je predmetni postupak obustavljen, Ustavni sud smatra da nema osnova za izdavanje naloga bilo kome radi osiguranja ustavnih prava apelanata.

Ostali navodi

50. U svjetlu zaključka o povredi člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud zaključuje da nije neophodno posebno razmatrati navodne povrede prava na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije.

Pitanje kompenzacije

51. Apelanti su zatražili naknadu štete zbog dužine trajanja parničnog postupka. Prema članu 76. stav 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može izuzetno, na apelantov zahtjev, odrediti naknadu za nematerijalnu štetu. Međutim, Ustavni sud podsjeća da, za razliku od postupka pred redovnim sudovima, naknadu nematerijalne štete određuje u simboličnom smislu u posebnim slučajevima kada se krše zagarantirana ljudska prava i slobode.

52. Prilikom odlučivanja o zahtjevu apelanata za naknadu nematerijalne štete Ustavni sud upućuje na ranije utvrđen princip određivanja visine naknade štete u ovakvim slučajevima (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *AP 938/04*, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 20/06, st. 48-51). Prema utvrđenom principu, apelantima bi za svaku godinu odgađanja da se donese odluka trebalo isplatiti iznos od približno 150 KM. Ustavni sud smatra da ukupna suma koju apelantima treba isplatiti na ime nematerijalne štete, zbog nedonošenja odluke u postupku, iznosi 1.200,00 KM. Ovaj iznos apelantima je dužna da isplati Republika Srpska u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke.

VIII. Zaključak

53. Nedonošenje odluke redovnog suda u vremenskom periodu od šest godina i šest mjeseci po podnesenoj tužbi u parničnom postupku za naknadu štete, a zatim i Pravobranilaštva u sljedeću jednu godinu i 10 mjeseci, bez razumnog obrazloženja za takvo postupanje, predstavlja kršenje prava na pravično suđenje u odnosu na pravo na suđenje u razumnom roku iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

54. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 76. stav 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u izreci ove odluke.

55. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 2408/06**, rješavajući apelaciju **Gordane i Bojana Pećanca**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 76. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Seada Palavrić, sutkinja

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 27. veljače 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Gordane i Bojana Pećanca**.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u odnosu na pravo na donošenje odluke u razumnom roku.

Nalaže se Republici Srpskoj da **Gordani i Bojanu Pećancu** u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke na ime nematerijalne štete isplati ukupan iznos od 1.200,00 KM.

Vladi Republike Srpske se nalaže da u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Gordana i Bojan Pećanac (u daljnjem tekstu: apelanti) iz Banjaluke, koje zastupa Miljkan Pucar, odvjetnik iz Banjaluke, podnijeli su 10. kolovoza 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog duljine trajanja sudbenog postupka i nedonošenja odluke u razumnom roku povodom njihove tužbe podnesene 18. lipnja 1999. godine, koji se vodi u Osnovnom sudu u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) pod poslovnim brojem P-4379/99.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Osnovnog suda je zatraženo 4. rujna 2006. godine da dostavi odgovor na apelaciju zajedno sa spisom predmeta broj P-4379/99.

3. Osnovni sud je 25. rujna 2006. godine dostavio odgovor, a traženi sudbeni spis nije dostavio, navodeći da je spis prosljedio na nadležnost Pravobraniteljstvu Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Pravobraniteljstvo).

4. Na traženje Ustavnog suda Pravobraniteljstvo je 24. listopada 2007. godine dostavilo kompletan sudbeni spis broj P-4379/99, a odgovor na apelaciju je dostavilo 19. prosinca 2007. godine.

5. Ustavni sud je 17. prosinca 2007. godine, sukladno članku 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, dostavio apelantima odgovor Osnovnog suda na njihovu apelaciju, a odgovor Pravobraniteljstva je dostavljen apelantima 24. prosinca 2007. godine.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

7. Apelanti su 18. lipnja 1999. godine podnijeli Osnovnom sudu tužbu protiv Republike Srpske -VP broj 7446 Drvar (u daljnjem tekstu: tuženi) radi naknade materijalne i nematerijalne štete u iznosu od 102.000 KM. U tužbi je navedeno da je 13. travnja 1993. godine, na VMA Beograd, od izliva krvi u mozak nastradao Dobro Pećanac, suprug i otac apelanata, koji je neposredno prije smrti izvršavao veoma teške i odgovorne zadaće na komandnom mjestu za vrijeme ofanzive neprijatelja na Grabežu, te da se zbog teškog psihičkog angažiranja i napetosti, a obzirom na uzrok smrti tretira kao žrtva rata. Apelanti su tužbom potraživali materijalnu štetu na ime naknade za troškove sahrane u iznosu od 2.000 KM, a za nematerijalnu štetu na ime duševnog bola zbog smrti supruga i oca potraživali su iznos od 100.000 KM, što ukupno iznosi 102.000 KM, sve sa pripadajućom zakonskom zateznom kamatom, te da im od 13. travnja 1993. godine pa do konačne isplate naknadi troškove parničnog postupka.

8. Predmet je registriran pod brojem P-4379/99. Osnovni sud je, nakon dostave tužbe na odgovor tuženim, održao ročište 11. rujna 2001. godine, kojem nisu bili nazočni uredno obaviješteni tuženi, na kojem je preciziran tužbeni zahtjev tako što apelanti na ime naknade nematerijalne štete zahtijevaju da im se isplati iznos od 50.000 KM i na ime materijalne štete iznos od 2.000 KM, te traže da im se nadoknade parnični troškovi. Na ročištu apelanti su povukli tužbu glede zahtjeva za plaćanje zatezne kamate na iznos materijalne i nematerijalne štete za razdoblje od 13. travnja 1993. godine pa do presuđenja. Pismeni odgovor tuženih na tužbu je pročitao, te naložio apelantima da do narednog ročišta u sudbeni spis ulože svu raspoloživu medicinsku dokumentaciju pokojnog Dobre Pećanca. Novo ročište je zakazano za 9. listopad 2001. godine.

9. Apelanti su 17. rujna 2001. godine, sukladno nalogu suda, dostavili svu raspoloživu medicinsku dokumentaciju pokojnog Dobre Pećanca.

10. Ročište zakazano za 9. listopad 2001. godine, uz konstataciju da je u spis zaprimljen podnesak apelanata od 17. rujna 2001. godine, odgođeno je za 27. studeni 2001. godine zbog odlaska predmetnog suca na seminar.

11. Na ročištu od 27. studenog 2001. godine, kojem nisu bili nazočni uredno obaviješteni tuženi, apelanti su ostali pri navodima iz tužbe i tužbenog zahtjeva. Sud je donio rješenje da se ročište odgodi na neodređeno vrijeme i istodobno je odredio da se provede medicinsko vještačenje s tim što će posebnim rješenjem suda biti određeni vještak i predmet vještačenja, te apelanti pozvani da predujme potrebna novčana sredstva.

12. Podnescima od 30. travnja 2002. godine, 10. siječnja 2003. godine, 5. studenog 2004. godine i 15. kolovoza 2005.

godine apelanti su tražili od Osnovnog suda da što hitnije zakaže raspravu. Nakon primitka navedenih podnesaka Osnovni sud nije zakazao nijedno ročište.

13. Osnovni sud je 27. prosinca 2005. godine, sukladno Zakonu o ostvarivanju prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 103/05, u daljnjem tekstu: Zakon o ostvarivanju prava na naknadu), koji je stupio na snagu 30. studenog 2005. godine, predmet broj P-1253/99 ustupio na nadležnost Pravobraniteljstvu.

14. Pravobraniteljstvo je održalo raspravu 26. listopada 2007. godine na kojoj je apelantima ponuđeno da zaključe izvansudbeno poravnanje koje su apelanti odbili.

15. Pravobraniteljstvo je zaključkom broj Un-751/07 od 26. listopada 2007. godine obustavilo postupak izvansudbenog poravnanja povodom zahtjeva za naknadu nematerijalne štete. U obrazloženju zaključka Pravobraniteljstvo navodi da je u ovoj pravnoj stvari održana rasprava kojoj su pristupili apelanti, te izjavili kako nisu suglasni sa zaključenjem izvansudbenog poravnanja. Pravobraniteljstvo, dalje, navodi da je člankom 10. Zakona o ostvarivanju prava na naknadu izričito propisano da će se zaključkom postupak obustaviti ukoliko podnositelj zahtjeva ne prihvati poravnanje.

16. Ustavni sud nema saznanje jesu li apelanti na zaključak Pravobraniteljstva broj Un-751/07 od 26. listopada 2007. godine uložili prigovor Ministarstvu pravde Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Ministarstvo pravde).

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

17. U apelaciji apelanti ukazuju na neopravdano dugo vođenje postupka glede tužbe u građanskom postupku kojom su potraživali materijalnu i nematerijalnu štetu zbog smrti supruga i oca, koji je bio pripadnik Vojske Republike Srpske, koju su podnijeli Osnovnom sudu. Apelanti smatraju da je sud neopravdano odugovlačio da donese odluku kojom bi se postupak okončao, čime je prekršeno njihovo pravo na suđenje u razumnom roku i pravo na efektivan pristup sudu zaštićeno člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije, kao i pravo na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije. Apelanti su naglasili da, nakon ročišta od 27. studenog 2001. godine, ni nakon više urgencija sud nije poduzeo nijednu radnju iako je od dana podnošenja tužbe prošlo više od sedam godina, predloživši da Ustavni sud obveže Osnovni sud da im isplati novčani iznos od 500 KM za svaku godinu za koju redoviti sud odgađa da donese odluku.

b) Odgovor na apelaciju

18. U odgovoru na apelaciju Osnovni sud je obavijestio Ustavni sud da je spis broj P-4379/99 dostavljen na nadležnost Pravobraniteljstvu, sukladno Zakonu o ostvarivanju prava na naknadu. Osnovni sud ističe da je predmetni sudac, koji je stupio na dužnost 22. studenog 2004. godine, zadužen sa 2.500 predmeta i da je predmete rješavao prema starosti i hitnosti zbog čega nije postupao u konkretnom predmetu.

19. U odgovoru na apelaciju Pravobraniteljstvo navodi da je održalo raspravu 26. listopada 2007. godine na kojoj je apelantima, sukladno Zakonu o ostvarivanju prava na naknadu i Uputi o provedbi postupka poravnanja u postupku ostvarivanja prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine ("Službeni glasnik

Republike Srpske" broj 9/06 - u daljnjem tekstu: Uputa), ponudilo da zakluče izvansudbeno poravnanje. Obzirom da su apelanti odbili ponuđeno poravnanje, Pravobraniteljstvo je donijelo zaključak broj Un-751/07 od 26. listopada 2007. godine, kojim je obustavilo postupak izvansudbenog poravnjanja. Pravobraniteljstvo, također, navodi da protiv navedenog zaključka apelanti imaju pravo podnijeti prigovor Ministarstvu pravde u roku od osam dana od dana primitka, a protiv odluke Ministarstva pravde mogu pokrenuti upravni spor u Okružnom sudu Banjaluka, sukladno odredbama Zakona o ostvarivanju prava na naknadu i Upute. Pravobraniteljstvo predlaže da se apelacija odbije jer su neutemeljeni navodi apelanata o povredi prava na pravično suđenje.

V. Relevantni propisi

20. Zakon o parničnom postupku ("Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije" br. 4/77, 36/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 i 35/91, te "Službeni glasnik Republike Srpske" br. 17/93, 14/94 i 32/94) u relevantnom dijelu glasi:

"Članak 10.

Sud je dužan nastojati da se postupak provede bez odugovlačenja i sa što manje troškova i onemogućiti svaku zlouporabu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Članak 277.

Po primitku tužbe vrše se pripreme za glavnu raspravu.

Ove pripreme obuhvaćaju prethodno ispitivanje tužbe, dostavu tužbe tuženom na odgovor, održavanje pripremnog ročišta i zakazivanje glavne rasprave."

21. Zakon o parničnom postupku ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 58/03 i 85/03):

"Članak 10.

Sud je dužan postupak provesti bez odugovlačenja i sa što manje troškova i onemogućiti svaku zlouporabu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Članak 62. stavak 1.

Sud odmah po primitku tužbe počinje pripreme za glavnu raspravu.

Članak 75. stavak 4.

Pripreмно ročište održat će se u pravilu najkasnije u roku od 30 dana od dana primitka u sudu pismenog odgovora na tužbu, odnosno od dana proteka roka za podnošenje odgovora na tužbu, ili ako je tuženi podnio protutužbu, u roku od 30 dana od dana primitka odgovora na protutužbu.

Članak 94. stavak 2.

Glavna rasprava će se u pravilu održati najkasnije u roku od 30 dana od dana održavanja pripremnog ročišta.

Članak 150.

Izvođenje dokaza vještačenjem određuje sud rješenjem koje sadrži:

- 1. ime i prezime i zanimanje vještaka*
- 2. predmet spora*
- 3. opseg i predmet vještačenja*
- 4. rok za podnošenje pismenog nalaza i mišljenja.*

Članak 454.

Ako je prije stupanja na snagu ovog Zakona započet postupak pred prvostupanijskim sudom, daljnji postupak provest će se po odredbama ovog Zakona."

22. Zakon o ostvarivanju prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 103/05):

"Član 1.

Ovim Zakonom se uređuju postupak, uvjeti, kriteriji i način naknade štete osobama kojima je pravomoćnim sudbenim odlukama priznato pravo na naknadu materijalne i nematerijalne štete, kao i osobama po čijim zahtjevima nije pravomoćno okončan postupak za naknadu štete, [...], u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine.

Članak 4.

Postupak za priznavanje prava predviđenih ovim Zakonom u predmetima koji nisu pravomoćno okončani provodi se putem izvansudbenog poravnjanja (u daljnjem tekstu: poravnanje) kod Pravobraniteljstva Republike Srpske.

Članak 5.

Predmeti u postupcima za naknadu ratne štete koji se vode kod sudova ustupaju se mjerodavnom pravobraniteljstvu u roku od 30 dana od stupanja na snagu ovog Zakona. Pod ratnom štetom u ovom slučaju podrazumijeva se materijalna i nematerijalna šteta nastala u razdoblju ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti.

Članak 6.

Rok za konačno odlučivanje o svim zahtjevima je 30. lipanj 2006. godine."

23. Uputa o provedbi postupka poravnjanja u postupku ostvarivanja prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete nastale u razdoblju ratnih djelovanja od 20. svibnja 1992. godine do 19. lipnja 1996. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 9/06):

"Članak 9.

Ukoliko oštećeni ne prihvati poravnanje ili se bez opravdanog razloga ne odazove na poziv, Pravobraniteljstvo će zaključkom obustaviti postupak a ukoliko se utvrdi da je zahtjev neutemeljen, on će biti odbijen putem rješenja.

Članak 10.

Protiv zaključka i rješenja dopušten je prigovor u roku od osam dana, o čemu odluku donosi Ministarstvo pravde Republike Srpske, koja je konačna, a protiv nje se može pokrenuti upravni spor."

VI. Dopustivost

24. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

25. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojeg je koristio.

26. U smislu članka 16. stavak 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može iznimno razmatrati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda, ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i temeljnih sloboda koje štiti Ustav Bosne i Hercegovine ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

27. U kontekstu apelacijske nadležnosti Ustavnog suda iz članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, izraz "presuda" se mora široko tumačiti. Taj izraz ne treba samo uključivati sve vrste odluka i rješenja već i nedostatak donošenja odluke kada se za takav nedostatak utvrdi da je neustavan (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *U 23/00* od 2. veljače 2001. godine, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 10/01). Ustavni sud ističe da, sukladno članku II/1. Ustava Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina i oba entiteta trebaju osigurati najvišu razinu ljudskih prava i temeljnih sloboda i da se, sukladno članku II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, prava i slobode određeni Europskom konvencijom i njezinim protokolima izravno primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

28. Ustavni sud, polazeći od prakse Europskog suda za ljudska prava na području iscrpljivanja pravnih lijekova, ističe da se prigodom primjene određaba iz članka 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda ta odredba mora primjenjivati uz određen stupanj fleksibilnosti i bez pretjeranog formalizma (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Cardot protiv Francuske*, presuda od 19. ožujka 1991. godine, serija A broj 200, stavak 34). Ustavni sud naglašava da pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova koji su mogući prema zakonu nije apsolutno, niti se može primjenjivati automatski, te prigodom ispitivanja je li bilo poštivano bitno je uzeti u obzir određene okolnosti svakog pojedinog predmeta (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Van Oosterwijk protiv Belgije*, presuda od 6. prosinca 1980; serija A broj 40, stavak 35). To, između ostalog, znači da se mora realno uzeti u obzir ne samo postojanje formalnih pravnih sredstava u pravnom sustavu već i sveukupni pravni i politički kontekst, kao i apelantove osobne prilike.

29. Apelanti se pozivaju na svoje pravo iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije, koje sadrži pravo na "sudeње u razumnom roku", zato što je parnični postupak trajao neprimjereno dugo, zajedno sa postupkom koji je voden pred Pravobraniteljstvom. Imajući u vidu navedene okolnosti, Ustavni sud primjećuje da u Bosni i Hercegovini, u konkretnom slučaju u Republici Srpskoj, ne postoji učinkovito pravno sredstvo koje bi omogućilo apelantu da se žali zbog duljine trajanja navedenih postupaka (vidi, *mutatis mutandis*, Europski sud za ljudska prava, *Tome Mata protiv Portugala*, aplikacija broj 32082/98, ECHR 1999-IX).

30. Ustavni sud ističe da se na pojedinca ne može staviti pretjeran teret u otkrivanju koji je najefikasniji put kojim bi se ostvarila njegova prava. Također, Ustavni sud zapaža da je jedan od temeljnih postulata Europske konvencije da pravna sredstva koja su pojedincu na raspolaganju trebaju biti lako dostupna i razumljiva, te da se propust u ustroju pravnog i sudskog sustava države koji ugrožava zaštitu individualnih prava ne može pripisati pojedincu. Osim toga, dužnost države je organizirati svoj pravni sustav tako da omogućiti sudovima i javnim vlastima da se povinuju zahtjevima i uvjetima Europske konvencije (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Zanghi protiv Italije*, presuda od 19. veljače 1991. godine, serija A broj 194, stavak 21).

31. Na temelju svega navedenog, a imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b), te članka 16. stavak 1. i stavak 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud zaključuje da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

32. Apelanti smatraju da im je, zbog nedonošenja odluke povodom njihove tužbe, povrijeđeno pravo na pravično

sudeње iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na pravičan postupak u razumnom roku

33. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovog članka, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi sa kaznenim postupkom."

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prigodom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega svatko ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

34. Ustavni sud konstatira da su apelanti, sukladno odredbama Zakona o parničnom postupku, Osnovnom sudu podnijeli tužbu radi naknade nematerijalne štete. Prema praksi Ustavnog suda i Europskog suda za ljudska prava, članak 6. stavak 1. Europske konvencije se primjenjuje na postupke čiji je rezultat odlučujući za utvrđivanje građanskih prava i obveza. U svezi s tim, u slučaju apelanata zadaća Osnovnog suda jeste utvrđivanje jesu li, odista, tuženi odgovorni za štetu, te koji iznos su tuženi dužni isplatiti na ime nastale štete. Dakle, parnični postupak povodom tužbe apelanata je spor građanskopravne naravi u kojem se utvrđuju građanska prava apelanata pri čemu su apelanti zainteresirani da se konačna odluka o njihovom tužbenom zahtjevu donese u razumnom roku. Stoga je u slučaju apelanata članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjiv.

35. Dalje, Ustavni sud podsjeća da se, prema praksi Europskog suda, razumnost trajanja postupka ocjenjuje u okviru svih okolnosti predmeta, uzimajući u obzir posebice složenost predmeta, ponašanje strana u postupku, s jedne strane, i suda i javnih vlasti, s druge strane, kao i važnost onoga što se za podnositelja aplikacije dovodi u pitanje u sporu (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Vernillo protiv Francuske*, presuda od 20. veljače 1981. godine, serija A broj 198, stavak 30; *Zimmermann i Steiner protiv Švicarske*, presuda od 13. srpnja 1983. godine, stavak 24).

Razdoblje koje se uzima u obzir

36. Ustavni sud podsjeća na praksu tijela Europske konvencije u odnosu na predmete o duljini postupka u kojim su postupci pokrenuti prije nego što su tijela Europske konvencije zasnovala svoju vremensku nadležnost. Tijela Europske konvencije smatraju da razdoblje koje se uzima u obzir glede duljine trajanja postupka počinje danom zasnivanja njihove vremenske nadležnosti - u ocjenjivanju razumnosti vremena koje je prekoračilo taj nadnevak mora se uzeti u obzir stadij postupka dostignut tog nadnevka (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Foti i drugi protiv Italije*, presuda od 10. prosinca 1982. godine, serija A broj 56, stavak 53; *Styranowski protiv Poljske*, broj 28616/95, ECHR 1998-VIII).

37. Ustavni sud zapaža da je u konkretnom slučaju postupak počeo 18. lipnja 1999. godine, kada su apelanti podnijeli tužbu protiv tuženih radi naknade materijalne i nematerijalne štete. Razdoblje u kojem je pokrenut navedeni postupak ubraja se u nadležnost Ustavnog suda obzirom na to

da je on započeo nakon 14. prosinca 1995. godine, tj. nakon što je Ustav Bosne i Hercegovine stupio na pravnu snagu.

a) Složenost predmeta

38. Ustavni sud naglašava da se složenost postupka mora razmatrati u okviru činjeničnog i pravnog aspekta predmetnog spora, tj. dokaza koje redoviti sud mora izvesti i procijeniti u svjetlu pravne naravi spora.

39. Podnesenim tužbenim zahtjevom apelanti su tražili da Osnovni sud utvrdi da su tuženi dužni na ime materijalne i nematerijalne štete, zbog smrti osobe bliske apellantima, isplatiti iznos od 52.000 KM, te naknaditi im troškove parničnog postupka.

40. U konkretnom slučaju spor se odnosi na naknadu štete. Takav spor, prema mišljenju Ustavnog suda, obzirom na dokaze koje je potrebno izvesti i činjenice koje je potrebno utvrditi, ne bi trebao biti naročito složen.

b) Ponašanje apelanata

41. Ustavni sud ističe da donošenje odluke u razumnom roku u građanskim predmetima ovisi o ponašanju strane koja sudjeluje u postupku (vidi Odluku bivšeg Europskog povjerenstva za ljudska prava broj 11541/85 od 12. travnja 1989. godine, O.I. 70).

42. U konkretnom slučaju Ustavni sud će ispitati jesu li apelanti svojim ponašanjem utjecali da se predmet ne završi u razumnom roku. U svezi s tim, Ustavni sud ponovno konstatira da su apelanti podnijeli tužbu 18. lipnja 1999. godine protiv tuženih i da su bili nazočni svim trima zakazanim ročištima (11. rujna, 9. listopada i 27. studenog 1999. godine). Postupajući po nalogu suda promptno, apelanti su 17. rujna 2001. godine dostavili raspoloživu medicinsku dokumentaciju pokojnog Dobre Pećanca a podnescima od 30. travnja 2002. godine, 10. siječnja 2003. godine, 5. studenog 2004. godine i 15. kolovoza 2005. godine urgirali da se uzme predmet u rad i zakaže rasprava. Obzirom na navedeno, Ustavni sud zaključuje da apelanti nisu doprinijeli duljini postupka, niti su poduzimali bilo kakve radnje čiji bi rezultat eventualno moglo biti odugovlačenje postupka.

c) Ponašanje suda

43. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije garantira svakome pravo na konačnu odluku u razumnom roku u postupku utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza. Na državama ugovornicama je da svoj pravni sustav organiziraju tako da njihovi sudovi mogu ispuniti ovaj zahtjev (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Rugliese (II) protiv Italije*, presuda od 24. svibnja 1991. godine, A-206-A, str. 10. i 11, stavak 19).

44. Kad je riječ o ponašanju Osnovnog suda, Ustavni sud konstatira da je sud nakon dvije godine i nepuna tri mjeseca od primitka tužbe zakazao i održao ročište 11. rujna 2001. godine. Na ovom ročištu apelanti su precizirali tužbeni zahtjev i povukli tužbu u dijelu u kojem su zahtijevali da se plate zatezne kamate na iznos materijalne i nematerijalne štete, pročitana je odgovor na tužbu i naloženo apellantima da do sljedećeg ročišta dostave sudu svu raspoloživu medicinsku dokumentaciju pokojnog Dobre Pećanca. Ročište zakazano za 9. listopad 2001. godine je odgođeno zbog odlaska predmetnog suca na seminar, a na ročištu od 27. studenog 2001. godine sud je rješenjem odgodio ročište na neodređeno vrijeme i odredio da se provede medicinsko vještačenje s tim što će posebnim rješenjem odrediti vještaka i predmet vještačenja, te pozvati apelante da predujme potrebna novčana sredstva. Ustavni sud zapaža da Osnovni sud nije predmet uzeo u rad ni nakon

urgencija apelanata od 30. travnja 2002. godine, 10. siječnja 2003. godine, 5. studenog 2004. godine i 15. kolovoza 2005. godine, a predmetni spis je 27. prosinca 2005. godine ustupljen Pravobraniteljstvu na nadležno postupanje. Dakle, sud u razdoblju duljem od četiri godine nije poduzeo niti jednu procesnu radnju, odnosno nije proveo medicinsko vještačenje kao što je odredio rješenjem od 27. studenog 2001. godine. Stoga, Ustavni sud zaključuje da nema razumnog obrazloženja za odugovlačenje postupka u razdoblju od podnošenja tužbe do 27. prosinca 2005. godine u kojem je sud održao samo tri ročišta i na posljednjem donio rješenje kojim je ročište odgođeno na neodređeno vrijeme.

45. Ustavni sud, dalje, primjećuje da Osnovni sud u svom odgovoru na apelaciju nije iznio razloge kojim bi nastojao opravdati nepostupanje u predmetu, već samo naveo činjenicu da je konkretnim predmetom bio zadužen sudac koji je stupio na dužnost 22. studenog 2004. godine, da je bio zadužen sa 2.500 predmeta, te da je predmete uzimao u rad prema redosljedu podnošenja tužbe i hitnosti. Preopterećenost sudova, općenito, ne može se prihvatiti kao opravdanje, budući da su države ugovornice Europske konvencije dužne organizirati administriranje pravde na takav način da sudovi ispunjavaju zahtjeve iz članka 6. Europske konvencije. Ustavni sud je svjestan činjenice da, generalno gledajući, sudovi u Bosni i Hercegovini, pa i Osnovni sud u Banjaluci, imaju veliki broj neriješenih predmeta. Međutim, Ustavni sud podsjeća da Europska konvencija čini sastavni dio pravnog sustava Bosne i Hercegovine, što je propisano člankom II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, pa je, dosljedno tomu, država obvezna svim osobama pod svojom jurisdikcijom osigurati prava i slobode utvrđene u Europskoj konvenciji, te svoj pravni sustav organizirati tako da osigura sukladnost sa zahtjevima iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije, uključujući i zahtjev za suđenje u razumnom roku. Formalno, odredbama Zakona o parničnom postupku, kojima su određeni rokovi u kojima su sudovi dužni poduzeti određene radnje u postupku, Bosna i Hercegovina je ispunila ovaj zahtjev.

46. Evropski sud za ljudska prava u predmetu *Zimmermann i Steiner* od 13. srpnja 1983. godine je zaključio da privremeni zaostatak u poslovanju suda ne povlači međunarodnu odgovornost države pod uvjetom da država preduzme učinkovite i hitne mjere kako bi se otklonila takva situacija. Međutim, u konkretnom slučaju, očigledno je da nadležna tijela Republike Srpske nisu poduzela konkretne ne samo formalne već i bitne mjere za rješavanje problema koji se tiču velikog broja predmeta u Osnovnom sudu. Naime, premda su Zakonom o parničnom postupku propisani konkretni rokovi za poduzimanje svake pojedine procesne radnje, očigledno je da se Osnovni sud u slučaju apelanata nije kretao u okviru propisanih rokova, već je upravo u znatnoj mjeri odstupao od njih.

47. Ustavni sud podsjeća da je u slučaju apelanata tužba podnesena 1999. godine, da su se od podnošenja tužbe do danas mijenjali propisi kojim se regulira parnični postupak, budući da se do 2003. godine primjenjivao Zakon o parničnom postupku SFRJ, koji je preuzet i primjenjivao se sve do stupanja na snagu Zakona o parničnom postupku Republike Srpske, koji je stupio na snagu 1. kolovoza 2003. godine. Prvostupanjski sud, prema odredbama propisa koji su važili, imao je mogućnost posebnim rješenjem odrediti vještaka i predmet vještačenja, te pozvati apelante da predujme novčana sredstva za vještačenje, kao što je to naveo u svom rješenju od 27. studenog 2001. godine. Dalje, Ustavni sud zapaža da su odredbama novog Zakona o parničnom postupku, koji je stupio

na snagu 1. kolovoza 2003. godine i koji se, sukladno odredbi članka 454. Zakona o parničnom postupku, primjenjuje i na slučaj apelanata, propisani konkretni rokovi za poduzimanje procesnih radnji suda i stranaka, te bi dosljednom primjenom tog zakona postupak pred prvostupajnskim sudom trebao biti okončan, u pravilu, u roku od šest mjeseci. Člankom 150. navedenog zakona je propisano da izvođenje dokaza vještačenjem određuje sud rješenjem. Međutim, Ustavni sud konstatira da Osnovni sud, i pored brojnih urgencija apelanata nakon ročišta od 27. studenog 2001. godine, kao i nakon stupanja na snagu novog Zakona o parničnom postupku, nije donio rješenje o nastavku postupka, odnosno nije odredio da se izvedu dokazi vještačenjem.

48. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud se poziva na svoje stajalište izneseno u Odluci U 23/00 od 2. veljače 2001. godine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 10/01) koje u svom relevantnom dijelu glasi: "[Ukoliko sud ne donese odluku u meritumu u roku od pet godina a da ne iznese bilo kakvo opravdanje, dolazi do kršenja apellantovog prava na utvrđivanje njegovih/njezinih prava putem suda u razumnom roku...].". Stoga, Ustavni sud zaključuje da su navedeni propusti suda kao posljedicu imali kršenje prava apelanata na pravično suđenje u smislu garancija iz članka 6. stavak 1. Europske konvencija prema kojim "svatko ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku" tako da se svakom garantira da u razumnom roku i putem sudbene odluke okonča nesigurnost u kojoj se nalazi glede svog položaja, a radi ostvarenja pravne sigurnosti kao temeljnog načela svakog modernog pravnog sustava. U konkretnom slučaju to je izostalo budući da prvostupajnska odluka nije donesena u postupku pred Osnovnim sudom, koji je trajao od 18. lipnja 1999. godine, kao dana podnošenja tužbe, do 27. prosinca 2005. godine, kada je cio predmet dostavljen na daljnji postupak Pravobraniteljstvu sukladno Zakonu o ostvarivanju prava na naknadu. Dakle, Ustavni sud uočava da Osnovni sud nije donio konačnu odluku za šest godina i šest mjeseci, a Pravobraniteljstvo je, nakon što mu je predmet Osnovni sud ustupio u rad, zakazalo raspravu 26. listopada 2007. godine i obustavilo postupak. Dakle, Pravobraniteljstvo je nakon jedne godine i deset mjeseci donijelo odluku iako je odredbom članka 6. navedenog zakona propisano da je rok za konačno odlučivanje 30. srpanj 2006. godine. Za ovakav odnos prema konkretnom predmetu Pravobraniteljstvo nije predočilo Ustavnom sudu bilo kakvo opravdanje.

49. Prema navedenom, Ustavni sud zaključuje da je u ovom slučaju nedonošenje odluke u vremenskom razdoblju od osam godina i četiri mjeseca štetno utjecalo na ostvarivanje prava apelanata i izazvalo povredu prava apelanata na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Međutim, Ustavni sud je tek iz odgovora na apelaciju, 17. prosinca 2007. godine, saznao od Pravobraniteljstva da su pred tom institucijom apelanti odbili prihvatiti nagodbu o visini naknade štete koju potražuju. Imajući u vidu odredbu članka 19. stavak 5. Pravila Ustavnog suda kojom je propisano da je podnositelj apelacije dužan obavijestiti Ustavni sud o svim promjenama adrese, pravnog i činjeničnog stanja u svezi sa apelacijom koje su se desile nakon podnošenja apelacije Ustavnom sudu, te da apelanti nisu izvijestili Ustavni sud o ovoj činjenici, kao ni o činjenici jesu li ili ne podnijeli prigovor protiv zaključka Pravobraniteljstva kojim je predmetni postupak obustavljen, Ustavni sud smatra da nema temelja za izdavanje naloga bilo kome u svrhu osiguranja ustavnih prava apelanata.

Ostali navodi

50. U svjetlu zaključka o povredi članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud zaključuje da nije neophodno posebice razmatrati navodne povrede prava na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije.

Pitanje kompenzacije

51. Apelanti su zatražili naknadu štete zbog duljine trajanja parničnog postupka. Prema članku 76. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može iznimno, na apellantov zahtjev, odrediti naknadu za nematerijalnu štetu. Međutim, Ustavni sud podsjeća da, za razliku od postupka pred redovitim sudovima, naknadu nematerijalne štete određuje u simboličnom smislu u posebnim slučajevima kada se krše zagarantirana ljudska prava i slobode.

52. Prigodom odlučivanja o zahtjevu apelanata za naknadu nematerijalne štete Ustavni sud upućuje na ranije utvrđeno načelo određivanja visine naknade štete u ovakvim slučajevima (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP 938/04, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 20/06, st. 48-51). Prema utvrđenom načelu, apellantima bi za svaku godinu odgađanja da se donese odluka trebalo isplatiti iznos od približno 150 KM. Ustavni sud smatra da ukupna suma koju apellantima treba isplatiti na ime nematerijalne štete, zbog nedonošenja odluke u postupku, iznosi 1.200,00 KM. Ovaj iznos apellantima je dužna isplatiti Republika Srpska u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke.

VIII. Zaključak

53. Nedonošenje odluke redovitoga suda u vremenskom razdoblju od šest godina i šest mjeseci po podnesenoj tužbi u parničnom postupku za naknadu štete, a potom i Pravobraniteljstva u sljedeću jednu godinu i 10 mjeseci, bez razumnog obrazloženja za takvo postupanje, predstavlja kršenje prava na pravično suđenje u odnosu na pravo na suđenje u razumnom roku iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

54. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. i članka 76. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u izreci ove odluke.

55. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnoga suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, v. r.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број АП 2430/06, рјешавајући апелацију Земљорадничке задруге "Ратар" у ликвидацији, Брка, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2 и члана 61 ст. 1 и 3 Правила Устavnог суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Хатица Хаџиосмановић, председница
Миодраг Симовић, потпредседник
Валерија Галић, потпредседница
Мато Тадић, судија
Крстан Симић, судија

на сједници одржаној 10. јануара 2008. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се апелација **Земљорадничке задруге "Ратар" у ликвидацији, Брка**, поднесена против Пресуде Апелационог суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине број Гж-411/05 од 30. јуна 2006. године и Пресуде Основног суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине број П-398/04-И од 7. јула 2005. године, као неоснована.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Увод

1. Земљорадничка задруга "Ратар" у ликвидацији, Брка (у даљњем тексту: апелант), из Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, коју заступа заједничка адвокатска канцеларија Османа Мулахалиловића и Фарука Латифовића из Брчког, поднијела је 15. августа 2006. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) апелацију против Пресуде Апелационог суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Апелациони суд) број Гж-411/05 од 30. јуна 2006. године и Пресуде Основног суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Основни суд) број П-398/04-И од 7. јула 2005. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 ст. 1 и 2 Правила Уставног суда, од Апелационог суда, Основног суда и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, као учесника у поступку, затражено је 3. априла 2007. године да доставе одговор на апелацију.

3. Апелациони суд је одговор на апелацију доставио 16. априла 2007. године, Основни суд 13. априла 2007. године, а Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине 16. априла 2007. године.

4. На основу члана 26 став 2 Правила Уставног суда, одговори на апелацију достављени су апеланту 20. маја 2007. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета, које произилазе из апелантових навода и докумената који су предочени Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. Основни суд је, рјешавајући тужбу апеланта против Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: тужени), због утврђивања права својине на некретнинама, донио Пресуду број П-398/04-И од 7. јула 2005. године којом је одбио апелантов захтјев да се утврди да је апелант по основу купопродаје стекао право својине на некретнинама означеним као кч. број 600/01, ораница "Гај" у површини од 16.400 m² и кч. број 600/02 кућа и двориште у површини од 200 m², обје уписане у зк. ул. број 1000 КО Брка, а да се тужени обавезе да призна и трпи да се наведене парцеле отпишу из наведеног зк. улошка и упишу у нови зк. уложак исте катастарске општине, те да се апелант упише као власник наведених некретнина у дијелу 1/1, уз трошкове парничног поступка, под пријетљом принудног извршења. Образлажући пресуду, Основни суд је истакао да је апелант у тужби и током поступка истицао да је на описаним некретнинама уписан као носилац права коришћења и да их користи од 22. фебруара 1963. године на основу купопродајног уговора закљученог са Ш.М., З.М. и Ш.М, а не на основу рјешења СО Брчко. Средства за куповину

наведених некретнина, према тврдњи апеланта, издвојена су из дохотка Земљорадничке задруге Брка, његовог правног предника, због чега је, по мишљењу апеланта, у складу са одредбама из члана 94 Општег закона о задругама, у којима је прописано да сва имовина коју задруге тренутно користе доношењем тог закона постаје својина задруге, он стекао право својине. Одбијајући апелантов захтјев, Основни суд истиче да је у поступку пред првостепеним судом утврђено да ни апелантов правни предник на спорним некретнинама није никада на основу ваљаног правног посла стекао право својине, нити је био уписан као власник у земљишним књигама, него је спорна некретнина била уписана као друштвена својина, те да стога није ни могло на апеланта да буде пренесено више права него га је имао његов предник. Основни суд се позвао и на чл. 2, 3 и 4 Закона о упису стварних права на некретнинама у својини Брчко Дистрикта БиХ, као и на члан 22 Закона о својини и другим стварним правима у Брчко Дистрикту БиХ и на крају закључио да је апелантов захтјев у супротности са материјалним прописима због чега је одбијен.

7. Одлучујући о апелантовој жалби против пресуде Основног суда, Апелациони суд је донио Пресуду број Гж-411/05 од 30. јуна 2006. године, којом је апелантову жалбу одбио као неосновану и потврдио првостепену пресуду. Образлажући пресуду, Апелациони суд је истакао да је Основни суд правилно закључио да купопродајни уговор на основу ког је апелант на предметним некретнинама уписан са правом коришћења, не може апеланту да буде основ за стицање права својине сходно одредби члана 22 Закона о својини и другим стварним правима у Брчко Дистрикту БиХ, јер је тај уговор био ваљан правни посао учињен с циљем да се пренесе својине у корист општенародне имовине, односно друштвене својине, а не у корист предника туженог.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

8. Апелант сматра да је, сходно члану 1 став 4 Статута Брчко Дистрикта БиХ, Апелациони суд био дужан да директно примени члан 94 Општег закона о задругама и да усвоји тужбени захтјев, јер тај члан Статута предвиђа да су Устав БиХ, као и важећи закони и одлуке институција БиХ директно примјенљиви на цијелој територији Брчко Дистрикта, те да закони и одлуке свих власти Брчко Дистрикта морају да буду у складу са важећим законима и одлукама институција Босне и Херцеговине. Слиједом тога, по апелантовом мишљењу, у оспораваним пресудама се произвољно тумачи да тужени није дужан да примјењује члан 94 Општег закона о задругама који прописује да имовина коју задруга тренутно користи, доношењем тог закона, постаје имовина задруга. Апелант је навео да је таквом произвољном примјеном закона дошло и до повреде права на правично суђење из члана П/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), те његовог права на мирно уживање имовине из члана П/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

б) Одговор на апелацију

9. Апелациони суд је поновио образложење оспораване пресуде, истичући поново да је апелантов правни предник на предметним некретнинама имао само право да користи, па је и апелант могао да наслиједи само то право.

10. Основни суд је навео да су наводи апелације неосновани, те да су разлози за доношење пресуде садржани у њеном образложењу. Наведено је да је пресуда донесена након

што су парничне странке спровеле све предложене доказе, потпуно и правилно утврђено чињенично стање уз правилну примјену материјалног права односно одговарајућих одредби из Закона о својини и другим стварним правима Брчко Дистрикта БиХ и Закона о упису стварних права на некретностима у својини Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

11. Тужени је истакао да је предметна апелација неоснована из разлога који су наведени у одговору на тужбу и одговору на жалбу пред редовним судовима, поновио закључке из оспораваних пресуда да је апелант на спорним некретностима имао само право коришћења, па да стога нису повријеђена апелантова права у вези са било којом одредбом Устава Босне и Херцеговине.

V. Релевантни прописи

12. **Статут Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине** ("Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ" бр. 1/00 и 4/00):

"Члан 1 сīав 4

Устав Босне и Херцеговине, као и важећи закони и одлуке инстīиуција БиХ, директīно су примјенљиви на цијелој територији Брчко Дистрикта БиХ. Закони и одлуке свих власти Дистрикта морају да буду у складу са важећим законима и одлукама инстīиуција Босне и Херцеговине."

13. **Закон о својини и другим стварним правима** ("Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ" бр. 11/01, 8/03 и 40/04):

"Члан 22

Право својине може да се сīекне на основу закона, правног посла, одлуке суда или другог органа Дистрикта и наслеђивањем, уз испуњење претпоставки прописаних законом."

14. **Општи закон о задругама** ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 18/03):

"Члан 94

Имовина коју задруга територијно користити, доношењем овог Закона, постаје имовина задруге."

15. **Закон о упису стварних права на некретностима у својини Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине** ("Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ" број 26/04):

"Члан 1.

Овим Законом уређује се начин уписа стварних права на некретностима које су својина Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексу: Брчко Дистрикт).

Члан 2

Основни суд Брчко Дистрикта извршиће по службеној дужности упис права својине и било којег другог стварног права у користи Брчко Дистрикта на свим некретностима, уписаним у земљишним књигама по суду, на којима је до стицања на снагу овог Закона као својина била уписана општенародна имовина, друштвена својина, државна својина, својина земљишног фонда аграрне реформе и колонизације, својина друштвено-политичких организација, мјесних заједница и других правних лица у друштвеној или државној својини или било који други облик својине сем приватне.

Члан 3

Уписи права управљања, коришћења и располађања на некретностима из члана 2 овог Закона, без обзира на врсту и облик организовања институционалних права, бришу се по службеној дужности.

Члан 4

Одредбе чл. 2 и 3 сходно се примјенују и на промјене сīања у катастарском општини Брчко Дистрикта."

16. **Анекс од 18. августа 1999. године Коначне одлуке Арбитражног трибунала за спор око међуентитетске границе у области Брчког од 5. марта 1999. године:**

"Члан 12

Друштвена имовина

Власти Дистрикта управљају свом друштвеном/јавном имовином унутар Дистрикта, и имају овлашћење, уз одобрење Суверизора, да врше приватизацију друштвено/јавне имовине у складу са примјенљивим законима БиХ. Друштвеном/јавном имовином у Дистрикту се не смије располађати сем ако је то у складу са законима БиХ и уз одобрење Суверизора."

VI. Допустивост

17. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

18. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући сходно закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

19. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Апелационог суда број Гж-411/05 од 30. јуна 2006. године, против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих сходно закону. Затим, пресуда Апелационог суда донесена је 30. јуна 2006. године, а апелација је поднесена 15. августа 2006. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоје неки други формални разлози због којих апелација није допустива.

20. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

21. Апелант оспорава наведене пресуде тврдећи да су произвољном примјеном материјалног закона редовни судови повриједили његова права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, као и његово права на мирно уживање имовине из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Уставни суд ће, прије свега, размотрити апелантове наводе о повреди права на правично суђење.

Право на правично суђење

22. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из сīава 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

е) *Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним постојанством.*"

23. Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

"1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом устанављеним судом. [...]"

24. Неспорно је да се предметни поступак тиче утврђивања апелантових грађанских права и обавеза с обзиром да се његов тужбени захтјев односио на утврђивање права својине на основу купопродајног уговора. Уставни суд је, стога, надлежан да испита да ли је поступак био у складу са стандардима из члана П/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

25. Апелантови наводе о повреди права на правично суђење односе се на примјену материјалног закона у пресудама редовних судова. Конкретно, апелант сматра да су редовни судови били дужни да у његовом случају директно примијене члан 94 Општег закона о задругама који прописује да имовина коју задруга тренутно користи, доношењем тог закона, постаје имовина задруге. Ту одредбу су редовни судови, по апелантовом мишљењу, били дужни да примијене као одредбу закона Босне и Херцеговине који су, сходно члану 1 став 4 Статута Брчко Дистрикта, директно примјенљиви на територији Брчко Дистрикта.

26. Редовни судови и тужени су апелантове наводе оцијенили као неосноване, наглашавајући став да је апелантов правни предик имао на спорним некретностима само право коришћења које је апелант наслиједио, те да у смислу члана 22 Закона о својини и другим стварним правима Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине није могао да стекне право својине, а његово право да користи спорне некретности је сходно Закону о упису стварних права на некретностима у својини Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине престало да постоји.

27. У вези са апелантовим наводима Уставни суд указује на свој став сходно ком није надлежан да врши проверу утврђених чињеница и начина на који су редовни судови протумачили позитивно-правне прописе, сем уколико одлуке ових судова крше уставна права. То ће да буде случај када одлука редовног суда не укључује или погрешно примјењује уставно право, када је примјена позитивно-правних прописа била очигледно произвољна, када је релевантни закон сам по себи неуставан или када је дошло до повреде основних процесних права, као што су право на правичан поступак, право на приступ суду, право на ефективан правни лијек и у другим случајевима (види Уставни суд, Одлуку број У 29/02 од 27. јуна 2003. године, објављену у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине" број 31/03).

28. У поступку по апелантовој тужби утврђено је да је апелантов правни предик на спорним некретностима имао право коришћења, а да су спорне некретности биле друштвена својина. Апелант ни у поступку пред редовним судовима нити у апелацији није оспорио тако утврђено чињенично стање. Апелант сматра спорним што у конкретном случају није директно примјењен члан 94 Општег закона о задругама, тумачећи да је сходно тој одредби *ex lege* стекао право својине на спорним некретностима. У вези са претходним наводом, Уставни суд је утврдио да су редовни судови у оспораваним пресудама примијенили члан 22 Закона о својини и другим стварним правима Брчко Дистрикта Босне и

Херцеговине као и члан 2 Закона о упису стварних права на некретностима у својини Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине према ком је, *inter alia*, по службеној дужности извршен упис права својине у корист туженог на свим некретностима које су биле друштвена својина. Општи закон о задругама ступио је на снагу 8. августа 2003. године, дакле кад је тужени сходно цитираним законима о својини и упису стварних права већ стекао право својине на спорној некретности. Сходно члану 205 став 3 Закона о својини и другим стварним правима Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, који је ступио на снагу прије Општег закона о задругама, и то 14. октобра 2001. године, прописано је да Брчко Дистрикт постаје власник изграђеног и неизграђеног грађевинског земљишта, пољопривредног и шумског земљишта које је било у друштвеној својини, а како је спорно земљиште уписано као друштвена својина значи да је Брчко Дистрикт БиХ са 14. октобром 2001. године постао његов власник. Предметне некретности су по сили закона постале својина Брчко Дистрикта БиХ прије него што је донесен и ступио на снагу Општи закон о задругама, те стога апелантов захтјев није могао да се цијени само са аспекта тог закона, већ и осталих који регулишу стицање и упис права својине.

29. Основни суд је дао своје тумачење примјене члана 94 Општег закона о задругама, наводећи да апелант тумачи наведену одредбу екстензивно и у конкретном случају неприхватљиво, јер по мишљењу тог суда наведена одредба треба да се тумачи тако да се под имовином подразумијевају само ствари које су биле у својини задруга а не и непокретне ствари, односно земљишта на којима су задруге имале само право коришћења и посјед. На тај начин Основни суд је учинио неспорним да се закон Босне и Херцеговине директно примјењује на територији Брчко Дистрикта БиХ, у смислу члана 1 став 4 Статута Брчко Дистрикта, а његово тумачење конкретне одредбе закона Уставни суд не сматра произвољним. Уставни суд подсјећа да је у релевантно сличној ситуацији, доносећи одлуке поводом апелација истог апеланта, већ заузео идентично становиште (види Уставни суд, одлуке бр. АП 1808/05 од 17. новембра 2006. године, АП 2455/05 од 16. јануара 2007. године и АП 69/06 од 15. фебруара 2007. године).

30. Уставни суд је закључио да није дошло до повреде апелантовог права на правично суђење из члана П/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

б) Право на имовину

31. Имајући у виду закључак Уставног суда у вези са чланом П/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције, као и суштину апелантових навода о повреди његовог права на мирно уживање имовине, Уставни суд сматра да није потребно да се посебно разматрају апелантови наводи о повреди његовог права на имовину из члана П/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

32. Уставни суд сматра да није дошло до повреде апелантовог права на правично суђење из члана П/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, с обзиром да редовни судови нису произвољно примијенили релевантне одредбе материјалних закона. Поред тога, редовни судови су дали образложење у вези са примјеном члана 94 Општег закона о задругама, као закона Босне и Херцеговине, за које је Уставни суд закључио да није било произвољно. Уставни суд је нагласио да је неспорно да се закони Босне и Херцеговине директно примјењују у Брчко Дистрикту БиХ.

33. На основу члана 61 ст. 1 и 3 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

34. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић, с. р.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у предмету број **АП 2430/06**, рјешавајући апелацију **Земљорадничке задруге "Ратар" у ликвидацији, Брка**, на основу члана VI/3.b) Устава Босне и Херцеговине, члана 59. став 2. аLINEJA 2. и члана 61. ст. 1. и 3. Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Mato Tadić, sudija

Krstan Simić, sudija

на сједници одржаној 10. јануара 2008. године, донио је

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Одбија се апелација **Земљорадничке задруге "Ратар" у ликвидацији, Брка**, поднесена против Пресуде Апелационог суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине број ГЖ-411/05 од 30. јуна 2006. године и Пресуде Основног суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине број P-398/04-I од 7. јула 2005. године, као неоснована.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Земљорадничка задруга "Ратар" у ликвидацији, Брка (у даљњем тексту: апелант), из Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, коју заступа заједничка адвокатска канцеларија Османа Мулаhalilovića и Фарука Латифовића из Брчког, поднјела је 15. августа 2006. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) апелацију против Пресуде Апелационог суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Апелациони суд) број ГЖ-411/05 од 30. јуна 2006. године и Пресуде Основног суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Основни суд) број P-398/04-I од 7. јула 2005. године.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. На основу члана 22. ст. 1. и 2. Правила Уставног суда, од Апелационог суда, Основног суда и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, као учесника у поступку, затражено је 3. априла 2007. године да доставе одговор на апелацију.

3. Апелациони суд је одговор на апелацију доставио 16. априла 2007. године, Основни суд 13. априла 2007. године, а Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине 16. априла 2007. године.

4. На основу члана 26. став 2. Правила Уставног суда, одговори на апелацију достављени су апеланту 20. маја 2007. године.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Основни суд је, рјешавајући тужбу апеланта против Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: туžени), због утврђивања права власништва на некретнинама, донио Пресуду број P-398/04-I од 7. јула 2005. године којом је одбио апелантов заhtjev да се утврди да је апелант по основу купопродаје стекао право власништва на некретнинама означеним као кч. број 600/01, oranica "Gaj" у површини од 16.400 m² и кч. број 600/02 кућа и двориште у површини од 200 m², obje upisane у zk. ul. број 1000 KO Brka, а да се туžени обавезе да призна и трпи да се наведене парцеле отпишу из наведеног zk. улошка и упишу у нови zk. улошак исте катастарске општине, те да се апелант упише као власник наведених некретнина у дијелу 1/1, уз трошкове парничног поступка, под пријетњом принудног извршења. Образлажући пресуду, Основни суд је истакao да је апелант у туžби и током поступка истакао да је на описаним некретнинама upisan као носилац права кориштења и да их користи од 22. фебруара 1963. године на основу купопродајног уговора закљученог са Ш.М., Z.M. и Ш.М, а не на основу рјешења SO Брчко. Средства за куповину наведених некретнина, према тврдњи апеланта, издвојена су из доhotка Земљорадничке задруге Брка, његовог правног предника, због чега је, по мишљењу апеланта, у складу с одредбама из члана 94. Опћег закона о задругама, у којима је propisano да сва имовина коју задруге тренутно користе доношењем тог закона postaje власништво задруге, он стекао право власништва. Оdbijajući апелантов заhtjev, Основни суд иштиче да је у поступку пред првостепеним судом утврђено да ни апелантов правни предник на спornим некретнинама није никада на основу ваљаног правног посла стекао право власништва, нити је био upisan као власник у земљишним књигама, него је sporna некретнина била upisana као друштвено власништво, те да stoga није ни могло на апеланта бити пренијето више права него га је имао његов предник. Основни суд се позвао и на чл. 2, 3. и 4. Закона о upisu стварних права на некретнинама у власништво Брчко Дистрикта БиH, као и на члан 22. Закона о власништву и другим стварним правима у Брчко Дистрикту БиH и коначно закључио да је апелантов заhtjev у супротности са материјалним propisима због чега је одбијен.

7. Одлукујући о апелантовој жалби против пресуде Основног суда, Апелациони суд је донио Пресуду број ГЖ-411/05 од 30. јуна 2006. године, којом је апелантову жалбу одбио као неосновану и потврдио првостепену пресуду. Образлажући пресуду, Апелациони суд је истакao да је Основни суд правилно закључио да купопродајни уговор на основу којег је апелант на предметним некретнинама upisan са правом кориштења, не може апеланту бити основа за стичање права власништва према одредби члана 22. Закона о власништву и другим стварним правима у Брчко Дистрикту БиH, јер је тај уговор био ваљан правни posao учинjen с циљем преноса власништва у корист опћенародне имовине, односно друштвеног власништва (својине), а не у корист предника туženog.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

8. Апелант сматра да је, према члану 1. став 4. Statuta Брчко Дистрикта БиH, Апелациони суд био дужан директно примijenити члан 94. Опћег закона о задругама и усвојити туžбени заhtjev, јер тај члан Statuta предвиђа да су Устав БиH, као и важећи закони и одлуке институција БиH директно примjenjivi на цијелој територији Брчко Дистрикта, те да закони и

odluke svih vlasti Brčko Distrikta moraju biti u skladu s važećim zakonima i odlukama institucija Bosne i Hercegovine. Slijedom toga, po apelantovom mišljenju, u pobijanim presudama se proizvoljno tumači da tuženi nije dužan primjenjivati član 94. Općeg zakona o zadrugama koji propisuje da imovina koju zadruga trenutno koristi, donošenjem tog zakona, postaje imovina zadruga. Apelant je naveo da je takvom proizvoljnom primjenom zakona došlo i do povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), te njegovog prava na mirno uživanje imovine iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

b) Odgovor na apelaciju

9. Apelacioni sud je ponovio obrazloženje pobijane presude, ističući ponovo da je apelantov pravni prednik na predmetnim nekretninama imao samo pravo korištenja, pa je i apelant mogao naslijediti samo to pravo.

10. Osnovni sud je naveo da su navodi apelacije neosnovani, te da su razlozi za donošenje presude sadržani u njenom obrazloženju. Navedeno je da je presuda donesena nakon što su parnične stranke provele sve predložene dokaze, potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje uz pravilnu primjenu materijalnog prava odnosno odgovarajućih odredbi iz Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko Distrikta BiH i Zakona o upisu stvarnih prava na nekretninama u vlasništvu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

11. Tuženi je istakao da je predmetna apelacija neosnovana iz razloga koji su navedeni u odgovoru na tužbu i odgovoru na žalbu pred redovnim sudovima, ponovio zaključke iz pobijanih presuda da je apelant na spornim nekretninama imao samo pravo korištenja, pa da stoga nisu povrijeđena apelantova prava u vezi sa bilo kojom odredbom Ustava Bosne i Hercegovine.

V. Relevantni propisi

12. **Statut Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine** ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH" br. 1/00 i 4/00):

"Član 1. stav 4.

Ustav Bosne i Hercegovine, kao i važeći zakoni i odluke institucija BiH, direktno su primjenjivi na cijeloj teritoriji Brčko Distrikta BiH. Zakoni i odluke svih vlasti Distrikta moraju biti u skladu s važećim zakonima i odlukama institucija Bosne i Hercegovine."

13. **Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima** ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH" br. 11/01, 8/03 i 40/04):

"Član 22.

Pravo vlasništva može se steći na osnovu zakona, pravnog posla, odluke suda ili drugog organa Distrikta i nasljeđivanjem, uz ispunjenje pretpostavki propisanih zakonom."

14. **Opći zakon o zadrugama** ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 18/03):

"Član 94.

Imovina koju zadruga trenutno koristi, donošenjem ovog Zakona, postaje imovina zadruga."

15. **Zakon o upisu stvarnih prava na nekretninama u svojini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine** ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH" broj 26/04):

"Član 1.

Ovim Zakonom uređuje se način upisa stvarnih prava na nekretninama koje su svojina Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Brčko Distrikt).

Član 2.

Osnovni sud Brčko Distrikta će po službenoj dužnosti izvršiti upis prava svojine i bilo kojeg drugog stvarnog prava u korist Brčko Distrikta na svim nekretninama, upisanim u zemljišnim knjigama tog suda, na kojima je do stupanja na snagu ovog Zakona kao svojina bila upisana opštenarodna imovina, društvena svojina, državna svojina, svojina zemljišnog fonda agrarne reforme i kolonizacije, svojina društveno-političkih organizacija, mjesnih zajednica i drugih pravnih lica u društvenoj ili državnoj svojini ili bilo koji drugi oblik svojine osim privatne.

Član 3.

Upisi prava upravljanja, korištenja i raspolaganja na nekretninama iz člana 2. ovog Zakona, bez obzira na vrstu i oblik organizovanja titulara tih prava, brišu se po službenoj dužnosti.

Član 4.

Odredbe čl. 2. i 3. shodno se primjenjuju i na promjene stanja u katastarskom operatu Brčko Distrikta."

16. Aneks od 18. augusta 1999. godine Konačne odluke Arbitražnog tribunala za spor oko meduentitetske granice u oblasti Brčkog od 5. marta 1999. godine:

"Član 12.

Društvena imovina

Vlasti Distrikta upravljaju svom društvenom/ javnom imovinom unutar Distrikta, i imaju ovlaštenje, uz odobrenje Supervizora, da vrše privatizaciju društveneljavne imovine u skladu sa primjenjivim zakonima BiH. Društvenom/ javnom imovinom u Distriktu se ne smije raspolagati osim ako je to u skladu sa zakonima BiH i uz odobrenje Supervizora."

VI. Dopustivost

17. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

18. U skladu s članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

19. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Apelacionog suda broj GŽ-411/05 od 30. juna 2006. godine, protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, presuda Apelacionog suda je donesena 30. juna 2006. godine, a apelacija je podnesena 15. augusta 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoje neki drugi formalni razlozi zbog kojih apelacija nije dopustiva.

20. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

21. Apelant pobija navedene presude tvrdeći da su proizvoljnom primjenom materijalnog zakona redovni sudovi povrijedili njegova prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, kao i njegovo pravo na mirno uživanje imovine iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Ustavni sud će, prije svega, razmotriti apelantove navode o povredi prava na pravično suđenje.

Pravo na pravično suđenje

22. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom."

23. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

24. Nesporno je da se predmetni postupak tiče utvrđivanja apelantovih građanskih prava i obaveza s obzirom da se njegov tužbeni zahtjev odnosio na utvrđivanje prava vlasništva na osnovu kupoprodajnog ugovora. Ustavni sud je, stoga, nadležan da ispita je li postupak bio u skladu sa standardima iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

25. Apelantovi navodi o povredi prava na pravično suđenje se odnose na primjenu materijalnog zakona u presudama redovnih sudova. Konkretno, apelant smatra da su redovni sudovi bili dužni u njegovom slučaju direktno primijeniti član 94. Općeg zakona o zadrugama koji propisuje da imovina koju zadruga trenutno koristi, donošenjem tog zakona, postaje imovina zadruge. Tu odredbu su redovni sudovi, po apelantovom mišljenju, bili dužni primijeniti kao odredbu zakona Bosne i Hercegovine koji su, prema članu 1. stav 4. Statuta Brčko Distrikta, direktno primjenjivi na teritoriji Brčko Distrikta.

26. Redovni sudovi i tuženi su apelantove navode ocijenili kao neosnovane, naglašavajući stav da je apelantov pravni prednik imao na spornim nekretninama samo pravo korištenja koje je apelant naslijedio, te da u smislu člana 22. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine nije mogao steći pravo vlasništva, a njegovo pravo korištenja na spornim nekretninama je prema Zakonu o upisu stvarnih prava na nekretninama u svojini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine prestalo da postoji.

27. U vezi sa apelantovim navodima Ustavni sud ukazuje na svoj stav prema kojem nije nadležan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su redovni sudovi protumačili pozitivno-pravne propise, osim ukoliko odluke ovih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovnog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kada je primjena pozitivno-pravnih propisa bila očigledno proizvoljna, kada je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede osnovnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup

sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi Ustavni sud, Odluku broj *U 29/02* od 27. juna 2003. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 31/03).

28. U postupku po apelantovoj tužbi je utvrđeno da je apelantov pravni prednik na spornim nekretninama imao pravo korištenja, a da su sporne nekretnine bile društvena svojina. Apelant ni u postupku pred redovnim sudovima niti u apelaciji nije osporio tako utvrđeno činjenično stanje. Apelant smatra spornim što u konkretnom slučaju nije direktno primijenjen član 94. Općeg zakona o zadrugama, tumačeći da je prema toj odredbi *ex lege* stekao pravo vlasništva na spornim nekretninama. U vezi s prethodnim navodom, Ustavni sud je utvrdio da su redovni sudovi u pobijanim presudama primijenili član 22. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine kao i član 2. Zakona o upisu stvarnih prava na nekretninama u svojini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine prema kojem je, *inter alia*, po službenoj dužnosti izvršen upis prava svojine u korist tuženog na svim nekretninama koje su bile društvena svojina. Opći zakon o zadrugama stupio je na snagu 8. augusta 2003. godine, dakle kad je tuženi prema citiranim zakonima o vlasništvu i upisu stvarnih prava već stekao pravo vlasništva na spornoj nekretnini. Prema članu 205. stav 3. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, koji je stupio na snagu prije Općeg zakona o zadrugama, i to 14. oktobra 2001. godine, propisano je da Brčko Distrikt postaje vlasnikom izgrađenog i neizgrađenog građevinskog zemljišta, poljoprivrednog i šumskog zemljišta koje je bilo u društvenom vlasništvu, a kako je sporno zemljište upisano kao društvena svojina znači da je Brčko Distrikt BiH sa 14. oktobrom 2001. godine postao njegov vlasnik. Predmetne nekretnine su po sili zakona postale vlasništvo Brčko Distrikta BiH prije donošenja i stupanja na snagu Općeg zakona o zadrugama, te se stoga apelantov zahtjev nije mogao cijeniti samo sa aspekta tog zakona, već i ostalih koji regulišu sticanje i upis prava vlasništva.

29. Osnovni sud je dao svoje tumačenje primjene člana 94. Općeg zakona o zadrugama, navodeći da apelant tumači navedenu odredbu ekstenzivno i u konkretnom slučaju neprihvatljivo, jer po mišljenju tog suda navedenu odredbu treba tumačiti tako da se pod imovinom podrazumijevaju samo stvari koje su bile u vlasništvu zadruga a ne i nepokretne stvari, odnosno zemljišta na kojima su zadruge imale samo pravo korištenja i posjed. Na taj način Osnovni sud je učinio nespornim da se zakon Bosne i Hercegovine direktno primjenjuje na teritoriji Brčko Distrikta BiH, u smislu člana 1. stav 4. Statuta Brčko Distrikta, a njegovo tumačenje konkretne odredbe zakona Ustavni sud ne smatra proizvoljnim. Ustavni sud podsjeća da je u relevantno sličnoj situaciji, donoseći odluke povodom apelacija istog apelanta, već zauzeo identično stajalište (vidi Ustavni sud, odluke br. *AP 1808/05* od 17. novembra 2006. godine, *AP 2455/05* od 16. januara 2007. godine i *AP 69/06* od 15. februara 2007. godine).

30. Ustavni sud je zaključio da nije došlo do povrede apelantovog prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

c) Pravo na imovinu

31. Imajući u vidu zaključak Ustavnog suda u vezi s članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije, kao i suštinu apelantovih navoda o povredi njegovog prava na mirno uživanje imovine, Ustavni sud smatra da nije potrebno posebno razmatrati apelantove

navode o povredi njegovog prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

32. Ustavni sud smatra da nije došlo do povrede apelantovog prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, s obzirom da redovni sudovi nisu proizvoljno primijenili relevantne odredbe materijalnih zakona. Pored toga, redovni sudovi su dali obrazloženje u vezi s primjenom člana 94. Općeg zakona o zadrugama, kao zakona Bosne i Hercegovine, za koje je Ustavni sud zaključio da nije bilo proizvoljno. Ustavni sud je naglasio da je nesporno da se zakoni Bosne i Hercegovine direktno primjenjuju u Brčko Distriktu BiH.

33. Na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

34. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, s. r.

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj AP 2430/06, rješavajući apelaciju **Zemljoradničke zadruge "Ratar" u likvidaciji, Brka**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2. i članka 61. st. 1. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Mato Tadić, sudac

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 10. siječnja 2008. godine, donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se apelacija **Zemljoradničke zadruge "Ratar" u likvidaciji, Brka**, podnesena protiv Presude Apelacijskog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Gž-411/05 od 30. lipnja 2006. godine i Presude Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj P-398/04-I od 7. srpnja 2005. godine, kao neutemeljena.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Zemljoradnička zadruga "Ratar" u likvidaciji, Brka (u daljnjem tekstu: apelant), iz Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, koju zastupa zajednička odvjetnički ured Osmana Mulahalilovića i Faruka Latifovića iz Brčkog, podnijela je 15. kolovoza 2006. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelaciju protiv Presude Apelacijskog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Apelacijski sud) broj Gž-411/05 od 30. lipnja 2006. godine i Presude Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i

Hercegovine (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj P-398/04-I od 7. srpnja 2005. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Apelacijskog suda, Osnovnog suda i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, kao sudionika u postupku, zatraženo je 3. travnja 2007. godine da dostave odgovor na apelaciju.

3. Apelacijski je sud odgovor na apelaciju dostavio 16. travnja 2007. godine, Osnovni sud 13. travnja 2007. godine, a Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine 16. travnja 2007. godine.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori na apelaciju su dostavljeni apelantu 20. svibnja 2007. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata podastrih Ustavnome sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Osnovni je sud, rješavajući tužbu apelanta protiv Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: tuženi), zbog utvrđivanja prava vlasništva na nekretninama, donio Presudu broj P-398/04-I od 7. srpnja 2005. godine kojom je odbio apelantov zahtjev da se utvrdi da je apelant temeljem kupoprodaje stekao pravo vlasništva na nekretninama označenim kao kč. broj 600/01, oranica "Gaj" u površini od 16.400 m² i kč. broj 600/02 kuća i dvorište u površini od 200 m², obje upisane u zk. ul. broj 1000 KO Brka, a da se tuženi obveže priznati i trpjeti da se navedene parcele otpišu iz navedenog zk. uložka i upišu u novi zk. uložak iste katastarske općine, te da se apelant upiše kao vlasnik navedenih nekretnina u dijelu 1/1, uz troškove parničnog postupka, pod prijetnjom prinudnog izvršenja. Obrazlažući presudu, Osnovni je sud istaknuo da je apelant u tužbi i tijekom postupka isticao da je na opisanim nekretninama upisan kao nositelj prava korištenja i da ih koristi od 22. veljače 1963. godine na temelju kupoprodajnog ugovora zaključenog sa Š.M., Z.M. i Š.M, a ne na temelju rješenja SO Brčko. Sredstva za kupnju navedenih nekretnina, prema tvrdnji apelanta, izdvojena su iz dohotka Zemljoradničke zadruge Brka, njegovog pravnog prednika, zbog čega je, po mišljenju apelanta, sukladno odredbama iz članka 94. Općeg zakona o zadrugama, u kojima je propisano da sva imovina koju zadruge trenutačno koriste donošenjem toga zakona postaje vlasništvo zadruge, on stekao pravo vlasništva. Odbijajući apelantov zahtjev, Osnovni sud ističe da je u postupku pred prvostupanskim sudom utvrđeno da ni apelantov pravni prednik na prijedornim nekretninama nije nikada na temelju valjanoga pravnoga posla stekao pravo vlasništva, niti je bio upisan kao vlasnik u zemljišnim knjigama, nego je prijedorna nekretnina bila upisana kao društveno vlasništvo, te da stoga nije ni moglo na apelanta biti prenijeto više prava nego ga je imao njegov prednik. Osnovni se sud pozvao i na čl. 2, 3. i 4. Zakona o upisu stvarnih prava na nekretninama u vlasništvu Brčko Distrikta BiH, kao i na članak 22. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima u Brčko Distriktu BiH i konačno zaključio da je apelantov zahtjev oprečan materijalnim propisima zbog čega je odbijen.

7. Odlučujući o apelantovom prizivu protiv presude Osnovnoga suda, Apelacijski je sud donio Presudu broj Gž-411/05 od 30. lipnja 2006. godine, kojom je apelantov priziv odbio kao neutemeljen i potvrdio prvostupansku presudu. Obrazlažući presudu, Apelacijski je sud istaknuo da je Osnovni sud pravilno zaključio da kupoprodajni ugovor na temelju kojega je apelant na predmetnim nekretninama upisan

sa pravom korištenja, ne može apelantu biti temeljem za stjecanje prava vlasništva prema odredbi članka 22. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima u Brčko Distriktu BiH, jer je taj ugovor bio valjan pravni posao učinjen s ciljem prijenosa vlasništva u korist općenarodne imovine, odnosno društvenoga vlasništva, a ne u korist prednika tuženoga.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

8. Apelant smatra da je, prema članku 1. stavak 4. Statuta Brčko Distrikta BiH, Apelacijski sud bio dužan izravno primijeniti članak 94. Općega zakona o zadrugama i usvojiti tužbeni zahtjev, jer taj članak Statuta predviđa da su Ustav BiH, kao i važeći zakoni i odluke institucija BiH izravno primjenjivi na cijelom teritoriju Brčko Distrikta, te da zakoni i odluke svih vlasti Brčko Distrikta moraju biti sukladni važećim zakonima i odlukama institucija Bosne i Hercegovine. Slijedom toga, po apelantovom mišljenju, u pobijanju se presudama proizvoljno tumači da tuženi nije dužan primjenjivati članak 94. Općega zakona o zadrugama koji propisuje da imovina koju zadruga trenutačno koristi, donošenjem toga zakona, postaje imovinom zadruga. Apelant je naveo da je takvom proizvoljnom primjenom zakona došlo i do povrede prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), te njegovoga prava na mirno uživanje imovine iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

b) Odgovor na apelaciju

9. Apelacijski je sud ponovio obrazloženje pobijane presude, ističući ponovno da je apelantov pravni prednik na predmetnim nekretninama imao samo pravo korištenja, pa je i apelant mogao naslijediti samo to pravo.

10. Osnovni je sud naveo da su navodi apelacije neutemeljeni, te da su razlozi za donošenje presude sadržani u njezinom obrazloženju. Navedeno je da je presuda donesena nakon što su partične stranke provele sve predložene dokaze, potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje uz pravilnu primjenu materijalnoga prava odnosno odgovarajućih odredbi iz Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko Distrikta BiH i Zakona o upisu stvarnih prava na nekretninama u vlasništvu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

11. Tuženi je istaknuo da je predmetna apelacija neutemeljena iz razloga koji su navedeni u odgovoru na tužbu i odgovoru na priziv pred redovitim sudovima, ponovio zaključke iz pobijanih presuda da je apelant na prijepornim nekretninama imao samo pravo korištenja, pa da stoga nisu povrijeđena apelantova prava u svezi bilo koje odredbe Ustava Bosne i Hercegovine.

V. Relevantni propisi

12. **Statut Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine** ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH" br. 1/00 i 4/00):

"Članak 1. stavak 4.

Ustav Bosne i Hercegovine, kao i važeći zakoni i odluke institucija BiH, izravno su primjenjivi na cijelom teritoriju Brčko Distrikta BiH. Zakoni i odluke svih vlasti Distrikta moraju biti sukladni važećim zakonima i odlukama institucija Bosne i Hercegovine."

13. **Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima** ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH" br. 11/01, 8/03 i 40/04):

"Članak 22.

Pravo vlasništva se može steći na temelju zakona, pravnoga posla, odluke suda ili drugog tijela Distrikta i nasljeđivanjem, uz ispunjenje pretpostavki propisanih zakonom."

14. **Opći zakon o zadrugama** ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 18/03):

"Članak 94.

Imovina koju zadruga trenutačno koristi, donošenjem ovoga zakona, postaje imovinom zadruga."

15. **Zakon o upisu stvarnih prava na nekretninama u vlasništvu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine** ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH" broj 26/04):

"Članak 1.

Ovim se zakonom uređuje način upisa stvarnih prava na nekretninama koje su vlasništvo Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Brčko Distrikt).

Članak 2.

Osnovni će sud Brčko Distrikta po službenoj dužnosti izvršiti upis prava vlasništva i bilo kojega drugog stvarnog prava u korist Brčko Distrikta na svim nekretninama, upisanim u zemljišnim knjigama toga suda, na kojima je do stupanja na snagu ovog Zakona kao vlasništvo bila upisana općenarodna imovina, društveno vlasništvo, državno vlasništvo, vlasništvo zemljišnog fonda agrarne reforme i kolonizacije, vlasništvo društveno-političkih organizacija, mjesnih zajednica i drugih pravnih osoba u društvenom ili državnom vlasništvu ili bilo koji drugi oblik vlasništva osim privatnog.

Članak 3.

Upisi prava upravljanja, korištenja i raspolaganja na nekretninama iz članka 2. ovoga zakona, bez obzira na vrstu i oblik organiziranja titulara tih prava, brišu se po službenoj dužnosti.

Članak 4.

Odredbe čl. 2. i 3. dosljedno se primjenjuju i na promjene stanja u katastarskom operatu Brčko Distrikta."

16. **Aneks od 18. kolovoza 1999. godine Konačne odluke Arbitražnog tribunala za spor oko međuentitetske granice u oblasti Brčkog od 5. ožujka 1999. godine:**

"Članak 12.

Društvena imovina

Vlasti Distrikta upravljaju svom društvenom/javnom imovinom unutar Distrikta, i imaju ovlast, uz odobrenje Supervizora, vršiti privatizaciju društveneljavne imovine sukladno primjenjivim zakonima BiH. Društvenom/javnom imovinom u Distriktu se ne smije raspolagati osim ako je to sukladno zakonima BiH i uz odobrenje Supervizora."

VI. Dopustivost

17. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovome Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.

18. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnoga suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojega je koristio.

19. U konkretnom slučaju предмет pobijanja apelacijom je Presuda Apelacijskog suda broj GŽ-411/05 od 30. lipnja 2006. godine, protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, presuda Apelacijskoga suda je donesena 30. lipnja 2006. godine, a apelacija je podnesena 15. kolovoza 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnoga suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnoga suda, jer nije očevidno (*prima facie*) neutemeljena, niti postoje neki drugi formalni razlozi zbog kojih apelacija nije dopustiva.

20. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnoga suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

21. Apelant pobija navedene presude tvrdeći da su proizvoljnom primjenom materijalnoga zakona redoviti sudovi povrijedili njegova prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, kao i njegovo pravo na mirno uživanje imovine iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Ustavni će sud, prije svega, razmotriti apelantove navode o povredi prava na pravično suđenje.

Pravo na pravično suđenje

22. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom."

23. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili utemeljenosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

24. Neprijeporno je da se predmetni postupak tiče utvrđivanja apelantovih građanskih prava i obveza obzirom da se njegov tužbeni zahtjev odnosio na utvrđivanje prava vlasništva na temelju kupoprodajnoga ugovora. Ustavni je sud, stoga, mjerodavan ispitati je li postupak bio sukladan standardima iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

25. Apelantovi navodi o povredi prava na pravično suđenje se odnose na primjenu materijalnoga zakona u presudama redovitih sudova. Konkretno, apelant smatra da su redoviti sudovi bili dužni u njegovom slučaju izravno primijeniti članak 94. Općega zakona o zadrugama koji propisuje da imovina koju zadruga trenutačno koristi, donošenjem toga zakona, postaje imovinom zadruga. Tu odredbu su redoviti sudovi, po apelantovom mišljenju, bili dužni primijeniti kao odredbu zakona Bosne i Hercegovine koji su, prema članku 1. stavak 4. Statuta Brčko Distrikta, izravno primjenjivi na teritoriju Brčko Distrikta.

26. Redoviti sudovi i tuženi su apelantove navode ocijenili kao neutemeljene, naglašavajući stav da je apelantov pravni prednik imao na prijepornim nekretninama samo pravo

korištenja koje je apelant naslijedio, te da u smislu članka 22. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine nije mogao steći pravo vlasništva, a njegovo pravo korištenja na prijepornim nekretninama je prema Zakonu o upisu stvarnih prava na nekretninama u vlasništvu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine prestalo postojati.

27. U svezi apelantovih navoda Ustavni sud ukazuje na svoj stav prema kojemu nije mjerodavan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su redoviti sudovi protumačili pozitivno-pravne propise, osim ukoliko odluke ovih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovitoga suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kada je primjena pozitivno-pravnih propisa bila očevidno proizvoljna, kada je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na učinkovit pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi Ustavni sud, Odluku broj U 29/02 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 31/03).

28. U postupku po apelantovoj tužbi je utvrđeno da je apelantov pravni prednik na prijepornim nekretninama imao pravo korištenja, a da su prijeporne nekretnine bile društveno vlasništvo. Apelant ni u postupku pred redovitim sudovima niti u apelaciji nije pobijao tako utvrđeno činjenično stanje. Apelant smatra prijepornim što u konkretnome slučaju nije izravno primijenjen članak 94. Općega zakona o zadrugama, tumačeći da je prema toj odredbi *ex lege* stekao pravo vlasništva na prijepornim nekretninama. U svezi prethodnoga navoda, Ustavni je sud ustvrdio da su redoviti sudovi u pobijanim presudama primijenili članak 22. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine kao i članak 2. Zakona o upisu stvarnih prava na nekretninama u vlasništvu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine prema kojemu je, *inter alia*, po službenoj dužnosti izvršen upis prava vlasništva u korist tuženog na svim nekretninama koje su bile društveno vlasništvo. Opći zakon o zadrugama je stupio na snagu 8. kolovoza 2003. godine, dakle kad je tuženi prema citiranim zakonima o vlasništvu i upisu stvarnih prava već stekao pravo vlasništva na prijepornoj nekretnini. Prema članku 205. stavak 3. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, koji je stupio na snagu prije Općeg zakona o zadrugama, i to 14. listopada 2001. godine, propisano je da Brčko Distrikt postaje vlasnikom izgrađenoga i neizgrađenoga građevinskoga zemljišta, poljoprivrednoga i šumskoga zemljišta koje je bilo u društvenom vlasništvu, a kako je prijeporno zemljište upisano kao društveno vlasništvo znači da je Brčko Distrikt BiH sa 14. listopada 2001. godine postao njegovim vlasnikom. Predmetne su nekretnine po sili zakona postale vlasništvo Brčko Distrikta BiH prije donošenja i stupanja na snagu Općeg zakona o zadrugama, te se stoga apelantov zahtjev nije mogao cijeliti samo s aspekta toga zakona, već i ostalih koji reguliraju stjecanje i upis prava vlasništva.

29. Osnovni je sud dao svoje tumačenje primjene članka 94. Općega zakona o zadrugama, navodeći da apelant tumači navedenu odredbu ekstenzivno i u konkretnom slučaju neprihvatljivo, jer po mišljenju toga suda navedenu odredbu treba tumačiti tako da se pod imovinom podrazumijevaju samo stvari koje su bile u vlasništvu zadruga a ne i nepokretne stvari, odnosno zemljišta na kojima su zadruga imale samo pravo korištenja i posjed. Na taj je način Osnovni sud učinio

Миле Бијелић, која се налази у Мишин Хану, општина Бања Лука, и том приликом је са врата пословног простора исте куће скинуо званични штамбил који су претходно ставила овлашћена званична лица Министарства за избјеглице и расељена лица Одсјек Бања Лука ради обезбјеђења предмета и просторије и у њих улазио", те је тако скинуо штамбил који је овлашћено званично лице ставило ради обезбјеђења предмета и просторије, чиме је починио наведено кривично дјело.

7. У образложењу првостепене пресуде је наведено да је неспорно за суд да су врата пословног простора (у даљњем тексту: спорни пословни простор) куће у својини М.Б. запечатили званична лица Министарства за избјеглице и расељена лица Одсјек Бања Лука, јер та чињеница произилази из записника о печатењу од 20. јуна 2002. године, те 17. фебруара 2004. године, када је пословни простор поново запечатен. Наведено је да је, такође, неспорно да су у спорном пословном простору, који је раније користио апелант, остала бурад која су његова својина и која су тачно евидентирана приликом првог печатења, а затим након повреде штамбила и 17. фебруара 2004. године. У образложењу је, даље, наведено, када се упореде два записника, да је евидентно да је приликом другог печатења утврђено да недостаје 17 пластичних буради од 50 литара и два метална бурета. У закључку о апелантовој кривичној одговорности наведено је: "мада оптужени негира да је скинуо званични штамбил са врата пословног простора, те да, наводно, није узео спорну бурад, ипак, према оцјени овог суда, а на основу анализе доказа оптужбе, нико други није могао да повриједи штамбил, тј. скине осим оптуженог, јер је он очигледно за то имао интерес. Ту чињеницу потврђује и чињеница да је оптужени након печатења код себе имао кључ од пословног простора, па чак да га је дао свједуку Милошу Кутићу да уђе и узме буре за шљиве." Такође је у закључку наведено да је потпуно јасно да је апелант био свјестан да је поступао са директним умишљајем, јер је знао да је спорни пословни простор запечатен, а ипак је скинуо штамбил ради узимања својих буради.

8. Апелант је у жалби на првостепену пресуду указао на пропусе првостепеног суда у погледу анализе и оцјене изведених доказа, наводећи да је осуђен на основу претпоставке да је имао кључ од пословног простора са ког је скинут званични штамбил.

9. Окружни суд, у вези са жалбеним наводима, закључио је да је првостепени суд до чињеничних и правних закључака дошао након оцјене изведених доказа како засебно, тако и доводећи изведене доказе у међусобну везу, те у везу са наводима одбране, због чега суд жалбене наводе сматра неоснованим. У образложењу пресуде другостепеног суда поновљено је образложење првостепене пресуде.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

10. Апелант је навео да је повријеђено његово право на правично суђење из члана П/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). До наведене повреде, према апелантовом мишљењу, дошло је због тога што су редовни судови у чињеничном и правном смислу паушално закључивали и засновали своје пресуде на претпоставкама, што по закону није дозвољено. Нити један доказ, према апелантовом мишљењу, не указује на то да је он починио кривично дјело за које је осуђен, него је закључак редовних судова о његовој одговорности заснован на претпоставци да "нико други није

могао да повриједи штамбил, тј. скине га осим оптуженог [апелант], јер је он очигледно за то имао интерес".

б) Одговор на апелацију

11. Окружни суд је навео да нису учињене повреде одредби кривичног поступка, ни повреде кривичног закона на апелантову штету, нити се на такве повреде указује, него се апелант бави анализом и оцјеном изведених доказа, што се убраја у домен погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања. Предложено је да се апелација одбије као неоснована.

12. Основни суд је навео да сматра да нема повреде члана 6 Европске конвенције, те да су наводи из апелације били детаљно размотрени и анализирани како у поступку пред Основним судом, тако и у жалбеном поступку. Предложили су да се апелација одбије као неоснована.

13. Окружно тужилаштво је навело да апелација упућује на погрешан закључак редовних судова о одлучним чињеницама при чему се заборавља да Уставни суд није надлежан да преиспитује чињенично стање наведено у одлукама редовних судова. С тим у вези, наведено је да је "на суду да оцијени да ли су и колико изјаве предложених свједока у току поступка релевантне за предмет", те да члан 6 Европске конвенције не прописује правила о прихvatљивости доказа. Предложено је да се апелација одбије као неоснована.

V. Релевантни прописи

14. **Закон о кривичном поступку Републике Српске** ("Службени гласник Републике Српске" број 50/03) у релевантом дијелу гласи:

"Члан 287

(2) Суд је дужан да савјесно оцијени сваки доказ њојединачно и у вези са осталим доказима и на основу такве оцјене изведе закључак да ли је нека чињеница доказана."

15. **Кривични закон Републике Српске** ("Службени гласник Републике Српске" бр. 49/03 и 108/04) у релевантном дијелу гласи:

"Члан 394

(1) Ко скине или повриједи званични штамбил или знак који је овлашћено званично лице ставило ради обезбјеђења предмета или просторије, или ко без скидања или повреде штамбила или знака уђе у такву просторију, или оствори предмет на који је био стављен званични штамбил или знак."

VI. Допустивост

16. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

17. У складу са чланом 16 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку ког је користио.

18. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Окружног суда број 011-0-КЖ-06-000 145 од 15. јуна 2006. године против које нема других дјелотворних правних лијекова могућих према закону. Затим, оспорену пресуду апелант је примио 24. јула 2006. године, а апелација је поднесена 6. септембра 2006. године, тј. у року од 60 дана, како

је прописано чланом 16 став 1 Правила Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 ст. 2 и 4 Правила Уставног суда, јер није очигледно (*prima facie*) неоснована, нити постоји неки други формални разлог због ког апелација није допуштена.

19. Имајући у виду одредбе члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 ст. 1, 2 и 4 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуштениости.

VII. Меритум

20. Апелант оспорава наведене пресуде, тврдећи да је тим пресудама повријеђено његово право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине гласи:

"*Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:*

[...]

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком."

Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

"1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и нејачујним, законом устанављеним судом. [...]"

21. Члан 6 став 1 Европске конвенције примјенљив је на поступке у којима се утврђује "кривична" оптужба против неког лица при чему се појам "кривичне оптужбе" дефинише помоћу критеријума које је установио Европски суд за људска права (види, Европски суд за људска права, *Engel и др. против Холандије*, пресуда од 8. јуна 1976. године). У конкретном случају је неспорно да се у поступку против апеланта утврђивала кривична оптужба, јер су оспорене пресуде донесене у кривичном поступку у ком је апелант осуђен за кривично дјело. Дакле, члан 6 став 1 Европске конвенције је примјенљив. Стога ће Уставни суд испитати основаност апелантових навода о повреди права на правично суђење.

22. Уставни суд указује на принцип сходно ком се правичност поступка оцјењује на основу поступка као цјелине (види, Уставни суд, Одлука број У 63/01 од 27. јуна 2003. године, објављена у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине" број 38/03, и Европски суд за људска права, *Thomas против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 10. маја 2005. године, апликација број 19354/02). Даље, Уставни суд указује да, уопштено, није надлежан да врши провјеру утврђених чињеница и начина на који су редовни судови протумачили позитивноправне прописе осим уколико одлуке тих суда крше уставна права. То ће бити случај када одлука редовног суда не укључује или погрешно примјењује уставно право, када је примјена позитивноправних прописа била очигледно произвољна, када је релевантни закон сам по себи неуставан, или када је дошло до повреде основних процесних права, као што су право на правичан поступак, право на приступ суду, право на ефективан правни лијек и у другим случајевима (види, Уставни суд, Одлука број У 29/02 од 27. јуна 2003. године, објављена у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине" број 31/03).

23. Сходно устаљеној пракси Европског суда за људска права и Уставног суда, члан 6 став 1 Европске конвенције обавезује судове, између осталог, да образложе своје пресуде. Ова обавеза, међутим, не може бити схваћена као обавеза да се у пресуди изнесу сви детаљи и дају одговори на сва постављена питања и изнесене аргументе (види, Уставни суд, одлуке број У 62/01 од 5. априла 2002. године и број АП 352/04 од 23. марта 2005. године). Мјера у којој ова обавеза постоји зависи од природе одлуке (види, Европски суд за људска права, *Ruiz Torija против Шпаније*, пресуда од 9. децембра 1994. године, серија А, број 303-А, став 29). Европски и Уставни суд су у бројним одлукама указали да домаћи судови имају одређену дискрециону оцјену у вези с тим које ће аргументе и доказе прихватити у одређеном предмету, али, истовремено, имају обавезу да образложе своју одлуку тако што ће навести јасне и разумљиве разлоге на којима су ту одлуку засновали (види, Европски суд за људска права, *Suominen против Финске*, пресуда од 1. јула 2003. године, апликација број 37801/97, став 36, и, *mutatis mutandis*, Уставни суд, Одлука број АП 5/05 од 14. марта 2006. године). Сврха обавезе да одлука буде образложена јесте и да покаже да је странама у поступку омогућено да на равноправан и правичан начин буду саслушане у поступку пред судом (види, Европски суд за људска права, *Kuznetsov и др. против Русије*, пресуда од 11. јануара 2007. године, апликација број 184/02). Такође, образложена одлука даје страни у поступку могућност да се жали против првостепене одлуке, те да другостепени суд размотри и испита првостепену одлуку, а омогућава се и јавно надзирање над "администровањем правде" и радом правосуђа (*idem*).

24. Апелант је навео да суд није имао на располагању нити један доказ о томе да је он починио кривично дјело за које је осуђен, него да је његова осуда заснована на претпоставци да је он то једини могао да учини. Основни суд и Окружно тужилаштво сматрају апелантове наводе неоснованим и наглашавају да је ријеч о наводима које је већ истицао у жалби на првостепену пресуду, а да то нису наводи који указују на то да су повријеђена његова уставна права.

25. Уставни суд се неће упустити у анализу оцјене које доказе су редовни судови прихватили у конкретном случају. Међутим, Уставни суд сматра да је неопходно анализирати да ли су судови дали јасне и разумљиве разлоге на којима су засновали своју одлуку. С тим у вези, Уставни суд је утврдио да је апелант оптужен, а затим и осуђен за кривично дјело скидања или повреде званичног штамбила или знака. Уставни суд подсјећа да је првостепени суд био дужан током поступка неспорно да утврди да ли је апелант предузео иједну од радњи које представљају обиљежје бића овог кривичног дјела. Из образложења првостепене пресуде не може да се закључи да је суд неспорно утврдио ову чињеницу, односно из образложења произилази да је закључак о апелативној кривичној одговорности заснован на претпоставци коју је изнијело Тужилаштво да нико други није имао интерес, осим апеланта, да скине, односно повриједи званични штамбил. У жалби на првостепену пресуду апелант је указао на недостатке првостепене пресуде, посебно апострофирајући навод да пресуда не садржи оцјену изведених доказа, него се заснива на претпоставкама.

26. С обзиром на очигледни недостатак у образложењу првостепене пресуде, било је нужно да другостепени суд размотри жалбене наводе и да да адекватно образложење на наводе. Међутим, другостепени суд је само дао један уопштен закључак о томе да је првостепени суд потпуно утврдио чињенично стање и правилно примјенио кривични закон када

је у апелантовим радњама нашао елементе инкриминисаног дјела. У највећем дијелу образложења пресуде је поновљено образложење првостепене пресуде. Дакле, и у другостепеној пресуди је изостало образложење из ког би могло да се закључи да су редовни судови спровели темељит доказни поступак, односно да су спровели адекватну оцјену доказа како засебно, тако и доводећи их у међусобну везу. Ни у првостепеној, ни у другостепеној пресуди, дакле, нису дати разумљиви и јасни разлози који су руководили редовне судове да утврде апелантову кривичну одговорност, односно образложења оспорених пресуда не задовољавају критеријуме "образложене пресуде" који су инхерентни принципу правичног суђења.

27. У складу са наведеним, Уставни суд је закључио да је повријеђено апелантово право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

VIII. Закључак

28. Повреда права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције постоји када образложења оспорених пресуда не задовољавају критеријуме "образложене пресуде" који су инхерентни принципу правичног суђења.

29. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

30. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић, с. р.

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вјећу од пет судија у предмету број **AP 2617/06**, рјешавајући апелацију **Мирослава Кнежевића**, на основу члана VI/3.b) Устава Босне и Херцеговине, члана 59. став 2. аLINEJA 2, члана 61. ст. 1. и 2. и члана 64. став 1. Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, potpredsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Seada Palavrić, sutkinja

Mato Tadić, sudija

na sjednici održanoj 10. januara 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Мирослава Кнежевића**.

Utvrđuje se повреда члана II/3.e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Ukidaju se:

- Presuda Okružnog suda u Banjoj Luci broj 011-0-KŽ-06-000 145 od 15. juna 2006. godine,

- Presuda Osnovnog suda u Banjoj Luci broj K-472/04 od 23. januara 2006. godine.

Predmet se vraća Osnovnom sudu u Banjoj Luci, koji je dužan da po hitnom postupku donese novu odluku, u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu људских права i основних слобода.

Nalaže se Osnovnom sudu da, u skladu sa članom 74. stav 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od 90 dana od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и у "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Miroslav Knežević (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banje Luke, kojeg zastupa Svetozar Davidović, advokat iz Banje Luke, podnio je 6. septembra 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 011-0-KŽ-06-000 145 od 15. juna 2006. godine i Presude Osnovnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj K-472/04 od 23. januara 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda, Osnovnog suda i Okružnog tužilaštva u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Okružno tužilaštvo) zatraženo je 14. novembra 2007. godine od dostave odgovore na apelaciju.

3. Okružni sud je dostavio odgovor na apelaciju 13. decembra 2007. godine, Osnovni sud je dostavio odgovor 3. decembra 2007. godine, a Okružno tužilaštvo 27. novembra 2007. godine.

4. Na osnovu člana 26. stav 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Okružnog suda, Osnovnog suda i Okružnog tužilaštva dostavljeni su apelantu 18. decembra 2007. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Osnovni sud je Presudom broj K-472/04 od 23. januara 2006. godine, koja je potvrđena Presudom Okružnog suda broj 011-0-KŽ-06-000 145 od 15. juna 2006. godine, apelanta proglasio krivim za krivično djelo skidanja ili povrede službenog pečata ili znaka iz člana 394. stav 1. Krivičnog zakona Republike Srpske i osudio ga na novčanu kaznu od 500 konvertibilnih maraka (KM). Apelant je osuđen zato što je "tačno neutvrđenog dana u augustu 2003. godine došao do kuće Mile Bijelić, koja se nalazi u Mišin-Hanu, općina Banja Luka, i tom prilikom je sa vrata poslovnog prostora iste kuće skinuo službeni pečat koji su prethodno stavila ovlaštena službena lica Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica Odsjek Banja Luka radi osiguranja predmeta i prostorije i u njim ulazio", te je tako skinuo pečat koji je ovlašteno službeno lice stavilo radi osiguranja predmeta i prostorije, čime je počinio navedeno krivično djelo.

7. U obrazloženju prвостепене пресуде је наведено да је неспорно за суд да су врата пословног простора (у даљњем тексту: спorni пословни простор) куће у власништву М.В. запечатили службена лца Министарства за изbjеглице и раселјана

lica Odsjek Banja Luka, jer ta činjenica proizlazi iz zapisnika o pečaćenju od 20. juna 2002. godine, te 17. februara 2004. godine, kada je poslovni prostor ponovo zapečaćen. Navedeno je da je, također, nesporno da su u spornom poslovnom prostoru, koji je ranije koristio apelant, ostala burad koja su njegovo vlasništvo i koja su tačno evidentirana prilikom prvog pečaćenja, a zatim nakon povrede pečata i 17. februara 2004. godine. U obrazloženju je, dalje, navedeno, kada se uporede dva zapisnika, da je evidentno da je prilikom drugog pečaćenja utvrđeno da nedostaje 17 plastičnih buradi od 50 litara i dva metalna bureta. U zaključku o apelantovoj krivičnoj odgovornosti navedeno je: "mada optuženi negira da je skinuo službeni pečat sa vrata poslovnog prostora, te da, navodno, nije uzeo spornu burad, ipak, prema ocjeni ovog suda, a na osnovu analize dokaza optužbe, niko drugi nije mogao povrijediti pečat, tj. skinuti osim optuženog, jer je on očigledno za to imao interes. Tu činjenicu potvrđuje i činjenica da je optuženi nakon pečaćenja kod sebe imao ključ od poslovnog prostora, pa čak da ga je dao svjedoku Milošu Kutiću da uđe i uzme bure za šljive." Također je u zaključku navedeno da je potpuno jasno da je apelant bio svjestan da je postupao sa direktnim umišljajem, jer je znao da je sporni poslovni prostor zapečaćen, a ipak je skinuo pečat radi uzimanja svojih buradi.

8. Apelant je u žalbi na prvostepenu presudu ukazao na propuste prvostepenog suda u pogledu analize i ocjene izvedenih dokaza, navodeći da je osuđen na osnovu pretpostavke da je imao ključ od poslovnog prostora sa kojeg je skinut službeni pečat.

9. Okružni sud, u vezi sa žalbenim navodima, zaključio je da je prvostepeni sud do činjeničnih i pravnih zaključaka došao nakon ocjene izvedenih dokaza kako zasebno, tako i dovodeći izvedene dokaze u međusobnu vezu, te u vezu sa navodima odbrane, zbog čega sud žalbene navode smatra neosnovanim. U obrazloženju presude drugostepenog suda ponovljeno je obrazloženje prvostepene presude.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelant je naveo da je povrijedeno njegovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija). Do navedene povrede, prema apelantovom mišljenju, došlo je zbog toga što su redovni sudovi u činjeničnom i pravnom smislu paušalno zaključivali i zasnivali svoje presude na pretpostavkama, što po zakonu nije dopušteno. Niti jedan dokaz, prema apelantovom mišljenju, ne ukazuje na to da je on počinio krivično djelo za koje je osuđen, nego je zaključak redovnih sudova o njegovoj odgovornosti zasnovan na pretpostavci da "niko drugi nije mogao povrijediti pečat, tj. skinuti ga osim optuženog [apelant], jer je on očigledno za to imao interes".

b) Odgovor na apelaciju

11. Okružni sud je naveo da nisu učinjene povrede odredaba krivičnog postupka, ni povrede krivičnog zakona na apelantovu štetu, niti se na takve povrede ukazuje, nego se apelant bavi analizom i ocjenom izvedenih dokaza, što se ubraja u domen pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Predloženo je da se apelacija odbije kao neosnovana.

12. Osnovni sud je naveo da smatra da nema povrede člana 6. Evropske konvencije, te da su navodi iz apelacije bili detaljno razmotreni i analizirani kako u postupku pred

Osnovnim sudom, tako i u žalbenom postupku. Predložili su da se apelacija odbije kao neosnovana.

13. Okružno tužilaštvo je navelo da apelacija upućuje na pogrešan zaključak redovnih sudova o odlučnim činjenicama pri čemu se zaboravlja da Ustavni sud nije nadležan da preispituje činjenično stanje navedeno u odlukama redovnih sudova. S tim u vezi, navedeno je da je "na sudu da ocijeni da li su i koliko izjave predloženih svjedoka u toku postupka relevantne za predmet", te da član 6. Evropske konvencije ne propisuje pravila o prihvatljivosti dokaza. Predloženo je da se apelacija odbije kao neosnovana.

V. Relevantni propisi

14. **Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 50/03) u relevantnom dijelu glasi:

"Član 287.

(2) Sud je dužan savjesno ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvesti zaključak da li je neka činjenica dokazana."

15. **Krivični zakon Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 49/03 i 108/04) u relevantnom dijelu glasi:

"Član 394.

(1) Ko skine ili povrijedi službeni pečat ili znak koji je ovlašteno službeno lice stavilo radi osiguranja predmeta ili prostorije, ili ko bez skidanja ili povrede pečata ili znaka uđe u takvu prostoriju, ili otvori predmet na koji je bio stavljen službeni pečat ili znak."

VI. Dopustivost

16. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. U skladu sa članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.

18. U konkretnom slučaju predmet osporavanja apelacijom je Presuda Okružnog suda broj 011-0-KŽ-06-000 145 od 15. juna 2006. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Zatim, osporenu presudu apelant je primio 24. jula 2006. godine, a apelacija je podnesena 6. septembra 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 16. stav 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neosnovana, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

19. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

20. Apelant osporava navedene presude, tvrdeći da je tim presudama povrijedeno njegovo pravo na pravično suđenje iz

člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

[...]

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom."

Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

21. Član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjiv je na postupke u kojima se utvrđuje "krivična" optužba protiv nekog lica pri čemu se pojam "krivične optužbe" definiira pomoću kriterija koje je ustanovio Evropski sud za ljudska prava (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Engel i dr. protiv Holandije*, presuda od 8. juna 1976. godine). U konkretnom slučaju je nesporno da se u postupku protiv apelanta utvrđivala krivična optužba, jer su osporene presude donesene u krivičnom postupku u kojem je apelant osuđen za krivično djelo. Dakle, član 6. stav 1. Evropske konvencije je primjenjiv. Stoga će Ustavni sud ispitati osnovanost apelantovih navoda o povredi prava na pravično suđenje.

22. Ustavni sud ukazuje na princip prema kojem se pravičnost postupka ocjenjuje na osnovu postupka kao cjeline (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *U 63/01* od 27. juna 2003. godine, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 38/03, i Evropski sud za ljudska prava, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02). Dalje, Ustavni sud ukazuje da, općenito, nije nadležan da vrši provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su redovni sudovi protumačili pozitivnopravne propise osim ukoliko odluke tih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovnog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kada je primjena pozitivnopravnih propisa bila očigledno proizvoljna, kada je relevantni zakon sâm po sebi neustavan, ili kada je došlo do povrede osnovnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi, Ustavni sud, Odluka broj *U 29/02* od 27. juna 2003. godine, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 31/03).

23. Prema ustaljenoj praksi Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda, član 6. stav 1. Evropske konvencije obavezuje sudove, između ostalog, da obrazlože svoje presude. Ova obaveza, međutim, ne može biti shvaćena kao obaveza da se u presudi iznesu svi detalji i daju odgovori na sva postavljena pitanja i iznesene argumente (vidi, Ustavni sud, odluke broj *U 62/01* od 5. aprila 2002. godine i broj *AP 352/04* od 23. marta 2005. godine). Mjera u kojoj ova obaveza postoji zavisi od prirode odluke (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Ruiz Torija protiv Španije*, presuda od 9. decembra 1994. godine, serija A, broj 303-A, stav 29). Evropski i Ustavni sud su u brojnim odlukama ukazali da domaći sudovi imaju određenu diskrecionu ocjenu u vezi s tim koje će argumente i dokaze prihvatiti u određenom predmetu, ali, istovremeno, imaju obavezu da obrazlože svoju odluku tako što će navesti jasne i razumljive razloge na kojima su tu odluku zasnovali

(vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Suominen protiv Finske*, presuda od 1. jula 2003. godine, aplikacija broj 37801/97, stav 36, i, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka broj *AP 5/05* od 14. marta 2006. godine). Svrha obaveze da odluka bude obrazložena jeste i da pokaže da je stranama u postupku omogućeno da na ravnopravan i pravičan način budu saslušane u postupku pred sudom (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Kuznetsov i dr. protiv Rusije*, presuda od 11. januara 2007. godine, aplikacija broj 184/02). Također, obrazložena odluka daje strani u postupku mogućnost da se žali protiv prvostepene odluke, te da drugostepeni sud razmotri i ispita prvostepenu odluku, a omogućava se i javni nadzor nad "administriranjem pravde" i radom sudstva (*idem*).

24. Apelant je naveo da sud nije imao na raspolaganju niti jedan dokaz o tome da je on počinio krivično djelo za koje je osuđen, nego da je njegova osuda zasnovana na pretpostavci da je on to jedini mogao učiniti. Osnovni sud i Okružno tužilaštvo smatraju apelantove navode neosnovanim i naglašavaju da je riječ o navodima koje je već isticao u žalbi na prvostepenu presudu, a da to nisu navodi koji ukazuju na to da su povrijeđena njegova ustavna prava.

25. Ustavni sud se neće upuštati u analizu ocjene koje dokaze su redovni sudovi prihvatili u konkretnom slučaju. Međutim, Ustavni sud smatra da je neophodno analizirati da li su sudovi dali jasne i razumljive razloge na kojima su zasnovali svoju odluku. S tim u vezi, Ustavni sud je utvrdio da je apelant optužen, a zatim i osuđen za krivično djelo skidanja ili povrede službenog pečata ili znaka. Ustavni sud podsjeća da je prvostepeni sud bio dužan tokom postupka nesporno utvrditi da li je apelant preduzeo ijednu od radnji koje predstavljaju obilježje bića ovog krivičnog djela. Iz obrazloženja prvostepene presude ne može se zaključiti da je sud nesporno utvrdio ovu činjenicu, odnosno iz obrazloženja proizlazi da je zaključak o apelatovoj krivičnoj odgovornosti zasnovan na pretpostavci koju je iznijelo Tužilaštvo da niko drugi nije imao interes, osim apelanta, da skine, odnosno povrijedi službeni pečat. U žalbi na prvostepenu presudu apelant je ukazao na nedostatke prvostepene presude, posebno apostrofirajući navod da presuda ne sadrži ocjenu izvedenih dokaza, nego se zasniva na pretpostavkama.

26. S obzirom na očigledni nedostatak u obrazloženju prvostepene presude, bilo je nužno da drugostepeni sud razmotri žalbene navode i da dâ adekvatno obrazloženje na navode. Međutim, drugostepeni sud je samo dao jedan općenit zaključak o tome da je prvostepeni sud potpuno utvrdio činjenično stanje i pravilno primijenio krivični zakon kada je u apelantovim radnjama našao elemente inkriminiranog djela. U najvećem dijelu obrazloženja presude je ponovljeno obrazloženje prvostepene presude. Dakle, i u drugostepenoj presudi je izostalo obrazloženje iz kojeg bi se moglo zaključiti da su redovni sudovi proveli temeljit dokazni postupak, odnosno da su proveli adekvatnu ocjenu dokaza kako zasebno, tako i dovedeći ih u međusobnu vezu. Ni u prvostepenoj, ni u drugostepenoj presudi, dakle, nisu dati razumljivi i jasni razlozi koji su rukovodili redovne sudove da utvrde apelantovu krivičnu odgovornost, odnosno obrazloženja osporenih presuda ne zadovoljavaju kriterije "obrazložene presude" koji su inherentni principu pravičnog suđenja.

27. U skladu sa navedenim, Ustavni sud je zaključio da je povrijeđeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

28. Povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije postoji kada obrazloženja osporenih presuda ne zadovoljavaju kriterije "obrazložene presude" koji su inherentni principu pravičnog suđenja.

29. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

30. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca u predmetu broj **AP 2617/06**, rješavajući apelaciju **Miroslava Kneževića**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 1. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Seada Palavrić, sutkinja

Mato Tadić, sudac

na sjednici održanoj 10. siječnja 2008. godine je donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija **Miroslava Kneževića**.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukidaju se:

- Presuda Okružnog suda u Banjaluci broj 011-0-KŽ-06-000 145 od 15. lipnja 2006. godine,

- Presuda Osnovnog suda u Banjaluci broj K-472/04 od 23. siječnja 2006. godine.

Predmet se vraća Osnovnom sudu u Banjaluci, koji je dužan da po žurnom postupku donese novu odluku, sukladno članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Osnovnom sudu da, sukladno članku 74. stavak 5. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od 90 dana od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama u svrhu izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Miroslav Knežević (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banjaluke, kojeg zastupa Svetozar Davidović, odvjetnik iz Banjaluke, podnio je 6. rujna 2006. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj 011-0-KŽ-06-000 145 od 15. lipnja 2006. godine i Presude Osnovnog suda u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj K-472/04 od 23. siječnja 2006. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda, od Okružnog suda, Osnovnog suda i Okružnog tužiteljstva u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Okružno tužiteljstvo) zatraženo je 14. studenog 2007. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Okružni sud je dostavio odgovor na apelaciju 13. prosinca 2007. godine, Osnovni sud je dostavio odgovor 3. prosinca 2007. godine, a Okružno tužiteljstvo 27. studenog 2007. godine.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovori Okružnog suda, Osnovnog suda i Okružnog tužiteljstva dostavljeni su apelantu 18. prosinca 2007. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način:

6. Osnovni sud je Presudom broj K-472/04 od 23. siječnja 2006. godine, koja je potvrđena Presudom Okružnog suda broj 011-0-KŽ-06-000 145 od 15. lipnja 2006. godine, apelanta proglasio krivim za kazneno djelo skidanja ili povrede službenog pečata ili znaka iz članka 394. stavak 1. Kaznenog zakona Republike Srpske i osudio ga na novčanu kaznu od 500 konvertibilnih maraka (KM). Apelant je osuđen zato što je "točno neutvrđenog dana u kolovozu 2003. godine došao do kuće Mile Bijelić, koja se nalazi u Mišić Hanu, općina Banjaluka, i tom prilikom je sa vrata poslovnog prostora iste kuće skinuo službeni pečat koji su prethodno stavile ovlaštene službene osobe Ministarstva za izbjeglice i raseljene osobe Odsjek Banjaluka radi osiguranja predmeta i prostorije i u njih ulazio", te je tako skinuo pečat koji je ovlaštena službena osoba stavila radi osiguranja predmeta i prostorije, čime je počinio navedeno kazneno djelo.

7. U obrazloženju prvostupanjske presude je navedeno da je nepobitno za sud da su vrata poslovnog prostora (u daljnjem tekstu: upitni poslovni prostor) kuće u vlasništvu M.B. zapečatile službene osobe Ministarstva za izbjeglice i raseljene osobe Odsjek Banjaluka, jer ta činjenica proizlazi iz zapisnika o pečačenju od 20. lipnja 2002. godine, te 17. veljače 2004. godine, kada je poslovni prostor ponovno zapečaćen. Navedeno je da je, također, nepobitno da su u upitnom poslovnom prostoru, koji je ranije koristio apelant, ostala burad koja su njegovo vlasništvo i koja su točno evidentirana prigodom prvog pečačenja, a potom nakon povrede pečata i 17. veljače 2004. godine. U obrazloženju je, dalje, navedeno, kada se usporede dva zapisnika, da je evidentno kako je prigodom drugog pečačenja utvrđeno da nedostaje 17 plastičnih buradi od 50 litara i dva metalna bureta. U zaključku o apelantovoj kaznenoj odgovornosti je navedeno: "mada optuženi negira da je skinuo službeni pečat sa vrata poslovnog prostora, te da, navodno, nije uzeo prijepornu burad, ipak, prema ocjeni ovog suda, a na temelju analize dokaza optužbe, nitko drugi nije

mogao povrijediti pečat, tj. skinuti osim optuženog, jer je on očigledno za to imao interes. Tu činjenicu potvrđuje i činjenica da je optuženi nakon pečačenja kod sebe imao ključ od poslovnog prostora, pa čak da ga je dao svjedoku Milošu Kutiću da uđe i uzme bure za šljive." Također je u zaključku navedeno da je potpuno jasno da je apelant bio svjestan da je postupao sa izravnim predumišljajem, jer je znao da je upitni poslovni prostor zapečaćen, a ipak je skinuo pečat radi uzimanja svojih buradi.

8. Apelant je u prizivu na prvostupanjsku presudu ukazao na propuste prvostupanjskoga suda glede analize i ocjene izvedenih dokaza, navodeći da je osuđen na temelju pretpostavke da je imao ključ od poslovnog prostora sa kojeg je skinut službeni pečat.

9. Okružni sud, u svezi sa prizivnim navodima, zaključio je da je prvostupanjski sud do činjeničnih i pravnih zaključaka došao nakon ocjene izvedenih dokaza kako posebno, tako i dovodeći izvedene dokaze u međusobnu vezu, te u vezu sa navodima obrane, zbog čega sud prizivne navode smatra neutemeljenim. U obrazloženju presude drugostupanjskog suda ponovljeno je obrazloženje prvostupanjske presude.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelant je naveo da je povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija). Do navedene povrede, prema apelantovom mišljenju, došlo je zbog toga što su redoviti sudovi u činjeničnom i pravnom smislu paušalno zaključivali i utemeljili svoje presude na pretpostavkama, što po zakonu nije dopušteno. Niti jedan dokaz, prema apelantovom mišljenju, ne ukazuje na to da je on počinio kazneno djelo za koje je osuđen, nego je zaključak redovitih sudova o njegovoj odgovornosti utemeljen na pretpostavci da "nitko drugi nije mogao povrijediti pečat, tj. skinuti ga osim optuženog [apelant], jer je on očigledno za to imao interes".

b) Odgovor na apelaciju

11. Okružni sud je naveo da nisu učinjene povrede odredaba kaznenog postupka, ni povrede kaznenog zakona na apelantovu štetu, niti se na takve povrede ukazuje, nego se apelant bavi analizom i ocjenom izvedenih dokaza, što se ubraja u domenu pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Predloženo je da se apelacija odbije kao neutemeljena.

12. Osnovni sud je naveo da smatra kako nema povrede članka 6. Europske konvencije, te kako su navodi iz apelacije bili detaljno razmotreni i analizirani kako u postupku pred Osnovnim sudom, tako i u prizivnom postupku. Predložili su da se apelacija odbije kao neutemeljena.

13. Okružno tužiteljstvo je navelo da apelacija upućuje na pogrešan zaključak redovitih sudova o odlučnim činjenicama pri čemu se zaboravlja da Ustavni sud nije nadležan preispitivati činjenično stanje navedeno u odlukama redovitih sudova. S tim u svezi, navedeno je da je "na sudu da ocijeni jesu li i koliko izjave predloženih svjedoka u tijeku postupka relevantne za predmet", te da članak 6. Europske konvencije ne propisuje pravila o prihvatljivosti dokaza. Predloženo je da se apelacija odbije kao neutemeljena.

V. Relevantni propisi

14. **Zakon o kaznenom postupku Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 50/03) u relevantnom dijelu glasi:

"Članak 287.

(2) Sud je dužan savjesno ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i na temelju takve ocjene izvesti zaključak je li neka činjenica dokazana."

15. **Kazneni zakon Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 49/03 i 108/04) u relevantnom dijelu glasi:

"Članak 394.

(1) Tko skine ili povrijedi službeni pečat ili znak koji je ovlaštena službena osoba stavila radi osiguranja predmeta ili prostorije, ili tko bez skidanja ili povrede pečata ili znaka uđe u takvu prostoriju, ili otvori predmet na koji je bio stavljen službeni pečat ili znak."

VI. Dopustivost

16. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, također, ima apelacijsku nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. Sukladno članku 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem učinkovitom pravnom lijeku kojeg je koristio.

18. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom je Presuda Okružnog suda broj 011-0-KŽ-06-000 145 od 15. lipnja 2006. godine protiv koje nema drugih učinkovitih pravnih lijekova mogućih prema zakonu. Potom, pobijanu presudu apelant je primio 24. srpnja 2006. godine, a apelacija je podnesena 6. rujna 2006. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 16. stavak 1. Pravila Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. st. 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, jer nije očigledno (*prima facie*) neutemeljena, niti postoji neki drugi formalni razlog zbog kojeg apelacija nije dopustiva.

19. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. st. 1, 2. i 4. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

20. Apelant pobija navedene presude, tvrdeći da je tim presudama povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stavka 2. ovog članka, što uključuje:

[...]

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi sa kaznenim postupkom."

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prigodom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega svatko

ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u разумном року пред неовисним и непристраним, законом установљеним судом. [...]"

21. Чланак 6. ставак 1. Европске конвенције примјенљив је на поступке у којима се утврђује "kazнена" оптужба против неке особе при чему се појам "kaznene оптужбе" дефинира помоћу критерија које је установио Европски суд за људска права (види, Европски суд за људска права, *Engel i dr. protiv Nizozemske*, пресуда од 8. липња 1976. године). У конкретном случају је непобитно да се у поступку против апеланта утврђивала казнана оптужба, јер су побјане пресуде донесене у казном поступку у којем је апелант осуђен за казано djelo. Дакле, чланак 6. ставак 1. Европске конвенције је примјенљив. Стога ће Уставни суд испитати утемељеност апелантових навода о повреди права на прavično суђење.

22. Уставни суд указује на начело према којем се прavičnost поступка оцењује на основу поступка као cjeline (види, Уставни суд, Одлука број *U 63/01* од 27. липња 2003. године, објављена у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине" број 38/03, и Европски суд за људска права, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, пресуда од 10. свибња 2005. године, апликација број 19354/02). Далје, Уставни суд указује да, опћенито, није надлежан вршити провјеру утврђених чињеница и начина на који су редовити судови протумачили позитивноправне прописе осим ukoliko одлуке тих судова крше уставна права. То ће бити случај када одлука редовитог суда не укључује или погрешно примјенjuje уставно право, када је примјена позитивноправних прописа била очигледно произвољна, када је релевантни закон сâм по себи неуставан, или када је дошло до повреде темелјних процесних права, као што су право на прavičan поступак, право на приступ суду, право на ефективан правни лијек и у другим случајевима (види, Уставни суд, Одлука број *U 29/02* од 27. липња 2003. године, објављена у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине" број 31/03).

23. Према ustaljenoj пракси Европског суда за људска права и Уставног суда, чланак 6. ставак 1. Европске конвенције обавезује судове, између осталог, да образложе своје пресуде. Ова обавеза, међутим, не може бити shvaćena као обавеза да се у пресуди изнесу сви детаљи и дају одговори на сва постављена питања и изнесене аргументе (види, Уставни суд, одлуке број *U 62/01* од 5. травња 2002. године и број *AP 352/04* од 23. ођујка 2005. године). Мјера у којој ова обавеза постоји оvisи о нарави одлуке (види, Европски суд за људска права, *Ruiz Torija protiv Španjolske*, пресуда од 9. проsinca 1994. године, серија А, број 303-А, ставак 29). Европски и Уставни суд су у бројним одлукaма указали да домаћи судови имају одређену дискрецијску ocјenu у свеzi с тим које ће аргументе и доказе прихватити у одређеном предмету, али, истодобно, имају обавезу образложити своју одлуку тако што ће навести јасне и разумљиве разлоге на којима су ту одлуку утемељили (види, Европски суд за људска права, *Suominen protiv Finske*, пресуда од 1. српња 2003. године, апликација број 37801/97, ставак 36, и, *mutatis mutandis*, Уставни суд, Одлука број *AP 5/05* од 14. ођујка 2006. године). Сврха обавезе да одлука буде образложена jeste и показати да је странaма у поступку омогућено да буду на једнакоправан и прavičan начин саслушане у поступку пред судом (види, Европски суд за људска права, *Kuznetsov i dr. protiv Rusije*, пресуда од 11. сiječnja 2007. године, апликација број 184/02). Такођер, образложена одлука даје страни у поступку могућност да се жалѝ на првоступанјску одлуку, те да другоступанјски суд размотри и испита првоступанјску одлуку, а омогућава се и јавни надзор над "administriranjem pravde" и радом судства (*idem*).

24. Апелант је навео да суд није имао на raspolaganju нити један доказ о тому да је он починио казано djelo за које је осуђен, него да је његова осуда утемељена на претпоставци да је он то једини mogao učiniti. Основни суд и Окружно туђителјство сматрају апелантове наводе неутемељеним и наглашавају да је ријеч о наводима које је већ isticao у призиву на првоступанјску пресуду, а да то нису наводи који указују на то да су повриједена његова уставна права.

25. Уставни суд се неће упустити у анализу ocјene које доказе су редовити судови прихватили у конкретном случају. Међутим, Уставни суд сматра да је neophodно анализирати јесу ли судови дали јасне и разумљиве разлоге на којима су утемељили своју одлуку. С тим у свеzi, Уставни суд је утврдио да је апелант оптужен, а потом и осуђен за казано djelo skidanja или повреде службеног печата или знака. Уставни суд подсјећа да је првоступанјски суд био дуђан tijekom поступка непобитно утврдити је ли апелант подuzeo иједну од радњи које представљају обилеђје бића овог казног djela. Из образложења првоступанјске пресуде не може се закључити да је суд непобитно утврдио ову чињеницу, односно из образложења произлази да је закључак о апелатовој казној одговорности утемељен на претпоставци коју је изнијело Туђителјство како nitko други није имао интерес, осим апеланта, skinuti, односно повриједити службени печат. У призиву на првоступанјску пресуду апелант је указао на недостатке првоступанјске пресуде, посебно apostrofiraјући навод да пресуда не садрђи ocјenu изведених доказа, него се темелји на претпоставкама.

26. Обзиром на очигледни недостатак у образложењу првоступанјске пресуде, било је нуђно да другоступанјски суд размотри призивне наводе и да да адекватно образложење на наводе. Међутим, другоступанјски суд је само дао један опћенит закључак о тому да је првоступанјски суд потпуно утврдио чињенично stanje и прaviлно примјенио казни закон када је у апелантовим радњaма нашао elemente inkriminiranog djela. У највећем дијелу образложења пресуде је поновљено образложење првоступанјске пресуде. Дакле, и у другоступанјској пресуди је изостало образложење из којег би се могло закључити да су редовити судови провели темелјит доказни поступак, односно да су провели адекватну ocјenu доказа како посебно, тако и доvedeћи их у међусобну vezu. Ни у првоступанјској, ни у другоступанјској пресуди, дакле, нису дани разумљиви и јасни разлози који су руководили редовите судове да утврде апелантову казнену одговорност, односно образложења побјаних пресуда не задоволјавају критерије "образложене пресуде" који су inherentни начелу прaviчног суђења.

27. Суkladно наведеном, Уставни суд је закључио да је повриједено апелантово право на прavično суђење из чланка II/3.(e) Устава Босне и Херцеговине и чланка 6. ставак 1. Европске конвенције.

VIII. Закључак

28. Повреда права на прavično суђење из чланка II/3.(e) Устава Босне и Херцеговине и чланка 6. ставак 1. Европске конвенције постоји када образложења побјаних пресуда не задоволјавају критерије "образложене пресуде" који су inherentни начелу прaviчног суђења.

29. На основу чланка 61. ст. 1. и 2. и чланка 64. ставак 1. Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у dispozitivу ове одлуке.

стимулисати, једнако као што треба и рестриктивним мјерама вршити пресију на све који су укључени у процес његовог усвајања, али не тако да буџет буде ван Устава БиХ и важнији од саме Босне и Херцеговине и да је чињеница неусвајања буџета може озбиљно да угрози. Какве би последице наступиле када би се институцијама БиХ искључили струја и гријање, када би остале без телефонских веза и умрежавања на Интернет, а запослени у СИПИ, ОСИ, ДГС-у, Уставном суду и свим другим институцијама без плата. Неке институције би остале и без смјештаја, јер не би могао да се плати".

8. На основу наведеног, подносилац захтјева предлаже да Уставни суд прогласи неуставном одредбу члана 11 став 6 Закона о финансирању институција БиХ и да "наложи Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине да у року од 30 дана спроведе одлуку Уставног суда Босне и Херцеговине тако што ће усвојити Закон о измјенама и допунама Закона о финансирању институција Босне и Херцеговине у коме се брише оспорена одредба".

б) Одговор на захтјев

9. У достављеном мишљењу Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ је навео да је подносиоцев захтјев разматран на сједници Уставноправне комисије Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ (у даљњем тексту: Комисија), одржаној 24. јануара 2008. године. Након одржане расправе Комисија је утврдила да је Закон о финансирању институција БиХ Дом народа усвојио 23. новембра, а Представнички дом 2. децембра 2004. године. У мишљењу се даље наводи да је Комисија "већином гласова, и то: са три гласа 'за', једним гласом 'против' и два 'уздржана' гласа подржала наведени захтјев. У тренутку гласања сједници нису присуствовала три члана Комисије". Даље се наводи да је председавајући Комисије Шефик Џаферовић изузео мишљење сматрајући да захтјев не треба подржати, као и да је члан Комисије Халид Гењац накнадно приступио, те да је тражио да се "и његово мишљење изузме јер сматра да Уставноправна комисија сличне захтјеве не треба ни подржати, ни не подржати, него само навести чињенице у погледу усвојеног закона".

IV. Релевантни прописи

10. У **Закону о финансирању институција БиХ** ("Службени гласник БиХ" број 61/04) релевантне одредбе гласе:

"Члан 10

[...] (3) Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине разматра Предлог буџета који подноси Предсједништво Босне и Херцеговине и, у складу са сопственим Пословником, усваја Закон о буџету до 31. децембра текуће године у складу са одобреним буџетом за ту годину.

Члан 11

(1) Ако Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине не усвоји Закон о буџету прије почетка фискалне године, финансирање ће бити привремено све до ступања на снагу тог закона.

(2) Привремено финансирање, с циљем обављања активности законски утврђених буџетских корисника и извршавања међународних финансијских обавеза Босне и Херцеговине, врши се сразмјерно средствима утрошеним према тромјесечном просјеку за претходну фискалну годину.

[...]

(6) Буџет мора да се усвоји најкасније до 31. марта сваке године. Ако се буџет не усвоји до 31. марта, након тога се неће

реализовати расходи у било коју сврху осим исплате неизмиреног дуга све док се буџет прописно не усвоји."

V. Допустивост

11. Захтјев за оцјену уставности поднио је председавајући Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ, што значи да је захтјев поднијело овлашћено лице из члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине. Предмет захтјева је оцјена уставности оспорене одредбе Закона о финансирању институција БиХ који је донијела Парламентарна скупштина БиХ, а за чије рјешавање је Уставни суд надлежан сходно члану VI/3а) алинеја 2 Устава Босне и Херцеговине.

12. Имајући у виду одредбе члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 17 став 1 Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да је захтјев допустив, зато што га је поднио овлашћени субјекат, те да не постоји ниједан формални разлог из члана 17 став 1 Правила Уставног суда због ког захтјев није допустив.

VI. Меритум

13. Подносилац захтјева наводи да оспорена одредба члана 11 став 6 Закона о финансирању институција БиХ није сагласна одредби члана VIII Устава Босне и Херцеговине.

14. **Устав Босне и Херцеговине** у релевантном дијелу гласи:

"Члан VIII

Финансије

1. Парламентарна скупштина ће сваке године, на предлог Предсједништва, усвојити буџет којим се финансирају трошкови пошребни за извршавање надлежности институција Босне и Херцеговине и међународних обавеза Босне и Херцеговине.

2. Уколико се ипак буџет не усвоји благовремено, буџет за претходну годину ће бити коришћен на привременом основу.

3. Федерација ће обезбједити двије штећине, а Република Српска једну штећину прихода који су пошребни за буџет, осим ако се приходи не прикуљају на начин како је утврдила Парламентарна скупштина."

15. Устав у савременом значењу представља највиши и основни правни акт у држави, којим се успоставља политички и правни поредак, па с њим морају бити усаглашени сви акти и поступања јавне власти и грађана. Устав и на основу њега донесени закони морају да омогуће успостављање дјелотворне јавне власти, у интересу друштвене заједнице, али истовремено морају ту јавну власт да ограниче како би се спријечиле злоупотребе. То значи да је потребно успоставити равнотежу између противрјечних захтјева за ограничену али дјелотворну власт. Свако државно тијело ограничено је у свом дејствовању правом: законодавно тијело мора да се придржава устава, а извршна и судска власт устава и закона. Уставне норме тумаче се и прилагођавају животним потребама на свакој равни имплементације, а најприје у току разраде у законодавству, уз пуно поштивање принципа уставности. Принцип уставности не значи само захтјев да законе доноси надлежно законодавно тијело сходно прописаној процедури већ значи и захтјев да закони и други прописи морају и садржајно бити у складу с одредбама устава. Само акт који испуњава ове захтјеве задовољава принцип уставности и у формалном и у материјалном смислу. Материјална неуставност, између осталог, односи се и на садржајну неусклађеност одредби закона са одредбама устава, било да се ради о директној супротности (*contra constitutionem*) или о

уређивању односа супротно смислу уставних одредби (*praeter constitutionem*).

16. У конкретном случају подносилац захтјева не оспорава формалну уставност Закона о финансирању институција БиХ, већ искључиво истиче неуставност оспорене одредбе овог Закона у материјалном смислу, наводећи да је оспорена одредба наведеног закона "очигледно неуставна". У суштини, подносилац захтјева сматра да је оспорена одредба неуставна, будући да је законодавац прописао рок до ког мора да се усвоји буџет за текућу фискалну годину, а након протекта тог рока биће онемогућено реализовање било каквих расхода "осим исплате неизмиреног дуга, док се буџет прописно не усвоји". Уставни суд сматра да се у конкретном случају не ради о директној или, како то подносилац захтјева каже, "очигледној" неуставности, јер се Законом о финансирању институција БиХ даље разрађује уставна одредба о привременом финансирању у случају да буџет не буде усвојен благовремено. Међутим, Уставни суд сматра да је потребно испитати да ли је оспорена законска одредба супротна смислу уставне одредбе из члана VIII/2 Устава Босне и Херцеговине.

17. Уставни суд запажа, прије свега, да је Уставом Босне и Херцеговине дата јасна надлежност Парламентарној скупштини да усвоји буџет за финансирање трошкова потребних за извршавање надлежности институција БиХ и њених међународних обавеза. Такође, Устав је предвидио и рјешење за случај да државни буџет не буде усвојен благовремено, прописујући да ће се тада, на привременом основу, користити буџет за претходну годину. Уставни суд сматра да је *ratio* оваквог уставног рјешења био, свакако, омогућавање нормалног и несметаног функционисања државе, односно државних институција, и у случају да због неког разлога буџет не буде усвојен благовремено. При томе, Уставни суд запажа да одредба члана VIII/2 Устава Босне и Херцеговине има карактер уставног принципа, јер се њоме не одређују поближе појмови "благовремено" и "на привременом основу". То је, свакако, зато што је остављено државном законодавцу да, у складу са својим уставним надлежностима и обавезама, одговарајућим законом детаљније регулише ова питања, придржавајући се уставне одредбе.

18. Поступајући у складу са својим надлежностима, Парламентарна скупштина БиХ је у члану 10 Закона о финансирању институција БиХ прописала да ће разматрати предлог буџета који ће предложити Предсједништво БиХ и усвојити Закон о буџету до 31. децембра текуће фискалне године. Уставни суд сматра да је на овај начин законом разрађен уставни појам "благовремености". Кад је ријеч о уставном појму "на привременом основу", законодавац је то уставно рјешење даље разрадио прописујући да ће, уколико Закон о буџету не буде усвојен прије почетка нове фискалне године, финансирање бити привремено све до ступања на снагу тог закона, односно најдуже до 31. марта, до када мора да се донесе Закон о буџету. Да би обезбиједио поштивање ове одредбе, законодавац је прописао да истеком тог рока неће бити могућа реализација расхода у било коју сврху осим за исплате неизмирених дугова, као врсту рестриктивне мјере.

19. Одговарајући на питање да ли је оваква законска одредба супротна смислу члана VIII Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд, прије свега, запажа да Устав Босне и Херцеговине успоставља основне уставне принципе и циљеве за функционисање Босне и Херцеговине, између осталог, и путем извршавања надлежности и обавеза институција државе. Из тога слиједи позитивна уставна обавеза Босне и Херцеговине и њених надлежних органа да се створи неопходан правни оквир у ком ће бити спецификоване

уставне обавезе. Једна од тих обавеза, без које би било практично немогуће дјелотворно извршавање надлежности државе, односно њених институција, јесте усвајање буџета за сваку фискалну годину. У том смислу, како је већ речено, Устав БиХ успоставља само основне уставне принципе које је дужан да разради законодавац.

20. У конкретном случају Уставни суд сматра да законодавац није поступио супротно Уставу БиХ када је општу уставну одредбу о привременом финансирању државних институција у случају да буџет не буде усвојен благовремено, законом конкретизовао тако што је одредио рок до када таква привремена ситуација може да траје. Наиме, како је већ наведено, *ratio* одредбе члана VIII/2 Устава Босне и Херцеговине јесте омогућавање несметаног функционисања државе и њених институција при чему је привремено финансирање могуће само у одређеном периоду у ком постоји обавеза надлежних институција да интензивније и ефикасније раде на усвајању буџета. Међутим, Уставни суд сматра да сврха и смисао овакве одредбе ни у ком случају није да привремено стање траје неограничено дуго. Таквим тумачењем довело би се у питање дјелотворно функционисање државе и њених институција а, како је већ речено, Устав и на основу њега донесени закони морају да омогуће успостављање и функционисање дјелотворне јавне власти.

21. Зато, Уставни суд сматра да законодавац може временски да ограничи рок у ком може да се врши привремено финансирање и у ком буџет мора да се усвоји, што као циљ има дјелотворно извршавање надлежности институција БиХ. Стога, оспорена одредба члана 11 став 6 Закона о финансирању институција БиХ у дијелу који гласи: "Буџет мора да се усвоји најкасније до 31. марта сваке године" није супротна члану VIII/2 Устава Босне и Херцеговине.

22. С друге стране, Уставни суд запажа да оспореном одредбом члана 11 став 6 Закона о финансирању институција БиХ законодавац прописује и неку врсту санкције у случају да буџет не буде усвојен ни у напредно остављеном року. Подносилац захтјева у том смислу указује на конкретне проблеме и последице које би могле да наступе уколико буџет не буде усвојен до 31. марта 2008. године. Међутим, при оцјени уставности неког закона или неке одредбе одређеног закона задатак Уставног суда је да такву оцјену изврши *in abstracto* без обзира на било какав конкретни случај. Стога ће Уставни суд општено размотрити питање уставности оспореног законског рјешења.

23. Имајући у виду оно што је већ речено, Уставни суд сматра да законодавац, свакако, има овлашћење и надлежност да предвиди и пропише начин поступања у случају да буџет не буде усвојен ни након истека рока који је прописан за привремено финансирање. Међутим, мјере које законодавац пропише у таквом случају не могу да буду такве да потпуно онемогуће рад државе, односно њених институција, јер је то супротно циљевима, смислу и духу Устава Босне и Херцеговине. Могућност привременог финансирања, која је прописана у члану VIII/2 Устава Босне и Херцеговине, предвиђена је управо с циљем дјелотворног функционисања државе и њених институција, а не њихове потпуне блокаде. Стога се ова одредба никако не може да тумачи као да даје законодавцу овлашћење да законом онемогући свако дејствовање државних институција без обзира о ком је питању ријеч. Напротив, смисао овакве уставне одредбе је да остави широк простор законодавцу да пронађе најбоља рјешења како би се обезбиједило дјелотворно функционисање државе. Уставни суд се неће бавити питањем које ће мјере законодавац изабрати као најефикасније, јер је то искључива надлежност

законодавца. Међутим, Уставни суд указује да је законодавац дужан хитно да предузме одговарајуће легислативне мјере како би питање усвајања буџета и привременог финансирања ријешио у складу са Уставом Босне и Херцеговине, како је то образложено у овој одлуци, и на начин који неће водити евентуалном онемогућавању функционисања институција државе Босне и Херцеговине.

24. На основу наведеног, Уставни суд сматра да одредба члана 11 став 6 Закона о финансирању институција Босне и Херцеговине у дијелу у ком гласи: "Ако се буџет не усвоји до 31. марта, након тога се неће реализовати расходи у било коју сврху осим исплате неизмиреног дуга све док се буџет прописно не усвоји" није сагласна члану VIII/2 Устава Босне и Херцеговине.

VII. Закључак

25. Уставни суд закључује да законодавац има овлашћење да, с циљем ефикасног функционисања државе, одреди рок у ком мора да се донесе буџет и у ком може да траје привремено финансирање, али да мјере које пропише у случају да тај рок не буде испоштован не смију потпуно онемогућавати извршавање надлежности државних институција, јер би то било супротно наведеном циљу и духу Устава Босне и Херцеговине. Стога, Уставни суд закључује да је оспорена одредба члана 11 став 6 Закона о финансирању институција БиХ у дијелу који гласи: "Буџет мора да се усвоји најкасније до 31. марта сваке године" сагласна члану VIII/2 Устава Босне и Херцеговине. Међутим, у дијелу који гласи: "Ако се буџет не усвоји до 31. марта, након тога се неће реализовати расходи у било коју сврху осим исплате неизмиреног дуга све док се буџет прописно не усвоји" оспорена одредба није сагласна члану VIII/2 Устава Босне и Херцеговине, зато што оваква мјера у цијелости онемогућава извршавање надлежности државних институција након наведеног датума.

26. С обзиром на одлуку у меритуму у овом предмету, Уставни суд сматра да нема основа да се разматра предлог подносиоца захтјева за доношење привремене мјере.

27. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 63 ст. 2 и 3 Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

28. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда
Босне и Херцеговине
Хатиџа Хаџиосмановић, с. р.

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву у предмету број **U 1/08**, рјешавајући захтјев **dr. Milorada Živkovića, predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine**, на основу члана VI/3.a) Устава Босне и Херцеговине, члана 59. став 2. alineја 2, члана 61. ст. 1. и 2. и члана 63. ст. 2. и 3. Правила Уставног суда Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 60/05), у саставу:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica
Miodrag Simović, potpredsjednik
Valerija Galić, potpredsjednica
Tudor Pantiru, sudija
Mato Tadić, sudija

Constance Grewe, sutkinja

Krstan Simić, sudija

на сједници одржаној 25. јануара 2008. године donio је

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelimično se usvaja zahtjev dr. Milorada Živkovića, predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

Utvrđuje se da član 11. stav 6. Zakona o finansiranju institucija Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" broj 61/04) u dijelu u kojem glasi: "Ako se budžet ne usvoji do 31. marta, nakon toga se neće realizirati rashodi u bilo koju svrhu osim isplate neizmirenog duga sve dok se budžet propisno ne usvoji" nije u skladu sa članom VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

Uklida se član 11. stav 6. Zakona o finansiranju institucija Bosne i Hercegovine u dijelu u kojem je proglašen neustavnim, u skladu sa članom 63. stav 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Određba člana 11. stav 6. Zakona o finansiranju institucija Bosne i Hercegovine u dijelu u kojem je proglašena neustavnom prestaje da važi narednog dana od dana objavljivanja ove odluke u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", u skladu sa članom 63. stav 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Podnosiocев заhtјev koji se odnosi на члан 11. став 6. Zakona о finansiranju institucija Bosne i Hercegovine u dijelu u kojem glasi: "Budžet se mora usvojiti najkasnije do 31. marta сваке године" odbija se као neosnovan.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Dr. Milorad Živković (u daljnjem tekstu: podnosilac заhtјeva) podnio је 15. јануара 2008. године Уставном суду Босне и Херцеговине (u daljnjem tekstu: Уставни суд) заhtјev за ocјenu уставности одредбе члана 11. став 6. Zakona о finansiranju institucija Bosne i Hercegovine ("Службени гласник БиХ" број 61/04, u daljnjem tekstu: Закон о finansiranju institucija БиХ) sa одредбом члана VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Podnosilac заhtјeva је zatražio да Уставни суд, u skladu sa чланом 24. став 4. Pravila Ustavnog suda, postupa hitno. Također, podnosilac заhtјeva је zatražio да Уставни суд, ukoliko nije u mogućnosti odluku о заhtјevu donijeti по hitnom postupku, donese privremenu mјeru kojom би suspendirao одредбу члана 6. став 11. Zakona о finansiranju institucija БиХ.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. На основу члана 22. став 1. Pravila Ustavnog suda, од Представничког дома и Дома народа Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlamentarna skupština БиХ) zatraženo је 16. јануара 2008. године да dostave одговоре на заhtјev.

3. Представнички дом Parlamentarne skupštine БиХ dostavio је 24. јануара 2008. године мишljenje у vezi с dostavljenim заhtјevом.

4. На основу члана 26. став 2. Pravila Ustavnog suda, одговор на заhtјev је dostavljen podnosiocu заhtјeva.

5. Ustavni sud je, na podnosiochev zahtjev i u skladu sa članom 24. stav 4. Pravila Ustavnog suda, odlučio da o podnesenom zahtjevu, s obzirom na prirodu predmeta, odlučuje po hitnom postupku. Također, Ustavni sud je, u skladu sa članom 93. stav 1. alineja 2. i stav 3. Pravila Ustavnog suda, donio odluku o izuzeću sutkinje Seade Palavrić, zato što je učestvovala u donošenju zakona čija se ocjena kompatibilnosti traži.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

6. Podnosilac zahtjeva navodi da je član 11. stav 6. Zakona o finansiranju institucija BiH suprotan odredbi člana VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine, zato što se osporenim odredbom propisuje da, ukoliko se budžet Bosne i Hercegovine ne usvoji najkasnije do 31. marta, "nakon toga se neće realizirati rashodi u bilo koje svrhe osim isplate neisplaćenog duga sve dok se budžet propisno ne usvoji". Podnosilac navodi da je "već na prvi pogled i laiku jasno" da su restriktivne mjere blokade rashoda, zbog neusvajanja budžeta Bosne i Hercegovine u određenom roku, suprotne članu VIII Ustava Bosne i Hercegovine. Podnosilac zahtjeva dalje navodi da Ustav Bosne i Hercegovine, također, predviđa restriktivne mjere koje definira u članu VIII/2. tako što propisuje privremeno primjenjivanje budžeta iz prethodne godine, te da se "ustavotvorac vjerovatno rukovodio činjenicom da bi primjenjivanje budžeta iz prethodne godine, kao uskog okvira, trebalo dovoljno stimulativno da djeluje na sve institucije koje učestvuju u procesu usvajanja Zakona o budžetu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine da maksimalno nastoje da osiguraju da se poštuju rokovi za njegovo usvajanje".

7. Podnosilac zahtjeva dalje navodi da primjena osporene odredbe člana 11. stav 6. Zakona o finansiranju institucija BiH, u slučaju da se budžet Bosne i Hercegovine ne usvoji u zakonom propisanom roku, "može dovesti do prestanka funkcioniranja institucija Bosne i Hercegovine, haosa i mnogih drugih štetnih posljedica koje je teško i zamisliti". Također, podnosilac zahtjeva ističe da "usvajanje budžeta treba stimulirati, jednako kao što treba i restriktivnim mjerama vršiti presiју na sve koji su uključeni u proces njegovog usvajanja, ali ne tako da budžet bude izvan Ustava BiH i važniji od same Bosne i Hercegovine i da je činjenica neusvajanja budžeta može ozbiljno ugroziti. Kakve bi posljedice nastupile kada bi se institucijama BiH isključili struja i grijanje, kada bi ostale bez telefonskih veza i umrežavanja na Internet, a zaposleni u SIPI, OSI, DGS-u, Ustavnom sudu i svim drugim institucijama bez plaća. Neke institucije bi ostale i bez smještaja, jer se ne bi mogao platiti".

8. Na osnovu navedenog, podnosilac zahtjeva predlaže da Ustavni sud proglasi neustavnom odredbu člana 11. stav 6. Zakona o finansiranju institucija BiH i da "naloži Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine da u roku od 30 dana provede odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine tako što će usvojiti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o finansiranju institucija Bosne i Hercegovine u kome se briše osporena odredba".

b) Odgovor na zahtjev

9. U dostavljenom mišljenju Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH je naveo da je podnosiochev zahtjev razmatran na sjednici Ustavnoopravne komisije Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH (u daljnjem tekstu: Komisija), održanoj 24. januara 2008. godine. Nakon održane rasprave Komisija je utvrdila da je Zakon o

finansiranju institucija BiH Dom naroda usvojio 23. novembra, a Predstavnički dom 2. decembra 2004. godine. U mišljenju se dalje navodi da je Komisija "većinom glasova, i to: sa tri glasa 'za', jednim glasom 'protiv' i dva 'uzdržana' glasa podržala navedeni zahtjev. U trenutku glasanja sjednici nisu prisustvovala tri člana Komisije". Dalje se navodi da je predsjedavajući Komisije Šefik Džaferović izuzeo mišljenje smatrajući da zahtjev ne treba podržati, kao i da je član Komisije Halid Genjac naknadno pristupio, te da je tražio da se "i njegovo mišljenje izuzme jer smatra da Ustavnopravna komisija slične zahtjeve ne treba ni podržati, ni ne podržati, nego samo navesti činjenice u pogledu usvojenog zakona".

IV. Relevantni propisi

10. U Zakonu o finansiranju institucija BiH ("Službeni glasnik BiH" broj 61/04) relevantne odredbe glase:

"Član 10.

[...] (3) *Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine razmatra Prijedlog budžeta koji podnosi Predsjedništvo Bosne i Hercegovine i, u skladu s vlastitim Poslovnikom, usvaja Zakon o budžetu do 31. decembra tekuće godine u skladu sa odobrenim budžetom za tu godinu.*

Član 11.

(1) *Ako Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine ne usvoji Zakon o budžetu prije početka fiskalne godine, finansiranje će biti privremeno sve do stupanja na snagu tog zakona.*

(2) *Privremeno finansiranje, s ciljem obavljanja aktivnosti zakonski utvrđenih budžetskih korisnika i izvršavanja međunarodnih finansijskih obaveza Bosne i Hercegovine, vrši se srazmjerno sredstvima utrošenim prema tromjesečnom prosjeku za prethodnu fiskalnu godinu.*

[...]

(6) *Budžet se mora usvojiti najkasnije do 31. marta svake godine. Ako se budžet ne usvoji do 31. marta, nakon toga se neće realizirati rashodi u bilo koju svrhu osim isplate neizmirenog duga sve dok se budžet propisno ne usvoji."*

V. Dopustivost

11. Zahtjev za ocjenu ustavnosti podnio je predsjedavajući Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, što znači da je zahtjev podnijelo ovlašteno lice iz člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine. Predmet zahtjeva je ocjena ustavnosti osporene odredbe Zakona o finansiranju institucija BiH koji je donijela Parlamentarna skupština BiH, a za čije rješavanje je Ustavni sud nadležan prema članu VI/3.a) alineja 2. Ustava Bosne i Hercegovine.

12. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 17. stav 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da je zahtjev dopustiv, zato što ga je podnio ovlašteni subjekt, te da ne postoji nijedan formalni razlog iz člana 17. stav 1. Pravila Ustavnog suda zbog kojeg zahtjev nije dopustiv.

VI. Meritum

13. Podnosilac zahtjeva navodi da osporena odredba člana 11. stav 6. Zakona o finansiranju institucija BiH nije saglasna odredbi člana VIII Ustava Bosne i Hercegovine.

14. **Ustav Bosne i Hercegovine** u relevantnom dijelu glasi:

"Član VIII

Finansije

1. *Parlamentarna skupština će svake godine, na prijedlog Predsjedništva, usvojiti budžet kojim se finansiraju troškovi potrebni za izvršavanje nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine.*

2. *Ukoliko se takav budžet ne usvoji pravovremeno, budžet za prethodnu godinu će biti korišten na privremenoj osnovi.*

3. *Federacija će osigurati dvije trećine, a Republika Srpska jednu trećinu prihoda koji su potrebni za budžet, osim ako se prihodi ne prikupljaju na način kako je utvrdila Parlamentarna skupština."*

15. Ustav u savremenom značenju predstavlja najviši i temeljni pravni akt u državi, kojim se uspostavlja politički i pravni poredak, pa s njim moraju biti usaglašeni svi akti i postupanja javne vlasti i građana. Ustav i na osnovu njega doneseni zakoni moraju omogućiti uspostavljanje djelotvorne javne vlasti, u interesu društvene zajednice, ali istovremeno moraju tu javnu vlast ograničiti kako bi se spriječile zloupotrebe. To znači da je potrebno uspostaviti ravnotežu između protivrječnih zahtjeva za ograničenu ali djelotvornu vlast. Svako državno tijelo ograničeno je u svom djelovanju pravom: zakonodavno tijelo mora se pridržavati ustava, a izvršna i sudska vlast ustava i zakona. Ustavne norme tumače se i prilagođavaju životnim potrebama na svakoj ravni implementacije, a najprije u toku razrade u zakonodavstvu, uz puno poštovanje principa ustavnosti. Princip ustavnosti ne znači samo zahtjev da zakone donosi nadležno zakonodavno tijelo prema propisanoj proceduri već znači i zahtjev da zakoni i drugi propisi moraju i sadržajno biti u skladu s odredbama ustava. Samo akt koji ispunjava ove zahtjeve zadovoljava princip ustavnosti i u formalnom i u materijalnom smislu. Materijalna neustavnost, između ostalog, odnosi se i na sadržajnu neusklađenost odredaba zakona sa odredbama ustava, bilo da se radi o neposrednoj suprotnosti (*contra constitutionem*) ili o uređivanju odnosa suprotno smislu ustavnih odredaba (*praeter constitutionem*).

16. U konkretnom slučaju podnosilac zahtjeva ne osporava formalnu ustavnost Zakona o finansiranju institucija BiH, već isključivo ističe neustavnost osporene odredbe ovog Zakona u materijalnom smislu, navodeći da je osporena odredba navedenog zakona "očigledno neustavna". U suštini, podnosilac zahtjeva smatra da je osporena odredba neustavna, budući da je zakonodavac propisao rok do kojeg se mora usvojiti budžet za tekuću fiskalnu godinu, a nakon proteka tog roka bit će onemogućeno realiziranje bilo kakvih rashoda "osim isplate neizmirenog duga, dok se budžet propisno ne usvoji". Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju ne radi o neposrednoj ili, kako to podnosilac zahtjeva kaže, "očiglednoj" neustavnosti, jer se Zakonom o finansiranju institucija BiH dalje razrađuje ustavna odredba o privremenom finansiranju u slučaju da budžet ne bude usvojen pravovremeno. Međutim, Ustavni sud smatra da je potrebno ispitati da li je osporena zakonska odredba suprotna smislu ustavne odredbe iz člana VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

17. Ustavni sud zapaža, prije svega, da je Ustavom Bosne i Hercegovine data jasna nadležnost Parlamentarnoj skupštini da usvoji budžet za finansiranje troškova potrebnih za izvršavanje nadležnosti institucija BiH i njenih međunarodnih obaveza. Također, Ustav je predvidio i rješenje za slučaj da državni budžet ne bude usvojen pravovremeno, propisujući da će se tada, na privremenoj osnovi, koristiti budžet za prethodnu godinu. Ustavni sud smatra da je *ratio* ovakvog ustavnog rješenja bio, svakako, omogućavanje normalnog i nesmetanog funkcioniranja države, odnosno državnih institucija, i u slučaju

da zbog nekog razloga budžet ne bude usvojen pravovremeno. Pri tome, Ustavni sud zapaža da odredba člana VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine ima karakter ustavnog principa, jer se njome ne određuju pobliže pojmovi "pravovremeno" i "na privremenoj osnovi". To je, svakako, stoga što je ostavljeno državnom zakonodavcu da, u skladu sa svojim ustavnim nadležnostima i obavezama, odgovarajućim zakonom detaljnije regulira ova pitanja, pridržavajući se ustavne odredbe.

18. Postupajući u skladu sa svojim nadležnostima, Parlamentarna skupština BiH je u članu 10. Zakona o finansiranju institucija BiH propisala da će razmatrati prijedlog budžeta koji će predložiti Predsjedništvo BiH i usvojiti Zakon o budžetu do 31. decembra tekuće fiskalne godine. Ustavni sud smatra da je na ovaj način zakonom razrađen ustavni pojam "pravovremenosti". Kad je riječ o ustavnom pojmu "na privremenoj osnovi", zakonodavac je to ustavno rješenje dalje razradio propisujući da će, ukoliko Zakon o budžetu ne bude usvojen prije početka nove fiskalne godine, finansiranje biti privremeno sve do stupanja na snagu tog zakona, odnosno najduže do 31. marta, do kada se mora donijeti Zakon o budžetu. Da bi osigurao poštivanje ove odredbe, zakonodavac je propisao da istekom tog roka neće biti moguća realizacija rashoda u bilo koju svrhu osim za isplate neizmirenih dugova, kao vrstu restriktivne mjere.

19. Odgovarajući na pitanje da li je ovakva zakonska odredba suprotna smislu člana VIII Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, prije svega, zapaža da Ustav Bosne i Hercegovine uspostavlja osnovne ustavne principe i ciljeve za funkcioniranje Bosne i Hercegovine, između ostalog, i putem izvršavanja nadležnosti i obaveza institucija države. Iz toga slijedi pozitivna ustavna obaveza Bosne i Hercegovine i njenih nadležnih organa da se stvori neophodan pravni okvir u kojem će biti specificirane ustavne obaveze. Jedna od tih obaveza, bez koje bi bilo praktično nemoguće djelotvorno izvršavanje nadležnosti države, odnosno njenih institucija, jeste usvajanje budžeta za svaku fiskalnu godinu. U tom smislu, kako je već rečeno, Ustav BiH uspostavlja samo osnovne ustavne principe koje je dužan razraditi zakonodavac.

20. U konkretnom slučaju Ustavni sud smatra da zakonodavac nije postupio suprotno Ustavu BiH kada je opću ustavnu odredbu o privremenom finansiranju državnih institucija u slučaju da budžet ne bude usvojen pravovremeno, zakonom konkretizirao tako što je odredio rok do kada takva privremena situacija može trajati. Naime, kako je već navedeno, *ratio* odredbe člana VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine jeste omogućavanje nesmetanog funkcioniranja države i njenih institucija pri čemu je privremeno finansiranje moguće samo u određenom periodu u kojem postoji obaveza nadležnih institucija da intenzivnije i efikasnije rade na usvajanju budžeta. Međutim, Ustavni sud smatra da svrha i smisao ovakve odredbe ni u kom slučaju nije da privremeno stanje traje neograničeno dugo. Takvim tumačenjem dovelo bi se u pitanje djelotvorno funkcioniranje države i njenih institucija a, kako je već rečeno, Ustav i na osnovu njega doneseni zakoni moraju omogućiti uspostavljanje i funkcioniranje djelotvorne javne vlasti.

21. Zato, Ustavni sud smatra da zakonodavac može vremenski ograničiti rok u kojem se može vršiti privremeno finansiranje i u kojem se budžet mora usvojiti, što kao cilj ima djelotvorno izvršavanje nadležnosti institucija BiH. Stoga, osporena odredba člana 11. stav 6. Zakona o finansiranju institucija BiH u dijelu koji glasi: "Budžet se mora usvojiti najkasnije do 31. marta svake godine" nije suprotna članu VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

22. S druge strane, Ustavni sud zapaža da osporenim odredbom člana 11. stav 6. Zakona o finansiranju institucija BiH zakonodavac propisuje i neku vrstu sankcije u slučaju da budžet ne bude usvojen ni u naknadno ostavljenom roku. Podnosilac zahtjeva u tom smislu ukazuje na konkretne probleme i posljedice koje bi mogle nastupiti ukoliko budžet ne bude usvojen do 31. marta 2008. godine. Međutim, pri ocjenjivanju ustavnosti nekog zakona ili neke odredbe određenog zakona zadatak Ustavnog suda je da takvu ocjenu izvrši *in abstracto* bez obzira na bilo kakav konkretni slučaj. Stoga će Ustavni sud općenito razmotriti pitanje ustavnosti osporenog zakonskog rješenja.

23. Imajući u vidu ono što je već rečeno, Ustavni sud smatra da zakonodavac, svakako, ima ovlaštenje i nadležnost da predvidi i propiše način postupanja u slučaju da budžet ne bude usvojen ni nakon isteka roka koji je propisan za privremeno finansiranje. Međutim, mjere koje zakonodavac propiše u takvom slučaju ne mogu biti takve da potpuno onemoguće rad države, odnosno njenih institucija, jer je to suprotno ciljevima, smislu i duhu Ustava Bosne i Hercegovine. Mogućnost privremenog finansiranja, koja je propisana u članu VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine, predviđena je upravo s ciljem djelotvornog funkcioniranja države i njenih institucija, a ne njihove potpune blokade. Stoga se ova odredba nikako ne može tumačiti kao da daje zakonodavcu ovlaštenje da zakonom onemogući svako djelovanje državnih institucija bez obzira o kojem je pitanju riječ. Naprotiv, smisao ovakve ustavne odredbe je da ostavi širok prostor zakonodavcu da pronade najbolja rješenja kako bi se osiguralo djelotvorno funkcioniranje države. Ustavni sud se neće baviti pitanjem koje će mjere zakonodavac izabrati kao najefikasnije, jer je to isključiva nadležnost zakonodavca. Međutim, Ustavni sud ukazuje da je zakonodavac dužan hitno preduzeti odgovarajuće legislativne mjere kako bi pitanje usvajanja budžeta i privremenog finansiranja riješio u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine, kako je to obrazloženo u ovoj odluci, i na način koji neće voditi eventualnom onemogućavanju funkcioniranja institucija države Bosne i Hercegovine.

24. Na osnovu navedenog, Ustavni sud smatra da odredba člana 11. stav 6. Zakona o finansiranju institucija Bosne i Hercegovine u dijelu u kojem glasi: "Ako se budžet ne usvoji do 31. marta, nakon toga se neće realizirati rashodi u bilo koju svrhu osim isplate neizmirenog duga sve dok se budžet propisno ne usvoji" nije saglasna članu VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

VII. Zaključak

25. Ustavni sud zaključuje da zakonodavac ima ovlaštenje da, s ciljem efikasnog funkcioniranja države, odredi rok u kojem se mora donijeti budžet i u kojem može trajati privremeno finansiranje, ali da mjere koje propiše u slučaju da taj rok ne bude ispoštovan ne smiju potpuno onemogućavati izvršavanje nadležnosti državnih institucija, jer bi to bilo suprotno navedenom cilju i duhu Ustava Bosne i Hercegovine. Stoga, Ustavni sud zaključuje da je osporena odredba člana 11. stav 6. Zakona o finansiranju institucija BiH u dijelu koji glasi: "Budžet se mora usvojiti najkasnije do 31. marta svake godine" saglasna članu VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Međutim, u dijelu koji glasi: "Ako se budžet ne usvoji do 31. marta, nakon toga se neće realizirati rashodi u bilo koju svrhu osim isplate neizmirenog duga sve dok se budžet propisno ne usvoji" osporena odredba nije saglasna članu VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine, zato što ovakva mjera u cijelosti onemogućava izvršavanje nadležnosti državnih institucija nakon navedenog datuma.

26. S obzirom na odluku u meritumu u ovom predmetu, Ustavni sud smatra da nema osnova za razmatranje prijedloga podnosioca zahtjeva za donošenje privremene mjere.

27. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 63. st. 2. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

28. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednica
Ustavnog suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, s. r.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu u predmetu broj **U 1/08**, rješavajući zahtjev **dr. Milorada Živkovića, predsjedatelja Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine**, na temelju članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. alineja 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 63. st. 2. i 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 60/05), u sastavu:

Hatidža Hadžiosmanović, predsjednica

Miodrag Simović, dopredsjednik

Valerija Galić, dopredsjednica

Tudor Pantiru, sudac

Mato Tadić, sudac

Constance Grewe, sutkinja

Krstan Simić, sudac

na sjednici održanoj 25. siječnja 2008. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelomično se usvaja zahtjev dr. Milorada Živkovića, predsjedatelja Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

Utvrđuje se da članak 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" broj 61/04) u dijelu u kojem glasi: "Ako se proračun ne usvoji do 31. ožujka, nakon toga se neće realizirati rashodi u bilo koju svrhu osim isplate neizmirenog duga sve dok se proračun propisno ne usvoji" nije sukladan članku VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

Ukida se članak 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine u dijelu u kojem je proglašen neustavnim, sukladno članku 63. stavak 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odredba članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine u dijelu u kojem je proglašena neustavnom prestaje važiti narednog dana od dana objave ove odluke u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", sukladno članku 63. stavak 3. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Podnositelj zahtjev koji se odnosi na članak 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine u dijelu u kojem glasi: "Proračun se mora usvojiti najkasnije do 31. ožujka svake godine" odbija se kao neutemeljen.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine", "Službenom glasniku Republike Srpske" i u "Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine".

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Dr. Milorad Živković (u daljnjem tekstu: podnositelj zahtjeva) podnio je 15. siječnja 2008. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu ustavnosti odredbe članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" broj 61/04, u daljnjem tekstu: Zakon o financiranju institucija BiH) sa odredbom članka VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Podnositelj zahtjeva je zatražio da Ustavni sud, sukladno članku 24. stavak 4. Pravila Ustavnog suda, postupi žurno. Također, podnositelj zahtjeva je zatražio da Ustavni sud, ukoliko nije u mogućnosti odluku o zahtjevu donijeti po žurnom postupku, donese privremenu mjeru kojom bi suspendirao odredbu članka 6. stavak 11. Zakona o financiranju institucija BiH.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 22. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, od Zastupničkog doma i Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlamentarna skupština BiH) zatraženo je 16. siječnja 2008. godine da dostave odgovore na zahtjev.

3. Zastupnički dom Parlamentarne skupštine BiH dostavio je 24. siječnja 2008. godine mišljenje u svezi s dostavljenim zahtjevom.

4. Na temelju članka 26. stavak 2. Pravila Ustavnog suda, odgovor na zahtjev je dostavljen podnositelju zahtjeva.

5. Ustavni sud je, na podnositeljev zahtjev i sukladno članku 24. stavak 4. Pravila Ustavnog suda, odlučio o podnesenom zahtjevu, obzirom na narav predmeta, odlučiti po žurnom postupku. Također, Ustavni sud je, sukladno članku 93. stavak 1. alineja 2. i stavak 3. Pravila Ustavnog suda, donio odluku o izuzimanju sutkinje Seade Palavrić, zato što je sudjelovala u donošenju zakona čija se ocjena kompatibilnosti traži.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

6. Podnositelj zahtjeva navodi da je članak 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija BiH oprečan odredbi članka VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine, zato što se pobijanom odredbom propisuje da, ukoliko se proračun Bosne i Hercegovine ne usvoji najkasnije do 31. ožujka, "nakon toga se neće realizirati rashodi u bilo koje svrhe osim isplate neisplaćenog duga sve dok se proračun propisno ne usvoji". Podnositelj navodi da je "već na prvi pogled i laiku jasno" da su restriktivne mjere blokade rashoda, zbog neusvajanja proračuna Bosne i Hercegovine u određenom roku, oprečne članku VIII. Ustava Bosne i Hercegovine. Podnositelj zahtjeva dalje navodi da Ustav Bosne i Hercegovine, također, predviđa restriktivne mjere koje definira u članku VIII/2. tako što propisuje privremeno primjenjivanje proračuna iz prethodne godine, te da se "ustavotvorac vjerojatno rukovodio činjenicom da bi primjenjivanje proračuna iz prethodne godine, kao uskog okvira, trebalo dovoljno stimulativno djelovati na sve institucije koje sudjeluju u procesu usvajanja Zakona o proračunu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine da maksimalno nastoje osigurati da se poštuju rokovi za njegovo usvajanje".

7. Podnositelj zahtjeva dalje navodi da primjena pobijane odredbe članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija BiH, u slučaju da se proračun Bosne i Hercegovine ne usvoji u

zakonom propisanom roku, "može dovesti do prestanka funkcioniranja institucija Bosne i Hercegovine, kaosa i mnogih drugih štetnih posljedica koje je teško i zamisliti". Također, podnositelj zahtjeva ističe da "usvajanje proračuna treba stimulirati, jednako kao što treba i restriktivnim mjerama vršiti presiju na sve koji su uključeni u proces njegovog usvajanja, ali ne tako da proračun bude izvan Ustava BiH i važniji od same Bosne i Hercegovine i da je činjenica neusvajanja proračuna može ozbiljno ugroziti. Kakve bi posljedice nastupile kada bi se institucijama BiH isključili struja i grijanje, kada bi ostale bez telefonskih veza i umrežavanja na Internet, a uposljeni u SIPI, OSI, DGS-u, Ustavnom sudu i svim drugim institucijama bez plaća. Neke institucije bi ostale i bez smještaja, jer se ne bi mogao platiti".

8. Na temelju navedenog, podnositelj zahtjeva predlaže da Ustavni sud proglasi neustavnom odredbu članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija BiH i da "naloži Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine da u roku od 30 dana provede odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine tako što će usvojiti Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine u kojem se briše pobijana odredba".

b) Odgovor na zahtjev

9. U dostavljenom mišljenju Zastupnički dom Parlamentarne skupštine BiH je naveo da je podnositeljev zahtjev razmatran na sjednici Ustavnopravnog povjerenstva Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo), održanoj 24. siječnja 2008. godine. Nakon održane rasprave Povjerenstvo je utvrdilo da je Zakon o financiranju institucija BiH Dom naroda usvojio 23. studenog, a Zastupnički dom 2. prosinca 2004. godine. U mišljenju se dalje navodi da je Povjerenstvo "većinom glasova, i to: sa tri glasa 'za', jednim glasom 'protiv' i dva 'uzdržana' glasa podržalo navedeni zahtjev. U trenutku glasovanja sjednici nisu bili nazočni tri člana Povjerenstva". Dalje se navodi da je predsjedatelj Povjerenstva Šefik Džaferović izdvojio mišljenje smatrajući da zahtjev ne treba podržati, kao i da je član Povjerenstva Halid Genjac naknadno pristupio, te da je tražio da se "i njegovo mišljenje izdvoji jer smatra da Ustavnopravno povjerenstvo slične zahtjeve ne treba ni podržati, ni ne podržati, nego samo navesti činjenice glede usvojenog zakona".

IV. Relevantni propisi

10. U Zakonu o financiranju institucija BiH ("Službeni glasnik BiH" broj 61/04) relevantne odredbe glase:

"Članak 10.

[...] (3) *Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine razmatra Prijedlog proračuna koji podnosi Predsjedništvo Bosne i Hercegovine i, sukladno vlastitom Poslovniku, usvaja Zakon o proračunu do 31. prosinca tekuće godine sukladno odobrenom proračunu za tu godinu.*

Članak 11.

(1) *Ako Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine ne usvoji Zakon o proračunu prije početka fiskalne godine, financiranje će biti privremeno sve do stupanja na snagu tog zakona.*

(2) *Privremeno financiranje, s ciljem obavljanja aktivnosti zakonski utvrđenih proračunskih korisnika i izvršavanja međunarodnih finansijskih obveza Bosne i Hercegovine, vrši se razmjerno sredstvima utrošenim prema tromjesečnom prosjeku za prethodnu fiskalnu godinu.*

[...]

(6) Proračun se mora usvojiti najkasnije do 31. ožujka svake godine. Ako se proračun ne usvoji do 31. ožujka, nakon toga se neće realizirati rashodi u bilo koju svrhu osim isplate neizmirenoga duga sve dok se proračun propisno ne usvoji."

V. Dopustivost

11. Zahtjev za ocjenu ustavnosti podnio je predsjedatelj Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, što znači da je zahtjev podnijela ovlaštena osoba iz članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine. Predmet zahtjeva je ocjena ustavnosti pobijane odredbe Zakona o financiranju institucija BiH koji je donijela Parlamentarna skupština BiH, a za čije rješavanje je Ustavni sud nadležan prema članku VI/3.(a) alineja 2. Ustava Bosne i Hercegovine.

12. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 17. stavak 1. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da je zahtjev dopustiv, zato što ga je podnio ovlašten subjekt, te da ne postoji nijedan formalni razlog iz članka 17. stavak 1. Pravila Ustavnog suda zbog kojeg zahtjev nije dopustiv.

VI. Meritum

13. Podnositelj zahtjeva navodi da pobijana odredba članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija BiH nije suglasna odredbi članka VIII. Ustava Bosne i Hercegovine.

14. **Ustav Bosne i Hercegovine** u relevantnom dijelu glasi:

"Članak VIII.

Financije

1. *Parlamentarna skupština će svake godine, na prijedlog Predsjedništva, usvojiti proračun kojim se financiraju troškovi potrebni za izvršavanje nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine.*

2. *Ukoliko se takav proračun ne usvoji pravovremeno, proračun za prethodnu godinu će biti korišten na privremenoj osnovi.*

3. *Federacija će osigurati dvije trećine, a Republika Srpska jednu trećinu prihoda koji su potrebni za proračun, osim ako se prihodi ne prikupljaju na način kako je utvrdila Parlamentarna skupština."*

15. Ustav u suvremenom značenju predstavlja najviši i temeljni pravni akt u državi, kojim se uspostavlja politički i pravni poredak, pa s njim moraju biti usuglašeni svi akti i postupanja javne vlasti i građana. Ustav i na temelju njega doneseni zakoni moraju omogućiti uspostavu učinkovite javne vlasti, u interesu društvene zajednice, ali istodobno moraju tu javnu vlast ograničiti kako bi se spriječile zlouporabe. To znači da je potrebno uspostaviti ravnotežu između proturječnih zahtjeva za ograničenu ali učinkovitu vlast. Svako državno tijelo ograničeno je u svom djelovanju pravom: zakonodavno tijelo mora se pridržavati ustava, a izvršna i sudbena vlast ustava i zakona. Ustavne norme tumače se i prilagođavaju životnim potrebama na svakoj ravni implementacije, a najprije u tijeku razrade u zakonodavstvu, uz puno poštivanje načela ustavnosti. Načelo ustavnosti ne znači samo zahtjev da zakone donosi nadležno zakonodavno tijelo prema propisanoj proceduri već znači i zahtjev da zakoni i drugi propisi moraju i sadržajno biti sukladni odredbama ustava. Samo akt koji ispunjava ove zahtjeve zadovoljava načelo ustavnosti i u formalnom i u materijalnom smislu. Materijalna neustavnost, između ostaloga, odnosi se i na sadržajnu neusklađenost odredaba zakona sa odredbama ustava, bilo da se radi o izravnoj suprotnosti (*contra constitutionem*) ili o uređivanju

odnosa oprečno smislu ustavnih odredaba (*praeter constitutionem*).

16. U konkretnom slučaju podnositelj zahtjeva ne pobija formalnu ustavnost Zakona o financiranju institucija BiH, već isključivo ističe neustavnost pobijane odredbe ovog Zakona u materijalnom smislu, navodeći da je pobijana odredba navedenog zakona "očigledno neustavna". U biti, podnositelj zahtjeva smatra da je pobijana odredba neustavna, budući da je zakonodavac propisao rok do kojeg se mora usvojiti proračun za tekuću fiskalnu godinu, a nakon proteka tog roka bit će onemogućeno realiziranje bilo kakvih rashoda "osim isplate neizmirenoga duga, dok se proračun propisno ne usvoji". Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju ne radi o izravnoj ili, kako to podnositelj zahtjeva kaže, "očiglednoj" neustavnosti, jer se Zakonom o financiranju institucija BiH dalje razrađuje ustavna odredba o privremenom financiranju u slučaju da proračun ne bude usvojen pravovremeno. Međutim, Ustavni sud smatra da je potrebno ispitati je li pobijana zakonska odredba oprečna smislu ustavne odredbe iz članka VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

17. Ustavni sud zapaža, prije svega, da je Ustavom Bosne i Hercegovine dana jasna nadležnost Parlamentarnoj skupštini da usvoji proračun za financiranje troškova potrebnih za izvršavanje nadležnosti institucija BiH i njezinih međunarodnih obveza. Također, Ustav je predvidio i rješenje za slučaj da državni proračun ne bude usvojen pravovremeno, propisujući da će se tada, na privremenoj osnovi, koristiti proračun za prethodnu godinu. Ustavni sud smatra da je *ratio* ovakvog ustavnog rješenja bio, svakako, omogućavanje normalnog i nesmetanog funkcioniranja države, odnosno državnih institucija, i u slučaju da zbog nekog razloga proračun ne bude usvojen pravovremeno. Pri tomu, Ustavni sud zapaža da odredba članka VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine ima karakter ustavnog načela, jer se njome ne određuju pobliže pojmovi "pravovremeno" i "na privremenoj osnovi". To je, svakako, stoga što je ostavljeno državnom zakonodavcu da, sukladno svojim ustavnim nadležnostima i obvezama, odgovarajućim zakonom detaljnije regulira ova pitanja, pridržavajući se ustavne odredbe.

18. Postupajući sukladno svojim nadležnostima, Parlamentarna skupština BiH je u članku 10. Zakona o financiranju institucija BiH propisala da će razmatrati prijedlog proračuna koji će predložiti Predsjedništvo BiH i usvojiti Zakon o proračunu do 31. prosinca tekuće fiskalne godine. Ustavni sud smatra da je na ovaj način zakonom razrađen ustavni pojam "pravovremenosti". Kad je riječ o ustavnom pojmu "na privremenoj osnovi", zakonodavac je to ustavno rješenje dalje razradio propisujući da će, ukoliko Zakon o proračunu ne bude usvojen prije početka nove fiskalne godine, financiranje biti privremeno sve do stupanja na snagu toga zakona, odnosno najdulje do 31. ožujka, do kada se mora donijeti Zakon o proračunu. Da bi osigurao poštivanje ove odredbe, zakonodavac je propisao da istekom toga roka neće biti moguća realizacija rashoda u bilo koju svrhu osim za isplate neizmirenih dugova, kao vrstu restriktivne mjere.

19. Odgovarajući na pitanje je li ovakva zakonska odredba oprečna smislu članka VIII. Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud, prije svega, zapaža da Ustav Bosne i Hercegovine uspostavlja temeljna ustavna načela i ciljeve za funkcioniranje Bosne i Hercegovine, između ostaloga, i putem izvršavanja nadležnosti i obveza institucija države. Iz toga slijedi pozitivna ustavna obveza Bosne i Hercegovine i njezinih nadležnih tijela da se stvori neophodan pravni okvir u kojem će biti specificirane ustavne obveze. Jedna od tih obveza, bez koje bi

bilo praktično nemoguće učinkovito izvršavanje nadležnosti države, odnosno njezinih institucija, jeste usvajanje proračuna za svaku fiskalnu godinu. U tome smislu, kako je već rečeno, Ustav BiH uspostavlja samo temeljna ustavna načela koja je dužan razraditi zakonodavac.

20. U konkretnom slučaju Ustavni sud smatra da zakonodavac nije postupio oprečno Ustavu BiH kada je opću ustavnu odredbu o privremenom financiranju državnih institucija u slučaju da proračun ne bude usvojen pravovremeno, zakonom konkretizirao tako što je odredio rok do kada takva privremena situacija može trajati. Naime, kako je već navedeno, *ratio* odredbe članka VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine jeste omogućavanje nesmetanog funkcioniranja države i njezinih institucija pri čemu je privremeno financiranje moguće samo u određenom razdoblju u kojem postoji obveza nadležnih institucija da intenzivnije i efikasnije rade na usvajanju proračuna. Međutim, Ustavni sud smatra da svrha i smisao ovakve odredbe ni u kojem slučaju nije da privremeno stanje traje neograničeno dugo. Takvim tumačenjem dovelo bi se u pitanje učinkovito funkcioniranje države i njezinih institucija a, kakav je već rečeno, Ustav i na temelju njega doneseni zakoni moraju omogućiti uspostavu i funkcioniranje učinkovite javne vlasti.

21. Stoga, Ustavni sud smatra da zakonodavac može vremenski ograničiti rok u kojem se može vršiti privremeno financiranje i u kojem se proračun mora usvojiti, što kao cilj ima učinkovito izvršavanje nadležnosti institucija BiH. Stoga, pobijana odredba članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija BiH u dijelu koji glasi: "Proračun se mora usvojiti najkasnije do 31. ožujka svake godine" nije oprečna članku VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

22. S druge strane, Ustavni sud zapaža da pobijanom odredbom članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija BiH zakonodavac propisuje i neku vrstu sankcije u slučaju da proračun ne bude usvojen ni u naknadno ostavljenoj roku. Podnositelj zahtjeva u tome smislu ukazuje na konkretne probleme i posljedice koje bi mogle nastupiti ukoliko proračun ne bude usvojen do 31. ožujka 2008. godine. Međutim, prigodom ocjenjivanja ustavnosti nekog zakona ili neke odredbe određenog zakona zadaća Ustavnog suda je da takvu ocjenu izvrši *in abstracto* bez obzira na bilo kakav konkretni slučaj. Stoga će Ustavni sud općenito razmotriti pitanje ustavnosti pobijanog zakonskog rješenja.

23. Imajući u vidu ono što je već rečeno, Ustavni sud smatra da zakonodavac, svakako, ima ovlast i nadležnost predvidjeti i propisati način postupanja u slučaju da proračun ne bude usvojen ni nakon isteka roka koji je propisan za privremeno financiranje. Međutim, mjere koje zakonodavac propiše u takvom slučaju ne mogu biti takve da potpuno onemoguće rad države, odnosno njezinih institucija, jer je to oprečno ciljevima, smislu i duhu Ustava Bosne i Hercegovine. Mogućnost privremenog financiranja, koja je propisana u članku VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine, predviđena je upravo s ciljem učinkovitog funkcioniranja države i njezinih institucija, a ne njihove potpune blokade. Stoga se ova odredba

nikako ne može tumačiti kao da daje zakonodavcu ovlast da zakonom onemogući svako djelovanje državnih institucija bez obzira o kojem je pitanju riječ. Naprotiv, smisao ovakve ustavne odredbe je da ostavi širok prostor zakonodavcu da pronade najbolja rješenja kako bi se osiguralo učinkovito funkcioniranje države. Ustavni sud se neće baviti pitanjem koje će mjere zakonodavac izabrati kao najefikasnije, jer je to isključiva nadležnost zakonodavca. Međutim, Ustavni sud ukazuje da je zakonodavac dužan žurno poduzeti odgovarajuće legislativne mjere kako bi pitanje usvajanja proračuna i privremenog financiranja riješio sukladno Ustavu Bosne i Hercegovine, kako je to obrazloženo u ovoj odluci, i na način koji neće voditi eventualnom onemogućavanju funkcioniranja institucija države Bosne i Hercegovine.

24. Na temelju navedenog, Ustavni sud smatra da odredba članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija Bosne i Hercegovine u dijelu u kojem glasi: "Ako se proračun ne usvoji do 31. ožujka, nakon toga se neće realizirati rashodi u bilo koju svrhu osim isplate neizmirenoga duga sve dok se proračun propisno ne usvoji" nije suglasna članku VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

VII. Zaključak

25. Ustavni sud zaključuje da zakonodavac ima ovlast, s ciljem efikasnog funkcioniranja države, odrediti rok u kojem se mora donijeti proračun i u kojem može trajati privremeno financiranje, ali da mjere koje propiše u slučaju da taj rok ne bude ispoštovan ne smiju potpuno onemogućavati izvršavanje nadležnosti državnih institucija, jer bi to bilo oprečno navedenom cilju i duhu Ustava Bosne i Hercegovine. Stoga, Ustavni sud zaključuje da je pobijana odredba članka 11. stavak 6. Zakona o financiranju institucija BiH u dijelu koji glasi: "Proračun se mora usvojiti najkasnije do 31. ožujka svake godine" suglasna članku VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Međutim, u dijelu koji glasi: "Ako se proračun ne usvoji do 31. ožujka, nakon toga se neće realizirati rashodi u bilo koju svrhu osim isplate neizmirenoga duga sve dok se proračun propisno ne usvoji" pobijana odredba nije suglasna članku VIII/2. Ustava Bosne i Hercegovine, zato što ovakva mjera u cijelosti onemogućava izvršavanje nadležnosti državnih institucija nakon navedenog nadnevka.

26. Obzirom na odluku u meritumu u ovom predmetu, Ustavni sud smatra da nema temelja za razmatranje prijedloga podnositelja zahtjeva za donošenje privremene mjere.

27. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. i članka 63. st. 2. i 3. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

28. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednica
Ustavnoga suda
Bosne i Hercegovine
Hatidža Hadžiosmanović, v. r.

САДРЖАЈ

**ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

221	Закон о спорту у Босни и Херцеговини (српски језик)	1
	Zakon o sportu u Bosni i Hercegovini (bosanski jezik)	9
	Zakon o sportu u Bosni i Hercegovini (hrvatski jezik)	16
222	Закон о интерној ревизији институција Босне и Херцеговине (српски језик)	24
	Zakon o internoj reviziji institucija Bosne i Hercegovine (bosanski jezik)	29
	Zakon o unutarnjoj reviziji institucija Bosne i Hercegovine (hrvatski jezik)	34

**ПРЕДСТАВНИЧКИ ДОМ
ПАРЛАМЕНТАРНЕ СКУПШТИНЕ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

223	Резолуција о убрзавању процеса приступања Босне и Херцеговине у чланство Европске уније (српски језик)	39
	Rezolucija o ubrzanju procesa pristupanja Bosne i Hercegovine u članstvo Evropske unije (bosanski jezik)	40
	Rezolucija o ubrzanju procesa pristupanja Bosne i Hercegovine u članstvo Europske unije (hrvatski jezik)	41

**МИНИСТАРСТВО СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ
И ЕКОНОМСКИХ ОДНОСА БиХ**

224	Рјешење број 07-2-34-2720/08 (српски језик)	42
	Rješenje broj 07-2-34-2720/08 (bosanski jezik)	43
	Rješenje broj 07-2-34-2720/08 (hrvatski jezik)	43

АГЕНЦИЈА ЗА ЈАВНЕ НАБАВКЕ БиХ

225	Упутство о измјени Упутства о начину вођења Записника о отварању понуда (српски језик)	43
	Uputstvo o izmjeni Uputstva o načinu vođenja Zapisnika o otvaranju ponuda (bosanski jezik)	43
	Naputak o izmjeni Naputka o načinu vođenja Zapisnika o otvaranju ponuda (hrvatski jezik)	44

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
АГЕНЦИЈА ЗА ДРЖАВНУ СЛУЖБУ**

226	Правилник о поступцима оглашавања, избора кандидата, премјештаја и постављења државних службеника у случају преноса или преузимања надлежности од стране институција Босне и Херцеговине (српски језик)	44
	Pravilnik o postupcima oglašavanja, izbora kandidata, premještaja i postavljenja državnih službenika u slučaju prijenosa ili preuzimanja nadležnosti od strane institucija Bosne i Hercegovine (bosanski jezik)	48
	Pravilnik o postupcima oglašavanja, izbora kandidata, premještaja i postavljenja državnih službenika u slučaju prijenosa ili preuzimanja nadležnosti od strane institucija Bosne i Hercegovine (hrvatski jezik)	51

**КОНКУРЕНЦИЈСКИ САВЈЕТ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

227	Рјешење број 01-02-26-047-9-П/07 (српски језик)	55
	Rješenje broj 01-02-26-047-9-П/07 (bosanski jezik)	57
	Rješenje broj 01-02-26-047-9-П/07 (hrvatski jezik)	60

**ВИСОКИ СУДСКИ И ТУЖИЛАЧКИ САВЈЕТ БОСНЕ И
ХЕРЦЕГОВИНЕ**

	Одлука о престанку статуса стручног сарадника (српски језик)	62
	Odluka o prestanku statusa stručnog saradnika (bosanski jezik)	63
	Odluka o prestanku statusa stručnog suradnika (hrvatski jezik)	63

УСТАВНИ СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

	Одлука број АП 128/06 (српски језик)	63
	Odluka broj AP 128/06 (bosanski jezik)	67
	Odluka broj AP 128/06 (hrvatski jezik)	70
	Одлука број АП 131/06 (српски језик)	74
	Odluka broj AP 131/06 (bosanski jezik)	78
	Odluka broj AP 131/06 (hrvatski jezik)	81
	Одлука број АП 329/06 (српски језик)	85
	Odluka broj AP 329/06 (bosanski jezik)	90
	Odluka broj AP 329/06 (hrvatski jezik)	94
	Одлука број АП 911/06 (српски језик)	98
	Odluka broj AP 911/06 (bosanski jezik)	101
	Odluka broj AP 911/06 (hrvatski jezik)	104
	Одлука број АП 991/06 (српски језик)	107
	Odluka broj AP 991/06 (bosanski jezik)	111
	Odluka broj AP 991/06 (hrvatski jezik)	115
	Одлука број АП 1107/06 (српски језик)	119
	Odluka broj AP 1107/06 (bosanski jezik)	125
	Odluka broj AP 1107/06 (hrvatski jezik)	131
	Одлука број АП 1211/06 (српски језик)	137
	Odluka broj AP 1211/06 (bosanski jezik)	154
	Odluka broj AP 1211/06 (hrvatski jezik)	170
	Одлука број АП 1822/06 (српски језик)	187
	Odluka broj AP 1822/06 (bosanski jezik)	191
	Odluka broj AP 1822/06 (hrvatski jezik)	195
	Одлука број АП 2213/06 (српски језик)	199
	Odluka broj AP 2213/06 (bosanski jezik)	202
	Odluka broj AP 2213/06 (hrvatski jezik)	206
	Одлука број АП 2358/07 (српски језик)	209
	Odluka broj AP 2358/07 (bosanski jezik)	213
	Odluka broj AP 2358/07 (hrvatski jezik)	218
	Одлука број АП 2408/06 (српски језик)	222
	Odluka broj AP 2408/06 (bosanski jezik)	228
	Odluka broj AP 2408/06 (hrvatski jezik)	233
	Одлука број АП 2430/06 (српски језик)	238
	Odluka broj AP 2430/06 (bosanski jezik)	242
	Odluka broj AP 2430/06 (hrvatski jezik)	245
	Одлука број АП 2617/06 (српски језик)	248
	Odluka broj AP 2617/06 (bosanski jezik)	251
	Odluka broj AP 2617/06 (hrvatski jezik)	254
	Одлука број У 1/08 (српски језик)	257
	Odluka broj U 1/08 (bosanski jezik)	260
	Odluka broj U 1/08 (hrvatski jezik)	263

Svako m zloupotrebom kupa se obavezuje da plati na

Službeni list BiH 2007. Glasila®

no. 11

JP NIO Službeni list BiH
Magribija 3, Sarajevo
Bosna i Hercegovina
 tel/fax: ++387 33 554 160
 554 161
 554 570

e-mail: sllist@sllist.ba
www.sluzbenilist.ba

COMPACT disc 11
 DIGITAL DATA

SLUŽBENA GLASILA 2007.

DVD-ROM IZDANJE

Sva prava zadržana

Издавач: Овлаштена служба Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, Трг БиХ 1, Сарајево - За издавача: секретар Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине Марин Вукоја - Припрема и дистрибуција: ЈП НИО Службени лист БиХ Сарајево, Магрибија 3 - Директор: Драган Прусина - Телефони: Централна: 554-160, 554-161 - Директор: 554-150 - Претплата: 554-570, факс: 554-571 - Огласни одјел: 554-111, факс: 554-110 - Правна служба: 554-151 - Рачуноводство: 558-440, факс 550-295 - Претплата се утврђује полугодишње, а уплата се врши УНАПРИЈЕД у корист рачуна: UNICREDIT ЗАГРЕБАЧКА БАНКА БХ 338-320-22000052-11, ВАКУФСКА БАНКА д.д. Сарајево 160-200-00005746-51, НУРО-ALPE-ADRIA-BANK А.Д. Бања Лука, филијала Брчко 552-000-00000017-12, RAIFFEISEN BANK д.д. БиХ Сарајево 161-000-00071700-57 - Штампла: ГИК "ОКО" д. д. Сарајево - За штампарiju: Фехим Шкаљић - Рекламације за непримљене бројеве примају се 20 дана од изласка гласила. "Службени гласник БиХ" је уписан у евиденцију јавних гласила под редним бројем 731.

Упис у судски регистар код Кантоналног суда у Сарајево, број УФ/І- 2168/97 од 10.07.1997. године. - Идентификацијски број 4200226120002. - Порезни број 01071019. - ПДВ број 200226120002. Молимо претплатнике да обавезно доставе свој ПДВ број ради издавања пореске фактуре.

Претплата за I полугодиште 2008. за "Службени гласник БиХ" и "Међународне уговоре" 120,00 КМ, "Службене новине Федерације БиХ" 110,00 КМ.

Web издање: <http://www.sluzbenilist.ba> - годишња претплата 200,00 КМ